R

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
8
57 G
53

C
IV
18

DICTIONARIVM PAVPERVM,

ORDINE ALPHABETICO de virtutib. & vitijs; continens præexercitamenta quædam ad pleniorem doctrinam viam munientia, cum ſtudioſis omnib. tum præcipuè ſacris concionatoribus.

A F. Petro Rodulphio à Toſſignano Conuentuali Franciſcano in Gymnaſio D. Franciſci Bononiæ Regente locupletata.

Triplex quoque copioſiſsimus Index additus eſt.

In quorum primo continentur materiæ.
In ſecundo res inſigniores.
In tertio quibus prædicta accommodari poterunt.

CVM PRIVILEGIO SVMMI PONT. GREGORII XIII.

VITTORIO EMANUELE BIBLIOTECA

Bibliothecæ Domus Romanæ Patrum Matris Dei Scholarum Piarum.

BONONIAE,

Apud Societatem Typographiæ Bonon. 1580.

Curiæ Epiſc. & S. Inquiſit. conceſſu.

ILLVSTRISSIMO DOMINO D. FABRICIO DE GVIDIS, A BALNEO MONTIS BELLI MARCHIONI DIGNISS.

Domino, & patrono ſuo colendiſs.

F. Petrus Rodulphius à Toſsignano S. D.

CVm annis elapſis Marchio Illuſtriſsime, Florentiæ ſacras haberem conciones, tot in me officioſè contuliſti beneficia: vt, cum multum tibi à me deberi ſentiam, nec in me ſit vlla facultas, vt, ſingulari tuæ humanitati parem referam gratiam, ſaltem apud creditorem, quantum debeam, profiteri cogar. rationi enim & bonis moribus conuenit, vt, quibus plurimum debemus, eiſdem plurimum debere nos con-

fiteamur. Verum capta ex tempore occaſione, occurrit mihi libellus iſte, quem in gratiam ſtudioſorum omnium ſermone per quã familiari imprimendum curaui: atque præclaro tuo nomini dicare conſtitui: non ſanè quòd eum eſſe putem, qui tanto viro debeatur. Minimum fateor ad plurima, & maxima ſummæ erga me humanitatis tuæ officia. quæ quidem ſingula ita erunt ſemper fixa in animo, vt mihi viuo eripi, abolerique non poſsint. ſed potius vt, libellus iſte ex re ipſo auctoritatem, & dignitatem capiens famæ tui nominis commendetur. Tu enim inter omnes prouinciæ noſtræ Aemiliæ heroes ita omnibus fortunæ corporis, animiq; dotibus cumulatiſsimus cæteris præſtas; vt alios potius illuſtrare queas, quàm quis ſperet, tuæ dignitati aliquid ſplendoris addere. præter naturalem tuam benignitatem, qua, & virtutem ipſam, & virtutis cultores omnibus liberalitatis tuæ cumulis amplexus es, vt alter Fabricius, de quo Pyrrhus dixiſſe fertur: eum difficilius ab honeſtate, quàm ſolem à curſu ſuo auerti poſſe, qui neglectis opibus continentiæ ſuæ beneficio prædiues erat. Accedit Ioannis Franciſci clariſsimi

tui

tui parentis digna recordatio, qui omnium ſibi concitauit applauſum, omnium expectationi ita ſatisfecit, vt ſemper infractus permanſerit, nec in ſecundis elatus, nec in aduerſis deiectus vnquàm fuit. Cuius egregia facta, & domi, & foris maxima ſemper in rebus agendis fides, & obſeruantia apud mortales nunquam ſunt intermoritura. Cuius laudes ſi narrare tentarem longam nimis texerem orationem, atquè mei præſcriptis finibus inſtitutis egrederer. Interim propenſionem animi erga te mei ſatis habe. mequè (vt ſoles) ama. Vale. Bononiæ Cal. Aug. MDLXXX.

AD LECTOREM.

CARMEN.

QVI ſacrum CHRISTI celebrare verbum
Expetis, mundi varias per oras.
Impias necnon pietate gentes
condecorare.
Hunc tibi librum comitem fidelem
Iunge, ſecurus peragrabis orbem,
Et vias multas dubias docebit,
Et loca multa.
Hic tibi normam tribuet decoram,
Sancta vulgandi monumenta ſummi
Regis, & claues, quibus alta Cœli
Oſtia pandes.

PIO, AC CANDIDO LECTORI.

NESCIO *quo euentu (Candide Lector) cum in oratorio Eccleſiæ D. Petri Bononiæ anno præterito nutu Ill.mi & Re.mi Card. Palæoti lectiones circa caſus, & negotia conſcientiæ haberem, inciderim in quendam libellum, quem, cum (vt mei moris eſt) primùm tumultuario, ac perfunctoria quadam lectione percurrerem) viſus mihi fuit perutilis eſſe, & breuem, ac dilucidam viam aperire his, qui ſacrum in Chriſti Eccleſia concionandi munus ſunt amplexuri: Plerique enim ſunt, qui propoſitis ſententiæ finibus egreſsi alieniora quandoq́. colligunt, verborum tantum copiam, & elegantiam ſpectantes. hinc fit, vt à recto tramite deſiſtant, & medio viæ curſu in tanta ſententiarum (quanta vultuum varietate) inex-*

tricabili rerum confuſione pauefacti ſuſceptam prouinciam deſerant. Ego autem, qui diuinarum literarum ſtudio ita oblector, vt in me ipſo habitans, quicquam extra me nec ſuſpirem, nec ambiam iuuandi potius, quàm aliquid laudis, aut vanæ oſtentationis acquirendi conſilio, imprimendum curaui (ſuadente me quoque ad hoc Antonio Rodulphio viro quidem ingenuo, meo conſanguineo, mihiq; familiariſsimo, atque omnibus in rebus coniunctiſsimo.) Cuius ſuaſu ſtatui (ſi Deus annuerit) duas alias partes addere; vt quilibet Chriſtianæ pietatis concionator, & diuinus humiliſta facilè in animum inducat ſuum, & vanitatem negligere, & diuinam veritatem, & ſinceritatem ſectari. Agè, ſi iuuenibus meis hunc tenuem cibum ſecreui, quid noter? & ſi ad antiquorum metam nouum facio compendium, quid offendo? ſi eandem cano cantilenam nunquid vox multis ſuperaddita tollit ſymphoniã? Alumni mei ſunt, in quorum gratiam hæc ſcriptito, libentius matrum vbera ſugunt infantes, quàm aliena. Tu interim noli improbè in alieno labore nimis eſſe moroſus, ſed ſi quid boni à me dictum eſt, percipe, & meam operam æqui, boniq; conſule. Vale.

GRE-

GREGORIVS
PAPA XIII.

AD FVTVRAM REI MEMORIAM. Dum nobis excellens Ciuitatis noſtræ BONONIAE conditio, eiusq; ciuium,& incolarum in omni virtutum genere, & præcipuè in liberalium diſciplinarũ cognitione præſtantia, cuius nos ipſi certiſsimi teſtes ſumus, ante oculos obuerſatur, ac meritò eo nomine eam vrbem, vel apud exteros claram, & illuſtrẽ eſſe animaduertimus, facilè adducimur, illis non mediocriter fauere, qui ſtudioſorum vſui, dictæq; ciuitatis ornamento imprimendi artem magnis laboribus, & expenſis in ea inſtituere quęrunt, eaq; in re perficienda neruos ſuos omnes intendunt. Cum itaque, ſicut accepimus, dilecti filij Quadraginta Viri Refor matores ſtatus libertatis ciuitatis eiuſdem nonnullis Ciuibus, & Mercatoribus, qui ſe ad id conficiendũ eorundem Quadraginta Virorum precibus, & ſuaſionibus inducti paratos exhibuerant curam in dicta ciuitate artem impreſſoriam introducendi, ad quoduis etiam inſignium librorum genus egregijs typis demandandum idoneam impoſuerint: illi verò omnes labores, & expenſas, aliaq; ad eam rem perficiendam neceſſaria in ſe receperint: Nos intelligentes quantum labo-

ris dicti Ciues, & Mercatores ea in re ſuſcipiant, ac propterea illis conſulere, & Quadraginta Viris præfatis rem gratam facere cupientes, eorundemq; omnium, ac ciuitatis vniuerſæ commodo, & vtilitati ſtudentes, ac volentes, quoad fieri poſsit, officinam ad imprimendum primo quoque tempore inſtruendam feliciter, ac diligenter exerceri, & cum Ciues, & Mercatores præfati nō paruam ad eam rem perficiendam pecuniæ vim conferant, neminem fructu laborum ſuorum fraudari, & eoſdem indemnes conſeruari vehementer optantes, eiſdem Ciuibus, & Mercatoribus, & pro eis Agentibus, vt opera omnia, & quaſcunque alias res nouas hactenus non impreſſa in vulgus in poſterum ſucceſsiuis temporibus edenda, & per ipſos Mercatores, & Ciues, aut alios ab eis deputandos; illis tamen ab Inquiſitoribus dictæ ciuitatis, aut alijs, ad quos ſpectat, prius examinatis prima vice imprimenda, per decem annos poſt eorundem operum, vel cuiuſlibet ipſorum impreſsionem, ne ab alijs quibuſcunque ſub indicis de nouo adiecti, additionum, apoſtillarum, appendicum, aut commentariorum nomine, vel alio quouis prætextu, ſine ipſorum Ciuium, & Mercatorum præfatorum expreſſa licentia in ſcriptis ab eiſdem Ciuibus, & Mercatoribus obtenta imprimi, aut per ipſos, vel de eorum mandato per alios impreſſa vendi, ſeu in eorum officinis, vel aliàs in apothecis operum præfatorum libri venales proponi, præterquam ab eiſdem Ciuibus, & Mercatoribus, aut de eorum mandato, vel pro eis Agentibus poſsint, aut valeant motu proprio, & ex certa ſcientia concedimus, & indulgemus. Omnibus verò, & ſingulis Chriſti fidelibus in quacunque terrarum orbis parte exiſtentibus, præſertim Impreſſoribus, Typographis, & Bibliopolis in virtute ſanctæ obedientiæ, ac ſub excommunicationis maioris, eo ipſo incurrenda pœna, à qua non niſi per Rom. Pontifices pro tempore, præterquam in mortis articulo abſolui poſsint. In terris verò, & locis nobis, & Romanæ Eccleſiæ mediatè, vel immediatè ſubiectis, ſub eadem excommunicationis ſententia, necnon mille ducatorum auri, partim Cameræ noſtræ Apoſtolicæ, partim ipſis Ciuibus, & Mercatoribus & his, qui præſentibus noſtris litteris

contra-

contrauentum fuiſſe ad notitiam deduxerint, applicandis, præter librorum omnium amiſsionem toties ipſo facto, & abſque aliqua declaratione, quoties contra id, quod per præſentes diſponitur, actum fuerit, incurrendis pœnis, ne intra dictos decem annos ab impreſsione dictorum nouorum operum, & cuiuſlibet eorum, aut aliarum rerum nouarum computandos, dicta opera eatenus non impreſſa, aut alias res nouas ſine eorundem Ciuium, & Mercatorum licentia, vt ſuperius narratur, obtinenda, imprimere, ſeu ab ipſis Ciuibus, & Mercatoribus, & pro eis Agentibus impreſſa, vel imprimenda venalia habere, vel proponere audeant, vel præſumant, præſenti edicto prohibemus: Mandantes in virtute ſanctæ obedientiæ omnibus, & ſingulis Prouinciarum, Regnorum, ciuitatum, terrarum, & locorum Inquiſitoribus, cæteriſq; ad quos cura concedendi licentiam imprimendi ſpectat, ne in quibuſuis orbis terrarum partibus opera in dicta ciuitate impreſſa de nouo imprimi contra harum litterarum noſtrarum ſeriem, & formam, aut non elapſo tempore in noſtra hac prohibitione appoſito, permittant, aut patiantur, aut imprimendi licentiam quoquo modo concedant. Vniuerſis verò venerabilibus fratribus noſtris Patriarchis, Archiepiſcopis, & Epiſcopis, eorumq; in ſpiritualibus Vicarijs, ſeu Officialibus generalibus. In dominijs verò nobis mediatè, vel immediatè ſubiectis, etiam Legatis, Vicelegatis, Gubernatoribus, & alijs Officialibus, vt quoties pro parte dictorum Ciuium, & Mercatorum, vel pro eis Agentium, aut ab eis ius, & cauſam habentium fuerint requiſiti, eiſdem in præmiſsis efficacis defenſionis præſidio aſſiſtentes faciant præmiſſa omnia, & ſingula contra inobedientes, & rebelles per cenſuras eccleſiaſticas, illas etiam ſæpius aggrauando, & alia iuris & facti remedia opportuna exequi: inuocato etiam ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio brachij ſæcularis. Decernentes ex nunc irritum, & inane quicquid ſecus ſuper his à quoq; quauis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obſtantibus conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, necnon etiam iuramento, confirmatione Apoſtolica, vel quauis firmitate alia roboratis ſtatutis, & con-

ſuetudinibus

ſuetudinibus, priuilegijs quoquè, indultis, & litteris Apoſtolicis quibuſuis perſonis, & locis in genere, vel in ſpecie ſub quibuſcunque tenoribus, & formis, ac cum quibuſuis clauſulis & decretis, etiam pari motu, & aliàs quomodolibet in contrarium conceſsis, confirmatis, & innouatis. Quibus omnibus, etiam ſi de illis, eorumq; totis tenoribus ſpecialis ſpecifica, & expreſſa, non autem per clauſulas gēne rales idem importantes mentio, aut quæuis alia expreſsio habenda foret, tenores huiuſmodi, ac ſi de verbo ad verbum inſererentur, præſentibus pro ſufficienter expreſſis habentes, illis aliàs in ſuo robore permanſuris, hac vice duntaxat ſpecialiter, & expreſsè derogamus, cæteriſq; contrarijs quibuſcunque. Quia verò difficilè admodum eſſet, præſentes litteras ad ſingula quæq; loca deferri, volumus, & præſentiū auctoritate decernimus, earum tranſumptis, vel exemplis etiam in ſingulis operibus impreſsis, eandem prorſus fidem tam in iudicio, quàm extra adhiberi, quæ præſentibus adhiberetur, ſi oſtenderentur, vel exhiberentur. Vt autē in omnium, ad quos ſpectat, eædem litteræ notitiam perferantur, mandamus eaſdem in albo Prætoris, & alijs locis, in quibus publica edicta Ciui. BONON. publicantur, de more affigi, & affixas ſic vniuerſos, & ſingulos declaramus afficere, ac ſi eiſdem perſonaliter intimatæ eſſent. Datum Romæ apud S. Petrum ſub annulo Piſcatoris die XII. Nouemb MDLXXII. Pontificatus Anno Primo.

F. PETRI

F. PETRI RODVLPHII È THAVSIGNANO CONVENTVALIS FRANCISCANI PRAELVDIA,

Siue rudimenta quædam , ad pleniorem cognitionem, ſtudioſis omnibus , tum prçcipuè concionatoribus, quorum partes explicantur, maximo vſui futura.

De Excellentia prædicationis diuini verbi. Cap. Primum.

INTER cætera Catholicæ Eccleſiæ munera, quæ diuini verbi miniſtris obeunda committuntur, primas (vt ego ſentio) obtinet ſanctiſsimum , atque grauiſsimum Euangelicæ prædicationis officium (cuius frequentiſsimns, & maximè ſalutaris vſus ſemper fuit) quod Chri-

ſtus Deus, & dominus noſter (veluti Spirituſſan-
cti fidele depoſitum) ſuamet diuina conſecrauit
præſentia. Nam ſi à mortalibus tantiſit, patriam
ab hoſtium obſidione liberare, inimicorum exer-
citum profligare, regni fines longè lateq; propa-
gare, tranquilli, ac pacati ſtatus optata felicitate
frui; quantò vtilius eſt animas vitiorum iugo op
preſſas, in libertatem vendicare, & hominum men
tes obſcuris ignorantiæ tenebris obuolutas illu-
ſtrare, diuinisq; præceptis, & ſanctis informatio-
nibus imbuere? vt caro ſubijciatur ſpiritui, & ſen
ſus rationi, & (quod multò glorioſius eſt) vt ſibi
1.Mach.3. ipſi imperet homo, ac dominetur. *Non enim in
multitudine exercitus victoria belli, ſed è cælo forti-
tudo eſt.* Hoc proinde efficit in nobis diuinum
verbum, cum primùm menti inhæſerit, eam il-
luſtrat, intellectum purgat, cuius efficacia tanta
eſt, vt ne modò cordis cogitationes latere permit
tat; eſt enim veluti radius ſolis: ex cuius reflexio
ne maxima ignis flamma generatur in nobis.
Itaque concionandi facultas præcipua eſt in Dei
Eccleſia, cùm verſetur circa Deum, atque homi-
num ſalutem; tum etiam, quia concionator di-
cturus ad populum, eodem fungitur munere, quo
& Prophetæ, & Apoſtoli vſi ſunt; immo verò
quod ipſemet Chriſtus Aeterna Dei ſapientia
edocuit. Quid enim dignius, aut optatius habe-
ri poteſt, quàm æternæ vitæ promiſſa denunciare?
conſilia diuinæ prouidentiæ detegere? animæ

languo-

languoribus ſuccurrere? vitia extirpare? propha num viuendi modum ad Chriſtianam formam re ducere? certiſsimã, & conſtantiſsimam fidem patefacere? tenebras à mũdo depellere? & denique veritatis lumen introducere? Quamobrem Iſa. clamat. *Quàm pulchri ſunt pedes euangelizantium.* B. Ambroſius maieſtatem officij huius Euangelicæ prædicationis cõtemplans, pro rei dignitate fatetur ſe indignũ eſſe, qui tãtæ maieſtatis negocio calamum adhibeat. Hanc excellentiam vt oſtenderet Deus, prædixit ſe daturum in lucem gentium doctorem, qui voce è cælo delapſa, & magnifica gloria veritatis aditum omnibus patefaceret, vt firmo fidei fundamento adhærentes, coædificemur in habitaculum Dei in Spirituſancto. Deinde verò alios dedit Apoſtolos, alios Euangeliſtas: qui diuino afflati ſpiritu, ſtrenuè, ac ſtudioſè negocium Chriſti obirent, rebelles animos peccato immerſos deuincerent, ad ſacras agni nuptias inuitarent, ac demum totum mundum proſternerent, Apoſtolicaq; doctrina imbuerent. Quorum magiſterio tantam auctoritatẽ tribuendam eſſe ſtatuit, vt diceret: *Qui vos audit, me audit; Qui vos ſpernit, me ſpernit.* Quod quidem nõ de his tantùm, quibus cum ſermo habebatur, voluit intelligi (dicant quicquid velint hæretici, quorum mos ſemper fuit ab orbe condito ſacras ſcripturas corrumpere, atque pro ſua libidine violare) ſed de omnibus etiam, qui legitima ſucceſ-

Prima parte officiorum lib. 1.

Ef.

ſione docendi munus obirent, quos patres, & du
ces omnis ſapientiæ conſtituit, quique de aure in
aurem Apoſtolicas traditiones ad nos vſque trāſ-
mitterent. Quare, cùm Doctorum ordo ſit quaſi
perpetuus in Eccleſia, non deberent omnes indi-
ſcriminatim prędicationis munus vſurpare, quod
libenter dico; quia videmus paſsim, rudes ho-
mines ſe incautè diſputationibus ſacris ingerere
(quod minimè fit citra temeritatem.) id enim ſo
lùm facere debent, qui ad hoc dicendi munus edo
Heb. cti ſunt; cùm dicat Apoſt. *Nec quiſquam ſumit ſi-
bi honorem* (ſi ſupple, velit piè & religioſè agere)
quæ definitio vſqueadeo clara eſt, vt obloquentiū
ora præcludat, & nullam patiatur cōtrouerſiam,
exemplo ſunt Chore, Dathan, & Abiron cum aſ-
ſeclis, & ambitioſorum turba, quos terra viuos
Num. 16. abſorbſit. Oza, qui arcam tenuit, calcitrantibus
2. Reg 6. bobus percuſſus, & occiſus eſt; Ozias percuſſus
2. Par. 26. lepra Ioſaphat Hieroſolymæ rex miſit leui-
tas, & Sacerdotes in omnes ciuitates Iudeæ,
vt verbum Domini annunciarent, eosq; à cætera
populi turba ſeiunxit, quos ad miniſterium tem
pli, ſtudiumq; diuinarum legum (relictis omnibus
humanæ vitæ negocijs) adhibuit, vt huic ſtudio
ſemper intenti, diſcerent, quod poſtea rudi popu
lo, & imperitæ plebi traderent, eosq; ad diuina-
rum ſacros latices litterarum adducerent; Ha-
buit ſemper hæc noſtra Chriſtiana reſpub. alios
auditores, alios verò doctores à Deo miſſos.

Nonne Samuel docuit Dauidem? Nathan Salomonem? Micheas Ioſaphatum? Eſaias Ezechiã? Ieremias Ioſiam? Eſdras populum? qui tamen ne verbũ quidem proferre auſi ſunt, niſi prius Deo vocante, atque iubente mitterentur; quomodo enim prædicabunt (teſte Apoſtolo) niſi mittantur? quod tamen hodie præpoſterè fit à multis (vtinam reſipiſcerent) qui vltrò ſe ad prædicandum exhibent, & priuata auctoritate in grauiſsimam hanc cõcionandi prouintiam irruunt: qui ſi animarum zelo id facerent, laudarem; ſed nouit Deus qui in Ezech. grauiſsimè quidẽ comminatur his, qui ſe priuata auctoritate huic miniſterio ingerunt. *Non mittebam Prophetas, & ipſi currebant, non loquebar ad eos, & ipſi prophetabant:* Ezech. 23.
Duæ itaque erant Apoſtolorũ partes, apud quos religionis myſteria depoſita erant; altera diuini verbi promulgatio; altera charitatis, & pietatis opera exercere, ac deſtitutis officiũ præſtare. *Nõ eſt æquum* (dicebat Apoſtolorum princeps) *relinquere verbum, & miniſtrare menſis.* B. quoque Paul. Timotheo iniungit, vt ſacris litteris vacet. *Attende enim tibi & doctrinæ, inſta in illis; hoc enim faciens, & teipſum ſaluum facies, & eos, qui te audiunt.* 1. Tim. 4
Et alibi. *Non miſit me Deus baptizare, ſed euangelizare.* Quę ſententia (ſi pauliſper eius verba expendamus) non abſolutè negatiua eſt, ſed magis per collationem annũciata non improbat baptiſmum (abſit,) ſed id (quod præclarius eſt) 1. Cor. 1

Euangelij verbum expreſsius præfert; quia Euangelij prædicatio onus grauius eſt, quàm qui Baptiſtæ ſolo fungitur munere. nam qui docet, videtur aliqua ratione dominari, impellere, & trahere animos, quò mauult (eſt enim prædicator nomen auctoritatis, & dignitatis) Ioas rex Iudæ, donec Ioadæ ſacerdotis conſuetudine, conſilijsq; vſus eſt, piè probeq; vixit, illo morte ſublato, ad vitia declinauit. ita B. Apoſtolus his verbis præmõſtrare voluit, quàm neceſſarium, & opportunum ſit Chriſtiano viro diuini verbi ſalutare pabulum, ad bene beateq; viuendum, & ad æternam ſalutem promerendam. quot quæſo hereſes exortæ? quid dico hæreſes? quot monſtra aluntur? quæ Dei Eccleſiam ita infeſtarunt, vexarunt, ac penè oppreſſerunt varijs, peregrinisq; doctrinis Chriſtianorum animos deprauantes. quæ impietas, & effrænis admodum in omnia vitia licentia, & regnãdi fœda libido omnibus Sathanę artibus inſtructa, tàm longè lateq; in hoc ſcopuloſo, & infeſto pelago: in hoc tàm perturbato, & infelici ſeculo ꝓgreſſa eſt, vt nullis ferè certis finibus contineri poſſe videatur; Nonne perditiſsimus ille Arrius presbyter, negans filij æqualitatem cum patre, maximam turbam ſecum in ſuam traxit opinionem, & clientelam? quid intentatum reliquit Iulianus apoſtata omnium nequiſsimus? qui, relaxatis frænis, decretum edidit nepharium, ne cingulum militiæ cuiquam daretur, niſi prius

B. Anſelmus in expoſitione prioris Epiſtolæ ad Timo cap. 1.

4. Reg. 12.

immolaret:ſed vt eos conſulta opera omittamus, quot hac noſtra tempeſtate temerariæ opiniones circunferũtur,& mordicus defendũtur? præcipua inter multas, quæ in hoc negocio aſsignari poſſunt, cauſſa (niſi fallor) eſt; quia omnes pro ſuo arbitratu, quãtumuis rudes, & plumbei homines ſacros & arcanos libros legunt; cùm deberent potius verbi Dei prædicationi, & frequentationi incumbere. non damno propterea quorundam ſacrorum librorum vſum, qui ædificationi morum ſunt accomodi, ſi ſic tamen ab ipſis legantur ſobriè & piè citra ſupercilium, & arrogantiam, vt non inde à crebrà verbi Dei auditione retrahantur:cuius uis tanta eſſe debet, vt hæreſes ſupprimantur,tollantur abuſus,extirpentur vitia,virtutes ſculpantur in animo; ſublato enim doctore, atque Catholica & ſalutari doctrina,neque fides, neque religio,neque iuſtitia,neque vllum in ciuitate præſidium: nullum ſubſidium ſiue humanum, ſiue diuinum reliquum eſt. *Multitudo ſapientium ſanitas orbis*. vnde ſtultè ſibi admodũ conſulit Chriſtianus, ſi veritatem ſibi prædicandam ab hæreticis expectauerit, cùm id ſolum facere poſsit Catholicus concionator,& præceptor Euangelicus, in cuius manu eſt ventilabrum ad emundãdam aream Eccleſiæ, qui in acie Chriſti, inſtar Petri, gladiũ verbi Dei poteſt educere. & percutere aurẽ peccatoris,vt in viã ſalutis adducatur:quod ſanè præſtabit cõcionator, ſi quibus Prouer. 1c

viam munit, anteat doctrina, eruditione, iudicio, & vitæ probitate, de qua in ſequenti capite, qua potero breuitate, aliquid dicere tentabo.

De vitæ, & morum Euangelici præceptoris excellentia. Cap. II.

SIcut in Orbium motu conſpicimus ad motũ primi orbis rapi cæteros orbes: ſi enim primus à conſueto ſuo curſu aberraret, neceſſariò cuncta ſublunaria perturbarentur, vt potè quæ ab illo primo motu pendent. Et quemadmodum in exercitu ſi maiores ſe conuertunt in fugam, offenduntur minores, & fugiunt. Ita concionator Euangelicus, cuius vita omnium oculis obiecta eſt, eſſe debet, vt cælum

[De morib. & vita opt. concionatoris egregiè ſcrib. 3 Aug. lib. . de doct. Chriſtiana cap. 41. & .2. in 4. ca. 5. B. Ambro. 2. de officijs ca 2. & 13. . Grego. .23. mor. .4. Gryſ.]

altus
clarus
calidus
mundus
ordinatus
volubilis
rotundus

Altus per vitæ eminentiam, ſicut aquila, quæ in altum volans prouocat pullos ſuos ad volandum. Nam vitæ, & morum probitas eſt veluti ſigillum, quo ſana doctrina confirmatur, atque auditorum animis hæret. quemadmodum litteræ nullam vim habent, niſi autentico ſigillo fuerint obſignatæ. Vnde Iſa. *Super montem excelſum aſcende tu; qui euangelizas Syon*, ideſt ſuper eminentiam vitæ exponit Gregorius magnus. nam præcipitur ei clamare. clama ne ceſſes; quia debet clamare fama, doctrina, ve-

ſtitu,

ſtitu, vt ipſe totus ſit clamor, veluti Seraphin, qui non ceſſant quotidie clamare. Nam qua neceſsitate compellitur ſumma dicere, eadem neceſsitate compellitur ſumma monſtrare. & qui ſecus facit, cenſura graui dignus eſt, neque officij ſui (vt aiunt) pulſum attingit. clarus eſſe debet per bonam opinionem; quia concionatoris vitæ & bonæ famæ ſplendor ſolet mirandum in modum auditores afficere. & quò mauult trahere. clarus eſſe debet, vt imbecilles erigat, & afflictos conſoletur. calidus per charitatis feruorem. *Qui enim,* (vt Gregorius ſanctus ſcribit) *charitatem ad proximum non habet, officium prædicationis aſſumere non debet.* mundus per bonam intentionem. *Si oculus tuus fuerit ſimplex, totum corpus tuum lucidum erit.* quamuis enim nos miſeros peccata circumſtent, quæ mentes noſtras velut domeſticæ quædam furiæ aggrediũtur. & vt ſacer Hieronymus ſcriptum reliquit. *Affectus, & perturbationes, quamdiu in tabernaculo corporis huius habitamus, & fragili carne circundamur, moderatè regere poſſumus, amputare non poſſumus; quia nemo vitijs ſine naſcitur.* Ille beatus eſt, qui minimis vrgetur: cauere tamen debet, ne illis ſit ſcandalo, quibus præſidio eſſe debet: alioqui eſſet veluti mola aquaria, quæ dum acuendo alteri ſeruit, ſe paulatim conſumit. Sicut candela, quę lumen alijs præbet, & ſeipſam deſtruit. veluti milites, qui ſeipſos enſibus, & lanceis exponunt, vt

in Matth. ca 5 hom. 10. Baſil. Magnu. ad Greg Nazia. Greg. Nazian. 1. libr. ſuæ Theol. 6. Diony. de Eccle. Ierar. prima parte cap. 2. Thom. ſan. par. 3. q 41. ar. 3.

Luc.

Epiſt. 88.

duci

duci victoriam exhibeant. Hoc accidit ædificato ribus arcæ Noe: qui, dum arcam ad aliorum ſalutem ædificarēt, aquarū colluuione ſubmerſi ſunt. Claudus pulcher quidem eſſe videtur in ſedēdo, qui eſt deformis in ambulando. Sic multi placent, dum ſedent in cathedra, & docent, qui tamen in operibus claudi ſunt. qui etiam prohibebantur in lege ab ingreſſu tabernaculi, & ab officio. Sicut lapides, qui aquis cōtinuè rigantur, nec tamen inde molleſcunt: ſed duriores plerunque euadunt. vt gallus, qui ſæpe crocitat, & nunquam oua parit. Ita faciunt tubicines, qui alios exhortantur ad prœlium, contra quos non pugnant, immo primi ſuccumbunt. Quiſquis ergo alios ſanctos efficere debet, ſanctus ſit, neceſſe eſt. Nemo enim dat, quod ipſe non habet. Quid iuuat, ſi lingua eſt aurea, & cor ferreum? bona loqui & contraria operari? loquentis auctoritas perditur, quando vox opere non iuuatur. non auditur obedienter (ait D. Auguſt.) qui ſeipſum non audit. Ioannes Baptiſta prædicabat pœnitentiam quidem in deſerto: ſed ibidem etiam habitabat. *Loquimini et ſic facite, clamat Apoſtolus*. Natura comparatū eſt, vt omne agens agat ſibi ſimile. Homo generat hominem: equus equum: ignis ignem. pictor eſſe debet, qui alium pictorem faciat. & philoſophus philoſophum. & muſicus muſicum. iuſtum eſt, vt non habeat linguam, qui non habet vitam. Ita ad Rom. intonat Apoſtolus. *Si tu confidis eſſe ducem*

Iac. Apoſt

cæco-

cæcorum, lumen eorum, qui in tenebris ſunt, eruditorem inſipientium, magiſtrum infantium habentem formam, ideſt informandi, inſtituendi ve rationem, quam alijs præſcribas. ducem cæcorum ait Apoſtolus; quia cæcus, dum in ingreſſu ciuitatis ſedet, alijs viam oſtendit, quam ipſe nunquam percurrit. Gregorius Nazianzenus vir non minus pius, quàm eruditus, vitam, & mores optimi concionatoris graphicè deſcribit, cum ait. *Mundari prius oportet, & ſic alios mundare; ſapientem prius fieri, & ſic facere alios ſapientes; lumen fieri, & ſic alios illuminare; ad Deum accedere, & alios ad Deum adducere; ſanctificari, & ita alios ſanctificare; manus habere rectas, & ſic cadentibus porrigere manum.* igitur doctrina concionatoris (quantumuis fulgeat ſplendore ſermonis) ſi fuerit maculis vitæ inſperſa ab impuro pectore, & ore procedens, quid proficiet? neque vulgari ſanctitate opus eſt: ſemper enim effectu cauſa ſua eminentior eſt, atque viuacior, vt fulgor ipſe ſyderum, qui à ſole emanat, longè ſplendidior in ipſo ſole, quam in aſtris eſt. Vnde cũ in lege veteri Dominus aquas expiationis, & cineres vaccæ ruffæ ad purificationem hominum deſignaſſet, mundis hominibus commiſit, vt ſic mundus luſtraret immundum. ab immundo enim quis mundabitur? oculus plenus puluere maculam non conſiderat. ita mundus eſſe debet, qui aliena vult corrigere. Vides ergo, qualis eſſe debeat, qui aliorum ſordes vult ex-

piare. cum enim Dominus Ieremiam prædicatorem creare vellet, prius illum in vtero matris ab omni peccati labe purgauit, vt ſingulari quadam puritate, & ſanctitate eſſet inſignis; quippe cum alios ad ſanctitatem, puritateinq; vocare deberet. Quod egregiè docuit Seneca vir grauiſsimus, cum ait. *Eum elige doctorem, quem magis admireris, cum videris, quàm cum audieris.* cuius videlicet quamuis ſit admirabilis eloquentia, mirabilior tamen ſit ipſa vita, atque ita potentius trahat homines, cum videtur, quàm cū auditur. Ita ait philoſophus actiones hominum eſſe ſermonibus credibiliores: plus enim homines oculis, quàm auribus credunt. Columnam, quæ Iſraeliticum populum in deſerto ducebat, præeuntem populus ſequebatur; ea verò quieſcente, ipſe quieſcebat.
Iud. 9. Abimelech ſubditos non tam dictis, quàm factis ad ſui imitationē incitabat. hoc vos facite, quod me vidiſtis facere. virtutis ſpecies pulcherrima eſt, quæ ſuapte vi homines non modò ad amorem, ſed etiam ad ſui imitationem trahit. Cæſar (vt auctor eſt Cicero) nunquam militibus dixiſſe fertur; ite illûc, ſed venite hûc. id feciſſe legitur
Eſd. 1. Eſdras ſacerdos, cum ad reparandam Hieroſolymam accederet, parauit cor ſuum, vt inueſtigaret legem Domini, & faceret, & doceret. Quid per Deum immortalem confert lingua eloquens, ſi deſit vitæ diſciplina? ſi verbis dicit, & moribus contradicit? monſtruoſum eſt valde vitam mori-

bus non concordare. vt qui aliorum mores com ponere tentat, ſuos ſemper diſſolutos habeat: & culpam, quam in alijs redarguit, in ſeipſum retorqueat. Quia quo alterum accuſat, ſeipſum damnat. Qui fecerit, & docuerit, magnus vocabitur in regno cœlorum. Laxa nimis, & remiſſa eſt doctrina, niſi vitæ, & morum probitas fuerit coniuncta, vt audacter dicere poſsit. *Verba, quæ loquor, teſtimonium perhibent de me. Si mihi non creditis, operibus credite.* Nihil eſt, (vt vno verbo dicam) ad perniciem Eccleſiæ nocentius, vel ad decorem monſtruoſius, vel ad publicam ſalutem infenſius, quàm ſi is, qui alijs miniſterio verbi Dei præſit, moribus, & vita ſubſit. Quia morum, & vitæ probitas fugat omnium vitiorum monſtra, atq; omnia Dæmonis repagula deſtruit. Quemadmodum matutinus lucis ſplendor nocturnas tenebras fugat. ab eo cæci lumen, paruuli doctrinam, dubij conſilium, inopes ſubſidium, medicinam pariter, & auxilium quærere debent. ordinatus eſſe debet, vt cœlum per diſcretionem. In omni ſacrificio ſal apponebatur. optima enim concionatoris vita eſt ſal, quo doctrina conditur, & dulcis panis conficitur. Volubilis per diſcurſum ad prædicationem. Rotundus per ſimplicitatem. Velox per bonum exemplum; quia magi mouent exempla, quàm verba. Nam loqui facile eſt, præſtare verò perdifficile. quantoq; alterum altero difficilius, tantò vtilius, atque præſtantius.

Io. 10.

Leuit. 11.

In om-

In omnibus ergo, qui futurus eſt Eccleſiaſticus præceptor, ſe præbeat ducem ſalutis, & verum patientiæ magiſtrum, ne vituperetur miniſterium Chriſti. Sit mitis, & ſublimis, qui humilitatem docet. Nihil improbè agat, qui docet iuſtitiã, & cum Samarita relinquat hydriam mundanæ vanitatis. Qui paratus eſt populo euangelizare Ieſum, & membris eius vires preſtare, quæ paulò ante laxa, & diſiuncta erant, connectere contendat. Itaque prius Eccleſiaſtes ſe his clariſsimis exornet conditionibus. Sed de hoc ſatis; cùm viri præclariſsimi, & principes noſtræ militiæ de re hac egregiè, & cumulatè ſcripſerint, quorum nonnullos breuitatis cauſſa ſuperius adnotauimus. ad vlteriora itaque tranſeamus.

Quòd concionator ante concionem ſe præmuniat. Cap. III.

SIcut qui alieno ære oppreſſus nimis fuerit, & pergrauatus, nec habet vnde ſatis poſsit facere, creditorem humili prece interpellat, vt debitũ ſibi amicè dimittat. ita in concione debet modis omnibus Euangelicus præceptor feruenti ſe præmunire oratione, ſupplicem ſe Deo exhibere, cuius cauſſa agitur, indignitatem ſuam profiteri, omnem à ſe ſui fiduciam depellere, & totam mẽtis aciem in Deum dirigere: in cuius arbitrium totius negotij huius ſumma referri debet. vt ad

tam validam, & conſtructam inimicorum aciem debellandam; & prorſus expugnandam, virtute induatur ex alto: Nam hominis eſt quidem præparare animam, ſed Dei eſt linguam, & cor dirigere. fruſtra laboras (mihi crede) nec ad calcem probè decurret oratio, niſi cœleſtis vox interiori aure perſonet. Vnde Moyſi ad populum concionaturo dixit Dominus. *Ego ero in ore tuo, teque docebo, quid loquaris.* & Ezechielem admonet. *Fili hominis ſta ſuper pedes tuos, & loquar tecum.* Tria itaque ſunt præ alijs pio concionatori neceſſaria, quæ omni ſtudio, & contentione obſeruare debet, nimirum oratio, meditatio, & contemplatio. oratio petit, meditatio conſilium præſtat, contemplatio inuenit, & inuentis fruitur. oratio velut fidiſſimus nuncius ad Deum præmittitur, cuius vis (vt B. Aug. docet) tanta eſt, quòd illuc intrat, quò caro peruenire non poteſt: in oratione verò totus ſe conuertat ad Deum, à quo omnis vis, incrementum, conſilium, & animarum ſalus dimanant; vt hoc perpetuò fixum animo ſuo inſideat, animas Chriſto lucrari, in quo ſolùm præclarum docendi munus ſuſtinet: alioquin retia quidem reficiet, ſed nõ capiet piſces: nõ piſcabitur: ſed expiſcabitur: nihil capiet præter lutum, & lapillos, nec in Domini vinea proficiet vnquam ſed omnibus erit ludibrio, & deſpectui, & (quod multò periculoſius eſt) vltricem aduerſus ſemetipſum iram Dei excitabit. Qui ergo non præmiſerit diuinam, &

Exod. 4.

B. Aug. ſuâ per illud in hec oratio mea in cõſpe. tuo.

feruentem precem ad Deum, exiſtimet ſe eſſe ſine pulſu & interno ſpiritu, qui timorem omnem amouet, quo nonnunquam tota ferè dicendi vis exhauriri ſolet, vel potius mens eripi, quæ formidinis magnitudine oppreſſa, nec quid cogitet, nec quibus, nec quomodo ſatis prouidet; Nam *qui formidoloſus eſt* (ait Dominus) *& corde pauido reuertatur in domum ſuam*. At vbi Spiritus ſancti gratiā (ſine cuius ope tota mentis intẽtio rueret) implorauerit, oculis in altum defixis meditetur aliquantiſper, breui tamen & expedita meditatione, nè auditores nimis ſuſpenſos detineat, vel potius tœdium eis, & moleſtiam afferat; Hoc ſanè obſeruauerunt ſemper, (& nos religiosè quidem in noſtris concionibus obſeruamus) antiqui patres, quorum nomen, & memoria non ſatis celebratur (vt teſtantur B. Auguſtinus, D. Chryſoſt. & ſacer Hieronymus) Hinc Dauid Spiritus ſancti vates eximius. *Et erunt vt complaceant eloquia oris mei: & meditatio cordis mei in conſpectu tuo ſemper*. ac ſi diceret, tunc preces meæ erunt tibi gratæ, quando à peccatis mundatus fuero, propter illud quod dicitur peccatori. *Quare tu enarras iuſtitias meas?* niſi enim didiſcat cor meum turpia cogitare, tua certè, & ea quibus tu delectaris, nũquam meditabitur. Sed quæ eſt meditatio cordis, quæ poteſt ad Dominum peruenire, niſi ſpes, charitas, & fides? quæ vtique digna ſunt Deo, illa enim merentur in conſpectu eius aſcendere, quæ ipſe cognoſcitur

Deut. 23.

B. Aug. cõ. aduer. leg. & proph. D. Chryſoſt. in ſer. de Pacien. & con. huius ſeculi ſacer Hierony. in exp. 1. cap. Mich.

Dauid pſa. 18.

Pſal. 49.

appro-

approbare. Hæc ſunt holocauſta medullata, quæ Deo offerri debent. completa tandem meditatione, conſueta contemplatione ſalutetur beatiſſima Virgo iuxta morem, & approbatam conſuetudinem ſanctę Romanæ Eccleſiæ, quę eſt mater, nutrix, & interpres omnis veritatis; tum vt hæretici confundantur, quorum mos, & inueterata conſuetudo ab orbe condito ſemper fuit, Sanctorum laudes, & præſertim ſacratiſsimæ huius Virginis truculenta rabie abhorrere; tùm etiam, quia nominis huius inuocatione, & patrocinio omnis frigiditas, & concionis languor abſcedet, & omnino tolletur: Quare ſecundis ſucceſsibus ſe vſurum concionator ille confidat: cui ea, quæ modò dicta ſunt, menti, & cordi fixa erunt. Caſsiod. in expoſitione pſal. 18.

Quæ concionatori perorandi audaciam præbent. Cap. IIII.

QVinque ſunt, quæ concionatori perorandi audaciam tribuunt, ſcientia, eloquentia, potentia, libertas, & benignus auditus. ſcientia admodum neceſſaria eſt; quia vanum eſt velle prius docere, quàm diſcere. Danieli dedit Deus ſcientiam, & diſciplinam. Hæc eſt dura comminatio, in Oſea. *Quia tu ſcientiam repuliſti, repellam te, ne ſacerdotio fungaris mihi.* Os. 4. Vnde etiam grauiter conqueritur B. Bernardus, cum ait. *Multos canales habemus in Eccleſia, conchas autem* D. Bernar.

per paucas. quia multi effundere potius, quàm in fundi ſtudent. qui ſine velis nauim impellere tentant, dummodo ſe eſſe magiſtros falſa exiſtimatione, vel potius tumultuaria quadam verborum congerie oſtentent; cùm tamen nunquam fuerint diſcipuli, quibus citra temeritatem illud poſſemus obijcere. Quomodo litteras ſcis, cùm non didiceris? quare plerunque accidit, vt dum alta petere nituntur, præcipites cum ſui, & aliorum detrimento ad ima ruant. Nam ſi doctrina deſit, quę ſolet linguam diſertam reddere, & ambigua quæque illuſtrare: neceſſe eſt, vt vniuerſa prædicationis machina deſtruatur (& quod perniciofius eſt) maneat ſine medicamine intercutaneus morbus, nec vllo modo ſupprimi, aut extirpari poſsit hæreſis (quo nullum eſt nocentius in Dei Eccleſia malum) ſcientia itaque ratio illuminatur, vt diſcernat bonum à malo, verum à falſo: quid agendum, quid dimittendum, quid credendum, quid denique proſequendum ſit. Vnde illud. *Ad dandam*
Lucæ 1. *ſcientiam ſalutis plebi eius: in remiſsionem peccatorum, &c.* Hæc proinde eſt vera ſcientia, qua principia, media, & concluſiones dignoſcuntur. principia, vt Deus, & quæ de Deo credenda ſunt.
Pſal. *Scitote quoniam Dominus ipſe eſt Deus.* media ſunt, bona facienda, & mala vitanda. *Sciat reprobare malum, & eligere bonum*. Concluſiones, vt bonorum præmia, & malorum ſupplicia. *Scimus quoniam tranſlati ſumus de morte ad vitam*. eloquentia

Eſ 7.
1. Ioan. can. Cap. 3.

quoque

quoque neceſſaria eſt, ſi tamen ad ſalutem, & non ad perniciem vtatur Eccleſiaſtes, vt de oratore etiam docuit Cicero, cùm ait. *Inhumanum eſt eloquentiam ad hominum ſalutem, & conſeruationem datam, ad bonorum peſtem, perniciemq́; conuertere.* Vnde B. Auguſtinus loquens de ſe ipſo ait. *Placuit mihi ſubtrahere beneficium linguæ meæ nundinis loquacitatis, ne vlterius pueri mendicantes non legem tuam, non pacem tuam: ſed inſanias mendaces, & bella forenſia mercarentur ex ore meo, arma furori ſuo:* Et idem Aug. *Quid valet eloquentia paganis, quæ tanquàm pocula precioſa mortiferos promit errores: & facit linguam frameam, & gladium bis acutum?* de quibus illud (nec temerè dici poteſt) lingua eorum gladius acutus. omnis enim noſtra locutio eſſe debet vel pro Dei laude, vel pro noſtri, & aliorum commodorum ſpe. Vnde de B. Paulo legitur: *Feruens ſpiritu loquebatur, & docebat diligenter, quæ ſunt Ieſu.* Nihil tam facit ad auditorum perniciem, quàm fucata eloquentia. qui cum audiunt diſertè loquentes, etiam vera dicere arbitrantur: cum tamen & improba & turpia eloquenter alijs perſuadeant. Non ab re præcepit Dominus fieri labrum æneum ad lauandum. labrum æneum eloquentia eſt, quæ veluti æs ſonans, à peccatorum ſordibus abluit. Potentia quoque, ſeu dicendi vis, quæ à natura eſt, non modicam præbet ad dicendum audaciam, ſi fuerit tamen ratione, & non

1. de offi. lib. & lib. 3. cap. 18. B. Auguſt 3. conf.

B. Aug in lib. ſerm.

Act. 18.

Exod. 4.

furijs ducta:quicquid enim effrȩnato fit animo,ac turbata ratione, id confuſè & ineptè fieri oportet: plumbum ſiquidem in igne poſitum, liqueſcit, & ſplendet: ſi tamen diu perſiſtat, facilè diſſoluetur; amara pluſquam dulcia competunt medicinæ, ſi modum non excedant;nam aſperitas,& ſæua bella, & odium lethale excitare ſolet, vnde quidam non inepte canit.

Exigua eſt virtus præſtare ſilentia rebus.
Et contra grauis eſt culpa,tacenda loqui.

Caueat tamen concionator, ne pro ſuo libito linguam ſoluat: nec rigidè, vel rauco (vt dici ſolet) gutture in magna populi frequentia, & ſacro hominum cætu principem aliquem, aut prælatum carpat, ne auditorũ palpatione delinitus,ſeditionem mouere videatur, ne ve canis rabidi latrabilem, & mordacem naturam ſapiat: vel potius populi aurã vana oſtentatione aucupari præ ſe ferat. Verùm quid prodeſt dicendi potentia, niſi fuerit cum libertate cõiuncta? eſt autem libertas(quam Græci παῤῥησίαν appellãt loquendi, admonẽdi,increpandique fiducia;cùm quicquid vis,quod ſentimus,liberè loquimur,nullius reſpectu,gratia,aut potẽtia commoti.adulatio enim,quæ libertati opponitur,aut reticentia in præceptore Euangelico culpabilis eſt, quando præſertim (conniuentibus oculis) ea diſsimulat peccata; quæ præ cæteris inſignem, & manifeſtam improbitatem habere dignoſcuntur; cùm B. Paulus Apoſtolus diuini

verbi præclariſsima tuba, admoneat Timotheum, 2. Tim. 4.
vt arguat, increpet, obſecret; & vt conſtans, &
intrepidus in omnes ſe vertat figuras, vt Chriſto
(cuius cauſſam agit) lucretur animas, omnesq́;
dicendi machinas auditorum mentibus admo-
ueat, vt ad prioris vitæ deteſtationem traduce-
re poſsit: ita tamen ſit importunus, vt opportuni-
tatem non dimittat: Quemadmodum Ioannes
non timuit arguere Herodem Antippam regem.
Apoſtoli etiam, qui in hoc mortali corpore nun-
dum exuerant ruditatem, atque ignorantiam car
nis, dùm Chriſtum prædicarent, nec minis princi
pum ab eius cultu deterreri, nec vllis tormentis
inhiberi potuerunt: ſicut mons Syon, qui non com
mouebitur in æternum. Dolet quoque Iſaias, O-
ziam impium, & nepharium regem non corripuiſ
ſe, cum ait. *Veh mihi, quia tacui*. Corinthios etiã Eſ. 6.
duriores effectos increpat B. Paulus. *Quid vultis?*
(inquit) in virga veniam ad vos, an in charitate, & 1. Cor. 4.
ſpiritu manſuetudinis? Hoc itaque conſilium per
petuò tibi fixum ſit, ſi in redarguendis auditorum
conſcientijs negocium haberes cum aliquo ma-
gnate, aut prælato, vel principe, vtere meo conſi-
lio, & tua prudentia, ne laceſſere præſumas; quia
regium, & ingenuum animum exulcerares po-
tius, quàm ad pœnitẽtiam adduceres. ò infelix, &
lugenda præſumptio, ſuccurrat tibi egregium il-
lud, & penè diuinum paradigma diuitis, & paupe
ris: quod Nathan Dei nuncius Dauidi regi poſt

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

eius prolapſionem(perpetrato iam adulterio, proditione, & homicidio) in ſui, & aliorum adduxit exemplum, qua induſtria ita regius animus fuit commotus; vt, regalibus inſignijs, & tantæ maieſtatis ſolio poſthabitis, ſeueriſsimam (pluſquàm dici poteſt) aduerſus ſemetipſum protulerit ſentẽtiam. tutius itaque erit probatæ tuæ vitæ exemplo magnates inſtruere, quàm comminationibus deterrere, formicæ inſtar: quæ, cùm aliquod pondus ore trahit (ne oneri ſuccumbat) ſolet ipſum

1. Tim. 4. pręcedere. Hoc eſt, ꝙ B. Paulus admonet Timot. *Exemplum eſto fidelium in verbo, vt* (ſupple) *ſit veritas. in conuerſatione vt ſit vitæ probitas. in charitate vt ſit amicitiæ firmitas. in fide vt ſit ſapientiæ claritas. in caſtitate vt ſit continentiæ puritas.* Erat denique vltima conditio, quę perorandi audaciam conferre ſolet, benignus auditus. quamuis enim priuata, & familiaris collocutio efficacius nonnunquam informare poſsit, quàm publica prædicatio, vel lectio, quæ in frequenti hominum congreſſu habetur (vt B. Gregorius docet.)

B. Greg ſuper euang. lib. 1. hom. 2. *Collocutionis* (inquit) *vox corda torpentia excitat, pluſquàm lectionis: & quaſi quadam manu ſolicitudinis, vt euigilent* (ſupple audientes) *pulſat.* auditorium tamen frequens, & benignus auditus ſolet exercitato oratori maximã vim ſuppeditare: ſicut equus, dum per viridem campum ſolutus ſpatiatur, nouam quidem videtur induere ferocitatem. Hoc nimirum & D. Chryſoſt. eue-

niſſe legimus:qui, cum ſemel dicturus eſſet ad populum, viſa populi frequentia, tanta fuit voluptate perfuſus; vt & maiores vires aſſumpſerit, & ad dicendũ efficaciùs animum, parauerit: Verùm vt populus ſine tædio ad ſacros cætus cõueniat, dilucida, & explanata oratione vtatur Eccleſiaſtes, vt auditores audita memoriæ facilius cõmẽdare queant; ſunt enim auditores veluti os in corpore. nam ſicuti os omnes cibos recipit; bonos autem, & ſapidos in ventriculum tranſmittit, noxios verò, & inſipidos reijcit: ita auditores omnia admittunt; ea tamen memoriæ commendant; quæ dilucidè, & breuiter fuerint explicata, hoc docet B. Auguſtinus. *Nihil tam neceſſarium, tamque pertinens poterit vtriſque contingere; quàm vt quod religiosè dicitur, & deuotè auditur, obſequijs competentibus teneatur.* quamobrem non diſcẽtes modò, sed & docentes diſpoſitione, & ordine opus habent, vt hi & liberè, & ſyncere doceant, illi verò rectè cuncta percipiant, & ad ſpiritualis vitæ (donante Deo) inſtitutionem conuertant.

B. Auguſt. lib. 1. de verb. Domini.

De præcipuo concionatoris munere. Cap. V.

PRæcipuum concionatoris munus eſt, piè, innocenter, & eruditè docere, prauas conſuetudines è medio tollere, regnum Dei au

B. Auguſt. lib 4. de Ecc. doct. cap. 11. & 12.

gere, & veluti ſpiritualis dux, & anteſsignanus animas ad beatitudinem promerendam excitare: cuius partes potiſsimæ (vel ipſo Auguſt. teſte) tres ſunt, docere, delectare, & flectere. docere neceſsitatis eſt, delectatio auditoris animum allicit, flectere victoriæ. doctrina eſt veluti baſis, & fundamentum ſpiritualis huius ſtructuræ. *Intelligens gubernacula* (vt Salomon ait) *poſsidebit.* quæ vberrimos fructus in nos deriuandos producit, ſi qui docet (vt Auguſt. ait) vitauerit omnia verba, quæ non docent: & ſi inter docendum occurrat aliqua ambiguitas, tollatur omnino; nè ignotæ, vel dubiæ rei conniuentia auditoris animum remoretur. delectabit, ſi ea, quæ dicit, elaborate, & continuè inſeret, ſi debitam ſoni reddit melodiam, ſi ueritates Euangelicas, quas ipſe adduxerit, doctrina, & gratia ornauerit, ſi verborum lepore ſuſpendat, ſententiarum grauitate, & orationis impetu flectat; & miſterijs altius repetitis paret animos, vt in auditorum animis libenter admittatur. Vim habent delectandi maximam exempla, non trita, & paſsim obuia, quæ potius ad riſum mouent: ſed grauia, & accomoda; vt ſiquis rudi, & imperitæ plebi verba facturus ſit de regno cælorum, adducat exemplum agricolturæ, quæ eſt quædam expreſſa imago regni Dei. verùm quemadmodum in agro frequenter infelix lolium, & ſteriles dominantur auenæ: ita in Chriſti Eccleſia mali bonis permiſcentur.

prouerb. 5.

Hæc:

Hæc, & his cognata adducantur exempla: in quibus tamen certa regula dari non poteſt, cùm id potius vſu, & dicendi conſuetudine acquiratur. Flectere etiam oratoris eſt. B. Auguſtinus flectere, ſubſtantiam, & cor orationis appellat. Cicero quoque contulit palmam oratori, non qui bene orauerat, ſed qui mouebat affectus, & flectebat corda. quid verò eſt mouere bellum, & non conſequi victoriam? Nec mirum eſt, ſi ſemper non flectat; quia nec medicus ſemper ſanat ægrotum. medici tamen nomen retinebit, ſi modò ad ſanandum opportuna adhibuerit medicamenta, in quem ſenſum B. Auguſtinus ait. *Sicubi diligentia medicinæ huius impenſa non prodeſt, ſufficit ad rationem Deo reddendam, quòd non ceſſauit impendi. Sicut enim malignus ſuaſor peccati, etiam ſi non perſuaſerit, meritò pœnam deceptoris incurret: ita fidelis iuſtitiæ prædicator, etiam ſi ab hominibus reſpuatur (abſit vt apud Deum ſui officij mercede fraudetur)* B. Aug. lib. 1. con. Creſcon. gram. Ita ſanè concionator (& ſi non ſemper flectat) ſi tamen poterit parua ſubmiſsè, modica temperatè, magna grauiter dicere, eloquens dicetur. huc ergo tendit omnis induſtria, & labor concionatoris, vt aliquem fructum laboribus partum recipiat, ſicut belli dux gaudet, & triumphat conſecuta hoſtium victoria. mouebit, ſi induat perſonam conquerentis, hortantis, iraſcentis, ſi pedibus conſiſtens (capta ex tempore occaſione) lamentetur, terreat, minetur, quia pedis ſupploſio

in con-

in contentione,aut incipienda,aut finienda, maximam habet vim mouendi,& excitandi auditores, vt cùm (gratia verbi) concionator pedibus terræ illiſis, ſonitum faciens ad auditores ſe conuertit, ac ſi ab ipſis videatur petere conſilium. hoc modo; dicite quæſo peccatores, quomodo excitatis Deum ad vindictam, & ad iracundiam prouocatis? quo nam modo redimentur peccata veſtra,quæ in immenſum tendunt? Vnde nautam imitari debet,qui nunc eſt in portu,nunc eſt in alto,nunc ridet, nunc plorat: ac velut ædificator egregius,qui ædificat,diruit,mutat quadrata rotundis:ita ſi tu in conciliandis, aut commouendis auditorum animis nauiter, & dexterè id effeceris(quod modo dictum eſt)confidas, non mediocrem fructum ex his conſequi poſſe.

Quòd concionator ſi debet alios mouere, debet in ſeipſo eſſe commotus. Cap. VI.

SIcut ſtomaci frigiditas humano corpori noxia eſt,& mortem inducit; ita orationis frigiditas,quæ eſt malus rerum interpres, neque audientium ſitim extinguit, nec afflictis animis (id quod exigitur) refrigerium aliquod præſtat; omnium enim affectionum fons eſt amor: & affectus eſt veluti ſanguis orationis; nam qui

frigidus eſt, vel tepidus, quonam modo alios calefaciet? humentia ligna non facilè ignem concipiunt: quemadmodum etiam ſi extinctis carbonibus alios adiungas ſimiles, nunquam accendentur: accendentur autem facilè, ſi iam igni hæreant. Petrus Apoſtolorum princeps, quando frigidus erat, haud potuit vnquam voce ſua mulierculam vnam in Dei amore accendere: quin potius mulierculæ vox, tanquam ventus aquilo ad aures Petri perueniens, mentem illius vſqueadeo gelidam fecit, vt dicere poſſet;

Gelidusq; coit formidine ſanguis.

Verùm vbi cæleſtis ille ignis è cælo delapſus, cor eius & linguam inflammauit, tria ferè hominum millia ad Deum ſua prædicatione conuertit. B. quoque Pauli pectus tanto Chriſti amore flagrabat, vt æſtum, ac diuinum ardorem vix animo continere poſſet: cupiebat enim nedum Euangelium, ſed Deo animam tradere: Heliſæus propheta ita diuino æſtuabat amore, vt inſanus diceretur. & Dauid rex, & propheta eximius inſanire viſus eſt, quando arcam reduxit à Gabaa in Hieruſalem, vbi Michol eius coniunx videns eum per feneſtram nudum ſubſilientem, irriſit; Summa ergo ad commouendos animos in hoc poſita eſt, vt moueamur & ipſi: & eos affectus in te ipſo habeas, quibus velis auditorem affici. quòd ſi eo deſtitutus fueris, ad dicēdum minimè eris idoneus: ille viarum anfractus, & diuerticula optimè in- 4. Reg.

telli-

telligit, qui vt curſor aſsiduus viam terit: ita ille, qui in ſeipſo commotus eſt, aptè alios mouebit, non ad commiſerationem modò, vel indignationem (vt oratores paſsim faciunt) ſed ad odium peccatorum, & ad deteſtationẽ malè actæ vitæ. huc ſpectat Horatianum illud præceptum

Horatius in Arte Poetica.

Vt ridentibus arrident, ita flentibus adſunt
Humani vultus, ſi vis me flere, dolendum eſt
Primùm ipſi tibi: tunc tua me infortunia lædent.

D. Greg. *Non enim inflammare verba poſſunt* (vt docet Gregorius magnus) *quæ frigido pectore proferũtur.* nec res, quæ in ſeipſa non ardet, aliud accendit, Vnde

D. Ber. ſuper cant. Ser. 59. D. Bernardus: *Illius doctoris libenter audio vocem, qui non ſibi plauſum: ſed mihi plãctum moueat.* Quod ſi ita eſt, quid quæſo ad inflammandos, & cõcitandos animos perfecta charitate præſtantius? nam charitas eſt ignis non ſemiſepultus, ſed qui iam flamma exiſtit; non à ſilice, ſed è cælo delapſus. Si ignis in nube incluſus violenter tandem cum ſonitu emicat, quid mirum, ſi cæleſtis hic ignis in pectore clauſus, verborum emittat fulmina, & tonitrua, quibus hominũ mentes excitet, & terrore concutiat? O verè miranda charitas, quæ tam multa potes, tam magna præſtas, concionandi artifex, dicendi perita, quæ ferrum ſuapte natura frigidum non modò calefacit; ſed & ita ignit, vt veluti ſcintillas quaſdam emittere videatur. Quidã Sanctus interrogatus, vnde nam miranda, quæ dicebat, hauſiſſet, in libello (reſpondit) cha-

ritatis,

ritatis ; vtinam ergo charitatis igniculus vigeret in concionatoris pectore; vt auditorum corda emolliret, qui manſuetudinis ſpiritu, & leni, ac ſuaui flatu ducendi ſunt potius, quàm loris, & comminationibus.

Qualis futura ſit diuini verbi prædicatio. Cap. VII.

NAtura comparatum eſt, vt quicquid ſublime, & magnificum eſt, id quoque arduum ſit, & perdifficile. quamobrem, cum diuini verbi proclamatio eminentiſsimæ ſit dignitatis: ita mirandum in modum perardua, & difficilis eſt; nam cum partes Chriſtiani oratoris ſint, corruptæ vitia naturæ extirpare, atque virtutes inſerere. huc maximè incumbet concionator, atque omne ſtudium, & operam ſuam adhibebit, vt hominum affectus excitet (& ſi fieri poteſt) ad nouas cogitationes, ad noua ſtudia, ad nouam denique vitam reformandam, & inſtituendam inducat. Quod vt facilè aſſequi poſsit, debet concionator eſſe fortis in præceptis, compatiens infirmis, in comminatione terribilis, in exhortatione blandus, in oratione feruens, in gratiarum actione ſolicitus. ac proinde diuini verbi prædicatio erit

vera vtilis ſuauis perſeuerans prudens	Vera eſſe debet; quia melius eſt, & tutius veris offendere, quàm adulando placere. Veritatē meditabitur guttur meum, ne ſit noctuæ inſtar, quę

pulchros quidem aſpectu habet oculos, nunquam tamen lumen ſolis contemplatur. veritas nanque & ſi nullum in cauſsis patronum, aut defenſorem obtineat, ſe ipſa tamen defenditur: cuius vis tanta eſt, vt nullo aut hominis ingenio, aut artē ſubuerti poſsit. Apoſtoli, licèt in his corporis compagibus incluſi. *Cum fiducia tamen loquebantur verbum Dei*. Vtilis quoque erit, cum rudi populo, & imperitę plebi vtilia, & popularia proponuntur potius, quàm ſubtilia, & curioſa, vt potè diuina mandata, articuli Fidei, præmia cæleſtia parata bonis, Inferni ſupplicia malis comminata, mortis & extremi iudicij terror & formido, Dei, & proximi dilectio hæc rudi populo & ſimplici plebi declaranda ſunt, annunciando ſi quidem (iuxta præſcriptam B. patris noſtri Franciſci regulam) vitia, & virtutes, pœnam, & gloriam cum breuitate ſermonis. His quatuor rotis voluitur tota concionis machina. ſicut agricola non iacit ſemen corruptum, ſed purum, nec ſine ſpe vberioris fructus; quamobrem non ſine calumnia ſunt illi, qui ea docent, & iactant, quæ ab auditoribus minimè poſſunt intelligi, quæ potius intra ſcholarum anguſtos parietes edoceri deberent, quàm in Ec-

Act. 4.

cleſia, vbi imbecilles, & rudes quàmplures exiſtunt; Nimirum ſi hos Deus ex induſtria plerunque permittit cadere, vt ſeipſos colligant, & vires proprias agnoſcentes, diſcant aliorum ruditati compati: Vnde B. Auguſt. *Audeo* (inquit) *dicere ſuperbis, vtile eſſe cadere in aliquod apertum, manifeſtumq; peccatum, vt ſibi diſpliceant, qui ſibi placendo præſumebant.* hos quoque redarguit Apoſtolus in priori, quæ eſt ad Corinth. epiſtola. *Loquimur non indoctis humanæ ſapientiæ verbis, ſed in doctrina ſpiritus.* Vnde B. Auguſt. *Ad fidem, ſpem, & charitatem, tota militat diuina ſapientia, quæ principaliter ordinatur ad Dei honorem.* Quare ſi in docendo præferas honorem tuum honori diuino, non eris ſine mortali crimine, cùm fructuoſa potius, quàm curioſa pro veritate inueſtiganda tractãda ſint. Vnde libet exemplum intexere, quod habes in Hiſt. trip. In Concilio Nicæno adfuit hæreticus quidam, quem cum diſertiſsimi viri leuitatis ſuæ conuincere non poſſent, mox inſurrexit quidam vir alioqui idiota, ſed probus: qui ita hæreticum illum aggreſſus eſt. In nomine domini noſtri Ieſu Chriſti. ò philoſophe audi dogma ſacræ veritatis; nulla hic ſpondet fortuna ſalutem. vnus eſt Deus cæli, & terræ, creator omnium viſibilium, & inuiſibilium virtute verbi ſui. fruſtra laboras, ſi tentas ea demoliri, quę fide tenenda ſunt. deſine ea inueſtigare, quæ captum tranſcendunt humanum; cùm ea, quæ ante oculos obuerſantur,

Aug. de ciuit. Dei li 4. cap. 13

1. cor. 2.

Aug. lib 1. de docto Chriſtiana

Henricus Gand. Quol. 1. q. 34.

Her quol. 2 q. 16.

Hiſt. trip. lib. 2. ca. 3.

ſint nobis ignota.quibus propoſitis interrogauit philoſophum, an ita crederet:cui ait, credo. At il le,ſi ita credis, ſequere me, & ſignaculum fidei ſuſcipe,ideſt baptiſmum:tũc philoſophus ad diſci pulos ſeſe conuertens, inquit: audite viri eruditi, donec mecum verbis actum eſt, verba verbis oppoſui. At virtuti verba reſiſtere nequeunt:ex quibus facilè conſtat, quàm vtilis ſit prædicatio, quæ à puro pectore dimanans, frequẽti meſſe Domini horrea complet. Suauis eſſe debet; quia fauus mellis verba compoſita, ait Salomon ſapientiæ antiſtes. *Dulcedo animæ ſanitas oſsium, vena vitæ os iuſti.* Vena vitæ dicitur; quia impius à prædicatore inſtructus, relicto errore, ad viam ſeſe confert veritatis. Apes (vt Plinius ait) quæ ſunt animalia valde fœcunda, caſtra ſua nimia prole replent, & mel ſolent ex floribus cõficere. ſicut muſica cor hominis demulcet, & intra ſe ipſum defluere facit, & liquefieri; ita vt plerunque cor peccatoris in lachrymas conuertatur: ita dicendi ſuauitas auditoris cor emollit, & ſpiritum eius in Deum leuat. Prophetæ futura prædicentes aliquo muſico inſtrumento ad Deum ducebantur, vt de Heliſæo legitur: cuius ſpiritus melodia pſalterij totius belli euentum tribus regibus prædixit. De Dauid quoque eximio vate legitur, qui in templi miniſterium tres ſegregauit muſicos; immò ipſemet cithara ſua ſpiritum immundum à Saule depulit. ita facere debet concionator (prudentis

Prouer. 16

4 Regũ. 3.

1 Paral. 5.

1 Reg. 16.

medici inſtar) qui dũ vult amarã medicinã ægroto propinare, dulce quid immiſcet; vt ſub dulcis ſpecie guſtet amarum: Vnde quidam nõ ineptè.

Excitat, & nutrit facundia dulcis amorem.

Difficiles aditus impetus omnis habet.

De Orpheo filio Solis narrant fabulæ, quòd ita dulciter canebat cithara, vt arbores, & ſaxa ad ſe traheret. quòd, iuxta. B. Iſidori ſententiam, dulcedine verborum ſuorum homines agreſtes ad communem hominum cohabitationem attraheret. ita prædicator lapides, & ſaxa, ideſt corda lapidea per compunctionem emollire poterit; eſt .n. veluti pictor egregius, qui arte naturã imitando, colores coloribus permiſcens, viſibiles corporum depingit imagines: & facit homines, & animalia, & arbores. ſed non de ea metamorphoſi loquor, quam Pythagorici iactant, & Virgilius antiquitatis amantiſsimus deſcribit, cum ait. Virgilius

His ego ſæpe lupum fieri, & ſecondere ſiluis.

Mœrin ſæpe animas imis excire ſepulchris,

Atque ſatas aliò vidi traducere meſſes.

Verùm de ea transformatione intelligo. Cum homo diſerta ratione in tanta omnium ſcelerum colluuione irrationalem ſumit appetitum, vt dixerit Plato. *Non eſt homo id, quod videtur.*

Perſeuerans quoque eſſe debet, & continua. Pſal. *Annunciate de die in diem ſalutare eius.* Pſal. mandatum erat in lege, ne deficeret ignis in altari, ideſt doctina inflammans, & illuminans. Ita

2.Tim. 4. B. Paulus adiurat Timothæum, vt modis omnibus Dei verbum prædicet, vtiliter doceat, ſuauiter moneat, ſeuerè vrgeat, & pergat exequi, quæ ſunt ſui muneris, & verbum Dei prædicet, non interciſa, ſed cõtinua oratione: nam, vt quidã ait. *Interciſa perit, continuata viget.* Et re vera dicendi continuatio, & aſsidua in auditorum aures proclamatio eſt veluti rationalis anima, quæ (vt nouit philoſophus) aduenit enti completo; cum enim verbum Dei ſit pabulum animæ, debet perpetuò reficere: Hæc feliciter & fortunatè conſequeris, ſi ea, quæ modò dicta ſunt, prudentiæ ſale condiantur. *Quia verba prudentiæ ſtatera*
Ecc.21. *ponderantur.* Nihil eſt tam cognatum prudentiæ humanæ, quàm locis, & temporibus aptare ſermones, vt modò ad vnum, modò ad alium conuertas ſermonem, vt prouidus explorator: & ſicut ſcriba doctus, qui profert de theſauro ſuo noua, & vetera: ac veluti fidelis ſeruus, & prudens, quem conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam, vt det illis in tempore tritici menſuram. fidelis, ecce quis eſſe debeat. prudens, ecce qualis. det in tempore, ecce temporis opportunitas. tritici menſuram (ſupple) electæ doctrinæ,
Eph. 5. ecce quantum. Hoc feciſſe viſus eſt Paulus Apoſtolus. *Viri diligite vxores veſtras. Filij obedite parentibus. Serui obedite Dominis. Mulieres ſubditæ ſint viris ſuis.* Ita quoquè B. Ioan. *Scribo vobis adoleſcentes. ſcribo vobis patres. ſcribo vobis*

infantes. Quare diuerſum in concionibus ſty lum, optimum quidem, & præſtantiſsimum dicendi magiſtrum ſancti omnes obſeruauerunt, nullam maiorem opportunitatem, quàm populi neceſsitatem expectantes. ſingula ſingulis (vt erat captus hominum) coaptabant. Nam vt ait D.Hier. ad Fabiolã. *Pro varietate guſtus variorũ condimentorum alimenta delectant alijs dulcia placẽt nonnullis amara*. Quæ alijs obſunt, cæteris proſunt. leuis ſibilus, qui fit ore compreſsis dentibus, & parum diductis labris, equos mitigat, & canes inſtigat. & (vt ait Salomon) *Sermo opportunus optimus*. Hoc in Ezechiele ſignificatum eſt, cum ait. *Ecce manus miſſa eſt ad me, in qua erat liber inuolutus; & expandit illum coram me*. Manus eſt prædicator. liber eſt ſacra ſcriptura, quam debet exponere, iuxta auditorum ingenium. Quia ſicut corporale alimentum non omnibus prodeſt. infantulis enim panis eſt noxius, qui adultos roborat. mel ſenibus vim confert nutritiuam, quod tamen pueris obeſt, & corporis (vt aiunt) tormina inducit, quibus inteſtina exulcerantur. Sic in Eccleſia Dei alij ſunt, quibus lacte opus eſt, ideſt humiliori doctrina (vt vſitato ſacræ ſcripturæ tropo docet B. Ambroſius.) alij in Chriſto adoleſcere incipiunt, qui ſolidiori cibo indigent, & ad altiora nituntur. Nonne agricola qualitatem terræ prius cõtemplatur, quàm ſemen iaciat? hinc quidam ait,

D. Hier.

Ezech 12. Gregorius magnus.

Prou. 15.

B. Amb. li. de Inſti. Virg.

Nec tellus eadem parit omnia, vitibus illa
Conuenit, hæc oleis, hic bene farra virent.

Non ergo exiſtimet concionator vnius tantùm generis homines fidei ſuæ eſſe commiſſos, vt vnum omnibus ſit indumentum: & præſcripta quadam dicendi formula erudire, atque eadem exhortatione ad veram pietatem inſtituere æquè omnes fideles poſsit, ne proprio fine (citra omnem ſpem futuri commodi) fruſtretur: ſed intelligat ſe eſſe perfectum muſicum, qui eodem plectro, ſed non eodē pulſu neruos ferit extenſos ſi ergo citharedus tanta diligentia conſulit, vt oberrantis chordę compeſcat vitium, & eandem alijs concordem reddat, vt modò tenſis, modò remiſsis chordis perfectam faciat melodiam; quantò magis concionator debet auditores nunc rigore iuſtitiæ, nūc remiſsione clemētiæ inducere, vt quaſi vnanimes ſint in domo Dei? Et ſicut piſcator ſolet inueſtigare ſinus, flexus, curuitates, ſcopulos, vada, littus, altum mare. nec vno ſolùm vtitur retium genere, neque venatur retiaculo in medio mari, vbi piſces magni retia conſcinderent: neque in littore diſtendit magna retia, ad capiendos piſciculos, qui per lata foramina (quæ nimis patent) quam primùm euaderent. ita periret omnis eius labor, & induſtria: & (vt dici ſolet) piſcaretur in aere. Hæc, quæ modò dixi, piſcatoris ſunt Euangelici, vt facilè comprobare poſſem auctoritate Gregorij Nazianzeni, quæ

tanta

tanta eſt (vt teſtantur D. Gregorius, Hieronymus, & Rufinus) vt nullus vnquam eius dictis calumniam inferre præſumpſerit, immo potius putaretur hæreticus, qui ei auſus fuiſſet in aliquo contraire; tantæ ergo auctoritati malo acquieſcere, quàm vlterius progredi. hoc ſolum adducam, quòd Dominus docturus diſcipulos, montem conſcendit, vt oſtenderet eos ſublimioris diſciplinæ iam capaces. deſcendens verò de monte cum turba loquebatur, quo exemplo voluit inſtruere præceptorem Euangelicum, vt rerum, quas proponit, & hominum, apud quos dicturus eſt, habeat rationem.

D. Greg. in Paſt. & 30. Moral. Sacer Hiero. Rufinus.

De tribus actibus Hierarchicis, à quibus vniuerſæ concionis ſumma hauritur. Cap. VIII.

IN cæleſti Hierarchia (vt B. Dionyſius Areopagita, fidelis Apoſtoli Pauli diſcipulus docet) tres ſunt actus Hierarchici, purgare, illuminare, & perficere: qui concionatori magnopere (veluti concionandi claues) accomodari poſſunt: ex quibus (quaſi ex promptuario quodam) haurire poteſt omnem dicendi facultatem; vt facilius aſſequi poſsit quicquid de vnaquaque re proponit. Purgare eſt purum agere, & ſordibus liberare, ſicut medicus purgat corpus, vt ſanetur.

cuius ſcopus eſt, vt præter naturã affectos (quoad eius fieri poteſt) ad naturalem ſtatum ſciat reducere: vel ſaltem dignoſcat, qui ſanabiles ſint, & qui deplorati. Ad hunc ſanè modum debet prædi-
Malach. 3 cator Euangelicus purgare (ait Malachias) *Sedebit conflans, & emundans argentum.* duo dicit. conflans, & emundans: quæ ad hoc præclariſsimum munus ſpectant. nam conflare eſt liquefacere, & in maſſam redigere; hoc quidem facit concionator, quando auditorem afficit vel ſupplicij terrore, vel præmij deſiderio; vt mens peccatoris timore inferni emollita, & expergefacta, quę Dei regno digna ſunt, exequatur. Solet medicus morbos, quos leuioribus curare nequit, ignem, vel ferrum adhibere: nec vnquam vtitur grauioribus, niſi, cùm leuium beneficio deſiderata ſanitas
D. Chry. in epiſt. D. Paul. ad Eph. Hom. 6 deſperatur. exemplum adducit D. Chry. *Malleus quidem eſt grauis. verùm parat vaſa vtilia, & diſtorta dirigit. ita verba dura, & grauia, quæ in auditores à prædicatore proferuntur, non frangunt, nec conterunt pium animum, ſed potiùs corrigunt.* Verùm inter ea, quæ vim purgatiuam habent, eſt cordis compunctio, quæ vt flamma ignis, ex violentia ſui motus concitata, materiam, in quam agit, euertit, & quendam ſonitum reddit. ita cor diui-
Ioel. 2. ni verbi potentia concuſſum, voce in altum ſublata, eiulatum quendam emittit. Vnde Ioel propheta, *Exilient ſicut ſonitus flammæ ignis*, & in libro
Num. 31. Numeri habet Moyſes. *Quicquid poteſt ſuſtinere*

ignem, igne purgabitur. hoc proinde eſt conflare, & emundare cor, vt purum, ac terſum ſit, ac omni virtutum candore nitens, veluti fragrantia aromatha, quæ ſuo odore circunfuſa aerem complēt. Secundus actus Hierarchicus eſt illuminare, ideſt piè, innocenter, & eruditè docere; nam (iuxta B. Dionyſij probatam ſententiam) Angeli ſuperiores illuminant inferiores, ſicut in templo erant vaſa maiora, & minora. *Sicut dulce lumen eſt, & delectabile, videre ſolem.* (ait ſapiens) ita verbum Dei interiores animæ oculos lætificat, niſi ponatur obex. Corpus quidem luminoſum, quod ſua ſponte lucet, non emicat ſuis radijs, vbi non eſt diſpoſitio: ſoletque lumen lippis oculis moleſtiam afferre. ita verbum Dei. Vnde P. Apoſtolus. *Mihi data eſt gratia illuminare.* ideſt clarè docere. tanta eſt huius actus præſtantia, quòd nulla ars, vel diſciplina ſine magiſtro docente haberi poteſt. eſt enim doctor in Dei Eccleſia veluti os, quod intra ſuam concauitatem cibos recipit. & ad corpus nutriendum tranſmittit: & ſicut radix, quæ terræ ſugit humorem, quo arboris rami quoque alimentum trahunt, & nutriuntur. Ad hunc modum concionator nutrit fideles animas ſalutari pabulo verbi, quo pingueſcit anima, cum ſalutaris doctrinæ lumen mentem illuſtrat, ſenſim irrepit, & in auditorum aures influit. Vtilitatem huius actus docet Paulus Apoſtolus. *Omnis doctrina diuinitus inſpirata, vtilis eſt ad docendum.* Quibus verbis per-

Eec. 11.

Ad eph. 3.

ſpicuè demonſtrat, quæ ad doctrinam,& quæ ad mores formandos conducunt. Vnde qui docet, & docendo illuminat (ait D. Chryſoſt.) & ſi opus amitteret, non caret mercede ſua, iuxta Danielis prophetæ traditionem. *Qui ad iuſtitiam erudiunt plurimos, quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates.* Et Iacobus Apoſtolus. *Qui conuerterit peccatorem ab errore viæ ſuæ, ſaluabit animam ſuam à morte.* Quiſquis ergo aſſumit hoc dicendi egregium munus, vt animas lucretur Deo, nedum aureolam aſſequitur, quæ eſt ſingularis quædam excellentia præmij, ſed etiam auream, quod eſt præmium eſſentiale. dixit Dominus Moyſi. *Facias ſuper coronam auream alteram aureolam.* hinc de B. Patre noſtro FRANCISCO canit Eccleſia. *Auream victor meruit, aureolam dum docuit.* Poſtremus actus erat, quando ad perfectionis cumulum deducitur peccator. Nam, cum inualeſcentibus peccatorum tenebris, rationis vires paulatim deficiunt: & graui, ac periculoſo caſu miſerabilis homo præruptus fertur in præceps: tunc diuini verbi prædicatione maximè contendere debet Euangelicus præceptor, vt eum purget, illuſtret, & (ſi fieri poteſt) ad perfectionis exitum perducat. huc quidem tendit omnis actus eius hierarchicus. Nam ſi fortè quæras, quare Deus voluit homines per homines doceri? reſpondet quæſtioni B. Auguſt. ne humana natura vileſcat. *Poterat* (ait) *Angelum docere: ſed abiecta eſſet humana*

Danielis 13. Iacobi 5. Exod. 25. D. Thom. quolib. 5. art. 25. B. Aug. lib. de doct. Christiana.

conditio: ſecundò vt daret reſponſa de humano templo; verum enim Dei templum eſt humana mens (vt teſtatur Apoſtolus) templum Dei ſanctum eſt, quod eſtis vos: Deinde vt charitas aditum haberet refundendorum. & commiſcendorum ſibimet animorum. 1. Corint. 3.
Sed quam doctrinam habere debet? dico triplicem eſſe actum docendi. Simplex exhortatio, cui ſufficit ſcire mandata, & credenda. Secundus prædicandi: & tunc ſcire tenetur exponere mandata, & credenda, vt docet B. Petrus Apoſtolorum princeps. *Parati omni poſcenti vos reddere rationem.* Tertius actus eſt cathedram tenendi: & tunc ſcire tenetur omnia, quæ ad Cathedram ſpectant. his ſanè præceptis abſoluetur tota actuum ſumma, quam ſuperius commonſtrauimus. Alexand. de Aleſ. 3. parte Summæ q. 68. memb. 3. 1. Petr. 3.

De differentia inter oratorem, & præceptorem Euangelicum. Cap. IX.

DIſcrimen eſt, & non vulgare, inter oratorem, & concionatorem. Nam orator ille eſt, qui aptè, diſtinctè, & ornatè ex tempore dicere poteſt de quacunque re ſibi propoſita, & præſertim de rebus, quæ pertinent ad Rei pub. vtilitatem (auctor eſt Cic.) ex quo colligimus in omni oratione tria adhiberi, eum, qui dicit, eam rem, de qua dicitur, & eum, apud quem habetur oratio. Duo autem ſunt oratoris officia, vnum ſupremum, quod modò dictum eſt, ſcilicet Cic. in 1. ad Heren.

de quo-

de quolibet compoſitè, cumulatiſsimè, & cum quadam actionis dignitate dicere, & cum iudicio humanarum actionum. quod eſt condimentum orationis. Vel (vt Cato dicebat) Orator eſt vir bonus, dicendi peritus. quæ finitio, & ſi nimis vaga, & lata ſit: aptari tamen poteſt, ac ſi diceret, eloquentiam ſine vitæ probitate minimè conferre poſſe. vir bonus conſiſtit natura, moribus, vita, artibus. dicendi peritus conſiſtit artificioſa eloquentia, quæ conſtat partibus quinque, de quibus paulò infra ſigillatim differemus. Alterum eſt intermedium, quod eſt docere, mouere, & delectare. quæ Ariſt. appellat munera intermedia: Orator itaque ille eſt, qui ea attingit, quæ rei, aut perſonæ (de quibus dicit) arbitratur ineſſe, vt ſi rem iuſtam velit defendere, ea tantùm eliget, quæ ad eius rei confirmationem pertinent, in quibus oratoris prudentia locum habet. nedum autem aptè dicit orator, ſed ornatè. quod auditorũ vitio comparatum eſt; quorum ſtudia, & voluntates artificio quodam, & illecebris verborum, voluptatibusque orationis elegantia, verbisq; lectiſsimis, vel potius oratoris impetu impelluntur. Hoc quidem eſt aptè dicere, vti plena, & perfecta eloquentia (quod oratoris proprium eſt) vt docuerunt viri eloquentiſsimi, nimirum Gorgias, Ariſtoteles, & Hermachora apud Græcos. Alpharabius apud Arabes. Cicero, & Quintilianus apud Latinos. At concionator ſemper vera dicit, mentisque

Quint. lib. 9. cap. 4. Cato.

Ariſt. cap. 1. Reth.

& Cic. 2. de oratore.

tisq; aciem in Deum figit, vt eum precibus fle-
ctat. ſicut videmus Dauidem oratorem à Spiri-
tu ſancto edoctum nonnunquam ſummi iudicis
captare beneuolontiam, explicare nequitiam ad
uerſantis, orationis defectum, vt exoret iudicem,
& ad miſericordiam flectat. Debet itaque concio
nator eſſe in ſermone verax, in iudicio iuſtus, in
conſilio prouidus, in commiſſo fidelis, & conſtãs,
pius in affectu, virtutibus inſignis, bonitate lau-
dabilis. Hæc ſunt, quę expectantur à præceptore
Euangelico, vt aliquid efficiat in auditorum ani-
mis. Sed turpe eſſet, ſi cum vita pugnaret oratio,
ſicut ſi grammaticus barbarè loqueretur. At lon
gè turpius erit, ſi concionator in arte, quam pro-
fitetur, labatur; indecorum enim eſt doctori, quan
do culpa redarguit ipſum. ſi vas fuerit corruptum,
corrumpet aquam. non ſufficit habere ſcientiam,
niſi adſit conſcientia, & ſi ipſe non eſt vir probus,
& dicendi peritus, quonam modo poterit inſerui-
re loco, tempori, & perſonæ? lites diſſoluere?
oblatrantes retundere? obloquentes reprimere?
proteruientes caſtigare? auditores, ad quos om-
nis ratio dicendi eſt conferenda, flectere? Adde,
ſi in peccato vel occulto, vel manifeſto docet, ſi
non ſtudet dolere de peccato, cõtemnit, & peccat
iuxta illud. *Propterea Deus deſtruet*. Hæc dicendi Pſal.
peritia in tribus potiſsimùm conſiſtit, natura, do-
ctrina, & vſu. naturæ ius eſt immutabile. Quis do
cuit elephantem dentes ſuos frangere? ceruum di

ctamum comedere, vt ſagittam infixam extrahat? canem pro vomitu excitando gramen comedere? hæc à natura (quæ eſt vis inſita rebus) nobis data ſunt. Vnde ait B. Auguſt. *Nullum eſt adeò magnum vitium, quod poſsit delere extrema naturæ veſtigia*. Parricidij ſpecies eſt impugnare iura naturæ, quæ hoc habet præcipuè, vt cognoſcat quid faciendum, quid ve omittendum ſit: quamuis difficilè ſit definire (vt Tullius ait). Deinde eſt doctrina, quæ vera eſſe debet. *Principium verborum tuorum veritas.* non diſcrepans à vitæ probitate *omnes viæ tuæ veritas.* vt verba ad vitam ducant æternam. vt ſit conſtans; quia conſtantia eſt mater virtutum, vitiorum nouerca. Poſtremò eſt vſus, qui eſt magiſter egregius, & optimus dicendi interpres. qui ſi frequens ſit, omnium magiſtrorum præcepta ſuperabit. vſus enim, & ars docuit, quod ſapit omnis homo. & (vt Victorinus ait) vſus eſt actus de potentia frequenter elicitus. Vnde Cicero eloquentiæ parens. *Aſsiduus vſus vni rei deditus & ingenium, & artem ſæpe vincit.* Sed à doctis viris moueri ſolet quæſtiuncula. An teneatur concionator facere, quæ dicit? Cui breuibus ſatisfaciens dico, eum teneri ad faciendum quicquid aſſerit de neceſsitate ſalutis: non autem quod prædicat de perfectione religionis, ad quam omnes de neceſſitate non tenentur. His ergo præceptis paranda erit peritia omnis, ſi adſit natura, ideſt ingenium; doctrina, ideſt ſcientia; & vſus, ideſt aſsiduitas.

B. Auguſt.

Ci. ſenten. de natura. Pſal.

Cic. pro Cor. Bal.

Alex. par. 39.68.

In his

In his tribus non modica adhibenda eſt diligentia, quibus vniuerſæ concionis ſtructura innititur.

Quibus nominibus concionator in ſacris litteris recenſeri conſueuit.
Cap. X.

CVm ea, quæ hic à nobis adducuntur, ſacrarum teſtimonio ſcripturarum comprobari debeant, operæ me facturum pretium arbitror, ſi ea breuibus recenſuero nomina, quibus in ſacris litteris concionator appellari conſueuit: liquet ſanè primùm tubam nominari. Nam ſicuti tuba eſt inſtrumentum, à tubo, hoc eſt canalis concauitate nomen habens: cuius ſonitu milites, equiq; ad prœlium inflammantur. ita concionatoris vox excitare debet ad certamen. hoc præcepit Dominus Moyſi. *Fac tibi duas tubas argenteas, quibus conuocare poſsis multitudinem.* Et *Eſ. Clama ne ceſſes, & quaſi tuba exalta vocem tuam.* Solebant enim Iudæi tubis canere: nunc autem non eſt illis permiſſum (vt notat D. Chryſ.) in tuba tria ſunt, compoſitio, terror, & ſonus. compoſitio; quia in parte, quæ ori admouetur, anguſtior eſt, in parte verò extrema, & finiente amplior; quia prædicator debet ſibi aſſumere arctiora præcepta, alijs verò laxiora præcipere, vt cuncti videant eum magna facientem, & parua (&

Num. 9.

Eſa. 58.

D. Chryſ. aduerſ. Iudæos Oratione. 1.

hęc

hæc quidem facilia) præcipientem, ne (phariſæorum more) grauiora alijs imponat, quibus digitum, (nec minimum quidem) admouere velit. Tuba etiam terrorem incutere ſolet, cuius clangore caſtra Iſrael excitata, veteris quoque Hierico mœnia deſtructa ſunt. Ita, ſanè prædicatio auditorum animos rebelles, & penè peccato, obfirmatos terret. Aquila, quæ à Cicerone Iouis ſatelles appellatur. (ſi Plinio creditur) clangorem ita vaſtum fundit, vt cæteræ aues inſidijs, & ſtrepitu eius perterritæ, minimè prodire audeant. Sed (proh dolor) quot terrores, quot tonitrua emittere debet concionator aduerſus nepharios, fœneratores, adulteros, molles? Sonus poſtremò ad tubam pertinet; quæ tantiſper ſonat, quandiu tubicen flatu ſuo implet. ſic verus prædicator ea dicit, quæ Spiritus ſanctus buccinator ea & cordi, & ori ingerit. qui dixit in Ieremia. *Ecce dedi verba mea in ore tuo.* quibus poſtea vrbis euerſionem lamentabili carmine defleuit. Verùm duo erant tubarum genera, ductiles, & corneæ, vt intelligat concionator ſe ad quæcunque flexibilem, vt omnibus (D. Pauli exemplo) omnia fiat; vt omnes lucretur, & animarum lucrum vndique aucupetur. Dicuntur etiam Boues. nam boues (vt B. Iſid. ſcribit) in ſignum generoſitatis habent ſub gutture quandam pellem (quæ vulgo palearium dicitur) inſignem inter ſe pietatem ſeruant; alter enim alterum inquirit, cum quo duce-

Cic. in Tuſc. Plin.

Ier. 1.

B. Iſid. lib. 12. cap. 1.

re ara-

re aratrum conſueuit, ipſum lambit, & frequenti mugitu pium teſtatur affectum. Hoc quidem aptè conuenit concionatori, qui pellem flexibilem in gutture, ideſt verba dulcia habere debet, vt alios ad Chriſti iugum trahat, & eos frequenti mugitu, pijs ſermonibus, amoris & pietatis affectu demulceat; vt cum Apoſtolo dicat. *Alligatus ſpiritu vado in Hieruſalem.* Vel quia vt boues ruminēt: qui, poſtquam herbam in ſtomacum traiecerint, inde paulatim in buccam reuocant, & dentibus ruminant: vel propter vngularum ſciſſuram, ideſt diſcretionem in agendis, & diſcernendis. Ita vitæ ſpiritualis inſtitutor ſciat aperire ſenſus verborum, ambage velatos, & in medium proferre: tunc vngulam diuidit, cum myſticum ſenſum à litterali intelligentia ſeparat, & diſcernit. Vel demum dicuntur boues ob inceſſus maturitatem; & multi laboris, quo homines paſcunt, tolerantiā, quia vbi non ſunt boues, præſepe vacuum eſt; *Et vbi plurimæ ſegetes, ibi manifeſta fortitudo bouis* (ait ſapiens) Sed quid dico vacuum prę́ſepe? immo immundum; quia tunc vitijs fræna laxantur, gulæ, ventriq; indulgetur: tunc odia concipiuntur, exardeſcunt iræ, & rixæ ſęuiunt. Columbas appellat Eſaias. *Ite columbæ ad feneſtras.* Nam quemadmodum columbæ, quæ puro grano delectantur, & felle carent, quibus Dominus voluit ſignificare apud Matthæum Euangeliſtam cādorem Chriſtianum, & vitæ innocentiam, cum ait: *Eſtote ſimplices, ſicut*

Act. 20.

Sap. 9.

Iſa.

Matth. 10

columbæ. vbi aliquando rauco gutture ante cancel los ſuos triſte quid meditãdo ingemuerint, in patulos campos' auolant: vnde nedum ſaciatæ, ſed comitatæ redeuntes, magnam ſecum ſilueſtrium columbarum cateruam domum deducunt, non ſine fænore illius, apud quem hoſpitantur. quæ cùm ſemel imbiberint mel, ſolent alias columbas melis dulcedine ad ſe trahere,& mirabili delectatione eas afficere. has imitari debet concionator pius,vt dulcedine verbi Dei ſilueſtres, & ferinos

Pet. Rauẽ homines ad Chriſtum adducere queat (& vt ait Petrus Rauennas) *Dulcedine verbi, debitæ nutritionis obſequia prębere debet non quadrare, ſed liquare ſermones.* Canes appellantur, quorum natura eſt in ædibns domini excubias agere,nec ſinere fu ribus patere domum: ita diuini verbi præcones non debent ſomnolentia, vel incuria quadam pa-

Eſa. 56. ti, vt impij in Eccleſiam Chriſti, pro qua ſanguinem effundere debent, ſine vllo fræno irruant. Quamobrem Iſaias Euangelicos doctores appel lauit canes ob latratum prædicationis, olphatum ſagacitatis, famem continuam,luporum odium, linguam medicinalem, & ob cuſtodiam, qui ſuo latratu lupos ab Eccleſiæ grege arcere debent, & ab abditiſsimis ſpeluncis, & peccatorum latebris, in latos campos inſequi, Aegiptij prophetam deſcribere volentes,canem hieroglipħicè pingebãt; quia propheta multa meditari debet, omnes adlatrare,& quodammodo agreſtem eſſe, & nemini

grati-

gratificari, quemadmodum nec canes. hinc Iſaias canes mutos appellat, non valentes latrare; ac ſi Eccleſiæ oculi defecerint in eloquium Dei, cum deberent potius domum Domini ſuo latratu cuſtodire. Nubibus eos comparauit, tum propter celerem eorum obedientiam; tum etiam ob affluentem verbi Dei prædicandi prærogatiuam, qua, Spiritus ſancti gratia, corda ipſorum intus illuſtrante, documenta cæleſtia verius fundunt, quàm diſpenſant: & veluti nubes ſupra terram eleuati, in ſuaues prædicationis pluuias ſemetipſos reſoluunt. Iob. *Qui ligat aquam in nubibus*. vbi Gregorius magnus exponens ait. *Vt ſcilicet non inundatione ſcientiæ, ſed moderata diſtillatione foueantur eruditores*. Qua ratione placuit Spiritui ſancto, modò per nubes, modò per fluuios, modò per quadrigas, & ſacra illa animalia, quæ in ſpiritu vidit Ezechiel, deſignare. Si ſunt nubes, ex infimis terræ vaporibus congelatæ, debent ſupra terram ferri: & eò peruolare, quocunque voluntas gubernantis circunduxerit. Si fluuij, ab Eccleſiæ paradiſo profluentes, debent varias terrarum oras ſalutaribus vndis irrigare; vt æternæ fructum vitæ referant. Si animalia ſunt, ſacri rhedam Euangelij trahentia, non vno in loco conſiſtere debent: ſed terram omnem circuire: & cæleſtes, quas ferunt, opes omnibus exhibere. In deſerto Dominus noſter aluit turbam, vt oſtenderet, eos in via vitæ deficere, qui non habent ducem, à quo per-

Iob. 26. S. Greg. in ſuis Moral. 17.

S. Greg. duci poſsint ad vitam. Legis doctores nuncupantur, vt iugi ſcripturæ ſacræ meditatione reparare poſsint continuos humanæ conuerſationis defectus: & aſsiduę, ac frequenti auditorum corruptioni obuiare, vt pulpiti officium dignè exercere queant: & veritates noui teſtamenti, veteris, à quo (veluti à radice flores oriuntur) comprobare ſciat; & non modò in ſuggeſtu prædicatione declamatoria, ſed in congreſſu familiari, & mutuo, vel quouis peculiari loco (exemplo Chriſti Saluatoris noſtri. qui nedum in ciuitatibus, ſed in menſis quoque proponebat parabolas). ita B. Paulus de ſe ipſo dicit. *Prædicatio mea, & ſermo meus.* prędicatio publica (ſupple) & ſermo priuatus. Dicuntur ſeminatores. Nam ſeminator iuxta qualitatem terræ vel denſius, vel rarius ſeminat: ita concionator ſecundùm diſpoſitionem, & auditorum indigentiam facere debet. *Quaſi terra pinguis eſt anima deuota.* in qua exhortationis ſemen auidius recipitur: ſed heu ſemen iſtud perit; vel quia ager incultus eſt. *Per agrum hominis pigri tranſiui, & per vineam ſtulti viri, & ecce totum repleuerunt vrticæ.* Vel potius quia terra cordis noſtri, quæ ſuapte vi eſt grauis, opaca, & dura, non recipit ſemen diuini verbi. B. Anſelmus appellat concionatorem fullonem animarum, & mundatorem eximium. eſt enim fullo, qui purganda veſtimenta accipit, ita dictus à fouendis aqua calida veſtibus. Vnde Chriſtus Dominus noſter mun-

Prouerb. 24.

B. Anſelmus in expoſitione Ep. ad Gal

dauit

dauit Eccleſiam ſuam ab omni inquinamento mentis, & corporis, non aqua ſolùm, quæ à latere eius defluxit: ſed pretioſiſsimo eius ſanguine, æterna carnis, & ſpiritus beatitudine, ac luce reficiens: ſed laborant incaſſum iſti fullones Euangelici, veluti Magi Pharaonis, qui defecerunt in tertio ſigno. cùm enim Euangelico præceptori tria ſint admodum neceſſaria, ſcientia, eloquentia, & vitæ probitas, nonne fruſtra contendit iſte Euangelicus ful'o, ſi immundus alios mũdare tentauerit? Dicuntur errorum debellatores, ab opere pugnandi contra hæreticos, peruerſosq; Chriſtianos. Dei miniſtri, internuncij domini Angeli, non naturæ commercio; ſed officij dignitate, vt Chriſti legati, quippè qui in Apoſtolico munere verſantur, Angeli dicuntur. *Vidi ſeptem Angelos ſtantes in conſpectu Dei*, quia vt Angeli eſſe debent humiles, & contemplatiui, præcones verbi diuini, milites, vinitores, paſtores, Architecti tem- Apoc. 8.
pli, ſacrarum ſcripturarum negociatores. Plaudant ergo ſibi, qui aurum, & argentum lucrantur, qui magnum pecuniarum lucrum faciunt, qui vrbes expugnant, & ſuo ſubdunt imperio: iſti animas Deo lucrantur. quò nihil eſt in natura humana excellentius. Eſt itaque pius Eccleſiaſtes (vt vno verbo dicam) venter, de quo fluunt flumina aque viuæ, aurum ignitum, & probatum, quo quiſque locuples fieri poteſt: ex malo bonus euadere: ex bono melior: ex meliore perfectus: ex per

Ioannes Gerſon in ſuis operibus doctè & piè docet, quæ conciona tori ſunt neceſſaria.

fecto beatus: &(ſi fas eſt dicere)ex homine Deus. Sed pauliſper hîc ſiſtere decreui, ne liber in immenſum ſerpat. Verùm de re hac vide Ioannem Gerſonem, virum alioqui eruditiſsimum in ſuis operibus, quæ tibi legenda relinquo, dum ad alia me conuerto.

De his, quæ habent vim attrahendi auditores. Cap. XI.

CVm diuerſa admodum ſit concionatoris actio in templo, ab actione Rethoris (vt paulò ſuperius commonſtrauimus) fruſtra mihi videtur, velle omnia hic adducere, quæ oratori in foro inſeruire ſolent. quare tantùm ea recenſebo, quæ huic doctrinæ, atque inſtituti mei rationi accõmodari poſſunt: quæ ſi fortè alicui videbuntur per ſe leuiora, aut infirmiora: plurima tamen adiumenta, atque ornamenta ſubminiſtrabunt: ego enim pro viribus meis prodeſſe cupio ſtudioſæ iuuentuti, neque alia ratione negocium hoc ſuſcepi. Quatuor itaque ſunt (ne longius à re noſtra diſcedamus) quæ vim habent attrahendi auditores.

Cic. in 1. de inuen.

Dicendi vis.
Verborum delectus.
Materia grauis.
Docendi methodus.

Dicendi vis (vt auctor eſt Cicero) quinque partibus conſtat, inuentione, diſpoſitione, elocutione, memoria, & pronuncia-

tione. Inuentio eſt excogitatio rerum verarum, aut veriſimilium, quæ cauſſam probabilem reddunt (nam inuenire eſt excogitare, quaſi in aliquid venire) Inuentio quidem ſubminiſtrat oratori totam materiam fabricandi orationem; eſt namque inuentio argumentorum mater: ex cuius viſceribus hauriuntur omnia argumenta. primùm itaque operæ pretium eſt, inuenire quid dicas, & inuenta diſponere: deinde ornare verbis, & memoriæ mandare: cùm verò diues fuerit intellectus, & varia lectione refertus, audacter proferet veritatem, quam animo iam conceptam habet. At ſine copia verborum, & ſententiarum, tautologiam perſæpe incurret: quæ eſt eiuſdem ſermonis iteratio, atque eiuſdem ſententiæ per alia, atque alia verba vitioſa repetitio, inopiæ cauſa facta. quod aridis, & inexercitatis euenire ſolet. Diſpoſitio eſt rerum inuentarum in ordinem diſtributio. facit diſpoſitio, vt vnumquodque ſuam habeat ſedem, vt diſpoſitè, atque ordinatè dicatur. Parum quidem eſſet, ſi faber cæmentarius haberet lapides, & reliqua, quæ ad conſtruendam domum pertinent, niſi omnia diſponeret, & ordinaret: ſine quo parum ei prodeſſet, lapides congerere; cum nihil pulchrius ſit in omni ratione vitæ, diſpoſitione, atque ordine. Sic niſi concio ordine, & diſpoſitione conſtaret, minimè ſibi cohæreret: ſed incertis ſedibus caſu potius, quàm conſilio ducta, erraret. Diſpoſitio itaque requirit, vt aliquid

ante rem dicas: deinde vt rem exponas, expoſitam vel præſidijs confirmandis, vel contrarijs refutandis probes: deinceps concludere, atque ita perorare oportet. Elocutio eſt idoneorum verborum, & ſententiarum ad inuentionem accõmodatio. nam eloqui eſt dicere, quòd proprium eſt oratoris, compoſitè, ornatè, & copiosè eloqui, vt docet Cic. Memoria eſt firma animi rerum, ac verborum ad inuentionem diſpoſitionis perceptio, quæ oratori perneceſſaria eſt; nam fruſtra docemur (vt Quintilianus ait) ſi quicquid audiuimus, præterfluat. eſt enim memoria vt venter, & nutrimenti totius corporis receptaculum: ac veluti theſaurus omnium rerum, & cuſtos: quæ, niſi inuenta cuſtodiat, cuncta in mente oratoris perirent. Plato memoriam appellat Muſarum matrem: & Muſas intelligit ſapientiam, vt teſtatur Afranius apud Gellium his verſibus.

Cic. 1. de orat.

Quinctilianus de mem.

Vſus me genuit, mater peperit memoria,
Sophiam vocant me Graij, vos ſapientiam.

Verùm memoria eſt duplex, prima à natura eſt, altera verò arte comparatur: quæ à natura eſt, non cadit ſub præcepto, vti erat illa Cyri apud Romanos, qui (vt Plinius ait) omnes ſui exercitus milites nominatim recenſebat. altera eſt arte comparata. hanc memoriam quatuor adiuuãt (vt docet Ariſt.) primum, vt illa, quorum vult recordari, aliquo ordine diſponat: ſunt qui facilè apprehendunt, difficulter tamen retinent: quorum

Plinius de Cyro rege.

Ariſt.

enim prompta eſt adeptio, eorum poſſeſsio eſt adeò deſpicata, vt omnis recordatio elabatur, & lapſu fugiat. iuuat memoriam, ſi inter legendum diuerſos libros, virgulis quibuſdam, vel charaćteribus aliquid adnotaueris memoriæ vegetandæ gratia, vt horum admonitu (cum relegeris) memoriæ, & imitationi comēdes. erit hoc ſanè quàm vtile exercitium ad conciliandas nobis, vbi vſus venerit, verborum, ſententiarumq; recordationes. Deinde, vt eorum (quæ memoriæ commiſit) affećtum exhibeat. Tertiò vt ad quaſdam ſimilitudines non omnino conſuetas illa reducat. Quartò vt illa per frequentem meditationem repetat, vt ſit lećtionis frequentia, lećtorum intelligentia, intellećtorum retinentia, retentorum ordo, ordinatarum rerum executio. *Pronunciatio eſt ex rerum, & verborum dignitate, vocis, & corporis moderatio*. Nam (vt Gel. ait) *ratio in pronunciatu manet*. quia ne quid dicas tantùm, quàm quo vultu dicas, attendere homines ſolent. Quidam aćtionem ſermonem corporis appellare non timuerunt. omittendæ ſunt tamen multæ corporis concitationes, quæ tædium potius, & moleſtiam afferre ſolent, quàm voluptatem. nam aćtio, quæ irrequieto corporis motu fit, digladiatio potius dici poteſt, quàm aćtio: cuius vis tanta eſt, vt Demoſthenes ſummus orator (ex cuius ludo, tanquàm ex equo Troiano eloquentiæ principes exierunt innumeri) interrogatus, quid primum eſſet

Aul. Gel. li. 17. ca. 2.

Cic. 1. de inuen.

Gel. lib. 4. cap. 17.

in oratore, dixiſſe fertur, pronnnciatio. hic, cùm primam litteram artis rethoricæ (natura prorſus reluctante) proferre non valeret, oris vitium tanto expugnauit ſtudio, vt nullus expreſsius, quod volebat, proferret; quippè qui per maximos labores ad eloquentiæ culmen conſcendit. ſcribit de eo Plutarchus, vir eruditiſsimus, quòd ſubterraneũ locum conſtruxit, in quem per dies ſingulos deſcendens, corpus, & ingenium exercitabat: ſæpe etiam per duos, vel tres menſes domi incluſus non ceſſabat, abraſa parte capitis, vt exeundi facultatem ſibi ipſi præriperet. hic idem vadoſis littoribus declamationes, fluctuum fragoribus obluctantibus, edebat, vt ad fremitus concitatarum cõcionum patientia (obſtructis auribus) in actionibus vteretur. fertur quoque ore inſertis calculis multum & diu loqui ſolitus, quò promptior eſſet ac ſolutior. quo exemplo inſtruuntur iuuenes, vt ſe aſsiduo vſu, & dicendi conſuetudine exerceant. nam exercitatione ad dicendum promptiores reddentur, incaleſcet animus, & præcipuè memoria aletur, & firmabitur. Ariſt. quoque teſtatur inſtructiores ad operandum eos eſſe, qui periculis, & rerum experientia, quàm qui artis ſolùm præceptis edocti ſunt. Ars enim eſt rerum vniuerſalium, experientia verò ſingularium.

Plutar. de Demoſthe ſummo orat.

Ariſt. 1. Reth.

De duplici vi dicendi. Cap. XII.

DVplex dicendi vis aſsignari ſolet, vna naturæ, altera verò artis. quæ à natura eſt, à multis Pythodea appellari conſueuit, quę eſt dicendi præſes. hanc Periclem Athenienſem habuiſſe ferunt; qui tanta eloquentia pollebat, quòd tonare in concionibus, & fulmen ciere videretur: hanc Fabius perſuadendi Deam appellauit, Horatius ſuadelam, alij leporem, Ariſtophanes vim à natura homini datam: quam tanti faciebat, vt nullum eſſe poetam exiſtimaret, niſi eum, qui ſine inflammatione animi, & ſine afflatu, quaſi furoris eſſet:& niſi quæ ab eo excogitata erant, ſcriberet. hanc dicendi vim egregiè habuit noſtra hac tēpeſtate Cornelius Muſſus, Franciſcanus, Epiſcopus Bitontinus (vt eius monumenta laude digna teſtantur) cui in dicendo tanta vis erat, vt ab ipſa natura ad exercendas eloquentiæ vires videretur eſſe progenitus. quod facilè comprobari poteſt, cum à xij. ætatis ſuæ anno publicum ſacrarum concionum munus fuerit aggreſſus, tanta omnium admiratione, vt ad eum (veluti ad bonarum artium mercaturam) certatim confluerent omnes. Hæc dicendi vis, ſi fuerit cum grauitate (quam Græci dinoſim appellant) coniuncta, plurimum afferet adiumenti, atque auditorum intellectum facilè expugnabit, in quo

concio-

concionatoris labor,& induſtria præcipuè ſita eſt: Nam, debellato intellectu, cætera conſequetur, peccati fæditatem, & ſupplicij grauitatem obijcere, atque torpentium animos ſalutari,& neceſſario metu concutere poterit, & auditorum animis affectus ingenerare: qui pro rei dignitate nunquam,niſi hac dicendi vi vehementer excitati,mouerentur; quæ enim lenta & languida voce proferuntur, languidè ab auditoribus concipiuntur. quoſdam ego audiui, quibus hæc dicendi vis ita naturaliter inſita eſt, vt quicquid ab eis, vel iocò, vel ſeriò dicitur, tanta efficacia & naturæ impetu imprimunt, vt nedum eruditos exæquare; ſed eloquentiſsimos viros ſuperare ſibi arrogent. hi (vt Iſaias ait) *ſpiritum habent in naribus*. Quamobrem iuuenes meos conſulerem, qui arduam hanc prouinciam ſuſcepturi ſunt, vt prius ſuum explorarent ingenium, quanta in dicendo facultate valeant. quam ſi negatam ſibi viderint, alijs defungendam permittant. At quia in natura non ſunt omnia poſita: quia dicendi vis, quæ à natura eſt, niſi eſſet diligentiæ lumine,& ſtudiorum aſsiduitate adiuta, dubio procul obſcuriſsimis in tenebris iaceret; terra enim vario ſeminum genere fæta, fruges ſua ſponte ad hominum victum neceſſarias fundit:multò tamen plures, & meliores,ſi aliqua colendi diſciplina acceſſerit, producit.hoc docet Ioannes Caſsianus, cum ait. *Quiſquis hominum artis peritiam aſſequi concupiſcit, niſi*

Iſ. cap. 2.

Io Caſsianus lib. 7. coll.

omni cura, & vigilia eius ſe diſciplinæ ſtudijs mancipauerit, ac perfectorum magiſtrorum illius præcepta, & inſtituta ſeruauerit, fruſtra in omnibus laborat. Verùm animi exercitatio imitari debet naturam, quæ exercitium amat: dum tamen non fuerit nimis velox, vel tardum; nimis intenſum vel remiſſum, ſed temperatum. ad hunc ſanè modum eſſe debet animi exercitatio, nè ſit nimis velox, vt credant iuuenes breui ſummi, & perfecti eſſe. Vnde B. Bernardus ait. *Nolo repente fieri ſummus, ſed paulatim proficere volo.* non ſit nimis intenſa, ne naturam proſternat: nec nimis remiſſa, ne torpedo, quę latenter, & greſſu tacito aduenire ſolet, ita mentem illudat, vt turpiter ab incepto deſiſtat.

Exemplum pro concitandis auditoribus. Cap. XIII.

NOn *poſſunt verba corde concipi, niſi ex corde trahantur* (ait ſacer Hieronymus) ideo vim maximam habebunt verba, ſi auditorum animo infixeris, veluti Echo, quæ verba repulſat; vt ſi concionator cum peccatore, præpropera quadam celeritate (vt eius, qui audit, expectationi quàm celerrimè occurratur) contendere videatur, hoc modo. Dic mihi peccator, nonne tuis periurijs vendidiſti Chriſtum? ego toties inclamaui, & tu obdormis? an ignoras, quòd qui facit peccatum, ſeruus eſt peccati? Tu es liber, & vin- D. Hiero.

cula quæris? nunquid auis quærit laqueum? & piſcis hamum? Paſſer captus odit granum, quo capitur: & vno capto, fugiunt cęteri. & tu in peccato deprehenſus, non effugies illud? illic laberis ſponte, vbi vidiſti plures prolapſos? taceo peccata tua, quæ & multa ſunt, & magna. non ego te condemno, condemnāt te opera tua: ſed vtinam ò pectus æneum reſipiſceres, audi quæſo. qui ſtat, videat, ne cadat. qui ſtat in fide, videat cum timore, ne cadat à Dei amore. Hæc ſi aptè fiant, habent maximam vim: ſed rei, loci, & perſonæ non parua habenda eſt ratio; nam quid dicas, & quo quidque loco, & quomodo, conſiderare oportet.

De verborum delectu. Cap. XIIII.

VErborum proprietas, & delectus in concionibus claritatem maximam, diſtinctionemq; inducit. nam propriè dicere, eſt pręcipua oratoris pars (vt auctor eſt Cic. & B. Auguſt.) nec minor eſt virtus propriè, apertè, & populariter loqui, quàm doctè, argutè, & grauiter. Quamobrem verba eſſe debent lecta, deflexa, ſuauia, patrum ſententijs grauida, in quibus plenum quid, & ſonans ineſſe videatur, vt veritates ipſas euiſcerent: & grauitatis, atque prudentiæ ſpecimen præclarè contineant. nam loquendi temeritas, non tantùm cordis cuſtodia, & vigilia cohibetur: ſed quibuſdam quaſi excubijs in ore poſi-

Cic. B. Aug. 4. de doct. Ecc. 2 cap. 9. vſque ad 12.

tis

tis ſopitur, vt lingua non promat verba, quæ opti mè non ſonant, aut rem maximè non explanant, ac ſi cum rebus ipſis nata eſſent. Verborum itaque delectus eſt eloquentiæ origo; non ita tamen vt ſint à communi loquendi vſu remota, vel affectata, aut dura & abiecta: quæ tanquàm ſcopuli fugienda ſunt, & frigidam, ac nimis exanguem orationem reddunt, ſicut etiam verba lapſantia, & (vt ita dicam) tertiata, vel cum pauore nutabunda. Quidam ſunt, qui propriæ linguæ obliti, verborum potius, quàm rerum ſoliciti, tantum ſtu dium in aliena, mutatis vocibus, & accentibus, ponunt, vt à communi ſermone recedentes, magnam affectationem præſeferant. Theophraſtes, dum nimis athicè loqueretur, à ſimplici vetula ignotus habitus fuit. tutius eſt (meo conſilio) chor das remitti, quàm nimis protendi: quia plerique nimiam eloquentiam, & ventoſa verba ſectantes, vanitatis & malè actæ vitæ ſuſpicionem contra ſe incurrunt: quorum leuitatem arguens B. Auguſt. ait. *Malo, vt me reprehendant grammatici, quàm non intelligant populi, eligens magis in barbariſmis (damnantibus grammaticis) intelligi, quàm in mea diſertitudine auditores deſerere*. Non ob id intelligit Eccleſiaſtem barbarè loqui; cum ipſe doceat, atque forti ratione hortetur concionatorem, Ciceronis rethoricam in ſuis obſeruare concionibus. Seneca felicem appellat, qui in ali qua parte rethoricæ receptus eſt, cùm ipſa ſit or-

B. Aug.

B. Aug. in 4. de doct Chriſt. ca 11. & 12.

namen-

Seneca. Hugo de ſan. vict. Caſsiod. namentum aliarum ſcientiarum, cuius ſumma vis eſt, & ingens laus (vt ait Hugo) Vnde Caſsiodorus. *Quicquid in alia doctrina concipitur, ab iſta ſub decoro profertur.* Et ſapiens. *In verbis ſuis monſtra placauit.* Sed vtinam tantus eſſet hominum labor, ad rectè, beateq; viuendum, quantum ad ornatum, Fauorinus philoſophus apud Gel. reprehen-

Gel. dit quendam iuuenem veterum verborum cupidiſsimum, cùm ait. *Viue moribus præteritis, & vtere verbis præſentibus.* Et re vera, dum verborū ſuauitas quæritur, vera rerum ſepientia amittitur. Adde, quia plerique ad perniciem potius, quàm

Firmianus. Quinct. ad ſalutem verbis vtuntur; quia ſapientia fingere neſcit: & cùm ornatur, ſuſpecta eſt (vt Quintilianus ſcriptum reliquit) ipſa ornata locutio plus proferre, quàm conferre ſolet. *Et garruloſa dicendi feſtiuitas (vt quidam ſapiens dixit) plus ſonat, quàm valet, multumq; habet inanitatis, & vacui. Rarò coeunt* (teſte Seneca) *vox dulcis, & ſolida.* Fa-

Seneca. teor ergo hominum mentem hodie eſſe ita depra uatam, quinimò obcæcatam, vt fumo paſcantur potius homines, dum ſe igni appropinquare arbitrantur; quia vera eloquentia non iudicatur ſolo verborum ſplendore, & anfractu; ſed ſi grauiſsimis ſententijs fuerit referta. *Quid* (ait B. Auguſt.) *prodeſt clauis aurea, ſi aperire non poteſt? aut quid obeſt lignea, ſi poteſt?* agam igitur huic capiti finem, ſi illud vnum dixerim, quòd proprijs verbis quiſque vtatur, vt oſtentationis ſuſpicionem effugiat,

ne interpres interprete egeat. Verùm, quę propria verba dicantur, in ſequenti aperire tentabo.

Quæ verba propria dicantur.
Cap. XV.

PRopria verba illa dicuntur, quæ omnium veram ſignificationem ſeruant, ab optimorum, probatorumq; auctorũ conſuetudine, & communi loquendi vſu recepta, atque protrita, penes quem arbitrium eſt, modus, & forma loquendi, vt quiſque puer (etiam ſemiliteratus) citra faſtidium verba ipſa percipere facilè poſsit: nã ambiguitas obſcuritatis mater eſt. huc tendit Paulina illa ſententia: *Cùm veniſſem ad vos, non veni in ſublimitate ſermonis*. ideſt non veni iuxta eminentiam eloquentiæ, aut ſapientiæ humanæ. Sicut quidam faciunt, qui adducunt poemata, recitant hiſtorias, & fabulas anniles, ineptas, ac parum pudicas: vnde auditoribus ridendi potius, quàm lugendi anſam præbent. Hi nimirum non ſunt prædicatores, ſed præuaricatores: qui (dimiſſo Euangelio) ſuperflua, & non profutura docent, quæſtionibus nihil ad rem pertinentibus occupantur, & (ſcribarum more) omnia faciunt, vt videantur ab hominibus. hi dum fabulas narrant, fabulæ fiunt. quia vt D. Bernardus ſcriptũ reliquit: *In ſecularibus nugæ. nugæ in ſacerdotis ore, blaſphemiæ.* Vnde eſt, quòd manent veritates indigeſtæ, & (vt ſic

1. cor. 2.

D. Ber.

dixerim) quaſi opilatæ, prima ſiquidem digeſtio fit in ore (vt medici dicunt). Hoc inter triticum, & paleam intereſt: nam triticum vtile eſt, & in horreis reponitur; ſed palea à vento diſpergitur. ita ſomnia, quæ narrantur, euaneſcunt quidem, ſed Domini verba ſpiritus & vita ſunt, ita ait Dominus in Ieremia. *Qui habet ſomnium, narret ſomnium: et qui habet ſermonem meũ, loquatur ſermonem meum verè. Quid paleis ad triticum, dicit Dominus?* Non itaque attendat concionator, quid auditores delectet audire; ſed quid deceat loqui: nec ſe putet in theatro eſſe, vt aſtantium plauſu excipiatur: ſed ſe intra cancellos temperantiæ contineat, ne illis noceat, quibus præſidio eſſe debet, & ſaluti. audeo dicere (citra vllum periculum) quòd fœdiſſima hæreticorum peſtis: (quæ ita cõualuit in hoc noſtro miſerabili æuo, & tam ſæuè vbique graſſatur) nullam certiorem habet originem, quàm ſuiipſius vanam, & temerariam oſtentationem. *Sola enim ambitio, & ſuperbia* (vt B. Auguſtinus ait) *eſt mater hæreticorum.* quamobrem B. Paulus loquens de fidelitate, & grauitate, quam ipſe in Euangelica prædicatione ſeruauerat, ait. *Non ſumus adulterantes verbum Dei, ſicut & cæteri.* verba itaque propria eſſe debent, vt dignitati rerum paria verba tribuantur; nam ſicut vmbra corpus ſequitur, ita verba naturam rerum. quibus cohærẽt; ea enim (vt teſtatur Ariſt.) quę ſunt in voce, ſunt ſigna earum rerum, quæ ſunt in anima: ſed niſi pro

Hieremiæ cap. 23.

In 2. cor. ep. cap. 4.

priè ſignificarent ea, quæ ſunt in anima, non ſigna eſſent, ſed figmenta, quibus in re nihil reſpondet ad extra: & ita rueret omnis concio, & figmentis potius quàm rebus innixa, ſuo fine fruſtaretur

Metaphoræ in concione conuenienter adductæ non minuunt verborum proprietatem, ſed aliquid ſplendoris, & plurimum vtilitatis adijciunt.

Cap. XVI.

HOc cuique à natura inſitum eſt, vt tranſlatis, & alienis magis delectemur verbis, quàm proprijs. cum enim nomen, vel verbum ex eo loco, in quo proprium eſt, in eum, in quo aut proprium deeſt, aut tranſlatum proprio melius eſt, metaphoris vtimur: quæ, ſi conſentaneè, & aptè adducantur, maximam vim habent, atque plurimum concioni ornatum præſtant; hic enim tropus pulcherrimus eſt, & in communi locutione vſitatiſsimus in ſacra ſcriptura, figuratis locutionibus plena: quæ tamen non verificantur de his, de quibus dicuntur, iuxta propriam earum ſignificationem: ſed ſecundùm aliquam ſimilitudinem ad propria ſignificata, vt ſi dicatur. Deus noſter ignis conſumens eſt, metaphora eſt; non enim Deus eſt verè ignis, ſed ſe habet ad modum ignis conſumentis. A multis etiam deſumitur me

taphora,ſi ad Deum conuertatur (vt notat venerabilis Beda) à volucribus,vt ſub vmbra alarum̨ tuarũ protege me(nam alæ auium ſunt). A feris, vt Dominus de Syon rugiet. A mẽbris humanis vt quis menſus eſt pugillo aquas, & cælos palmo ponderauit? Ab homine interiore, vt inueni Dauid filium Ieſſe, virum ſecundùm cor meum. A motu humanæ mentis. vt pœnitet me hominem feciſſe. A re inſenſibili, vt ecce ego ſtridebo ſuper vos,ſicut ſtridet plauſtrum onuſtum fœno. Poſtremò à proprietate aliqua reperta in re. quo dicendi tropo vſus eſt Dauid, cum ait. *In diluuio aquarum multarum ad Deum non approximabunt.* vbi alludens ad terribile illud diluuium, quo vniuerſus mundus abſorptus eſt, diluuij nomine intelligit perditiſsimorum hominum inſaniam: qui varijs prauitatibus fluctuantes, multiplices ſibi doctrinas conſtituunt, quas neque à vero interprete, neque ab Eccleſia vera dicendi magiſtra, acceperunt, vt ſunt maligni hæretici, qui curioſis, & nimium friuolis quæſtionibus in tanta errorum (quanta vultuum) varietate medio pelago profuſi, ad Deum non approximant. huic ſimile habes in Pſal. *Qui ſanat contritos corde.* quę metaphora à medicis plagarijs deſumpta eſt: qui oſſa fracta, & contrita ſolidare cupientes, ligare ſolent, vt in priſtinam ſoliditatem ad locum ſuum redeuntia membra coaleſcant: ita cæleſtis medicus prænitentis cor graui afflictione contri-

[Margin: Vèn. Beda in lib. de ſchematibus at Tropiſ.]

[Margin: Pſal. 31.]

[Margin: Pſal. 140]

tum, quadam pietatis faſcia conſtringit, & ad firmiſsimam ſanitatis ſpem perducit. Metaphoræ itaque in hoc modo adductæ plenam faciunt cócionem: ſunt enim quaſi mutationes, cum quod non habeas, aliunde ſumis. poſſem alia exempla adducere, ſi vellem: ex quibus tibi locorum ſyluam parare poſſes: ſed timeo nimis altum pelagus ingredi, vnde pedem referre (cum voluero) non licebit: tentabo tamen, ſi non omnia, quæ dicenda forent, ſaltem rerum ipſarum capita explicare.

Quibus de cauſsis neceſſariæ ſint metaphoræ. Cap. XVII.

Metaphoræ finis eſt duplex, Dei laus, & intellectus noſtri regula: quæ eſt conſtitutio veri, falſi, cognití, & incogniti: quamuis Ariſtoteles metaphoras à ſcientijs negauerit. Ariſt. poſt. 2. Vnde, cùm Deus ſit ſuper omnia laudabilis, intellectus humanus vocabulorum inopia à diuina eius laude in ſuo ſtudio, atque opere ceſſaret. Præterea vt intellectus noſter (cuius cognitio à ſenſu initium habet) à ſenſibilibus (iuxta B. Pauli ſententiam) ad intelligibilia deducatur. B. Paul. ad Rom. cum enim intellectus ſit nobiliſsima animæ rationalis pars, quæ & mens, & intelligentia dicitur, res incorporeas ab omni materia ſeiugatas, notiones, atque formas ſolus apprehendit. *Sed impoſsibile eſt nobis*

B. Dionyſius de cæl. Hierar. cap. 1.

aliter lucere diuinum radium, (vt teſtatur B. Dionyſius) *niſi varietate ſacrorum voluminum circumuelatum.* Non intelligit tamen (meo iudicio) impoſſibile eſſe ſimpliciter; quia (& ſi non abſque phantaſmatibus) ſine metaphoris tamen poſſet homo (etiam in hoc ſtatu) capere quæ dicuntur, & ſi nō ita facilè: quia (vt docet B. Thomas.) *Quæ in vno loco traduntur ſcripturæ ſub metaphoris, in alijs locis expreſsius exponuntur.* Inuenta eſt ergo metaphora, vel indigentiæ cauſſa (vt dictum eſt) vel ornatus: ſicut veſtis ad depellendum frigus fuit primò reperta, poſt adhiberi cœpta eſt ad ornatū corporis, & dignitatem: ſic verbi translatio inſtituta eſt inopiæ cauſſa. quod clarè docet Cic. *Tranſlata ea dico, vt ſæpe iam, quæ per ſimilitudinem ab alia re aut ſuauitatis, aut inopiæ cauſſa transferuntur.* Alia ratio aſsignari poteſt, propter ſtudioſorū exercitiū, vt ſpicas manibus confricādas (diſcipulorum more) laborando ſuſcipiant, & ad latentia grana perueniāt: vnde pro ſuſcepto vtili labore reficiātur, & de obſtructis fauorum cellulis, vbi diuinæ apes ſobolem fouent, mel educentes, ſpiritum ſuper mel dulcem deguſtent fideles. quia ergo per creaturas ad cognoſcendum creatorem plerunque ducimur, ideo à creaturis ad creatorem eſt nobis aditus, omnes ſiquidem creaturæ habent proprietates præſtantiſsimas, quæ ſunt ratio intelligendi Deum, vt leo fortitudinem, agnus manſuetudinem, petra ſoliditatem, ſerpens prudentiam, &

D. Thom. par. 1. q. 1. ar. 9 in reſpon. ad ſecundū arg.

Cic. 1 ora. ad Brutū.

eiuſmodi: idcirco operæ precium eſt, plura ad Deum nomina transferri. Vnde nulla res eſt ſiue corporea, ſiue ſpiritalis: vel ſubſtantia, vel accidens ſit, quæ non propter ſimilitudinem quandam transferatur: & quia finis imponit neceſsitatem his, quæ ſunt ad finem (cum tranſlatio ſit ob laudem Dei) ad Deum referri debent, quæ præſtantiam aliquam, & inſignem conditionem habent. rurſus quia tranſlatio eſt ad inſtruendam noſtram ruditatem, ideo à creaturis, tanquam à notioribus nobis, via doctrinæ procedendum erit ad Dei cognitionem: qua denique intellectus noſter perficitur, & beatur. D. Bonauen in primo diſt. 35. q. 4. circa finem.

Quibus regulis deprehenditur locutio metaphorica, vel figurata. Cap. XVIII.

IN omnibus metaphoricis, & figuratis locutionibus, ſimilitudine inter aliqua reperta, contingit vnum alterius nomine appellari; vt ſi voracem, lupum dixeris: vel auarum, talpam, propter aliquam inter illa ſimilitudinem. Nam lupus carnes ouium comedit, ſanguinem ebibit, pellem ſcindit, & oſſa frangit: nonnunquam etiã, vt magis decipiat, vocem ouis fingit, cuius natura eſt rapax. Hæc voraci conuenienter aptari poſſunt. Talpa quinetiam, animal oculis captum, ro-

ſtrum habet ſimile porco, quo arua, & hortus ſuffodit, ſolem odit: & (vt Ariſt. ſcribit) non habet oculos apertos, ſed ſub corio latentes, quos in morte ſolùm aperit. Hæc quidẽ auaro cõpetunt, cuius ſtudium eſt terrena (inſtar talpę) reuoluere: qui nec ſine terrenis implicationibus diutius viueret: vt cæcus ambulat; in morte tamen (velit, nolit) cogitur oculos aperire, & ante Dei tribunal peccata ſua recognoſcere; pœnas etiam experiri, quas viuens conſiderare neglexit; quia (vt Gregorius magnus ait) *Oculos, quos culpa claudit, pœna aperit.* Ad eundem quoque modum interpretari oportet aliquid in ſacris litteris: in quo genere vigilare debet præceptor Euangelicus, & cauere, ne figuratam locutionem ad litteram accipiens, ibique perſiſtens, erraret in vero & germano ſenſu: ex quo obſeruare poterit quatuor ſubiectas regulas.

Ariſt. de Animalibus.

Gre. mag.

PRIMA REGVLA.

NEmo ſibi arroget ſacras litteras proprio ſpiritu interpretari, quia *Spiritu ſancto inſpirati locuti ſunt ſancti Dei homines.* D. Auguſtinus arguit eos, qui nullis aliorum monumentis inſtructi, quæcunque in ſcripturis ſanctis obſcura ſunt, diuino ſe munere intelligere glorian tur: atque aſſerit has eſſe inimici verſutias, à quibus euigilantiſsimè nobis cauendum eſt, ne hu-

2. Pet. 2.
D. Aug. 1. de Doct. Chriſt. cap. 1.

iuſmodi peruerſitate decepti, ipſum quoque Euangelium audiendum, atque diſcendum negligamus: & ita ſacros codices, vel Catholicos ſcriptores aſpernemur, expectantes ſolùm cum B. Paulo rapi ad tertium cœlum, ibiq; audire ineffabilia verba, quæ non licet homini loqui: cùm & ipſemet Paulus ad pedes Gamalielis legem Moyſi, & prophetas ſe didiciſſe glorietur (vt in Apoſtolorum actibus legitur.) quare diuinas ſcripturas intelligere, vel metaphoricas, & figuratas locutiones interpretari, & ad bonum ſenſum conuertere, eſt diuino ſpiritu, & non ſecundùm hominem ipſas cognoſcere.

2. cor. 12.

Actorum 22.

SECVNDA REGVLA.

SI cupis ad ſynceram ſcripturarum notitiam, non ad eam, quæ inflat ſcientiam, ſed quæ illuminat nos, peruenire, veram cordis humilitatem primùm conſequi neceſſe eſt; quia (ſordibus à corde euulſis, ignorantiæ velamine ſublato, & purgato interiori oculo) obſcura ſcripturarum ſacramenta percipies, & cum pſalmographo dicere poteris; *A mandatis tuis intellexi.* fruſtra laborares (mihi crede) ſi ſpiritualem intelligentiam te conſecutum exiſtimares, & profunda myſteria (quia fortè eloquentiam humanam adeptus es) vt ornatè poſsis, quæcunque volueris, & copioſè diſſerere; niſi omni terrena con-

Pſal.

tagione, ac affectione ſepoſita, in ſolius Dei gloriam proſpicias.

TERTIA REGVLA.

QVotieſcunque Deo aliquod membrum, aut aliqua effigies tribuitur, tunc audito membro, eius nomine intellige vim illam & virtutem, quæ perfectior in illo membro reperitur: & cùm audis Deum habere caput, intellige diuinam eſſentiam, quæ omnia præcedit, vel diuinę gratiæ influxum in nos deriuantem. ex hac re-

Lucæ. 22. gula patet quoque illud dictum Saluatoris. *Qui non habet gladium, vendat tunicam, et emat gladium.* ex quo videtur malum præcipere, cum læſio potius, quàm commodum aliquod ſubſequi poſſet, niſi allegorica explanatione, ſpiritualiſq; intelligentiæ examine diſcutiatur. huic loco, ſententiarum cohærentia, conferri poteſt ſermo Chriſti dicentis. *Si manus tua, vel pes tuus ſcandalizat te, abſcide eum, et proijce abs te.* ſi ad litteram accipias, malum videtur præcipere. Idcirco metaphoricè exponendus eſt locus, non vt corporis noſtri membra præſcindamus: ſed vt vſus eorum peruerſos, atque præpoſteros abſcindamus: & malos affectus ex eis membris prouenientes tollamus omnino.

QVARTA REGVLA. ex Ioanne Driedone.

OMnis locutio, quæ ad litteram accepta videtur aut malum aliquod, ſeu crudele: aut molle, ſeu carnale aliquod iubere: aut bonum aliquod, vel beneficium proximo impendendum prohibere videtur, accipienda eſt tanquam figurata, & metaphorica. Exemplum. qui non odit patrem, aut matrem, vel animam ſuam, non poteſt meus eſſe diſcipulus. non intelligas ad litteram, vt parentes, quos ex præcepto diligere debes, odio proſequaris: ſed vt non præponas parentum dilectionem Dei amori: vel minor dilectio reſpectu maioris vſitato tropo in ſcripturis odium appellatur. his ergo quatuor regulis, ſi eas diligenter obſeruaueris, profunda diuinarum ſcripturarum archana, atque figuratæ & metaphoricæ locutiones tibi patefient. Ex Ioan. Dried.

Philoſophorum dicta ſacris intexta concionibus vehementer auditores afficiunt, et vim non modicam præbent.

Cap. XIX.

SIcut homini à principio cuncta ſunt in cibum expoſita: ita omnis inſtructio ſalutaris (cuiuſcunque rei ſit) animæ confert. nam à quo-

cunque veritas doctrinæ proferatur, acceptanda eſt. Verùm ſicut in rudi cibo quædam digeruntur, quædam verò in crudos vertuntur humores: ſic & in philoſophorum lucubrationibus, quædam ſunt, quæ vitæ, & morum inſtitutioni proſunt, ſi tamen ſobriè legantur, vt eorum auctoritas non præiudicet rationi, in quibus ſanè cautius vigilare oportet: ſicut ei, qui inter ſpinas verſatur, induſtria opus eſt, ne ipſarum aculeis vulneretur. dum Pythagoras frugalitatem, & contemptum mundi docet, audiatur: at dum mortuos ex viuis facit: & animas, quas in cælum euehit, retrudit in beſtiarum corpora, vt beſtijs ipſis beſtialior, dimittatur in ipſa ſua opinione, immo potius inſania, vt D. Hieronymi dictum perpetuò tibi inhæreat. *Ama ſcientiam ſcripturarum, & carnis vitia non amabis*. quare mollis admodum, & eneruata eſt eorum ſententia, qui dicunt nullo modo ſacris prophana admiſcenda eſſe; cum B. Auguſtinus conſtanter doceat, à prophanis ſcriptoribus eorum dicta, veluti ab iniuſtis poſſeſſoribus accipienda eſſe. Nam apes quodammodo imitari debemus, quæ vagantur, & flores carpunt: deinde quicquid attulere, diſponunt, & per fauos diuidunt, & ſuccum varium in vnum ſaporem mixtura quadam, & proprietate ſpiritus ſui mutant. *Nos quoque quicquid diuerſa lectione quæſiuimus* (vt ſcribit Seneca ad Lucillum.) *conuertamus in vſum virtutis; vt omnia in ordinem gerendorum, ra-*

B. Aug. in 1. de Ecc. doct.

Seneca ad ad Lucillum.

tionis iudicio digerente, coaleſcant. Huc pertinet etiam exemplum illud inſigne Gregorij Nazienzeni, cui nunquam ſatis laudata conſuetudo fuit, vt quicquid occurreret, interioribus animæ moribus adaptabat, vt oculorũ viſio (prout ipſemet teſtatur) eſſet mentis eruditio. Baſilius quoque magnus nepotibus ſuis adoleſcentibus, quos ad diuinam erudiebat ſapientiam, omne genus prophanorum ſcriptorum prudenter legendum ſuaſit. huic ſententiæ ſubſcribit ſacer Hieronymus, qui fatetur ſe prophana legere, ſacriſq; intertexere. Quomodo Theologi ab hæreticorum quorundam inſidijs, & philoſophorum verſutijs poſſent ſe tueri abſque naturalis philoſophię peritia? Origenes hæreticum illum Cælſum tam ſtrenuè oppugnare, & proſternere haud potuiſſet, niſi & ipſe quoque magnus fuiſſet philoſophus. Valentinum philoſophum Iuſtinus martyr, & Diuus Irenæus deuicerunt: ita quoque Tertullianus Mar cionem, D. Chryſoſtomus Libanium, Prudentius orator oratorem Symmachum; non ergo damnanda eſt philoſophiæ ſobria cognitio, & eorum dicta; cum B. Paulus in priori ad Corinth. epiſtola adducat dictum Menandri. *Corrumpunt bonos mores colloquia mala*. Et ad Titum adducit Epimenidis proloquium. *Cretenſes ſemper mendaces, malæ beſtiæ ventres pigri*. Et in Actibus Apoſt. *Dei genus ſumus*. quæ eſt clauſula verſus heroici, vt notat B. Hieronymus. in his tamen non debet

Greg. Nazian. in Apologetico.

Baſilius magnus.

Sacer Hierony.

1. Corin.

Ad Titum 1.

Actorum

D. Hierony.

Euangelicus doctor multum temporis contere-re,nam ſicut in vmbra cuiuslibet corporis fruſtra ſoliditatis ſubſtantia quæritur: ſic in his, quæ à prophanis dicta ſunt,ſolidioris exiſtentiæ ſubſtantia nequaquam inuenitur: nebulæ ſunt rerum fugacium: & cum quæruntur auidius, citius euaneſcunt. Cæterùm libri Catholici tutius leguntur, & cautius,quàm prophani,licèt in vtriſque exerceri fideli ingenio vtile ſit: ſacris tamen impensè danda eſt opera,in quibus theſaurus Spiritus ſancti poſitus eſt, cuius digito ſcripti ſunt. de quo inferius ſuo loco dicemus.

De fuco in concione tollendo. Cap. XX.

DVo ſunt concionandi genera (vt tertium omittã) vnum ſyncerum cum vero coniunctum:quod totis viribus amplexari debet cõcionator;cùm ſynceritas ſit vitę dux,vitiorũ expultrix, virtutis indagatrix, & vera deſtituti animi medicina,qua Chriſtiani auditores à vitijs expurgantur, & bonis moribus exornantur. alterum verò genus fucoſum,& adulterinũ eſt, quod penitus in concione dimittendum eſt. nam fucoſa eloquentia eſt diſciplinæ Euangelicæ plaga: quæ etiam ſuos alumnos decipit. Vnde Dominus in Ieremia graui quadam, & dura comminatione eiuſmodi artificioſos eloquentes, ſomnian-

Ierem. ca 23.

tes, & non prophetantes, ex ore Dei appellat: qui vt ſunt mendaces, ita (magno Gregorio teſte) placendi ſtudio peregrinas ingenij ſui imaginationes, & phantaſmata vendunt: ac (velut minutarum rerum negociatores) omnium ſuarum mercium ſuppellectilem in nundinis expoſitam oſtentant, per omnia ſemper (vt Empedocles docuit) mentientes!.! Philippus Macedonum rex (vt Plutarchus eſt auctor) quendam capillorum tinctura, & artificioſa pulchritudine ſuperbientem à magiſtratu (in quem nuper aſſumptus fuerat) depoſuit, dicens, non ſperandam eſſe integritatem ab eo in gerendis rebus, qui etiam pilis fucum prætenderet: & re vera quæ animi integritas ſperari poteſt in CHRISTI IESV Eccleſia ab his, qui ſe ipſos prædicant, & exquiſito quodam eloquio verborum anfractu, & ſplendido orationis cultu iactant ſe inueniſſe de nouo, quod tritum eſt? qui videri malunt, quàm eſſe, ſapientes, vt ſuum, & aliorum obducant ſenſum. tutius eſt (mihi crede) nudam veritatem, vt nuda eſt, ita etiam nudis verbis aperire, quàm per ambages: non eloquentia, ſed loquentia, immo dicacitate, vel potius garrulitate quadam auditorum aures demulcere. nàm qui verba rebus, & res temporis opportunitati contexere nouit, inſignem totius eloquentiæ regulam attingit. Sicut enim mulier ſuapte vi formoſa & elegans, pulchrior videtur, quàm quæ ceruſſa, vel pigmento faciem ſibi illi-

Gre. mag.

Empedocles.

Plutarchus.

nit,

nit,vt formoſior in publicum prodeat: vnde ex fuco maiorem pulchritudinem non acquirit: ſed potius naturalis pulchritudinis aliquid ſubtrahit. quod enim ex ſua natura formoſum eſt, & concinnum, ex omni parte abſolutum nullius artis magiſterium requirit, vt perficiatur: neque pictoris egregium illud opus dici debet, quod varijs coloribus mixtum cæmentarij mirantur: ſed quod pictores laudant. Quamobrem vana, & ſaluti noſtræ contraria exiſtimet concionator, quęcunque in Dei gloriã, & hominũ ſalutem non cogitat, aut molitur: nõ enim ad hoc nati ſumus, vt in mundo, aut apud homines glorioſum nobis nomen comparemus: ſed vt Deo conditori, & redemptori noſtro placere omni ſtudio contendamus. ita admonet B. Paulus Titum, cum ait. *Tu loquere, quæ decent ſanam doctrinam.* Modò non eſt pia doctrina, ſed languens, quæ pijs auditoribus non confert ad componendã vitam, & bonos mores inſtituendos, vt ſi apochripha adduceres proprias reuelationes, miracula incerta, vaticinia vana, nouas allegorias, chimericas inuẽtiones, numerorũ interpretationes: ac denium ea, quæ ſanctorũ patrum auctoritate non fuerint præmunita, & ab Eccleſia, vera docendi magiſtra, non fuerint approbata. Hæc itaque ars fucoſa (ſi tamen ars dici debet) quæ à Platone in Gorgia artis nomine deſtituta eſt, omnium pernicioſiſsima, omnis iniuſtitiæ, & mali inuentrix, vt ſuam virulentiam

[Margin: Ad Tithũ]

[Margin: Plato in Gorgia.]

ma gis

magis efferre poſſet, artis perſuadendi ſibi nomen vendicauit, quibuſcunque illecebris, blanditijs, & elaboratis pigmentis auditoribus perſuadens bonum malum, & malum bonum; quæ ſola vel occidere, vel fortunæ, & animi bonis expoliare poteſt. ò tempora, ò mores. hoc certè eſt tempus illud, quod Apoſtolus Timoth. prædixit, cùm poetarum fabulas, ac figmenta pro veritate, ac doctrina fideles accepturos in ſpiritu deplorabat, cùm ait. *Erit enim tempus, cùm ſanam doctrinam non ſuſtinebunt: ſed ad ſua deſideria coaceruabunt ſibi magiſtros prurientes auribus.* ideſt quærent eos, qui ſcalpant aures voluptate orationis, non qui radant. *& à veritate quidem auditum auertent, ad fabulas autem conuertentur.* Vnde etiam fideles omnes ſummopere admonet, ne decipiantur in ſublimitate ſermonis. nam verba illa ieiuna & arida erunt, quę abſque ſapientię humore proferuntur. illud quoque admonitum eſſe voluit Timoth. vt inſanas, & impuras voces deuitaret, & verba inania, vel nouas quaſdam, & nuper inuentas inſtructiones à vero penitus alienas (vt magnus Baſilius exponit) cum ait Apoſtolus. *O Timothee, depoſitum cuſtodi, deuitans profanas vocum nouitates.* quo exemplo voluit nos inſtruere, vt irreligioſa omnia, & quæ à religione remota ſunt, euitemus.

Ad Timo. epiſt. 2. ca. 4.

Ad Timo cap. 6.

Ad Timo epiſt. 1. ca 6.

De Themate. Cap. XXI.

INter illa, quæ auditores attrahendi vim habent, erat tertio loco Thema, quod Cic. appellat propoſitum, ſiue materiem pertractandam. alij controuerſiæ declamandæ argumentum. nonnulli theſin. alij denique Hypotheſin; quamuis inter ſe longo quidem interuallo differant, nam theſis eſt quæſtio generalis, & infinita nullius perſonæ, loci, aut temporis circunſtantijs limitata. hypotheſis verò eſt certis perſonis, temporibus, & locis propria. In themate autem tria conſiderari debent. Primum, vt continuum argumentum declaretur vſque in finem, ne mancum ſit, & mutilum, vel conciſum; quia diſſonum eſſet. Deinde ne peregrinum thema auditoribus proponatur. Poſtremò, vt aſſumatur thema ex Euangelio; ita tamen, vt totum Euangelium breuibus comprehendatur: in cuius lectione fundetur tota concio, ſi tamen ibi fuerit propriæ materiæ tractandæ ſedes; cognoſcenda eſt enim natura eius rei, quæ proponitur. Sed duplex thema deſumi poteſt, à virtutibus vnum, alterum verò à vitijs; vt ſi tibi inſtituenda eſſet concio de iuſtitia, accipiendum erit hoc thema. Deus eſt iuſtus, ita probare poteris. Deus habet naturalem iuſtitiam, promiſſa eius dicuntur iuſtitia, iuſtificatio impij, reddere vnicuique quod ſuum eſt;

quamuis aliter & aliter iuſtitia dicatur. In themate autem vitiorum ſi velis ſermonem inſtituere de ſuperbia, primò aperienda erit quidditas ſuperbiæ: deinde quàm graue malum ſit ſuperbia: quòd ſuperbiæ eſt non ſubdi legi Dei; cùm ſit amor propriæ excellentiæ: quòd omnia peccata à ſuperbia pullulare dignoſcuntur; quia nullum peccatum perpetrare poſſum, niſi meę delectationi conſentiam, & hoc cupiditatis eſt: vel Dei præceptum contemnam, & eſt ſuperbiæ: nam ſuperbire eſt ſuper ire; quia ſuperbus vellet Deo coæquari, & multa alia adducere poteris. in quo genere non modò ſeruare debes regulas, & documenta à Cicerone tradita de quæſtionibus infinitis, & definitis: ſed etiam quæ peculiari prouidentia ſuggerit Spiritus ſanctus, vt tempore & loco ſcias ſacris concionibus inſerere. Lege B. Auguſt. in epi. B. Ioan. tract. 8.

Quæ concionatori conferunt ad paranda ſibi diuerſa themata. Cap. XXII.

TRia concionatori ſunt neceſſaria ad paranda diuerſa themata.

Ars Imitatio Executio		Ars tribuit dicendi rationem; eſt enim ars præceptorum collectio, & ſcientia fa-

ciendi, vel docendi aliquid per certas regulas ordinata. *Vnuſquiſque in ſua arte ſapiens.* ideſt ſa- Ecc. 38.

piens & induſtrius eſſe debet:& multò magis concionator, cui omni ſtudio, & opera enitendum eſt, vt à terrenis cogitationibus ad cæleſtium rerum amorem deducat peccatores: nec vllū officij genus prætermittere debet, quò fideles poſsint ad pietatem, & Dei cultum excitari, vt vnuſquiſque facilè intelligat, quid credere, quid ſperare, & quid agere debeat. videmus omnes artifices, (quamuis rudes & ignaros) ſuas regulas habere, quibus in operibus ſuis procedunt: neque aurifex aurum purum ab adulterino diſcernere poteſt ſine arte monſtrante: nec faber ferrarius audet infrænare os equi, ne eius maxillas tantiſper offendat, niſi prius calleret illius artis regulas omnes. ædificator archipendulum habet, colonus agriculturam, miles ſuum ducem: hinc B. Hieronymus ait ad Paulinum. *Agricolæ, cæmentarij, fabri metallorum, lignorumq; cæſores, lanarij quoque & fullones, & cæteri, qui variam ſuppellectilem, & vili opuſculo fabricant, abſque doctore eſſe non poſſunt. quod cupiunt (quod medicorum eſt) promittunt medici: tractant fabrilia fabri: Sola ſcripturarum ars eſt, quam ſibi paſſim omnes vendicant.*

B. Hieron. Paulino. in præfatione Bibliæ.

Scribimus indocti, doctiq; poemata paſsim. Hāc garrula anus, hanc delyrus ſenex, hāc ſophiſta verboſus, hāc vniuerſi præſumūt, lacerāt, docēt, antequā diſcāt. quia re vera ſola prædicandi ars (neſcio quo infortunio) ſine arte, & domino relicta eſt: vnde graue patitur detrimentum: & cuncta confuſa & in-

digeſta manent: hinc quidam inter procellas elo quentiæ nauigantes, periclitantur in portu: & priuſquam ad concluſionis metam perueniant, impudenter deficiunt. Tu finem expectas, & hi nundum initium fecerunt. tu defeſſus es audiendo, & hi quò tendant, aut quid velint, nundum intelligis: hoc in cauſa eſt; quia nullam artem habētes, ſine ordine loquuntur: & vnuſquiſq; ad hanc cathedram anhelat: ac nullo præhabito exercitio, eruditione, aut bonarum ſtudio literarum ſibi vſurpat officium: ſine duce, & pręceptore pro ſuo arbitratu deſcendit in hanc arenam, in qua ſe præceptorem, & dicendi magiſtrum raſa fronte oſtentat, nulla habita ratione ordinis, diſpoſitionis, & auditorum, ad quos actio omnis dirigi debet. Age quòd homini à natura datū ſit loqui: rectè tamen loqui non eſt datum à natura, ſed ab arte; nam verba naturalia quadam ſunt ruſticitate inuoluta: ars verò limare poteſt, & quæ rudia ſunt, expolire: neque enim ignoro, & quæ bona ſunt, fieri meliora poſſe doctrina. cui ſententiæ ſubſcribunt Plutarchus, & Quintilianus, affirmantes, oratorem debere naturam ſuam arte adiuuare; quia deficiente arte, natura marceſcit, & obſcuratur: quomodo enim paruulus infans inambularet ſine nutrice pręeunte? Annibal Phormionem philoſophum de re militari diſputantem irriſit, quòd ſenex, qui nunquam caſtra vidiſſet, coram ſe, qui tot annos cum populo Romano

Plutarchus
Quintilianus lib. 10 inſtit. cap. 2

bella geſsiſſet,de re militari diſputare auſus eſſet: quomodo ergo iuuenes ſine arte loquentur, ſi illam nunquam attigerunt, & nunquam cum hoſte aperto marte (vt dici ſolet) conflixerunt? quod certè non eſt citra temeritatem, & animarum detrimentum; cùm hæc perfectio ſit ars artium, & animarum regimen. ſcio quidem, quòd Quintilianus ſcriptum reliquit, nullum oratorem nunquam in ſuo munere ita perfectum euadere, quòd vitium aliquod in ſe non contineat. attamen ſi naturæ vitium non poteſt ſuperari omnino, arte tamen poteſt corrigi: quæ in ipſa hominis natura ita inſerta, & imbibita eſſe debet, vt nullatenus ars appareat: ſed ipſa inſerta ars naturam redoleat. Craſſus quoque ait, artem in oratore ineſſe oportere vnà cum ſtudio, ac ardore quoque amoris, quo in hac vita nihil quidquam magis egregium eſt: quodq́; ad dicendum vim maximam afferre ſolet. Secundum erat Imitatio, qua alijs ſimiles in dicendo, cum ratione diligenti; & ſolicita obſeruantia fieri contendimus de qua ait Antonius. *Hoc ſit primum in præceptis meis, vt demonſtremus, quem imitemur: atque ita, vt quæ maximè excellant in eo, quem imitabimur, ea diligentiſsimè perſequamur.* Nã ſicut pictor, qui aliquid effingere tentat, nequit id rectè perficere, niſi prius ſimulachrum illius rei, & exemplar in mente conceperit: neque id aſſequi poteſt, niſi diuerſarum rerum experientia: quæ, cum ſit cognitio

Quintilianus.

Craſſus lib. I.

Antonius lib. 2. de imit.

per vſum reperta, per varios vſus (exemplo mon ſtrante viam) artem facit, & habitum ingenerat, quo quiſque paratior, & exercitatior redditur, vt facilè, expeditè, & aptè agere poſsit. Verùm neſcio (vt B. Auguſt. dicit). *Quem dignatur imitari vitioſa iactantia, vt ad virtutem percipiendam poſſit adduci, ſi erubeſcit imitari eum, de quo dictum eſt: antequam naſceretur, Filius altiſsimi vocabitur?* Hic ſanè & ſibiipſi, & alijs ſummopere prodeſſe poterit, qui Chriſtum imitari proponit, à quo omnis imitationis regula, & incrementi ratio proficiſcitur. quia ſicut nos ab eo diſsimilitudo ſeparat, ita nos quoque illi coniungit imitatio. Exercitatio quinetiam, ideſt vſus, & dicendi cõſuetudo (quod erat tertio loco propoſitum) maximè confert ad paranda diuerſa themata, ſicut paſsim videmus in corporis exercitio vires quotidie, natura ipſa præeunte, corroborari. ad hunc ſanè modum animi vis exercitatione incaleſcit, ſine qua (dubio procul) in parando ſibi themate fruſtra laboraret concionator, hoc eſt, quod ait B. Auguſtinus. *Puer ego plus itineris conficiebam ſine defectu, cùm aucupandi ſtudio in ambulando exercerer, quàm adoleſcens, cùm me ad alia ſtudia, quibus ſedere magis co gebar, contuliſſem, ſi accedenti ætati, & per hanc homini creſcenti vires ampliores tribuendæ ſunt: Deinde in ipſis luctatorum corporibus palæſtritæ non molem, ac magnitudinem: ſed nodos quoſdam lacertorum, & deſtrictos toros, figuramq; omnem corporis ſibi con-*

B. Auguſt. lib. de agone Chriſtiano.

B. Aug in lib. de quantitate animæ.

gruentem peritiſsimè inſpiciunt, & hinc potius argumenta virium colligunt. Quæ tamen omnia parum valent, niſi vis artis, & exercitationis accedat. Sæpe etiam viſum eſt ingentis corporis viros ab exiguis, breuibusq; ſuperari, vel in mouendis, vel in ferendis põderibus, vel in ipſo etiam luctamine. Quamobrem conſulo iuuenes, vt certa ſibi themata accipiant, ſeq; in illis iuxta regulas per aliquod tempus exerceant, antequam ad magnum declamationis opus perducantur, vt aptè, conſentaneè, conſideratè, emendatè, perſpicuè, appoſitè, memoriter, & cum dignitate dicere aſſueſcant, ne inalphabeti prorſus videantur. B. Auguſtinus arguit Ciceronem de Oratore, qui dixit, hanc artem à primis annis docendam eſſe: ipſe verò econtra ait, virum perfectum poſſe huic arti incumbere, ita tamen, vt quem ante imitandum delegerit, exactè effingat, & exprimat, non vt multi imitatores faciunt, quos ſæpe cognoui, qui aut ea, quæ facilia ſunt: aut etiam illa, quæ inſignia, ac penè vitioſa, conſectantur imitando. quod vitiũ maximum eſt.

B. Aug. lib. 4 de Ecc. doct.

De mixtione thematum, quæ auditoribus proponi poſſunt. Cap. XXIII.

QVemadmodum gladiator in arena plerunque conſilium capit. ita concionatori non nunquam, & ſi caſu potius, quàm ſcientia, id euenire ſolet. quamobrem in his, quæ præ-

ceptis

ceptis ab ingenioſis, & eruditis viris tradita ſunt, non modica adhibenda eſt ratio; cùm B. Apoſtolus, qui raptus ad tertium cælum audiuit archana verba, quæ non licet homini loqui: pro Euangelij tamen myſterio declarando orationis ſuffragia petit, cùm ait. *Orantes omni tempore in ſpiritu, & in ipſo vigilantes in omni inſtantia, & obſecratione pro omnibus ſanctis & pro me, vt detur mi hi ſermo in apertione oris mei, cum fiducia notum facere myſterium Euangelij.* ac ſi diceret Apoſtolus. Aperiantur venæ ſapientiæ, & theſauri: & abſcon dita à ſeculis ſacramenta pandantur, vt Spiritus ſanctus penetret ad ea declaranda; quia non ſatis eſt patrum dicta congerere, & ſcripturæ ſanctæ proprium ſui ipſius ſenſum afferre: ſed eum intellectum ex ſcripturis reportare, quem & ipſi patres Spiritu ſancto edocti retulerunt, qui totam hanc ſalutaris doctrinæ ſummam in quatuor capita diſtribuunt, Apoſtolorum Symbolum, Sacramēta, Decalogum, & Dominicam orationem, quibus veræ felicitatis præmia comparantur. hęc proinde ſunt quaſi claues Euangelicæ doctrinæ, & Chriſtianę fidei elementa, ad quæ referri debet vniuerſæ diuinę ſcripturę vis, atque doctrina. Hæc proponebant, & docebant fidei noſtræ duces: & hæc à nobis tractanda ſunt, vt omnes ſimus perfecti in eodem ſenſu, & in eadem ſententia: ita tamē ſynçerè, & apertè, vt omnium hominum men tibus, & ſenſibus ſint accommoda, ne in quo alio-

Eph. vltimo Coll. 4. & 2. Cor. 6. dicit Apoſtolus. Os meũ ad vos apertũ eſt ô Corinth.

rum ſaluti prodeſſe ſtudemus, exitium potius & perniciem afferamus. hoc quoque docuit Ariſt. *Oportet definientem, et demonſtrantem, planiſsima interpretatione vti.* doctrina itaque, quæ in themate declaranda à concionatore proponitur, debet eſſe pura, & remota ab omni falſitate, fuco, & fallacia: quæ eſt omnium malorum radix, & fomes. *Non crediderunt reges terræ, & vniuerſi habitatores vrbis, quòd ingrederetur hoſtis, & inimicus per portas Hieruſalem, propter peccata prophetarum eius, & iniquitates ſacerdotum eius, qui effuderunt ſanguinem iuſtorum.* In proponendo themate ſtudeat cõcionator grauitati, & breuitati, tanquam in Domini conſpectu. grauitati primò, quæ maximam vim, & ornamentum præſtat propoſitæ materiei, ſi modò fuerit breuitati coniuncta. ſunt qui ſumma celeritate concionem ſuam proſequantur, vt nullo in loco ſiſtant: ſed vno ſpiritu, atque impetu omnia percurrant: id autem accidit (opinor) vel ex memoria labili, quæ rem ſibi commiſſam fideliter non continet: vel metu, quoniam à timentibus omnia præpropere aguntur, vt animus non ſit ſui iuris. hinc fit, vt auditores celeritatem hanc prætereant: & ſonum ac vocem, quibus eorum aures perſonant, duntaxat percipiant, de quibus Quintilianus ait. *Nec volubilitate nimia confundenda ſunt, quæ dicimus.* breuitati quinetiam ſtudere debet. *Nam alimenta, quæ minus ſufficiunt, auidius ſumuntur.* ait D. Gregorius. & D. Chry. *Fames*

Ariſt. 6. Topicorum.

Trenorũ. 4

Quintilianus.

breui aufert hominem ex hac pœnali vita, exceſſus autem ciborum conſumit, & putrefacere facit. debet quoque materia eſſe florida, diuerſis rebus permixta; quia ſicut diuerſitas ſpecierum facit ad decorem vniuerſi, teſte Ariſt. ita *varietas* (vt Quintilianus ait) *reficit animos.* qui concionis ariditatem faſtidiosè reſpuunt. Ariſt. 12. Metaph.

Imitationis exempla.

IMitationis tres ſunt ſpecies.

- Ethopæia
- Idolopæia
- Proſopopæia

Ethopæia eſt expreſſio morum perſonæ ſubiectæ, quam Priſcianus vocat allocutionem, vel ſermonis imitationem ad mores, & ſuppoſitas perſonas accommodam. Quintilianus appellat expreſsionem morũ, & affectuum, vnde nomen habet: quæ tractari debet dicendi genere dilucido, breui, florido, diſiuncto, omni flexu, atque figura remota, vt ſi tractare velis mores, ingenia, virtutes & vitia, naturales propenſiones, affectus innatos, vt amoris paterni in liberos, & affinium inter ſeſe. affectuum interiorum, vt cùm animos erigimus in ſpem, aut lætitiam. Idolopæia eſt, quæ perſonam habet notam, ſed defunctam, & loqui non potentem, vt ſi cognoueris aliquem virum grauem defunctum, quem imitandum proponas in vita, & moribus. Proſopopæia, quando finguntur omnia, & mo-

Quintilianus lib. 9. cap. 2.

res, & perſonæ. à Priſciano conformatio dicitur, quando alicui rei contra naturam datur perſona loquendi, vt illud. *Audite cæli, quæ loquor: audiat terra verba oris mei*, vbi introducitur cælum, & terra loqui contra naturam rei. de hac Cicero agit, cum introducit patriam loquētem in Catilinam; *Nullum iam tot annis facinus extitit, niſi per te, nullum flagitium ſine te: Tibi vni multorum ciuium neces, tibi vexatio direptioq́; ſociorum impunita fuit, ac libera*. Verùm ad alia tranſeamus; quia in his facile erit, ſi velis fingere exempla in quocunque dicendi genere, quæ in quadruplici ſerie diſtributa ſunt (vt egregiè ſcribit Macrobius).

Cicero 4. ad Herennium.

Macrobius 5. Satur. cap. 2.

Copioſum, in quo Cicero dominatur:
Breue, in quo Saluſtius regnat:
Siccum, quod Frontoni aſcribitur:
Floridum & pingue, in quo Plinius ſecundus luxuriari videtur.

Quo nam modo Thema dilatatur. Cap. XXIIII.

Dilatatur præſertim thema qualitate, quantitate, loco, & tempore, vt ſiquis proponeret quęrendum eſſe primùm regnum Dei, ponenda erit qualitas hoc modo. Quærendum eſt regnum cælorum amore, timore, & bonis operibus, iſta eſt qualitas. quærendum eſt diligenter, & frequenter, ecce quantitas. quærendum eſt in

Eccleſia,& non in foro,ecce locus.quęrendum eſt in hac vita, ecce tempus. pro quo habendi ſunt quidam loci communes, in quibus (velut in quodam theſauro) faciendæ fidei inſtrumenta repetita ſunt, à quo pro loco & tēpore quaſi ex penu,& promptuario quodā thema hauriri poterit.amplificātur autē eiuſmodi loci diuerſimodè,vel ab antecedenti, vt ſi Chriſtus reſurrexit, & nos reſurgemus. à conſequenti, vt ad experientiam ſequitur prudentia, quæ eſt habitus intellectus ex iteratis actibus. à contrario, vt ſi fuiſti piger in rebus proprijs, quid facturus in alienis? vel ſic, in homine præſtantiſsima eſt ratio, & bona valetudo: vtrumque obnubilat, immo potius diſpergit fœda temulentia: ſed conſeruat diuina ſobrietatis virtus.Nam vt pulchrius nihil eſt homine ſobrio, & ad quiduis quouis tempore,quouis in loco parato: ita nullum monſtrum fœdius ebrio, cuius neque pes, neq; manus ſatis ſuum officium facit. ab auctoritate vel Eccleſiæ, vel à traditionibus patrum,vel Apoſtolicorum virorum teſtimonijs. à neceſsitate,vt ſi vis eſſe Chriſtianus, neceſſe eſt te habere charitatem, quæ eſt vita animæ, & forma omnium virtutum; ſicut enim corpus viuit per animam, ita anima per gratiam: ſed hęc minimè haberi poſſunt ſine ſtylo, qui eſt optimus dicendi magiſter, orationis ſtructura, & loquendi modus.

Coloribus rethoricis poteſt dilatari thema. Cap. XXV.

OMnes prophetarum libri(vt norunt hi,qui ſacras profitentur literas) ſcatent figuris, tropis, & coloribus rethoricis, qui coloribus corporum ſunt perſimiles: ſicut enim colores corporales ſparguntur per omnes partes corporis, neque habent locum præcipuum,& maximum præſtant ornamentum:& ſicuti panis maſſa, quæ ſuapte natura inſipida, & inſulſa erat, dum ſale admiſcetur, ſaporem recipit: ita colores admiſcet orator, vt reddat orationem magis concinnam: & quemadmodum pictores,cum aliquid aut altius, aut profundius, aut à ſenſibus noſtris remotius,quàm verè ſit, fingunt,id coloribus nauiter circunſcribere ſolent.ita oratio ſuis interſperſa coloribus, & variata tropis auditorum capit animos; colorum namque varietas voluptatem affert; quemadmodum mercator pannum coloribus interſperſum efficit, vt ipſorum hominum oculos afficiat, ſicut ægris quoque cibi ſalſamentis permixti adhibentur: At colores ſunt diuerſi; quidam enim dicuntur colores verborum, quorum ornatus conſurgit ex verbis, & vocabulis,cuiuſmodi ſunt repetitio,& gradatio; quia repetitio eſt in pluribus orationibus conuenienter ſe habentibus, vt ſi diceremus. ſuperbia facit ca-

dere potentes, ſuperbia renuit amicum, ſuperbia ſemper petit præeſſe. alij ſunt colores ſententiarũ, quarum ornatus pendet ex ſententijs, vt ſi diceremus de ſuperbo, quòd more duri lapidis intumeſcit: nec humilem terram, ex qua proceſsit, imitatur. plerique alij ſunt colores, quorum nonnullos ordine quodam alphabetico facilitatis, & diſtinctionis gratia, ſubijciam.

De Additione.

ADditio eſt, cum prædicator aliquam auctoritatem dicit: & quod ibi minus dictum eſt, de ſuo implet, & ſupplet, vt ſi dicamus, *Stantes erant pedes noſtri in artijs tuis Hieruſalem*. non ponit propheta aliquos pedes, quibus debeant homines conſiſtere, ne cadant: ſed ſupplendum eſt. ſtantes erant in iuſtitia, & timore. quibus exprimitur affectus, & deſiderium iuſti, tendentis ad patriam, vt illud apud Ezechielem. *Fili hominis ſta ſuper pedes tuos.* ideſt ſuper affectus, & cogitationes, quibus ad patriam pergas. Ezech. 3.

De Articulo.

ARticulus à Græcis κῶλον eſt membrum periodi, cùm ſingula verba interuallis diſtinguuntur, cæſa & interrupta verbis interuallatis oratione, vt ſi dixeris. Attendite auditores mei dilectiſsimi. ego toties inclamaui regnum cælorum, non in verbis, & ſermone ſolùm conſiſtere, ſed in virtute, & mandatorum Dei obſeruantia, cur ego non contenditis immaculato

Auctor ad Herenium lib. 4. ſit Cornifici• vel alius.

Inflexio.

QVando gradatim proceditur in oratione laterum inflexione arguendo peccata, inflexio eſt, vt ſi dicerem. audi peccator, deſiſte à peccato tuo, in quo toties iam fuiſti deprehenſus; quia Dominus hortatur, immo iubet, immo cogit, vt à peccato auerſus ad Deum toto pectore conuertaris.

Licentia.

QVicquid probabile maximè nobis occurrit, id noſtro iure licet defendere. cùm itaque aliquid dicimus, & timemus, ne ſcandalum inferatur, licentia vtimur; vt ſi dicamus. O nimiam hominum ſecuritatem, & inſignem imprudentiam, quæ omnia ſibi tuta, & proſpera perſuadet; vnde nec orationi vacat, nec bonis operibus ſtudet certam facere vocationem ſuam. quid mirum, ſi tot bella, & ſeditiones homines patiuntur? ſed quorſum iſta mihi? ò rerum vanitatem, & inconſtantiam.

Occupatio.

OCcupatio (quam appellat Quintilianus præſumptionem) eſt, cùm id, quod obijci poteſt, occupamus: hoc ſchemate vtimur, cùm aliquid reticere dicimus, vel præterire, vel neſcire, vel nolle dicere; id quod maximè dicimus. ſed cautè nos excuſamus. Exemplũ. poſſem vobis multò plura adducere, niſi timerem vel tædio vos & moleſtia afficere, vel potius aures ve-

ſtras defatigare : & ita egregiè facit auditores attentos.

Aliud exemplum.

QVis vſqueadeò mente permotus eſt, quin ſibi perſuadeat Deo omnium moderatori obtemperandum, cùm præſertim diuinis morem gerere mandatis volenti quàm facillimum ſit? in quo genere plura libenter loquerer, ſi ſcirem vos me libenter audire: ſed quià video corda veſtra mundanis detenta negotijs hac, atque illac fluctuare, ad alia me conuertam.

Reprehenſio.

QVando reprehenditur ignorantia alicuius, vel negligentia, vel nequitia, reprehenſio eſt.

Exemplum.

NIhil aliud animo reuoluis, quàm Deum ipſum irritare: ex cuius contemptu prouenire ſolet rerum omnium penuria, ſeditiones, prœlia, regionum deuaſtationes, excidia, atque peſtes; ideo confuge ad Deum, & inuoca opportunè, quem importunè, & ſuperbè prouocaſti.

Similitudo.

CVm ſubijcimus auditorum oculis aliquid ſimile, ſimilitudo eſt.

Exemplum.

VT cibi ſacietas, & faſtidium, aut ſubamara aliqua re releuantur aut dulci mitigan-

tur: ſic animus defeſſus audiendo, aut admiratione integratur, & reficitur, aut riſu renouatur.

Tranſitio.

QVando concionator proponit tres, vel plures articulos, & quibuſdam abſolutis, dicit. audiuiſtis ea, quæ vobis declaranda propoſui, remanet vltimum caput, quod quidem non mihi videtur ſilentio tranſeundum: nunc audiatis, ſed parate animos veſtros, vt veſtræ aliquid refrigerij laſsitudini afferam: ſemper autem tranſitio locum habet, vbi noua ſententia incipit. animaduertat autem concionator, dum ex vna in alteram materiam tranſit, ne ſententiam adducat extortè, aut concisè, ſed opportunè & propriè; quia auditori pergratum erit audire, & concionatori doctrinę, & eloquētię magnas vires ingeret.

Appendix.

ESſent multò plures colores, quos modico tractatu complecti nequeo.

Dilatari poteſt thema per ſchemata, & tropos, in quibus ingens ornatus ſitus eſt. Cap. XXVI.

ARridet quidem concio, ſi fuerit interſperſa, & variata figuris, atque auditorum aures capit; figurarum ſiquidem varietas concinnam, & aptam reddit cōcionem; ſunt enim

figuræ quidam floſculi,qui à conſueto dicendi vſu recedentes,maximā auditoribus afferunt volupta tē. Nam vt pictura,quæ varijs diſtinguitur colori bus,ſpectātium ocuols maximè paſcit. & pratum florum varietate plenum inambulantibus arridet. ita concio figuratis variata locutionibus nedum ſua varietate delectat, ſed & floridam concionem reddit,& auditores maxima voluptate afficit.hoc loco tamen te admonitum velim, vt cùm eiuſmo di ſchemata concioni plurimum adiumenti & or namenti afferant, ex optimis auctoribus erunt tibi comparanda,ex quibus nonnulla collegi,& bre ui hoc capite complexus ſnm. eſt autem figura (vt Quintilianus ait) conformatio quædam orationis remota à communi,& primùm ſe offerente ratione. Petrus Moſellanus declarat hanc confor mationem eſſe vel dictionis, vel orationis, vel ſen tentiæ, vulgi conſuetudinem excedentem.

Quintilianus lib. 9. cap.1. Petrus Moſellanus.

Tropum clariſsimi Latinorum motum, vel figuratam verbi immutationem appellant. Quintilianus verò ſermonis à propria ſignificatione ad aliam cum virtute verbi, vel ſermonis mutationem, cuius priores partes hæ potiſsimùm colliguntur.

Quintilianus.

Quintilianus.

- Allegoria.
- Anthiteton.
- Antonomaſia.
- Catachriſis.
- Epitheton.

Allegoria à Quintiliano inuerſio dicitur, & eſt, cú aliud verbis, aliud ſenſu oſtenditur: vel rerum geſtarum narratio, vmbram

futu-

Emphaſis. Gradatio. Homæoſis. Hyperbaton. Hyperbole. Metalepſis. Metaphora. Metonymia. Onomatopæia. Periphraſis. Synecdoche.

futurarum demonſtrans. hoc ſchemate vtitur Dauid, cum ait. *In chamo, & fræno maxillas eorum conſtringe*. ideſt inobedientibus conſtringendæ ſunt maxillæ, vbi maxillarum nomine allegoricè intelligit copias victuales, ab eis ſubtrahendas, ne ſuis voluptatibus efferantur: ſed abſtinentiæ neceſsitate concluſi, creatoris ſubdantur imperio. Pſal. 41.

Antitheton multis modis fieri poteſt, & habet in omni genere orationis ſummam vtilitatem: & eſt, cum contrarijs contraria opponuntur, vt frigida pugnabant calidis: cùm autem contrarijs contraria opponuntur, ex hac figura numerus oratorius neceſsitate ipſa efficitur. hanc figuram habes in Euãgelio apud Math. de Iona, & Chriſto.

Ille propheta fuit,
Hic fuit archipropheta,
Ille vni dũtaxat ciuitati & populo prædicauit,
Hic totum mundum ad ſe pertraxit
Ille verbis ſolùm,
Hic verbis facta addidit præclariſsima.
Antitheton eſt per epitheta.

Antonomaſia (vt Diomedes ait) eſt, quod ſine nomine poſitum loco eius fungitur. & dicitur Diomedes

nominis permutatio, ideſt vice nominis poſita, quando ſic aliud nomen ponitur, vt tamen illud, quod neceſſarium fuerit, ſentiatur. hac vtitur Da
Pſal.67. uid, cum ait. *Rex virtutum dilecti.* vnde dilecti no mine filium intelligit, ſicut pater in Euangelio te-
Math.3. ſtatur. *Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui.*

Catachriſis eſt verborum abuſio, quæ non habentibus nomen ſuum, accommodat quod in pro ximo eſt, vt apud Ioannem probatica piſcina dicebatur per catachriſim; quia piſcibus carebat.
Pſal.74. hac vſus eſt Dauid, cum ait; *Et omnia cornua peccatorum confringam.* vbi cornua intelligit munera futuri iudicij, quæ re vera firmiter erigũtur; quia in æterna pulchritudine permanebunt.

Epitethon, ideſt appoſitum, quoties proprium nomen adiecto aliquo quaſi veſtitur, vt quàm bo nus Iſrael Deus, & multa alia, quæ ornatus cauſa dicuntur: nunquam autem epitethon ſolum ponitur, ſed ſemper aliquid apponitur, vt alma Virgo, beatiſsima Virgo, ſacratiſsima mater IESV, & alia huius generis multa.

Emphaſis eſt, cùm tacita verbis ſubeſt ſignificantia: hoc tamen habet præcipuum, vt ſi fixum pro mobili ponitur, vt cùm dicimus ſcelus pro ſceleſto. fit etiam, quando rem aliquam multis in vnum collectis doloribus allegamus, vt multis calamitatibus enumeratis, iudicis clementiam impetremus / quo ſchemate vſus eſt

Dauid, cùm ait. *Nunc autem repuliſti, & confudiſti nos: & non egredieris Deus in virtutibus noſtris.* Pſal. 43.

Gradatio Latinis, Græcis climax eſt, cùm ex prima ſententia oritur ſecunda, & ex ſecunda tertia, & ita deinceps. hanc Cicero appellat conuerſionem, & verborum concinnam tranſgreſsionem. hac vtitur B. Paulus ad Romanos. *Gloriamur in tribulationibus, ſcientes quia tribulatio patientiam operatur, patientia probationem, probatio ſpem, ſpes autem non confundit.* Gradatio eſt, quia ſententiæ ſunt adeo connexæ, vt vna ab altera habeat dependentiam, ſicut qui gradatim ſcalam conſcendit à primo ad ſecundũ gradum, & à ſecundo ad tertiũ.

Cicero 3. de oratore.
Rom. 5.
Tribulatio patientiam operatur, ſi non patiatur motum infirmitatis (ait D. Ambroſius) vel motum dubitationis.

Homæoſis eſt rei ignotæ per eius, quę magis nota eſt, ſimilitudinem expreſsio, cuius tres ſpecies recenſentur.

Icon
Parabole
Paradigma

Icon, imago, cum quippiam ad imaginem alterius rei quaſi deſcribimus. hanc Cicero appellat collationem formæ ad formam cũ quadã ſimilitudine, vt ſi Deo attribuamus os, humeros, manus, & eiuſmodi. Icon eſt & tranſlatio.

Cic. ad Herenn.

Parabole (quam Cicero collationem interpretatur) eſt rerum genere diſsimilium comparatio, vt apud Math. Euangeliſtam. *Homo quidam plantauit vineam.*

Paradigma, cum ex hiſtoria res aliqua narratur, qua (velut exemplo) accendimur & ipſi huiuſmo-

di vel facere, vel vitare: cuius vſus tam eſt frequens in ſacris literis, vt minimè opus videatur exempla in medium afferre. Inſigne illud paradigma fuit, quod Nathan Dei nuncius adduxit Dauidi adultero, & homicidæ de ouicula, & diuite.qua induſtria commouit regium animum ad peccati ſui confeſsionem. Simile huic adduxit Dominus phariſæo apud Lucam, vt ſimulatam animi ſui fallaciam detegeret, & nos eius exemplo inſtrueret, cum ait. *Duo debitores, &c.*

Lucæ 7.

De Breuitate.

AD breuitatem adhibenda ſunt verba ſimplicia, detractis epithetis, quæ non modò ad oratorum, verùm etiam poetarum copiā pertinere maximè videatur. breuitas enim auditores quàm facilè allicit ad ſacros cætus, qui tædio, & ſacietate permoti non audiunt libenter eum concionatorem, qui propoſito termino egreſſus, concionem nunquam ad exitum perducit. Romanis commendat Paulus breuitatem, cùm ait. *Verbum breuiatum faciet Dominus ſuper terram.* Cæſar in Commentarijs magnopere breuitatem adamauit. Euripides Aeſchilum apud Ariſtophanem reprehendit, quòd orationem nimis protraheret. Cauendum autem eſt, ne, dum breues eſſe velimus, in obſcuritatem incidamus, vt de Spartanis narrat Thucydides, qui breuiſsimi erant in loquendo. breuitatis errorem notauit Horatius in arte poetica hoc modo.

Eleganti breuiloquentia vtitur Baſilius magnus in lib. ſuarum epiſtolarū. epiſt. 176. & infra.

Ad Romanos. Cap. 9.

Thucydides in concione Lacædemoniorum.

Horatius in arte poetica.

Deci-

Decipimur ſpecie recti. breuis eſſe laboro,
Obſcurus fio.

Vt qui tibiam breuiorem habet, altero tantùm pede incedere videtur. *Et pallium breue* (ait Iſaias) *vtrumque operire non poterit.* Iſaiæ.

Exemplum breuitatis.

LEuiora etiam crimina non conniuere, ſed interdum ad viuum reſecare, quantum in Republica Chriſtiana bonæ frugis afferat, vel cæco manifeſtum eſt.

ALIVD EXEMPLVM.

IOannibaptiſtæ prædicanti pœnitentiam in deſerto, ab Herode Antippa improbo & iniquo rege amputatum eſt ſacrum caput. non deſunt (ſi lubet) exempla in hoc dicendi genere.

De Circunlocutione.

CIrcunlocutione vtimur, cum prolata ſine verecundia audiri nequeunt, vt cum inſigniũ, & nephandorum peccatorum nomina ſupprimimus.

De Contentione.

COntentio (quam Cicero reticentiam appellat, alij obticentiam, nonnulli interruptionem, vt Quintilianus docet) eſt, quando finitur oratio verbis contrarijs, vt quando concionator cum auditoribus oratione pugnaci, & contentioſa contendere videtur, ſicut in cõtrouerſia,

&c allegatione, quæ in foro iudiciali inter iudicem,& partem fieri conſueuit.

Contentionis exemplum.

VTinam veniret tibi in mentem peccati deformitas. tu es ſolutus,& vincula quæris? tu es liber, & te ſeruum facis? an ignoras, quòd anima,quæ peccauerit, ipſa morietur? ea enim eſt peccati vitioſitas, vt ſi virulenta,& mortifera rabie cor attigerit, ſtatim mortem affert. *Sturni quidem cicuta veſcuntur, ſed propter corporis ſtructuram, veneni detrimentum effugiunt;cum enim tenues habeant à corde meatus, deglutitam concoquunt prius, quàm frigiditas ipſius principales partes contingat.* Sed peccatum tuum eſt adeo frigidũ, vt cordis vix tacti caliditatem ſtatim extinguat.

Ex magno Baſilio Hexemeron. hom. 5.

De Digreſsione.

DIgreſsio eſt diſceſſus à propoſito, quæ in dicendo vim habet(ſi tamen non fuerit nimis à re propoſita protracta) vt cùm vis facere fidem alicuius rei, quid ſis dicturus, & ab eo quod eſt dictum,ſeiunctionem,& reditum ad propoſitum,iterationem, & rationis aptam concluſionem contineat.

Exemplum Digreſsionis.

SI viş confutare improbatam, & damnatam hæreſim,quæ negat liberum hominis arbitrium, dicas. Gratia non tollit liberum hominis arbitrium; ideo prophanum eſt aliud ſentire. & ſi vis laudare bonitatem Dei erga homines,di-

cas. Nihil ocioſè, & inutiliter generatum eſt in hoc mundi proſcenio; ſuſpice cælum, & ſydera quo ordine moueantur, & ſplendeant, & hæc in gratiam hominis, in quo ſplēdet Dei imago, ſunt progenita.

Diſiunctio.

CVm omnia vnico verbo concluduntur, diſiunctio eſt, vt cùm dicimus, Chriſtus moriens in cruce debellauit infernum, portas ferreas confregit, eduxit vinctos de lacu, reconciliauit patrem, paradiſi ianuam aperuit, dedit ingreſſum electis, pacem attulit his qui longè, & his qui propè ſunt. magnum profecto affert ornamentum, cùm ab eodem verbo ducitur ſæpe oratio, aut in idem conijcitur.

Exclamatio.

EXclamatio (quæ à Græcis apoſtrophe, ſiue conuerſio dicitur) eſt, quando cum clamore, dolore, vel indignatione fit ſermo, & cùm vitia carpuntur, præſertim ſi publica fuerint, & inſignia: quod ſummopere afficit auditores, & conficit ſignificationem doloris, aut indignationis alicuius per hominis, aut vrbis, aut loci, aut rei cuiuſpiam compellationem, vt ſi diceres. Te nunc alloquor peccator, qui tuis demeritis Deũ ad iram concitaſti: ſed vtinam modò velles ad Deum redire, à quo receſsiſti, & peccata tua deteſtareris, & fleres. ego pro te inſudaui, ſed nihil profuit mea diligentia, nec in quo profecerim, video.

Interdum exclamatio ab affectu charitatis erumpit, vt ſi diceremus. ô inſenſati Galathæ, quis vos faſcinauit non obedire veritati? & vbicunque impotens affectus erumpit, exclamatio eſt, qualis eſt illa. Hæccine reddis domino popule ſtulte & inſipiens? hac vtebantur veteres ad terrendum, quæ vim habet maximam, ſi tamen moderatè fiat & geſtu, & habitu, & voce compoſita. acutas enim vocis exclamationes vitare debemus; ictus enim fit, & vulnerantur arteriæ; laterum etiam conatus ſit, & non capitis, vt geſtus ad vocem, & vultus ad geſtum accommodetur.

Frequentatio.

Cicero de Part.

CVm res in tota cauſa diſperſæ coguntur in vnum locum, frequentatio eſt, atque *argumentorum* (vt docet Cicero) *coaceruatio vniuerſa*, quando omnia diſperſa hinc inde in oratione, vt ſit grauis, reducuntur in vnum, vt ſi dicamus. vellem, vt de rebus vaniſsimis verba facere deſineres, ne tibi aliqua vaniloquentiæ nota poſſet inuri, deſine ergo, nonne mouet te huius vitæ breuitas? exemplum CHRISTI, & Prophetarum?

Hyperbaton eſt tranſgreſsio quædam verborum, ordinem communem perturbans, vel cum ſuſpenſus ordo verborum inferius explicatur, vt apud Pſalmographum. *Quoniam qui malignantur, exterminabuntur*. Pſal. 36.

Hyperbole dici poteſt eminentia, vel (vt ait

Cicero) ſuperlatio, vel ſuperiectio (vt Quintiliano placet.) hac vtitur Dauid. *Et iudicium tuum ſicut meridies.* vbi per meridiem intelligit puriſſimam, & clariſsimam lucem. Cicero. Quintilianus. Pſal. 36.

Metalipſis tranſumptio dicitur, & ea eſt, vbi gradatim itur ad id, quod oſtenditur, vt plerunque concionatori accidit,

De Metaphora quid ſit, & eius neceſsitate in ſcripturis, ſuperius dictum eſt.

Metonymia, ideſt tranſnominatio, quoties intellectum rei diuerſis modis verbis alienis & trāſlatitijs indicamus. hac vtitur Dauid, cùm ait. *Qui habitat in cælis, irridebit eos: & Dominus ſubſannabit eos.* Non enim Dominus nec ſplene ridet, nec vultu ſubſannat: ſed virtute ſua ſpiritualiter per agit quæcunque diſponit. Pſal. 2.

Onomatopæia eſt nominis confictio, ſoni imitatione, vt cum dicimus tinnire, vel mugire, quæ (ſignificandi gratia) pro tempore fingimus.

Periphraſis latinè circunlocutio, vel circuitio, quæ fit (vt Quintiliano placet) cùm quod vno, aut certè paucioribus dici poterat, pluribus explicatur. hac vtitur Dauid, cùm ait. *Et dominabitur à mari vſque ad mare, et à flumine vſque ad terminos orbis terrarum.* vbi pulchra quidem breuitate per maria, & flumina intelligit totius mundi ambitum. Quintilianus lib. 8. cap. 6. Pſal. 71.

Synecdoche eſt locutionis figura, qua parte totum, vel à toto pars intelligitur. hac vtitur Dauid.

Pſal. 9. uid. *Confitebor tibi domine in toto corde meo.* Nullus poteſt mirabilia narrare diuina, nec toto corde Deũ confiteri: ſed vſus ſcripturarum eſt à toto partẽ dicere. poſſem adducere, ſi vellem, infinita propemodũ ſchemata, & tropos, quibus Dauid, & cæteri prophetæ vſi ſunt: ſed inſtituti mei anguſtia non ſinit hunc figurarũ aceruum explere.

De quadruplici ſenſu ſcripturarum, quibus thema dilatari poteſt. Cap. XXVII.

ECcleſia ſancta, vera docendi magiſtra, ſola habet ius, & poteſtatem ſcripturas ſacras à prophanis, & verum ac legitimũ ſenſum à nõ vero deſcernendi. Vnde (B. Hieronymo teſte) in ſenſu literæ conſiſtit Euangelium, & non in nuda litera; non ita tamen, vt alij ſenſus ſint ſuperuacanei, quia vt Gregorius ait. *Sacra ſcriptura omnes ſcientias ipſo locutionis ſuæ more tranſcendit: quia vno eodemque ſermone dum narrat geſtum, prodit myſterium.* ideſt innuit ſpiritualem intellectum. exemplum, nomine aquæ intelligitur baptiſmus allegoricè. *Omnes in mari baptizati ſunt.* vita æterna anagogicè. *Me dereliquerunt fontem aquæ viuæ.* tribulationes tropologicè. *Saluum me fac; quia intrauerunt aquæ vſque ad animam meam.* ideſt tribulationes, ſenſu hiſtorico intelli-

Gregorius magnꝰ 15. Moral. idẽ B. Auguſt. in lib. de vtilitate credendi.

gitur elementum aquæ.

Anagogia eſt ſurſum ductio, quādo ex inferioribus ad cæleſtia ducimur. *Abijt, & vendit vniuerſa, quæ habet, & emit agrum illum.* ideſt per abiectionem rerum inferiorum cœlum acquiſiuit. Math. 13.

Tropologicus. *Qui infirmus eſt, olus manducet.* ideſt qui peccauit, agat pœnitentiam, vel perfectis in fide datur cibus ſolidior: vnde infirmitatem hîc non ad valetudinem corporis, ſed animi refert, vt ſenſus ſit tropologicus. ſenſus hiſtoricus clarus eſt: fugienda ſunt tamen, quantum fieri poteſt (vt D. Chryſoſtomus docet) inuolucra allegorica, & anagogica, niſi neceſsitas id efflagitet; vult dicere cauendam eſſe omnino confuſionem, licèt ex diuerſitate ſenſuum nulla arguatur ambiguitas, cum omnes ſenſus fundentur in literali, ex quo ſolo trahi poteſt argumentum. neceſsitas horum ſenſuum probari poteſt inſigni Ezechielis exemplo, cui datum eſt pro cibo volumen intus & foris ſcriptum, vt oſtenderet exteriorem ſcripturæ hiſtoriam in exemplum auditorum proferendam: & interiorem myſticumq; ſenſum, qui ſub ea latet (cum res poſtulauerit) non prætermittendum. cùm itaque tibi locus obſcurus occurrit, non pigeat Spiritum ſanctum (cuius proprium munus eſt nos omnem docere veritatem) orare, quò mentis oculos tibi aperiat, nec ſinat te à fidei linea aberrare, cuius diſciplinæ ſcientiam ſi aſſecutus fueris, cum Eze- Rom. 14

chiele

chiele dicere poteris. *Comedi illud, & factum eſt in ore meo ſicut mel dulce.*

Dilatari poteſt thema in quocunque genere cauſæ. Cap. XXVIII.

Cicero lib. 1. de inuē.

TRia ſunt apud rethores cauſarum genera. { Demonſtratiuum Deliberatiuum Iudiciale } Quamuis Cicero poſuerit multa genera, honeſtum, admirabile, humile, anceps, & obſcurum; non omnia tamen propria ſunt genera cauſarum, ſed accidentia, quæ cauſis ipſis occurrunt. cauſæ enim accidit, vt ſit honeſta & anceps, cauſarum itaque genera in hęc tria potiſsimùm recidunt; quamuis & didacticum genus addere poſſemus.

Suaſio & diſuaſio de faciēdo, & nō faciēdo ſūt ſpecies generis deliberatiui.

Deliberatiuum genus eſt, quod in ſuaſione, & diſuaſione verſatur ad ea quæ ſunt credenda, ſperanda, timenda, vitanda, agenda; cuius finis eſt vtile: demonſtratiui honeſtum: iudicialis iuſtum. Quamuis quiſque verba faciens in omni genere aliquo modo docet; tamen in demōſtratiuo propriè delectat, in deliberatiuo, & iudiciali flectit. dicitur iudiciale genus eo℞ iudicet hominem: & ſententia ſua oſtendat vel præmio, vel vituperio dignum, in didactico propriè docet: in omni autem genere nititur mouere auditores ad perſuaſionem, tria priora propriè ſpectant ad eos, qui loquuntur in publica concione, atque in foro: At

genus didacticũ ſpectat ad philoſophos, & Theologos profitentes in ſcholis. in quo genere verſatur etiam Euangelicus præceptor. Nam Chriſtus dominus, & Deus noſter (cum Apoſtolos ad obeundum hoc munus Euangelicum mitteret) dixit. *Docete omnes gentes*. Ad hoc genus ſpectat laudare, vituperare, ſuadere, diſſuadere, & quaſi in theatro huius mundi accuſare perfidos & impios doctores, inq; ipſius Eccleſiæ foro vehementer pugnare, & diſputare cum hæreticis veritati contradicentibus, vt illi omnino pudefiant, & Catholicam doctrinam pedibus & manibus (vt aiunt) defenſare cogantur. in quo genere tota concionis vis, & ſcopus dignoſcitur, vt in ſingulis diſcurrenti notum eſt.

De Methodo docendi. Cap. XXIX.

DOcendi methodus, quæ fuerat quarto loco propoſita inter illa, quæ auditores alliciũt, ſummopere neceſſaria eſt; omnis quippè concionis decor in hoc conſiſtit, vt vnaquæque res ſuam propriam ſortiatur ſedem, vt in ſermonis initio proponatur id, de quo futura eſt concio: atque illud concionator exequatur, & impleat, quod auditorem reddit attentũ, & memoriæ maximè lumen affert, & omnem à ſe repellit confuſionem, quæ eſt mater erroris, veluti in acie fieri conſueuit, vbi pedites, alæ, cæteraq; omnia ſuo

quæque ordine collocantur. Plato appellat ordinem mundi animã, qua vnaquæque res ſummi illius opificis arte elaborata mirandũ in modũ re ſplendet. Methodus græca vox eſt, quæ compendiarium diuerticulum ſignificat, quo celerius iter expediri ſolet; eſt enim methodus via breuis dicendi cum ratione. Verùm duplex eſt docendi methodus, altera popularis, ſcholaſtica altera: illa quidem promiſcuæ multitudini, & rudi populo in eccleſia maximè deſeruit, hæc verò in frequentibus ſcholis vſurpata, quæ multò eſt laborioſior, quippe cùm ſingula (& quidem minutiſsima) proponat, & exactè diſcutiat, vt nullus amplius in auditorum pectore ſcrupulus inſideat.

Exemplum.

IN ſacra theologia, ſicut in alijs ſcientijs, ſunt principia per ſe nota: hæc autem ſunt in duplici differentia; nam alia incomplexa, alia verò complexa ſunt. Incomplexa, vt bonitas ſuprema, magnitudo infinita. Complexa, vt propoſitiones immediatæ, vt Deus eſt trinus & vnus, Deus eſt vita intellectualis, & eiuſmodi. his principijs ita conſtitutis, neceſſariò, & ſine medio ponitur emanatio perſonarum in eadem eſſentia diuina; alioqui hæc principia ſuo fine fruſtrarentur, vt ſic dicatur. In Deo eſt ſumma bonitas, ergo eſt ſumma ratio producẽdi ſummum bonum. In Deo eſt magnitudo, ergo ſumma ratio producendi magnum & infinitum: & quia nulla ratio-

ne fieri poteſt aliquid ab aliquo, niſi prius (ſaltim natura) in facientis ratione ſit aliquid rei faciendę, vt ſimilitudo, idea, vel regula. ideo Deus, vt verus artifex ad ſimilitudinem ſui (cum nihil eſſet ad extra) debuit mundum producere: & quia cauſa eſt perfectiſsima, perfectiſsimum etiam effectum produxit: cuius perfectio & ornatus in tribus conſiſtit naturis, ſpirituali, corporali, & mixta, vt à mundi creaturis amaretur, quibus fruitionis eſſet obiectum, & ratio ſumma: & ita de alijs, in quibus mutari poterit ſermonis facies, vt ratio habeatur ſemper à quo, & ad quos habendus ſit ſermo: ſed de hac non loquor præcipuè, verùm de ea, qua vtitur concionator in ſuis concionibus, in quibus nihil omittere debet, quod ad perſuadendum, inculcandumq; auditorum animis vim habet, huc ſiquidem tendit vniuerſus eius labor, & induſtria, vt omnes ad Dei honorem, peccatorum pęnitentiam, & vitæ emendationem pertrahat. huius rei abſolutiſsima ſunt exempla apud Prophetas, & Euãgeliſtas: quod (& quidem egregiè) obſeruauit inter cæteros D. Chryſoſtomus in ſuis homilijs, in quibus vniuerſum eius ſtudium in hoc ſolùm verſatur, vt vniuerſis prodeſſe poſsit. Quare commonefaciendi ſunt concionatores, dum ſermonem habent ad populum, ne temere diſputationes inſtituant, ne fortè vanitatis ſuſpicionem incurrant, & ſimplicium mentibus ſcopulos inijciant; ſed vt omnia aptè,

& opportunè faciant, ſicut dapifer,qui nedum cibos precioſos apponit: ſed conſultò, & accõmodè cuncta ſuo loco,& tempore diſponit. In methodo docendi poterit concionator vti diuiſione, non ita tamen protracta, vt confuſionem pariat. huc tendere deberent iuuenum ſtudia, ne amethodi,& inalphabeti eſſent, vt pleriquefaciunt, qui aliorum ſcriptis (vice librorum) delectantur, vt albeolis abundent: & quia in alieno agro mendicant, in doctrinæ pauperiem miſerè incidunt; vnde alienis induti veſtibus aliorum feſta celebrant: ipſi (& quidem nimis audacter) leonum catulos imitantur, qui,cum adhuc tenelli ſunt, cùm ſatis dentes, vnguesq́; creuerint, matris vbera aſpernati, prædam ſibi in ſyluis captant:ita iſti nimis ſibi pollicentes, ſibiquè blandientes, per aliorum ſcripta vagantur,atque ita (vt in prouerbio eſt) graculum imitantur, cui furandi,& ſe aliarum auium plumis exornandi natura eſt: vnde poſtea fit,vt implumis remaneat.in hũc ſanèmodũ his, qui ſemper inuẽtis, & nunquã inueniendis delectantur, vſu euenire ſolet. nam cùm ab alijs omnia excipiant, ſi ipſi pennas ſuas repeterent, cornicula riſum moueret. quid contrahitis vultum? (quæſo ne mihi iraſcamini) vtinam ſic non eſſet: vnde fit, vt multa puerilis doctrinæ ſine methodo conglomerantes, ad ſudorem vſque auditorum ſine ſcopo ſagittare videantur, hirundines imitati,quæ loquacitate ſua plus

triſtitiæ afferunt, quàm ſuauitate delectent. moneo itaque iuuenes, vt methodum addiſcant, & ſumma ratione in ſacris concionibus, vel homilijs obſeruent. quòd ſi dictis meis inhæſerint, laborum ſuorum dulciſsimos fructus ſuſcipient, & conſilio meo amantiſsimo paruiſſe in dies magis, ac magis lætabuntur.

De concionis partibus. Cap. XXX.

SEptem ſunt concionis partes (quamuis alij quinque tantùm conſtituant) proæmium ſiue exordium, narratio, probatio, confirmatio, confutatio, amplificatio, epilogus.

De Exordio.

EXordium multifariam nominari conſueuit, initium, proloquium, antiloquium, præludium, argumentum. eſt autem exordium concionis principium, quo animus auditoris paratur ad audiendum, vt eius attentio, docilitas, & beneuolentia captetur. Argumentum verò (vt Quintiliano placet) *eſt ratio probationem præſtans*, vel eſt inuentum ex aliquo genere rem aliquam aut probabiliter oſtendens, aut neceſſariò demonſtrans, vt ſi dixeris: *Cum patrem videret mortuum Ioſeph, flens ruit ſuper faciem eius, & deoſculatus eſt eum.* Gen. 50. Omitti interdum poteſt exordium, vbi præſertim populus attentus factus eſt ex præcedenti

bus concionibus,vel ſi temporis anguſtia non patitur ſermonem protrahi, vt D. Chryſoſtomi exemplo facilè probari poteſt: qui, dum ad populum Antiochenum verba faceret, hinc ſumpſit exordium. *Eia chariſsimi prius dicta repetamus, & hodie oſtendamus, quomodo eleemoſina ſit ars,& omnium artium præſtantiſsima.* ſi ergo res patet,& parua eſt, non eſt vtendum exordio. Conſulit autem Fabius Quintilianus vt ſumatur exordium ſedata, ac depreſſa voce; nam arteriæ vocales, antequam leni uoce permulſæ ſint, acri clamore complentur, & læduntur magnopere; vtilis eſt ergo ſedata vox ad vocis firmitudinem: neque inſuauius quicquam audiri poteſt, quàm clamor in principio; cùm potius ex Quintiliani ſententia vox eſſe debeat temperata, geſtus modeſtus & lenis in vtramque partem motus: quòd ſi in principio velis acri voce, & actione vti,in medio orationis curſu & vox,& vires deſtituent, & te in periculo deſerent. In exordio fiunt beneuoli auditores,dociles,& attenti (vt auctor eſt Cicero) cuius proprium eſt finem oſtendere, in quem conſtituta eſt concio: quod egregiè obſeruauit Angelus,qui,dum ſalutaret B. Virginem, docilem, attẽtam,&beneuolam eam reddit, vt notat D. Thomas. tunc concionator facit auditorem docilẽ, ſi promittit ſe ordinatè dicturum, & difficiles, ac curioſas quæſtiones dimittat. reddit attentum,cum de animarum ſalute promittit ſe dicturum. red-

D. Chryſoſt.

Quintilianus.

Cicero lib. 1. de inuentione.

D. Thomas de ſalutatione Angelica.

dit beneuolum, ſi neque inanis cupiditate gloriæ aut auaritiæ, ſed zelo Dei, & ſtudio ſalutis animarum munus dicendi ſe ſuſcepiſſe affirmauerit. facit docilem, ſi breuiter & ſummatim exponat cauſam. facit attentum, cum pollicetur tractare de rebus arduis. facit beneuolum vel à conditione perſonæ, vel ab aduerſarijs, vel à re ipſa. debet exordium eſſe graue, vt grauiter, & probè procedat concionator, vt qui in Eccleſia magna, & in populo graui, & Chriſtiano ſit facturus verba. breue, vt ſtatim aperiat de qua materia dicere velit, demum ſit aliqua ſententia illuſtratum. eſt autem ſententia oratio aliquid enuncians de re vniuerſali, quæ ſit optanda, aut fugienda. in exordio itaque vtatur cõcionator verbis grauidis, grauibus, ſignificantibus, interuallis quibuſdam diſtinctis, non ita tamen, vt in labris ſolùm naſcantur, voce æquali, alta & ſonora, corpore firmo & ferè immobili, quouſque animus incaluerit.

A quibus deſumitur exordium.

SVmitur exordium ex abrupto, à ſimilitudine, ab opinione populi, à tempore, à ſentẽtia ſcripturæ, à perſona oratoris, ab auditoribus.

Ex abrupto.

DEſumitur ex abrupto nonnunquã (licèt ſummis oratoribus nõ ſatis ex ſententia euenire ſolet) Ciceronẽ in cauſſa Miloniana tanta eius dicendi felicitas deſtituit: ſed ante eum Demoſthenes in Senatu Athenienſium verba factu-

rus, Phocionis præſentia ita conturbatus eſt, vt nihil dicere aliud potuerit, niſi Phocionem ſuorum verborum nouaculam eſſe. Theophraſtes quoque, qui à diuinitate loquendi nomen inuenit, apud Alexandrum regem dicturus, nihil effari potuit.

A Similitudine.

SIcut medici cùm pueris abſynthia tetra dare conantur, prius pocula cõtingunt mellis dulci liquore, vt decepti non capiantur, ſed potius recreati, valeſcant. ad hunc ſanè modum auditores pertrahendi ſunt dulcedine verbi. Vel ſic, ſicut in humano corpore multa membra habemus, quæ ita ſe habent, vt, vno patiente, cætera compatiantur: ita qui amittit filium vnigenitum, planctum facit amarum, & mœrore conficitur.

Ab Opinione.

QVis dubitat longè maiorem eſſe gloriam, proprijs virtutibus niti, quàm alienis intumeſcere? opinor vos eandem habere ſententiam, cùm cuique veſtrum notum ſit ſolam virtutem afflictos conſolari, perterritos timore vacuos reddere, ſeditiones cõpeſcere, feros & agreſtes homines ad humanitatem deducere. hoc maximis eloquentiæ laudibus explicandum erit, ſi attentas aures præbueritis.

A Tempore inſinuatio.

O Tempora, ò mores (heu me miſerũ) quàm deflenda eſt calamitas, quò me vertam infelix, ad quæ deflectar? vnum inter tot

miſeriarum mearũ procellas ſupereſt remedium, vt à lachrymis non ceſſem, & vobiſcum communem deplorem calamitatem. hęc inſinuatio dici poteſt à tempore deſumpta, quando cauſam aggredimur per viam indirectam, & per verborum circuitionem, & habet locum exordij. differt tamẽ inſinuatio ab exordio;quia exordiũ eſt, quod protinus perficit auditorem beneuolum, aut docilem,aut attentum.quod verò quadam diſsimulatione, & circuitione obſcurè ſubit auditoris animum,inſinuatio appellatur,qua vtimur,vel quando in cauſa eſt aliqua turpitudo, vel auditores defeſsi ſunt audiendo.

A Sententia ſcripturæ.

OMnis ſapientia à domino Deo eſt, qui eſt fons omnium virtutũ & origo perfecta: cuius dona ſunt linguarum genera, omneſq́; ſapientiarum & ſcientiarum ſermones, ex quo, per quem, & in quo ſunt omnia.

A Perſonæ encomio.

INgratiſsimus omnium haberi meritò poſſet, qui non laudibus condignis euehere ſtudeat factum hoc egregium ſanctiſsimi Ioſeph Patriarchæ, quo præclarum eximiæ pietatis ſpecimen exhibuit, atque virtutis exemplum, qui chariſsimum parentem ſibi obuium pleno charitatis affectu proſecutus eſt: caueat tamen, ne à ſeipſo laudem ſumat,vt gallinam imitari videatur, quæ vbi ouum emiſit, clamat, donec raptori ſignificet

ouum: quod ſtatim adimitur. ita fidem adimit, ſi cōcionator à proprijs laudibus exordium ſumat: ſed ſeipſum perpendat. quæ conſideratio frænum erit, ne ſe tantum laudet, & in aliorum reprehenſionem præceps ruat.

Ab Auditoribus.

IN primis lætandum mihi video, partim quia vos ad audiendum tam auidos contemplor, & quo me omnes proſequimini fauore, atque hilaritatis aſpectu longè redditus alacrior: partim, quòd talis oblata ſit mihi dicendi materies, in qua etiam parum erudito haud deeſſe poſsit oratio: ſed quia video vos finem expectare, ad reliqua ſermonem conuertam.

De Narratione.

NArratio eſt expoſitio rei factæ, quæ tres conditiones habere debet, vt ſit breuis, lucida, & probabilis. breuis, quia non debet narratio exordiri à principio remoto, ſed à propinquo: tunc erit breuis, ſi nihil extra rem dixeris, & omnia ſuperuacanea recidas, neque omnia ad extremum fueris perſecutus, quia nihil tam manifeſtam facit veritatem, vt breuis, & pura narratio: & quod primò geſtum eſt, ſit primò expoſitum, non vltimo loco relatum. nec verba effundamus, vbi breuibus perſtringi poteſt, ne inutili nugatione eadem repetamus, pulchrum ſiquidem eſt abiectis nugis ſapere: vnde Neoptolemus Ennianus docebat paucis eſſe philoſophandum;

breuitas itaque in narratione non eſt omittenda propter auditorũ memoriam. clara & aperta eſſe debet, vt quo tempore, quo loco, quo inſtrumēto, qua denique cauſa factum aliquid ſit, explicetur; eſſet enim nimis arida narratio, ſi temporum, locorum, aliarum denique circunſtantiarum nullam haberemus rationem. Erit tũc lucida, ſi omnia ſuo ordine narrentur; quia mens humana alta refugit, & obſcuritatem & difficultatem declinat: vnde obſcura narratio totam obcæcat orationem; clara ergo & familiaris erit, vt ſi dixeris, nō poſſum non mirari de te, eſt ne hoc poſsibile? familiaris & dilucida eſt narratio, quam habes in dialogo Lucæ & Cleophæ. probabilis quoque erit, ſi ea, quę concionator adducit, probat, vel ratione ſi oportet, vel aliqua autoritate. Fit copioſa narratio, ſi eam circunſtantijs amplifices: quæ hoc verſiculo comprehenduntur.

Quis, quid, vbi, quibus auxilijs, cur, quomodo, quando.

Fit autem tribus modis narratio, primùm, vt cum res geſta narratur. Exemplum, cùm rex Dauid vidiſſet Berſabee Vriæ, exarſit ſtatim amore illius: verùm cùm id aſſequi tentaret, homicidium, & proditionem in virum eius cōmiſit. Secundus modus eſt, cùm aliquid fingimus hoc modo, interrogate vos diuites, vos ipſi iudices eſtote, ſi fortè beatitudo veſtra in diuitijs conſiſtit? & vbicunque occurrat, dicendum eſt. animaduertite quæſo,

vel dicam vobis inauditum crimen. Tertius modus eſt, cùm admonemus populum exemplis, vt ſi velis extollere corporis exercitationem, hoc modo perſuadere poteris. Quidā agricola ægrotās, & finem vitæ inſtare cernens, filios ad ſe vocauit, vt illos ad ruſtica opera exhortaretur, dixitq; filij mei ego iam è vita migro, vos autem, quæ in vinea defodi, quærite, & omnia inuenietis: illi exiſtimantes ſe theſaurum inuenturos, poſt patris obitum omnem vineam penitus repaſtinarunt, nec theſaurum refodientes inuenerunt, ſed vites circunfoſſæ vberrimos fructus dedere; ergo labor, & aſsiduus vſus eſt maximus theſaurus: quo qui vſi ſunt, participes facti ſunt amicitiæ Dei.

In Narratione epiphonemate vtimur.

EPiphonema eſt rei narratæ, vel probatæ ſumma acclamatio: & eſt epiphonema, quod ex antedictis elicitur, quaſi quoddam corollarium ad amplificandam aliquam virtutem, vel vitium, vt ſi dicamus. erat Petrus innocentię norma, qui tamen impio Herodis præcepto ad patibulum ducitur. hic breuiter & ſuccintè res geſta narratur. tunc inferas, ecce Petrus maluit mortem ſubire, quàm à Chriſti lege abſcedere. hoc corollarium ad certam materiam contractum, ad amplificandam, extollendamq; B. Petri conſtantiam epiphonema dicitur.

De Confutatione.

CONfutatio eſt contrariorũ locorum diſſolutio, à verbo confutare, quod eſt refellere vel redarguere. deſtruit confutatio loca contraria, hac maximè vtitur concionator ad extirpandas prauas hominum opiniones, quibus plerunque detinentur. Confutatione maximè vtitur Paulus Apoſtolus in epiſtola ad Rom. à capite 5. vſque ad ſeptimum in negocio iuſtificationis. à confutatione autem abeſſe debet omnis forenſis calliditas, & inſidioſa oſtentatio, concio ſiquidem omnis vera eſſe debet, ac omni ſynceritate & ſimplicitate ornata, & ad popularem intelligentiam accommoda.

Paulus in epiſt. ad Rom. cap. 5. 6.& 7.

De Probatione.

NIhil eſt tam incredibile, quod non dicendo plurimis argumentis, & auctoritatibus fiat probabile; neceſſe eſt ergo in narratione probare: nam omnis ratio dicendi tribus ad perſuadendum rebus eſt nixa, vt probemus vera eſſe ea, quæ defendimus, vt conciliemus nobis eos qui audiunt, vt animos eorum ad quemcunque cauſa poſtulabit, motum vocemus. Probatio in narratione debet eſſe breuis & lucida, ne modum excedat; omnium enim menſura optima eſt, quam qui tranſilit, omnia etiam ſuauiſsima mutari ſentit in peſsima.

Antonius lib. 2. de orat. apud Cice

De Confirmatione.

CONfirmatio eſt, per quam argumentando aduerſariorum confirmatio cum inſtantia vocis, & vultus diluitur, aut infirmatur. In confirmatione non poteſt dari certa regula; quia vitia paſsim emergentia & auditorum conſtitutio ſæpenumero poſtulant, vt noua forma vtaris. Vnde hoc perpetuò animo eius hærere debet, vt quicquid ad docendum & mouendum conducit, tanquàm maximè neceſſariam ſuppellectilem ſibi comparet.

De Amplificatione.

AMplificatio eſt, cum oratio in longum contexta procedit: atque ex re illa, de qua agit rationibus & argumentis vſque in finem ipſamet oratio protenditur, quæ aut iracundiam inducit, aut ad iracundiam pertrahit auditores, quando res magis dilatatur ad eos afficiendos, ita vt à peccatis leuioribus ad grauiora tendas, magis extollendo vocem: in miſerijs autem ita vocem deprimas, vt vix teipſum audias. In amplificatione verò, quæ conuenit maximè generi demonſtratiuo, duplex affectus oſtenditur, alter qui à Græcis dicitur πάθος, ideſt affectus, ab alijs paſſio vel concitatus affectus, à Cicerone dicitur amplificatio, alter dicitur ἦθοσ, ideſt mos vel morũ proprietas, vel affectus mitis, compoſitus & lenis, à Cicerone commiſeratio, vel conqueſtio dicitur: ſed multum quidem intereſt inter amplifi-

cationem oratoris Chriſtiani & ſeculi, nam orator ſecularis parua extollit, & magna efficit minima. in quo vel maximè laborat, vt auditorum iudicium corrumpat: ſed orator Eccleſiaſticus facit, vt res cognoſcatur eſſe tanti momenti, quanti eſt re ipſa, vt homines aberrantes ad verum iudicium reuocentur. ſic Chriſtus apud Matthæum amplificat quædam peccata, nimirum contumeliam in proximum, concupiſcentiam, periurium: ita concionator adhibita amplificatione extenuare debet peccata, & traditiones humanas redarguere, atque in contemptum adducere. Matth. 13. Rom. 14.

Exemplum.

AGè vitam præteritam adeò turpiter tranſegiſti, vt nulla ſpes melioris ſit inſequentis, qua ergo ratione adduci poſſum, vt credam te mutare vitam & mores, & præſentem vitam honeſtè tranſigere, qui præteritam turpiſsimè traduxiſti? ad quam ergo bonam frugem peruenturus es, quem ad omnia flagitiorum genera rapuit aſsidua peccandi conſuetudo?

De Epilogo.

POſtrema pars orationis, quam latinè concluſionem, ſiue perorationem dicere poſſumus, eſt breuis antedictorum repetitio, qua repetuntur præcipua capita cum aliqua commotione: vnde ſicut narratio, & confirmatio propriè ad docendos auditores ſpectant: ita exordium, & peroratio ad perturbãdos auditorum animos.

Quam-

Quamobrem Areopagitæ neque exordium, neque perorationem admittebant: neceſſaria tamẽ ſunt; nam in exordio affectus deguſtatur, in peroratione verò abſoluitur. interdum etiam cum lachrymis ad populum, vel ad Crucifixum conuertimus ſermonem: quod neque ſæpe, neque longa oratione faciendum eſt; quia nihil citius areſcit, quàm lachryma. Rethores tripartitum faciunt epilogum, conſtantem enumeratione, indignatione, & conqueſtione. enumeratione res diſpersè, & diffusè dictæ vnum in locum coguntur, & reminiſcendi cauſa vnum ſub aſpectum ſubijciuntur. indignatio efficit, vt in rem grauis offenſio concitetur. conqueſtio auditorum miſericordiam captat.

Cicero lib. 1. de inuen.

Exemplum
Cœnuerſionis ad Crucifixum in
epilogo.

PArce Domine, parce populo tuo, & non des hæreditatẽ tuam in opprobrium, nonne vides, quot modis te offendunt? quot vſuras, quot adulteria cõmittunt? ſed tantam impietatem vincat quæſo tua erga nos ſumma pietas.

Exemplum
Conuerſionis ad populum in
epilogo.

COntaminatum habet fœda libidine pectus, qui intemperantia laborat, de quo plura mihi dicenda eſſent: verùm quia crimi-

num veſtrorum multitudo nobis obſtat, & temporis anguſtia uon patitur, prolixiori oratione veſtram audiendi patientiam offendere multitudine peccatorum deterriti vela complicemus.

De corporis habitu. Cap. XXXI.

DIgnitas Eccleſiaſtici oratoris cōſiſtit in vultus, vocis, & habitus moderatione. Vnde nonnulli ſcripſerunt regulas circa motus, & geſtus corporis, ne concionatores ſint immobiles vt ſtatuæ, nec ſint quaſi hiſtriones, magnis contentionibus ſe mouentes: non enim decet rapidè geſtire, ſed raro & conuenienter (prout materia exigit) cum debita grauitate non indiſcretè, vel arroganter: ſed grauis ſit in vultu, in geſtu, & voce, vt vultum habeat affabilem & iucundū. In geſtu, ne caput ducat indebitè, vel in circuitu, ac ſi in cardine eſſet ianua, ne videatur capite potius, quàm lingua loqui, ſed cuncta maturrimè agat, & ſanctè ac moderatè exequatur, quia mimorum eſt (teſte Cicerone) & ethologorum ſi nimia eſt imitatio: eſt autem ethologus, qui geſtu ipſo corporis, & ſono vocis ita exprimit mores hominum, vt geſtibus loqui videatur: minus verò, qui geſticulationes exercet. monet quoque Quintilianus uitioſum eſſe attollere manum ſupra oculos, & infra pectus dimittere: neque ma-

nus complodere decet, quod potius ad ſcenam attinet. ſi itaque aptè, & conſentaneè fiant geſtus manuum & oculorum ad explicãda ea, quæ mente concepimus, plurimum ualent. ferunt Demoſthenem oraturum, ſpeculum magnum coram ſe habere, per quod uultus ſui formam, & corporis motum cum rebus, quas tractabat, componeret. Hortenſius quoque oraturus ſeipſum componebat in ſpeculo. In principio concionis leui brachio utendum erit, hincinde manibus palpitando, accommodè tamen; quia brachium debitè proiectum eſt telum oratoris, quo animæ feriuntur; ita tamen, ut ſemper actus ſit grauis, & omnia ſic probè fiant, & ex arte, ut diſsimuletur, quia artificioſum eſt ſic arte uti, ut id minimè facere uideamur, unde.

Horatius. *In vitium ducit fuga culpa ſi caret arte.*

Quidam, dum in pulpito ſunt, faſtu quodam abſtergunt faciem. alij, quibus longa eſt barba, ſed mens curta, crines poſt aures reformant. alij naſitergium plicatum deferunt ad chordam, uel cingulum, quo nares emungere ualeant: nunc ſpeculantur manus, nunc caput remittunt, nunc frontem rugant, nunc labia comprimunt, nunc ſupercilia obducunt, manus maxillis ſupponunt, labia detorquent, ſupino uultu (quod arrogantiæ eſt) oculos trans cęlum eleuant. alij capucium paſſim manibus attractantes, uel uno temporis momento minimè quieſcere permittunt. omitto

alias

alias uanitates, quæ à graui, & ſancto loco remo uendæ ſunt. Quidam ſunt, qui clamoribus tantum pulpitum implent impertinentiſsimis geſtibus, & palmarum percuſsionibus, vnde uehementibus corporis motibus nimis ſe affligunt, & audientium aures paſsim interturbant, qui ſtatim, quales ſint, oſtendunt, ſicut ab ungue cognoſcitur leo. nam (ut quidam ait) attende filum, & corporis habitum, ſi uis cognoſcere uirum. tympanum pingue, & humidum non bene ſonat: nec uideo, quonam modo mundi gloriam poſsit reddere ille contemptibilem, qui corporis habitu faſtum prætendit, in cuius ueſtibus mundi gloria relucet. Narrant hiſtoriæ in Pariſienſi uniuerſitate inſignem quendam theologum bene indutum fuiſſe, qui cum prædicaret, ſed leuiter quidem uerba imprimeret, quidam, qui ſe fatuum ſimulabat, dixit: tace; quia nouum indumentum non permittit te audacter loqui. quidam etiam ſuut (quos neque probo) qui ſordidarum ueſtium deformitate gloriantur, ac ſi uerbi Dei proclamatio in ſordibus conſiſtat, quos egregiè redarguit Petrus Damianus in quadam epiſtola. *Sunt nonnulli, qui vilium deformitate veſtium fauorabilem vulgi mercantur applauſum, vt ex induſtria videantur abiecti, & per efferentium populorum ora volitent glorioſi: gaudent de ſe inquirentium diſcuſſionem fieri, gaudent velut mirandum aliquid digito monſtrari, qui nimirum de ſua deformitate compoſiti*

Petrus Damianus.

de obſcuritate conſpicui, de humilitate videri machinantur excelſi, verſuta ſiquidem diabolicæ calliditatis aſtutia ad hoc deprimuntur, vt ſublimes appareant: ad hoc deturpantur, vt oculis intuentium ſpectabiles innoteſcant. Hæc ille: vnde colligere vnuſquiſque poteſt, quanta in habitu, in voce, in geſtibus, in modo habenda ſit ratio. modus enim eſt pulcherrima virtus, iuxta illud Horatianum.

Horatius lib. 1. Ser.

Eſt modus in rebus, ſunt certi denique fines
Quos vltra, citraque nequit conſiſtere rectum.

Cic. in orat. ad Brut.

De motu quoque, & habitu corporis docet Cicero, vt nulla ſit mollicia ceruicum, nullæ argutiæ digitorum, non ad numerum articulus cadens: ſed virili laterum flexione, brachij proiectione in contentionibus, contractione in remiſsis, vt actio cum rerum & verborum momentis commutanda maximè ſit: in vultu præſertim magna debet eſſe moderatio oculorum, quibus intentionem, remiſsionem, coniectum, & animorum motus ſignificamus. actionis itaque tanta vis eſt, vt huic primas, ſecūdas, & tertias Demoſthenes dederit, multa conſultò præteriens de modo. Illud moneo, in omni actu, in verbis, in factis, in omni denique re medium (quoad fieri poteſt) ſeruandum eſſe. multi quidem ſciunt ſagittas iacere, ſed pauci ſcopum ferire: plurimi circunducta manu ſeu digito circulum deſignare ſed perpauci admodum centrum hoc, à quo ad circunferentiam ducuntur lineæ, inueniunt: ſic multi loqui ſciunt, ſed

quantum, & quibus, & quomodo, qua arte, quo habitu, quo ſtylo, non plenè norunt. vt igitur hanc partem concludamus, vitanda erit tibi omnis actio importuna, & affectata, ne fortè ineptias incurras, & portentum quoddam videaris: ſed in omnibus ſeruandus eſt modus, qui eſt pulcherrima virtus.

De voce. Cap. XXXII.

CVm vocis genera permulta ſint, nẽpe canorũ, fuſcũ, lene, aſperum, graue, acutum, flexibile, durum, hominum auribus duntaxat iudicari poſſunt: nam vox (vt B. Auguſt. ait) *nullo alio ſenſu, quàm auditu percipi poteſt*. vocis enim mutationes (vt Cicero ait) totidem ſunt, quot animorum, qui maximè voce commouentur. magnificandum eſt itaque aurium iudicium, quibus conſulendum eſt, ne eodem ſemper ſono feriantur auditorum mentes: vel canere potius, quàm ad populum dicere videaris, ſicut de Graccho legitur, qui apud populum concionaturus, ſeruum poſt ſe muſicæ artis peritum habuit, qui occultè eburnea fiſtula pronunciationis eius modos formabat, aut nimis remiſſos excitando, aut plus iuſto concitatos reuocando; varietas ſiquidem vocis auditorem maximè delectat, ſicut diuerſæ interlocutiones in comœdijs. vocis varietas tria præ

B. Aug. ad D. Hiero.

cipuè confert, primò gratiam præbet: deinde renouat aures auditorum: ac demum dicentem ipſa vocis mutatione reficit. vox non debet eſſe dura, immanis vel rigida: ſicut illa Stentoris vocaliſsimi, qui in Troiano exercitu quinquaginta alios, (ſi Homero credimus) ſermone ſuo ęquabat ſonoq́;. Piſcenius Niger apud Romanos adeo vocalis fuit, vt cùm in aperto verba faceret, ad mille paſſus vox eius audiretur. Quare vox debet eſſe alta (vt Rabanus ait) non tamen nimis protenſa; quia tunc periclitatur, ac inſuauem quandam raucedinem contrahit: neque nimis remiſſa, ſed medio ſono, vt ſufficiat, quamuis vox non ſit in nobis: tractatio tamē atque vſus cōfert plurimū. clara eſſe debet, vt aures impleat: ſuauis, vt auditorum aures ſuauiter demulceat, & vtrumque omnino à natura petendum eſt: quamuis alterum augere poſsit exercitatio, alterū verò imitatio preſſe loquentium & leniter, aures ſiquidem ſuauem vocem & conſonam expoſcunt, & diſonantias abhorrent. vnde commutationes & alterationes ſunt neceſſariæ; quia (teſte Cic.) ad vocem in dicendo obtinendam nihil eſt vtilius, quàm crebra mutatio: nihil pernicioſius, quàm effuſa ſine intermiſsione contentio. Aegiptij vocem remotam & auſteram deſcribentes, tonitruum pingebant, quo neque grauius quicquam ſonat, neque vehementius. vox auſtera potius à concione repellit, & auditorum aures ferit, ſicut in organis cana

Stentor.

Piſcenius Niger.

Cicero lib. 3. de ora.

les graciliores acutioris ſunt vocis. nonnunquam tamen vocis acrimonia vtendum eſt, ne laugueſcat oratio. Quidam à principio tremula voce loquuntur, quorum timidum initium finis vehemẽs exornat. quidã vero nimio timore perterriti, promiſſorum minimè recordantur; quia vt quidã ait.

Qui leuiter ſpondet, non multum ſoluere curat. In narratione vox debet eſſe grauis, in diuiſione corpus debet eſſe quietum, in definitione vox clara, corpus quietum, & graue. In confutatione vtimur acrimonia vocis. in affectu commiſerationis vtimur verbis blandis, vt ſi (gratia verbi) dixerimus. Materia hæc, auditores, de qua dicturi ſumus, diuiditur in tres principales articulos. vaga ſanè hæc diuiſio erit, ſi tamen fiat voce graui, manu dextra, & per digitorum articulos, quamuis interdum inducat periculum, cùm hominum memoria ſit labilis, & parùm fidelis. Definitio autem fiat voce clara, corpore quieto & graui, vt ſi dixeris. dicis te eſſe hominem, & vis vt brutum viuere. In confutatione vtendum eſt acrimonia vocis hoc modo. valeat fortitudo, quam profiteris. quando deberes pugnare, heu arma deponis? vocat te Deus, tu obaudis? pulſat, & tu obmuteſcis? vult, vt conuertaris, & viuas, & tu pro morte laboras? circa littus tibi nauigandum eſſet, & tu velum tendere vis in altum? ita in deprimenda materia contrahat ſe prædicator voce quadam acuta & graui, & facie torua. In exhor-

tationibus vtimur verbis penetrantibus, & voce cordiali. in diſuaſionibus elatè,grauiter,& amplè vocẽ extollimus,& ad compungenda corda emittimus vocẽ interruptam,vel querulam aut gemebũdam; quia vox eſt voluptatis,& doloris index, & ſignum cordis. In promiſsionibus attẽdendum eſt,vt verba, & geſtus verborum bene ſentiantur, vt videamur ſtatim illis condonare, quæ pollicemur. mutanda eſt itaque vox pro loco,& tempore; quia varietas hæc rerum omnium ſuauiſsima eſt. cauẽdæ ſunt immoderatæ vociferationes,quę frigidam nimis efficiunt orationem, quemadmodum nonnullis accidere ſolet, qui nihil aliud attendunt,niſi vocem magnificare:quibus lepidè illud poſſemus obijcere,quod lupus philomelæ. tu tota vox, & nihil præterea. nam copia verborum eſt, & vocis iactantia, vbi non eſt copia ſenſus; non ergo ſufficit exaltare vocem, niſi manum leuemus,ita vt mens,vox,manuſque(vt paulò ante memoraui) concordent intentione, voce, ſermone,actione:ſicut enim canales gutturis,& pulmonis folliculi inſtrumenta ſunt vocis, qui ſi lenes & temperati fuerint, dulcem & temperatam,& æqualem reddũt vocem: Si vero plus iuſto lati,vel ſtricti,vel diſtorti fuerint:tunc grauem vel exilem vocem faciunt,vel inæqualẽ,vel diſſonam. ita inuocandus eſt ſpiritus ſanctus (ſine cuius ope omnis noſtra induſtria periret)vt voci tuæ det vocem virtutis ſuæ, vt ſit vox Dñi in magnificentia.

De Auditoribus. Cap. XXXIII.

DVo ſunt, quæ in hac vita mortales expetũt, atque maximè ſequuntur, voluptas, quæ cũ delectatione demulcet, & vtilitas, quæ iuſti, & æqui mater eſt, & vtrumque in verbi Dei prædicatione conſiſtit; voluptate ſiquidem capiendi ſunt auditores, ſicut pueri blanditijs alliciuntur, ne principio ſtatim alienentur animi. vtilitate etiã pertrahendi ſunt: vnde nihil eſt Chriſtiano animo ad benè beateq; viuendum tam ſalutare, quàm Dei verbum frequenter audire. Nam auditus, qui in homine (ex philoſophi ſententia) eſt via ad diſciplinam, (teſte D. Bernardo) ad meritum facit, viſus autem ad præmium ſpectat, quia auditu, & non viſu peruenitur ad notitiam veritatis. ſicut ergo conualeſcentes indigent frequenti reſtauratione: ita qui peccati morbo laborãt, aſsidua & grata hortatione indigent, vt conualeſcant, audiant, credant, & (quod magnæ præſtantiæ argumentum eſt) in ipſa fide, & bonis operibus perſeuerent. Verùm, cùm ea, quæ à prædicatore Euangelico proponuntur, modò facilia, modò verò difficilia ſint, æquum eſt, vt auditores, ad quos omnis dicendi ratio eſt conferenda, citra vllam faſtidij ſignificationem grato, & libenti animo vniuerſa excipiant (audiendi enim magis, quàm loquendi ſtudioſos eſſe oportet) ſi tamen apta fuerit cor-

Ariſt. de ſenſu, & ſenſili. D.Bernardus ſuper Cant.ſer. 23.

Ariſt. 2. de Anima. Plato in Thimæo D Bonauentura in prohæmio 1. ſen. Boetius 1. Muſicæ. Quintilia. præcepta. Iſa. 30.

dis diſpoſitio. fruſtra enim ſpargitur ſemen, ſi terra non fuerit præparata; quia actus actiuorum (vt docet philoſophus) fiunt in patiente bene diſpoſito. & diuinus Plato teſtatur formas dari ſimpliciter ſecundùm mercedem, & diſpoſitionem materiæ, ſicut quoque forma perficiens requirit ſubiectum perfectibile. cauſa delectationis in audiendo harmoniam (docet Boetius) eſt ſimilitudo proportionum, ex quibus ſenſus, & corpus quaſi componitur: ita eloquentia coaleſcere nequit, niſi ſociata tradentis, accipientisq; concordia fuerit. Hæç, quæ modò dico, Quintilianus in præceptis eloquentiæ tradit. quod cum ita ſit, quid vtilitatis, vel commodi ad morum inſtitutionem ſperari poteſt ab auditoribus, vbi eſt diſcurſus mentis, & oculorum peruagatio? animalia carentia auditu, vt apes (ſi Ariſtoteli creditur) indiſciplinabilia ſunt, & eadem potentia in diuerſa obiecta ferri non poteſt. oculus nimiùm à ſole remotus eius lumine & influxu priuatur. Verùm quatuor ſunt auditorum genera. alij libēter audiunt, quod delectat, & quod nollent, ſtudioſè refugiunt, hi ſanè habent pruritum in auribus dulci ſono deliniti: ſicut enim quodam pruritu libidinis in carne corrumpitur integritas caſtitatis, ita ſanè voluptatem aliquam parit aurium pruritus & fricatio eorum, qui verba potius dulcia, quàm auſtera, & preſſa audire percupiunt: vnde fit, vt in errores prolabantur, quibus Dominus in Iſaia grauiter

commi-

comminatur. *Populus enim ad iracundiam prouocans eſt, & filij mendaces, filij nolentes audire legem Dei, qui dicunt videntibus, nolite videre: & aſpicientibus, nolite aſpicere, nobis ea quæ recta ſunt, loquimini nobis placentia, videte nobis errores, auferte à me viam, declinate à me ſemitam, ceſſet à facie noſtra ſanctus Iſrael.* Vnde commonefaciendi ſunt auditores, vt iuxtà Eccleſiaſtis præceptum aures ſuas ſpinis ſepiant, ne verbum nequam audiant: immo potius aſpera; quia nulla remedia, quæ vulneribus adhibentur, tam faciunt dolorem, quàm quæ ſunt ſalutaria. auris bona eſt (vt D. Bernardus ait) quæ libenter audit vtilia, prudenter diſcernit, & obedienter operatur intellecta. habet auris cartilaginem quandam neruoſam & flexuoſam, ne facilè ſonus elabatur, aut aliquid noxij ad cerebrum tranſmittatur, veluti ſepes, quæ obiecta introitum prohibet in agrum, aut hortum, nam, *vbi non eſt ſepes* (ait ſapiens) *diripietur poſſeſsio*. Alij ſunt, qui libenter quidem audiunt, ſed nihil in intima cordis aure retinent, nimirum ſi nũquam ad bonam frugem perueniunt; quia ea, quæ audimus animo noſtro, ita fixa eſſe debent & recondita ſicut precioſa aromatha ſeruari ſolent, quibus poſtea ad noſtram, & aliorum ſalutem opportunè vtimur, ita docet B. Auguſtinus. *Sic debet auditor in cor mittere, vt non piger ſit poſtea cogitare, vt quando audit, ſit ſimilis manducanti: cùm autem audita in memoriam reuocat, cogitatione dulciſsima re-*

Eccl. 28.

Eccl. 36.

B. Aug ſuper tituli Pſal. 46.

colat, vt fiat ſimilis ruminanti. B. Virgo conſeruabat omnia verba, conferens in corde ſuo, & S. Dauid. *In corde meo abſcondi eloquia tua, vt non peccem tibi.* Nam in penu cordis ſui eorum memoriam indelebilem conſeruabat, quaſi theſaurum precioſum, vt ſic à peccatis caueret, & diuinam offenſam deuitaret. non enim permittitur peccare, qui tanto cum ſtudio diuinorum eloquiorum ſemper meminerit. Alij ſunt, qui attentè audiunt: ſed, cum eorum peccata denudantur, aures ſubmittunt, vt lupus, ne audiat clamorem canum, & venatorum, vnde ſe in fugam conuertit. Iſti ſimiles ſunt cribro, quod crebris pertuſum foraminibus in aqua poſitum impletur; ſed extra-
Eccl. 21. ctum, nil penitus retinet. *Cor fatui quaſi uas confractum omnem ſapientiam non tenebit.* vnde cribro aquam haurire, vel gerere prouerbium in eos eſt, qui operam perdunt. cibus ſi ſtatim euomitur, non prodeſt corpori. milites ad nundinas vadunt non mercandi, ſed loquendi gratia. ità iſti non quidem ad ſacras conciones proficiſcuntur, vt proficiant, ſed vt obloquantur, & ganniant: de quibus
Ezech. 33. in Ezechiele ait Dominus. *Audiunt ſermones meos, & non faciunt eos.* Sunt denique alij, qui oſcitantes minus audiunt, nec èxteriorem aurem præceptis Dominicis præbent, ac ſi nullam aliam vitam præter hanc, quam vident, expectarent; vnde eſt, quòd ſemper duriores euadunt, & vltricem manum cùm ſuo, & aliorum animæ detrimento

experiuntur. Hæc auditorum diuerſitas non aliunde prouenit, quàm à diuerſa eorum diſpoſitione. lutum ignis præſentia obdureſcit, & cæra liqueſcit. re ipſa experimur, plumbum, lignum, hominem, & ſerpentem ignis calorem in ſeipſis recipere, ſed non eadem ratione; plumbum enim, dum ignis calorem recipit, liqueſcit: ſed, igne ſubtracto, durum euadit. lignum nedum calefit, ſed comburitur, & propemodum in ignis naturam tranſit, ſed tandem in carbones conuertitur. ſerpens quoque ignis calorem recipit, ſed illud in malum virus conuertit: vnde multiplici lapſu, & erratico incedens, horrenda ſibila emittit, atque vaporibus ſuis virulentis hominem inficit, & occidit. homo denique contracto in ſe ignis calore fouetur. In hunc quoque modum ſunt auditores, alij, dum audiunt, compunguntur: ſed ſtatim obliti, euaneſcunt, & more plumbi duriores euadunt. alij ſunt, qui nedum interius tinnitu aurium permouentur: ſed vt lignum penè in ignem conuerſi quaſi ignis ſcintillare videntur. alij vt ſerpentes omnia in virus conuertunt, ſicut hæretici, quorum mos ſemper fuit veritati Catholicæ contradicere; quia (vt ſacer Hieronymus ait) non æquè amici audiunt, & inimici: & boni auditores (teſte magno Gregorio) verba non impugnant audita, ſed credunt. iſti ſimiles ſunt filijs viperæ; nam, cum tempus pariendi venerit, filij non expectantes naturæ operationem, matris latera rodunt, & cum matris interitu

D. Hierony. D. Gregorius.

exeunt· ita hæretici in vtero matris Eccleſiæ geniti non expectantes, nec ſuſtinentes eius correctionem, vnitatem ſcindunt, & fideles animos (quoad eius fieri poteſt) ad interitum perducunt. boni denique verba recipiunt, & eorum ſpiritu, & vita fouentur, & nutriuntur, atque diuina mãdata cum deuotione, ſubiectione; & diſcretione ſuſcipiunt. qui enim libenter audiunt, & magis attendunt facilius credunt; quia audire (ait D. Chryſoſt.) non ſolùm debemus, ſed imitari.

Quint. lib. s. D. Chryſoſt. in Epiſt. ad Heb. Hom. 6.

De modo ſtudendi. Cap. XXXIIII.

ADmonendi ſunt primò iuuenes, vt ſcientiam recta intentione, & ordine percipiant; quia modus ſtudendi in hoc præcipuè conſiſtit, vt ſcias quo ordine, quo ſtudio, quo fine quæque noſſe oporteat. quo ordine, vt quod auditorum ſaluti magis expedit, proponatur. in quo genere neceſſaria ſunt præcepta quædam communia, quibus variè, lateq; diffuſa ad certa quædam capita concio reducatur; nihil enim ad memoriam iuuandam commodius, vel ad res explicandas efficacius excogitari poteſt. nam quæ confusè docentur, nec exactè intelligi, nec diu memoria teneri poſſunt. Sicut quæ ordinatè dicuntur, firmius hærent: & paulatim quaſi in naturam abire ſolẽt. Vnde id vnicè ſtuduerũt sẽper doctiſsimi quique

D. Bernardus ſuper Cantica Hom. 35.

viri,

viri, vt, quæ dicuntur, methodica ratione explicentur. quo ſtudio, vt id ardentius proponatur, quod vehementius auditores excitare poteſt. quo fine, vt non ad inanem gloriam, vel curioſitatem; ſed ſui & proximi vtilitatem, & commodum. nulla enim in rebus humanis iucundior, aut vtilior occupatio eſt, quàm diuinis vacare ſtudijs; quia omnia mundi dulcia. his collata exercitijs, amareſcunt. Sunt qui ſcire volunt eo fine tantùm, vt ſciant: & hæc turpis curioſitas. ſunt qui ſcire volunt, vt videantur, & turpis eſt vanitas: de quibus rectè admodùm magnus ille gentium doctor D. Paulus conqueritur.

Semper diſcentes, & nunquam ad ſcientiam veritatis peruenientes. & Satyricus. 2. Tim. 3.

Scire tuum nihil eſt, niſi te ſcire hoc ſciat alter.

Sunt qui ſcire volunt, vt ſcientiã vendant, & turpis eſt quæſtus. Satyricus. Sunt qui ſcire volũt, vt ædificent, & eſt prudentia. ſicùt enim cibus indigeſtus, qui non habet bonam decoctionẽ, malos gignit humores, & corpus corrumpit: ita ſcientia indigeſta ſtomacho animæ (qui eſt memoria) ſi non ſit igne charitatis decocta, per actus animæ in memoriam transfuſa, magis corrumpit vitam hominis, quàm nutriat. Tria autem nocent legentium ſtudijs, negligentia, quando ea, quæ ſunt diſcenda, oſcitanter prætermittuntur; quia fruſtra paratur ſuppellex, ſi vti neſcias, aut ſi abuti decreueris. imprudentia, quando ordo congruus, & modus in diſcendo mi

nimè ſeruatur. fortuna, quando paupertate, vel infirmitate, aut doctorum priuatione quis à propoſito retardatur. B. Auguſtinus docet modum ſtudendi ſacræ ſcripturæ in hoc potiſsimùm ſitum eſſe, vt rebellem intellectum humilitatis iugo ſubmittas; aufugit enim repente à ſuperbo intellectu verus, & germanus ſacræ ſcripturæ ſenſus, nec diu ſecum manere patitur. hæc ſubiectio tribus potiſsimùm conſtat, attentione, beneuolentia, & docilitate, vt ſit docilis ingenio, attentus exercitio, beneuolus animo, intentus ad audiendum, docilis ad intelligendum, beneuolus ad retinendum. quidam ſapiens (referente Hugone) interrogatus de modo diſcendi, quæ eſſent neceſſaria, reſpondit, ſtudium quærendi, vita quieta, ſcrutinium tacitum, paupertas, terra aliena, mens humilis. ſtudium quærendi, ne diſcere erubeſcas, nec aliquem contemnas librum. quies mentis, quæ grata eſt. paupertas, ſuperflua abijciendo. mens humilis, quò enim quis humilior, eò magis idoneus efficitur ad percipienda diuina arcana. *Bonum mihi, quia humiliaſti me, vt diſcam mandata tua*. ait Pſaltes. & Paulus Apoſtolus prius fuit à Chriſto in terram deiectus, & proſtratus, antequam prædicationis officium aſſumeret, vt hoc exemplo inſtrueretur, ſe à ſuarum virium confidentia denudare, ac ſe totum ad Deum humiliter conuertere, nec propriæ ſententiæ crinibus (quod arrogantiæ eſt) adhærere; quia ſpiri-

B. Aug. lib. 1. de doct. Chriſt. cap. 7.

Pſal.

Hugo Parte 2. Didaſcolicon.

tus diuinus minimè habitare conſueuit,niſi in his, qui à ſui extimatione vacui reperiuntur: qui ergo cupit in hanc concionandi ſyluam ingredi, à ſuo proprio iudicio & ſententia penitus ſit denudatus, diuinæ ſe voluntati ſubijciens. Daniel ſublimem viſionem videns per plurimos dies elanguit. Narrat Caſsianus de Abbate Theodoro:qui,cum explanationem obſcuræ quęſtionis inquireret, ſeptem diebus & noctibus in oratione infaticabilis perſiſtebat, donec ſolutionem eius (Domino reuelante) cogitauiſſet. ita, qui vult rectè intelligere, purgare debet oculos; vt ſublato velamine contemplari poſsit. Inſuper attendat, ne in exponendo aliquam auctoritatem extorqueat, ne ſit exceſsiuus,vel aliorſum deducat, vt eſt communis hæreticorum abuſus.intellectus enim non pendet à priuata interpretatione vniuſcuiuſque, cùm dicat Apoſtolorum princeps. *Hoc primùm ſcitote intelligentes, quòd omnis prophetia ſcripturæ propria interpretatione non fit*: ſed à Deo pendet, qui eſt dux, princeps, & moderator luminum. In interpretatione verò neceſſaria eſt linguarum eruditio; quia interdum aliqua vox à peregrina lingua nobis impropriè reddita, confuſionem parit; nonnũquam enim interpretes dormitant,nec ſemper habent in promptu vim vocis græcæ, vel hebreæ. ſicut quidam exponentes hanc vocem Diabolum,volũt deduci à δια ideſt duo,& bolus;quia Diabolus vult duos bolos, carnem, & animam,

Ioannes Caſsianus de Abbate Theodoro

quæ duobus bolis deuorat, cùm tamen Διάβολος calumniator dicatur, & διαβολὴ calumnia: vnde apud Plautum diabolus adoleſcens hoc nomine appellatus eſt. In parabola quoque vbi CHRISTVS declarat, qui ſit proximus, habes. ſuſpiciēs, aliqui interpretantur, ideſt ſurſum aſpiciens, cùm tamen græca dictio habeat ὑπολαβών, ideſt ſuſcipiens, vel reſpondens. quod eſt eleganter, fideliterq́; translatum, vt ſuſpicere ſit reſpondere, admirari, maximisq́; laudibus efferre. quare debet concionator multos libros euoluere, alioqui errare contingit. Illud dicere auſim, concionatorem ſine ſcientia & linguarum eruditione tanquam caput ſine cerebro dici poſſe; quia in dubijs ſacræ ſcripturę ſententijs patres refugium ad linguarum proprietates ſemper habuerunt; ideò, cum ingenij facultas, & vena perexigua ſit, & parum fidelis, niſi frequenti meditatione, & Catholicorum ſtudijs, & ope adiuuetur, exiguum ſanè lumen pręferet. Nihil eſt itaque, quod magis intellectum à vero & germano ſenſu in tenebras cimmerias perniciosiſsimorum errorum deducat, quàm nimia ſui ipſius blanda quædam, & inſulſa confidentia. hos ego ſimiles eſſe exiſtimo puero illi barbaro, qui cum Athenis tres literas didiciſſet. α. β. γ. reuerſus in patriam magno popularium fauore exceptus, contra prætorem quendam, qui græcè concionabatur poſitus eſt. ille, poſtquam Prætor orationem ſuam finiuit (vt erat

magnæ vocis) exclamare cœpit α. β. γ. quo clamore territus prætor tacuit; quare non ſatis ſibi conſtat, qui ſine ſtudio, vel duce aliquo grauiſsimam hanc prouinciam aggredi tentat. opus eſt itaque multum temporis in literarum ſtudijs impendere, diu diſputare, commentari, concionari quiſquis doctrinæ verum nomen ſibi vendicare velit: nec ſat eſt à primis annis præſtare ingenio, niſi aſsidua ſit exercitatio; quia videmus lactucas, quæ citò, aut nimium ſeminis producunt, citò creſcere, & mori. interrogatus Ariſtoteles, vbi nam Muſæ habitarent, reſpondit, non in Parnaſo, neque Athenis, ſed in laborum ſtudioſis animis; quia inuia virtuti nulla eſt via: & immortalitas non oſtentatione, ſed labore paratur. moneo itaque iuuenes meos (vt huic capiti finem imponam) vt iſtas obſeruationes tanquam elementarias accipiant, quibus egregiè proficient, ſi in bonarum literarum ſtudijs ſe vehementer occupauerint, & maxima cum voluptate & alacritate, optimo fine, & ordine illis animum adiunxerint.

De ſtudio ſacræ Theologiæ. Cap. XXXV.

SAcra Theologia, vt omnibus conſtat, eſt fons vberrimus, ex quo dulces præceptiones de vita piè, iuſteq; inſtituenda hauriri poſſunt. quicquid enim homo extra hanc diſciplinam do-

B.Aug.lib. 2. de doct. Christiana in fine.

cet (vt B. Aug. ſententia vtar) ſi noxium eſt, ibi damnabitur: ſi vtile eſt, ibi inuenitur; nam ibi naturalis philoſophia comprehenditur, quia cauſæ naturarum omnium in Deo ſunt. ibi ethica, quia non aliunde bona vita formatur, niſi Deum diligendo, ibi logica; quia lumen animę nō niſi Deus. ibi ſalus reipublicæ; quia ciuitas non cuſtoditur, niſi vinculo fidei: idcirco ſine ſacræ Theologiæ ſtudio cætera ſtudia vana ſunt, atque pernicioſa, quippe quæ per ambages, & moleſta ſpineta veritatem grauiſsimis laboribus inquirunt. at ſacra Theologia nobis aptiſsimè ſummum bonum oſtendit: quare rerum diuinarum, pietatisq; ſtudium ad conſequendam animæ ſalutem longè magis neceſſarium eſt, quàm reliqua ſtudia; hoc enim Dei optimi maximi voluntatem mortalibus patefacit: & proinde tanto interuallo anteponēdum eſt vnicuique alij ſtudiorum generi, quantò anima corpori, cæterisq; rebus præſtat. hinc colligitur ſingularis mortalium abuſus, qui incautæ iuuentuti ſub ſpecioſo eloquentiæ pallio aniles fabulas, & vana philoſophorum delyramenta, in quibus iuuenes conſeneſcunt, proponunt. Theologiæ verò tam altum eſt ſilentium, vt eius (nec ſine fidei noſtræ detrimento) vel minima ratio habeatur, cum tamen ad eam acquirendam danda eſſet diligens opera; quia pietatis & Chriſtianæ noſtræ religionis fundamenta ex fontibus theologorum potius quàm ex riuulis ethnicorum, vel

ex ver-

ex verborum lenocinijs comparanda ſunt. taceo quia (heu) ſunt multi etiam inſignes,& præſtantiſsimi theologi, qui vix integra Biblia perlegerint. non damno propterea artes liberales, quæ animam ipſam diſponunt ad vſus,& actiones virtutum moralium,& intellectualium, vel ad vſum perfectiſsimæ virtutis, quæ eſt moralis felicitas. omnia enim,non modò quæ ſcripta,ſed etiam quę facta ſunt,ad vtilitatem hominis (licèt eis abutatur interdum) inſtituta creduntur: ſed profectò aſsiduè exercere ſe in eis nonnunquam nocere poteſt;quia continua conſideratio rerum philoſophicarum plurimum à Chriſtianis inſtitutis retrahit;quæ enim ſocietas Chriſto cum Belial? Intra terminos noſtros philoſophari oportet,ait Naziangenus:nec licet cantare canticum Domini in terra aliena. Nec eos propterea probo, qui eruditius ſortiti ingenium, artes (quas primordiales vocant, vt quę circa prima literarum elementa verſantur) calumniantur, lacerant, atque de eis triumphant; quia ſicut in corpore humano cerebrum,& cor quæ prima membra ſunt, à quibus vniuerſum hoc cor regitur: atqui niſi eſſent & dentes, & lingua,& pedes, & manus, & digiti,corpus ipſum non ſatis ſuum officium faceret, aut diu ſtare poſſet. in hunc quidem modum intellectus humanus iſtarum rerum cognitione perficitur, & quaſi per gradus quoſdam à creaturis ad creatoris potentiam deducitur, ibiq;

ſumma felicitate potitur. omnes itaque bonæ artes laudandæ ſunt, omnes amplectendæ, omnes denique honorādæ, ea tamen ratione, vt vni Theologiæ ſcientiarum omnium præſtantiſsimæ (ad cuius normam omnis ſcientia collimanda eſt) ſubdantur, atque ei famulētur: in qua ſola eſt fructus omnium ſcientiarum, vt in omnibus ædificetur fides, honorificetur Deus, componantur mores, hauriantur cōſolationes, quæ ſunt in vnione ſponſi & ſponſæ. ſunt enim indiuiduæ comites, eruditio, & piæ actiones: vnde in ſcientiæ huius diuinæ ſacrum veſtibulum nullus immundus & illotus irrumpere debet; cùm mundandæ conſcientiæ potius, quàm eloquentiæ ſtudendum ſit; quia ſi non eris Cicero, vel Demoſthenes, ſufficit, vt non ſis penitus infans, & elinguis: ſi non habebis tot millia auditorū, vt de Theophraſto legitur, ſat eſt, vt nō careas auditoribus. ſed (vt vno verbo dicam) quicquid boni, quicquid honeſti animus hominis diſcendi cupidus optare poteſt, in hac facilè inueniet. Verùm, quá ætate ſummum hoc ſtudium aggredi debeas, non eſt mihi tutum conſilium: hoc ſolùm dicam, ſiue à teneris, ſiue in ephebis incipias, ſemper id opportunè feceris (nunquam enim intempeſtiuè fit, quod ſalubriter fit) cōmendat D. Paulus ſuum Timothæum, quòd à pueritia ſacras nouiſſet literas: nec ab ætate vel ingenio, ſed maximè à Spiritu ſancto (ſine cuius ope & præſidio inanis eſt labor omnis, & induſtria)

Vide D. Bonauenturam in libello de reductione artium ad theologiā.

ſtria) petendum eſt conſilium, quo afflari præcipue debent hi, qui ſacra & diuina myſteria rimari, atque alijs declarare præſumunt, & hæc de ſacræ Theologiæ ſtudio ſuccinctè admonuiſſe liceat.

De libris, in quorum lectione potiſsimùm verſari debet concionator. *Cap. XXXVI.*

CVm, ex B. Auguſtini præclara ſententia, concionator dicatur ſacrarum ſcripturarum negociator, libros habere debet: quia ſicut mercator humanarum merciū dies noctesq; libris, in quibus negociationis ratio perſcribitur, maximè intendit, & inſudat: ita pariter ea debet eſſe concionatoris diligentia in ſacris libris euoluendis, vt omni tempore ſemper inuigilet, & inſideat, & ea, quæ legerit, memoriæ demandet: nec ſatis eſt, multa tumultuariò, & perfunctoriè legere, niſi & diſcēdi modus adſit, & delectatio. Legitur de Dionyſio Alexandrino epiſcopo, qui mirabiliter audiuit vocem è cælo dicentem: lege omnia, quæ in manus tuas peruenerint, quia & probare ſingula, & diſcernere poteris. ſæpe enim demiratus ſum homines definitæ alicuius prophani auctoris ſententiæ ita addictos eſſe, vt in verba, & ſententiam illius pertinaciter iurauerint, atque

B. Auguſt. lib. 4. de doct. Chriſtiana. cap. 4. & 5.

animum (vtpotè liberum) quaſi compedibus, & cathenis quibuſdam vinctum detineant; cùm dicat B. Apoſt. Omnia probate, quod bonum eſt tenete; decet ſiquidem prophanorum libros euoluere; quia (auctore Plinio) nullus liber eſt tam malus, qui aliqua in parte prodeſſe non queat. In primis autem Platonis, Ariſtotelis, & Ciceronis ſcripta non ſemel, nec oſcitanter: ſed vehementi attentione euoluere, atque percurrere licet, ſi tamen eorum dicta ad noſtrum vſum, noſtræq; religionis ornamentum conuertamus, ac ſi pretioſa Aegyptiorum vaſa ad ornatũ tabernaculi Domini conferamus. Sed aliqui legunt libros, vt negligant: alij, vt teneant: alij denique, vt intelligant, qui optimè faciunt. percurrendi enim ſunt libri, vt imprimatur nobis eorum doctrina, & dubia, atque difficiles quæſtiones emergentes alijs funditus vſque diſſoluere poſsimus. Inter ſacros auctores hi ſunt, qui eloquentia pollent, Ioannes Chryſoſtomus, Origenes, Gregorius Nazianzenus, magnus Baſilius, Petrus Chryſalogus, Simon de Caſſia. Qui excellunt in morali diſcurſu, ſunt B. Gregorius (cognomento magnus) D. Bernardus, & Leo papa, qui etiam inter eloquentiſsimos quosque computari poſſunt. Verùm inter cæteros eſt D. Chryſoſtomus, cuius doctrinam in cælum tollerem, niſi viderer aliorum doctorum lectiones (quod abſit) deprimere, vel potius contemnere. cupio tamen iuuenes meos tanti doctoris clariſ-

[margin: ...itè & ele... inter do... hoc B. ...ug lib. 2. ...e doct. ...hriſtiaua ...p. 40.]

ſima monumenta diurna, & nocturna manu uoluere, nec à ſalutari eius inſtitutione unquam deflectere. Ego,cum Bononiæ ſub Ioannis Antonij Delphini ferula ephebus ſtuderem an. Domini 1558. percunctatus fui grauiſsimum quendã theologum, quẽ librum præcipuè præ manibus habiturus eſſem,vt eius doctrinam imbiberem,& phraſim retinerẽ (quia modò hũc,modò illũ euoluere ingenio parum erudito noxium eſt potius: ſicut ſtomaci faſtidientis eſt multa deguſtare cibaria,quæ magis coinquinant, quàm alant) reſpondit mihi (& quidem eruditè ac ſcitè) D. Chryſoſtomum eſſe panem concionatorum, & ſanè ita eſt; quia ſermo eius nutrit, atque eius lectio ita oblectat,& auditorum auribus tam accommoda eſt,totq; modis in prauos & diſſolutos hominum mores inuehitur,vt vix quicquam vel grauius,aut vehementius excogitari poſsit, quamobrem illuſtrem denominationem adeptus eſt,eiusq; verba mirandum in modum placent. cui enim non placerent verba, quæ (dum leguntur) non animum tantùm, ſed cor ipſum attingunt,& delinire videntur? nemo eſt vir præſtanti ingenio inſignitus, qui eius ſcripta ſumma cum voluptate non legat. nam genus omne eloquentiæ, inuentiones, narrationes, exordia, inſinuationes, argumentationes à Græcorum fontibus emanarunt. quod pulchrè & eleganter deſcribit Horatius,cùm ait. Horatius.

Graijs ingenium, Graijs dedit ore rotundo
Muſa loqui.

Primi theologizantes fuerūt græci, Muſæus nempe, Orphæus, Dionyſius Areopagita, Ioannes Climacus, & alij receptiſsimi, à quibus Theologia illuſtrata eſt, hi ante oculos pro exēplaribus habendi ſunt. Libros Origenis cautę & ſapienter legere debemus, vt notat Caſsiodorus, ne pariter venenū perfidiæ ſorbeamus. B. martyr Cyprianus Tertulliani ſcripta (in quibus tamen taxantur nonnulli errores) in tanto pretio habebat, vt nullum ſine eorum lectione diem prętериret, & magiſtrum (honoris gratia) eum appellaret. Gregorius, cognomento magnus, in morali diſcurſu magnopere alios excellit, vt qui diuina potius, quàm humana loquitur; eo enim dictante, in eius aurem columbā deſcendiſſe ferunt: quo argumento probant (referente Paulo Diacono) eum inuiſibili, & viſibili Spiritus ſancti illuſtratione edoctum ſcripſiſſe. huius ſtudium eſt in ſuis ſcriptis homines ad odium, & deteſtationem vitiorum accendere, quamuis D. Chryſoſtomus (vt ſuperius dictum eſt) in humanis affectibus mouendis, & amplificandis neminem habeat ſecundum. Huic proximę accedit D. Bernardus, cuius ſcripta potius centones diuinorum voluminum dici poſſunt, ſic enim ab infantia ſacras literas ita imbibit, & memoriter retinuit, vt quicquid vel loqui, vel ſcribere tentaret, in verba ſanctarum ſcriptu-

Caſsiodorus de inſtitutione ſcripturarum.

rarum, & ſententias patrum prorumpere cogeretur. vniuerſum eius ſtudium in formandis moribus verſatur, oratione tam dulci & ardenti, vt verba eius mellis & lactis dulcedine delinita eſſe videantur: vnde & melliflui doctoris nomen apud omnes ſemper retinuit. Sed vt aſſueſcas, quæ in ſacris libris ſparſim occurrunt, prudenter diſtinguere (quia non omnes doctores eundem locum eadem methodo explicant) probatos auctores legere oportet: & quando ad alios diuertere libuerit, ad priores redire opus eſt; vnde præ manibus frequentur habēdą ſunt ſcripta Ioannis Gerſonis, in quibus addubitari ſolet à doctis viris, an eruditione pietatem, vel pietate eruditionem ſuperauerit. euoluenda quoque erunt & non oſcitanter, ſed accuratè pro formandis, & cōficiendis ſacris concionibus clariſsima D. Thomæ monumenta, quæ ſtyli facilitate & perſpicuitate, ſenſus grauitate maximè pollent, & maximum ſpiritum, & doctrinam continent; nam B. Auguſtini (cuius maximus imitator fuit) ita mentem eius, & reconditos ſenſus exhauſit, ac ſi Auguſtini animam haberet in doctiſsimis eius ſcriptis. obſeruare poteris, quid ad doctrinam, ad redargutionem, ad inſtitutionem, ad correctionem, quidq; ad conſolationem faciat. vellem quoque iuuenes frequenter verſari in opuſculis ſeraphici doctoris D. Bonauenturæ, in quibus ingens copia, & eruditio conſpicitur; vbi totius noſtræ fidei doctrinam admirabili eruditio-

ne,

ne, & ſingulari ac laudatiſsimo ordine complectitur. laudat inter cętera Ioannes Gerſon breuiloquium, & itinerarium mentis in Deum. docet B. Auguſtinus primam in percurrendis libris obſeruationem eſſe, vt libros legamus, & legendo memorię mandemus, vel omnino incognitos non habeamus: nec de quibuſcunque libris loquitur, ſed (vt mea fert opinio) de probatis auctoribus; quia (vt ait Seneca) non refert quàm multos, ſed quàm bonos habeas libros; multitudo enim librorum onerat, non inſtruit. Quare conſultum erit, ſi iuuenes vnum tanquam fidum & probatum magiſtrum habeant, quo duce facilè doctrinam imbibent, & quæ ſemel imbiberint, dilucidè percipient, atque alijs explanare poterunt. dici non poteſt, quantum compendium, & vtilitatem ſit allaturum, ſi ſemper paratus ſis, & promptus ab alijs diſcere; cum & B. Auguſtinus iam ſenio cõfectus, & penè capularis, ab alijs tamen diſcere cupiebat: ita amica collegarum colloquia, viua præceptorum vox, & probatorum auctorum frequens, & accurata lectio nodos oẽs diſſoluent: & ſi quid dubitationis tibi obuium fuerit, è medio tollent. Verùm quia non eſt mei inſtituti præceptiones omnes de arte declamandi in vnum congerere, huic capiti finem imponam.

B. Auguſt. lib. 2. de doct. Chriſtiana.

B Auguſt ep. 75.

Concionator ſe omnino abſtinere debet à libris improbatæ lectionis. Cap. XXXVII.

AD Eccleſiam Romanam Catholicam, & Apoſtolicam matrem & nutricem noſtram, tãquam ad lapidem Lydium vniuerſæ ſcripturæ depurandæ ſunt, quæ ſola de ſcripturarum veritate infallibilem ſententiam ferre poteſt: in cuius pectore ſunt Spiritusſancti ſcrinia; ſed (proh dolor) exierunt plurimi pſeudoapoſtoli (& vtinam nunc non eſſent) qui Sathanæ ſpiritu inflati ſe canonicis libris immiſcuerunt, eos deprauantes, atque ueros & Catholicos ſenſus (vt eſt eorũ inueterata conſuetudo) extorquentes: ea propter multa perditiſsima dogmata ſub falſis titulis mundo obtruſerunt. quare Catholicus præceptor ab hæreticorum librorum lectione omnino abſtinere debet, & ſi B. Dionyſius Areopagita dicat, multum ſibi conferre hæreticorum libros legere, vt ex eorum verbis poſsit eos redarguere; vndique tamen periculum ingruit, primùm quidem, quia hæretici uiperino morſu eorum ſcripta inficiunt; &, dum ſcriptitant, calamum (vt dici ſolet) in mente tingunt, vt ſermonis ornatu, verborum lenocinijs, & ſententiarum floſculis populares fauores captent; & veluti tabida lues & peſtis, ac pernicies animarum incautos animos decipiant.

ò oſten-

ò oſtentatio, & inanis gloria omni dolo plena. hoc eſt ergo primum, & non contemnendum periculũ; quia non ſine diſcrimine eſt ea lectio, quæ habet, quod delectat leues, & occidat. quid enim hauriri poteſt à turbidis & corruptis fontibus, niſi limoſa & fætulenta doctrina? Accedit, quia in promptu habent abuti ſcripturis, & ad ſuos improbos ſenſus (vt modò dictum eſt) detorquere, vt ſic falſo intellectu, atque verborum pompa & ſtrepitu rudem plebem decipiant: vnde (vt ſummatim dicam) nihil eſt, quod tam faciat hæreticum, quàm ſuperba ignorantia, & librorum improbatæ lectionis frequentatio: hæc via eſt apertiſsima ad hæreſes & ſchiſmata, aliena ſpernere, & ſua mordicus tueri, & quæ ſemel animo conceperis (vel bona vel mala ſint) velle temere defenſare. *Non poteſt error oriri palliatus nomine Chriſtiano* (vt B. Auguſt. ait) *niſi de ſcripturis non intellectis.* palliati vtique ſunt hæretici, & in cauernis (teſte ſancto Iob) habitant, quia errores, & falſa dogmata non audentes in medium proferre, clanculum ſe imperitis & rudioribus ingerunt, vt illos ſecurius in ſuos errores abducant: quæ res longè periculoſior eſt; quia latens morbus non facilè curatur. hæreticorum mos eſt noua ſemper moliri, & nouas ac peregrinas opiniones paſsim docere, vt rei ipſius nouitate curioſos alliciant, atque nos in tenebris ignorantiæ diu delituiſſe oſtendant: ſumma eſt, vt concionator (iuxta B. Pauli ſententiam) deuitet

B. Aug. lib. 83. quæſt. 9. 69.
Iob. 30.
1. Timoth. 6.

pro-

prophanas vocum nouitates, & omnino caueat ab improba & peſtilentiſsima librorum lectione, ne ipſe lethale virus imbibat, quod alijs poſtea cum ſui, & aliorum detrimento effundat.

Præcipua concionatoris cura eſt, hæreſes confutare, et fideles ac pias mentes in Catholica veritate firmè ſtabilire.

Cap. XXXVIII.

SIcut bonus agricola nedum bonum ſemen in agro iacere, verùm, ſi zizania creuerint, euellere, atque penitus eradicare ſtudet. In hunc ſanè modum facere debet Euangelicus præceptor, docere, atque ex verbo Dei viam monſtrare, vt fideles in vera pietate proficiant, & meliores ſanctioresq; euadant. huc debet cogitationes ſuas, curas, vigilias, & labores ſuos referre. in qua ſacra functione præſtantiſsimi totius Euãgelij miniſterij ſumma conſiſtere videtur, vt fidelium mentibus ſacra & Catholica dogmata imprimat, & omnem amoueat dubitationem, atque perditiſsimos hæreticorum errores confutare curet: qui (vt ſunt pertinaces) negant ſcripturas in eo ſenſu accipi debere, in quo fuerũt ſemper expoſitæ à S. Romana Eccleſia, à qua germana expoſitio æquo, & indubio animo ſumẽda eſt, quæ ſola habet claues ſacræ ſcripturæ: vnde nec cuilibet licet priuato iu-

dicio ſcripturas ſacras interpretari, ſicut hæretici pro ſuo arbitratu exponunt. Nam (vt B. Auguſtinus ait) omnis hæreticus docet CHRISTVM, qualem ſibi fingit, non qualem veritas docet. quare ſi grauiſsimam pœnam incurrunt hi, qui reſcripta principis improbè interpretantur (quia efficiuntur infames) multò magis qui ſcripturas ſacras deprauant, æterna ſiquidem confuſione & damnatione digni ſunt, & propria ſagitta confodiuntur. ſed medij crepent hæretici, & rumpantur inuidia, nunquam tamen oſtendere poterunt peruerſas ſuas doctrinas, Apoſtolicas eſſe, atque Euangelicas. non enim admittit ſcriptura ſacra omnes promiſcuè ad ſui inueſtigationem, ſed tantùm illuminatos diuina gratiâ & humilitate diſpoſitos. in his quieſcit diuinus ſpiritus, qui ſunt pauperes ſpiritu, & timent ſermones Dei. Certiſsima & infallibilis regula ad cognoſcenda hæreticorum dogmata eſt, quia venerandam patrum antiquitatem contemnunt, veritatis claritatem negligūt, &, vt filij tenebrarum, diſſonantiam quandam præſe ferunt à vera antiquæ fidei ſimplicitate, & patrum auctoritate, quæ poteſt hæreticos conuincere. hac Irenæus Valentinum hæreticum expugnauit, Tertullianus Martionem, Nicænum Concilium Arrium, Baſilius Eunomium, Hieronymus Vigilantium, Cyrillus Alexandrinus Neſtorium; ſemper enim hæreticis exorientibus, Diuinæ prouidentiæ brachium pręclaros viros excitauit, qui hære-

ticorum machinas, & technas euerterent, & falſis eorum dogmatibus fortiter reſiſterent, atque impias & peregrinas eorum opiniones omnino delerent. ſumma ergo eſt (ne tempus inutiliter protrahamus) vt quicunque hanc proclamandi functionem honorificè obire voluerit, ita formare ſtudeat ſuas redargutiones, vt auditores planè percipiant, fideles & pij homines inſtruantur, & impios, quantò magis diuinæ gratiæ rebelles fuerint, aperta inſectatione ꝓſequatur, & dura increpatione corripiat, infirmioresve peccatores benignè ad pœnitentiam inducat. *Nihil enim tam confert* (vt D. Chryſoſt. ait) *vt qui audit, perſuadeatur ad recipiendum quæ dicuntur, atque ſi cognoſcat quæ cum magna dilectione dicantur.* hoc probè faciet, ſi iuxtà B. Pauli conſilium actiones ita inſtituat, vt nemini det vllam offenſionem, ne vituperetur miniſterium Chriſti; quia præceptor Euangelicus non eſt miniſter literæ occidentis, ſed ſpiritus viuificantis; quare nedum quæ facienda ſunt, docet, ſed Spiritus ſancti gratiam oſtendit, à quo vires expetendæ ſunt, qui aperit ora & corda eorum, qui veritatem Catholicam in Eccleſia ſancta CHRISTI IESV ſponſa docent, à qua pius concionator veritatem populo prædicandam petere debet.

D. Chryſ

ſu, ore trahit, quodcunque poteſt, atque addit aceruo: & quæ æſtu multo labore conuexit in aluearium, læta fruitur in hyeme. ita ſi tu multa parāueris, & honeſto tuo, ac liberali ſtudio in vnum congeſſeris, & tibi, & alijs prodeſſe non mediocriter poteris. Verùm hæc, quæ in vnum coaceruantur, ſi ordine, & ſerie quadam congeras, illa te aſsiduè ad dicendum incitabunt, atque (experientia teſte) penè vrgebunt: ex quibus dulces laborum tuorum fructus capies. In explicandis modò locis, quos congeſsimus, tribus modis vtimur, definitione, inuentione, & diſpoſitione. pars definitiua adducit ſenſus, expoſitiones ſacrarum literarum diſtinguit, & definit. inuentiua docet definitos iam ſenſus in abditis ſacrorum voluminum ſermonibus latentes: inquirit, & diligenti inueſtigatione perquiſitos inuenit. diſpoſitiua explanationis diſpoſitione in lucem emittit, & aptiſsimo ordine explicat, quid ſit illud, de quo agitur, aut quot in partes diſtribuatur, vt auditores animo apprehendant. in quo dicendi genere D. Chryſtomus feliciſsimus fuit. Verùm iuuenes minimè percipere poterunt, quantum valeant, niſi aliquandiu ingenij ſui periculum fecerint. ad quod faciendum moneo, ne cum multorum riſu & ſibilis à pulpito re infecta abire cogantur. intereſt ergo eorum, qui in hanc concionandi arenam deſcendere cupiunt, crebrò ſe exercere in his locis, propoſito aliquo themate, euoluere, & præ mani-

bus habere vitas ſanctorum Patrum, ſacra Concilia, in quibus quicquid ad ritus, & vitam hominum componendam attinet, explicatur, vbi, quo tempore, quem in finem quęque inſtituta, vel abrogata ſint. conſultiſsimum itaque erit, ſi paratis hincinde ad dicendum varijs locis (priuſquam publicè munus hoc aggrediaris) probare, an potens ſis hanc ſubire prouinciam, quæ maxima eſt.

De Quadruplici genere concionum, ad quod concio omnis referri poteſt. Cap. XL. & vltimum.

OMnis concio in tres potiſsimùm partes diſtinguitur, proœmium, narrationem, & concluſionem. quanuis quælibet pars, vel locus communis ſua gaudeat breui concluſione. locorum autem diſtributio, in qua ſumma diligentia adhibenda eſt, eſt baſis, cui vniuerſæ concionis ſtructura innititur, ſi tamen eligantur loci vtiles, & faciles, qui ſatis latè pateant: ij verò omnino reijciantur, ex quibus nihil vtilitatis vel commodi elici poteſt. quem ordinem inter prophetas egregiè obſeruauit Iſaias, & inter cæteros doctores D. Chryſoſtomus: cuius ſtudium vbique eſt, prauas opiniones extirpare, ad virtutum amo-

rem, & ad metum futuri iudicis excitare, & in ſpem denique miſericordiæ Dei adducere. Sed concionum genera ſunt quatuor, ad quæ concio omnis referri poteſt.

- Doctrinalis.
- Correctoria.
- Inſtitutiua.
- Conſolatoria.

Doctrinalis concio verſatur in hoc, vt doceantur auditores bona amplecti, noxia fugere, Deum colere, hoſtibus noſtris reſiſtere, impios ad fidem Dei conuertere, peccata plangere, atque æterna totis viribus inueſtigare. hæc profectò eſt vera docilitas, quæ eſt prudentia erudiendi imperitos, vt per eam prius concionator ſe ipſum, poſtea alios informet. quæ præcipuè in hoc conſiſtit (vt D. Greg. monet) carnem vincere, voluptatibus proprijs contraire, delectationes vitæ præſentis extinguere, huius mundi aſpera pro æternis præmijs amare, & proſperitatis blandimenta contemnere. Correctoria verſatur circa peccata corripienda & caſtiganda; quia in fine cuiuſcunque concionis animos auditorum excitare debet, eosq; deterrere, vt diligenter caueant à peccatis, quæ furtim irrepſerunt, ſeruanda tamen modeſtia (vt ſuperius admonuimus) vt leuiora crimina placidè amoueantur, ne auditorum animi frangãtur: ſed emolliãtur. Sicut aquila filios ſuos, quos naturaliter diligit, vnguibus ſuis vrget, & pungit, vt de nido exire compellantur, & ad volandum erudiantur: ita concionàtor auditores, quos in nido volupta-

tis iacere conſpexerit, per correctionem pungere & arcere debet: quod enim non tangit (vt in prouerbio eſt) non angit. hæc concio correctoria viuificat iacentes. apes oleo mortificatæ, aceto ſuperinfuſo viuificari dicuntur. Inſtitutoria conſiſtit in hoc, vt inſtruantur homines, vt à peccatis caueant, laboribus ſe exerceant, honeſtis ſe moribus ornent, & maturè ſe gerant; quia ſicut fructus ſperari non poteſt, vbi flos non præceſſerit: ita honorem ille minimè conſequitur, qui prius in aliqua diſciplina non fuerit ſatis inſtructus. Conſolatoria verſatur circa auditorum animos, vt confirmentur; quia, cùm humana vita infinitis periculis, & procellis iactetur, & aduerſis caſibus & erumnis prematur, nihil tam poteſt ſtabilire mentem noſtram, quàm ipſa diuina pietas; Deus enim quos diligit, caſtigat. Hæc ſunt quatuor concionum genera, ad quæ referri poteſt concio omnis, vt vnuſquiſque experiri poterit in Sanctorum libris, præſertim in D. Gregorij, & Chryſ. ſcriptis, quæ tibi legenda relinquo, ne in immenſum hæc noſtra preludiorum inſtitutio ſerpat. Ideo hîc dicendi finem faciamus.

Peroratio.

HAec igitur ſit ſermonis mei peroratio & finis. hæc habui, quæ arbitratu meo digeſta in gratiam meorum iuuenum literis proderem, quibus ſat eſt expoſuiſſe ea, quæ futu-

ro concionatori neceſſaria ſunt. ego mecum habito, nec tam mihi placeo, vt tanquam criſtatus gallus cantaturus exultem; noui enim, quàm ſit mihi curta ſuppellex, quamq; ſit humeris meis impar hoc ſuſceptum onus. ſcio quoque multos grauiſsimos viros de re hac egregiè conſcripſiſſe, cum quibus ſi in hoc ſtudio currere vellem, terga potius, quàm pectus viderem. inter quos eſt Gulielmus Aluernus Epiſcopus Pariſienſis, qui diuinam rethoricam edidit, Michael Vngarus, Ioannes Sagobienſis, Laurentius Xerezanus à Villauicentio, Auguſtinus Valerius Epiſcopus Veronæ, Ludouicus Granatenſis, & plerique alij: quorum lucubrationes adhuc non euolui. nolo ergo arripere clauam (vt dici ſolet) de manu Herculis, ſat habeo pro inſtituti mei ratione iuuenibus meis (ſi modò ingenia non ſunt nimis moroſa) rectè, & vtiliter conſuluiſſe. in quo dicendi genere apes ſum imitatus, quæ non omnes, ſed ſelectos quoſdam decerpunt flores, & non omnem ſelectorum florum ſuccum, ſed quantum ea die ad alueos ferre poſſunt. Hæc proinde libata potius, quàm recitata in tranſcurſu à me dicta ſunt: quæ, ſi parum vtilia viſa fuerint, ingenium alioqui exacuent. quia verè à Salomone ſapientiæ antiſtite dictum eſt. da ſapienti occaſionem, & addetur ei ſapientia. tanta eſt equidem diuinæ huius artis præſtantia, vt multis inuentis egeat. Si itaque hæc (qualiacunque ſint)

guſtum veſtrum permulſerint, ſuſcepti laboris mei non mediocrem capiam voluptatem. Sed interim orate Deum, vt mihi, & vobis concedat perpetua mentis, & corporis ſalute gaudere, & mentes noſtras illuſtrare, ne (quod abſit) vitiorum rapiamur erroribus.

DICTIONARII DE VIRTVTIBVS PARS PRIMA.

In qua explicantur plures, iuxta Alphabeti ordinem, virtutes, citatis hincinde locis in ſacris Biblijs, atque in inſignioribus ſcholaſticis doctoribus.

Vt facilè quiuis, vel vnico mox intuitu cognoſcere poſsit, non tantùm virtutes, ſed ſingularum, de quibus agitur, virtutum differentias.

De Abstinentia.

ABSTINERE eſt, cum aliquis ab aliqua re vſum eius à ſe reijcit. & abſtinere eſt frænare affectus, & coercere ſe à concupiſcentijs, & ab alijs animi tranquillitatem perturbantibus. Vnde prima abſtinentia eſt à malo quieſcere. Quie-

Iſ. 1. ſcite peruersè agere. monet quoque Paulus. Ab
1.Tim.4. omni ſpecie mala abſtinete.

Abſtinentia eſt temperantiæ filia, virtutum nutrix: quæ carnem, & ſpiritum in ſua natura cuſtodit, & nullis rerum carpitur illecebris.

Abſtinentia nihil appetit amplius, quàm naturæ ratio flagitat. quæ ciborum multitudine, & delectu plerunque ſuffocatur. Nullum aurum potabile, nullum elyſir vitæ prodeſt, vbi abſtinentia nulla. tunc præclara eſt apud Deum abſtinentia corporis, cùm animus ieiunat à vitijs.

Abſtinentia eſt triplex.

Naturalis.	Naturalis eſt ex neceſsitate naturæ, vel pro valetudine tuenda.
Criminoſa.	
Laudabilis.	

Abſtinentia laudabilis eſt quadruplex.

Frugalis	quæ affectum frænat.
Ordinata	quę vitã ordinat, & mores cõponit.
Purgatiua	quę purgat intellectum,
Curatiua	quæ vulnera curat.

Abſtinentiæ laudabilis actus eſt duplex,

Interior, à virtute elicitus.

Exterior, à virtute imparatus,

Cuius tres ſunt ſpecies.

Abſtinere ab illicitis
Abſtinere à licitis
Abſtinere à quibuſdã neceſſarijs

De quodã iuuene incomparaparabilis formæ narrat D. Ambr. de Virginitate. qui, cùm in amorem incenderet fæminas,

ſtigma-

ſtigmatibus exarauit vultum ſuum, ne qua eum amare poſſet. Ab illicitis cauere debemus, quia debitores ſumus, non carni, vt ſecundùm carnem viuamus. Sancti per aliam viam reuerſi ſunt in regionem ſuam. quia ſicut gula nos à paradiſo expulit, abſtinentia in cælum perducit. ita B. Hieronymus ait. Solicitè prouidendum eſt, vt quos ſaturitas de paradiſo expulit, eſuries reducat. Rom.8. D Hiero. epiſt 84.

Abſtinere quoque à licitis, & à quibuſdam neceſſarijs debemus; quia proſpera & aduerſa ſuſtinere, ars magna eſt. quia aduerſitas, & proſperitas non mutant fortis viri animum, ſicut nec amnes, nec ymbres mare. hæc erant duo dolia in domo Iouis (ſecundùm philoſophos quoſdam) nam in limine domus Iouis (referente Seneca) erant duo dolia, de quibus intrantes oportebat bibere.

Vlterius, duplex eſt abſtinentia. Abſtinētia Laudabilis Deteſtabilis.

{ Laudabilis. { Deteſtabilis. } Deteſtabilis, vt in hypocritis, auaris, & guloſis. Hypocrita obſtinet, vt laudetur. talis nimium fatuus non ſatis ſibi conſtat; quod enim vni hoſti ſubtrahit, duos hoſtes paſcit, mundum, & Diabolum. Diabolus eſt ſicut fur: qui, vbi cognoſcit mercatores onuſtos auro, vel mercibus oneratos, ſe cum illis adiungit, vt eos expoliet. Ad hunc modum Diabolus ſpoliat ſuperbos per iactantiam, & vanam oſtentationem, exemplo Ezechiæ, qui theſaurum turris Babilonis inimicis patefaciens, amiſit. Iſa. Non fuit res, quam non oſtenderet eis. Ideo di- Iſ.39.

Iob. 15. citur Iob. Congregatio hypocritæ ſterilis. Nam quæ congeruntur ab hypocrita, vana redduntur: quamuis humano iudicio, ſecundùm externam laruam, aliquid boni præſeferant: verè tamen ſterilis congregatio eſt apud Deum: cui nihil gratum eſſe poteſt, niſi quod in charitate fundatur, vel à charitate proficiſcitur. Hypocrita ergo, vnde boni operis mercedem æternam ſperare poteſt, quęrit ventum vanæ laudis. Greg. Qui ex opere, quod agit, humanos fauores exquirit, rem magni pretij pro vili exponit. Sed melior eſt ſaccus plenus lapidibus pretioſis, quàm habere loculos plenos arena, vel lapillis. Et ſub pictura aurea nonnunquam lignum putridum, & vermibus ſcatens latet. Vnde verſ.

Greg.

Nec teneas aurũ, quodcunque relucet vt aurũ,
Nec pulchrum pomũ quodlibet eſſe bonũ.

Matt. 6. Ideo dicitur Matt. Cum ieiunatis, nolite fieri ſicut hypocritæ triſtes; exterminant enim faciem ſuam, vt videantur hominibus ieiunantes. Auarus ieiunat, vt crumenam impleat. iſte quod ori ſubtrahit, Diabolus aufert. os enim Diaboli eſt auari marſupium, quod impleri non poteſt. Iſid. Sit ieiunium tuum non marſupij lucrum, ſed ſatietas animarum. Aug. Tale eſt ieiunium ſine eleemoſina, qualis eſt lampas ſine oleo. Guloſus ieiunat, vt poſtea deglutiat, & voret. Greg. Non Deo, ſed ſibi ieiunat, qui ea, quæ ventri ad tempus ſubtrahit, non pauperipus tribuit: ſed ventri

Iſid.

Greg.

poſtmo-

poſtmodum offerenda cuſtodit. Sunt autem permulti, qui ieiunantes, vna vice plus comedunt, quantum eis duabus ſufficeret. Auguſt. Sicut ſumuntur medicamenta, ſic ſumi debent alimenta: B. Auguſt. quò enim terra pinguior fuerit, eò plures ſpinas, & tribulos germinat. Sic quantò caro pinguius nutritur, & fouetur, plures motus generat, & fortius ſpiritum impugnat. Prouerb. Qui delicatè à Prouer. 29 pueritia nutrit ſeruum ſuum, ideſt corpus, poſtea ſentiet eum contumacem, ideſt ſpiritui repugnantem. Nota, quòd ſunt quidam, qui feſtum ante vigiliam celebrant, vt hi, qui in pueritia delicatè nutriuntur: ſed feſtum eorum breue, & momentaneum erit. vigilia æterna in inferno comitatur cum diuite, cui aquæ gutta negatur. Luc. 16. Non enim poſſumus hic ventrem, & illic mentem implere.

Rurſus Abſtinentia laudabilis eſt triplex.

- Prima à peccato
- Secunda à cibo
- Tertia ſcilicet à malis verbis

Prima eſt abſtinentia laudabilis à peccato, de qua Paulus. Abſtineatis vos ab omni fornicatione. gloſ. tam ſpirituali, quàm corporali. 1. Theſſ. 4. Qui enim in peccato mortali ieiunat, corpus ſuum (veluti cadauer mortuum) offert Deo: cuius oppoſitum monet Paulus. Rom. 12. Obſecro vos per miſericordiam Dei, vt exhibeatis corpora veſtra hoſtiam viuentem, non mortuam. Ideo dicitur Eccleſ. Sapiens cor, & intelligibile abſtinebit ſe à Eccl. 3. peccatis, &c. Item Pet. Obſecro vos, abſtinete vos 1. Pet. 2.

à carnalibus deſiderijs, quæ militant, &c. non eſt illis credendum, qui affirmant non poſſe abſtinere, vel continere ſe à peccato, cum tamen abſtineant ſe à noxijs alimentis, quæ corpori obſunt: vnde ſi alicui apponeretur cibus lethalis & veneno infectus, procul à ſe abijceret: ita voluptas mortifera eſt animæ, vt monet Auguſt. Omne ſeminarium voluptatis, venenum puta. Hanc ta-

Apoc.8. men auidè hauriunt multi, & inde moriuntur. Apoc. Multi mortui ſunt in aquis. ideſt delectationibus mundi, vel carnis; quia amaræ factæ ſunt, ſcilicet poſt mortem. nullus coram principe auderet (quin potius erubeſceret) fornicari; quia ſola verecundia cohiberet enm. quantò magis præſentia Dei, & angeli cuſtodientis eum, de-

Bernardus beret ipſum cohibere? Ber. In quouis angulo reuerentiam exhibeto angelo: nec, illo præſente, facere audeas, quod, me præſente, facere non auderes. Boet. Magna nobis indita eſt neceſsitas probitatis; cum omnia agamus ante oculos iudicis cuncta cernentis. Non eſt dicendum, equum cohiberi non poſſe, qui modico fræno conſtringi poteſt. Sic non debet aliquis dicere: non poſſum à peccato carnis me cohibere, quem frænum erubeſcentiæ cohibet. Adde, non dicitur domus alicuius, eo inuito, comburi, ſi ipſemet igni li-

:ccl.28. gna ſubijcit, ſcilicet cibos, & potus calidos libidinem prouocantes. Ideo nobis in tanta ciborum varietate timendum eſt, vt ſit alimenti modicitas,

& in-

& in ſumendo ſobria frugalitas, ne fiat ventris oneratio, & inflatis venis incentiua libidinis ſuſtineamus; quia ſi defecerint ligna (ait Salomon) extinguetur ignis. peccatum ſemel commiſſum non extinguit peccatorũ ſitim, ſed magis excitat: nam peccatum eſt diſpoſitio ad aliud peccatum. Prouer. 26
Solet faber candens ferrum aqua extinguere, vt per antiperiſtaſin condenſato calore, ferrum vehementius accendatur. ita peccatoribus accidere ſolet, qui quantò magis peccant, eò magis ad noua peccata accenduntur, & maiora moliuntur. Oſeæ. Oſeæ. 10.
Comedent, & non ſaturabuntur: fornicati ſunt, & non ceſſabunt. glo. vires fornicantium deficiunt, ſed deſideria creſcunt. qui hoſtes ſuos inſequitur, & vltrò ſe illis offert (cum potius ſe in fugam conuertere, & dare terga deberet) ſi mortem oppetit, non moritur inuitus. qua ergo ratione quis ſe excuſare poteſt, ſi non abſtinet à peccato, vbi ex induſtria mulierum conſortia quærit, & compedes inuenit? ſi alligauerit quis ignem in ſinu ſuo, nonne veſtimenta eius comburet? Qui enim amat periculum, in illo peribit. nec debet dicere æger, non poſſum curari, ſi Ecc. 3.
conſilia & medicantis manum non admittit. De conſilio corporalis medici abſtinet quis diu à vino, & à carnibus: ſed conſilia medici ſpiritualis non curamus: nec patimur vix ſemel, vel bis in anno ieiunare: vnde ad mala procliues præcipites ruimus; quia peccatum, quod

non

non deletur per pœnitentiam, mox ſuo pondere ad aliud trahit. lapis in puteum proiectus ſi centrum non tangit, ſemper in caſu eſt. Atqui peccati nullum centrum eſt, præter infernum: vnde cadens in peccatum, in continuo caſu eſt, niſi manu gratiæ caſurus ſuſtineatur; quia abyſſus abyſſum inuocat.

Adde etiam pro pœna temporali euitanda, homo abſtinet à peccato; quia ſi ſciret per peccatum ſibi pedem abſcindi, vel in ignem mitti, nullatenus committeret. & pro æterna pœna euitanda heu abſtinere non poteſt? ſtultè admodum ſibi conſuleret, qui pro modico cibo, vel voluptate aliqua vellet omnia ſua amittere: vel perpetuo carcere mancipari. talis per omnia eſt peccator, qui pro peccato omnibus bonis denudatus æternis pœnis cruciabitur, & regno ęterno priuabitur. Eccleſ. Datum inſipientis non erit vtile tibi; oculi enim illi ſeptemplices ſunt: exigua dabit, & multa iproperabit. & Prouerb. Pretium ſcorti vix eſt vnius panis. mulier autem pretioſam animam viri cupit.

Ecc. 10.

Prouerb. 6.

Secunda abſtinentia eſt à cibo corporali, de qua dicit Hierony. Tunc eſt præclara apud Dominum abſtinentia corporis, cum aliquis ieiunat à vitijs. Quid prodeſt corpus attenuare abſtinentia, cum quis intumeſcit ſuperbia? Iſido. Qui à cibis abſtinent, & mala agunt, dæmones imitantur, quibus eſca vel cibus non eſt, & nequitia ſemper

D. Hieron.

Iſid.

adeſt. Siquis ablueret manus ſuas in aqua lutoſa, & fætulenta, non purgaret eas, ſed inficeret. Sic ie iunans, & agens pœnitentiam in peccato mortali, nō mundificat animam ſuam; ab immundo enim quis mundabitur? Abſtinentia enim à cibo corporali commendatur à multiplici ſuo effectu. Valet enim abſtinentia; quia ſanitatem corporis procurat, Diabolum ab homine fugat, & carnis ſupercilium domat; valet igitur ad ſanitatem corporis, Eccl. Qui abſtinens eſt, adijciet vitam, & in multis eſcis erit infirmitas. Si homo ita ſollicitè abſtinet ſe à vino, & à carnibus pro valetudine corporis, quantò magis pro ſpirituali? Rechabitæ non biberunt vinum; quia pater eorum pręcepit, nota eſt hiſtoria. Abſtinentia quoque Diabolum ab homine fugat. Sicut enim fames compellit lupum exire de nemore: ſic abſtinentia Diabolum ab homine fugat. Hoc genus Dæmoniorum in nullo poteſt exire, niſi in oratione, & ieiunio. abſtinentia enim Diabolum ponit in arido, vbi requiem non inuenit. Cum immundus ſpiritus exierit ab homine, &c. Diabolus vt piſcis, habitat in locis humidis. Cum extraxiſſet piſcem de aqua delitiarum, cœpit palpitare ante pedes eius. Homo ieiunus ait D. Ambroſ. ſputo ſuo ſerpentem corporalem interficit: quantò magis ſpiritualem. Iud. Prius ieiunium amputauit caput Holofernis. Carnem vincit, & caſtigat. irridendi ſunt ergo illi, qui dicunt ſe carnem vincere non poſſe; cum poſsit ei

Ecc. 37.

1. Regum 35.

Matth. 9.

Matt. 12.

Iob. 11.

Tob. 6.

Iud. 13.

Ad abſtinentiam quatuor inducunt.

Natura, Scriptura, Fortuna, Mors,	Natura paucis contenta eſt, homo modici eſt oris inter cetera animalia, & breuis gutturis, docet Ariſtoteles de Natu

ra animal. vt ſit modici cibi, & ſe citò expediat. ſed mirum ait D. Bernardus, quòd voluptas gutturis hodie tanti fiat, & vix duorum habeat latitudinem digitorum. Sriptura docet, vbi eſt panis & aqua, ibi naturæ ſatisfactum eſt: quicquid ſuperfuerit, non ad vitæ neceſsitatem ſpectat: ſed ad vitium voluptatis. initium vitæ hominis panis & aqua. Eccl. De fortuna, ait Iob, ſi comedi buccellam meã ſolus. De mortis conſideratione ait Gregorius. Nihil ſic valet ad deſideria domandá, ſicut cogitare, qualis ſit futura mors. hinc ille. Ecc. 29. Iob. Gregorius

Et propter vitam, viuendi perdere cauſas.

Abſtinentia ſpiritualis quatuor bona confert animę.

Vitia comprimit. Mentem eleuat. Virtutem largitur. Diabolum fugat.	Vitia comprimit, quia abſtinentia eſt veluti torcular, quod peccatorum humores com-

primit. Mentem eleuat, ſicut ſerpens: qui, cum ſit magnæ abſtinentiæ, eſt etiam ingenij cautioris, & longioris vitæ. Virtutem largitur, vt agnus caſtus: cuius flos (ſi Dioſcoridi credis) ſolo odore caſtos reddit. Diabolum fugat: nam ſputum hominis ieiuni venenum eſt homini, ait Ambroſius,

Diabolus eſt ſicut piſcis, qui natat in fluuio, & in ſicco moritur.

Abſtinentia corporalis quatuor bona confert corpori.

- Prouocat appetitum.
- Sanitatem inducit.
- Membra conſolidat,
- Honeſtam conſuetudinē inducit.

Appetitũ prouocat; quia nõ ſapores, ſed fames (teſte D.Bernardo) excitat appetitum. Sanitatem inducit; vnde Galenus decimi diei abſtinentiam laudat. apud Romanos quoque erant leges cibariæ & ſumptuariæ, ne menſura excederetur. Cęſar in ſummo faſtigij culmine conſtitutus, pane ſecundario, & piſciculis (neceſsitate vrgente) vtebatur: & vt erat minimi cibi & vulgaris, cæpas & caſeum bubalum appetebat. Membra conſolidat, ſi temperatè fiat; quia abſtinentia eſt inſtar tympani, quod, ſi nimis extendatur, frangitur: ita corpus (teſte D. Hieronymo) non eſt frangendum, ſed regendum. Demum honeſtam conuerſationem cauſat.

Abſtinentiæ ſunt quinque palmites.

Carnis mortificatio. mortificate membra veſtra.
Abſtinere à carnalibus deſiderijs, quę militant aduerſus animam.
Deponere omnem malitiam, & dolum.
Innouatio, induite nouum hominem.
Sobrietas, quæ ſtudijs referatur honeſtis.

Abſtinentiæ ſex ſpecies.

Lugubris, Neemię	1	
Doloroſa, Heſter	8	
Quotidiana Iud.	8	
Luctuoſa 1. Mach.	3	
Conſuetudinaria Iud.	2	de Anna prophetiſſa
Triduana 1. cor.	7	de Paulo Apoſtolo.

Mirabilis admodum fuit abſtinentia D. Macharij, qui totam Quadrageſimam ieiunauit, nec panem, vel aquam guſtauit: ſed tantùm (vt fertur) folia cruda dominica die ſumebat.

Ex ſacris Biblijs.	De Abſtinentia habetur.
Gen. 2.	Ex doctoribus ſcholaſticis.
Exodi 24.	
Ionæ 2.	Ricardus libro 4. diſt. 15. ar. 3. q. 1.
Geneſis 35.	
Danielis vltimo.	Antonina par. 2. & parte 4. tit. 4. cap. 4.
Tobiæ 1.	
1. Cor. 9.	Ioannes Gerſon 2. parte tractatu de non eſu carnium & parte 3. de diuerſis tentationibus.
1. Theſſ. 4.	
Gal. 5.	
2. Petri 1.	
Ioan. 6.	
Matth. 10. & 14.	
Marci 6.	
Lucæ 1.	

De Abundantia.

ABundare eſt affluere, tractum ab amnibus, qui quò magis augẽtur ymbribus, eò maioribus vndis flexuoſo meatu decurrunt,

& eriguntur, ita abundare eſt affluere, & ſupra modum aliquid poſsidere.

Abundantia proſperitatis prohibet ſentire vulnera mentis; homo enim diuitijs abundans eſt velut balęna, vaſtiſsima maris belua, tantę pinguedinis, quòd percuſſa, niſi perforata fuerit totaliter pinguedo, non ſentit vulnera: ſed vbi caro interior læditur, facilè deprehenditur; quia amaritudinem aquæ non ſuſtinens, littus petit, & citò moritur: ſic homo abundans nec Deum cognoſcit, nec mandata eius ſeruat. Ego dixi in abundantia mea non mouebor in ęternum. Pſal. & alibi. Ex adipe prodijt iniquitas, tranſierunt in affectum cordis.

Pſal.
Pſal. 72.

Abundantia multa mala generat, primò quidem inſaciabilem animum reddit, cuius ratio eſſe poteſt animæ capacitas. quæ minus Deo repleri non poteſt; appetitus enim hominis tendit in immenſum, & cùm deſidéria hominis tendant in infinitum, vbi deſinant, non habent. ideò conſulit Seneca, vt ſiquis ditari velit, non debet aliquid pecuniæ theſauro adijcere, ſed cupiditati ſubtrahere. pecunia enim iu archa poſita, non euacuat appetitum auari, qui maiorem curam marſupij habet, quàm vitæ, ſicut neque vinum in dolio ſitim extinguit. addé quia ſicut archa non poteſt repleri ſapientia: ita anima pecunia. Diuites dimiſit inanes. Quaſi qui apprehendit vmbram, & ſequitur ventum: ſic qui attendit ad viſa mandata.

Producit

Producit ſuperbiam, Greg. Apoſtema tumoris facit abundãtia humoris. obliuionem, Oſeæ. Adimpleti ſunt & ſaturati: leuauerunt cor ſuum, & obliti ſunt mei. Contemptum, Dei Iob. Cucurrit aduerſus Deum erecto collo, & pingui ceruice armatus eſt. aduerſus Deum currere dicitur, qui ex affectu & animo deliberato gaudet facere mala, quibus Deus offenditur. in erecto collo pertinacia, & contemptus oſtenditur. erecto collo, ideſt ſuperbia, quaſi ex æquo cum Deo certare paratus ſit. ingratitudinem inducit. Iſaiæ. Accinxi te, & non cognouiſti me. trangreſsionem diuinorum præceptorum, Hier. Impinguati ſunt, & ditati, & prætererunt ſermones meos peſsimè. petulantiam & libidinem. Incraſſatus eſt dilectus, & recalcitrauit. iurgia, & rixas. Gen. Erat quippè ſubſtantia eorum multa, & non quibant habitare communiter: & facta ſunt iurgia inter paſtores gregum Abraham & Loth. inflammat etiam affectum cordis; ſaturitas enim bonorum mundi, & eorum repletio ſemper affert ſecum deſiderium augendi. Manducauerunt & ſaturati ſunt nimis, & deſiderium eorum attulit eis. & Iſa. Canes impudentiſsimi neſcierunt ſaturitatem. lupus ſatur nil quærit, niſi ludere. ſic abundantes temporalibus delitijs inhiant. Anima ſaturata calcabit fauum. Scio abundare, ideſt neceſſarijs contentus eſſe, & penuriam pati. Quippè pati (ait B. Auguſtinus) quorumcunque eſt hominum: ſed ſcire pati penu

Greg.
Oſeæ 13.
Iob 15.
Iſaiæ 45.
Hierem. 5.
Gen. 13.
Iſaiæ. 56.
Philip. 4.

riam, non niſi magnorum, & abundare quiſque poteſt: ſcire autem abundare, non niſi eorum, quos abundantia non corrumpit:hinc quidam.

Copia me perdit, inopem me copia fecit.

De Abundadtia habes.

Pſal.	92. & 64. & 121.
Prouerb.	21.
Eccleſiaſtici	11.
Matthæi.	13.
Lucæ	19.
2 Petri	1.
Iob	5.
Rom.	15.
1 Cor.	15.
2 Cor.	7. & 8.
1 Theſſ.	4.

Thob. 4. Si multum fuerit, abundanter tribue. Vnde abijcienda ſunt temporalia propter contemplationem diuinorum, ne ſenſus inuoluantur eis.

De Aduocatis.

ADuocatus eſt, qui in iudicio ius ſuggerit, aut præſentiam ſuam commodat amico, qui alio nomine cauſarum patronus dicitur. Aduocare & patrocinari in cauſis laudabile eſt, ſi tamen lingua ſuo fungatur officio; aduocatus enim inſtitutus eſt ad defenſionem iuſtitiæ, & falſitatis repreſsionem: vnde inſigne munus eſt decidere quæſtiones, quas humana, peruerſaq; auaritia attulit. ſine aduocatorum quidem ſuffra-

gio plurimæ veritates incognitæ, plurimæ iniuſtitiæ impunitæ manerent. B.Ambroſius,& Iuo, viri grauiſsimi in cauſis patrocinati ſunt; nam per hoc egregium aduocationis officium inſontes, defenduntur, & oppreſsi releuantur.

Contingit aduocatum trifariam peccare.

Negligenter, Ignoranter, Improbè & iniquè.	Negligēter, ideo ſi propria negligentia amittat cauſam clientis pec

cat mortaliter. Ignoranter, & hoc quia vel ignorat, & ſi non ignoraret, adhuc tamen cauſam defenderet. vel ſi ſciret, non defenderet, ſed adhiberet omne ſtudium ad defendendam veritatem, & eſt meritorium. vel ignorat; quia vult ignorare, nec vult diſcutere merita cauſæ, talis ignorantia aggrauat peccatum. nam ignorans legem, putat voluptates,& appetitus hominum legibus iuuari poſſe. quò fit, vt ipſarum legum ignorantia viam litigijs præſtet. vel peccat, cum aliquid malitioſius defendit. Vnde B. Ambroſius. Qui non poteſt ſub uenire alteri, niſi alter lædatur, commodius eſt neutrum iuuare, quàm alterum grauare, vel iniuſtè procedendo,& falſas allegationes adducendo.

B. Auguſt Epiſt. 36. loquens de Zacheo.

Aduocatus interdum vendit linguam ſuam, quæ eſt donum Spiritus ſancti, immo verò vendit ſilentium: quod eſt vocis priuatio: nec linguam ipſam diſſoluit, niſi funibus argenteis vinciatur. quamobrem aduocatus aſsimilatur linguæ ſtateræ, quæ tunc pendet, quando nihil ponderis appo-

nitur. Quidam appellauit hoc genus hominum venale; quia tot repagula fallaciarum inducunt, vt veritas ingreſſum non habeat: falſitatibus interimunt, & vinum erroris propinant.

Alexander de Aleſ. 3. parte q. 44

Quatuor ſunt neceſſaria aduocato (vt paucis multa comprehendamus).

Perſona. Cauſa. Modus. Affectus. Perſona, ne ſit infamis; quia infames, & excommunicati non poſſunt eſſe procuratores, & cauſarum patroni. Cauſa debet eſſe iuſta. Eccleſ. Pro iuſtitia agonizare. Modus quoque honeſtus eſſe debet, nam (vt ait ſapiens) Aurum & argentum tuum confla, & verbis tuis facito ſtateram, & frænos ori tuo rectos, & attende ne fortę labaris in lingua. Verùm aduocati noſtri temporis ſunt ſimiles phariſæis, qui dilatabant philacteria, & magnificabant fimbrias. In hunc ſanè modū iſti faciũt, cùm aiunt, dicimus pronunciamus, ſentẽtiamus, omni meliori modo, iure, forma. vbi vnico verbo poſſent concludere.

Eccl. 4. Eccl. 28.

O cæcas hominum mentes, ò pectora cæca. Nimirum ſi litigijs occaſionem parant, & plerunque mala inducunt, lites per annorum centurias inſolutę manent, omnia venalia, & contentionibus plena: vnde Dominus noſter prohibet patrocinandi modum, & omnem contentionem aufert, obiurgationes, rixoſas lites, quæ indę eueniunt, de medio tollit, & habitu charitatis informat. Quartò requiritur pius affectus; quia pręcipit Dominus.

Exodi 23

Si videbis aſinum iacere ſub onere, non pertranſibis, ſed ſubleuabis. Ambroſius. Medicus tenetur pauperi languido impendere curam, & conſilium medicinæ, ita iudex ex ſententia B. Auguſtini non debet vendere ſuum iudicium, neque teſtis ſuum teſtimonium: & ratio eſt; quia iudicium debet eſſe iuſtum, & teſtimonium verum. At iuſtitia, & veritas in medio conſiſtunt. aduocatus autem tantùm alteram partem fouet, à qua honeſtè mercedem ſui laboris exigit, ſed iudex & teſtis (cum ſint perſonæ communes pro vtraque parte conſtitutæ) non debent aliquid exigere. Aduocati (teſte magno Iuſtiniano) qui dirimunt ambigua facta cauſarum, non minus prouident humano generi, quàm ſi prælijs, armiſq; parentes, patriamq; ſaluarent. B. Amb. in lib. de officijs.

De Chriſto aduocato habes.

Exodi 20.
Eſaiæ 43.
Matth. 11.
Ioan. 1. 7 14. 17.
1 Tim. 2.
1 Ioan. 2. Aduocatum habemus apud Patrem.

De Ambulare.

AMbulare dicit motum progreſsiuum animalium, ſed præcipuè hominis eſt, cui progreſsiuus motus competit. ambulare non competit Deo, qui vbique eſt, & nullum locum occupat, eſt enim in loco, & non incluſus. eſt

ſupra locum, & non elatus. eſt infra locum, & non depreſſus. eſt extra locum, & non excluſus.

Ambulare debemus ad Deum feſtinanter, ſicut pauperes feſtinant ad ianuam diuitis pro refectione vnius diei. & valde imbecillis eſt, qui illuc non properat: Dominus parauit nobis menſam, & refectionem non horariam, vel diariam: ſed per-
Matth. 11. petuam: Vnde apud Matthæum Euangeliſtam inuitat nos. Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam vos. mundi huius temporalia non reficiunt: ſed magis fame, & ſiti perimunt. Exemplum de infirmo, cui immittitur
Ioan. 4. penna madefacta in os, & non ſedatur vomitus: ſed magis ex ventriculi ſubuerſione irritatur. Qui biberit ex aqua hac, ſitiet iterum. ideſt temporalibus iſtis; quia mẽs humana eſt latior, quàm vt vlla creatura expleri poſsit. Feſtinemus ergo ingredi in illam requiem, ne claudatur nobis ianua; aut auferatur pons miſericordiæ, qui modò eſt dimiſſus: & excludamur cum fatuis virginibus. modò Dominus comedit oſtio aperto, ideſt miſericordia: ſed in morte claudetur porta, & auferetur pons; quando tempus miſericordiæ ceſſabit. Feſtinemus ad locum tutiorem, ad agrum vberiorẽ, ad menſam ſuauiorem, vt habitemus ſine metu: abundemus ſine defectu: epulemur ſine faſtidio ſicut viator, qui ſole occumbente præ temporis anguſtia feſtinat, vt, tranſacta loci alicuius penuria, ad fertiliorem perueniat: ita homo facere debet,

ne nox, ideſt mors eum apprehendat, feſtinat. Et de operario, qui laborem operādo fert, vt operam abſoluat, & poſtea quieſcat. Et de peregrino, qui quotidie iter facit, vt ad patriam ſuam perueniat: vbi tandem, peracto itinere, conquieſcit. ita homo in huius viæ curriculo. Ioan. Am- Ioan. 12.
bulate, dum lucem habetis: vt non tenebræ vos comprehendant.

Quare ne offendamus eundum eſt.

- Honeſtè
- Dignè.
- Cautè.
- Sollicitè.
- Simpliciter.
- Perſeueranter.

Primò eundum eſt honeſte. Non enim videntur honeſtè ire, qui noctu vagantur, vt lucifugæ adulteri, fures, & his ſimiles, qui diligunt opera tenebrarum,
ideſt peccata. Ioan. Qui malè agit, odit lucē, &c. Ioan. 3.
Rom. Abijciamus opera tenebrarum. Item non Rom. 13.
vadit honeſtè, qui incedit nudus. Vnde Apoſtolus ſequitur. & induamur arma iuſtitiæ, ideſt vir- Apoc. 16.
tutes, ſicut in die honeſtè ambulemus. Apoc. Beatus, qui cuſtodit veſtimenta ſua, ne nudus ambu-
let. Coloſſ. Induite vos, ſicut electi Dei. Iſa. In- Col. 3.
duere veſtimentis gloriȩ tuæ. quæ ſcilicet ad glo- Iſaiæ 13.
riam ducunt. Ille, qui non habuit veſtem nuptialem, expulſus eſt à nuptijs. Matth. & Theſ. Prȩ- Matt. 22. Theſ. 13.
cipimus vobis, vt honeſtè ambuletis ad eos, qui foris ſunt in cōuerſatione veſtra, ipſos ædificātes,

Secundò ambulandum eſt dignè. Eph. Obſe- Eph. 3.
cro vos ego vinctus in Domino, vt digni ambule

tis vocatione, qua vocati eſtis: ſcilicet prout requirit dignitas illa, ſcilicet vita æterna, ad quam vocati eſtis. dignè ambuletis: ne in via indigna committatis, propter quæ dignitatem illam perdatis. Exemplum. Stultus eſſet admodum, qui electus Epiſcopus, ante cōfirmationem aliquid committeret, vnde epiſcopatum perderet, & principis iram incurreret. Sic ille, qui peccatum mortale committit, pro quo vitam æternam amittit. Eph. 3. Elegit nos ante mundi conſtitutionem, vt eſſemus ſancti, & immaculati in conſpectu eius, in charitate. Item dignè, vt illa modica, & indigna temporalia contemnamus. Si alicui pertinet regnum vt patris hæredi, & duo iugera terræ vt matris hæredi, fatuus eſſet, ſi pro modica illa terra regnum dimitteret. Sic ſunt illi, qui pro terrenis æterna dimittunt. Pſal. Pſal. Quid mihi eſt in cœlo, & à te quid volui ſuper terram? Sen. Ante hoſtes contemne opes, & te dignum finge Deo. Nemo dignus eſt, niſi qui opes contemnit. Item dignè, vt pro illa dignè operemur. Magnitudo præmij magnum requirit laborem: & iuſtum eſt, vt multum laboris operarius ſuſtineat, qui magnam mercedem expectat. Ideò dicitur Coloſſ. Ambuletis dignè, Deo per omnia placentes, in omni opere bono fructificantes, & creſcentes in ſcientia Dei. Col. 5.

Eph. 5. Tertiò ambulandum eſt cautè. Eph. Videte, quomodo cautè ambuletis. ſcilicet ſapienter. Qui vult cautè ambulare, debet reſpicere initium viæ

(ideſt

(ideſt vitæ) medium, & finem. O. homo conſidera, vnde venis; erubeſce vbi es, & ingemiſce quo vadis, & contremiſcè. Cautè ambulandum eſt; quia, vt habetur Matth. Arcta eſt via, quæ ducit ad vitam; quia quàm citò pes extra terminos ponitur, labitur. Vnde qui vadit per anguſtam plantam, non debet incautè & oſcitanter incedere: ſed fixa acie pedes ſuos reſpicere, ideſt finem ſuum. Eccleſ. In omnibus operibus tuis memorare nouiſsima, &c. Sed, vt dicit Pſal. Non eſt reſpectus morti eorum, &c. Et nota, quòd currus (ideſt largæ conſcientiæ) non poſſunt benè currere per arctam viam pœnitentiæ ſine ſubmerſione. Eccl. Attende auditui; quoniam cum ſubuerſione tua ambulas. Item qui vult cautè ambulare, debet malam ſocietatem euitare, Prouerb. 1. Fili mi, ſi te lactauerint peccatores, &c. & ita ne ambules cum eis. De hoc require in Cap. de mala ſocietate. ambulandum eſt cautè; quia rethibus plena ſunt omnia, Hierony. Diabolus laqueis cuncta compleuit.

Matth. 7. Ecc. 7. Pſal. 72. Ecc. 13.

Quartò ambulandum eſt ſollicitè. Miche. Indicabo tibi, homo, quid ſit bonum, & quid Dominus requirat à te, vtique facere iudicium & iuſtitiam, & diligere miſericordiam, & ſollicitè ambulare cum Deo tuo. Solue ergo tibi iudicium, iuſtè viuendo proximo, miſericordia Deo, ſollicitudinem iudicandi nos dimiſit nobis Dominus. 1. Corinth. Si noſmetipſos dijudicaremus, non

Mich. 6. 1. Cor. 11.

vtique iudicaremur. Si ergo in confeſsione feras ſententiam tuæ damnationis, Deus profert ſenten tiam abſolutionis. Rectè ergo iudicate filij homi num. non rectè iudicat, qui peccatnm ſuum eleuat, & peccatum alterius grauat, vt Phariſæus Pu blicanum. Exemplum de ludo ſcacorum, vbi videt homo clarius extra, quàm intra ludum. Sic ho mo facilius videt alterius culpam, quàm ſuam. Iſti palàm blandiuntur, & occultè detrahunt & lacerant. pacem cum amico loquitur, & occultè ponit inſidias. Ier. Ioab cum Amaſa. & Rom. 20. Similes marſupio tabernarij, quæ diuerſa habet folia & plicas in quibus diuerſarũ monetarum ge nera reconduntur. Sequitur. Et diliges miſericor diam, ideſt cum hilari vultu dare. Qui pauperi lætè, erogat, & Dominus ei, ſicut ille, qui arridet ſpe culo, & ſpeculum ei. Chryſ. Tali vultu reſpicit

Cor. 9. Deus ea, quæ facis, cum quali facis. 2. Cor. Hilarem enim datorem diligit Deus. Sequitur. & ſollicitè ambula cum domino Deo tuo. Qui vadit ad Deum, vadit cum Deo: qui viam munit, & expen

Matth. 6. ſas ſoluit. Nolite ergo ſolliciti eſſe, dicentes: quid manducabimus, aut quid bibemus? Math. Scit enim pater veſter; quia his omnibus indigetis. Chriſ. Qui ad fontem vadit, non eſt ſollicitus, quid bibat. vel qui ad magnum conuiuium, vel cum magno domino, quid comedat. quid ergo

Pet. 5. times ſtulte? maior eſt fons diuinæ prouidentiæ. Omnem ſollicitudinem veſtram in illum ptoijcien

tes; quoniam ipſi cura eſt de vobis.

Quintò ambulandum eſt ſimpliciter in humilitate, & paupertate ſpiritus, non ſicut quidam, qui ſuperbè, & erecta ceruice incedunt ſuperbia inflati, Prouerb. Melior eſt pauper ambulans in ſimplicitate ſua, quàm diues torquens labia ſua, decipiendo ſimplices,& deridendo. Prouerb. Qui ambulat ſimpliciter, ambulat confidenter. Prouerb. 11. Prouerb. 10.

Sextò ambulandum eſt perſeueranter. Gen. Abijt Iacob itinere quo cœperat. Iob. Iuſtificationem,quam cœpi tenere,non deſeram. Sicut canis ad vomitum,& ſus lota in luto iterum ſe proijcit. Neminem diligit tam Deus,quàm eum, quo cum ſapientia habitat. non enim quærit hoſpitiũ, niſi vt ibi permaneat. Ioan. Ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus. ſtultè admodum agit, qui peccando Deum à ſe repellit, cùm ipſe dixerit. Manete in dilectione mea. Io. quia perſeuerantia coronat opus. Gen. 32. Iob. 27. Sap. 7. Ioan. 14. Ioan. 15.

Ambulandum eſt ſimpliciter propter tria, quæ nos aſsiduè interturbant. primum malum eſt fouea, Eſa. Formido,fouea,& laqueus ſuper te, qui habitator es terræ. Deinde quia inimici nos vndique circunſtant, Circundederunt me inimici mei; quia multi bellantes aduerſum me. Demum; quia Diabolus perfidus hoſtis ſedet in inſidijs, vt interficiat innocentem.

Ambulatio eſt quadruplex.

Naturæ, Culpæ, Gratiæ, Gloriæ,	Primò homo ambulat ad mortem. Iob. Et ſemitã, per quam non reuertar, ambulo, aut verius percurro, ac ſi diceret.

Iob. 16.

poſt quam ſemel abſoluero, non iterum repetam, ſed diuino exhibebor iudicio, accepturus præmiũ pro operibus in præſenti hac vita peractis. Hoc dicit, vt ibi notat D. Thomas, propter quorundam inſaniam, credentium hominem poſt mortem iteratò ad præſentis vitæ curſum redire, vt homo iterum ſit puer, & ætates huius vitæ perambulet.

Secunda eſt culpæ. In circuitu impij ambulant (ſerpentis more) qui tortuoſo, & erratico curſu homines decipere ſolet. ita impius intus in pectore venena, & fraudes reuoluit.

Tertia eſt gratiæ, qua homo de bono in melius ambulans proficit. Ambula coram me, & eſto perfectus. Gen. dixit, ambula, coram; me quia aliud eſt & ambulare coram Deo, aliud cũ Deo, aliud poſt Deum. coram Deo, eſt placere Deo; in omnibus. ambulare cum Deo, eſt eius præcepta ſectari, & amicum eſſe Dei, vt de Enoch, & Noe legitur Gen. 5. ambulat poſt Deum quiſquis ſeipſum abnegando, proprię renunciat volnntati.

Gen. 16. Apoc. 3. Pſal. 17. & 103.

Quarta eſt gloriæ. Ambulabunt mecum in albis; quia Domino peccauerunt. non enim ambulant cum Deo in albis qui peccatoruw tenebris inuoluuntur. & ſordent.

Ambulare ſignificat interdum profectum virtutis. *Tolle grabatum tuum, & ambula. Ambula coram me, & eſto perfectus.* Mar. 2. Gen. 17.

Ambulat Deus ſuper pennas ventorum; quia habitat lucem inacceſsibilem: vel quia verbi ſui celeritate corda noſtra penetrat: vel quia eius charitas omnes virtutes ſuperat. Vnde Aug. *Deambulat Deus in nobis præſentia maieſtatis, ſi latitudinem inuenerit charitatis.*

Deambulabat in paradiſo, expectans hominem ad pænitentiam. Vnde eſt adagium. *Dÿ pedes laneos habent.*

Viatores ſumus, dicitis (ait Aug.) quid eſt ambulare? breuiter dico proficere. B. Aug. de verbis Apoſt. ſer. 15

Ambulare in innocentia, Pſal. 25.84.100. Quis ita ambulat, vt nunquam labatur? quia ſcriptũ eſt, ſi quis in lingua non offendit, hic perfectus eſt vir. lubrica eſt enim via.

Ambulare in timore Dei, Ne. 5.

Ambulare in lumine vultus Dei, ideſt in lumine doctrinæ. Pſal. 88.

Ambulare in veritate vitæ, eſt ambulare ſecundùm ſpiritum.

Quam vitã Chriſtus inſtituit. Rom. 6. Gal. 5. Noli attendere quò ſis iturus, ſed quò ſis venturus. Quid ergo eſt ambulare in veritate vitæ, niſi contemnere vanitatem, & felicitatem huius ſeculi?

Ambulare ſine veſtimento eſt carere bonis operibus, vel malis abundare. Iob 24.

Abac. 1. Ambulare ſuper latitudinem terræ, eſt ſequi viam latam, quæ ad inferna deducit.

Ambulare in via. Melius it claudus in via, quàm curſor extra viam.

Ierem. 7. Ambulare poſt Deos alienos, eſt hæreticorum impietates ſectari.

Aug. lib. de nouo Cantico cap. 4. Tria hominum genera odit Deus. Remanentem, retro redeuntẽ, & aberrantem. & cum ambulantes ſumus, alius tardius ambulat, alius celerius: ambo tamen ambulant. Excitandi ſunt ergo remanentes retrò, redeuntes reuocandi, errantes in viam reducendi, tardi exhortandi, celeres imitandi. Noli in via remanere, noli retrò redire, noli deuiare. remanet qui non proficit: retrò redit, qui ad ea reuoluitur, vnde iam abſceſſerat: deuiat, qui apoſtatat.

D. Auguſtinus in epiſto. ad Martianum eiuſdem ferme verbis definit. amicitiam. Amicitia ſanctum, & venerabile nomen mentis, ac voluntatis affectum ſignificat. eſt enim amicitia voluntas mutua erga aliquem cum pari eius voluntate. & dicitur amicus, quaſi animi cuſtos. Numiſma quippè ad amicos comparandos idoneum eſt ſola beneuolentia, propenſusq; in alterum amor, virtuti coniunctus. differt amicitia ab amore, & charitate. amicitia elicit habitum, amor actum, charitas vtrumq;. dilectio addit electionem, quę eſt in voluntate.

Vera amicitia conſtat ex mutuo concordiæ ligamento: quia ſicut fluuij in multos deducti riuos lentiorẽ habent curſum: ita vehemens amor

in multos diſperſus, haud dubiè marceſcit. Columbæ propter mutuam inter eas amicitiam in eodem alueari commorantur, & quæ modò pugnarunt, iungunt ſua roſtra. ita amicitia hominũ charo nodo dulcis eſt, nec anguſtis finibus eſt terminanda: neque cum fortuna mutanda.

Amicitia debet eſſe conſtans, vera, & firma. Conſtans; quia *Frater in anguſtiis comprobatur*. Vnde nec tormentum ſeparat, neque labor ſuperat, quem vera amicitia confœderat. diu ergo cogita, an tibi in amicitiam aliquis recipiendus ſit. vera debet eſſe amicitia; quia nemo poteſt eſſe veraciter amicus hominis, niſi fuerit ipſius primitus veritatis. Prouer. 17

Quatuor faciunt hominem Dei amicum. Docet quoq; natura inter homines amicitiam, quia nihil eſt tam graue, quod delere poſsit extrema naturæ veſtigia, quod etiam in corpore noſtro inſinuari poteſt, vbi vno membro patiente, cætera compatiuntur. Aug. Epiſtola 2. ad Macedonium.

- Iuſtitia,
- Cordis munditia,
- Præceptorũ cuſtodia,
- Aduerſorum tolerantia.

Primum eſt iuſtitia operans per dilectionem Iacob. *Credidit Abraam Deo, & reputatum eſt illi ad iuſtitiam, & ideò amicus Dei appellatus eſt*. Cordis munditia. *Qui diligit cordis munditiam propter gratiam labiorum ſuorum, habebit amicum regem.* Præceptorum cuſtodia. *Vos amici mei eſtis, ſi feceritis quæ præcipio vobis*. Magna profectò eſt Chriſtiani ho- Iac. 2. Prouer. 22 Ioan. 15.

minis dignitas,qui amicus Dei dictus eſt.

Aduerſorum tolerantia. *Abraam tentatus eſt, & per multas tribulationes probatus, amicus Dei appellatus eſt.*

Quatuor reddunt hominem amabilem.	Verborũ modeſtia. Manſuetudo. Fidelitas. Beneficia.	Vera amicitia habet concordiam,fiduciam,conſtantiam: quia nõ

eſt ſolidus,ſed fluidus, qui in amicitia nõ manet.

Primò verborum modeſtia. ſapiens in verbis amabilem ſe facit: ergo vt ameris,amabilis eſto.

Manſuetudo eſt ad veram amicitiam. In manſuetudine opera tua perfice. nam virtus, familiaritas, & dulcis vitæ conſuetudo nutriunt veram amicitiam. manſuetudo quoque facit,vt amicorum incommoda æquo animo tolerentur: quod eſt amicitiæ inſolubile vinculum.

Fidelitas. ſi eſt tibi ſeruus fidelis, ſit tibi quaſi anima. Vnde neque facilè amicos quoſcunque obuios cõplecti debemus, nec eos mox in amicitiam recipere:nec protinus eligendum eſt, quicquid ſe ſponte offert: quando rubum, ſpinaſque nos complectentes, ac ſedulò proſequentes diſcutimus. fidelis debet eſſe amicus alteri; quia amicum in aduerſitate poſitũ deſerere, turpe eſt. fidelis ſit,vt eum à calumnijs tueatur. nam amicũ qui non defendit, alio culpante, ille fugiendus eſt Lyricus.

Abſentem qui rodit amicum,
Qui non defendit alio culpante re.
Hic niger eſt, hunc tu Romane caueto.

Beneficia. Si eſurierit inimicus tuus, ciba illum. ſtudeat ergo homo amare Deum, & non amabit in homine niſi Deum, ſi amas amicum; quia aliquid tibi præſtat: non illum amas, ſed illud, quod præſtat. amicus gratis amandus eſt propter ſeſe, non propter alium. Horat lib. 1. Saty. 4.

Amicitia nil dedit natura maius, nec rarius. quæ tamen inter pares contrahenda eſt. Vnde quidam ait.

Exige amicitias, & tibi iunge pares. Ouid. lib. 3. de Triſtib.

Gen. 2.	Habes de amicitia.	Lucæ. 14.
Iud. 8.		Lucæ 16.
Pſal. 87. 118. 138.		2. Cor. 8.
Eſter. 5.		
Oſee. 11.		

Can. 2. amore langueo.
1. Regum. 18. de Ionatha, quem Dauid rex dilexit, ſicut animam ſuam.
Iob. 20.

Amor Dei.

AMor eſt actus, quo voluntas diligit, vel acceptat aliquod obiectum conueniens. iſte affectus ad quatuor poteſt dirigi, ad Deum, & dicitur charitas. ad proximum, & dicitur dilectio. ad æterna, & dicitur affectio. ad diuitias, & dicitur cupiditas. hic amor mundi quatuor inducit, Prouerb. 21.

Duo ſunt gradus diuini amoris. { Deum diligere, Ordinatè diligere.

Si verè diligitur Deus, diligitur, vbicunque inuenitur, in ſeipſo, in proximo, intus, & foris, ſurſum, & deorſum, longè, & propè.

Amor Dei quatuor effectus producit in nobis. Vnit certè diuinus amor, cuius indoles talis eſt: vt per ſeipſum accedat ad Deum, & illi conſtanter hęreat. familiariter percunctetur, conſultetq; de omni re. { Vnit, & rapit. Transformat, adeo enim amor ſua vi immutat amantes, vt vix cognoſcantur. Cauſat peccati odium, & animi languorem.

nec mirum, ſi id pręſtat diuinus amor; quia in humanis (vt Plautus ait) amaſiæ viſio amanti ebibit ſanguinem. cum tacitum viuit ſub pectore vulnus. ita oramus, fiat voluntas tua. concordat Apoſtolus. *Qui adhæret Deo, vnus ſpiritus eſt cum illo.* August. in ſuis meditationibus cap. 31.

Amoris diuini dulcedo in tribus cognoſcitur.

In recordatione remiſsionis peccatorum. *ſuauis Dominus vniuerſis.*

In recordatione beneficiorum Dei. *Memoriam abundantiæ ſuauitatis narrabunt.*

In guſtu vitæ ęternæ. *Guſtate, & videte, quoniam Dominus.* Vnde legitur de B. Anſelmo, qui volebat ſibi exſiccari viſcera propter amorem Dei. quod tamen non eſt intelligendum de viſceribus propriè: ſed intelligit intimos carnis appetitus. vel ſiccationem viſcerum vocat vulnera charita- Bonauentura in 4. Sen.

tis, qua anima languet ex Chriſti abſentia, & in pectore, atque in corde magnum facit incendiũ.

Quatuor ſigna amoris. in peccatore.	Cognitio peccati, Detectio vulneris, Satisfactio, Sancta conuerſatio,
Amare conuenit Deo, non quatenus dicit affectũ aduentitium, ſed prout amare dicit bene velle. Amat Deus pręcipuè quatuor hominum genera,	Peccatores, Incipientes, Proficientes, Perfectos,

Peccatores diligit Deus ob carnis infirmitatem, ſed non peccata. *Miſereor ſuper turbam; quia triduo ſuſtinent me, nec habent quid manducent.*

Triduum peccatoris eſt.

Velle, Scire, Poſſe,	Hęc in peccatore deeſſent, niſi ſuppleret clementia Saluatoris.

Amor Dei duplex.	Abſolutus, & eſt diuina voluntas. Reſpectiuus, qui reſpicit ordinem naturæ, & diuinæ voluntatis conformitatem.

ideò amor amore impeditur: neque ſuccedit amor vtilis, niſi noxius ſecedat.

Diligendus eſt Deus tripliciter.	Integraliter, Fideliter, Perſeueranter.

Integraliter, quia in toto corde: ſed quid eſt ex toto corde? vt omnia alia, vel diuitias, & honores poſtponas. Arbor non creſcit multum, niſi

prius virgulta reſecentur; ita cor hominis non diliget Deum ardenter, niſi proprio amore denudetur. Deut. *Circuncidet Dominus cor tuum,& cor ſeminis tui,vt diligas Deum tuum ex toto corde tuo.* Requirit Deus totum cor. *Fili mi præbe mihi cor tuum;* quia illud poteſt implere ſolus, qui ſolus creare potuit. Aug. *Totum exigit te, qui fecit te totum.* Imitandi ſunt, qui in arte ſchachica præſtant. prius enim deliberant, in qua ſede poſsint collocare peditem, vel equitem, ariphilum, & eiuſmodi, ne ab aduerſario victi ſuccumbant: ita amans per omnia debet collocare amorem ſuum in tuto. Decepta es ò anima, ſi credis ſimul habere ſponſum tuum Chriſtum, & adulterum diabolum. Non eſt cenſendum purum aurum, niſi in igne probetur, ac ſeparetur à ſcoria: nec cenſendus eſt purus amor, ſi habeat aliquid carnalitatis cõmixtum. ita Pilatus miſcuit ſanguinem Chriſti ſacrificio Galileorum. Luc. Hoc proinde fit, quando id, quod debet diligi ſecũdùm ſpiritum, carni tribuitur. Gal. *Sic ſtulti eſtis, vt cum ſpiritu ceperitis, nunc carne conſummamini.* Debet itaque Deus diligi integraliter. idest ex toto corde, ratione creationis, & recreationis. Ber. *Ecce Domine, quia feciſti me, debeo me amori tuo totum: & tantum debeo, pluſquam meipſum, quantò tu maior es me, pro quo dedi ti teipſum.* Secundò diligendus eſt Deus fideliter, hoc eſt ipſum diligere ex tota anima: ſicut ipſe dilexit nos; quia maluit Chriſtus propriam animam

Deut. 30.
S. Aug.
Lucæ. 13.
Gal. 3.
S. Ber.

mam

mam ſeparari à corpore, quàm ab eo ſeparentur animę noſtræ : ita porrò fecerunt Martyres, qui deſpecta præſentis vitæ luce, contemptoque ſuorum corporum cruciatu, ſeuiētem mundum pro
Sap.3. Dei amore vicerunt. *Fideles in dilectione acquieſcent illi.* Fideles appellat ſapiens veros amatores; quia fidelem amorem tormentum non ſeparat : labor non laſſat : theſaurus non ſuperat alienus : amor
Rom.8. non occupat. Rom. *Quis nos ſeparabit à charitate Chriſti?* qua ſcilicet Deus dilexit nos, vt exponunt B. Ambroſius, Auguſtinus, & Chryſoſtomus. tribulatio. i. afflictio corporis: vel potius per tribulationem omne genus aduerſitatis comprehendit, anguſtia, ſiue anxietas, quæ eſt conſilij, animiq; inopia, quæ præ difficultate contingit: hac premebatur Abraam, cũ dixit vxori. *Dic quòd ſoror mea ſis.* &c. amanti itaque ſunt omnia dulcia. Omnia grauia, leuia, inania & propè nulla facit amor. *Nihil eſt fortius animo* (ait Aug.) *charitatem habente.*
D. Aug.
Iob. 8. *ſi occiderit me, in ipſo ſperabo.* Iob. Canis ſequitur dominum ſuum etiam inuitum. Mulier capta amore carnali omnia ſuffert, labores exiſtimat nuptiarum iocum: multò magis id in nobis effecit diuinus amor. Auguſt. *Si tanta portat nobis cupiditas, quare tanta non portat charitas?* & Chry. *Si nautis pericula, maris glacies, & frigora agrorum cultoribus. Vulnera militum leuia & portabilia ſunt ſpe lucri temporalis: quantò magis, qui Deum amat, nullum debet ſentire periculum.* Nam ſicut ferrum calidum (teſte

B. Aug.)

B. Aug.) dum tunditur, dilatatur: frangitur autē frigidum. Sic homo non eſt aptus bene operari, niſi calefactus fuerit igne charitatis. *De excelſo miſit ignem in oſsibus meis, & erudiuit me.* ideſt ad bene operandum. Amantis anxietas non ſinit eum dormire: dolet, & non ſentit: laborat, & non laceſsit: deridetur, nec aduertit: idem. *Qui amat, non laborat.* exemplum de Iacob Gen. *Die noctuq; æſtu vrebar, & gelu. fugiebat ſomnus ab oculis meis.* Cant. *Si dederit homo totam ſubſtantiam domus ſuæ pro dilectione ſua habenda, quaſi nihil deſpiciet eam.* Glo. Vbi abundat amor æternorum: mox vileſcit amor terrenorum.

D. Aug.
Iren 1.
S. Auguſt.
Gen. 31.
Cant. 8.

Amandus eſt Deus ratione.
- Attinentiæ,
- Deliciarum,
- Beneficentiæ,
- Retributionis.

Ratione attinētię, quia pater nōſter ęſt. Matth. *Patrem nolite vocare ſuper terram. Vnus eſt enim pater veſter, qui in cælis eſt. ſ. Deus.* ſi filius naturaliter amat patrem, vt potè habēs ab eo partem corporis: eò magis tenemūr Deum diligere, qui corpus, & animam ex nihilo creat. Vnde. Aug. *Amandus eſt genitor, ſed præponendus eſt creator.* Ecc. *In omni veritate tua dilige eum, qui te fecit.*

Matth. 23.
B. Aug.
Ecc. 7.

Secūdò amandus eſt Deus; quia delectationes in dextera eius. Ber. *Si tāta inuenitur delectatio in portiuncula creaturæ, quanta inuenietur in ipſo creatore?* Aug. *Quicquid præter Deum eſt, nihil eſt, dulce non eſt.*

Ber.
Aug.

Dulce-

Dulcedo mellis tollit omnem alium ſaporem. licèt impius (vt ait Iſidorus) dulcedinē Dei non ſentiat, quia de febre iniquitatis palatū cordis amiſit. *(Iſid.)*

Amandus eſt cauſa beneficentiæ Ber. *Multum de nobis Deus meruit, quia ſeipſum nobis in pretium dedit.* nullum lignum eſt adeo humidum, quod in fornace non accendatur. Carbones ſuccenſi ſunt ab eo. *(Ber.)*

Ratione retributionis, quia eb eo ſperantur bona, quæ oculus non vidit, nec in cor hominis. *(1. Cor. 2.)*

De amore Dei habes.

Deut. 6. 7. 10. 11. 30. Ioſuæ. 22. Pſ. 17. 46. 109. 114. 118. 144. 146. 148. Prouerb. 3. 10. Ecc. 13. 45. & 43. 45. Dan. 14. Mal. 1. Ioſ. 3. 8. 14. 15. 16. 17. 21.	Matth. 17. 22. Lu. 6. 7. Rom. 5. 8. 9. 12. Cor. 2. 13. 14, 2. Cor. 5. 6. 12. Gal. 6. Eſt. 1. 2. 3. Tim. 1 2. 2. Tim. 1. 2. 3. Io. 2, 3. 4.

De amore ſui.

Charitas tres habet oculos. Diligimus Deum toto corde. i. toto intel-	In Deum, In proximū, In ſeipſum,	Diliges Dominū Deum tuū, hic eſt primus oculus: & proximum. hic eſt ſecundus. Sicut teipſum. hic eſt terius.

lectu, vt nullum in confeſſione Trinitatis relinquas errori locum, tota anima. i. voluntate, vt ni-

hil

hil ei contrarium velis.tota mente.i. in memoria, vt nil reminiſcens,quo minus de eo ſentias.

Amor proprius eſt veluti lapis pretioſus, qui ſi plūbo addatur,perdit valorem.ſi auro, acquirit. ita proprius amor,ſi collocetur in Deo, eſt precioſus.ſi in terrenis,eſt vilis.

Omnium malorum cauſa eſt amor ſui. Chriſ. *Et radix & fons hominem excæcat, & perdit. Vehementer claudit oculos amor priuatus* (ait Greg.) *qui nimis amat ſe. perdit ſe; quia nimis ſolicitus eſt ſui, nimis ſibi blanditur. Qui amat animam ſuam, perdit eam.* Vnde.B.Aug.*Si malè amaueris:tunc odiſti. Si bene oderis:tūc amaſti. diſce ergo amare te,nō amādo te: quiſquis enim amat ſe, hallucinatur, ac cæcutit in eo, quod amat.* D. Chriſ. D. Greg. Ioan.12.

Magna ſtultitia eſt ſeruum proditorem nutrire,& furem,qui ad patibulum te adducit.

Terra quò magis ferax, eò plures herbas producit. *Male dicta terra in opere tuo, ſpinas, & tribulos producet tibi.* Gen. Amor proprius,græcè φιλαυτία peruertit iudicium:offuſcat rationem:obſcurat intellectum: corrumpit voluntatem: cōcludit ſalutis ianuam:venatur honores. Nimirum ſua ſponte(non aliter atque hedera) inuenit quò ſe alliget. Gen.3.

Vocauit Deus Abraā,& ait. *Egredere de terra tua.* i.omnia relinque. Omnia relinquere propter propter Deum: vnde in Abraam notantur quatuor ſigna dilectionis { Deū, carnē ſuā eſt affligere, Propriā gloriam nō quærere Propriæ voluntati abrenunciare.

Amor

Amor proprius eſt velut cor in corpore:corpori imperat,& hãc molem vi ſua moderatur. eſt ſicut vermis,qui corrodit lignum, in quo oritur, & ſicut blatta,quæ comedit veſtes, *Qui delicatè nutrit ſeruum ſuum.* i. corpus ſuum à pueritia ſua. poſtea inueniet eum contumacem.i.ſpiritui repugnanté.

Prouer. 19. Sozomen.in Tripart. hiſt.lib.8. cap.1.

Dorotheus Thebeus monachus quotidie lapides ad mare colligebat.annuatimque fabricabat hoſpitium ægrotis.Huic laboranti quidam dixit.cur ita cõficis corpus tuũ. cui ille, quia me (inquit)illud occidit.

Amor proprius eſt triplex. { Naturalis, Criminalis, Spiritualis. }

Eph. 5.

Amore naturali quiſque ſe ipſum diligit. Eph. *Nemo vnquam carnẽ ſuam odio habuit.* Nemo eſt vnquam,qui ad naturæ ſenſum ſic obſurduerit, vt corpus propriũ,vel oderit,vel neglexerit,vt cunque gibboſum,obeſum,macilẽtum,deforme,oneroſum, & infirmum; immo quæ deformia ſunt in eo,abdit.iſte amor nec laudabilis,neque vituperabilis,cum à natura ſit: licèt amore ordinato homo diligat imaginem, & ſimilitudinem ſuam,& vult ſibi ipſi bonum,quod congruit.talis amor eſt debitus, rectus,& bonus, de quo Aug. *Rectus amor omnes affectiones animæ rectas habet:metuit enim peccare cupit, perſeuerare, dolet in peccatis, gaudet in operibus bonis.* talis amor placet Deo, & ordinat ad diligendum Deum.

B. Aug. 14. de Trin.

Amore corporali homo ſeipſum diligit.quò ad hominem exteriorem : ita primi Angeli in ſeipſis

quieſcentes non fecerũt circulum in Deum, à quo recedentes periere.

Amore ſpirituali homo ſeipſum diligit quò ad animam. Homo ſeipſum amans eſt velut Ericius (ait B. Iſidorus) nam cùm primum videt arborẽ fructibus onuſtam illuc conſcendit, & poma ſpinulis, quibus tegitur, inuoluit, mox ad cauernam ſuam graditur: quibus exoneratis, catuli eius nutriuntur. ita ardens ſui amator Eſ. *Ibi habuit foueam Ericius, & enutriuit catulos ſuos.* B. Iſid. Eſ. 34.

In inferno nil aliud ardet, niſi propria voluntas. *Ceſſet propria voluntas (ait D. Bernardus) & non erit infernus* D. Ber.

Sed vnde profectò oritur proprius amor, niſi ex nimia familiaritate ſui ipſius? ſibi viuit homo, nec alterius miſeriam ſuſpicit. Hoc eſt grauiſsimum in homine malum (dicebat Plato.) quia nõ poteſt eſſe ſui iudex æquus, & incorruptus.

Sola voluntas inter Deum, & ſeipſum intercedit. quò magis elõgaris à Deo, eò magis ad teſeipſum accedis. *Duas ciuitates fecerunt duo amores. ciuitatem Dei fecit amor Dei vſque ad contemptum ſui. Ciuitatem diaboli fecit amor ſui vſque ad contemptum Dei.* B. Aug.

Frigidum illud verbum (meum & tuum) ſunt cauſa omnis mali, clamat Apoſtolus. *In nouiſſimis diebus erunt homines ſeipſos amantes, auari, ſuperbi, parentibus inobedientes.* ponit amorem proprium vt radicem omnis mali: ideo qui ſeipſum quærit, ſeipſum inueniet.

Verus amator debet abnegare ſeipſum.i.proprio amori, & voluntati renunciare, homo in ſe habet corpus, & ſpiritum quò ad corpus,dicit,abneget ſe.i.relinquendo diuitias, & delitias.in ſpiritu aũt sũt duo intellectus, & affectus,intellectus iudicat,& affectus appetit,& vult. debet ergo nedum ſe abnegare,ſed ſemetipſum. Socrates, cum poſt ſudorem à paleſtra collectum, videret alios ad potum confugere,vt ſitim explerent: ipſe bibere ſolus noluit. & cum interrogaretur, cur bibere nollet. *Ne conſueſcam* (inquit) *obſequi affectibus.*

Septem conſiderationes repellunt à nobis proprium amorem.Breuitas vitę, quia Facile cõtẽnit omnia,q ſe cogitat moriturũ. ſumus enim ſimiles bullæ,fluxi,& momento caduci: eſt enim bulla tumor in aqua,præcipuè cum bullit, qui repente excitatur,& repentè euaneſcit.

Anguſtiarum conſideratio. *In mũdo preſſuram habebitis.*

Conſideratio periculi. *Qui nauigant mare,enarrant pericula eius.* conſideratio eorum, qui perierunt. *Veni in altitudinem maris, & tempeſtas demerſit me.*

Conſideratio ſeruitutis. *Datum inſipientis non erit vtile tibi.* Ingratitudo mundi.Ecc. *Si largitus fueris, aſſumet te, & ſi non habueris, derelinquet te.*

Ecc.13. Conſideratio obliuionis ſui,& Dei.

In amore proprio poteſt eſſe inordinatio,quando homo ſuperbit, vel in aliquo excedit. vel circa

bonum

bonum naturæ, vel circa bonum legis, cum quęrit quietem carnis vſque ad contemptum Dei.

De amore proximi.

AMOR Dei, & proximi ab vna radice prodeunt, & ad vnam fidem tendunt. in ſphæra quando lineæ recedunt à centro, à ſe inuicem etiã elõgantur. Benedixit Deus primo diei, quia vnus. *Et mane dies vnus*. Nõ legimus benedixiſſe ſecundę diei, quia numerus binarius eſt numerus diuiſionis. Fons, qui in alto oritur, facilè ad ima declinat. Vnde Aug. *Nemo poteſt veraciter eſſe amicus, niſi primitus fuerit amicus ipſius veritatis*. & Greg. *Per amorem Dei amor proximi gignitur. et per amorem proximi amor Dei nutritur*. ſicut aqua non aſcẽdit, vltra quã oriatur. Gen. 1. B. Aug. D. Greg.

Amandus eſt proximus. Et proximus ille eſt, qui eſt tibi prope: vel qui eſt valde propinquus. & omnis homo dicitur proximus alteri, vt ſunt eiuſdem naturæ, & debent inuicem benefacere: vnde proximus dicitur beneficus.

Quatuor ſunt creaturarum genera.
- Aliquæ habẽt eſſe, vt lapides.
- Aliæ vegetari, vt plantæ.
- Aliæ ſentire, vt Bruta.
- Aliæ vegetare, ſentire, & intelligere, vt homo.

Solus homo eſt tibi proximus inter has creaturas. quia eſt tibi propè quò ad quatuor gradus. ita

Homo homini Deus (vt in ꝓuerbio eſt,) vt intelligas quantũ ab homine alienũ eſt, homini iniuriam facere. Vnde (ait B. Aug.) Omnis quippe homo omni homini eſt proximus: nec vlla cogitanda eſt longinquitas generis, vbi eſt natura cõmunis. Angeli quoque dici poſſunt proximi, à quibus tanta nobis miſericordiæ impenduntur officia.

B. Augu. in Pſal. 118.

Nomine proximi intelligimus quẽlibet. cuius dilectio, & amicitia eſt grata dilecto. eſt aũt proximus nomen relatiuum; quia nullus poteſt eſſe proximus niſi proximo, vt notat Aug.

Diligendus eſt proximus, ſicut teipſum. i. ad quod teipſum, vel in quo teipſum, vel quo ordine teipſum. i. ad gratiã in præſenti, & gloriam in futuro, vel quo amore teipſum: vel ſicut teipſum, eſt velle proximum condiligere Deum ſuper omnia.

Ioãnes Gerſõ magnus cõſcientiæ conſolator parte 3. de diuerſis tentationibus diaboli.

Multiplici amore diligit homo ſe ipſum, videlicet.

Amãdus eſt ꝓximus amore naturali, qui eſt ipſa res ſua ſponte amabilis amore, qui eſt actus voluntatis, quo voluntas acceptat obiectum ſua ſponte amabile amore affectiuo, &

- Generali.
- Naturali.
- Animali.
- Amore amicitiæ.
- Amore beneuolentiæ.
- Amore concupiſcentię.
- Amore complacentiæ.
- Amore firmo,
- Amore concordiæ.

eſſe-

effectiuo ſi poteſt.amore amicitiæ,quo diligit amicũ propter ſe.amore cõplacẽtiæ, quo ſibi complacet in amore. Finis præcepti eſt charitas,non vtique habitus charitatis, ſed actus:ſicut etiam in actu charitatis cõſiſtit noſtra beatitudo.

- Amore grato. *Fatuo non erit amicus.*
- Amore honeſto. *Ab amicis honeſta petamus.*
- Amore integro.*cum amico tuo tracta cauſam tuã.*
- Amore fructuoſo. *Frater, qui adiuuatur à fratre,quaſi ciuitas fortis.*
- Amore ſyncero. in corde,& in ore.
- Amore rationali, arbitrario,& affectiuo.

Item amandus eſt amore gratuito,non ex præcedẽtibus meritis,ſicut Chriſtus dilexit nos.Aug. Vera amicitia non penſanda eſt tẽporalibus commodis:ſed gratuito amore perortanda.

Amandus amore recto, non reflexo ad terrena:alioqui non eſt amore amicum, ſed ſeipſum in amico,ſicut canis non relinquit oſſa,quandiu aliquid inuenerit, quo nutriatur.Vinea quandiu fructificat,cuſtoditur: amoto fructu deſeritur, & beſtijs exponitur.Iſa. *Derelinquatur filia Syon,ſicut vmbraculum in vinea, & ſicut tugurium in cucumerario.* Iſa.5. quando ſcilicet non ſunt fructus: tales ſunt,ſicut pulli Vulpium, qui quando non inueniunt lac in maternis vberibus,mordent dentibus, & lacerãt, & tanquã extranea reputant. Gal. *Quòd ſi inuicem mordetis,et cõmeditis, videte ne abinuicem conſumma-* Gal.5.

Homo homini Deus (vt in ꝓuerbio eſt,) vt intelligas quantũ ab homine alienũ eſt, homini iniuriam facere. Vnde (ait B. Aug.) Omnis quippe homo omni homini eſt proximus: nec vlla cogitanda eſt longinquitas generis, vbi eſt natura cõmunis. Angeli quoque dici poſſunt proximi, à quibus tanta nobis miſericordiæ impenduntur officia.

B. Augu. in Pſal. 118.

Nomine proximi intelligimus quẽlibet. cuius dilectio, & amicitia eſt grata dilecto. eſt aũt proximus nomen relatiuum; quia nullus poteſt eſſe proximus niſi proximo, vt notat Aug.

Ioãnes Gerſõ magnus cõſcientiæ conſolator parte 3. de diuerſis tentationibus diaboli.

Diligendus eſt proximus, ſicut teipſum.i. ad quod teipſum, vel in quo teipſum, vel quo ordine teipſum.i. ad gratiã in præſenti, & gloriam in futuro, vel quo amore teipſum: vel ſicut teipſum, eſt velle proximum condiligere Deum ſuper omnia.

Multiplici amore diligit homo ſe ipſum, videlicet.

Amãdus eſt ꝓximus amore naturali, qui eſt ipſa res ſua ſponte amabilis amore, qui eſt actus voluntatis, quo voluntas acceptat obiectum ſua ſponte amabile amore affectiuo, &

- Generali.
- Naturali.
- Animali.
- Amore amicitiæ.
- Amore beneuolentiæ.
- Amore concupiſcentię.
- Amore complacentiæ.
- Amore firmo,
- Amore concordiæ.

eſſe-

effectiuo ſi poteſt.amore amicitiæ,quo diligit amicũ propter ſe.amore cõplacẽtiæ, quo ſibi complacet in amore. Finis præcepti eſt charitas,non vtique habitus charitatis, ſed actus:ſicut etiam in actu charitatis cõſiſtit noſtra beatitudo.

- Amore grato. *Fatuo non erit amicus.*
- Amore honeſto. *Ab amicis honeſta petamus.*
- Amore integro.*cum amico tuo tracta cauſam tuã.*
- Amore fructuoſo. *Frater, qui adiuuatur à fratre,quaſi ciuitas fortis.*
- Amore ſyncero. in corde,& in ore.
- Amore rationali, arbitrario,& affectiuo.

Item amandus eſt amore gratuito,non ex præcedẽtibus meritis,ſicut Chriſtus dilexit nos.Aug. Vera amicitia non penſanda eſt tẽporalibus commodis:ſed gratuito amore perortanda.

Amandus amore recto, non reflexo ad terrena:alioqui non eſt amore amicum, ſed ſeipſum in amico,ſicut canis non relinquit oſſa,quandiu aliquid inuenerit, quo nutriatur.Vinea quandiu fructificat,cuſtoditur: amoto fructu deſeritur, & beſtijs exponitur.Iſa. *Derelinquatur filia Syon,ſicut vmbraculum in vinea, & ſicut tugurium in cucumerario.* Iſa.50. quando ſcilicet non ſunt fructus: tales ſunt,ſicut pulli Vulpium, qui quando non inueniunt lac in maternis vberibus,mordent dentibus, & lacerãt, & tanquã extranea reputant. Gal. *Quòd ſi inuicem mordetis,et cõmeditis, videte ne abinuicem conſumma-* Gal.5.

mini. quibus verbis arguit Galatas iracundiæ, & feritatis, eò tendẽs, vt ſeruent charitatem, & vnum ſapiant.

Amandus eſt amore diſcreto. nam amor diſcretus viros amat, & eorum vitia proſequitur. Rom.

Rom. 13. *Dilectio proximi malum non operatur, qui enim proximum diligit, neque adulteratur, neque mœchatur, neque furatur, neque huiuſmodi quicquam aduerſus proximum operatur.* Vnde ait Gloſſa. Qui diligit homines: aut quia iuſti ſunt: aut vt ſint iuſti, diligere debet. qui aliter ſe diligit, iniuſtè ſe diligit, quia ad hoc ſe diligit, vt ſit iniuſtus.

Amandus eſt amore perſeuerantiæ. Prouerb.

Prouer. 17. *Omni tẽpore diligit qui amicus eſt.* Amor meretricius tandiu durat, quãdiu durat beneficium. Flores eò gratiores, quò recentiores. Ecc. *Eſt amicus ſocius*

Ecc. 7. *menſæ, et non permanet in die neceſſitatis.* i. tribulationis. ſic diſcipuli comitati ſunt Chriſtũ ad nuptias: at in paſſione, eo relicto, fugerunt. de quibus ait

Seneca. Seneca. *Mel muſcæ, cadauera lupi, frumentum formicæ prædam, non hominem ſequitur iſta turba. Incertum eſt* (ait Gregor.) *in proſperitate vtrùm poſſeſſor, vel proſperitas diligatur.*

Amandus eſt quoque amore reciproco, vt ſit rota in medio rotæ. i. alter debet habere alterum in medio ſui. i. in corde per dilectionẽ, & amorẽ: ſicut inter duo ſpecula imago vnius reſultat vſque ad intima alterius. ita vt ferè vnum habet, aliud in medio ſui, quatenus inago vnius in altero ſplendet.

det. ita inter proximos tanta debet eſſe conformitas, vt alter alterum in ſeipſo iugiter contineat. ut dicere poſsit illud Lucę. *In medio ueſtri ſum.* contactus amoris ſit intrinſecus. Prouer. *Marſupium ſit vnum omnium noſtrum.* Lucæ 22. Prouerb. 1.

De proximo habes.

Deut. 23. Ingreſſus uineam proximi tui.
Tobiæ. 5.
1. Regum 14.
Zach. 14.

De amore inimicorum.

NIhil tam ab homine conſtat alienum, quàm odiſſe hominem, quippe qui à conſortio, & cōcordia vitę homo appellatus eſſe videtur. quod græcè ὁμονοῦς cōncors. ὁμόνοια .i. concordia, conſenſus dicit: ſic homini nihil magis cōſentaneū, q̃ diligere hominem, cum eoq; amicè agere. Amor inimicorum eſt veluti radius ſolis, qui penetrat intima terræ, & producit mineralia in viſcerib. terræ: ita amor inimicorum producit in nobis mutuæ charitatis affectum.

Amor Dei, & proximi ſunt duę alæ animæ, quibus ad ſublimia eleuatur.

Amandus eſt inimicus triplici ratione. ſed inimicus propriè eſt, qui odio aliquem proſequitur, atque mala ei procurat. { vt Chriſtū imitemur, vt magis lucremur. ne ĩgrati iudicemur.

Primùm vt Chriſtũ imitemur, qui dilexit nos, & tradidit ſemetipſum ꝓ nobis. dilexit nos amore alto, amplo, grato, perpetuo, & nunquam interrupto. *Propter nimiam charitatem, qua dilexit nos, cũ eſſemus mortui peccatis, cõuiuificauit nos Chriſtus.* Eph.2. Eph. ideſt cum eſſemus mortui per peccata, conuiuificauit nos. Nos Chriſtò conuiuimus, cũ quo Deus nos ſimul viuificauit

In tribus præſertim cognoſcitur hæc nimia, & ſuperabundans charitas Chriſti.

- Oẽm pauptatẽ ĩ ſeipſo habuit.
- Amicos ſuos morti expoſuit.
- In ſeipſo mortem pertulit.

Ita nos Chriſtum imitari debemus. *Diligite inimicos veſtros, vt ſitis filij patris veſtri, qui in cœlis eſt.* Matth.5. Qui ergo bene vult inimico ſuo (ait Aug.) Deo ſimilis eſt. B.Aug.ſup Pſal 70. Nec iſta ſuperbia, ſed obedientia eſt; q͡a ad imaginem Dei facti ſumus. Ier. ſecũdo

Vt magis lucremur. Valet mutua charitas ad faciliorem orationum exauditionem. *Si duo ex vobis conſenſerint ſuper terrã, de omni re, quamcũque petierint, fiet illis à patre meo.* Matth. 18. *Pacem habete, & Deus pacis, & dilectionis erit nobiſcum.* 2.Cor.ult. Qui enim diligit inimicum, carbones ignis coaceruat in caput eius: Prouerb. tunc adiungit quis prunas ad caput, cum ei lædenti tantum abeſt, vt vicem reddat, vt etiã bona præſtet, ne per hoc illum faciat grauiori pœnæ obnoxiũ, ſi beneficij gratia minimè diſcedat ab odio. Vel ad aliam accommodari poteſt ſententiam, vt

per

per carbones ardorem charitatis intelligamus. ſit enim nonnunquam, vt inimicus crebris victus beneficijs odiorũ rigore emollito, calorem in mẽtem charitatis excipiat, ac ſic de inimico amicum fieri ita perſpicuè declarat. Origenes in Hierem. O rigenis.

Valet etiam ad dulciorem præſentis triſtitiæ conſolationem. *Vnguento, & varijs odoribus delectatur cor, et bonis amici conſilijs anima dulceratur.* Aqua marina potui quidem inutilis eſt, & inſuauis: verùm alit piſces: commodè tranſmittit, quocũque velis proficiſci: importandis, exportãdisq; rebus ſeruit. Inimicus eſt velut horologium, quod & ſi intemperatè ſonet, excitat tamen nos à ſomno. Ciuitas, quam finitimus hoſtis inuadit, ſobrietatem, & vigilantiam docet: leges obſeruat diligentius, & rectius adminiſtrat. Rempub. ideo amor cordis in hoſtibus eſt collocandus, in quibus eſt fructuoſior, & magis utilis. Mercatores libẽtius exercent merces, ex quibus maius lucrum emergit. In terra magis fertili iacitur ſemen. fortior eſt ignis, qui ardet in aqua, vel humido; quia inuenit, quod ſibi reſiſtit. *Si diligitis eos, qui vos diligunt, quam mercedem habebitis?* quaſi dicat paucam, vel nullam; quia canes, & bruta, & pagani hoc idem faciunt. Prou. 27.

Tertiò, ne ingrati videamur, debemus inimicũ diligere: nam ex charitate omnes diligendi ſunt, tàm boni, quàm mali: propinqui, extranei, amici, & inimici. Omnis enim, q̃ põt à nobis bene pati; vel bona paſsione exteriori, vel bona dilectione

1.Reg.2.
Iſ.26.59.66.
Pſal.8.16.53.118.
Ier.12.
1.Teſſ.2.
Rom.2.11.
Sap.2.

De Anima.

ANima,quæ eſt præcipua pars animalis (vt ait Gulielmus Scotiſta)dicitur ab animando:ſicut ſpiritus dr̃ à ſpirando.vel vt alij deducunt ab à ideſt ſine,& næma.i.ſanguis,eoquòd ſit ſine ſan guine.i.ſine macula fœditatis. Alij deducunt ab ἀι quod eſt vita, & νέμειν quod eſt tribuere, eoq; ani ma vitam tribuit. Ego puto verius animam deduci ab ἀνέμου ideſt ventis, quod ſpiritus ſit. Vnde anima rationalis debet quàm maximè ſpirare ad cœleſtia bona.Eſt autem anima præcipua pars animalis,maximè hominis, cuius eſt immor talis.quamobrem Ariſt. peripateticorũ princeps. vocat actum corporis,quia eſt forma perficiens, quæ informat corpus,& dat eſſe illi, & viuere tan quam rector,& motor corporis. Vide Ioan. Gerſ. tractatu.2 ſuper Mag.

Anima ſortitur diuerſa nomina iuxta varios effectus,quos producit in nobis.dicitur anima, dũ vegetat. ſpiritus,dum contemplatur.ſenſus, dum ſentit.animus,dum ſapit prudenter. mens,dum in telligit.ratio,dum diſcernit.memoria,dum rec or datur.volũtas,dum cõſentit.iſta non differunt in D. Aug. In li de ſpiritu. & etiã Cap.24.

ſubſtantia, quemadmodum in nominibus: quoniã omnia iſta vna anima eſt.

Animæ dignitas perſpicuè habetur ex triplici cõditione.

Prima eſt creationis; quia ab ipſo Deo creata eſt immediatè.

Secunda eſt conditio durationis. *Iuſtorum animæ in manu Dei ſunt: & non tanget illos tormentum mortis. Sap.*

Sap. 3. 1.

Tertia conditio eſt ratione finis; eſt enim naturæ tam nobilis, ꝙ Dei eſt capax. Vnde (ait D. Bernardus) *Cæteris omnibus occupari quidem poteſt, repleri omnino non poteſt.* Capax enim Dei eſt, & quicquid Deo minus eſt, non eam adimplebit. Matth. *Quid prodeſt homini, ſi vniuerſum mundum lucretur: animæ verò ſuæ detrimentum patiatur? aut quam dabit homo commutationem pro anima ſua.* Aug. ſicut non eſt à carne, ſed ſupra carnem, quod eam facit viuere: ſic nõ eſt ab anima, ſed ſupra animam quod eam facit beatè viuere; quia vt vita carnis anima eſt: ita beata vita hominis Deus eſt.

D. Bernar.

Matth. 16.

Aug. lib. de uera Innocentia cap. 167.

Multa facere debet Anima, vt rectè ſubijciatur Deo, & perpetuo timore illi inſeruiat.

Primò effundere ſe coram Domino per deuotionem. *Hæc recordatus ſum, & effudi in me animam meam.* Aug. *Omnia Domine ſub pedibus hominum ſubiecisti, vt ſolus homo ſuper omnia tua conſtitutus, tuus eſſet ſolus.*

Soliloq. ca. 20.

2. Leuare ſe ad Deum. *Ad te leuaui animam meam.*

3. Subijcere ſe per humilitatem. *Nonne Deo ſubiecta erit anima mea?*

4. Renuere omnem temporalem conſolationem. *Renuit conſolari anima mea.*

5. Soli Deo per fidem viuere. *Iuſtus autem ex fide viuit.* Abuc. 1.

6. Dona Dei ſcrutari. *Ideo ſcrutata eſt anima mea.*

7. In bonis Domini demorari. *Anima eius in bonis demorabitur.*

8. Delectari, & exultare. *Anima mea exultabit in Domino, & lætabitur in ſalutari ſuo.*

9. Deum deſiderare ſuper omnia. *Quemadmodum deſiderat ceruus ad fontes aquarum.*

10. Quamdiu viuit, Laudare Deum.

Anima peccato obnoxia ſanitatem cōſequitur.
- Per peccati cognitionem, de qua ait B. Auguſt. *Si homo cognoſcit, Deus ignoſcit.* Aug.
- Per peccati deteſtationē. Eſ. *Si reuertamini, & quieſcatis, ſalui eritis.* Eſ. 30.
- Per perfectam cordis contritionem. Pſal. *Qui ſanat cōtritos corde, et alligat contritiones eorum.* Pſal. 146.

Animam cæcutientem tria illuminant.
- Fides. *Reſpice, fides tua te ſaluum fecit.* Luc. Luce. 18.
- Dilectio. *Vnge collirio oculos tuos.* Apoc. *vt videas.* i. dilectione. Apoc. 3.

Sa-

D.Greg.

Sacra verbi Dei auditio.
Greg. *Nullum adeo certũ perditionis ſignum, vt non libenter audire verbum Dei.*

Vide hab. doctorẽ ſanum & maturum lib. 2.d.18.q.1.

Anima non eſt ex traduce, vt anima ſit deciſa ab aĩa, neque eſt ex traduce, vt ſit propagata, vel educta de materia tanquam per aliquod principium effectiuũ: verùm immediatè creatur à Deo. vnitur autem corpori quadruplici ratione.

Primò vt oſtendatur nouum exemplum beatę vnionis, quę eſt inter Deum, & ſpiritum.

Secundò Anima ſeruiens Deo in corpore maius habet meritum. Nam vbi eſt maior pugna, ibi maior uictoria, & per conſequens maior corona.

Deinde vt ex defectibus corporis hẽat cauſam humiliandi; Vnde D.Bernardus. *Quid ſuperbis cinis: cuius naſci culpa: viuere pœna. mori anguſtia?*

Quartò vt ſicut in hac vita meretur cum corpore: ita in futura cum corpore coronetur.

De Animæ Immortalitate habes.

Gen. 37. Credidit Iacob ſpiritum Ioſeph eſſe in inferno.
2. Regum. 12.
3. Regum. 17. orat Helias. Reuertatur, quæſo, anima pueri huius in viſcera eius.
Thobiæ. 2.
Mar. 10. Nolite timere eos, qui occidunt corpus.

2. Cor. 5.
Phil. 1.

De aſpectu Diuino.

QVæ pretioſa ſunt, libenter ſolent inſpici: nã aſpicere eſt oculis aliquid contemplari: aſpicere quoque conuenit Deo, quem nihil latet, ſed omnia illi ſunt præſentia, omniaq; intuetur. *Oculi Domini multò lucidiores ſole, circunſpicientes omnes vias hominum.* Ecc. Dicitur aũt Deus quidpiam aſpicere, cum ſuccurrit, aut approbat, vt. *Reſpexit Deus munera Abel.* approbauit. Ecc. 23. Gen. 4.

Quatuor modis aſpicit Deus.
- Per incarnationem,
- Per gratiæ infuſionem, præſertim verò erga tria hominũ genera, erga peccatores, erga tribulationes ſuſtinẽtes, erga pœnitere volentes.
- Per flagellationem.
- Per approbationem.

Aſpectus Dei ſeptẽ effectus ꝑducit in nobis,
- Timorem diuinum incutit.
- Bonum propoſitum inſpirat.
- Culpam remittit.
- Tempus redimit.
- Peccatores punit.
- Dona Dei multiplicat.
- Ab omni miſeria liberat.

Primò ſiquidem timorem diuinum incutit. ſicut reus ex aſpectu iudicis terretur: ſic peccator ex Dei aſpectu. *Rex enim, qui ſedet in ſolio iudicij, diſ*

Prouer. 20. *ſipat omne malum intuitu ſuo.* Prouer. *Qui reſpicit ter*

Pſal. 103. *ram,* ideſt cor terrenum, *& facit eam temere.*

Matth. 25. Honora eum, qui vniuerſa reſpicit. Matth.

Secũdus effectus eſt boni propoſiti inſpiratio.

Pſal. 31. Dimitte vniuerſa delicta mea. *Reſpice in me, & miſerere mei.*

Culpam remittit per gratiam. Pſal. *Remiſiſti ini quitatem peccati mei.* nec mirum, quia oculi Domini, quaſi flamma ignis. cor uerò peccatoris, quaſi gelu, quod ignis calore ſoluitur.

Tempus redimit. *Redimentes tempus quoniam dies*

Eph. 5. *mali ſunt.* quaſi mercantes, & ementes. Tempus hoc loco occaſionem ſonat, ſiue opportunitatẽ, quam vult Paulus Apoſtolus emi cæterarum rerũ diſpendio.

Tribulationibus quoque, & flagellis peccato-

Exod. 14. rem punit, & ad ſe adducit. Exod. *Iam aduenerat vi gilia matutina: & ecce Dominus reſpiciens ſuper caſtra Egiptiorum per columnam ignis, & nubes.* i. per intole rabiles imbres. *& ſubuertit rota curruum.* auferens operatores feruentes ad patrem.

Dona ſua multiplicat. Ecc. *Deus in terram reſpe-*

Eccl. 25. *xit,* & in hominem humilem, & repleuit eam bo-

Pſal. 64. nis ſuis ſpiritualibus, & Pſal. *Valles abundabunt fru*

Caſsiodorus in expoſitione. Pſal. 64. *mento.* per valles (ait Caſsiodorus) intelligit humiles; quia nihil his humilius, que in quadam terræ

concauitate deſcendunt.hi frumento abundant:ſicut ille publicanus, qui nec oculos audebat ad cęlum erigere, nec aliqua meritorum præſumptione confidere:ideò frumento abundabat.

Ab omni denique miſeria liberat. Miſerere noſtri Deus omnium, & reſpice nos, & oſtende lumen miſerationum tuarum.

Aſpectus malus multa mala inducit.
- Gulam prouocat,
- Auaritiam incitat,
- Superbiam prouocat,
- Iram concitat.
- Accidiam fouet.
- Ad libidinem inflãmat.

De primo Gen. *Vidit mulier lignum, ꝙ eſſet bonũ ad veſcendũ, & pulchrũ oculis, aſpectuq; delectabili.* Gen. 3.

De ſecundo. *Oſtendit ei omnia regna mundi*. Vnde B. Ambroſius. *Mens auari ſemper aurum, ſemper argentum videt.* Matth. 4. B. Amb.

De tertio (ait D. Bernardus) *Lucifer videns filium Dei æqualem patri, voluit aſsimilari ei, vt eſſet æqualis. Vnde dixit in corde ſuo. ſimilis ero altiſsimo.* D. Bernar. Accidit diabolo diuinam æqualitatem appetenti, vt Bufoni (vt vulgus dicit) de quo fabulæ narrãt, qui volens boui aſsimilari in amplo prato de paſcenti eò intumuit, vt ſtatim medius crepuerit.

De quarto habes exemplum de fratribus Ioſeph, quem cum viderent fratres à patre maximè diligi, tanto perſecuti ſunt odio, vt nec quicquam poſſent ei pacificè loqui. Gen. 28.

De quinto. Accidioſus viſa temporis intemperie, non audet exire ad opus, ſed torpeſcit in domo.

Ecc.24. De vltimo. Eccl. *Propter ſpeciem mulieris multi periere, & ex hoc concupiſcentia quaſi ignis exardeſcit.* Dauid videns Berſabeé, captus eſt amore illius. Quare Chriſtus ait. *Si oculus tuus nequam fuerit, totum corpus tuum lucidum erit: ſi oculus tuus ſcandalizat te, abſcide eum*, ideſt remoue omnes affectus, & paſsiones ab illo ſenſu prouenientes. *Oculus meus*

Iren.4. *deprædatus eſt animam meam. Qui viderit mulierem ad concupiſcendam eam, iam mœchatus eſt in corde ſuo.* Vnde B. Auguſtinus in Reg. *Nec dicatis vos habere animos pudicos, ſi habeatis oculos impudicos; quia impudicus oculus impudici cordis eſt nuncius.* Caſtitas non amittitur, niſi per mortale, ergo talis aſpectus eſt mortale.

Ex quo apparet, quàm graue ſit, feſtis diebus hincinde vagari, vbi diuerſa peccata comittuntur: facies earum ventus vrens. Nam aſpectus muliorum quendam afflatum, & inſtigationem libidinoſam in aſpicientem generat.

Vritque videndo

Fœmina.

Habet oculus palpebras, vt repellat quicquid noxiũ illi euenerit, & cilia; quia mouent, & repellunt aerem circunſtantem. cum aliquis inflectit oculos aliorſum, neceſse eſt, vt viſione multarum rerum permotus valde afficiatur.

Aſpectus hominis debet eſſe.

Gratioſus, Vt illatę iniurię obliuiſcatur.
Doloroſus, Vt æquo animo ſuſtineat,
Virtuoſus, Vt virtutes amplexetur.
Rigoroſus, In comminationibus.

De aſpectu Euæ incauto habes.

Gen. 4.6.9.12.34. 38. 39.
Ex. 29. Dan. 13.
2. Regum 11. de aſpectu incauto Dauid.
Dan. 12. de aſpectu ſenũ in Suſannam,

De benigno aſpectu Dei habes.

Gene. 18.30.31.32.
Ex. 22.23. Numeri 12.14.15.23.
Ioſuę 10. 28.
Danielis 3.13.14.
Ioannis 2.
Matth. 15.
Lucæ 15. 19.

De Baptiſmo.

BAptiſmus .i. lotio, vel lauatio gręcè baptizare, apud nos lauare eſt. Aulus Gel. Lauatrinas, vel aquariola appellat, vbi quis commodè lauari poteſt. & baptiſmata Iudæi appellabant lotiones corporum, & vaſorum.

Aul. Gel in noc. Atticis Lotio eſt vſus vel effectus aquæ, ait D. Bon. lib. 4. diſt. 3 q. 1.

Tria ſunt ſacramentalia, ceu pręludia, quę ba-

ptiſmum ipſum præcedunt.

Baptiſmus Ioannis, Exorciſmus, Cathechiſmus. Baptiſmus iure habebat eiuſmodi præparatoria. tãquam ianua paradiſi, & ſacramentum fidei, quó initiamur, vt ſimus Chriſtiani. eſt enim primum fidei ſacramentum, quaſi baſis, & fundamentum totius Catholicæ diſciplinæ.

Baptiſmus Ioannis exterius præparabat ad baptiſmum Chriſti, à quo tantum differt, quantum præparatio à medicina. ipſe ſolus erat miniſter baptiſmi. Exorciſmus cohibebat poteſtatem diaboli. Cathechiſmus erat ad inſtruẽdum intellectum baptizandi. Baptiſmus Ioannis non dicitur ſacramentum, ſed ſacramentale, ſiue præparatio ad ſacramentum: ſicut torneamentum, in quo milites aſſueſcunt, non eſt bellum. eſt ergo veluti tranſitus inter ſacramenta veteris, & nouæ legis. conuenit cum ſacramentis veteris legis quò ad ſignificandum; quia non efficiebant, quod figurabant quò ad materiam. conuenit cum baptiſmo nouæ legis; quia in aqua pura, & luſtrali. Ego baptizo vos in aqua, ipſe autem baptizabit in Spiritu ſancto: ideſt per me non datur Spiritus ſanctus, vt purificati dicantur filij. hoc enim Saluatori reſeruatum eſt. Nam per baptiſmum Ioannis non conferebatur gratia ex opere operato, nec ex cõſequenti remiſsio peccatorum. nec propterea ſuperuacaneus cenſendus; quia excitabat baptizatos ad de-

uotionem habendã.præparabat homines ad baptiſmum Chriſti, & reuocabat Iudæos à circunciſione.

Chriſtus baptizari voluit à Ioãne triplici rõne.
Vt manifeſtaret virtutem humilitatis.
Vt approbaret baptiſmum Ioannis,
Vt mõſtraret in deſcẽſu colũbæ ſpiritũ ſanctũ.
vel quia contactu ſuæ carnis mundiſsimæ tribuitur Chriſto, non miniſtro baptizanti; quia (teſte Aug.) Si pro diuerſitate miniſtrorum baptiſmus eſſet (quia diuerſa ſunt merita) diuerſa eſſent baptiſmata.

B.Aug.in li. quæſt. veteris & noui teſtamenti. Vid.Aug.li. 1.contra Iulianum. Ven. Beda. B.Aug.li.2. de baptiſ.

Baptiſmus rectè in aqua inſtitutus eſt, triplici ratione.

Primò, quia aqua conuenienter repræſentat diuinam gratiam, vel ex communi vſu: vel quia ſpõte fluida eſt, humida, & perſpicua: ita in baptiſmo fit mitigatio concupiſcentiæ, ablutio culpæ, illuminatio animæ. Homo peccando tria mala incurrit, immunditiam, ignorantiam, & cõcupiſcentiã, à quibus in baptiſmo liberatur. quanuis peccati fomes maneat in nobis ad exercitium.

Paulus Cortiſius, vir alioqui diſertiſsimus lib.4.diſt.1. tenet ĩ omni genere aquæ poſſe fieri baptiſmum, dum mõ tamen maneat ſpecies aquæ. quod autẽ in aqua ſolum hoc eſt diuina inſtitutione.

Multiplex eſt effectus baptiſmi. primus eſt effici membrum Chriſti, eius ſanguine aſpergi, paſſionem eius ſacratiſsimam participare, atque regenerari in filios adoptionis, qui prius eramus filij perditionis & per ſpiritum ſanctum (depoſita vetuſtate) quotidie renouamur in cognitione, & amore Dei, quem effudit in nos abundè: ideſt ad

Vide Iacobus de Val. ſuper Pſal. 50.

omnium peccatorum remiſsionem,& copiam vir tutum.

Per remiſsionem peccatorum eripimur de po teſtate tenebrarum.
Per copiam virtutum transferimur in regnum filij Dei.
Per remiſsionem peccatorum incipimus non eſſe, quod fuimus.
Per copiam virtutum incipimus eſſe, quod nõ fuimus.

Secundus effectus eſt donari, perfundi, et imbui ſpiritu ſancto, quo regenerantur, & naſcũtur, qui baptizantur in nouum hominem. fiuntque filij adoptionis Dei. Paul. ad Gal. *Quicunque in Chriſto Ieſu baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis.* Paul. Gal 3

Tertius effectus eſt, aſcribi regeneratos, vt iam filios effectos in hæredes Dei, & cohæredes Ieſu Chriſti. Hæc tria ordine quodam tangit B. Paulus ad Titum, cum ait. *Secundùm ſuam miſericordiam ſal uos nos fecit, per lauacrum regenerationis, & renouatio nis ſpiritus ſancti, quem effudit in nos abundè per IESVM Chriſtum ſeruatorem noſtrum, vt iuſtificati gra tia ipſius hæredes ſimus, ſecundùm ſpem vitæ æternæ.* q bus verbis ſuccincta breuitate, & myſterioſo quo dam tropo effectus baptiſmi explicat, dum ait, *effudit*, alludit ad baptiſmũ. quia quę humida ſunt, effundere ſolemus. *abũdè*, legit ſacer Hieronymus, *opulenter*. legit D. Auguſtinus, *ditiſsimè*. Ad Titũ. 3.

Quartus effectus eſt fomitis refuſio, vel repreſ

ſio. Vnde ad Rom. ait Apoſtolus. *Vetus homo noſter ſimul cũ Chriſto crucifixus eſt. vt deſtruatur corpus pec cati, et vltra non ſeruiamus peccato.* vetus homo .i. *fo mes peccati, & veteris Adæ reliquiæ.* hæc concupiſcẽ tia crucifigenda eſt, & fidei claua pulſanda, comminuendaquè, ne loris diruptis effuſo curſu in vitiorum percurrat campum : ibique per omnis ge neris vitia, flagitiaquè graſſetur. vt deſtruatur cor pus peccati: atque vigilijs, & orationibus, ac virtu tum ſtudio exhauriatur. Rom.

Quintus effectus eſt. imprimit characterẽ, qui dicit quandam aſsimilationem, & configurationem ad Chriſtum. aſsimulatio fundatur in qualitate, & eſt ſignaculum ſacramentale : ideò gratiã ſignificat. Immo quoquo modo præparat ; ideò habet aliquam ſimilitudinem cum gratia. & quoquo modo aſsimilat, & diſtinguit gregarios homines ab his, qui non ſunt de grege. & quia datus eſt ad diſtinguendũ; ideo eſt indelebilis, & æterna liter perſeuerat. & cum ſemel fuerit impreſſus, nó poteſt amplius imprimi. & hoc habetur ex diuina inſtitutione, quæ eſt rationabilis, & omnis rationis regula.

Alius effectus baptiſmi eſt, aperire ianuã paradiſi. quod ſignificatum eſt, quando Chriſto bap tizato aperti ſunt cæli. Vnde baptizatis diuini numinis chariſmata impertiuntur, & cęlorum ianua reſeratur.

Vltimus effectus baptiſmi eſt, quia baptizatus

plementum omnium perfectionum, & virtutum. caret.n.omni defectu, & propriè competit Deo; quia nullo indiget, qui eſſentialiter eſt beatus, habens in ſe ipſo omne bonum: ita beati dicuntur, qui ſunt in bonis, nullo adiuncto malo. Vnde B. Auguſtinus. Beata vita eſt, cum illud, quod hominibus optimum eſt, habetur, & amatur. Nam beatitudo eſt bonum glorioſum, copioſum, & delicioſum. quod omnis homo naturaliter appetit. vel eſt bonum, quo habito complete, eſt bene habenti: quia cui felicitas adeſt, nihil prorſus deeſt. Vnde B.Aug. exclamat. O amatores mundi, non eſt requies, vbi quæritis. beatam vitam quæritis in regione mortis, non eſt hic. quo modo beata vita ibi, vbi nec vita? 3.Aug. Scotus in 4. diſt.49. B.Aug.

Si cuipiam nuncietur aliquod ſibi peculium iure hæreditario contingere, gaudet, omnia æquo animo patitur. Iob Annunciat amico, ꝙ poſſeſsio eius ſit. vita æterna debetur nobis iure hæreditario; quia ſi filius, & hæres. Debetur etiam nobis ex venditione, vel emptione. & tanti valet, quantũ habes, libenter dicitur res emi, in qua quis nec falli poteſt, nec dãnificari. *Conſiderauit agrũ, et emit eũ.* & ſtatim ſubijt. *guſtauit & vidit; quia bona eſt negotiatio eius.* Petrus emit eã martyrio crucis. Paulus obtrũcatione capitis. Bartholemæus decoriatione corporis. Stephanus lapidatione. Laurẽtius vſtione. Antonius corporis flagellatione. de quibus B.Greg.ait. *Quis ſanctorũ ſine tribulatione coro-* Iob.36. Prouer.ult. B.Greg.

natus eſt. facta præcedentium recolamus. & grauia non erunt, quæ ſuſtinemus.

Duplex eſt beatitudo corporis, & animæ in corpore habent beati.

Pulchritudinem,	Voluptatem,
Velocitatem,	Sanitatem,
Fortitudinem,	Immortalitatem.
Libertatem,	

In anima habent. { Sapientiam, Amicitiam, Concordiam, Poteſtatem, Honorem, Securitatem, Gaudium.

Habent ſapientiam, quæ eſt ſapor entium.

Amicitiam importranſibilem.

Concordiam indefectibilem: quia intellectus eſt perfectus in ſcientijs, voluntas in delitijs, Iraſcibilis in eminentijs.

Poteſtatem habent, quia omnia poſſunt in eo, qui confortat.

Pſal. Honorem. *Nimis honorificati ſunt amici tui Deus.*

Securitatem habent, quia beata vita eſſe non poteſt, niſi ſit ſeuera, & immortalis. probat hoc B. Auguſtinus. quia ſi amitti poteſt. aut ergo beatus amittit iam nolens. & tunc nō eſt beatus; quia non habet quicquid vult, aut volens, aut neque volens, aut neque nolens, ad vtrumque illorum

B.Aug. 13. de Trin. cap. 8.

mem-

membrorum ſequitur,quòd non eſt beatus,quia non amat beatitudinem: Immo ſi volens amittit, odit eam. ſi neutrum,non appretiat eam, nec ergo eſt vita beata. Vid. Scotũ in 4. diſt. 49.q.6.

Gaudium quod { Proficit. Reficit. Et ſufficit.

Adhuc duplex eſt beatitudo { Altera vię, Altera patriæ,

Beatitudo viæ dupliciter accipitur. vno modo pro operatione, ſeu diſpoſitione perfecta, qua quis diſponitur in via ad beatitudinis patriæ conſecutionem; non propterea quia boni bene viuere volunt (nam hoc volunt etiam mali) ſed quia rectè viuunt, quod mali nolunt. *Beatus vir, qui ſuffert tentationem; quia cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ:* deinde accipitur beatitudo vię pro mundana, ac temporali proſperitate,de qua ait Seneca. *Non eſt ille beatus, quem vulgus appellat,* ideo nominis beatitudinis indignus. Gabriel in ſuo Canone lect. 67. Iacobi 1. Seneca lib. 6. Epiſt.

Beatitudo patriæ à doctioribus bifariam accipi ſolet. Pro operatione intellectuali optima,qua clarè attingitur obiectum:ex quo colligitur beatitudinem conſiſtere in præſtantiſsimis actibus animæ.i.in actu intellectus, & voluntatis,quo intimius vnimur,& coniungimur Deo, quamuis in vtroque actu conſiſtat: cuius rationem aſsignat Richardus; quia eſſe beatitudinis vitæ humanæ conſiſtit in perfecta vnione animæ rationalis cum Rich. Mediauillanus lib.4 diſt. 49.q.6. ar 1.

Deo.

Deo. hæc autem vnio includit animæ vnionem cũ Deo, ſecundùm omnem ſui potentiam, ſecũdùm quam vnibilis eſt cum eo immediatè. potentia autem animę rationalis non tantùm eſt intellectus, ſed voluntas. & per quamlibet illarum vnibilis eſt cum Deo immediatè. Accipitur quoque beatitudo patriæ pro ſtatu intellectualis naturæ optimo ſecundùm ſpeciem omne bonum eſſentiale, & accidentale comprehendens. In quo ſtatu ſunt.

- Pulchritudo venuſtatis.
- Fortitudo poteſtatis.
- Limpitudo claritatis.
- Longitudo diuturnitatis.
- Plenitudo ſacietatis.
- Perfecta charitas.
- Vera libertas.
- Aeterna ſecuritas.
- Corporum velocitas.
- Diuitiarum copia,
- Delitiarum voluptas.
- Concordia, & pax.
- Bonorum dignitas.

Primò inuenitur ibi pulchritudo venuſtatis. *Fulgebunt iuſti, ſicut ſol in regno patris eorum.* non eſt quærenda pulchritudo in præſenti vita, quæ ſtatim, ſicut flos, marceſcit, & cadit: ſi ergo te pulchritudo delectat, ad hanc ciuitatem feſtina. erit fortitudo poteſtatis, quia Beatus ſeipſo po-

teſt quicquid vult, & nihil mali vult. ſi ergo potentiam deſideras, illuc propera.

Erit ibi limpitudo claritatis, & cognitio veritatis. quia ibi ſe manifeſtabit ipſa veritas, & ſapientia increata. Cognoſcemus patris potentiam (ait D. Bernardus) filij ſapientiam, ſpiritus ſancti benigniſsimam clementiam. *Quid eſt, quod non vident, qui videntem omnia vident.* D. Ber. D. Greg.

Ibi erit longitudo diuturnitatis, ibi nullus moritur; quia nullus oritur: ſed iuſti in perpetuum viuent, & ſalus iuſtorum à Domino; vbi nullus intrinſecus morbus, neque extrinſecus: ſed ſumma in carne ſanitas, & in anima tota tranquillitas; quia Chriſtus erit vita tua, nec te ſenectus conſummet.

Ibi erit plenitudo ſatietatis. *Satiabor, cum apparuerit gloria tua.* Chriſtus eſt cibus tuus, ne eſurias: potus tuus, ne ſitias. *Non eſurient, neque ſitient amplius.* Hæc, quæ hic patimur, tranſeunt, & omnis huius ſeculi pompa, & delitiæ, & curioſitas interibunt, & ſecum ad interitum trahunt amatores ſuos. Sed illic non indigebimus veſtimento, vbi erimus immortalitate veſtiti: nec cibus nobis deerit, quando ipſe panis viuus, qui propter nos è cælo ad terras vſque deſcendit ſua præſentia noſtras animas ſatiabit. nec potus nobis deerit, præſente fonte vitæ: æſtus illic nō patiemur: illic enim erit refrigerium noſtrum, qui nos ſub vmbra alarum ſuarum protexit, & protegit, frigus illic non Pſal. 16. Apoc. 3. Aug. lib. de Symbolo tract. 2.

patiemur; eſt enim ibi ſol iuſtitiæ, qui ſuo amore calefaciens corda noſtra radijs diuinitatis ſuæ illuminabit oculos noſtros: non ibi fatigabimur, nobiſcum enim erit virtus noſtra:non ibi dormiemus, vbi nullæ ſunt tenebræ, quæ excludere poſſint permanentem diem: nulla negotiatio: nulla ſeruitus: nullum opus. & quid illic acturi ſumus?

Pſal.45. fortaſſe quod ſcriptum eſt. *Vacate, & videte, quoniam ego ſum Deus.* Vacatio ipſa contemplationis erit opus noſtræ actionis, vt contemplantes delectemur, & delectabiliter contemplemur videre bona Domini.

Ibi eſt pulchritudo per amænitatem, diuitiæ per felicitatem, ſecuritas, quæ non perturbatur, felicitas, quæ non minuitur.

Poteſt quoque diſtingui Beatitudo, vt detur beatitudo beatitudine cõſcientiæ. *Beati qui lauant*

Apoc.22. *ſtolas ſuas.* beatitudine experiẽtiæ. *Beati viri tui, &*

3 Regum 10. *beati ſerui tui.* beatitudine innocentię. *Beatus quẽ ele*

Pſal.64. *giſti.* beatitudine patrię. *Beatiſsimam prædicauerunt.*

Can.6. beatitudine ſcientiæ. *Beatus, qui intelligit.* beatitu-

Pſal 40. dine ſpei. *Beati, quorum remiſſæ ſunt iniquitates.* bea

Pſal.31. titudine timoris Dei. *Beatus qui timet dominum.* bea

Pſal.3. titudine viæ. *Beatam quippè me dicent omnes generationes.*

De beatitudine habes.

Matth.25. ibunt hi in vitam æternam.

Matth.22. erunt ſicut Angeli Dei.

Pſal.83. in ſæcula ſæculorum laudabunt te.

De Benignitate Dei.

BEnignitas eſt liberalitas quædam, & munificentia: licèt benignitas ſignificare ſoleat promptam,& liberalem largitionem:tamen ſępè ſumitur pro affectu amoris,quo quis afficitur erga aliũ,vt ei benefaciat, aut ignoſcat iniuriam facienti:vt idem ſit benignitas,quaſi bona igneitas. cum quis eſt mitis,& pacificus erga omnes.

Verùm iſta videntur adinuicē venire in diſcrimē,benignitas,amor,beneuolentia,amicitia,charitas,dilectio,cōcordia,& beneficētia.benignitas eſt prompta largitio. amor eſt quodam generale ad amorem licitũ,& illicitum.beneuolentia(vt ait philoſophus)eſt,qua alicui bene volumus,& optamus voluntate rationali. amicitia dicit mutuam amationem & reamationem. beneuolentia dicit ſolam amationē; qua quis bonum vult alteri,etiã ſi ille nō reamaret amantem.charitas eſt, qua diligimus Deum propter ſe, & proximum in Deum, & propter Deũ. dilectio eſt actus primus, & principalis,procedens ex habitu charitatis.concordia conſiſtit in conformitate mutuæ voluntatis perſonarũ.beneficētia conſiſtit in effectu exteriori,charitatis, & liberalitatis, vel pietatis. qua quis alteri benefacit reipſa. concordia propriè conſiſtit in ſolo affectu interiori volūtatis, ſicut beneuolētia. Lib.8. eth

Dei benignitatem explicat Moyſes:antequam

enim

enim diceret Deus *Fiat lux.* præceſsit. *Spiritus Domini ferebatur ſuper aquas.*

B.Aug. lib. 1. ſuper Gen.

Tria præſeferunt benignitatem Dei. { Peruerſorum conuerſio, Peccatorum redemptio, Aeternorum collatio.

Rom 1. Peruerſorũ conuerſio. *An ignoras, quia benignitas Dei ad pœnitentiam ſe adducit?*

Ad Titum 3. Peccatorum redemptio. *Apparuit benignitas, & humanitas Saluatoris noſtri Dei.*

Pſal. In æternorũ collatione. *Benedices coronæ anni benignitatis tuæ, & campi tui replebuntur vbertate.*

De benignitate Dei, qua miſeretur & dat gratiam ad operandum. habes.

Pſal. 64. 68. 84.	Lucæ 6.
Sap. 1. 7.	Rom. 2.
Ioel. 2.	1. Cor. 13.
	Tit. 3.

De benedicendo Deo.

BEnedicere eſt bonum alicui imprecari. Benedicit Deus, cũ largitur dona, benedicit homo, cum optat bona.

Benedicendus eſt Deus, quia nos. { Sanauit, Redemit, Illuminauit.

Primò nos ſanauit, ideò venit in mũdũ, vt nos ſanaret, & ſaluaret. *Magnus ad nos* (ait D.Aug.) *venit medicus; quia magnus vbique iacebat ægrotus.* iſte

D.Aug.

medicus pro infirmo ſuo ſudauit.Lucæ. *Factus eſt ſudor eius tãquam guttæ ſanguinis decurrentis in terrã.* potionem amaram ſuſcepit,& ſanatus eſt mũdus æger.*Dederunt in eſcam meã fel, & in ſiti mea potauerunt me aceto.*Aug. *Fuſus eſt ſanguis medici, & factus eſt medicamentum frenetici.* Lucæ 22. Pſal.68. Aug.

Secundò benedicendus eſt,qa nos redemit, *Benedictus dominus Deus Iſrael,quia viſitauit &c. Gratis venũdati eſtis & ſine argẽto redimemini. Qui tradidit ſemetipſum pro nobis, vt nos redimeret ab omni iniquitate.* Lucæ 1. Iſaiæ 52. Teſſ.2.

Tertiò quia nos illuminauit. Anima illuminata per gratiam videt defectus ſuos,quos prius nõ videbat. ſicut atomi in radio ſolis apparent, & nõ in vmbra: ita minima peccata in conſcientia illuminata.*Accedite ad eum,& illuminamini.ſed* multi fugiunt hanc lucem, vt noctuæ, & bubones, qui diligũt opera tenebrarum. *Lux venit in mundum,*& *dilexerũt homines magis tenebras,quàm lucẽ.* nũquam ergo interiora noſtra(vt Aug.ait)ſileredebẽt à benedictione Domini.alternent pro tempore ſonos vocum.perpetua ſit vox interiorum. Pſal 33. Ioan.3. Super pſal. centeſimũ.

Benedictio,qua Deus benedicit homini,eſt gratiæ infuſio, & beneficiorum ſuorum collatio.Triplex eſt Dei benedictio. { Influentiæ, Affluentiæ, Cõfluẽtiæ. de quibus Iſ. *Effundam ſpiritum meum ſuper ſemen tuum, & benedictionem meam ſuper ſtirpem ſuam,& germinabũt inter* Iſ. 44.

herbas, quaſi ſalices iuxta præterfluentes aquas.

De benedictione Dei habes.

Gen.1.9.12.30.32.
Lucæ 24.
Matth.26.

De benedictione, qua homo benedicit Deo.

Iud. is obtenta victoria de Sylara Delbora, & Balach cecinerunt.

Gen.14.
Paral.16.
Tobiæ.3.4.8.13.
Iud.13.
Dan.2.& 3.
Neemię 9.
Ioſuæ.22.

Matth.2.4.11.
Lucæ.1.3.24.

De benedictione, qua homo benedicit
homini habes.

Thobiæ 13.
Gen.14.42.49.
Numeri 2.3.8.
Leuit.9.
Numeri.23.
Deut.24.33.
Ioſuę 22.
Ruth.2.3.

De Charitate.

Lib. 3. de doct. Chriſtiana.

CHaritatem vocat B. Auguſtinus motum animi ad fruẽdum Deo propter ſeipſum: & ſe,

atque proximo, propter Deum. adde charitatẽ: & proſunt omnia. detrahe charitatẽ, & nihil proſunt cætera. charitate ergo diligimus Deum propter ſe, & proximum propter Deum, & in Deũ.

Charitas, ſecundùm Theol. eſt rectiſsima animi affectio, qua diligitur Deus propter ſe, & proximus propter Deum, & eo ſplendidius floret (vt ait Corteſius) quò Deo eſt propior. Nam cũ ortum ex felicitate nãciſcatur, nullo modo nobis naturæ vi parta ineſt. In 3. ſen. diſt. 27. Paulus Corteſius in 3. diſt. 7.

Sed ſpiritus afflatu illabitur, gratũ reddit Deo in omnibus mãdatis eius ſine querela. Hoc vinculo ligantur cœleſtia, atque in corporibus noſtris elementa confœderantur. De hoc B. Auguſtinus ait. *ò quàm forte eſt vinculum tuum, quo Deus ligari potuit.* Hoc vinculum vocat B. Paulus. *Vinculum perfectionis.* D. Bon. *Vinculum ligans.* Gerſon *charã vnitatem.* Dyoniſius *Virtutem vnitiuam.* Verùm charitas eſt triplex.

Increata, Infuſa, Acquiſita,	Increata eſt ipſe Deus, ſiue diuina voluntas, ſine qua nullus Deo eſt gratus.

Infuſa diuinis influxibus in noſtras voluntates illabitur, hoc eſt à Deo infunditur, & dicitur.

Infuſa, Effuſa, & Diffuſa.	Infuſa, quia infunditur à Deo. Effuſa, quia extra, per bona opera relucet.

Diffuſa, quatenus ad interiora bona opera diffunditur.

Charitas facit hominem. { Fortem, Diuitem, Patientem.

Fortem, *Quis nos ſeparabit à charitate Chriſti?*

Fortis dicitur, qui non facilè ſuccumbit.

Facit diuitem; quia vbi eſt charitas, nihil obeſſe poteſt.

Si quis haberet lapidem tantæ virtutis, vt quicquid tangeret, eſſet aurum, magno quidem eſſet pretio, charitas quicquid tangit, illud eſt meritorium, ſine qua nihil meritorium eſt. *Si linguis hominum loquar, et Angelorum.* Vnde B. Auguſtinus. *Habe charitatem, & fac quicquid vis: ex hac radice non poteſt procedere niſi bonum.* Item. *Tolle inuidiam, & tuum eſt, quod habeo: liuor ſeparat, charitas coniungit. Suadeo tibi emere aurum, vt locuples fias.*

1. Cor. 13.

B. Aug.

Apoc. 3.

Charitas ſanat. *Vniuerſa delicta operit charitas.* Charitatis fructus ſunt imputribiles, à qua non excidit nec flos, nec folium, nec fructus. *Et folium eius non defluet.*

Prouerb. x.

Pſal. 1.

Charitas creata poteſt augeri effectiuè à Deo, meritoriè per bona opera, non autem poteſt minui per peccatum: non per veniale; quia ſtat cum charitate: non per mortale, quia ſimpliciter tollit charitatem, remittitur quidem feruor charitatis per veniale, non tamen tollitur.

Rich. in 1. diſt. 17. ar. 2. q 3. Gabriel eadẽ diſt. q. 4. Petrus Aliacenſis q. 9. ar. 3.

Perfectio charitatis in quatuor cognoſcitur, contemplando Deum, cauendo vitium, non timendo ſupplicium.

Affectando præmium.

Charitas patriæ eſt perfecta, quia habet.

- Impoſſibilitatem offenſæ,
- Tranquillitatem ab omni ſolicitudine.
- Actualem cõtinuitatem in Dei contẽplatione. Raynerius in ſumma.
- Claritatem in Dei lumine.
- Libertatem ab omni paſsione.
- Securitatem ab omni tentatione.
- Perpetuitatem in omnis boni poſſeſsione.

Charitas eſt ſicut ſtellæ, quæ magis in nocte, quàm in die lucere videntur: ita charitas magis in aduerſitate, quàm in proſperitate dignoſcitur. Non extinguetur in nocte lucerna eius. Vnde B. Auguſtinus de charitate ait. *Charitas in aduerſitatibus tolerat, in proſperitatibus tentat: in duris paſsionibus fortis eſt: in bonis operibus hilaris eſt: in temporalibus ditiſsima: in hoſpitalitate latiſsima: inter bonos fratres lætiſsima: inter falſos patientiſsima.* Prouer 31. B. Aug. lib de laudibus charitatis.

De Cogitationibus.

Cogitare eſt aliquid mente tractare; eſt enim frequentatiuũ à cogo, quòd mens plura in vnum cogit: cogitare itaque eſt mente agitare, & ſenſus interiores ad originem ſuam reuocare. Richardus definit cogitationem hoc modo. Eſt improuidus animæ obtutus circa ſenſibilia ad euagationus pronus. Richardus in lib. de cõtẽplatione.

Cogitatio mala in anima eſt primogenita Dia

boli,& eius domicilium, quæ ſtatim eſt interficienda; quia parat cathenam ad infernum. Vn. Greg.

D.Greg. *Ex cogitatione delectatio oritur: ex delectatione affectio: ex affectione conſenſus: ex conſenſu operatio: ex operatione conſuetudo: ex conſuetudine deſperatio: ex deſperatione induratio, ex qua falſa gloriatio. ex ea demum oritur æterna dãnatio. Ille laudatur. Ille prædicatur beatus* (ait ſacer Hieronymus) *qui ſtatim, vt cœperit cogitare, interficit cogitatus, & allidit eas ad petram: petra autem erat Chriſtus.*

Sacer Hier.

Pſal.93. Perſeus Poeta.

Cogitationes ſunt triplices.
- Inutiles, *Dominus ſcit cogitationes hominum, quia vanæ ſunt.* Pſal. & Perſeus. *O Curas hominum, ò quantum eſt in rebus inane.*
- Culpabiles, vt cogitare peccata perpetranda
- Fructuoſæ, vt cogitare qũo quis poſsit obedire Deo, & mãdatis Eccleſiæ.

Pſal. 2. Pſal.93.

Inutiles quibus animus vagatur, & ſerpit ſine fructu, atque diſtrahitur ab oratione. *Meditati ſunt inania. Dominus ſcit cogitationes hominum, quia vanæ ſunt.* Mentem non interpellari cogitationibus, impoſsibile eſt. reſpuere eas, omni ſtudenti poſsibile eſt: a lioqui nec liberum in nobis maneret arbitriũ, nec ĩ nobis ſtaret nr̃æ correctionis induſtria.

Ezech. 16.

Culpabiles ſunt, vel à Diabolo ſuggerẽte, vel à corde humano fouente, & nutriente. *Feciſti tibi imagines maſculinas, & fornicata es in eis.* Diabolus

occul-

occultis conatur inſidijs ſubtiliſsima çalliditate mala pro bonis fraudulenter ingerere:ſed magna profectò dementia eſt non aperire archam, vbi eſt theſaurus, ne fures ſuffurentur. & Diabolo aperis cor tuum, qui furatur theſaurum gratiæ,& virtutum.

B.Macharius diuerſas cogitationes malas à Diabolo ſuggerente expertus eſt. Narrat quoque B. Aug.audiuiſſe à quodam, qui tam expreſſam, & quaſi ſolidam ſpeciem fœminei corporis in cogitãdo cernere ſoleret,ſe quaſi vt ei miſceri ſentiẽs, etiam genitalibus flueret. cogitationes fructuoſæ à Deo humano cordi ingeruntur. *Meditatus ſum cum corde meo.* corde ſuo meditari,eſt diſcretè, & vtiliter cogitare. Habent principes in egreſsibus ſuis oſtiarios ante ſe cum baculo, turbam arcentes,ne comprimant eos.ſic anima iuſti,qñ exit ad loquendum,vel audiendum,vel videndum,timorem habet pro oſtiario. in diſcrimine quoque eſt theſaurus,vbi oſtia ſunt aperta.ſic theſaurus cordis,quando os ad loquendum,& aures ad audiendum apertæ ſunt.ſi claudis oſtia tua, & feneſtras domus tuæ ad arcendam pluuiam,vel ventũ:quare non claudis ſenſus tuos ad arcendas, & propellẽdas malas cogitationes? *Mors intrat per feneſtras.* opportunum itaque remedium contra vagas cogitationes (teſte D.Hieronymo) eſt,oſtio cordis apponere ianitorem timorem Domini.

Lib. 11. de Trin.c.4.
Pſal.76.
Iere.9.

eſt veniale, niſi immineret periculũ: quia tunc peccaret mortaliter, non repellendo aduertentem.

Tria ſunt remedia ad repellendas malas cogitationes.

- Frequens lectio.
- Diligens euitatio, vt intra eis non conſentiatur, & extra non impleantur, & ita ſecurus erit homo, ꝙ eiuſmodi nullo modo erunt peccata mortalia: immo ſi reſiſtatur, erunt magnæ virtutis. Gerſon parte. 3. tracta tu pro deuotis ſimp.
- Sedula repreſsio.

Quanuis homo ceſſet ab opere malo: ſi malam cogitationem habet in corde ſuo, non eſt ſine culpa, quia occidunt nos cogitationes noſtræ intra nos enutritæ, quia conſummunt animam noſtram veneno uiperino. Ber. *Idcirco quanta maxima celeritate poteris, ſordidas malarum cogitationum muſcas in primo ſtatim limine abigas.* Deus iudicat animam, quando titillat mala cogitatio, quæ ſi in peccato fuerit moroſa, damnum infert. Vnde Auguſtinus. *Sicut veſtimentum candidum ſanguine aſperſum, ſi mox fuerit lotum, candorem ſuũ recipit: ſi inſederit, & incoxerit, macula vix lauabitur.* ſic mens humana ſi ſurgẽtẽ cogitationem mox deleuerit, poterit ſuum retinere candorem: ſi autẽ diutius reſidere permiſerit, vix cũ magno labore purgatur. Hæc eſt ergo prima uictoria ſecreti certaminis noſtri, vt carnales cogitationes reprimamus, & cæleſtia cogitemus. aues ad prædam de-

Bernardus ad ſororẽ.

B. Auguſtinus in ſermone de cogitationib.

ſcendentes,& circa terram volantes facilius capiũ tur,quàm quæ altius uolant. *Fruſtra iacitur rethe ante oculos pennatorum*(vbi gloſſa ait)laqueos Diaboli facilè euadit in terris, qui oculos eleuatos habet in cælis. Cogitationes malæ hominis ſunt ſimiles capillis,qui ſunt ſubtiles, & facilè ſubintrant, vt latrunculi.ſunt ſicut muſcæ morientes, quæ perdunt ſuauitatem ungenti.i.deuotionem orationis. Maior multitudo muſcarum ſedet ſuper ſcabioſum,quàm ſuper ſanum.

Prouerb. 1

Ecc.10.

Ber.

Delectatio duplex aſsignari poteſt, naturalis, & voluntaria. in delectatione purè naturali non eſt meritum,neque demeritum.voluntaria vel eſt in creatore,& eſt laudabilis, *Memor fui Dei, & delectatus ſum.* vel in creatura,& eſt triplex.

D. Bon. in 2. diſt. 24. Rich. ibidẽ Alexander in 2. parte tractatu de peccato veniali. D. Thom. in 2. q. 74. arg. 8.

Propter Deum.
Præter Deum.
Contra Deum.

Propter Deum eſt laudabilis. *Delectaſti me Domine in factura tua:* vel prẹter Deum,& eſt veniale, vel contra Deum ſimpliciter, qua frangitur Dei præceptũ,& eſt mortale; Vnde illa delectatio eſt moroſa,non mora temporis, ſed conſenſus. nam cum animus temere ſe diutius occupat, in varias errorum ambages ſolet incidere,& plerunque ad res turpiſsimas flecti:quare homo cogitare debet paſsionem Chriſti,mandata Dei,peccata ſui, inſidias Diaboli, mortem propinquam, Sãctorũ exẽpla,æternæ vitæ gaudia.tunc *Cogitatio hominis con-*

Pſal.91.

fitebi-

ſitebitur Domino. debet homo cogitare paſsionem Chriſti. *Chriſto igitur in carne paſſo, & vos eadem cogitatione armamini.* Tanta eſt virtus paſsionis Chriſti (ait D. Ber.) ꝙ ſi eã mẽte firmiter haberemus, nulla libido peccati, nulla præualere poteſt inuidia. Cõgitare debes mãdata Dei, q̃ præcepit tibi, illa cogita. Ecc. Debet cogitare propria peccata *Et cogitabo pro peccato meo.* i. pœnam, quam merui, & damna, quæ feci. Pſal. 37. debet cogitare mortem, ꝙ ſit propinqua, incerta, amara, ſanctorum exempla, cõgita generationes ſingulas. Greg. *Facta præcedentium recolamus, & non erunt grauia, quæ toleramus.* tandem cogitare debet gaudia cæli. *Cogitaui dies antiquos, & annos æternos in mente habui.* Pſal. 75. 1. Pet. 4. D. Ber. Ecc. 3. Pſal. 37. D. Greg. Pſal. 76.

De Cogitationibus habes.

Gen. 37. 50. Ierem. 11. 18. Ezec. 14. 38 Deut. 31. Pſal. 93. 143. Prouer. 12. 15. 16. Iob. 65 Rom. 13 Oſeæ. 4. Mich. 2. 6. Zach. 7.

De Confeſsione.

COnfiteri eſt aliquid ſponte fateri, & affirmare, & cõfeſsio eſt quaſi ſimul, vel ex toto, vel vndique faſsio: hinc dicimus in confeſsionem venire.

Con-

Confeſsio eſt triplex { Fidei, Laudis, Iuſtitię,

Nam vel nos confitemur excellentiam,& omnipotentiam Dei omnium creatorem vnum,& trinum.& dicitur confeſsio fidei.& eſt atteſtatio diuinę perfectionis. *Qui me confeſſus fuerit.&c.* aut cõfitemur eius bonitatem, & miſericordiam:& dicitur confeſsio laudis. aut confitemur iuſtitiã Dei, & iudicia iuſta,occulta, vel manifeſta: & dicitur confeſsio iuſtitię.de hac. *Confitebor tibi Domine in toto corde meo,narrabo omnia mirabilia tua.* i. non ſolũ ore, ſed toto corde tibi ſponte manifeſtabo. eſt quoque confeſsio peccatorum, cum quis accuſat peccata ſua coram ſacerdote,auctoritatem habẽte ſpe veniæ conſequendæ.accuſat,ait, quia qui coram ſacerdote ſe excuſat, more Phariſæi Euangelici ſe laudat.Deo autem nihil proprius, quã cor confitens.

Matth.10.

Pſal.

Ad hanc confeſsionem tria concurrunt { Timor pænæ, Dolor culpæ. Labor pœnitẽtiæ.

Timori pænæ correſpondet ſpes veniæ, dolori conſolatio,labori retributio.

Ordo deteſtandi peccatum habet quatuor gradus.

B.Aug. Primus eſt peccatum agnoſcere. Vnde ait B. Aug. *O homo vti nam te agnoſceres, quia ſi te cognoſceres,tibi diſpliceres:nunc quia te non cognoſcis, tibi places,&*

ces,& mihi diſplices veniet autem tempus, quando nec mihi,nec tibi placebis.

Secundus gradus eſt peccatum agnitum pœnitudine corrigere.ſicut lupus,dum ad prædam accedit,mordet pedem.qui obſtrepit.

Tertius eſt,ad agenda bona ſe conuertere.

Quartus,bona opera cuſtodire.

Confeſsio 3 {
- Mentalis quæ fit Deo,
- Cordialis in anima, hæc eſt in foro animæ interius, ſed hic non aperitur peccatum, cum Deo denudatum ſit.
- 3.eſt vocalis,& fit ĩ foro pęnitentiæ exterius.

Prima pertinet ad contritionem, & eſt neceſſaria vbique temporum, & locorum, cum voto tamen confitendi ſacerdoti,hanc habent Infideles, ſed ſine fructu,quippè qui verum ſcopum non attingunt.

Secunda fit, cum quis cõfitetur peccatum proprium,ſit ante te, quòd non vis eſſe ante Deum. alioqui retorquebit Deus illud ante oculus tuos. Aug. ſuper Ioan.tract. 12.

Tertia fit homini ſacerdoti, tanquam Chriſti vicar.o,& miniſtro. hæc neceſſaria eſt ex inſtitutione,& fructu;quia fruſtra datę eſſent claues.qđ eſt hæreticum. quare integra peccatorum confeſſio omnibus poſt baptiſmũ lapſis neceſſaria eſt, ad purganda facinora,& ad veniam peccatorum promerendam.

Con-

Confeſsio tria bona facit quò ad Eccleſiam. Sacerdotis manus eſt velut manus Noe, qui intra archam apprehendit columbam.	Reintegrat, Mundat, Fiduciā preſtat,

Nā tanquā iudex poteſt ligare,& ſoluere miniſterialiter à culpa, & pœna æterna : ſed quò ad pœnam temporalem taxandam in hac vita ſoluēdam eſt arbiter. Multis de cauſis confeſsio debet fieri ſacerdoti. — Scotus in 4 diſt.21.q.2

Propter Dei gloriam. *Da gloriam Domino Deo Iſrael, atque indica mihi quid feceris.* — Ioſuæ 3.

Propter iudicium ſacerdotis, ad cuius officiū pertinet iudicare de eiuſmodi. *Ideo ſi inconfeſſus lates, inconfeſſus condemnaberis.*

Propter humilitatem. *Presbytero humilia animam tuam.* Ecc. — Ecc.4.

Deinde vt erubeſcat. Hæc eſt magna pars ſatisfactionis. *Eſt confuſio adducens gratiā, & gloriam.* Aug. *Quid erubeſcit fateri, qui peccatis non erubuit coinquinari?* noli ergo tabeſcere pro rubore, vel ceruicoſus præ dedignatione. Demum ad cautelam. *Non confundaris confiteri peccata tua.* Non habet quid timeat in futuro, qui confeſsionem fecerit de peccato. Cautela eſt, ſi peccator habeat aliquam diſplicentiam de peccatis, uirtute abſolutionis ſacramentalis attritio fit cōtritio, & remittitur ei culpa peccatorum. — S.Aug. Homilia.46. — Scotus in 4. declarat hanc cautelam.

Amara Vñ. D.Hierony. Quāta præceſsit in o- — D. Hieron.

pere delectatio, tanta ſequi debet in confeſsione mentis amaritudo: cuius indicia ſunt, uerecundia, & lachrymæ.

Confeſsio eſſe debet. { Cordialis, Voluntaria, Præmeditata, Feſtina. nota vnum.

D. Bonauentura ait. *Confiteri citò perpetrato peccato, eſt nimis durum. nimium diferre eſt periculoſum:* ideò ait, *non audeo definire.* Innocentius tertius tenet, quòd ſtatim alioqui exponit ſe periculo. D. Thomas tenet, quòd non ſtatim, immo neque ad contritionem, quæ eſt magis neceſſaria; quis enim non tenetur ſtatim confiteri. præterea Eccleſia non præcipit, niſi ſemel in anno. Itē ait. hoc nō determinatur in iure diuino, neq; in iure poſitiuo.

Nuda eſſe debet, quia vulnera abſtruſa detegit, & morbum (vt dicitur) in vola oſtendit. { Integra Nuda

Cordialis. Nam in cordo ſunt quatuor. { Cogitatio. Memoria. Intelligentia. Voluntas.

Cogitatio ē neceſſaria. *Recogitabo tibi oēs ānos meos.*

Memoria ante, & poſt confeſsionem.

Intelligentia, vt intelligat magnitudinem, & multitudinem peccatorum.

Voluntas eſt, vt dimittatur peccatum, & veniā

pecca-

B. Baſilius. B.Aug.

peccator conſequatur. Baſilius. *Vbi taciturnitas con feſsionis eſt, non eſt ſperanda venia criminis. & vbicun- peccatum tuum verbis excuſare uolueris, manet in te.* Confeſsio mundat, eſt.n.veluti ſcopa. *Exercitabar, & ſcopebam ſpiritum meum.* bene ait, *exercitabar* quia in cõfeſsione exercenda ſunt lingua, manus, & cor. in corde contritio, in lingua oratio, in manu operatio. in contritione doleat de culpa. In oratione petat veniam; in operatione agat pœnitẽtiam. ſcopa fit de virgis inutilibus: ita confeſsio de peccatis inutilibus. *Quem fructum habuiſtis in quibus nunc erubeſcitis?* Scopa mundat loca plana: ita confeſsio mundat conſcientias. Cõfeſsio mũdat, & omnia in unum colligit. Vnde cõfeſsio dicitur, quaſi ſimul in vnum faſsio. peccator enim debet effundere quaſi aquam cor ſuum. Vnde ait Hugo de ſan. Victore. *Cæteri liquores quando effunduntur, vel quadam pinguedine ſuperlinita, vel ſapore infecta vaſa relinquunt, ſola aqua ſic effunditur, vt mũditia vaſis nullis eius reliquijs maculetur.* Qui ergo peccata ſua confitentes, aliqua, vel negligentiæ, vel erubeſcentiæ cauſſa effundere timent, quaſi in vaſe cordis ſpiſsi liquoris reliquias retinent. qui verò peccatum omnino, ſed non peccandi affectũ eijciunt, in vaſe ſaporem noxium adhuc ſeruant.

Hugo de S. Victore.

Debet eſſe volũtaria. *Nemo enim* (teſte B.Aug.) *inuitus benefacit, etiam ſi bonum eſt, quod facit, ex voluntate mea confitebor illi.*

Debet eſſe præmeditata: ſicut infirmus primò

purgatur, antequam ſuſcipiat medicinam. Ber. *Magna inſania eſt, prauis humoribus retentis in corde, potiores eijcere. ſic bona ſua foras per oſtentationem emittere, & prauos humores,* ideſt peccata, *in corde retinere.* Is. *Lauamini, mundi eſtote: auferte malum cogitationum veſtrarum: quieſcite agere peruersè: diſcite bene facere.* oeconomus rationem coram domino ſuo redditurus, lapillis prius ſecum computat. In hũc quoque modum facere debet peccator. Ecc. *Quæcunque trades, numera, & appende: datum verò & acceptum ſcribe.* Aduocatus coram iudice diſputaturus primò rationes ſuas, & allegationes ordinat: ita peccator, Ecc. *Ante iudicium interroga te ipſum, & in conſpectu Dei inuenies propiciationem.* D.Bernar. Iſa.1. Ecc.42. Ecc.18.

Debet eſſe feſtina. *Præoccupemus faciem eius in confeſsione.* Sed quidam nolunt confiteri peccata ſua, niſi graui morbo deſtituti, vel viribus fracti, dum peccata illos dimittunt, non illi peccata. ſimiles furibus, qui ad patibulum ducti confitentur eorum peccata. Ecc. *Sanus & viuens confiteberis.* exemplum habes de aduocato, qui nulla ratione adduci potuit, vt peccata ſua confiteretur. & cum nimis ab amicis infeſtaretur, atque diuexaretur ad confitenda peccata, cœpit clamare, appello, appello, & ita miſer diem ſuum infeliciter clauſit. Plerique ſunt, qui manus abluere tentant, cum iam cibum ſumpſerint, & vineam putare, cũ maior pars vindemiata ſit. iſti vas lauare volunt, cum iam vinum infuderunt. Stultè ſibi conſulit Pſal.94. Ecc.17. Exemplum

medicus, qui materia nundum plenè euacuata, morbum curare præſumit.quippè quandiu ferrũ eſt in vlcere,fruſtra medicina paratur.Quomodo morſum ſerpentis curare tentas, ſi adhuc veneno peccati laboras?

Debet confeſsio eſſe integra.Varijs plagis oppreſſus non poteſt operari: ita vulneratus multis peccatis nequit diabolo reſiſtere.*Dereliquit me vir tus mea.* Glo. quam habui ante peccatum. integra ergo ſit ſecundùm omnem circũſtantiam peccati. conſideret qualitatem criminis. In loco, in tempore,in perſeuerantia, in qualitate perſonę; & quali hoc fecerit tentatione. Debet eſſe nuda. Nihil enim eſt nocentius animæ, quàm ſi peccatum in confuſione diſsimuletur. Vegetius de re militari ait. *Nihil magis in acie cuſtodienda, quàm vt omnes milites incedendi ordinem ſeruent*. Quòd ſi exercitus fuerit diuulſus, grauiſsimum ſuſtinet diſcrimẽ.quare peccator eſt velut ſimia,quę omnia irridens,irriſionibus tandem capitur. Qui ſanitatem deſiderat,neceſſe eſt vt vulnus detegat. *Delictum meum cognitum tibi feci.* non operui, ſed aperui,vt tu operires. Si homo noſcit, Deus ignoſcit abſcondere peccatum ſuum,& ignem in ſinu ſuo detinere,quando apoſtema ad interiora flectitur, ibique diſſoluitur, inducit mortem corporalem: ita peccatum, cum à circunferentia ſenſuum ad centrum declinat.Ideo conſulit.Ecc.*Non confundaris pro anima tua dicere verum.*

Pſal. 39. B. Aug. lib. de vera & falſa pœnitentia.

Pſal. 31.

Ecc. 5.

De confeſsione habes.

Gen.3.Monuit Dominus Adam, vt recognoſceret culpam.

Gen.4.

Ex.10.11.

Numeri 12.

Neemiæ 1.Neemias confitetur peccatum.

Thobiæ 3.

Danielis 3.9.

Dauid reprehenſus à Nathan peccatum ſuum pa tenter,& humiliter eſt confeſſus 2. Reg.12.

Iacobi vlt.Cõfitemini alterutrum peccata veſtra.

Iſ.43. Narra ſi quid habes, vt iuſtificeris.

De Confirmatione.

Confirmare idem eſt, quod complere, roborare, & ſtabilire. de quo B. Petrus ait *Confirmabit, ſolidabit.que.*

Confirmatio, ſiue conſignatio eſt ſignum cuiuſdam roboris, qua Spiritus ſanctus datur in ro bur: fit enim in fronte baptizati ſignum crucis, tanquam validiſsimum, & impenetrabile ſcutum aduerſus demonis iacula: Vnde confirmati Apo ſtoli virtute magna reddebãt teſtimonium reſurrectionis Ieſu Chriſti. dicitur Chriſma, vel vnctio: quemadmodum Pugiles antiquitus inungebantur, in cuius figuram Dauid vnctus à Samuele pugnauit aduerſus. Goliath.

1.Pet.5.

Act.4.

Fit autem hæc conſignatio in fronte ad ſignificandum audaciam confeſsionis, cuius impedimentum eſt timor, & verecundia. vel quia frons eſt locus euidentior, vt confirmatus plena fronte confiteatur Chriſtum: *Corde enim creditur ad iuſtitiam; ore autem confeſsio fit ad ſalutem.* in fronte ergo fit: nam inter partes, quæ ſe offerunt ſenſibus, caput eſt dignius: in capite facies: in facie pars anterior: in parte anteriori frons, vbi eſt ſedes verecundiæ: in fronte ſunt fores ſenſuum.

De conſec. diſt. 5. Scotus in 4. Marci vlt.

Confirmatio (vt eſt communis omnium theologorum conſenſus) non eſt neceſſaria ſimpliciter ad ſalutem. ſufficit enim Baptiſmus cum fide *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſaluus erit.* Eſt tamen neceſſaria adulto, vt non contemnat, alioqui non eſt plenus Chriſtianus: tunc iudicatur contemnere, quando oblata omnimoda opportunitate nō ſuſcipit eiuſmodi ſacramentum, & ita intelligitur illud dictum Vrbani Papæ de conſec. *Omnes fideles per impoſitionem manus Epiſcoporum ſpiritum ſanctum poſt baptiſmum accipere debent, vt pleni Chriſtiani inueniantur.* Ideo quantum fieri poteſt, differenda non eſt confirmatio: ne ſi decederēt, tanto gloriæ gradu priuarentur. Vnde (ait Hugo) Ab hac vita ſine manus impoſitione. i. confirmatione migrare omnino periculoſum eſt. ex quo proſternitur Valdenſium, & Lutheranorum impia hæreſis, qui negant confirmationem eſſe ſacramentum: ſed potius ritum, & cerimoniam quandam. Sed ſi

Petrus de Aliaco in 4. q. 4.

De conſ. diſt. 5.

Hugo lib. 2. de ſac. par. 7. c. 3.

audirent fundamentum noſtrę fidei, ſtatim ceſſaret eorum admiratio, clarum in primis eſt ex act. Apoſt. *Tunc imponebant manus ſuper illos, & accipiebant Spiritum ſanctum.* & Eccleſia tenet locum illũ intelligi de confirmatione. ita exponunt omnes Doctores ſancti, — Act. Ap. ca. 8. B. Clemens Petri ſucceſſor B. Aug. Cyprianus Irenæus. Damaſus Papa in epiſtola de cœpiſcopis. & alij.

Confirmatio eſt quadruplex.	Per glorificationẽ in cælo. Per ſanctificationẽ in vtero. Per cõſeruationẽ in mũdo. Per vnctionẽ ab Epiſcopo.
Confirmatio triphariã fieri poteſt.	Per virium firmationem. Per armorum additionem. Per membrorum vigorationẽ.

Cum quis diligitur ad apicem dignitatis, acquiritur ei ius illius rei: verùm cum à ſuperiore confirmatur, firmatur ei magis illud ius: vt non ita de facili auferri poſsit, ſicut dicitur de Salomone Rege, quòd eo in regno confirmato, regnum ſibi magis adhæſit, & fortius: ita in baptiſmo quis aſſumitur ad dignitatem regiam, & ſacerdotalẽ, vt ſe virtutibus regat. *Vos eſtis genus electum regale ſacerdotium.* — 1. Pet. 2.

Secundò confirmatur quis per armorum appoſitionem. cum forti adduntur arma, fortior redditur. Vnde Dominus dixit Apoſtolis. *Sedete in ciuitate, donec induamini virtutem ex alto.* i. armis fortitudinis Spiritu ſancti. eſt autem gratia, quaſi armatura quædam, qua in hoc deſerto poſt tranſitum maris baptiſmi contra vitia pugnamus. — Luc. vlt.

Demum confirmatur quis per membrorum ſoliditatem. cum puer naſcitur, viuit quidem, ſed nequit conſiſtere: ita in baptiſmo viuit quidé, ſed debet confirmari. in baptiſmo enim regeneramur ad vitam: ſed in hoc ſacramento conſolidamur ad pugnam. adimit puſsilanimitatem, & audaciam præſtat confitendi Chriſtum, vt expedit. Idcirco nedum ſacramentum confirmationis cõfert gratiam, quemadmodum & cætera ſacramẽta nouæ legis: ſed etiam auget gratiam, & eam amplificat: hinc Melchiades Papa ait. *Spiritus ſanctus, qui ſuper aquas baptiſmi ſalutifero deſcendit illapſu, in fronte plenitudinem tribuit ad innocentiam, in confirmatione augmentum præſtat ad gratiam: deinde non auget modo, ſed admirabili quadam ratione auget.* Nonne Petrus, qui Eccleſiæ petra, & fundamẽtum deſignatus erat, ſummam conſtantiam, animiq; celſitudinem præſetulerat, vnius mulierculæ voce perterritus, ſe Ieſu Chriſti diſcipulum eſſe, non ſemel, aut iterum negauit, ſed tertiò. At verò in die Pentecoſtes tanta virtute repletus eſt: vt nihil arbitraretur dignũ poſſe ei contingere, quàm pro nomine Chriſti cõtumeliam pati. Gratia itaque cõfirmationis differt à gratia baptiſmali. huius rei accomodatum exemplum infert B. Dionyſius Areopagita Athenarum Epiſcopus. Duæ luces naturales concurrentes in aliquo vno, vt luces duarum candelarũ concurrentes in vno puncto aeris, non faciunt vnam lucem: ſed ſunt diſtin

ctæ ſuis eſſentijs,etiam quia characteres impreſſi ſunt potentiæ ſpirituales ad diuerſos actus, & ad diuerſa officia exercēda; quia potentiæ diſtinguuntur per actus,& actus per obiecta.imprimitur enim in confirmatione character; quia ſic exigit neceſsitas,vt recipiens poſsit coram aduerſariis fidei intrepidè confiteri nomen Chriſti. præſupponit autē characterem baptiſmalē, ſine quo nulla alia fieret impreſsio: nam ſicut imposſibile eſt aliquid figurari ſine quantitate,quæ eſt principium ſuſceptiuum figurę:ſic character baptiſmalis eſt potentia receptiua reſpectu omnium aliorum ſacramentorum.

Hoc ſacramentum quoque corroborat,& cōfirmat:ideo datur in robur,& plenitudinem;quia de fide requiſiti audacter reſpondemus, & conſtanter confitemur, hanc eſſe fidem Chriſti. hoc quippè docet B.Petrus. *Quæ enim eſt gloria,ſi peccātes, & colaphizati ſuffertis*. ſed ſi bene facientes patienter ſuſtinetis;quia oportet ad conſtantē confesſionem animari,& verum Deum,& verum hominem confiteri. Pet.1.Cāt.2.

De Conſolatione.

Conſolari eſt triſtē, aut afflictū verbis,aut factis ſubleuare:vnde cōſolari ex con,& ſolor componitur. quod eſt quaſi ſolidum reintegrare. eſt autem Conſolatio triplex. { Temporalis, Spirituals, Aeterna.

Luc.6. De temporali Luc. *Veh vobis diuitibus, qui hic habetis conſolationem ueſtram. Veh.* ait Theophyl. Theophyl. Dirigit in diuites huius ſeculi, quos & conſultationem habere dicit. hoc eſt hic in præſenti ſeculo lætitiã accipere, & ridere, & in delicijs, ac laudibus claros viuere. Decet quidem ab hominibus laudari, ſed prius à Deo. hæc mundana conſolatio parum durat, vnde fugienda eſt, vel quia vana eſt, vel qa faſtidium ſui generat.

Spiritualis eſt appetẽda quia { Animam ſanat, Terrena cõtẽnit, Mẽtẽ illuminat, Mentem eleuat.

Col. 4. Tunc anima ſana eſt, quando cæleſtia appetit. *Quæ ſurſum ſunt ſapite*. Nam guſtato ſpiritu deſipit omnis caro. ſtultè admodum ſibi conſuleret, q. haberet bonum vinum, & turbidam aquam quæreret.

D. Aug. Terrena contemnit. Aug. *Guſtaui te, & eſurio: te tigiſti me, & exarſi.*

De Conſtantia.

Greg. lib. 1. Moral. Conſtantia eſt animi ſtabilitas quædam, & ꝑpetua permanſio, & pertinet ad fortitudinẽ. nam conſtare illud dicitur, quod eſt firmum, & fixum in bono: Vnde eſt conſtantia virtus, quæ eſt vnica filia ſummi regis, & finis virtutum, earũq; conſummatio, totiusq; boni repoſitorium, & vir-

tus,

tus,ſiue qua nemo videbit Deum.

Ad Cõſtantiam quatuor pertinent.
- Firmitas in his, quæ ſunt fidei,
- Aequanimitas in vtraque fortuna.
- Firmitas loci.
- Firmitas contra ventos tentationum.

Firmi eſſe debemus in his, quæ fidei ſunt, ne, velut paruuli fluctuantes, circunferamur omni vento doctrinę.Eph.Sicut colũna erecta,quæ ſtat ſub quocunque onere:ita de Mathatia, & filijs eius legitur,qui conſtanter ſteterunt. Eph.4. 1.Mach.2.

Aequanimitas in vtraque fortuna, ne declinemus ad dexteram,vel ad ſiniſtram.

Loci ſtabilitas multum facit ad conſtantiam, quia *impoſſibile eſt* (ait D. Bernardus) *hominem in vno figere animum ſuum,qui non prius alicui loco affixerit corpus.aeris mutatio corporis ſanitati confert*: ſic qui fugit vmbram corporis ſui. in quo ſenſu ait B.Gregorius.*Non prodeſt locus,ſi deſit ſpiritus*.Vnde Seneca. *Planta ſæpius replantata difficilè conualeſcit*. D.Ber. Greg. Sen.

Firmitas contra tentationes huius mũdi. Ecc. Non ventiles omnem ventum.Vnde B. Ber. *Currite fratres,tota curia cæleſtis vos expectat*.Auguſ.quoque.*Bonus ſi fuerit,qui tibi præeſt,nutritor tuus eſt.malus ſi fuerit,tentator tuus eſt.& nutrimenta libenter accipe, & in tentatione approbare eſto aurum.attende* Eccl.9. B. Bernardus. B.Aug.lib.1.de verbis Domini Ser.6.

mundum iſtum tanquam fornacem aurificis.

Cōſtātiā quinq; interimūt. { Imprudentia, Peccatum, Impatientia, Timoris carentia, Animi fluxibilitas.

Ecc.27. Imprudentia; quia. *Stultus, ſicut luna mutatur.*
Iſ 53. Peccatum. *Nam cor impij, quaſi mare feruens, quod quieſcere non poteſt.*

Gen.4. Impatientia Cain occidit fratrē ſuum. *Vagus, & profugus eris ſuper terram.*

Timoris carentia. nam timor eſt anchora mentis; facit enim hominem cautum, atque ſolicitum.

Animi fluxib. Vir duplex animo incōſtans eſt
Iacobi 2. in omnibus vijs ſuis. Iac. Ille duplici animo eſt, q̃ vult duobus dominis ſeruire, Deo, & mundo: ſed nimirum hic in duas partes claudicat. *Duo amores*
B. Aug. ait Aug. *mundi, & Dei non ſe ſimul in vno capiunt pe-*
B.Hierony. *ctore.* de quo ait ſacer Hieronymus. *Difficile eſt, immo impoſſibile, vt præſentibus, & futuris quis fruatur bonis. vt de delitijs tranſeat ad delitias, vt in cælo, & in terra appareat glorioſus.*

De Conſtantiæ virtute habes.

Iudit. 9, 16. Sap. 5. 1. Mach. 2. 9 { B. Ambroſius 3. de virginitate narrat de matre, & filiabus: q̃ amplexãtes, & quaſi choros ducentes proiecerunt ſe in alueū fluuij; ne à prædonibus caſtitatis dedecus paterent.

De

De Contemplatione.

Contemplari eſt quadam admiratione conſpicua in ſapientiæ ſpectacula cum admiratione ſuſpendi. Rich. de S. Vict.

Contemplatio eſt conſideratio rerum occultarum. nam contemplari eſt diligenter intueri, & res abditas conſiderare, à tẽplo, ideſt à loco, qui omni parte aſpici poteſt: vel ex quo omnis pars poteſt videri, quem augures templum nominabant. Vnde contẽplatio eſt pabulum animæ, quo anima ſaturata quaſi dormire dicitur, cum à terrenis ſurſum erigitur, & ad conſiderationem ęternorum eleuatur. Vñ. Greg. *Mens nostra nullo modo ad vim intimæ contemplationis rapitur, niſi prius ſopiatur.* eſt ergo contemplatio optima, quæ mentem eleuat ad cæleſtium eminentiam. in qua quantò diutius perſiſtit, eò melior euadit. Ideo ait Proſper de vita contemplatiua. Actiua vita habet ſolicitum curſum: contemplatiua gaudium ſempiternum. in ordine creaturarum conſpicimus altiores eſſe pulchriores, & lumine clariores.

B. Greg. S Moralium.

Proſper de vita cõtemplatiua.

Contemplationis motus ſecundùm Dionyſium eſt triplex. { Rectus / Obliquus / Circularis } Dionyſius.

Motu recto contemplamur Deum, in quo cõſiſtit omnium noſtrarum actionũ finis, atque ęterna perfectio gaudiorum. motu obliquo noſmetipſos. motu circulari cæleſtia. & hoc motu ani-

ma ad ſuperna fertur.

Actiua, & contemplatiua vita aſsimilantur ſepulchro, duplici ratione: tum primò, quia ſepulchrum non viuentes, ſed tãtùm mortuos recipit. Col.3. Mortui eſtis, & vita veſtra abſcondita eſt cũ Chriſto in Deo. Vnde Gregor. Greg. *Quid ſepulchri nomine, niſi contemplatiua vita ſignatur, quæ nos (quaſi ab hoc mũdo mortuos) ſepelit, dũ à terrenis deſiderijs ſuſceptos in intimis abſcondit?* Actiua quoque vita ſepulchrũ eſt; quia à prauis nos operibus mortuos tegit.

Secũdo ratione abſcõſionis, quia in ſepulchro corpus abſconditur. ita contemplatiui attendite, ne iuſtitiam veſtram faciatis coram hominibus. Contemplantes in terra paleas, metunt in cælo panem.

Contemplationis octo ſunt præcipui effectus.
- Raptus,
- Vnio,
- Trãsformatio
- Languor,
- Liquefactio,
- Inebriatio,
- Spiritualis iucunditas,
- Iubilus.

Primus effectus eſt raptus, & eſt eleuatio potentiæ ſuperioris ſuper potentias inferiores, vnde inferiorum actus ligantur, vel ita debilitantur, vt ſuperiorẽ potẽtiam in ſua operatione nequaquã impediant. quẽadmodum ferrum rapitur ad ma-

gne-

gnetem:ſic anima terrenis ſubleuata obſcuras ruinas vitat, Deumq; finem, ac principium ſuũ eſſe cognoſcit.hinc Boetius.*Hoc quicquid placet*.cũ itaque anima ſit ſimplex,indiuiſibilis,quocunque ſe diuertit, tota ſe vertit.tunc anima defecit, vt ait Dauid.*Defecit in ſalutari anima mea*. tunc fit abſorptio ſpiritus. Boetius meto. 10. li. 3.

Hoc quicquid placet, excitatq; mentes,
Infimis tellus aluit cauernis.
Splendor, quo regitur, vigetq; cœlum,
Vitat obſcuras animæ ruinas.

Cõtẽplatio tres comites ꝑexigit. { Lectionem / Meditationẽ / Orationem, } Hugo.

Lectio inquirit:Meditatio inuenit: Oratio poſtulat: contemplatio deguſtat:Lectio ſolidum cibum ori apponit.Meditatio maſticat, & frangit. Oratio ſaporem acquirit. Contemplatio eſt ipſa dulcedo, quæ reficit. In vita cõtẽplatiua quatuor conſideranda ſunt.

{ Actus ſpiritualiter uiuendi.
Actus contemplandi.
Motiuum ad contemplandum.
Dilectio conſequens.

Primum conſiſtit in charitatiua dilectione.ſecundùm eſt actus contemplandi, qui conſiſtit in intellectu.tertium voluntatem reſpicit,quæ ex amore mouet intellectum ad contemplandum.dilectio conſequens pariter eſt in voluntate.

De Contemplatlone habes.

Gen.12.13.15.18.	
Gen.30.itē Gen.24.de contem plation e ſerui Abraæ.	Matt.19.
	Lucæ.10.
Gen.42.	Ro.1.10.21.
Ex.2.	Eph.1.2.
Pſal.36.	Col.1.& 2.Io.2.
Iob.39.	Act.2.9.10.
4.Regum 4.	Eph.1.2.
Heſt.14.	Apoc. 1.

De Contritione.

Contritio variè appellatur cōtuſio,angor animi,flens animi demiſsio ex ſcelerum memoria, animi mors cum obiurgatione ſui. & dicitur contritio à con, & tero. ſicut lapis frangitur, quando in partes frangitur:conteritur verò,quādo in minutas partes.ita cor frangitur,quando incipit recedere à peccato.conteritur,quando totaliter deſtruitur affectus peccati. quod eſt plenè à peccato recedere.exemplum. de grano bene contrito fit panis ſapidus:ita tritura cordis (uit Aug. ait)eſt pietas,& humilitas.Qui ſe conterit,iraſcitur ſibi.ſe habeat iratum,vt Deum habeat propitium.ſe habeat iudicem, vt Deum habeat defenſorem.quare Paulus Corteſius appellauit contritionem contuſionem,quæ fit,cum cor pœnitentis

conte-

conteritur ſecundùm omnes circunſtantias requiſitas ad peccatorum remiſsionem.

Contritio eſt dolor pro peccatis voluntariè aſſumptus cum propoſito confitendi,& ſatisfaciendi:quia contritio eſt dolor: ideo vbi nõ eſt dolor, non poteſt eſſe contritio,vt in cœlo . & quia dolor iſte eſt gratia informatus; ideo contritio non eſt in inferno.& quia eſt dolor meritorius (quia in contritione eſt effectus meriti ſatisfacientis) illo locus purgatorij non eſt locus merendi: ſed ſolùm ſatisfaciendi. quare in purgatorio nõ eſt propriè contritio.dicit ergo.contritio eſt dolor(quia contraria contrarijs curantur remedijs)voluntariè aſſumptus, vt diſtinguitur à dolore illato violenter:niſi enim dolor eſſet voluntarius,non eſſet meritorius;quia non placent Deo obſequia coacta pro peccatis contra multos,qnibus plerunq; grauior eſt mors propinquorũ,quàm animæ propriæ detrimentum cum animo confitendi , & ſatisfaciendi.quia nõ eſt perfectum totum integrale abſque ſuis partibus . dolor in contritione debet eſſe vehemens:ſed quantitas contritionis attenditur,non circa menſuram temporis,ſed doloris,qui debet eſſe.

Acer.
Acrior.
Acerrimus.

Acer,quia offendimus Deum creatorem omnium.acrior,quia offendimus patrem noſtrũ ſpi- S.Bernar.

ri-

ritualem.acerrimus,quia offendimus redemptorem noſtrum.acer,quia omiſit.acrior,quia commiſit.acerrimus,quia amiſit. Omiſit bona, commiſit mala,amiſit æterna.acer quia Deum offendit.acrior, quia peccatum defendit. acerrimus, quia vitam amiſit.

Acer,quia amiſit præteritæ vitæ portionem.
Acrior,quia diuinam poſſeſsionem.
Acerrimus, quia æternæ gloriæ benedictionẽ.
Acer,quia obligatur æternæ ditioni,
Acrior,quia prauæ habitationi.
Acerrimus,quia æternæ damnationi.

Contritio eſt velut feruor in muſto, qui facit ebullire totam vini ſubſtantiam: virtute cuius purum ab impuro ſeparatur,& à vini ſubſtantia tota fæculantia purgatur: & ad fundum dolij deſcẽdens totam vini ſubſtantiam puram reddit. ſicut per calorem ignis roſæ reſoluuntur inſtillatione, pondere:vel mola ſtillat oleum ab oliuis.vapores nube incluſi calore diſſoluuntur.

Tria habet vera cõtritio { In oculis lachrymas. In labijs confeſsionẽ. In anima cõpũctionẽ.

Lachymæ lauant,
Confeſsio exprimit,
Compunctio purgat.Qui non habet cordis cõpunctionem, non habet mundam orationẽ.

Peccata contritione eneruantur: in confeſsione occiduntur,vt iam non viuant:in ſatisfactione

annichilãtur: vt non reuiuiſcant, nec in culpa, nec in pœna.

Contritio tria facit {
- Diabolũ fugat, ſicut fumus expellit hominem è domo.
- Animam purgat, ſicut mare vomit cadauera, & ad littus tranſmittit.
- Et ipſam ſanat: ſicut medicina corporis primò turbat, deinde ſanat.

Contritio comparatur torrẽti. quicquid ei obuium fuerit, ſuo impetu reijcit: ſic fluctus lachrimarum reijcit ſordes ab anima. ſimilis eſt pluuię, cui ſuccedit aer ſerotinus.

Contritio humilis trahit ex corde peccatoris venenum culpæ, & mitigat morſum, & triſtitiam conſcientiæ: ſicut muſca, quæ viuens eſt eſca araneæ. mortua, & contrita eſt morſus araneæ medicina. ſic peccatum in homine viuens paſcit Diabolum: ſed cum mortificatur per contritionem, tunc virtus diaboli euacuatur.

Quatuor modis anima conteritur. {
- Memoria peccatorum.
- Recordatione futurarum pœnarum.
- Cõſideratione peregrinationis huius vitæ.
- Deſiderio ſupernæ patriæ.

Sed quidam ſunt, qui habent quidem memo-

riam peccatorum,ſed ad horam, voluntate peccandi interius remanente.Ad quod facit illud Ieremiæ.*Ecce conſtitui te ſuper gentes*.i. peccata carnalia,& regna,ideſt peccata ſpiritualia:vt euellas ſilicet radicem malæ voluntatis in contritione.Nã ſicut radix manens in terra iterùm repullulat, & ſubcreſcit:ita peccatum in anima. eſt enim ſicut ſerpens in ſinu,ſicut venenum in ſtomacho, ſicut fures in domo.

Ieremiæ.

In contritione ſunt duo apprimè neceſſaria. { Spes, Timor,

Inter has duas molas comminuitur cor humanum.Timor deprimit.Spes eleuat.Deu.24.*Nõ accipies loco pignoris ſuperiorem,aut inferiorem molam, ſed vtramq;.Oculi Domini ſuper metuentes eum, & in cis,qui ſperant ſuper miſericordia eius.*

Contritio eſt triplex. { Extenſiua, Intenſiua, Longæua.

Extẽſiua ea eſt,quæ ſe extendit ad omnia peccata; eſt enim contritio diſplicentia de peccato, vt eſt offenſiuum Dei:immo ſe extendit ad peccata, quæ pro tempore committi poſſent. eadem ratione cõtritus tenetur in generali velle pati magis quamcunque pœnam, quàm peccare. & hæc intenſiua dicitur.

Longeua durare debet per totam vitã.nã teſte B.Aug.*Vbi dolor finitur,deficit pœnitentia. vbi deficit pœnitentia,nihil relinquitur de venia.* Deus abſoluẽs

homi-

hominem à pœna, & culpa æterna ligat eum vinculo perpetuę deteſtationis peccati. Immo ait D. Thomas. ſi peccatum prius commiſſum, & iã per pœnitentiam dimiſſum, in memoriam veniens placeat voluntati, relabitur in illud, & ſi non idẽ numero, ſimile tamen in ſpecie. In quo ſenſu ait B. Auguſtinus. *Nullum ſcelus Deo tam abbominabile ſit, quàm preterita peccata vnicuique noſtrum, dimiſſa reminiſcendo, gaudere.* Hugo de San. Vic. B. Aug.

Dubitaueris fortè, an contritio excedere poſſit peccati deformitatem, & eſſe nimia. & ſi ſola poteſt auferre reatum pænæ, ad quid confeſsio? audi. Contritio non eſt nimia, quæ fit in parte rationali, cum fit occaſione peccati, quatenus eſt offenſiuum Dei: ſicut neque amor charitatis poteſt eſſe nimius: in parte tamen ſenſitiua poteſt & amor eſſe nimius, & contritio. *Rationabile obſequium veſtrum.* addo, quia contritio poteſt tantùm intendi, vt deleat omnem pœnam, & tamen confeſsio, & ſatisfactio eſt neceſſaria, nõ propter remediũ, ſed propter præceptum. addit D. Thomas, & propter incertitudinem; quia non eſt certus, an ſua ſatisfactio fuerit ſufficiens ad tollendum totum reatum. Dub. Rom. 12.

Septem ſunt contritionis conſiderationes.

Prima eſt conſiderare poſt ſe præteritæ vitæ prauitatem, temporis amiſsi iacturam, morũ peruerſitatem. Hiere. *Vide vias tuas in conualle, ſcito quid feceris.* Ieremiæ. 2.

Secunda eſt ante ſe conſiderare Chriſti paſsionis acerbitatem, mortis neceſsitatem, diuini iudicij ſeueritatem. Heb. *Horrendum eſt incidere in manus Dei viuentis*.

Heb. 10.

In dextera debet perpendere peccator diuinorũ beneficiorum abuſionem, diuinę miſericordię benignitatem, Sanctorum omnium offenſam.

In ſiniſtra fallaciam Diaboli.

Infra acerbitatem ignis infernalis, pœnam interminabilem.

Intra ſpiritualium donorum carentiam peccatorum ſorditatem, diabolicæ ſubiectionis miſeriam.

Hierem. 2.

Supra ſe diuinam indignationem. Hierem. *Scito & vide, quia malum, & amarum reliquiſſe te dominum Deum tuum*.

Quinque ad veram contritionem pertinent.

Motus liberi hominis arbitrij ſuper omnia diligendum,

Motus liberi arbitrij in deteſtatione peccati.

Infuſio gratiæ gratum facientis,

Expulſio culpæ.

Præuentio diuina, quæ liberum arbitrium mouet, & excitat ad ea, quæ dicta ſunt.

De Corde.

COr eſt præcipua pars in animali, à quo vita, iuxta ſapientis dictũ, procedit, græcè καρδία

præ-

precipua inter uiſcera,& vitæ ſedes. Vnde Rabbi Moyſes. Sicut ſe habet cœlum ad vniuerſum: ita cor ad corpus animalis. cœlum nunquam quieſcit, & ſemper mouetur: & cor pulſu manifeſtatur: quare cuſtodiendum eſt, ſicut vas precioſis theſauris plenum, & ſicut caſtrum inter hoſtium impetus. Vnde *Omni cuſtodia ſerua cor tuum.* tâquâ Prouerb. 4. vas precioſum, quod carius emitur, & in eius fractura maius damnũ cõſequitur,& difficilius reparatur,& ideo diligẽtius cuſtoditur. D. Paulus. *Sciat vnuſquisque vas ſuum poſsidere in ſanctificatione, & honore.* vas ſuum.i.corpus ſuum,in quo hoſpes omnis immunditiæ auctor inhabitat: ideò qui caſtè viuit, terſius,& mũdius ſeruat corpus. ita ſanè domum Dei decet ſanctitudo. Sanctum enim,& mũdum debet eſſe vas illud, in quo precioſi liquores ſapientiæ, & gratiæ infunduntur. ſi enim tanti ſit vas, in quo oſſa,& cineres ſanctorum recondũtur, quid mirum ſi corporis,& ſanguinis Domini menſa cordis noſtri munditiem exigit? Vnde cor dicitur, quaſi corban apud Hebreos, quod latinè munus, vel oblatio dicitur. 1. ad Theſſ. 4.

Cor hominis ē veluti radix arboris, q̄ ē { Viua. Fixa. Solida. Humida } Cor hominis radix dicitur, q̄a ſicut hortorũ cultores oẽ ſtudiũ ſuũ in excolenda plantarum radice ponunt, & aquis irriguis, & molli terra fouēt: & ſic cultæ, lætæ, & proceræ cõſurgũt. ita uir pius cordis puritati ſumma cura inuigilare debet. Similitudo

Ea ratione cor hominis viuum eſſe debet; cor ſiquidem eſt primum principium membrorum, & virium vitaliũ quo ad eſſe. debet vir pius facere quẽadmodũ aranea, cũ videt telam fractam, nunquã venatur, niſi prius fuerit reparata: atq; exordium ſumit à medio telæ, nihil extrema reputãs, quandiu medium fuerit fractum: ita remanẽte interius fractura peccati, non eſſent meritoria opera exteriora. *Munda prius quod intus eſt.* in picturis primus color eſt albus, qui facilè recipit peregrinas impreſsiones.

Similitudo

Matth.

Debet eſſe fixum cor per ſpem. *Paratum cor eius ſperare in Domino.*

Debet eſſe ſolidum per charitatem. *In charitate radicati.*

Debet eſſe humidum per deuotionem. *Ad humorem mittit radices.*

Ita Deus cor viuum, fixum, ſolidum, & humidum reſpicit, aperit, tangit. reſpicit, vt reſipiſcat. aperit, vt gratiam ſuſcipiat. tangit, vt ad feruentem orationem moueatur: nam per conſenſum transfertur cordis dominium. ante oſtium cordis habet Diabolus ſedem ſuam cum toto ſuo exercitu.

Cor (teſte D. Bernardo) in quatuor affectibus eſt quid diligas, quid metuas, vnde gaudeas, ſiue contriſteris.

Cor peccatoris dicitur deſertum quadrifariam Ocioſitate, quæ ſterilis eſt.

Negli-

Negligentia ad bonum promerendum. Nihil nobis vicinius eſt corde noſtro : & tamen ſæpius euagatur.

Quia à feris inhabitatum reptilia, quorũ non eſt numerus.

Vel quia infructuoſum eſt; idcirco obdureſcit cor, & tria incommoda patitur,

Spiritui ſancto reſiſtit. *Dura ceruice, et incircon-ciſis cordibus & auribus vos ſemper Spiritui ſancto re ſtitiſtis.* Act. 7.

In cunctis Diabolo inſeruit. *Cor durum, & indu ratum nec compunctione ſcinditur, nec pietate mollitur, nec precibus mouetur, minis non cedit, flagellis induratur. tandem concludit, neque Deum timet, nec hominem reueretur.* D. Ber.

Demum mortem incurrit. *Secundùm enim duritiam tuam, & impœnitẽs cor tuum theſaurizas tibi irã in die iræ.* ita obduratum cor in ſuo propoſito perſeuerat, quaſi ad victoriam plus quàm oportet; vt pote neque conſilijs ſalutaribus vult acquieſcere. Rom. 2.

Illud cor dicitur durum, quod eſt inhabile ad ſuſcipiendum, ſtabile ad permanendum, forte ad reſiſtendum: ita cor dicitur durum; quia eſt inhabile ad impreſsionem gratiæ ſuſcipiendam. Diſt. 47.

Dicitur quis durus in verbo; quia durè reſpondet in intellectu. quia prauè retinet in capite per inobedientiam.

In corde, quia non credit; immo deprimitur Simil.

magis:ſicut videmus in torculari,ꝙ per immenſitatem ponderis ſuperpoſiti vinum effluit,& racemorum maſſa exſiccatur.

Dicitur obduratum; quia eſt in peccato ſtabilitum:vel quia Deum,& eius mandata impugnat.

Simil. Iſti ſunt veluti lapides in aquis,qui licèt continuè aquis rigentur:non tamen inde molleſcunt; quin potius duriores euadunt.Ad hunc quoque modũ obſtinati in ſordibus ſuis magis ſordeſcunt, malitiæ ſuæ præmia expectantes:nam Diabolus contra eiuſmodi obſtinatos allegat præſcriptionẽ.obduratio cordis non eſt culpa,ſed pœna,& importat ſubtractionem gratiæ, vel inhęſionem culpæ, & firmitatem in peccato.nam obſtinatus eſt, qui in ſuo peccato perſeuerat,quaſi ad victoriã,pluſquam oportet:vel qui cõſilijs ſalutaribus nõ vult acquieſcere. Cauſſa duritiei eſt extractio humoris.Caro fit dura, cum liquor exprimitur, & humor eliquatur. Cauſſa deficiens eſt liberum hominis arbitriũ gratia deſtitutum. *Vides famelicum, neque vis paſcere.ſi nõ pauiſti,occidiſti: cauſa mortis in caſu eſt defectus cibi.* ille non occidit, ſed permiſit occidi. quare omni cuſtodia ſeruandum eſt cor, quo nil fugacius eſt, quodque ſemper extra effun

Simil. ditur, & effluit. Vnde apes ſunt imitandæ,quæ à natura edoctę oſtia aluearis,in quo mellificant, ſuccis amaris illiniũt,vt ſe, & fœtus proprios à venenoſis morſibus aranearum defendant.in hunc ſanè modum facere debet peccator,ita cor ſuum

amari-

amaritudine inungere, ne venenoſæ cogitationes ſubintrent. *Cor ſapientis vbi triſtitia. Cor, quod nouit amaritudinem animæ ſuæ, in gaudio eius non morabitur extraneus*. Sed impœnitens eſt, ſicut equus vlceroſus, qui dum tãgitur in vulnere, recalcitrat. Cor contritum ad Deum dirigitur, & à Deo corrigitur. D. Baſilius exponens illud Pſal. 7. *Et diriges iuſtum. ait*. Iuſtus dicitur rectus, & rectum cor, quod rectificatum eſt.

Eccl. 7.
Prouer. 14.

Via dirigendi cor ad Deum, eſt triplex. Cordis directio eſt amare, quod amandum, & eo amore, quo eſt amandum, timere timenda, deſiderare deſideranda, & ſic omnia recta tendunt in Deum.	Humilitatis. Sapientiæ. Concordiæ.

Cor peccatoris tripharium ſcinditur.	Per contritionem, vt effluat ſanies iniquitatis.	*Cor contritum, et humiliatum*. Pſ.
	Per compaſſionẽ ad proximũ, vt effluant viſcera pietatis.	*Dabo eis cor, vt ſciant me.*
	Per amorem ad Deũ, vt exeat fluuius amoris.	*Pax Dei, quæ exuperat omnẽ ſenſũ cuſtodiat corda veſtra.*

Pſal. 50.
Ierem. 24.

Cor hominis habet vim, nedũ recipiendi, & conſeruandi, ſed & attrahendi *Chriſtũ habitare per fidem in cordibus veſtris*. Ideo cor hominis debet eſſe profundum, vt profundè recipiat. altum, cũ quis mẽ-

Phil. 4.
Eph. 3.

te rapitur. *Accedit homo ad cor altum.* i. ad cor Chriſtianum, *& exaltabitur Deus.* ſ. per contemplationem. habet cor noſtrum ſimilitudinẽ ſpeculi (ait
D. Hieron. ſacer Hier.) quod rem obiectam repræſentat, & effigiat.

Debet quoque cor noſtrum eſſe mundum: nã ſicut tabella albo colore diſpoſita, facilius recipit alios colores, & diutius retinet: ſic cor mundũ diutius retinet, & facilius imbibit diuina chariſmata. Vnde omnis veræ ſanctitatis, & religionis fons in corde eſt, à quo externa opera dimanant. Quo circa quiſq; cordis puritati, atque cuſtodiæ potiſsimùm ſtudere debet: vt Deum inſeipſo hoſpitem recipiat. ſicut enim corpus humanum, ſi à iuncturis ſuis fuerit auulſum, extra locum ſibi à natura deſtinatum violenter collocaretur: ita cor noſtrũ extra Deum. & propterea cauendę ſunt duæ particulæ, quæ in carne non veteraſcunt, & hominem ad peccatũ trahunt, cor, & lingua: quia noxias cogitationes, quas cor machinari ſenſerit, lingua pandit. Quare eſt molliendum cor, abluendum, deprimendum, exercendũ, fouendum, vniendum.

Eccl. Molliendum, quia. *Cor durum malè habebit in nouiſsimo.* nam & ipſa natura docet, quæ non dedit nobis cor æneum, lapideum, vel oſſeum: ſed carneum.

Ierem. 4. Abluendũ eſt cor. *Laua à malitia cor tuum.* Deus enim eſt ſumma puritas, qui paſcitur inter lilia.

Depri-

Deprimendum eſt cor tuum. *Deprime cor tuum* i. inclina per humilitatem. nã deprimere eſt deorſum premere. quod fit per humilitatem. Ecc. 11.

Exercendum eſt cor, & in oratione ad Deũ erigendum eſt.

Fouendum eſt cor. nam homo carnalis dicitur vecors, quaſi derelictus à corde.

Vniendum Dominus in Oſea comminatur. *Veh duplici corde*. pollicetur quoque dare cor vnum. Oſeæ 10.

Cor niſi vnitum ſit, nunquam à peccato ſeparatur, & nulli compatitur: correctionem non accipit, ſed contemnit. Lupus ictum ſagittæ nõ timet, ſed duritię pellis eam reijcit: ita peccator in vitijs inueteratus non recipit correctionem. Muſca nõ ſeparatur à ſanguine ſine ictu mortis: ita *Cor durum malè habebit in nouiſsimo*. Ier. 22. Ecc. 3.

De Corde habes.

Gen. 17. 18. 20.	Pſal. 21.
Exod. 20. 31.	Ierem. 4.
Matthæi. 22.	Dan. 7.
	Can. 8.

De Correctione fraterna.

CORrigere eſt ad rectum reducere quod erratum eſt: Vnde fraterna correctio eſt admonitio fratris de emendatione delictorum ex fraterna charitate.

Eſt autem correctio bipartita. prima eſt actus iuſtitiæ vindicatiuæ, & eſt coercere à malo per inflictionem iuſtę pænæ. hanc habent prælati,& exercent in ſubditos: altera eſt actus dilectionis, quæ eſt per amicabilem inſtructionem boni. primam habet ſolus prælatus. Verùm plerique ſunt iudices mundi,qui ſunt inſtar ſtatuæ Herculis, vel Mercurij; habent quidem clauam,& caduceum,quibus minentur. at nunquam percutiunt. Alteram habet omnis fidelis, cum ſit actus charitatis.

At actus charitatis duplex eſſe poteſt, ne proximus peccet:& ſi peccet,emendetur. ſi quis ſeruaret veſtem tuam ab igne,eſt charitas:ſed ſi perſonam,erit maior charitas. ad extremum ſi ſeruaret animam,eſt maximus actus charitatis.

Verùm quidam correctionem audiunt, & corriguntur.

Quidam audiunt,ſed non corriguntur.

Exempla. Quidã nec audiunt,nec audire volunt,nec corriguntur.primi ſunt ſimiles pergameno, vbi ſcriptura facilè abradi poteſt:ſecundi papyro, vbi ſcriptura deletur quidem, ſed manet macula, & litura quædam.Tertij ſunt ſimiles ferro,& incudini; incus enim etſi calefiat exterius: intus tamen viget frigus.

Fraterna correctio fieri debet quadrup. ratione.

Primò vt peccator peccatum ſuum,& ſeipſum agnoſcat. *Correctionis initiũ eſt cognoſcere ſe peccaſſe.* D.Chriſ.

Se-

Secundò vt de peccato doleat, & ſe ipſum emendet,

Tertiò, vt ſe deformem cognoſcens reformetur optimè, ac iuſtiſsimè viuemus, dicebat Diogenes. *Si quæ in alios reprehẽdimus, ipſi non faciamus.*

Quartum, vt ſi peccatum videns conniues, peccati particeps videris. Non propterea valet dicere. Ego ſum peccator, & quomodo cæteros corrigam? Audi. non me latet, ꝙ qui vult alios corrigere, ſeipſum prius corrigat, oportet. ſolebat iraſci, deſinat, vt ſit patiens. erat audax, ſit manſuetus. erat inuidus, ſit humanus. erat laſciuus, ſit caſtus. ſed attende, quia correctio fit vel per modum increpantis: & tunc prius te ipſum corrige, vel per modum ſupplicationis, quę eſt communis bonis, & malis. vel vt ait D. Thomas, correctio conſideratur, vel quò ad eſſentiale, vel quò ad idoneum. eſſentiale eſt emendatio fratris, & fundatur in recto iudicio rationis: & ita peccator quò ad hoc poteſt alium peccatorem corrigere; quia peccatum. & eſt valida ratio. non corrumpit bonum naturæ quò ad idoneitatem. Peccator redditur indignus, vel ratione grauioris iniquitatis, vel ratione ſuperbiæ intenſioris, vel ratione propriæ condemnabilitatis.

D. Bon. in 4. diſt. 19.

D. Thom 22. q. 33 ar. 5.

Sed dices. quando peccatum eſt occultum, debet ne ſtatim denunciari? dico cum Richardo, & alijs præſtantiſsimis viris. aut peccatum eſt occultum omnino: aut eſt in promptu, vt ſciatur: vel iã

Rich. in Anton. pa 2. tit. 9. ca 6. Durãd

iam

in 4. diſt. 19. iam ad aliorum aures percrebuit.ſi eſt notorium, debet denunciari illi,qui poteſt corrigere;vt ſi qs fuit ſcandalizatus in crimine,ædificetur in pœna: ſi verò nundum ad notitiam peruenit, adhuc denunciandum eſt,vt futuro ſcandalo occurratur.ſi eſt occultum,& ſperatur emendatio,& lucrũ fratris,admoneatur primò , & differatur denunciatio.ſi non ſperatur emenda, & peccatum non ſit infectiuum(vt eſt hæreſis)nec damni illatiuum(vt eſt furtum)tunc differatur denunciatio.ſi infectiuum,vt hæreſis , denuncietur.ſi damnum infert, vt furtum,videatur,ſi eſt maius damnum furtum, vel fama delinquentis . & ſic maiori damno obuiandum.

Dices forſan,nonne actus charitatis eſt ſuffer re peccatorem? cedo , tenemur ſufferre peccatorem.i. non turbari , vt beneuolentia emendetur: ideò omnibus debemus fraternæ correctionis of ficium impendere ſub ſpe diuini auxilij.

Correctio debet habere iuſtam cauſſam,à qua oriatur.iuſtum modum,quo exequamur. iuſtum finem,ad quem ordinetur. *Iuſtè quod iuſtum eſt,exe* Deuth.16. *quaris.* Cauſſa neceſſaria eſt in fraterna correctio ne ; quia cum ſit ſpiritualis eleemoſina , non datur niſi indigenti : Modus quoque eſt admodum neceſſarius.

Verùm circa modum correctionis ſeruandæ ſunt ſex conditiones , ut ſit diligens conſideratio .

Chari-

Charitas,
Animoſitas,
Mititas,
Prudentia,
Diſcretio,

Habenda eſt in primis cõſideratio perſonæ de linquentis, quia in re dubia (teſte magno Gregorio) non datur certa ſententia. D. Greg.

Charitas adhibenda eſt: vt nihil nocendi cupiditate fiat, nihil inhumaniter, ſed omnia cõſulendi charitate; charitas ſiquidem ſimilis eſt molæ aquariæ, quæ & acri aqua, & leni oleo acuit ferrũ. ad hunc modum debet eſſe correctio acris, ſed non crudelis. acris, ne negligatur. ſicut plumbum in igne poſitum ſplendeſcit: diu tamen detentum facilè diſlat, & in aerem diſſoluitur. Et quemadmodum nolẽtibus acceptare rationem oſtenſiuã fit argumentum ducens ad impoſsibile. & morbi qui non curantur emplaſtro, purgantur cauterio, quod eſt corporis cloaca. Similitudo Simil.

Putridæ carnes ferro indigent, & cauterio. & venena ſerpentino pelluntur antidoto. & quod ſatis dolet, maiori dolore expellitur. D. Hieron. ad Amandum preſbyt.

Non debet eſſe crudelis; quia correctus illud dicere poſſet.

Nunquid ego ſum canis, quia venis ad me cum baculo? Petro vniuerſalis Eccleſiæ paſtori dictũ eſt. *Conuerte gladium in locum ſuum.* Pater familias domi habet gladium, quo furem depellat, & vir-

gam,

gam, qua filium corrigat. Nimia enim pietas diſſolutionem diſciplinæ parturit.

Duplex itaque eſt modus curandi, per leniora, & per acriora medicamina; alioqui vlcus nullum remedium habet, niſi aperire, & ſcalpello rũpere queas, vt ſanies latens egrediatur: quare imitandus eſt chirurgus, qui, vt infirmi vulnus ſuaui us aperire queat, quibuſdam unctionibus linit, vt putredinem educat. quæ ſine fine vagaretur, ſi eam medicinalis increpatio non deſiccaret. In quo ſenſu dicit B. Auguſt. *Duo ſunt nomina, homo, & peccator; quia peccator eſt, corripe; quia homo eſt, miſerere.*

Simil.

Animoſitas quoque adhibenda eſt. ſed quidã ſunt, qui in corrigendis erroribus perſimiles ſunt imaginibus, quæ in hortis, & vineis collocantur ad terrendas aues, quæ videntes arcum, & ſagittas timent quidem, & fugiunt. ſed cum nullam viderint ſagittam ab arcu emitti, ſuper caput volitant, ſaltant, & ſordibus coinquinant: quare vehemens debet eſſe correctio, ſed cũ ratione facta. quæ ſeuera, & nimis acris, & indiſcreta correctio eſt veluti raſorium dentatum, quod valde offendit, abradendo pilos. hæc (vt Iſid. ait) non emendat, ſed percutit. Animoſitas adhibenda eſt, ne ſit remiſſus; quia facilitas veniæ incentiuum tribuit delinquendi. ſi vides pullicem in veſte, purgas: & tamẽ pateris labem in anima. quæſo cõſidera teipſum, ne actu tenteris.

Simil.

Iſid.

Mititas quoque pernece ſſaria eſt; quia tempe randus eſt affectus. Pſal. *Superuenit manſuetudo, & corripiemur.* Vnde Socrates admonitionē ſerui in tempus diſtulit. Cæderem te, inquit, niſi iraſcerer. *Homines quippe ſumus, & à vitijs non ſumus alieni.* qui corrigit, cum lenitate multa faciat. multa leni tate opus habet, qui corripit: vt qui corripitur, æquanimiter toleret ſectionem. non videtis medicos quando vrunt, vel ſecant aliquos, cum quanta lenitate opus curationis exercēt? Sit itaque amor in corrigendo, ſed nō emolliens rigor, ſed nō exaſperans ſtilus, ſed non immoderate ſæuiens pie tas, ſed non, pluſquam expediat, parcens. ſed ò tē pora, ò mores, cadit Aſinus, & ſuccurritur ei. cadit anima, & non eſt, qui releuet eam prudentia: vt conſideret qualitatem criminis, atq; perſonæ. ſi quis laboret dolore dentium, vel digitorum, confeſtim vocat medicum: ſed cum grauiori morbo eſt implicatus, veluti phreneticus, atra bili, vel in ſania affectus ob morbi vehementiam non recipit medicum, ſed explodit, vel fugit.

Pſal. 66.

D.Gryſ. in Epiſt. ad Heb. hom. 30.

D.Ber.

Simil.

Ad extremum diſcretio adhibēda eſt, ſine qua virtutes ſunt vitia. Cytharæ chorda ſi tātiſper aſpe rè, & indiſcretè pulſetur, frangitur. ſybilus tenuis taurū alterat, equum mitigat. diſcreta eſſe debet, vt non quæras, quem corrigas, nec impietatē in domo iuſti: verùm cum ſeſe offert occaſio. ſed intellige, quæ ſunt proximi, ex te ipſo.

prouer. 24.

Corripit Deus ad emendationem, & quos dili

Iob 5. & 36. git, caſtigat. *Beatus; qui corripitur à Domino.* Iob.

Corripit in iudicio, cum moderatur caſtigationem in hac vita.

Ierem. 10 Corripit in ira, cum dat pœnam æternam.

Amos 5. Corripit iuſtus in miſericordia; quia corripit ad emendationem.

De bona correctione habes.

Leuit. 19.	Exodi. 1. & 18.
Ecc. 19.	Ioſuæ. 22.
1. Cor. 4.	Iud. 20.
1. Tim. 2.	Paralip. 26.
2. Tim. 2.	Dan. 9.
Iob. 6.	Thobiæ. 2.
Prouerb. 14.	Gal. 3.
Matth. 7.	Pſal. 17.
Gen. 11, & 13.	Leuit. 26.

B. Anſelmus ſuper epiſtola ad Tim.
B. Aug. de charitate.
Idem de verbis Domini.
D. Gregorius in Regiſtro.
Item in paſtorali.
Caſsiodorus epiſtola. 3.

De Cuſtodia.

CVſtodire eſt diligenti cura ſeruare aliquid, ne amittatur: vnde cuſtodia eſt actus cuſtodiendi: Vnde Dauid petebat ori, & cordi cuſto-

diam apponi. duplici enim munimine opus eſt: vt nec cogitatio iniqua ſapiat, nec praua voluntas in fatua verba erumpat.

Tria ab homine ſunt cuſtodienda { Interiora, Superiora, Exteriora,

Interiora, vt anima. Deut. *Cuſtodi temetipſum, et animam tuam ſollicitè.* Deut. 4.

Cuſtodiens rem ſibi datam, hoſtis declinat inſidias. D. Greg. in Reg.

Superiora, vt mandata Dei. Ecc. *Qui timent Dominum, cuſtodiunt mandata.* Eccl. 2.

Sitis ergo ſolliciti, vt cuſtodiatis cuncta, quæ ſcripta ſunt Ioſuæ. Ioſuæ 23.

Exteriora, vt bona proximi. Can. *Inuenerunt me vigiles, qui cuſtodiunt ciuitatem.* Cant. 3.

Corpus ſuum vnuſquiſque tenetur cuſtodire. Solet dici, ait D. Bernardus. *Bonum caſtellum cuſtodit, qui corpus tuum cuſtodit.* D. Ber. in par. ſer.

Maxima virtus eſt parta poſsidere, vt quidam ait.

Non minor eſt virtus, quàm quærere, parta tueri. Ouid. 2. de Arte aman.

Caſus ineſt illic. hic erit artis opus.

In bona cuſtodia animæ aperiendæ ſunt aures ad audiendum.

{ Cor ad intelligendum.
Os ad loquendum.
Oculi ad videndum.

Debemus aperire aures ad audiēdum: ſicut ianuæ caſtri aperiuntur Domino. Dominus aperit

Iſa. 1. Iob 42. mihi aurẽ:ego autẽ non contradico. Iſ. *Retrorſum non abij.* & Iob. *Auditu auris audiui te:nũc autem oculus meus videt te.* Aperiendum eſt etiam cor ad recipiendam illuminationem in intellectu, & gratiã in affectu. *Ego ſto ad oſtium, & pulſo: ſi quis mihi aperuerit, intrabo, & cœnabo cum eo.* Apoc. Oſtij nomine cor hominis intelligit, nunquam ceſſat, nunquam ociatur. Dominus ideo ſtat, & pulſat paratus ſemper intrare, iuuare, illuminare, erigere, & confortare: ſe ſeque nobis ad nutum donat; ideo non debes diffidere, ſi velis pænitere. pulſat Dominus manu beneficiorum, & virga flagellorum. non eſt animi bene inſtituti donum recipere, & donantem à ſe abdicare. Vnde Cant. *Surrexi, vt aperirem dilecto meo.* pulſat quoque virga flagellorum. Augu. *Magna Dei ira, quando peccatori parcit Deus.* ad hoc enim parcit, vt in æternum puniat, & magna Dei miſericordia eſt in præſenti miſericordiam non conſequi.

Apoc. 3. — Cant. 5. — D. Aug.

Aperiendum eſt etiam os noſtrum in cuſtodia animæ. Os ſuum aperuit ſapientiæ. Prouerb. Aperiẽdæ ſunt manus ad operãdum. Manus ſuas aperuit inopi. aperiendi ſunt oculi ad præmia cæli, & ad pœnas Inferni. *Aperi oculos tuos, & ſaturare panibus.* Prouerb. *Leua oculos tuos in directum.* Ier. ita.

Prouerb. vltimo. — Prouer. 20. — Ierem. 3.

- Mala cauemus.
- Pacem habemus.
- Vitam fouemus.

Prouer. 22. Mala cauemus; quia Prouerb. *Anima, & gladij*

in via peruerſi cuſtos animæ ſuæ longè recedet ab eo. Cauendum eſt ab inſidijs Diaboli. narrat quidã auctor de catto, quem ruſticus poſuit in arca, vt cuſtodiret caſeum à muribus. q ad extremũ mures, & caſeum comedit. ad hũc modum nobis cũ Diabolo plerunque euenire ſolet. Michol. in lib. de omni & nullo.

Cauendum eſt à murmuratione. Sap. *Cuſtodite vos à murmuratione, quæ nihil prodeſt.* cuſtodienda eſt manus, ne mala operetur. Sap. 1.

De Corpore Chriſti.

Circa Corpus Chriſti tria perpẽdenda ſunt,
- Infallibilis fidei veritas,
- Rationabilis diſpoſitionis comgruitas,
- Inuiolabilis obſeruationis continuitas.

CIrca primum conſiderandum eſt, quòd ſub ſpecie panis, & vini realiter continetur corpus Chriſti. Vnde ſciendum eſt, quòd quando ſacerdos iſta verba pronunciat, ſcilicet. *Hoc eſt corpus meum*, &c. panis tranſit in corpus Chriſti: & vinum in ſanguinem vertitur, illa verbi virtute, qua Verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis. quia. *omnia dixit, & facta ſunt. Qua vxorem Loth, in ſtatuam ſalis mutauit. Qua uirgam Moſaycam vertit in colubrum. Qua flumina, & fontes Aegipti conuertit in ſanguinem. Et aquam in vinum. Et verbum Elyæ ignem de cælo iuſsit deſcendere.* Verbum Chriſti non poterit panem in carnem mutare? Certè maius eſt de Ioan. 1. Gen. 19. Ex. 4. Ex 7. Ioan. 2. 4. Reg. 1.

nihilo aliquid creare,quàm quod eſt,in aliud mutare.Item ſi potuit corpori mortuo,vt Lazaro, & corpori inſenſibili,vt Adæ,vitam inſpirare: & de terra inſenſibili facere rem ſenſibilem:quare non poterit panem in carnem mutare?Item homo educit de terra ferrum quotidie,& de cinere vitrũ: ſed Deus eſt longè potentior.ergo &c. Itẽ ſi quæras,quomodo credam ibi eſſe corpus Chriſti, cũ videre non poſsim.reſpondeo.credis iumenta, & omnia animalia exiſſe de terra, & tamen exijſſe nõ vidiſti.Et te proauum, & abauum habuiſſe,tamen non vidiſti.quare ergo nõ credis ibi eſſe corpus Chriſti ſub illa ſpecie panis,licèt non videas? Nonne Fides eſt argumentum rerum non apparentium? Item quærunt hæretici, quomodo poſſit quotidie ab hominibus mãducari corpus Chriſti,qui ſi mons eſſet magnus,totus comeſtus eẽt. Reſpondeo. Sicut de quinque panibus quinque millia hominum ſatiauit:& de quibus maiores reliquiæ remanſerunt,quàm eſſent quinque panes. Sic poteſt ipſe totam Eccleſiam de corpore ſuo paſcere abſque ſui decremento.Itẽ calor,& ſplendòr ignis,& odor roſæ, & ſapiẽtia hominis ſe omnibus communicant (quantum in ſe eſt) ſine ſui detrimẽto.Similiter & ſol omnibus ſe communicat: ſic & candela candelis multis ſine ſui decremento ignem, & lucem monſtrat. Et ſicut mulier Sareptana quotidie comedebat de farina hidriæ, & non diminuebatur farina, nec oleum in lechi-

to. Mulieri alteri Elyſæus oleum multiplicauit. Itẽ idẽ propheta inuitatis ſuis cibaria multiplicauit. Sic tota Eccleſia quotidie ſumit corpus Chriſti ſine decremento ſui. Item ſicut vna vox prædicatoris eadem numero auditur ab omnibus, ad quos poteſt peruenire: ſic Deus poteſt facere, vt vnum corpus Chriſti numero ab omnibus recipiatur ſacramentaliter. Item aliqui mirantur, quòd in vna hoſtia tam parua ſit totum corpus Chriſti in omnibus partibus illius hoſtiæ ſimul vnitis, ita quòd in nulla parte ſit totum: & tamen, ſi hoſtia diuidatur in partes, eſt totum in qualibet parte. & non mirantur, quòd in vno ſpeculo appareat tota imago, & vnica: & ſi diuidat̃ ſpeculũ in partes, quot eſſent partes ſpeculi, tot eſſent integræ eius imagines. Item quidam mirantur, quòd in modica ſpecie ſit tantùm corpus & totum: & non mirantur, quomodo in ſpeculo appareat magnum, & ingẽs templum. 3. Reg. 4 3. Reg. 18.

Secundò eſt rationabilis diſpoſitionis congruitas, vt in ſuſceptione corporis Chriſti ſuam conſcientiam vnusquiſque examinet, mundet, & diſponat. Quia qui vult ponere pretioſum liquorem in aliquo vaſe, probat, vtrùm mundum ſit, ſanũ, vel corruptum. Sic facere de ſe debet, ſacramentũ altaris ſuſcepturus.

Probet autem ſeipſum homo: et ſic de pane illo edat, & de calice bibat: Item ſacerdos, quoties ad menſam corporalem accedere debet, manus ſuas la- Cor. 11.

uat,& manibus illotis non comedit: & tamen ad menſam Domini manibus illotis accedunt mali ſacerdotes, nec lauant per menſem, vel amplius, non accedentes.quod dicitur.*Retribuet mihi Dominus ſecundùm iuſtitiam meam, & ſecundùm puritatem manuum mearum.*Item ſunt multi, qui in præparatione cibi corporalis volunt laborare à mane in horam tertiam: in præparatione tamen cibi ſpiritualis vix volunt laborare per dimidiatam horã.

Exod.12. Modus præparandi tangitur in Exod. vbi legitur de agno paſchali.*Non comedetis ex eo crudum quid, vel coctum aqua:ſed aſſum tantùm igni.* Crudum comedit ille, in quo ignis charitatis deeſt. Coctum aqua comedit,qui in delitijs, & fluxu luxuriæ viuit.Aſſum igne, qui paſsionem Domini recolit; ita vt *in meditatione eius exardeſcat ignis charitatis.* Debet etiam comedi *cum lactucis agreſtibus*, ideſt cum dolore,& amaritudine cordis pro peccatis.

Sap.6. Pondera,quod dicitur in libro Sap.quòd manna ad calores ſolis liquefiebat; ſed ad ignem indureſcebat.Sic corpus Chriſti, quod per manna ſignatum eſt,quando ab anima recipitur,vbi eſt calor ſolis, ideſt charitas,quæ illam liquefieri facit, & ſolui in diuinum amorem,& deuotionem. Cant.

Cant.5. *Anima mea liquefacta eſt. vt dilectus locutus eſt.* Quãdo verò recipitur ab anima, vbi eſt calor ignis malæ concupiſcentiæ,indurari facit eam per obſtinationem.*Probet ergo ſe homo*,vtrùm in eo ſit calor ſolis,vel ignis:*& ſic de pane illo edat,* &c. Item

recipiendum eſt etiam in ſindone munda (ideſt in puritate cordis) & in ſepulchro, in quo nondũ quiſquam poſitus ſit: non ponat ergo aliquis corpus Chriſti, vbi iam eſt Diabolus; quia nulla conuẽtio Chriſti ad Diabolum: vnde ſicut Iudas per oſculum tradidit eum Iudæis. ſic ſumens indignè corpus Chriſti, tradit eum Dæmonibus, quãtum in ſe eſt, dum collocat illud in loco, qui eſt in poteſtate Diaboli. Ideo de tali conqueritur Dominus. *Manus tradentis me mecum eſt in menſa.* Auguſt. *Magis peccant, qui tradunt peccatoribus membris Chriſtum, quàm qui crucifixoribus Iudæis tradiderunt eum.* Præterea maiorem quis iniuriam domino ſuo facere nõ poteſt, quàm ſi eum in vincula detrudat, atque in ſordes proijciat. hoc facit indignè ſumẽs corpus Chriſti. Corin. *Qui manducat, & bibit indignè, reus erit corporis, & ſanguinis Domini.* glo. pœnas Chriſto dabit, ac (ſi ipſum occiderit) punietur. Amb. *Qui indignè Chriſtum ſumit, idem eſt, ac ſi ipſum interficiat.* Cor. 11.

Tertiò inuiolabilis obſeruationis continuitas, ideſt diligens cuſtodia poſt ſuſceptionem. Si quis in pixide, vbi corpus Dominicum eſt poſitum, fętidum aliquid, vel lutum poſuerit, infidelis quippe iudicaretur. Qualis ergo iudicandus eſt ille, qui os ſuum, in quo Dominicum corpus recipit, malis verbis: vel cor ſuum prauis cogitationibus polluit? Prouerb. *Qui cuſtos eſt Domini ſui, glorificabitur.* Item ſi tantum eſt peccatum Deo negare ho- Prouer. 27.

ſpitium:maius certè videtur (poſtquam receptus fuerit)eum ab hoſpitio ſuo expellere; Vnde quidam ait.

Turpius eijcitur, quàm non admittitur hoſpes.

Si tantum offenditur Deus, quando diſcipuli
Luc.10. eius non ſuſcipiuntur, vt dicitur Luc. *Quòd Sodomitis remiſsius erit in die iudicij, quàm illis, qui non receperint vos.* quantum credendus eſt Deus offendi, quãdo ſibi negatur hoſpitium.& præcipuè à ſuis?
Ioan.1. Ioan. *In propria venit, & ſui eum non receperunt.* Itẽ talis ſimilis eſt Iudę, qui, poſtquã ad menſam Do
Eccl.6. mini comedit, eum tradidit hoſtibus ſuis. Eccle. *Eſt amicus ſocius menſæ, & non permanet in die neceſſitatis.* Tales ſimiles ſunt Iudæis, qui in ramis Palmarum, floribus, canticis, & hymnis cum laudibus Dominum honorificè ſuſceperunt: & poſtea eum iniuria, & contumelia eiecerunt: proditio .n. eſt magna, Dominum ſuum hoſpitio recipere, & poſtea hoſtes inducere, qui eum gladijs, & fuſtibus eijciant. quod faciunt, qui eum primò recipiunt, & poſtea peccata cõmittunt. Nimirum cor eius rumperetur, ſi quis videret ſe ab vxore ſua è domo eijci, & adulterum ab ea recipi. ſic Deus, cum videt ſe contemni, & de domo ſua eijci, & vitia, & Diabolum recipi. Ioan. *Ego veni in nomine patris mei, & non recepiſtis me.* Si alius, ideſt Diabolus, venerit in nomine ſuo, ipſum recipietis.

Tripliciter autem quis accedit ad ſuſceptionẽ huius ſacramenti, vel per cõparationem eius ac

id,quod ſumitur,cuius dignitatis non eſt proportio conueniens: ſic nulla creatura dignè ſumit. *Nunquam poteſt homo iuſtificari comparatus Deo.* Secundò per comparationem ad conſecutionem effectus.& ſic indignè accedit. Tertiò per comparationem ad culpam,quam manducando cõtrahit.& ſic indignè accedit,& peccat mortaliter.opponitur autem huic indignitati(teſte D.Bonauentura)ſufficiens præparatio,quæ eſt expulſio omnis peccati,reuerentia,& dilectio.

Ioan.5.
D.Bon.lib.4.diſt.9.q.2.Gab.ibidem.
Iob.25.

Verùm quidam ſe præparant verè: quidã probabiliter:quidam neutro modo. primi dignè accedunt.qui verò ſunt impreparati, indignè.

De Decimis.

DEcima eſt tributum, ſiue homagium Deo debitum,Sicut enim non reddens homagiũ domino ſuo,hæreditate priuatur: ita non ſoluens decimam,hæreditatem perdit. Nam veteres ex vnaquaque re decimam Dijs offerre conſueuerunt.

Intereſt autem inter decimas,& primitias. Primitiæ frugum: decimæ verò aliorum.

Triplici ratione inſtitutæ ſunt decimæ, primò ex parte Dei in recognitionem vniuerſalis dominij.cum enim Deus ex magna ſua liberalitate nouem partes rerum creatarum nobis conceſſerit, decimam partem ſibi retinuit:Vnde Leuit.*Omnes decimæ terræ,ſiue de fructibus, ſiue de pomis arborum*

Leuit.vltimo.

d o-

domini ſunt. & illi ſanctificantur.

Secundò ratione conſentaneum eſt, vt Eccleſiæ decimas ſoluamus, à qua tot bona accipimus quotidiæ. hoc modo decima ſemper fuit in præcepto iure diuino ſecundùm rationem iuſtitiæ, quæ exigit, vt qui metunt ſpiritualia à miniſtris Eccle-

Gen. 47. ſię, dent eis temporalia. Vnde Gen. Sacerdotibus in Aegipto cibaria ex horreis publicis dabantur.

Tertiò ratio dictat, ꝙ qui inuigilat circa ſalutē animarum, & Reipublicæ, vtilitatem habeant, vn-

Gerſon in reg. mor. parte 2. de viuere poſsint. & propterea ſolutio decimarū ſacerdotibus eſt de iure diuino, quatenus inde ſubſtententur.

Gen. 14. Melchiſedech obtulit Abrahæ tanquam Dei vicario decimas omnium rerum, quas habebat.

Gen. 28. Iacob decimas de omnibus dedit.

Recipientes decimas debent eſſe clerici Domino ſeruientes. qui non debent ſuperflua quærere, ſed neceſſaria, & Deo inſeruire, atque diuinis ſem-

2. Paralip. 29. p aſsiſtere. Ezechias inſtruxit ſacerdotes. *Vos elegit Dominus in hæreditatem ſibi, vt ſtetis coram eo, & miniſtretis, & cremetis incenſum.*

Nulla conſuetudo contraria ſoluit hominē ab obligatione reddendi decimas; quia hæc obliga-

De Thom. quol. 2. ar. 3. tio fundatur ſuper ius diuinum, & naturale: ideò tenentur ſemper homines reddere decimas, ſi Eccleſia exigat, contraria conſuetudine non obſtante: Deus autem voluit decimas in noua lege dari, vt ex ſubſtantijs noſtris Deum honorantes, gra-

tias Deo agendo acquiramus gratiā Spiritus ſan cti. In veteri autem teſtamento fuit ſignum perfectæ curationis ab omni morbo peccatorum, quæ expectabatur fienda per Chriſtum. Nā denarius eſt numerus perfectus, etiā in via Platonis, & primus limes numerorum, vltra quem non proceditur, niſi replicando præcedentes numeros. & ita qui dabat decimas, proteſtabatur, quaſi figuratè, & in quodam ſigno ad ſe pertinere imperfectionem, & expectare perfectionem futurā per Chriſtum.

Et ita decimatio eſt actus moralis, ſacramentalis, & figuralis.

Moralis, inquantum eſt alicuius partis donatio ab ſubſtentationem eorum, qui ſunt diuino cultui deputati. Morale enim, & iuſtum eſt, vt de altari viuat, qui altari deſeruit. 1. Cor. 6. Sacramentalis, inquantum eſt donatio alicuius partis ad Dei honorem. In fide mediatoris ob curationem morbi originalis. Figuralis quatenus donatio decimæ partis facta ſummo ſacerdoti ſignificabat curationem vtilem fiendam per futurum ſummum ſacerdotem Chriſtum.

Quadruplex præmium conſequuntur hi, qui fideliter, & deuotè decimas perſoluunt.

- Primum eſt abundantia temporalis.
- Secundum eſt corporis incolumitas.
- Tertiū eſt infuſio grę, multiplicatioq; virtutū.
- Quartum eſt copioſa ſalus in patria.

De

De decimis habes.

Gen.4. DEus reſpexit ad Abel, & ad munera eius; quia de melioribus obtulit gregis. Cain verò deſpexit; quia de corroſis, & vilioribus terræ naſcentibus, obtulit.

Num.18. Debent ſacerdotes decimas recipientes Deo vacare.

Deut.18. Debẽt de ſuis redditibus pauperibus erogare.

De Dolore.

Dolorum ſeptem ſunt differentiæ. eſt enim dolor.
- Deponendus.
- Recolendus.
- Appetendus.
- Aſſumendus.
- Suſtinendus.
- Abhorrendus, &
- Præcauendus.

Primò dolor deponendus. Et hic eſt dolor alienæ felicitatis. iſte dolor regnat in inuidis, qui ſimiles ſunt buffoni, qui (vt dici ſolet) odorem florentis vineæ ſuſtinere non poteſt. Et quibuſdam ſerpentibus Indiæ, qui ſtatim fugiunt, quando vident florere arbores aromaticas: quas etiam corrodere dicuntur, ne floreant, eo quòd odorem florum earum ſentire non valent. Sic inuidi proſperitatem proximorum videre non poſſunt: &
Eccl.27. de ipſorum infortunio gaudent. Iſtis dicitur Eccl. *Laqueo peribunt, qui oblectantur caſu iuſtorum. dolor conſumet eos, antequam moriantur*. gladius enim in-

uidiæ cor eorum perforat, inceſſanter cruciat, ſecundùm illud poeticum.

Iuſtius inuidiæ nullus eſt, qui primitus ipſum
Corrodit, auctorem excruciatq; ſuum.

Exemplum de rubigine, quæ paulatim conſumit ferrum.& ſequitur.

Riſus abeſt omnis, niſi cum fecere dolorem.

Similes ſunt Diabolo, qui nunquam lætatur, niſi quando videt alterius malum. Pſal. *Quorum os malis plenum eſt, & amaritudine, & dolo.* Pſal. 13.

Secundò eſt dolor recolendus. Et hic eſt dolor Dominicæ paſsionis, ad quam conſiderandã inuitamur. *O vos oẽs, qui trãſitis per viam, &c.* Ob cuius memoriam pingi ſemetipſum fecit in parietibus, in cuius figuram cruces quoque in compitis eleuãtur. Cuius dolor ſignatur per dolorem capitis, cuius dolori condolẽt omnia membra corporis, niſi corrupta ſint, vt patet in paraliticis: vel abſciſſa, vt in mutilatis: vnde *Caput meum doleo, &c.* Quantus debeat eſſe dolor iſte, dicitur. *Dolebunt ſuper eum, ſicut doleri ſolet ſuper mortem unigeniti.* cuius dolor eſt ſummus, & continuus. *Doleo ſuper te, frater mi Ionata, doleo ſuper te: ſicut mater vnicũ amat filium, ita te diligebam.* Verba ſunt Sãctorũ, paſsioni Chriſti, tanquam fratris, aut filij compatientium. Tren. 1. 4. Reg. 10. Zac. 12. 2. Reg. 50.

Tertiò eſt dolor appetendus. Et hic eſt dolor cõtritionis, quam petebat Iob. *Dimitte, vt plangã.* & bene dicit, *dimitte me,* quod eſt donum. Exemplum illius in dialogo, qui petijt inducias vſque Iob 10.

ma-

mane,& habere non potuit. ſequitur. *Vt plangam paululum dolorem meum*. *Vt plangam* (dicit) non vt gaudeam:aut mala,quæ feci,faciam. Porcus dimittitur creſcere,vt,poſtquam fuerit magnus, & pinguis,occidatur:aut de fure, qui ſemel, vel bis dimiſſus, iterum in furto deprehenſus ſuſpenditur. ſequitur. *Antequam vadam, & non reuertar.* Eſt enim infernus ad inſtar domus Dædali,cuius facilis eſt ingreſſus:ſed negatur egreſſus. Naſſam faciliter intrant piſces:ſed inde exire neſciunt.De illo dolore dicitur. *Dolor meus ſuper dolorem in me*
Ierem.8. *cor meum mœrens*.bis exprimit dolorem; quia dolori cordis debet addi dolor ſatisfactionis, hoc eſt dolor pœnalis.non enim ſufficit pœnitere, niſi addatur ſatisfacere: dum tamen tempus habeamus. ſicut non ſufficit velle ſe acquitare de debito,niſi ſequatur ſolutio. Sequitur. *In me cor meum mœrens*;mœror enim contritionis eijcit ſordes ab anima.Exemplum de torrente, qui quælibet obuiantia ſibi ſuo reijcit impetu. Magdalena per flumina lachrymarũ lauit maculas peccatorũ.aqua, ignem extinguit. medicamentum dolorem linit. Quantus autem debeat eſſe dolor contritionis, dicitur Oſeæ.*Colligata eſt iniquitas Effraim*.Vinculo
Oſ.13. ſcilicet malæ volũtatis:vinculum.n.ita ligat faſciculum, quòd nec vnica palea decidat.& circulus ita ſtringit dolium, quòd nec gutta quidem poſſit exire,niſi perforetur.ſequitur. *Abſconditum eſt peccatum eius,ſicut gladius in corde*. Exemplum de

ſtulto, qui non permiſit extrahi gladium de corpore vſque ad veſperam, & ſtatim mortuus eſt. peccatum in anima ſerpens eſt in ſinu, vel venenũ in ſtomaco, vel latrones in domo. Sequitur. *Dolores parturientis inuenient eum*. Nota, quòd mulier cum maxima delectatione concipit: & cum vehementiſsimo dolore parit, ita quòd nullum membrum eſt in parturiente, quod non doleat. Sic nec minimum mẽbrum debet eſſe in corpore, quod nõ ſatisfaciat. Cum enim omnia membra fuerint inſtrumentum vitiorum, debeãt eſſe ſimul inſtrumenta pœnitentię. Exemplum de Magdalena, quæ de ſe tot fecit ſacrificia, quot habuit delectamenta. *Torſiones, & dolores tenebunt. quaſi parturientes dolebunt.* Iſ. 13.

Quartò dolor eſt aſſumendus. Hic eſt dolor compaſsionis. Membra ſiquidem ad inuicem doloribus ſuis condolent: vnde ſi patiatur vnum mẽbrum, ſtatim aperitur os: ad quærẽdum remediũ: auris ad audiendum conſiliũ, oculus ad videndũ, manus ad ſignãdum. Cum igitur omnes ſimus vnum corpus in Chriſto; alter autẽ alterius membra, ſicut dicitur. Rom. 12. Debemus adinuicem compati: ſin autẽ, non pertinemus ad corpus Chriſti. huius doloris habemus exemplum. Iren. 1. *Audite obſecro vniuerſi populi, & videte dolorem meum. Iuuenes mei, & virgines abierunt in captiuitatem.* Videte, quòd magiſter compatitur iuuenibus, & virginibus, quas captiuauerat Diabolus; quia talibus magiſtris in-

ſidia-

ſidiatur,& aduerſatur.Eſt enim ſicut venator,qui delicatiora quærit animalia; quia etiam per tales magiſter lucratur, quando ſunt in exercitu ſuo: ſed pauci ſunt, qui condoleant proximo, ſimiles canibus,qui percuſſum canem,& vlulantem omnes lacerant,perſequuntur,& mordent. Cũ enim abundant diuitijs, viſitantur, & frequentantur. quando rediguntur ad paupertatem,contemnuntur, & reijciuntur. arbor viſitatur & obſeruatur diligenter, tempore fructuum: ſed ablato fructu, deſpicitur,& cunctis exponitur,vt patet in vineis, quæ clauduntur tempore fructuum:quibus perceptis,poſtmodum etiam feris exponuntur.

Iſ.53. Quintò eſt dolor ſuſtinendus. Hic eſt dolor mundanæ aduerſitatis. huius exemplum habetis in capite noſtro Chriſto, de quo dicitur Iſa. *Verè dolores noſtros ipſe tulit, & languores noſtros ipſe portauit.*Scimus,quòd non eſt poſsibile, quòd caput doleat:& cętera membra ſine dolore remaneant, ſecundùm illud poeticum.

Cui caput infirmum cætera membra dolent.

Cum igitur caput noſtrum Chriſtus tot dolores ſuſtinuerit, iuſtum eſt,& neceſſarium, quòd dolores in præſenti ſuſtineamus;alioqui membra eius non eſſemus. Vnde de bono milite dicitur.

Iob 14. Iob.*Caro eius,dum viuit,dolebit. Duros cordis ſuſtineo*
2.Matth 6. *dolores*..Eſt igitur hic dolor ſuſtinendus. *In dolore*
Ecc.2. *ſuſtine:& in humilitate tua patientiam habe; quoniam*
Pſal.68. *in igne,&c. Omnes enim ad laborem naſcimur.Ego ſum*

pau-

pauper, & dolens, &c. Ideo puer (tanquã propheta ſui) naſcitur plorans. pugil nudus, & inermis aggreditur bellum. Ad hoc enim naſcimur, vt in cõtinua pugna verſemur (vt in exilio) & neceſſariũ mortis dominium ſentimus. propter hoc conqueritur Propheta. *Quare de vulua egreſſus ſum, vide laborem, & dolorem, &c.* Iere.20.

Sextò eſt dolor abhorrendus. & hic eſt dolor vltimæ reſolutionis, de quo. *Defecit in dolore vita mea, & anni mei, Non audierũt vocem tuam Domine* Pſal.30. Baruc.2. Sequitur. *Et ecce mortui ſunt in doloribus peſsimis.* Malus eſt dolor mortis; quia ſeparat ab amicis, & cognatis. peſsimus eſt; quia animam à corpore ſeparat. Ideo timendus, quia ſubitus. Scintilla citè extinguitur: & fumus citò diſpergitur. roſa, quę nũc rubet, mox marceſcet. *Cum dixerint, pax, & ſecuritas: tunc repentinus ſuperueniet interitus.* 1. Tim.5. Ecce, quòd ſubitus, & incertus fulgur momento diſſoluit magnam turrim. Sequitur. *Quaſi dolor parturientis.* Ecce, quòd grauiſsimum eſt in partu, quando ruptis carnibus, extrahitur fœtus à vẽtre: ſed in morte cuiuslibet extrahet̃ anima à corpore. Sequitur. *Et non effugiet.* Ecce quòd eſt perpetuum, & quaſi neceſſarium. Mirabile, ſi euadere poſſunt, quãdo ex vna parte Diabolus, ex altera autem mors circundat. *Circundederunt me dolores mortis, &c.* Sunt Pſal.17. enim aliqui, qui deſinunt eſſe, ſed non penitus. Sic videmus, ex pellibus animalium fieri ſotulares, & alia humanis vſibus neceſſaria. ſed cadauer nulli

res deſeruit;niſi quia poſt reſurrectionem genera lem conſolidabitur. propter hoc dicitur. *Deficiant*
Pſal. 103. *peccatores à terra, & iniqui.* ita vt nō ſint. *Omne opus*
Eccl. 4. *corruptibile in fine deficiet: & qui operatur illud, cum illo peribit.*

Septimò eſt dolor præcauendus; Et hic eſt do lor æternæ damnationis: & hunc dolorem aggra uat acerbitas incomparabilis:illic enim vlulabūt miſeri præ dolore, ſicut lupus in pedica captus,
Iſ. 55. & ſicut decoriatus. *Serui mei laudabunt præ exulta-*
Apoc. 16. *tione cordis.* Vrſus præ anguſtia ſpiritus vlulabit.& hoc innuitur, vbi dicitur. *Quòd manducabūt linguas ſuas præ dolore.* Quo verbo præcipuè tangit aduo catos. Aggrauat etiam hūc dolorem anxietas im mitigabilis;nulla enim erit ſpes aleuiationis. Pro pter quod igitur blaſphemabunt Dominum, à quo nullum expectabunt remedium, deſperati.
Apoc. 16. *Blaſphemabunt Deum cæli præ doloribus, & vulneri- bus ſuis.* Omnes enim medici ſimul nullā poſſent
Ierem. 30 eis exhibere medicinā. *Inſanabilis eſt dolor tuus pro pter multitudinem iniquitatum tuarum.* Aggrauat in- ſuper & hunc dolorem æternitas interminabilis. Nulla ſpes erit vnquam euaſionis:tunc enim dice
Iſ. 50. tur eis cū deriſione illud. *Ambulate in lumine ignis veſtri, & in flammis, quas ſuccendiſtis, de manu mea factum eſt hoc vobis. In doloribus dormietis, ſi dormitis.* ſupple quod erit impoſsibile. Etenim dormiet in igne, vel in tanto quis dolore:tunc dicent miſeri il
Pſal. 17. lud. *Dolores inferni circundederunt me, præoccupaue-*

runt, &c. A quibus nos liberet, qui iudex eſt viuorum, & mortuorum, & introducat in gloriam ſuam.

De Eleemoſina.

ELe*e*moſina eſt benigna ſuffragandi voluntas, quæ egenti ſsimo cuique ſuffragatur. Et dicitur quaſi aqua miſerationis, vel quaſi actus diuini mādati: vel Elij, & Moys, quaſi aqua Dei; uel à voce ἔλεος .i. miſericordia.

Eleemoſina dari debet. { Feſtinanter. Abundater, & Hilariter.

Primò dari debet eleemoſina feſtinăter. Quia; *Qui citò dat, bis dat. Ne dicas amico tuo: vade, et cras dabo tibi, cum ſtatim poſſis dare.* Prouerb. 3. *Cor inopis non affiixeris: & non protrahas donum anguſtiatis.* Ecc. 10. Attendere debent hic illi, qui per manus proprias in vita ſua nulli volunt diſtribuere: ſed p manus alienas poſt mortē ſuam, expectantes ſibi medicinā dari poſt mortem contra cōſilium Sap. *Ante languores adhibe medicinam.* Eccl. 18. Melior eſt vna candela ante, quàm duæ retro. Eleemoſina, quæ datur in vita, eſt lucerna, quæ præcedit aliquem, præmuniens viam, ne in lutum cadat. vel præcipitet in foueam. Illa, quę fit poſt mortē, eſt ſicut lucerna, quæ defertur alicui poſt tergum, quæ non cuſtodit eum, ne cadat in foueam inferni. Auguſt. *Conſiderate fratres,* Aug.

quòd multi ſubitò bona ſua perdiderunt: quæ ſtudioſè re condebant: & quorum pœnituerunt; quia non audierunt conſilium Domini, dicentis. Da pauperibus, & habebis theſaurum in cælo. Chriſoſt. *Congrega ſubſtantiam, vbi habes patriam.* Qui enim collocat theſaurum in terra, non habet quod ſperet in cœlo. Veh qui aſpicis in cælum, vbi nobil habes repoſitum.

Quis iudicaret pauperem diuitem, cui in alieno hoſpitio ſeruiatur auro, & argento in menſa? & nihil licet ei extra portare. *Diues, cum dormierit, nihil ſecum affert.* Amb. *Non ſunt bona hominis, quæ ſecum ferre non poteſt.* Sola miſericordia comes eſt defunctorum. Hoc ergo tuum reputa, quod pauperibus erogaſti: quicquid enim pro mundo feciſti, perditum habe. mundus enim eſt tanquã burſa perforata, vbi quicquid ponitur, totum elabitur. *Qui congregauit merces, poſuit eas in ſaccum pertuſum.* In mercibus magis lucratiuis ponunt mercatores nummos. Et in terra magis fertili iacitur ſemen. Mercatores autem attendunt diligenter, cui magis credant merces, & vbi reponant. Sic & tu ſcias, cui credas credentias tuas: & illi ſoli cõmittas, qui potens eſt depoſitum tuum ſeruare. *Scio cui credidi, & certus; quia potens eſt depoſitum meũ ſeruare in illũ diem iuſtus iudex.* Item ſemẽ gelu, vel glacie preſſum, & retardatũ vberius fructiferat aliquando. Sic eleemoſina, quæ in aduerſitate præſtatur, maiorẽ habet remunerationem: & illa, cui detrahitur, quàm quæ laudatur. *Sit eleemoſina*

Iob. 27. Aggæi. 1. 2. Tim. 1. Matt. 5.

tua

tua in abſcondito, &c.

Secundò debet dari eleemoſina abundanter.
De altiſsimo ſecundùm donatum eius. Ideſt ſicut ſe, &
ſua dedit tibi. ſic tu & te, & tua ſibi. ſicut enim ni Ecc.35.
hil retinuit erga te: ſic tu nihil retineas erga ipſũ.
ſicut fuit largus: ſic & tu ei. *Quomodo poteris,* Tob 1.
ita eſto miſericors. Si multum tibi fuerit, abundanter
tribue. Nullus poteſt ſe excuſare à collatione elee
moſinæ, licèt pauper ſit. quoniam aliquando tan
tum placet Deo obolus, quẽ pauper pro Deo ero
gat. ſicut ſi diues daret centum denarios. Libẽter
emeret aliquis pauper carnes, vel vinum, ſi tantũ Luc.21.
crederet ſe habiturum per vno denario, quãtum
diues pro centum. *Iuſtus miſeretur, & tribuet.* glo.
ſemper eſt iuſto aliquid, quòd det ſaltem oratio- Pſal.36.
nem. *Qui dederit calicem aquæ frigidæ tantùm, non per* Matt.10.
det, &c. Chriſoſt. *Si videris inopem, & dixeris. Iuue-*
nis, & ſanus es nihil agens. quare non laboras? hic dicet
tibi: cum ſanus ſis, nihil agis eorum, quæ tibi Deus iniun
xerit? Dicit autem. Qui non laborat, non manducet. Si
verò dicas, ſemel, vel bis dedi, quid ergo? Non indiget
rurſum cibari, qui ſemel eſt cibatus? Itẽ vinea illa liben
tius ſumptuoſè colligitur, quæ bonũ vinũ affert,
quàm illa, quæ prauum, vel nihil. Sic pauperes ma
gis inuitandi ſunt, quàm diuites; quia remunera-
tio maior habebitur. Melius eſt lucrari in uiliori
bus, quàm perdere in gemmis, & precioſis. Sic me
lius eſt pauperibus, & vilibus dare, quàm diuiti-
bus: de quibus nullum lucrum habebitur. *Cum fa-* Luc.14.

cis conuiuium, in cœnam noli uocare amicos, & diuites, &c. Item creditor dando pecuniam ad vſuram, plus lucratur, quàm debitor. Sic qui dat eleemoſinam, lucratur magis, quàm qui accipit. diuites autem quod tribuunt pauperibus, Deo ad cenſum mutuant. (Prouer. 19.) *Fœneratur Deo, qui miſeretur pauperi;* Vnde gloſſa ait. centuplum accepturus. eſt enim beatius dare, quàm accipere.

Tertiò debet dari eleemoſyna hilariter, & bona intẽtione. (2. Cor. 9.) *Non ex triſtitia, vel ex neceſſitate: hilarem enim datorem diligit Deus.* (Chriſ.) *Cum tali vultu reſpicit Deus ea, quæ facis, cum quali facis.* (Ecc. 35.) *In omni dato hilarẽ fac vultum tuũ.* Oculus enim interioris ſemper debet præcedere manum operationis. (Prouerb. 4.) *Palpebræ tuæ præcedãt greſſus tuos.* Nõ quid detur, refert, ſed qua mente detur. æquauit opes animo, qui exiguũ tribuit libenter.

Quare in eleemoſina tria conſiderantur. { Actus interior. / Actus exterior. / Et fructus.

Ad actum interiorem inuitat Deus.

Ad actum exteriorem inuitat natura, & lex.

Ad fructum inuitat triplex vtilitas. temporalis, quia multiplicantur bona temporalia. ſpiritualis, quæ à morte liberat.

Iucundus homo, qui miſeretur & commodat. bene dicit, *commodat.* quia redditur ei multiplicatũ.

Diuina acceptatio. *Quod vni ex minimis meis fe-*

ciſtis mihi feciſtis.

Iu actu interiori quoque cõſiſtit Chriſtiana liberalitas; quia & pauperes poſſunt eſſe liberales: Vnde B. Aug. *Si tu potes dare eleemoſinam, da: ſi non potes, affabilem te fac. ſ. per conſilium, et compaſsionem. coronat Deus intus bonitatem, vbi non inuenit facultatem. Nemo dicat, non habeo, charitas non de ſacculo erogatur.*

Decet hos Scotus in quæſt. de Praxi.

B. Aug. ſuper pſal. 103.

Zacheus non amplius publicanus, ſed filius Abrae tangit conditiones ad veram eleemoſinã requiſitas, cum ait. *Ecce dimidium bonorum meorum do pauperibus. Ecce quò ad promptitudinem;* quia nemo inuitus bene facit, etiam ſi bonum eſt, quod ipſe facit. *dimidium.* quia ſi multũ fuerit, abũdanter tribue. *Bonorum*; quia debet eſſe bona, & non de rebus marcidis: propria, non de rebus alienis. quare ait, *meorũ.* de malè acquiſitis nõ debet fieri eleemoſina, quando ſcitur dominus. his enim opibus vti non licet, quæ vel rapinis, vel furto, ſiue fænore parantur; Cum ſatis notum ſit, eiuſmodi opes his reddi debere, quibus adimuntur. Eſt enim ſpecies furti de alieno largiri. *Do.* liberè, & volũtariè; quia nihil turpius eſt venali miſericordia. *Pauperibus.* q̃a (vt S. Leo ait.) *Habẽtibus dare nihil eſt, quàm perdere.* Perpẽde itaque, quòd dare eleemoſinam pauperi, & pietatis & iuſtitiæ eſt. ſi conſideras indigentiam, dare eleemoſinam, pietatis eſt. ſi conſideras indigentiam proximi, & debitum tibi impoſitum, & pietas, & iuſtitia eſt, quia teneris diſpen-

D. Thom. 22. q. 33.

ſare ſuperflua. Hoc ſiquidem docet natura in arboribus,quæ & folijs,& fructibus exuunt̃, ut nobis ſubueniant.

Continentur autẽ opera miſericordiæ his duobus verſiculis.

Viſito,peto,cibo,redimo,tego,colligo,condo.
Conſule,caſtiga,ſolare,remitte,fer,ora.

Viſitare infirmum,potare ſitibundum, cibare famelicum,redimere captiuũ,tegere nudum,condere defunctum, cõſulere dubitanti, docere ignorantem,caſtigare delinquentem, conſolari triſtẽ, remittere iniurias,ferre patienter aliorum infirmitates,orare pro omnibus.

Verùm triplex eleemoſina aſsignari debet.
- In corde,compatiendo proximo.
- In ore, conſolando, & compatiẽdo proximo.
- In opere, ſubueniendo ꝓximo in neceſsitate.

Præterea tria ſunt eleemoſinarũ gñra
- Dare egenti.
- Dimittere lædenti,
- Corrigere delinquentem.

Modus faciendi eleemoſinam conſiſtit in his tribus, vt fiat.
- Velociter,
- Latenter,
- Hilariter,

Velociter,Seneca. *Quantum moræ addidiſti, tantum gratiæ ſubtraxiſti.* Latenter. *Te faciente eleemo-* Matt.6.
ſinã,neſciat ſiniſtra tua, quid faciat dextera tua. Hilari Prouer.17.
ter. *Melior eſt bucella panis cum gaudio, quàm domus*

ple-

plena diuitijs cum iurgio. Solent mercatores theſauri pondere grauati, vel vbi timẽt fures, & ſicarios pecuniam ſuam alijs committere, à quibus litteras accipiunt: has litteras Chriſtus tradit nobis, vt centuplum pro ſimplo accipiamus in patria, ad quam ipſi tendimus. *Si quis dederit calicem aquæ frigidæ, non perdet mercedem ſuam.* Marc. 9.

Eleemoſina tria bona facit.	Deum placat, Meritum augmentat, Bonum multiplicat.

Deum placat, quia. *Fiducia magna erit coram domino eleemoſina omnibus facientibus eam.*

Meritum augmentat. *Qui miſeretur pauperi, beatus erit.*

Bonum multiplicat. *Beatus qui intelligit ſuper egenũ, & pauperem.* i. cum ratione, & diſcretione prouidet pauperibus, & egenis.

Habes de eleemoſina.

Thob. 12.
Prouerb. 15. & 3. Pſal. 40.
Ecc. 3.
Daniel. 4.
Iſ. 58.
Matt. 10.
Matt. 25.
2. Cor. 9.

De Exemplo.

EXemplũ græcè ἀρχατυπος eſt autẽ duplex, malorum ſcilicet, & bonorum. Malorũ exẽplum nobis relinquitur, vt à peccato caueamus. Bonorum autem, vt eorũ exemplo proficiamus.
Exod.25. Vnde dicit Dominus vnicuique fideli. *Vade, et fac ſecundùm exemplar, quod tibi monſtratum eſt in monte:* (Mons iſte ſacra ſcriptura eſt.) vade igitur, & lege ſcripturam: & ibi inuenies malos propter peccatum punitos crudeliter: bonos autem præmiatos nobiliter. In exemplum autẽ nobis relinquuntur.

Primi parentes, vt caueamus à peccato inobedientiæ.

Sodomitæ, vt caueamus à peccato carnalitatis.

Iſraelitæ, vt caueamus à peccato infidelitatis.

Niniuitę, vt caueamus à peccato inſtabilitatis.

Memoria Sanctorum, vt ad virtutes tẽdamus.

Primò in exemplum nobis relinquuntur primi parentes, Adamus ſcilicet, & Eua, vt caueamus à peccato inobediẽtiæ, & temeritatis: qui nõ ſolùm peccatum inobedientiæ commiſerunt: Sed alia etiam peccata mortalia perpetrarunt. Et propter peccatum inobedientiæ mortem temporalem incurrerunt.
Iacob.13. *Adam exemplum meum adoleſcentia mea.* Qui videret medicum ob alicuius medicamenti potionem mori, non libenter poſt eum de illa potione biberet. ſic qui videt prælatum, vel patrem ſuum, vel alium malo opere, vel alio ve-

neno peccati ſpiritualiter mortuum, nō debet eũ ſequi. *An guſtare poterit quis, quod guſtatum affert mortem?* Iob.

Secundò relinquuntur nobis in exemplum Sodomitæ, vt caueamus à peccato carnalitatis. Ciuitates Sodomorum, & Gomorreorum in cinerē redigens euerſione damnauit. Exemplum eorum, qui impiè acturi ſunt. 2.Pet.2. Qui videret aliquem in ignē præcipitari, & comburi: vel foueam, & ſuffocari: vel in aqua ſubmergi, non ſequeretur eum: ſed vitaret. Sic nec iſti ſunt imitandi, nec alij eorum ſimiles; quia ex eorũ imitatione mors ſequitur ęterna. *Mandabatur, vt ſi aperiret ciſternam, & non operiret eam: & caderet bos, vel aſinus in eam.* Ex.21. ideſt aliquis ſimplex exemplo eius peccauerit, dominus ciſternæ reddet pretium, ideſt condignam pœnitentiam: & aliàs mortuum erit ſuum, ideſt peccatum ei imputabitur.

Tertiò relinquuntur nobis in exemplum filij Iſrael, vt caueamus à peccato infidelitatis. *Feſtinemus ingredi in illam requiem, ne quis incidat in Chriſtũ incredulitatis exemplum.* Heb.4. glo. In qua patres noſtri fuerunt, qui propter incredulitatem ſuam terrã promiſsionis non intrauerunt. Quando illi, qui ſciunt viam, errant, non eſt mirum, ſi illi errant, qa neſciunt: & tamen fatuus eſt, qui ſciēter ſequitur deuiantem. Libri, qui ſcripti ſunt ad exemplaria falſa, ſolent eſſe falſi. Ideo non eſt mirum, ſi multi ſunt mali, & corrupti; quia exem-

pla eorum, ſcilicet prælati, & parentes mali corrupti ſunt. *Ideo ad primates, & ipſi magis fregerunt iugum. &c.* Et tamen non ex hoc ſumus excuſati, quia ſi ſacerdos vineam ſuam, quando florere incipit, vindemiaret, nemo exemplo illius ſimiliter de ſuo faceret. Quomodo exemplo illius animam tuam perdis; cum exemplo illius nolles denariũ perdere? Item ſi videres aliquem malum mercatum facere, exemplo illius caueres tibi de ſimili. *Caue ne imitari velis abominationem gentium.*

Hierem. 5

Deut. 18.

Quartò ponuntur nobis in exemplum Niniuitæ, vt caueamus à peccato inſtabilitatis; quia nõ ſteterunt in pœnitentia. *Ponam te in exemplum, & omnis, qui viderit te, reſiliet à te, & dicet. Vaſtata eſt Niniue.*

Nau. 3.

Quintò in exemplum relinquitur nobis memoria Sanctorum, vt ad virtutes tendamus. Debemus enim reſpicere Sanctos, qui nos præceſſerũt, vt defectus noſtros cognoſcamus, & emẽdemus. *Reſpiciet homines, & dicet: peccaui, & verè deliqui, & vt eram dignus, non recepi.* Et nota, quòd dicit, reſpiciet. ſicut antiqua exemplaria reſpiciuntur, vt prauitas, & falſitas nouorum librorum. antiqui enim Sãcti exemplaria nobis ſunt, vt illis nos conformemus. *Dicit Petrus claudo, reſpice in nos.* Et ſicut ſcriptor, qui vult verè ſcribere, ſemper habet oculum ad exemplar; alioquin falſum ſæpe ſcriberet. Sic & nos ad vitam Sanctorum reſpiciamus. *Aemulamini bonũ in bono ſemper.* Cemẽtarius quan-

Iob 33.

Act. 3.

Gal. 4.

do ponit,& aptat modulum ad lapidem, defectũ lapidis percipit. Et carpentarius ſignum menſurans linea,& regula, tortuoſitatem illius, & gibboſitatem cognoſcit. Sic ſi menſuraremus vitam noſtram ad vitam,& pœnitentiam Sanctorum,& antiquorum Patrum,quaſi nullam reputaremus. Sen. *Niſi ad regulam, praua non corriges.* Item vnam ſemper,ad quam viuas,regulam prehende, & ad illam omnem vitam tuam exequere. Item cera recipit formam,quam in ſigillo inuenit.Et metallum,qualem inuenit in modulo ſiue tortam, ſiue rectam.ſic iuuenes formam viuendi, quam inueniunt in antiquis. Sed multi ſunt,qui citius quærunt formam rectam ad informandos ſotulares ſuos,quàm ad informandam vitam ſuam. *Imitatores mei eſtote,&c.*

Proponitur ergo nobis in exemplum Sãctorũ memoria ad virtutes. Chriſtus in exemplum patientiæ,& humilitatis. Alij Sancti in exemplũ pœnitentiæ,& viuacitatis; Perſeuerantiæ, & longanimitatis. Phil.3.

Primò proponitur nobis Chriſtus in exemplũ patientiæ,& humilitatis, quando lauit pedes diſcipulorum ſuorum. *Si ego laui pedes veſtros Dominus, & magiſter, &c. Exemplum enim dedi vobis. &c.* quia non eſt ſeruus maior domino ſuo. De patiẽtia autem. *Chriſtus paſſus eſt pro nobis, vobis relinquens exemplum, &c.* ſimiliter. *Poſuit me quaſi in prouerbium vulgi. & exemplum ſuum coram eis. Hanc ten*- Ioan. 13. 1.Pet.2. Iob. 17.

tationem permiſit Deus illi euenire, vt poſteris daretur exemplum patientiæ,&c.

Secundò proponitur nobis in exemplum patientiæ,& viuacitatis, ſicut fuerunt ſancti Martyres,& ſancti Apoſtoli, Confeſſores, & Virgines contra pigritantes,& deſides. *Per agrum pigri hominis tranſiui,&c. quod cum vidiſſem, exemplo didici diſciplinam, vſque quò piger dormis? ſomno ſcilicet mortis, & iaces in lecto peccati. ſurge,&c.*

Prouer.24

Tertiò proponuntur nobis alij Sancti, & Prophetæ in exemplum perſeuerantiæ, & longanimitatis. *Exemplum accipite fratres mei exitus mali, non culpæ, ſed pœnæ, & longanimitatis prophetas, qui locuti ſunt.*

Iaco.5.

Philoſophi cognouerunt, ꝙ in omni genere datur vnum, quod eſt metrum,& menſura aliorum: vt nemo de ſeipſo præſumat, vel ſit ſapiens in oculis ſuis. Hoc quoque declarauit Dominus Ex. *Vade,& fac ſecundùm exemplar, quod tibi in monte monſtratum eſt.* Eſt autem Exemplar iuxta uocabuli proprietatem, ad cuius imitationem fit aliquid: Imago verò, quod alterum exprimit, & imitatur. Pictura dicitur imago, quia eſt id, quod exprimit alterum,& imitatur ſcilicet Cæſarem. Cæſar dicitur exemplar; quia id, ad cuius imitationem fit aliquid. Quando Chriſtus illuminauit cæcum dixit ei. *Reſpi. c.* Et Petrus Apoſtolorum princeps. *Reſpice in nos.* Sed in rebus humanis habemus noſtras formas,& mēſuras, præterquam in anima noſtra,

Exod.25.

Act.3.

quę ſola omni arte deſtituta eſt. Hinc maiorũ exẽpla valde nobis obſunt: Vnde ſubditi dicere poſſunt. *Peccauimus cum patribus noſtris*. Pręlati quoq;, & maiores duplici pœna puniuntur. *Potentes potenter punientur, quia potenter peccauerunt*. Cum maiores voluptati deſeruiunt, minoribus laſciuiæ fręna laxant. Sanctorum verò exempla dicũtur carbones deſolatorij; quia incendunt ad Dei & proximi amorem.

Comparantur exempla genis, quæ oculis ſubijciũtur, & minimè cooperiuntur. Maximè facit ad exemplum patientia, quæ opus perfectum habet. In area fit percuſsio grani, & calcatio ſuſtinet plures actus, quando trituratur granum: nec propterea frangitur terra; quin potius integra, & ſolida perſeuerat. Comparatio.

Malum exemplum non tantum occidit, quàm corrumpit.

Eſt autem exemplum quadruplex.
- Tenendum.
- Cauendum.
- Timendum.
- Quærendum.

Tenendum eſt exemplum bonorum, cauendũ malorum; quia citius nos corrumpunt vitiorum exempla domeſtica. timendum eſt damnatorum exemplum. quærẽdum eſt bonorum exemplum, in quo debemus apes imitari, & medicos, qui bonas herbas ſeligere ſolent. Formica quando granum portare non ſufficit, ipſa onus ſuum præce-

dit,

dit, & præcedendo.

Orc trahit quodcunque poteſt, & addit aceruo.

Exempla magis mouent, quàm verba. Vnde Claudianus.

Regis ad exemplum, nec ſic inflectere ſenſus.
Hum mos edicta valent, quàm vita regentis.
Mobile mutatur ſemper cum principe vulgus.

Vt plantarum ſemina, ſic hominum vitæ regionibus ſimiles fiunt.

De Excommunicatione.

Excommunicatio eſt extra poſitio, vel excluſio, aut ſeparatio. dicitur autem excluſio à communione fidelium, non corporalis, quæ fit in incarnatione: ſed ne communicet cum alijs, nec alij cum ipſo. (Sco. in 4. diſt. 19.)

Hæc autem ſeparatio eſt à ſeptem rebus.

Primò ſeparatur à cælo, quia nunquam intrabit in regnum cælorum: niſi prius abſoluatur ab excommunicatione. *Quæcunque ligaueris ſuper terram, erunt ligata & in cælo.* Vnde Chriſ. *Nemo contemnat vincula Eccleſiaſtica, quia non eſt homo, qui ligat, ſed Chriſtus, qui dedit poteſtatem talem hominibus, & homines fecit dignos tanti honoris.* (Chriſ.)

Secundò ſeparatur à ſacramẽtis Eccleſiæ, quia nullus eſt capax ſacramenti, dum eſt talis; quia eſt extra Eccleſiam: ſacramenta autem conferuntur exiſtentibus in Eccleſia: Vnde nec talis ab- (Ant. 2. par. e. H. 6. §. 4.)

ſol-

ſolui pôt à peccatis, quis ſit cõtritus, & diſpoſitus ad faciendũ omnia, niſi prius abſoluatur à vinculo excommunicationis. & ſi abſoluitur, non valet. ſed iterum debet abſolui.

Tertiò ſeparatur à ſuffragijs Eccleſiæ. *Omnes ſumus corpus in Chriſto.* ſ. myſticum, & ſpirituale: Vnde membrum ſeparatum à corpore non recipit partem nutrimenti, quod per cibum aſſumitur. Cibus huius corporis ſunt orationes, & ſuffragia. Omnis excommunicatus traditur Sathanæ. Rom. 12.

Quartò ſeparatur à diuino officio.

Quintò à conſortio fidelium in comedendo, & bibendo.

Vnde Verſus.

Os orare valet, communio, menſa negatur.

Sextò ab omni actu legitimo: Vnde nec accuſare, nec aduocare, nec teſtificari poteſt, vel iudicare.

Septimò ſeparatur à ſepultura poſt mortem; quia non debet ſepeliri in eccleſia, vel cemiterio. Olim laborabant ſancti patres, vt attraherent populum ad Eccleſiam: nunc laborant, vt eijciatur ab Eccleſia. Figuratur in eiectione Adami de Paradiſo.

Excommunicatur quis propter peccatum, & præſertim propter peccatum hæreſeos. *Si quis non obedit ſermoni noſtro, ne commertium habeatis.* 2. ad Teſ. 3.
Eſt autem excommunicatio vltimũ remedium,

quando admonitiones, flagella, & eiuſmodi non proſunt. & eſt medicinalis, & non mortalis, diſciplinās, & non eradicans: dummodo tamen is, in quem prolata eſt, non contemnat; quia eſt pro charitate, & non contra charitatem; quia eſt correctio peccatoris: correctio autem eſt actus charitatis.

Duplex eſt forus Eccleſiæ. vnus ſecretus, in quo idem eſt accuſator, & reus, qui dicitur forus animæ, vel pænitentiæ. eſt etiam forus publicus, quia Eccleſia habet auctoritatem corrigendi delicta publica.

Excommunicatio aſsimilatur morſui canis rabidi; quia omnia animalia morſa à cane rabido efficiuntur rabida, & furioſa: ita omnes communicantes cum excommunicatis efficiuntur excōmunicati excommunicatione minori, quam ex ipſo conſortio incurrunt.

Grego. in Reg. Timenda eſt ſemper excommunicatio, ſiue iuſta, ſiue iniuſta ſit.

Primò quia eſt ictus gladij ſpiritualis, qui magis timendus eſt, quàm ictus gladij materialis. hic enim percutit corpus: ſed ſpiritualis affligit animam. materialis ſeparat corpus ab anima. ſpiritualis animam à Deo. *Ecce duo gladij hic.* Vnde. Augu. *Qui excommunicatur grauius eſt illi, quàm ſi gladio feriretur, ſi à feris deuoraretur, ſi à flammis exureretur.*

Luc. 22.
Aug.

Secundò timenda; quia excommunicatus tra-

ditur Sathanæ. Nam extra Eccleſiam (permittente Deo) Diabolus eſt caput omnium malorum.

Tertiò quia eſt membrum abſciſſum à corpore, quod eſt nullius valoris.

Quartò quia eſt ſicut leproſus ab aliorũ conſortio ſeparatus.

Quintò quia eſt priuatus omnibus bonis Eccleſię. Ideo maturè fulminanda eſt propter grauiſſima animarum diſcrimina, tam excommunicandorum, quàm cæterorum. Apoſtoli rarò, & niſi pro grauiſsimis peccatis publicis, vſi ſunt gladio excommunicationis. Ter B. Paulus excommunicauit, vt facilè conſpici poteſt ex ſuarum decurſu epiſtolarum. B. Ambroſius excommunicauit Theodoſium Imperatorem propter ſubitam ſententiam mortis quorundam. Innocentius tertius depoſuit Ottonem tertium; quia non ſeruauit fidelitatem iuramenti, quod fecerat. Innocẽtius 4 excommunicauit, Fredericum, & eum iuſtè depoſuit.

Eſt autem duplex excommunicatio, maior, & minor. Minor ſeparat à ſacramentis Eccleſiæ. maior ab ingreſſu Eccleſiæ, & communione fideliũ: & dicitur anathema, quod eſt æternæ mortis damnatio.

Homo excõmunicatus eſt ſicut captus ab hoſtibus omni prorſus auxilio deſtitutus. ſimilis illi, qui cecidit in foueam, nec habet ſubleuantem: *Veh qui ceciderit. &c.* Ecc. 4.

Eſt ſicut canis immundus, cui non licet intrare Eccleſiam. Apoc. *Foris canis.*

Apoc. vlt.

Quæ communicatio ſancti ad canem? Vnde ſicut canes, immo magis quàm canes arcendi ſunt de eccleſia.

Item eſt ſicut arbor auulſa à terra, et palmes à vite, & ramus ab arbore, qui vigorem, & fructum perdit.

Sic excõmunicatus omnia bona pdit, quæ ſunt in Eccleſia; quia ſeparatur a communione omniũ fidelium. membrum enim abſciſſum non vegetatur à corpore, nec palmes à vite. ſic nec homo ſeparatus ab Eccleſia. *Sicut palmes non poteſt facere fructum, niſi manſerit in vite; ſic & vos, niſi in me manſeritis.* Sed non aptum niſi ad ignem. *Fili hominis quid fiet de ligno vitis, &c. Ecce datũ eſt in eſcam ignis. ſcilicet inferni.*

Ioan. 15.

Ezech. 15.

Tertiò excõmunicatus traditur Diabolo per ſententiam excommunicationis. *Ego quidem abſens corpore, præſens autem ſpiritu iudicaui huiuſmodi hominem tradere Sathanæ.* Diabolus eſt ſicut canis, qui ad macellum expectat: vt ſi quid proiiciatur, accipiat, & deuotet. Vnde ſicut Eccleſia hæreticos conuictos relinquit ſæculari poteſtati: ita illi, qui excommunicantur, poteſtati Sathanæ traduntur. Aug. *Omnis Chriſtianus, qui excommunicatur, Sathanæ traditur.* Per vnum excommunicatum Diabolus lucratur multos. Vnde quidam Diabolus loquens in quodam dæmoniaco, poſt multas con-

Cor. 5.

iurationes cuiuſdam boni viri,dixit ei, quòd hoc erat peccatũ,per quod plures lucrabantur. Vnus enim excommunicatus vna die quandoque facit peccare centum perſonas, dum facit eas communicari ſibi. Et nota,quod ille,qui communicat cũ excommunicato,peccat in ſe;quia non cauet ſibi ab eo qui habet morbum contagioſum:in quo videtur ſe minus amare,quàm alium; cum quilibet cauere ab illis debeat,qui morbum contagioſum habent.

Peccat in eum,cui communicat;quia aufert ei remedium mortis,ſcilicet confeſsionem, per quã corrigi deberet. *Eſt confeſſio adducens gloriam.* Peccat in eum,pro quo excommunicatus eſt;quia aufert ei rem ſuam. Ecc. 4.

Peccat in eum, quem in miniſtro ſuo ſpernit. Luc. 15. *Qui vos ſpernit,me ſpernit.* Et quia potius amat priuari menſa,quàm excommunicari: & ſocietate filiorum Dei, quàm filiorum Diaboli. Et ideò meritò in inferno ſocius erit Diaboli.

De Exultatione.

Exultatio eſt expreſsio exterior prorumpens in ſignum interioris gaudij; quia interius gaudium ſua magnitudine ad exteriora prodit. Vnde exultatio in magnis gaudijs dicitur,& venit ab exulto, frequẽtatiuo verbo, ab exilio, quod eſt ex

eo, prodo, & quaſi ſaltando prorumpo. quod eſt ſupra modum efferri.

Ad exultationem veram venitur.
Per fidei infirmitatem.
Per obedientiam veram.
Per puram humilitatem.
Per patientiam rectam.
Per iuſtitiam congruam.
Per manſuetudinem.
Per perſeuerantiam firmam.

Primò enim ad veram exultationem venitur per fidei infirmitatem.

Pſal. 60. *A finibus terræ ad te clamaui: dum anxiaretur cor meum, in petra exaltaſti me.* ideſt in Chriſto: nã meretur fides exaltari; quia victorioſa eſt in bello ſpirituali, ſicut pugil poſt victoriam meretur exaltari: habet autem fides victoriam de triplici hoſte.

Heb. 11. *Sancti per fidem vicerunt regna.* ſ. carnis, mundi, & diaboli, vt dicetur cap. de Fide.

Secundò exultatur per obedientiam veram, quam voluit Chriſtus doceri à patre in cruce; qa

Phil. 2. ex his, quæ paſſus eſt, didicit obedientiam. *Factus eſt obediens patri vſque ad mortem.* Fuit enim mors eius turpis propter locum; quia in Caluaria. Turpior propter crucem; quia pœna erat latronum. Turpiſsima; quia inter latrones mortuus eſt. *propter quod & Deus exaltauit eum.* Si ergo Dominus tuus obediuit vſq; ad mortem turpiſsimam, bene

deberes ei obedire vſque ad mortem pulcherrimam, ſcilicet pœnitentiæ, quæ pulchra dicitur; q̃a aufert peccati turpitudinem. pulchrior; quia Deo placere facit per gratiam. pulcherrima; quia facit dignũ vita æterna. *Pœnitentiam agite; appropinquabit enim regnum cœlorum.* Matt.3.

Tertiò per humilitatem perfectam. *Qui ſe humiliat, exaltabitur.* Non eſt vallis ſine colle, ideſt humilitas ſine exaltatione. nec collis ſine valle, ideſt exaltatio ſine humilitate. vnde ſequitur. *Et qui ſe exaltat humiliabitur. Depoſuit potentes de ſede: et exaltauit humiles. Deieciſti eos, dum alleuarentur.* Arbor difficilè, & longo tempore exaltatur: & momento flatu ventorum ſubuertitur. *Paulatim aſcendiſti: ſed non paulatim deſcendes: ſed tanquam fulgur, & alter ſathanas.* Exemplum de Lucifero. *Inimici domini mox honorificati ſunt, & exaltati deficientes, quemadmodum fumus deficient,* qui quantò plus aſcẽdit, plus deficit. *Vidi impium ſuperexaltatum, &c. & tranſiui, et ecce non erat.* Stultũ eſt querere quod ita citò ꝑditur. Sequitur. *Et exaltauit humiles.* Ideò dicitur. *Humiliamini ſub potẽti manu Dei, vt vos exaltet in tempore viſitationis.* Luc.7. Luc.1. Pſal.72. Ber. Pſal 36. Ibidem. 1.Pet.5.

Quartò per patientiam. *De torrente,* ſcilicet tribulationis, *in via bibit: ꝓpterea exaltauit caput.* glo. Exaltauit eum Deus. Pſal.10.

Triplex eſt potus. { Sanctorum. / Tribulatorum. & / Peccatorum. }

Pſal.74. Primus eſt Sanctorum in gloria. *Calix in manu*
Iſ. 25. *Dei vini meri.* ideſt praui gaudij. *Faciet Dominus in monte hoc conuiuium pingue, &c.*

Secundus eſt mixtus tribulatorum. *Plenus mixto. quia inclinauit ex hoc in hoc.* Pſal.74. *Secundùm multitudinem dolorum meorum in corde meo conſolationes tuæ lætifi. &c.* Pſal.93. Temperat nobis Dominus calicẽ iſtũ, quia totus mundus non poſſet ferre vnam guttã gaudij, niſi eſſet perpetua. Exemplum de Petro in transfiguratione.

Tertius eſt fecis peccatorum, qui in præſenti potãt feces carnalium voluptatum: & pro his potabunt feces pœnarum infernalium. Pſal.74. *Fex eius non eſt exinanita, &c.* Idem. *ignis ſulphur, &c.* Ad temperandum calicem iſtum petijt diues guttam aquæ, & non habuit; quia noluit bibere hic de mixto, bibet de puro inferni tantum, quòd non poterit exhalare; *quia fex eius non eſt exinanita,* ideſt nõ finietur. Ex.23. *Calicem habes profundum, & latum: & eris in deſertum, & in ſubſannationem, quæ eſt capaciſſima ebrietate, et dolore repleberis, et calice mœroris, et triſtitiæ: & bibes, & potabis illũ vſq; ad feces.* i. finẽ.

Pſal. Quintò per iuſtitiam congruam. *In iuſtitia tua.* ſcilicet quam à te habent, exaltabuntur. Iuſtè ergo iudicate filij hominum. Pſal 74. *Cornua peccatorum confringam.* quę ſunt poſita in abundantia rerum, & ſapientia mundi, quibus ventilant pauperes. Ezech. 23. *Cornibus veſtris vẽtilabitis.* Pſal.74. *Nolite exaltare cornu veſtrum.* Hæc cornua confringet Dominus, quando poten

tiam conuertet in iudicium: diuitias in paupertatem: ſapientiam in fatuitatem. *Et exaltabuntur cornua iuſti*. quæ modò deprimuntur. *Exaltaui electum de plebe mea*. Non ſicut facies Moiſi apparuit cornuta ex conſortio Dei. ſic multi ex conſortio magorum. *Qui lætamini in nihilo, & dicitis. Nunquid in fortitudine noſtra aſſumpſimus nobis cornua? Ecce ego ſuſcitabo ſuper vos gentem, & conteret vos ab introitu Emath, vſque ad torrentem Deſerti.* Pſal. 78. Amoſ. 6.

Sextò per māſuetudinem. *Exaltaui manſuetos in ſalutem*. ſcilicet ſcientes pati. Mali amantes bellū, qui volunt vltra vires niti, exaltantur, ſed non ad ſalutem, verùm in damnationem. & tales nō vincunt, ſed vincūtur; quia ille vincit, qui patitur. Apoſt. *Noli vinci à malo: Sed vince in bono malum.* Pſal. 149.

Septimò per perſeuerantiā. *Expecta Dominum, & exaltabit te*. ſicut dicitur obſeſſo. *Expecta, viriliter age:* reſiſte aduerſario, & conforta cor tuum; quia citò habebis ſuccurſum, & cuſtodi viā eius, & exaltabit te, vt hæreditate capias terram, ſcilicet viuentium, ad quam nos perducat, &c. Pſal. 25.

De Fide.

FIdes eſt fundamentum omnium bonorum, vt dicit Aug. Vnde dicitur ruinam quærere, qui ſine ea vult ędificare. In fide eſt ſtabile ædificium: vnde cum fides in aliquo deſtruitur, funditus in eo bonum deſtruitur. Item fides eſt radix

omnium bonorum, & ceterarum virtutum: unde ſi hæc radix euellatur, ceteræ virtutes areſcūt. Sicut rami ſine radice areſcunt. ita quælibet bona opera (licèt videantur bona) nulla ſunt, ſi à fidei vnitate diſiungantur. Vnde victoria ſpiritualis fidei aſcribitur. *Sancti per fidem vicerunt regna.* ſcilicet regnum.

Heb. 6.

Inferni,
Cœli, &
Mundi.

Primò regnum inferni vincit, cum fidelibus. *Chriſtus contriuit portas æreas, & vectes ferreos confregit.* & quotidie vincit, dum oratione fideliū animas à porta inferni eripit.

Heb. 11. Secundò regnum cœli vincit, qui quaſi quadā violentia illud acquirit. *Sancti per fidem.* ideſt adepti ſunt repromiſsiones. *Reportantes fidei veſtræ finem ſalutem animarum veſtrarum.*

2. Pet. 1.

1. Ioan. 1. Tertiò regnum mundi vincit. *Hæc eſt victoria, quæ vincit mundum, ſpes noſtra.* In quibuſdam ſubijciendo, & in aliquibus abijciendo. fides igitur vincit mundum, & ea, quæ ſunt in mundo; ſcilicet.

Diuitias,
Delitias, &
Labores,

Primò vincit diuitias, dum oſtēdit, eas eſſe muſcipulam Diaboli. *Præda, quam vis capere, muſcipula eſt; quam dum vis capere, caperis.* Item diuitias vincit, cum æternas meliores oſtendit. *Rapinam bono*

Aug.

Heb. 10.

rum noſtrorum cum gaudio ſuſcepiſtis: cognoſcentes vos habere meliorem, & manentem ſubſtantiam. Qui enim veram fidem habet de Deo, non quærit in his mi ſerijs diues fieri: nec pluris .n. eſt mundus, quàm Deus. Grego. *Vileſcunt temperalia, dum conſiderãtur æterna.*

Secundò vincit delitias, dum corpus veſtrum latronem oſtendit morti condemnatum: de quo patet, quòd non decent eum delitiæ. Sen. *Omnes capti tali ſupplicio condemnati ſumus. Erit fides cinctorium renum eius.* Iſ. 11.

Tertiò vincit honores, dum plenos confuſione eos oſtendit. *Gloriam in confuſione eorum, qui terrena ſapiunt.* Et notandum, quòd mundus pugnat nobiſcum duplici manu, ſcilicet dextera proſperitatis, & ſiniſtra aduerſitatis. Proſperis alliciens, aduerſis terrens. Sed nec illa appetenda, nec iſta timenda, exẽplo Chriſti. *Omnia bona terrena contempſit homo Chriſtus, vt omnia contemnenda monſtraret:* Et Omnia mala ſuſtinuit, quæ ſuſtinenda præcipiebat, vt nec in illis quæreretur felicitas; nec in iſtis aduerſitas terreretur, Notandũ etiam, quòd fides noſtra debet eſſe.

Phil. 3.

Aug.

Vna,
Integra,
Vera, &
Viua.

Primò debet eſſe vna. *Vnus Deus, vna fides.* glo. vnum, & idem eſt, quod creditur à cunctis fideli- Eph. 4.

bus.

bus. Vnde fides Catholica dicitur vna; quia ille
Exo.20. Deus principaliter vnus eſt:& non mutatur. *Au-*
Pſal.80 *di Iſrael, Deus tuus vnus eſt. Non erit in te Deus recẽs.*
Iacob. 1. *Apud quem non eſt tranſmutatio.* Ideo nec
Thob.2. fides mutatur. *Vitam illam expectamus, quam Dominus daturus eſt his, qui fidem ſuam nunquam mutant ab eo.*

Secundò fides noſtra dẽt eẽ integra, ſcilicet de omnibus articulis fidei, arctans homines ad articulos credendos: & ipſi crediti arctant poſtmodum nos ad timorem, & amorem Dei, vel ad aliã affectionem ad Deum. Et nota, quòd non omnia credenda dici poſſunt articuli; ſunt enim quædã quæ fidem antecedunt, vt quæ ſunt iuris naturalis: ſicut eſt hoc, quòd proximo non eſt nocendũ Quædam verò conſequuntur fidem, vt antichriſtum eſſe futurum (licèt tam hęc, quàm illa ſint credenda) non tamen ſunt articuli fidei.

Tertiò debet eſſe fides noſtra vera. Natura aquilæ talis eſt, quòd ſigillatim exponit pullos ſuos ad radios ſolis:& eos, qui radios ſolis acute reſpiciunt, paſcit, & retinet: alios ad terram proijcit. ſic Deus illos, qui veram, & integram fidem habent, quę eſt radius illuminans animam, amat
Ecc. 16. & reficit; *Quaſi aquila prouocans pullos ſuos ad volandum.* Sed alios, ſcilicet non credentes, in tenebras inferni proijciet. *In gente increduli exardeſcet ira.*

Quartò debet eſſe viua. Fides enim ſine opere, eſt ſicut cadauer, non valens ſe mouere. *Sic*

corpus ſine ſpiritu mortuum eſt. Sic fides ſine operibus. Iac.2.
Quid eſt fides, quæ non operatur ex dilectione, niſi cada uer exanime? Vnde honoras Deum munere fœtido. *Vnde placas Deum fidei tuæ interfector. Ideo in iudi ciò apparebis proditor, & literas tuæ damnationis tunc deferes. fides tua oſtendet te Chriſtianum: & opera tua Dei inimicum; quia verbis confiteris, te noſſe Deum: factis autẽ negas. Nolite tanquã de fide ſecuri eſſe.* adiungit fidei rectam vitam. verbis confitemini vera de Deo, & factis bene operando. Item fides ſine operibus eſt quaſi carbo extinctus, cui muſca immũdæ cogitationis non timet inſidere: ſed viuo non inſidet. ſic tentator fugit eum, qui habet fidem viuam; quia nõ habet fiduciam, quòd poſsit ei præualere. *Cui reſiſtite fortes in fide.* Item ſine operibus charitas eſt quaſi candela extincta, non valẽs pedes mentis dirigere. Fides enim mentem illuminat, & greſſus dirigit. *Fides cæteris virtutibus lumen miniſtrat. quod multum Diabolus laborat extinguere.* Sicut latro, quando intrat domum, lumen extinguit, & feneſtras claudit, ne videatur. Et ſicut mercator deceptor tenebras quærit, vt decipiat. *Qui malè agit, odit lucem: & nõ venit ad lucem, vt non manifeſtentur opera eius.* hic eſt oculus interior, quem coruus infernalis eruere quærit. ſicut coruus primò currit ad oculum cadaueris, nec mirum; quia hoſtis inuiſibilis eſt ei, ſine fide non vniuerſaliter fit; & ideò nõ timetur. hic eſt oculus, quem Naas Amonites, qui interpretatur ſerpẽs, conatur erue

Ber. (beside "uer exanime")
1 Pet.5. (beside "ualere")
Aug. (beside "nat, & greſſus")
Ioan.3. (beside "cator deceptor")

re.1.Reg. 11.D icitur in vitis patrum,quòd quando operiuntur oculi animalis, circuit ad molendinum.Sic Diabolus,ſi operuit oculum mẽtis,ideſt
Iud.17. fidem, humiliat ad omne peccatum. *Sanſon erutis oculis circuit ad molam.*Ideo di cit Sen.*Qui fidem perdidit, nihil retinet; quia ſine fide omni bono vacuus eſt.* Et nota,quòd fides hominem.

Purificat.
Iuſtificat.
Mortem deſtruit,&
Filios Dei facit.
Vitam donat.

Act.10. Primò purificat hominem à peccatis.*Fide purificans corda eorum.*

Rom.3. Secundò iuſtificat. Arbitramur hominem iu-
Prou.15. ſtificari per fidem.*Per miſericordiam, & fidem purgantur peccata.*

Ioan.11. Tertiò mortem ęternam deſtruit.*Omnis,qui credit, & viuit in me,non morietur in æternum.*

Gal.3. Quartò filios Dei efficit.*Omnes filij Dei eſtis per fidem.*

Ioan.5. Quintò vitam donat; quia vita æternæ gloriæ ex fide eſt.*Vitam habebitis æternam,qui creditis in nomine filij Dei.*

De Fidelitate.

Fidelitas in tribus conſiſtit, videlicet.
- Vxoris ad virum.
- Amici ad amicũ.
- Serui ad dominũ.

Pri-

Prima eſt vxoris ad virum ſuum. Eſto fidelis domino Deo tuo, ſicut debet eſſe vxor viro ſuo: vt nulli alij adhareas per amorem: Sed illi ſolite teneas, *qui deſponſauit te in fide*. Fidem vocat fidelitatem, quàm debent habere coniugati adinuicem. quod etiam in ſpirituali matrimonio requiritur, vt ſcilicet tam cor viri, quàm ſponſa ſibi inuicem ſubijciantur. appone ergo cor tuum per amorem, & nulli alij; ipſum enim fidelitatis vinculo ei tantò amplius tenebis aſtrictũ, quantò magis ipſi te aſtringes per amorem. Nam ſicut eadem anima nõ poteſt eſſe ſimul habitatrix duorum corporum: ita amor mundi, & Dei non poſſunt ſimul in eadem anima dominari. Aug. *Totum exigit te, qui fecit te.* Sed ſunt quidam, ſicut mulier infidelis, qui fingunt maritum ſuum mortuum vltra mare, & adherent alij, & ſic cõmittunt adulterium. Sic iſti Deum derelinquunt: & adulteriũ ſpirituale in Deum committunt, peccando Ier. 3. *Quomodo ſi contempſerit mulier amatorem ſuum: ſic cõtempſiſti me domus Iſrael.* Sed dicitur Prouerb. quòd Zelus, & furor viri non parcet in die uindictæ.

Oſ. 2.

Aug.

Secunda fidelitas eſt amici ad amicum. *Amico fideli nulla eſt comparatio: & non eſt digna ponderatio auri, & argenti contra bonitatem fidei illius.* ideſt fidelitatis; quia melior eſt amicus in via, quàm denarius in burſa: quare amicus fidelis ſemper viuit, etiam poſt mortem. quod non facit aurum, vel ar

Ecc. 6.

gentum.

gentum. Idem. Amicus fidelis, protectio fortis; quia non relinquit in aduerſis. qui inuenit illum, inuenit theſaurum, quo ſcilicet vtatur tempore neceſsitatis. amicus iſte Chriſtus eſt, qui tantum nos dilexit, vt animam ſuam daret pro nobis.
Ioan. 15. *Maiorem hac dilectionem nemo habet, &c.* Huic amico nulla eſt comparatio; quia qui de cœlo venit, ſuper omnes eſt; in quibus conſiſtit fidelitas amici. Vide retro in cap. de Amore proximi.

Tertiò fidelitas eſt ſerui ad dominum. & hæc conſiſtit in multis, nempè.

Timendo ardenter.
Obediendo viriliter.
Fideliter diſpenſando.
Depoſita cuſtodiendo.
In acquirēdo, & multiplicādo domino ſuo.
In diligendo, &
Perſeuerando.

Prima fidelitas ſerui circa dominum ſuū con-
Eccle. 1. ſiſtit in timore. Malach. *Seruus timet dominum ſuū. Initium ſapientiæ timor Domini.* & cum fidelibus in vulua concreatus eſt. vuluam vocat pœnitentiam, vel baptiſmum: per quæ generat Eccleſia ſpirituales filios. Illi ergo ſunt fideles ſerui, qui à tempore pœnitentiæ, vel baptiſmi domino ſeruiunt in timore.

Secunda eſt in obediendo viriliter. *Sis in omni-*
Reg. 22. *bus ſeruis tuis, ſicut Dauid, fidelis, & generis regis, pergens ad imperium eius.* Sed de multis dicitur. *Cor co-*

rum non erat rectum cum eo, nec fidele, &c. Sed dicitur. *Seruus ſciens voluntatem domini ſui, & non faciens, vapulabit plagis multis.* Debet ergo ſeruus fidelis eſſe domino ſuo, promiſſa ſoluendo. *Si quid vouiſti domine, nõ moreris reddere; diſplicet enim ei infidelis, & ſtulta promiſsio.* Nos ſumus mercatores Domini noſtri Ieſu Chriſti, in bono opere partitur nobiſcum. Sibi retinet gloriam, nobis cõcedit vtilitatem. Et nos quaſi infideles coloni nobis partem eius damnabiliter vſurpamus: ſed totum amittimus. Exemplum de cane caſeum ferente in ore per aquam. Bern. *Re vera fidelis ſeruus Deo es, ſi de multa gloria domini tui, & non exeunte à te: tamen trãſeunte per te nullus manibus tuis adhærere cõtigerit.* Luc. 12. Ecc.

Tertia eſt, accepta fideliter diſpenſando. *Quis putas eſt fidelis ſeruus, & prudens, quem conſtituit dominus ſuper familiam ſuam, vt det illis cibum in tempore. Amen dico vobis, &c.* Sed iam quæritur inter diſpenſatores, vt fidelis quis inueniatur. Exemplum de illo, qui noluit operari de talento ſibi commiſſo, ſed abſcondit. Chriſ. *Iſte & ſi talentum non amiſit: tamen reus eſt damni.* Sicut infidelis ſeruus, qui cauſa ſeminandi à domino accipiens, non ſeminat tempore ſeminationis, & damnum facit domino ſuo. ſic qui ſcientiam ad docendum, vel gratiam ad operãdum acceperit, & nihil facit, arguẽdus eſt Apoſ. *Vnusquisq; , prout accepit gratiã in alterutrũ illã adminiſtrãtes ſicut di. multi boni gratiæ Dei.* Luc. 25. Matt. 25.

Tim.6. Quarta, fidelis cuſtodia depoſitorum. *Depoſitum cuſtodi animam mundam, & alia dona naturæ, & gratiæ, vt non minorentur, nec peiorentur apud te, &c.* Ideò dicitur. *Fili in manſuetudine cu*
Eccl. *ſtodi animam tuam, & da illi honorem ſecundùm meri-*
Prouerb. *tum ſuum. Omni cuſtodia ſerua cor tuum, in quo tam pretioſi liquores gratiæ reponuntur.* Qui caſtrum domini ſui ſibi commiſſum, & bene munitũ ſine licentia eius reddit hoſti ſuo, infidelis ſeruus eſt: immo proditor, & reus mortis, & damni, cum poſſet illud & bene tenere, & auxiliũ domini ſui habere, ſi voluiſſet. ſic nos, ſi ſuggeſtionibus Diaboli conſentimus, caſtrum animæ à Deo nobis commiſſum, & bene garnitũ, tãquam proditores, tradimus inimico; cum poſſemus per orationem Domini auxilium impetrare, ſi vellemus; ſicut enim dicitur. Inuoca me in die tribulationis, & eruam te. *Abraham in tentatione inuentus eſt fidelis.* Itẽ qui
Ecc.20. accipit bonam pecuniam, & reddit prauã & falſam, infidelis eſt. ſic & homo deturpans, & polluens animam ſuam. Prouerb. 20. *Virum fidelem*
Mau.217. *quis inueniet?* quaſi dicat, pauci ſunt. *Filius hominis veniet.* putas, inueniet fidem ſuper terram.

Quinta eſt, bona acquirendo, vel multiplicando domino ſuo; quoniam ſeruo multiplicanti talenta domini ſui dictum eſt. Euge ſerue bone, & fidelis, &c. Infidelis reputaretur nuncius alicuius mercatoris, qui domino ſuo poſſet emere ſcarlatam de pecunia ſibi tradita eodem pretio, quo

emit burellum,ſi eam non emeret. Tales ſunt illi, qui legem diuinam(per quam lucrari animas poſſent)contemnunt,& phiſicant:& leges, per quas temporalia lucrantur,addiſcunt: qui etiam tempus,gratiam, & fortitudinem in temporalibus, nō in ſpiritualibus expendūt.Luc.16. *Si in minimo non fuiſti fidelis,&c.* Et qui in minimo infidelis eſt, & in maiori infidelis erit.

Sexta eſt in diligendo. Sap. 3. *Fideles in dilectione acquieſcent illi.* Fidelis dilectio eſt, quam tormētum non ſeparat,labor non laxat,&c.ſicut habes in cap.de Amore Dei.

Septima eſt in perſeuerando,Apoc.2.*Eſto fidelis uſque ad mortem,et dabo tibi coronam vitæ.* Thim. 4.*Bonum certamen certaui:curſum conſumaui:fidem ſeruaui,*ideſt fidelitatem. *in reliquo repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die iuſtus iudex.*Non enim coronabitur, niſi qui legitimè certauerit.

De Fortitudine.

Fortitudo.Multa ſunt,quę faciunt hominem fortem,ſcilicet.

Radix Fdei.
Robur ſpei.
Ardor charitatis.
Patientia.
Continentia.
Humilitas,&
Perſeuerantia.

Primum, quod facit hominem fortem, eſt radix fidei. 3. Paralip. 16. *Præbet fortitudinem his, qui perfecto corde credunt in eum.* Cum fides deficit in aliquo, deficit in eo omne bonum. Iſa. 7. *Si nõ crediderítis, non permanebitis.* Sene. Qui fidem perdidit, nihil retinet. Apoſt. ad Ephe. 6. *In omnibus ſumentes ſcutum fidei, quo poſsitis omnia tela nequiſsimi ignis extinguere.* 1. Pet. 5. *Cui reſiſtite fortes in fide.*

Secundum eſt robur ſpei. Iſa. 40. *Qui ſperant in Domino, mutabunt fortitudinem.* vt ſcilicet qui prius erant fortes, & potentes ad bibendum, & ſectandum ebrietatem: poſtea fiant fortes ad ieiunandum, & alia pœnitentiæ opera faciẽda. Sed è cõuerſo plures ſunt fortes ad malum: & dicũt ſe impotentes ad bonum. Abſtinent ſtudioſè à carnibus, & vino per menſem, vel plus, pro infirmitate corporis: ſed pro ſalute animæ ieiunare non poſſunt interdum vel vno die in ſeptimana. Itẽ ſi aliquis haberet morbum in oculo, vel in alio membro: & medicus corporalis diceret ei, quòd ſi vinum biberet, vel carnes comederet, mortem incurreret: non habet tam carum amicum, pro quo dietam illã infringeret, nec ſeruare erubeſceret. Sed dietam à medico ſpitituali datam dicit ſe nõ poſſe tenere, nec audere propter erubeſcentiam. Ideò dicitur Sapi. 1. *Spiritus ſancti diſciplinæ effugit fictum.* Item ſunt ſimiles aſino, qui à parte anteriori, vbi crucẽ habet, debilis eſt: ſed à parte poſteriori fortis. Sic multi ad opera pœnitẽtię, & abſti-

nentiæ,& huiuſmodi ſunt debiles:ad temporalia autem ſunt fortes.Iere.23. factus eſt curſus eorũ malus,& diſsimilis.

Tertium eſt ardor charitatis.Cãt.8.Fortis eſt, vt mors, dilectio; quia propter Dei dilectionem contemnit homo mortem, vt fecerũt ſancti Martyres,hoc eſt virtus,quã nihil vincit. Sene. *Amor Dei contra te omnia armabit.*omnia enim ſæua & immania,facilia,& propè nulla facit amor. Quomodo charitas facit hominem fortẽ, require in cap. de Charitate.

Quartum eſt patientia probans. Prouerb. 30. *Leo.*ideſt iuſtus,*fortiſsimus beſtiarum ad nullius pauebit occurſum.*Iuſtus,quaſi leo confidens,abſq; terrore erit.Ioan.2.*Scribo vobis filioli; quoniam fortes eſtis,& viciſtis malignum.*Prouerb. 16.*Melior eſt patiens viro forti:& qui dominatur animo ſuo expugnatore vrbium.*

Quintum eſt caſtitas,ſeu continentia purgãs. Prouerb. vlti.*Accinxit fortitudine lumbos ſuos.* ideſt reſtrinxit fluxum carnalium voluptatum,& roborauit brachium ſuum, ideſt fortiter operata eſt. non enim ſufficit continentia,niſi adſit fortitudo operum:neque opus valet, niſi continentia comitetur.Lu.12.*Sint lumbi veſtri præcincti.*per continẽtiam,*& lucernæ ardentes in manibus veſtris*. per bonam operationem.Sed de malis dicitur.*Virtus eius in lumbis eius: & fortitudo illius in vmbiculo ventris eius.* Iob. 50. *Lucerna impiorum extinguetur.* Pro. 3.

Pſal.67. Sextum eſt humilitas exaltans.*Ipſe dabit virtutem,& fortitudinem plebi ſuæ.* ideſt vilibus, & abiectis.Iſa.40.*Qui dat lapſis virtutem: & his, qui non ſunt fortes, fortitudinem, & robur multiplicat.* vocat enim ea,quæ non ſunt,tanquam ea,quæ ſunt. Roma.8.

Septimum eſt perſeuerantia præmians, atque coronans.Iob.17.*Tenebit iuſtus viam ſuam: et mundus manibus addet fortitudinem.* ideſt perſeuerantiam.Pſal.58.*Fortitudinem meam ad te cuſtodiam:* ſcilicet ad ſeruiendum tibi,non in luxuria, & laſciuia expendam,vt faciunt iuuenes,qui totum vinũ ſuum(ideſt vitam ſuam)volunt habere corruptũ, niſi ſolùm feces, ideſt finem vitæ. Malam vitã volunt habere:& finem ſuum bonum.

Iſta cauda non eſt de iſto vitulo;quia ſine perſeuerantia nullus palmam præmij accipiet. Sicut pugil,ſi defecerit in victoria, præmium non habebit.& mercenarius mercedem,niſi dietam perfecerit.Ideò dicitur.Ioſue.13. *Dicit Caleph. In me illius temporis,ſcilicet quando iuuenis eram,fortitudo vſque hodie perſeuerat tam ad bellandum, quàm ad gradiendum.*

Fortitudinis duæ ſunt ſpecies. Fortiter ſuſtinere terribilia: & dicitur patientia, & eſt nobiliſsima fortitudo.alia in aggrediendo, & repellendo terribilia,quæ retinet nomen fortitudinis;fortitudinis itaque non eſt tantum aggredi, ſed ſuſtinere.*Fortitudo iuſtorum.*(teſte D.Gre.)*eſt carnem vin-*

7. Greg.

cere, voluptatibus proprijs contraire, delectationes vitæ præſentis extinguere, mũdi huius aſpera pro æternis præmijs amare. proſperitatis blandimenta contemnere, aduerſitatis metum in corde ſuperari.

Quatuor ſunt ſigna fortitudinis.
- In executione magnorum; quia virtus verſatur circa difficile.
- In forti tentione, vt teneat ſtrictè bonum quod cepit. *Donec deficiam, non recedam ab innocentia mea. Iuſtificationem meam. quam cæpi tenere, non deſeram.* Iob 27.
- In forti luctatione. *Si contra Deum fortis fuiſti, multò magis contra homines præualebis.*
- Vt rumpantur vincula.

Fortitudo triplex.
- Purgatoria
- Purgati animi.
- Exemplaris.

De fortitudine, quæ eſt ſtrenuitas, habes.

Gen. 18. 31. 32.	De fortitudine ad faciẽdũ malũ
Ex. 13.	Gen. 14. Iud. 9. Matt. 9. 26. 28.
Num. 13.	Tob. 3.
Ioſuæ. 8.	Heſt. 2.
Iudit. 3. 6. 14. 16.	Ioan. 2.

De Gaudio.

GAudium eſt quædam paſsio concupiſcentis, proueniens ex perfectionis appetitæ coniun ctione, ſecundùm apprehenſionem interiorem ſenſus, vel intellectus. Vnde omne gaudium eſt delectatio & non econtra.

Eſt autem gaudium duplex, viæ, & patriæ: gaudium viæ admittit triſtitiam, patriæ autem minimè. in via gaudent quandoq; peccatores. *Et exultant in rebus peſsimis*, & hoc gaudium vocat. B. Augustinus gaudium freneticorum: qui tunc gaudent, & rident, quando grauiter morbo grauantur, & laborant; quia rationis impotes morbum ſuum non conſiderant.

Sap. 1.

Hoc gaudium proinde culpabile eſt triplici ratione. { Loci. Rei. Et finis.

Loci quia Deus nō poſuit nos in hoc mūdo, vt lætemur, ſed vt triſtemur potius, in Mundo preſſuram habebitis. *Vocauit nos Deus ad fletum, & ad planctum. Et ecce gaudiū, & letitia. Videns Ieſus ciuitatem, fleuit ſuper illam, dicens. Si cognouiſſes*, ſcilicet ſtatum tuum, & tu fleres. Vita iſta eſt ſicut mulier pregnans, quæ cum gaudio concipit, ſed cum dolore vehementi parturit. Sic multi modò gaudent in hoc mundo, qui in fine dolebunt; quia. *Extrema gaudij luctus occupat. Deficit in dolore vita mea.* Si vita Sanctorū in dolore deficit, vt patet in mar

Iſa. 22. Luc. 19. Prou. 25. Pſal. 30.

tyribus:quantò magis vita peccatorum? Si hortu lanus excidit arbores fructuoſas: ſterilis,& nocilua timere debet. *Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.* Si iudex deſæ uit in amicum, quantò magis in inimicum ? Si iuſtus in tantum recipit, quantò magis impius, & peccator? Matt.8.

Secundò ratione rei. Gaudent enim peccatores peccato, de quo magis dolendum eſſet. Stultitia eſt gaudium ſtulto. *Lætantur, cum malefecerint: & exultant in rebus peſsimis.* quod idem eſt, ac ſi homo gauderet, quòd cecidit in lutum, & bene ſordidaretur. Peccatum enim immūdiſsima res eſt: vel ſi auis gauderet de laqueo, qua capitur: vel lupus de pedica: vel piſcis de hamo. Aug. *Gaudet piſcis, quòd hamum inuenit, & eſcam deuorat: ſed cum piſcator eum traxerit, torquentur viſcera eius. Quomodo capiuntur hamo, &c.* Piſcator enim non compellit venire piſces ad hamum, vel intrare naſſam: ſed eſcam demonſtrando allicit. Rectè Diabolus ſic facit, qui abſcondendo pœnam oſtendit: vt piſcator hamum abſcondens, oſtēdit eſcam. Item Diabolus eſt ſicut mulier, quæ vult capere muſcas: linit ollam ſuam intrinſecus lacte, & tunc muſcæ intrant: & cum multitudo magna intrauerit, includit eas, & ſuccendit. Sic Diabolus delectationem peccati oſtendit, & hominem capit per cōſenſum peccati, & captum ligat per conſuetudinem, & ligatam in ignem inferni trahit. Ideo in principio

Prou.15. Sap.1. Ecc.19.

4.Reg.10. tentationis clamãdum eſſet, ſicut dicitur. *Mors in olla.* ſcilicet corporis, & animæ in delectatione venenoſa

Tertiò ratione finis. Vituperabile eſt enim gaudium illud; quia terminatur ad æternum interitũ, vt delectatio ſcabioſi gratando, ad dolorem. vnde cuius finis malus, ipſum totum malum eſt.
Iob.21. *Tenent tympanum, & cytharam. Gaudent ad ſonitum organi. Ducunt in bonis, &c.* Item ſcio, quòd. *Laus impiorũ breuis ſit: & gaudium hypocritæ ad inſtar puncti.*

Secundum gaudium eſt gratia, quo gaudẽt iuſti. Apoſt. *Gaudete in Domino ſemper.* Prouerb. 15. Gaudium eſt iuſti facere iuſtitiam de ſeipſo; quia poſtea non tradetur cruciatui inferni. quia quod inferior prælatus ſufficienter correxit, ſuperior prælatus veniens vlterius non corripit. Apoſt. *Si nos met ipſos iudicaremus, non vtique iudicaremur.* De tribus ſpecialiter debent iuſti homines gaudere ſcilicet de Aduerſitatibus proprijs.

Bonis alienis, &

Viſitationibus diuinis.

Iac.1. Primò de aduerſitatibus proprijs: *Omne gaudium exiſtimate fratres mei, cum in uarias tentationes incideritis.* quia per hoc virtus hominis cognoſcitur, qualis ſit: ſicut per contritionem virtus ſinapis, & per feruorem fornacis virtus vaſis.
Prou.28. *Vaſa figuli probat fornax, & homines iuſtos probatio tribulationis.* Greg. *Qualis quiſque apud ſe lateat, illata contumelia probat.* Non eſt mirum, ſi lucerna non ex-

tin-

tinguatur, vbi nec ventus, nec pluuia eſt. ſed magnum eſt lucere in uento tentationis, & ardere in aqua tribulationis. *Aquæ multæ nõ potuerunt extinguere charitatem*; ergo aduerſitate virtus hominis probatur. Sap. 7.

Anima medicatur.

Et à pœnæ debito abſoluitur.

Primò virtus hominis probatur aduerſitate, vt ſupra.

Secundò anima medicatur. Gaudere debet infirmus apud ſe, in conſcientia, quando ſentit cœleſtem medicinam, & ex hoc ſperare veniam. Grego. *Niſi correctis hæreditatem dare diſponeret, eos per moleſtias erudire non curaret*. Medicina enim corporis primò corpus turbat: ſed parum poſt pacatũ reddit & ſanum. ſic tribulatio, quãtũ ſit vtilis, neſcitur: ſed poſtea ſcietur. Dixit Dominus Petro. *Quod ego facio, tu neſcis modò: ſcies autem poſtea*: & ideò dicitur, *Increpationem Deo ne probes*; quia ipſe vulnerat, & medetur: percutit, & manus eius ſanabunt. Ioan. 13. Iob. 5.

Tertiò. quia anima à debito pœnæ abſoluitur. Homo enim, quando peccat, debitor eſt pœnæ: ideò pœnã non debet grauiter ſuſtinere: ſed gaudere, ſi Deus eum affligat in præſenti; quia vult eum emendam de peccato accipere, quæ in ſeptuplo minor eſt, quàm ſi poſtea ſolueret. *Ibãt Apoſtoli gaudentes à conſpectu conſilij, &c.* Greg. *Sancti temporalem pœnam lucrum reputant; quia per hanc* Act. 5.

æternam

Pet.4. *ęternam euadere non ignorāt. Communicantes paſsionibus Chriſti, &c.* Aug. *Item propter mercedem, quam expectat operarius, licèt grauetur operando: tamē libentius laborat, quando magiſtri ſtipendium expectat.* Sic iuſtus, cum cogitat de tribulatione mercedem.

Matt.5. *Beati eritis, cum male dixerint vobis homines, &c.*

Secūdò debet gaudere iuſtus de bonis alienis, vt ſit particeps eorum: vt vnum membrum de cō modo membri ſui gaudet. *Si gaudet unum membrū, gaudent alia membra.* Sapiens mercator libenter ſe aſſociat illi, cum quo ſperat ſe aliquid lucraturū; quia ſi diligit, & gaudet de bonis alienis, lucratur.

Pſal.118. *Particeps ego ſum omnium timentium te.* Multi tamen aſſociant ſe malis, & non lucrantur: ſed totū perdunt, vt illi, qui gaudent de malo aliorum: cōtra quos dicitur.

Prouer.14. *Si ceciderit inimicus tuus, non gaudeas: & in ruina eius non exultet cor tuum, niſi fortè videat Dominus, & diſpliceat ei.*

Tertiò debet gaudere de diuinis viſitationibus, quas habent viri ſancti, quibus ſapit Dominus, &c. quaſi quoddam lucrum, de quo dicitur. Nónne oblectamentum ſuper cordis gaudium.

Eccl.30. Aug. Aliquando introduxiſti me in affectum multum inuiſitatum introrſum, neſcio in quam dulcedinem, quę ſi perficiatur in me, neſcio quid aliud ſit vita æterna, niſi iſta.

Pſal.33. *Guſtate, & videte, &c.* primò dicit, *Guſtate.* & poſtea, *videte*; quia experientia guſtus diuinam cognitionem miniſtrat.

Greg. *Eius dulcedinem non cognoſcitis; quia minimè deguſta-*

guſtaſtis. Ad iſtud gaudium peruenitur per.

Timorem.
Amorem.
Patientiam, &
Triſtitiam.

Primò per timorem. *Timor Domini delectabit cor:* ſcilicet in præſenti. *Dabit lætitiam, & gaudium in lõgitudinem dierũ.* ideſt in æternum. *Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ Domine, &c.* quam tamen impius non ſentit; quia de febre iniquitatis palatum cordis amittit. Non enim ſignũ ſanitatis ſpiritualis eſt, quando homo non habet palatum cordis bene diſpoſitum, quando ſcilicet ſpiritualia non ſapiunt ei. Eccleſ. 1. Pſal. 30.

Secundò per amorem. *Si diligeretis me, gauderetis vtique.* ideſt de me ſentiretis gaudium interius; quia charitas in omnibus ponit ſaporem. *Non enim habet amaritudinem conuerſatio illius, nec tædium conuictus illius.* Ioan. 16. Sap. 8.

Tertiò per patientiam. *Vſque ad tempus ſuſtinebit patiens.* & poſtea redditio iucunditatis. *Omne gaudium exiſtimate fratres mei, cum in tentationes varias incideritis, ſcientes, quòd probatio fidei veſtræ patientiam operatur.* patientia autem opus perfectum habet, vt ſitis perfecti, & integri in nullo deficientes. *Qui pacis ineunt conſilia, ſequitur eos gladius.* quia qui pacem habet, Deum ſecum habet. *Pacem habete, & Deus pacis, & dilectionis erit vobiſcum.* Ecc 2. Iaco. 1. Prouer. 12. 2. Corinth. 13.

Quartò per fletum, & triſtitiam. *Plorabitis, &* Iob 16.

flebitis,

flebitis vos, mundus autem gaudebit: ſed triſtitia veſtra vertetur in gaudium. Ier. *Conuertam luctum eorum in gaudium, & conſolabor eos à dolore ſuo. Poſt tempeſtatem tranquillum facis, & poſt lacrymationem, & fletum exultationem infundis.*

Ier.30.
Thob.3.

Tertium gaudium eſt gloriæ. de quo dicitur. ſerue bone, & fidelis intra in gaudiũ domini tui. *Sicut lætantium omnium habitatio eſt in te. &c.* Iſtud gaudium erit.

Pſal.86.

Inenarrabile.
Iucundabile.
Cum plenitudine.
Interminabile.

1.Pet.2. Primò erit inenarrabile. *In qua exultabit lætitia*
Iſa.64. *inenarrabili, &c.* Iſa. *Oculus non videt Deum abſq; te, quæ præparaſti expectantibus te. Occurriſti lætanti, & facienti iuſtitiam.*

Secundò erit iucundabile, purum ſine doloris
Iſa.25. admixtione. Iſa. *Gaudium, & lætitiam obtinebunt: et fugiet dolor & gemitus.* In hac vita cum vino gaudij minuetur aqua doloris. *Vinum tuum mixtũ eſt aqua.*
Iſa. 1.
Prouerb. *Riſus dolore miſcebitur.*

Ioan. 11. Tertiò erit cum plenitudine. Ioa. *Petite, vt gau-*
Pſal. 15. *dium veſtrum ſit plenum. Adimplebis me lætitia cum vultu tuo.*

Iſa. 25.65. Quartò erit interminabile. Iſa. *Lætitia ſempiterna ſuper capita eorum gaudium, & lætitiam obtinebũt. Gaudebitis, & exultabitis vſque in æternum.* Ioan.
Ioan. 16. *Gaudium veſtrum nemo tollet à vobis.*

De Gloria.

GLoria græcè δόξα eſt frequens de aliquo ſama cum laude: cum homo ſit nobilis creatura, & ad gloriam regni cæleſtis creatus, ipſe naturaliter vult gloriari, & ideò neceſſe eſt ſcire, ī quo gloriari debeat. Et ad hoc ſciendum nota, quòd quadruplex eſt gloria, ſcilicet.

Inferior, & diabolica.
Exterior, & vana.
Interior, & ſecreta.
Superior, & beata.

Prima gloria eſt interior, & diabolica, & hęc fugienda. Diabolica gloriatio eſt de peccato gloriari. Pſal. *Quid gloriaris in malitia, &c.* Quod idem eſt, ac ſi aliquis gloriaretur, quòd in luto cecidiſſet: vel ſimiliter peperiſſet bubonem, vel ſerpētē: vel auis gloriaretur de laqueo: Lupus de pedica, & piſcis de hamo. vel etiam ſi homo gloriaretur, quòd amiſiſſet hæreditatem propriam, & ſua bona omnia. *Qui gloriatur, & iucundatur in malitia, deuorabitur.* ideſt de notitia Chriſti delebitur. *Deleantur de libro viuentium. &c.* Pſal. 51. Ecc. 10. Pſal. 68.

Secunda gloriatio eſt exterior, & vana, hæc reprobanda eſt, quia.

Nullius valoris.
Vilis, & breuis.
Damnoſa, & expoliatrix.

Primò quia nullius valoris. *Si ego glorifico me ip*

ſum, gloria mea nulla eſt; quia huiuſmodi gloria nõ eſt niſi ventus. Qui vanè gloriatur, aſsimilatur trapeti: quód non molit, niſi agitetur. ita homo glorioſus non facit aliquid, niſi ventum habeat vanæ gloriæ. Talis eſt ſimilis camaleonti Diaboli, qui ex uento uiuit, & paſcitur. Nauis.n. non poteſt currere, niſi habeat ventum; ideò tollit eã ventus, & aufert de loco ſuo, vt dicitur Ierem. *Omnes paſtores tuos paſcit ventus.* Iſte ventus videtur eſſe leuis: & tamen transfert montes, ideſt uiros ſpirituales à regno Dei ad regnum Diaboli.

Ierem. 22.

Secundò quia vilis, & breuis: *Gloria hominis peccatoris ſtercus, & vermis.* hodie extollitur, & cras non venit. amator enim vanę gloriæ de hiſtrione, vel ribaldo iudicem ſuum facit; fingit enim eam qualem vult. Quandoque annihilat: quandoque magnificat. *Qui conſcientias ſuas in alienis linguis poſuerunt, modò parui, modò magni, modò nihil vtuntur, prout linguis hominum eos laudare, vel vituperare placuerunt.*

Machab. 2.

Bernar.

Tertiò quia ſpoliat bonis. Diabolus enim eſt ſicut latro, qui ſequitur mercatores, quando cognoſcit eos aliquid portare, & ſociat ſe cum eis, vt ſpoliet. Sic Diabolus ſpoliat ſuperbos per iactãtiam, vel vanam gloriam, quam appetunt. Math. *Amen dico vobis, receperunt mercedem ſuam.* Iſte vult habere fructum ſtatim cum ſeminatur: immo ante aliquando. Qui enim bladum ſuum colligit in herba, non habet in Auguſto, quid reponat in

Matth. 6.

horreo.

horreo. Vnde dicitur in vitis Patrum, quòd ſicut fieri non poteſt, vt herba ſimul naſcatur & ſemen. ita non poteſt fieri, vt gloriam habentes ſimul & fructum faciamus cœleſtem. Pauo auis oua galli næ ſuæ perquirit, vt frangat, & comedat, vt liberius libidini vacet. ſic Diabolus bona noſtra nititur auferre. Sed gallina, ſicut abſcondit oua ſua, vt ſeruet. ſic & nos bona noſtra debemus abſconde re. Math. *Neſciat ſiniſtra tua, quid faciat dextera tua.* Matt. 6. Et ibid. ſed quidā ſunt, vt gallina domeſtica, quæ ſtatim vt ouū emiſerit, clamat, & accuſat: & ideò amittit. Iſa. *Omnia, quæ in domo mea ſunt, viderunt: & non fuit res, quam non oſtenderem eis.* Iſa. 39. Verba ſunt Ezechiæ regis ad Iſaiam. prophetam de nuncijs regis Babilonis. Cui propheta dixit, quòd omnia amitteret. Semina, quādo non ſunt operta humo, tollunt aues, & comedūt: Sic Diabolus bona opera diſcooperta. Luc. *Volucres cœli comederunt illud.* ſcilicet quod cecidit in via. Greg. Deprædari Luc. 8. deſiderat, qui theſaurum publicè in via portat. Nota, quòd mercatores abſcondunt merces ſuas malè ſoluentibus: ſic iuſti faciunt, bona adulatoribus abſcondunt. Sed notandum, quòd hac gloriatio conſiſtit in multis. Nam alij gloriantur.

In apparentia.
In ſapientia.
In fortitudine.
In pulchritudine.

Rom.3. Aliqui gloriantur in apparenti bono. Rom. *Vbi eſt gloria tua.*ideſt de bono opere. *Excluſa eſt,* ſcilicet ablata eſt. Nos ſumus mediatores, ſiue pſonarij Domini noſtri Ieſu Chriſti. In bono opere partitur nobiſcum.

Nos ponimus operationem liberi arbitrij, ipſe gratiam. Nobis concedit vtilitatem, ſibi retinet gloriam. Nos verò ſicut fraudulenti vſurpamus partem eius, & totum amittimus. ſicut fecit canis portans caſeum in ore: & cum tranſiret per aquã vidit vmbram caſei: & aperiens os pro vmbra caſei; caſeus, quem portabat, de ore eius cecidit: & ſic amiſit vtrunq; Iſa. *Gloriam meam alteri non dabo.*

Alij gloriantur in ſapientia mundana, quæ ſtultitia eſt apud Deum. Sapientia autem hæc eſt, ſicut lumen ligni putridi, de nocte tantùm apparens. In tenebris huius vitæ ſapientia mũdana eſt: Sed in futuro apparebit, quòd eſt inſipientia. Nõ eſt gloriandum de ſapientia, ne amittatur; quia donum Dei eſt, ſicut Nabuchodonoſor, qui per elationem mentis factus eſt ſicut beſtia, & lucifer.

Ezech. 18. Ezech. *Eleuatum eſt cor tuum in decore tuo. perdidiſti ſapientiam, &c.* Etenim quæ ſtulta ſunt huius mundi, elegit Deus, vt cõfundat ſapientes, ne glorietur in conſpectu eius omnis caro.

Ier. 9. Iere. *Nõ glorietur ſapiens in ſapientia ſua; quia hoc eſt de alieno gloriari, vt cornix de plumis auium.*

Eccl. 1. *Omnis ſapientia à domino Deo eſt.*

Cor. 4. Corinth. *Quid habes, quod non accepiſti? quid ergo gloriaris, quaſi non acceperis?*

Alij gloriantur in fortitudine. De quibus dicitur. Iſa. *Erit fortitudo noſtra, vt fauilla ſtupæ.* Aug. *Si de fortitudine gloriaris, ſuperaris à beſtijs. ſi fortis es, pulicibus reſiſte, nec dormies. Gloriari igitur de fortitudine carnis eſt gloriari de fortitudine inimici ſui; cũ corpus aduerſetur ſpiritui.* Sequitur. *Nec diues in diuitijs.* Pſ. *Qui confidunt in virtute ſua: & in multitudine diuitiarum ſuarum gloriantur, &c.* Eccleſ. *Qui gloriatur de hoc, quòd eſt ditior alijs, gloriatur de hoc, quòd compedes habet maiores, quàm alij. Qui gloriatur in ſua paupertate, vereatur.* Sap. *Facti ſunt in laqueum, & in muſcipulam pedibus inſipientium.* Item gloriatur, quòd cecidit in laqueum inimici. & de hoc, quòd magnam molem habeat ad collum, vt demergatur in profundum maris. *Qui volunt diuites fieri, incidunt in laqueum Diaboli; tentationem, & deſideria multa.* Iſa. 1. Pſal. 48. Eccl. 11. Sap. 13. 1. Tim. 6.

Alij gloriant̃ in pulchritudine corporis. Quod eſt gloriari in re accommodata. *Fallax gloria, & vana eſt pulchritudo.* quia citò amittitur, ſicut pulchritudo floris. Iſa. *Omnis caro fœnum, & omnis gloria eius, quaſi flos fœni.* Aug. *Si gloriaris de pulchritudine, pulchrior eſt cauda pauonis.* Laban, ideſt mũdus, duas filias habuit, ſcilicet Rachel, & Lyam. Sed multi pro Rachel, ideſt pulchra laborant. ſed ſupponetur eis Lya ploratrix, & lipa, ideſt confuſio, & turpitudo. Oſeæ. *Gloriam corũ in ignominiam commutabo.* Prouer. 30. Iſa. 9. Oſeæ. 4.

Tertia gloria eſt interior, & ſancta, quę eſt de

Cor.1. puritate cordis,& conſcientia munda. Cor. *Gloria noſtra hæc eſt teſtimoniũ conſcientiæ noſtræ.* ideſt conſcientia pura ab omni ſimulatione peccati. conſcientia pura eſt quaſi quoddam ſpeculum, quod de interiori pulchritudine non mentitur. Gloriandum in cruce, quia.

Diabolum flagellat.

Pœnitentiam dulçorat, & mitigat.

Paradiſum aperit.

Gal.7. Primò gloriandum eſt in cruce, quia Diabolũ flagellat. Gal. *Mihi aũt abſit gloriari, niſi in cruce, etc.* quia ſcilicet virtus crucis fugat Diabolum à nobis. Vnde Moyſes flagellauit Pharaonem virga multipliciter. Damaſc. *Crux eſt trophæum aduerſus Diabolũ, vt non appropinquet, uaſtatur.* Chriſ. *Si crucem infixeris vultui tuo, nullum Dæmonium prope ſtare poterit, videns enſem, in quo plagam accepit, videns arma, in quibus Chriſtus caput ſuum abſcidit.* Crux facit Dæmones non ſolùm terribiles, ſed etiam contemptibiles. Ideo virga Moyſes deuorauit ſerpentes, ideſt Dæmonum tentatores.

Eccl.16. Secundò, quia pœnitentiam dulcorat, & mitigat. Eccleſ. *Nonne à ligno dulcorata eſt aqua amara?* Oſtendit Dominus lignum Moyſi; quod cum miſiſſet in aquam in chatechiſmo, quãdo dictum eſt tibi. accipe ſal ſapientiæ. Sed linguę multorũ iſtud ſal non recipiunt; & ideò vermibus, ideſt malis verbis ſcaturizant. Aug. *Eligis cibos, quos comedis, quare non eligis verba, quæ dicis?* ſcilicet bona, & ſa-

na.

na. Et ſic iſta gratia facit diſcretè loqui. Facit etiã hæc gratia loqui gratioſè. Eccl. *Lingua eucharis in homine probo abundabit.* ideſt facit hominem feruẽ ter prædicare. Ideò Spiritus ſanctus in linguis igneis apparebat. Act. *Apparuerunt eis diſpertitæ linguæ, tanquam ignis, &c.* Eccl. 6. Act. 2.

Tertia gratia eſt effuſa ad ordinandum actiones. Ac. *Effuſa eſt gratia in omnes nationes.* Et hęc gratia facit tria, nempè. Act. 10.

Purgat, & iuſtificat.
Defendit, & conſeruat.
Erudit, & confortat.

Primò iſta gratia nos purgat, & iuſtificat. Ro. *Omnes enim peccauerunt, & egent gratia Dei.* glo. Indulgentia peccatorum iuſtificati per gratiam ipſius. Ille, qui iam iuſtificatus eſt per gratiã, & illuminatus, melius videt periculum peccantium, q̃ illi, qui ſunt in peccato; quia ille eſt in lumine, illi in tenebris: & neque ſe, neque alium videt. Pſal. *Comprehenderunt me iniquitates meæ: & non potui, vt viderem.* Sicut illi, qui fuerunt in periculo maris, & euaſerunt, & adhuc ſtant in littore, melius cognoſcunt periculum eorũ, qui ſunt in mari, quàm illi, qui ſunt adhuc ibi. Ideo dicit Apoſt. Rom. *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Gratia Dei per Ieſum Chriſtum.* glo. Non petit liberari de ſubſtantia corporis, quæ bona eſt: Sed de vitijs carnalibus, à quibus nõ liberatur homo, niſi gratia Dei ſaluatoris. Rom. 3. Pſal. 39. Rom. 7.

Rom.6. Secundò defendit, & conſeruat in bono ſtatu. Rom. *Peccatum nobis dominabitur ſicut prius*.non.n. eſtis ſub lege,ſed ſub gratia:quæ ardorem,& con tumeliam peccati refrigerat,ſicut ros ardorẽ ſolis.Ecc. *Non ne ardorẽ refrigerabit ros?* Vnde Apo.

Eccl.18. Cum ſtimulum carnis petijſſet amoueri à ſe, dictum eſt ei. Sufficit tibi gratia mea, ſcilicet ad te cuſtodiendum. Nam virtus in infirmitate perfici

1.Thim.2. tur. *Fili confortare in gratia, tanquam in fulcimento ad ſuſtinendum te.* Nota, cum adiutorio aquæ poteſt homo magnum pondus portare: quod per ſe facere non poſſet. Sic cum adiutorio gratiæ magnã pœnam ſuſtinere:vel etiam tribulationem tolera re. *Plus omnibus laboraui,non ego ſolus:ſed gratia Dei*

1.Corinth. 15. *mecum.* Idem. *Omnia poſſum in eo,qui me confortat.* Item quando aliquis eſt in loco altiori:tunc ſe debet firmius tenere,ne cadat;quia plus læderetur, quàm ſi de imo caderet.Sic qui eſt in ſtatu gratię vel innocentiæ,ne cadat, firmiter ſe teneat; quia

Eccl.28. caderet de cęlo ad infernum. *Attende,ne labaris in lingua, & cadas in conſpectu inimicorum inſidiantium tibi,* & ſit caſus tuus inſanabilis.

Thim.2. Tertiò erudit, & confortat Thim. *Apparuit gratia Dei ſaluatoris noſtri omnibus hominibus erudiens nos.* & ſequitur. *Expectantes beatam ſpem, & aduentum Domini.* Hęc gratia docet nos.

Qui vitandum.
Quomodo viuendum.
Quid ſit appetendum.

Primò quid vitandum. ibi. *Abnegantes impieta tem.* quæ corripuit intellectum. *& ſæcularia deſideria.* quæ corrumpunt affectum.

Secundò, quomodo viuendum ibi. *Sobriè, & iuſtè, & piè viuamus in hoc ſæculo.* Sobriè nobis. Iuſtè proximo. & piè, ideſt religiosè, Deo. Deut. *Sicut homo erudit filium ſuum: ita Dominus tuus erudit te, vt cuſtodias mandata eius.* Deut. 8.

Tertiò docet, quid ſit appetendum, ibi. *Expectantes beatam ſpem.* ideſt beatitudinem ſperatam. *Vnctionẽ habetis à ſancto eo, et noſtis omnia.* ideſt gratiã Spiritusſancti, quæ corda vngit, & linit. & poſſunt hic notari quattuor ſigna, per quæ poteſt cognoſci, ſi homo habeat gratiam, & illuminationẽ Spiritus ſancti, ſcilicet ſi. 1. Ioan. 2.

Mandata Dei ſeruat.

Peccato careat,

De rebus clarè iudicet.

Et patienter aduerſa toleret.

Primum eſt, ſi mãdata Dei ſeruat. Ligna enim, & licinium oleo uncta facilius quis accendit, & vrit. 1. Ioan. *Vnctionem, quam accepiſtis ab eo, maneat in nobis:* quæ ad ſeruanda Dei mãdata cor implet, & inflammat. Ioan. 2.

Secundum eſt, ſi manus Diaboli, ideſt peccatũ totaliter euadat. Pugil enim bene unctus nondiu tenetur à ſocio. Eccl. *Qui ungit reges ad pugnã.* Eccleſ. 48.

Tertium eſt, ſi anima lucidè, & clarè de rebus iudicet. Res enim uncta lucidior eſt. ſic anima

gratia inuncta clarè,& lucidè, ac verè iudicat de mundanis. 1. Ioan. *Vnctionem habetis, &c.*

Ioan. 2.

Quartum eſt, ſi onera tribulationum,& infirmitatum pœnitentiæ,& huiuſmodi patitur, & ſine murmure portat. Quadriga enim bene uncta currit ſine ſtridoro. Eccl. *In his curans mitigabit dolorem: & vnguentarius pigmenta faciet ſuauitatis, & vnctiones conficiet ſanitatis.* Sed notandum, quòd vnctum locum inuadunt muſcę,& inquinant. ſic Dæmones illos, quos vident habere gratiam, nituntur inquinare prauis cogitationibus. *Muſcæ morientes* (ideſt immundæ cogitationes) *perdunt ſuauitatẽ vnguenti*: ideſt meritum bonorum operum, & deſiderium orationis. Prius probatus eſt homo in his omnibus: & perfectus inuentus eſt. Gratia, de qua loquimur, ipſum hominem beatificat. Ro. *Gratia Dei vita æterna* glo. Illis meritis vita æterna redditur. vita æterna, quæ gratiam contulit homini. gratia enim eſt penſio, ſiue pignus ad habendã gloriam. Prouerb. *Mulier gratioſa inueniet gloriam.* Sicut pignus, vel arrha certificat tenentem ipſam de foro, ſeu de alio beneficio dãdo. Sic gratia certificat hominem de gloria. Habemus pro gratia iuſtificationis gratiam glorificationis. Pſa. *Gratiã, & gloriam dabit Dominus.* gloriam pro gratia. Certus eſt de re, qui bonum pignus habet penes ſe. Et certus eſt de foro, qui habet bonam arrham. Sic ſecurus poteſt eſſe de gloria, qui pignus habet gratiæ, ſi bene ſeruauerit. 1 1. Corinth. *Qui de-*

Eccl. 38. Eccl. 10. Rom. 6. Prouer. 11. Pſal. 83. Corinth. 1.

dit

dit pignus Spiritus ſancti in cordibus ueſtris. Qui eſt pignus hæreditatis noſtræ. Eph. 1.

Idem ſunt gloria, vita æterna, beatitudo, viſio clara, & fruitio ſequens illam. eſt autem principaliter in voluntate, qua tenetur Deus per amorem amicitię.

Gloria vana fugienda eſt.

Quid habes homo. Prouer. 25.

Nam gloria noſtra hæc eſt teſtimonium conſciẽtiæ noſtræ. opus autem ſuum probet vnusquiſque. 1. Cor. 6. 2. Cor. 1. Gal. 6.

Glorietur frater humilis in exaltatione ſua. Iac. 1.

Opera Dei reuelare, & confiteri, honorificũ eſt. Tob. 12.

Ego dominus, hoc eſt nomen meum. Iſ. 42.

Magna eſt gloria eius in ſalutari tuo. Pſal. 20.

Et locum habitationis gloriæ tuæ. Pſal. 25.

Vidi impium ſuperexaltatum. Pſal 36.

Ne timueris, cũ diues factus fueris homo, & cum multiplicata fuerit gloria domus eius. Pſal 48.

Gloria, & diuitiæ in domo eius. Pſal. 111.

De Gratia.

GRatia græcè χάρισ, interdum pro amore, vel conceſsione beneficij, ſeu alicuius indulgentiæ: aliquando pro dono Spiritus ſancti. interdum pro quadam inchoatione gloriæ in nobis, vel auxilio, quo indiget homo ad beatitudinem promerendam. ſolet tripliciter diſtingui licet.

Infuſa, quæ reſtringit malas cogitationes.
Diffuſa, quę dirigit bonas locutiones.
Effuſa, quę ordinat actiones, & operatiões.

Primò igitur eſt gratia infuſa. Et hæc eſt gratia, quæ reſtringit malas cogitationes, de qua gratia cantt a Eccleſia.

Imple ſuperna gratia.
Quæ tu creaſti pectora.

Ecc.24. Ecc. *In me*, ideſt in corde meo, *omnis via gratiæ, & veritatis.* Sed quidam hanc gratiam nõ recipiunt, ſed ſubterfugiunt, vt laſciui, & immundi. Anſ. *Homo non habet gratiam; non quia non det Deus: Sed quia hanc non accipit*, ideſt homo non diſponit ſe ad recipiendum illam. Sol, quantum eſt in ſe, omnibus ſe communicat. ſic lux gratiæ. Eccl. *Sol illuminans reſpicit omnia, niſi inueniat quod ſibi repugnet.*

Eccl.42.

Si ſol non intrat domum propter obſtaculum feneſtræ, aperi feneſtram, & ſol intrabit in domũ tuam, & eam illuminabit. Item materia, quæ habet aquam, non de facili recipit ignem; quia inuenit, quod ſibi repugnet, vt patet de candela made facta, & ligno aquoſo. Sic gratia non intrat cor hominis propter obſtaculum peccati, vel malæ voluntatis. Act. Dura ceruice, & indomabili corde. vos ſemper Spirituiſancto, & gratiæ Spiritus ſãcti reſtitiſtis; non eſt ergo defectus ex parte gratiæ: ſed ex parte hominis.

Actu.9.

Sed ſciendum eſt, quòd hanc gratiam.
Quidã non recipiunt: ſed ſubterfugiunt, vt laſciui.

Qui-

Quidam recipiunt,ſed ſtatim effundunt, vt fatui.

Quidam recipiũt,ſed in vacuum, vt deſidioſi,& pigri.

Quidam recipiunt,ſed non in vacuum.

De illis,qui non recipiunt,ſed effugiunt, dictũ eſt ſup. immediatè.

Secũdò ſunt quidam,qui recipiunt,ſed ſtatim effundunt, vt fatui.Eccl. *Gratiæ fatuorum effundentur*.glo.extra fundentur;quia nihil cœlare, vel abſcondere poſſunt. Exemplum de vaſe confracto. Prouerb.*Totum ſpiritum ſuum profert ſtultus.* Eccl.20. Prouer.25.

Tertiò ſunt quidam, qui recipiunt, ſed in vacuum,vt pigri, & deſidioſi, qui non operantur. Cor.*Gratia Dei in me vacua non fuit.* Fruſtra ſecurim,vel aliud inſtrumentũ ad operãdum portat, niſi vteretur illo.*Hortamur vos,ne in vacuum gratiã Dei recipiatis*.glo.In vacuum recipit, qui ſe ſecundùm gratiam receptam non exercet in bonis operibus.Ille,qui noluit operari,talentum ſibi traditum amiſit.& ille,q operatus eſt,duplicauit. Mat. Item homo ſapiens non teneret equum in domo ſua,niſi aliquid operaretur: neque ſeruum,qui de nihilo ſibi ſeruiret.Et quid credit piger fieri de ſe, qui Deo, à quo omnia habet, de nihilo ſeruit? Math. *Seruum inutilem proijcite in tenebras exteriores*. Iſte ſimilis eſt catto,qui bene vult comedere piſces: ſed non vult aquam intrare.Prouerb.*Vult & non vult piger*.. Corint.15. 2.Cor.6. Matth.25. Matt.25. Prouer.13.

Quartò alij recipiunt, ſed non in vacuum, vt operatores ſolliciti. *Plus omnibus laboraui non ego ſolus. ſed gratia Dei mecum.* Lapis non poteſt per ſe ſurſum moueri. nec ſecuris ad ſecandum ſine adiutorio alieno. Sic homo ad bene operandum ſine adiutorio gratiæ Dei. *Gratia Dei ſum id, quod ſum.* Rom. *Velle mihi adiacet: perficere autem non inuenio.* ſcilicet ex me. ideò Heb. *Adeamus cum fiducia ad thronum gratiæ eius, &c.* Item ſicut arbor, cuius radix exſiccata eſt, non poteſt ferre fructũ. ſic homo ſine humóre gratię non poteſt ferre fructum bonorum operum. Oſeæ. *Radix eorum exſiccata eſt, nequaquam fructum facient.* Nota, quòd ad obtinendum gratiam, neceſſaria eſt

Corint. 15. | Corint. 15 | Rom. 7. | Heb. 4. | Oſeæ. 9.

Humilitas ad recipiendum, &
Pietas ad conſeruandum.

Primò igitur neceſſaria eſt humilitas ad gratiã obtinendam, vel recipiendam. Iaco. *Superbis Deus reſiſtit: humilibus autem dat gratiam.* Aquæ enim gratiarum deſcendunt deſerentes montes ſuperbiæ ad valles humilitatis. Eccl. *Quantò magnus, humilia te in omnibus: & coram Deo inuenies gratiam.* Vas nõ impletur aqua fluminis, vel putei, niſi inclinetur, vel profundè mergatur. Sic homo non impletur gratia, niſi humilietur. Ecc. *Mediam inclinaui aurem meam, & recepi ſapientiam.* ideſt gratiam.

Iaco. 8. | Eccleſ. 7. | Eccl. vlt.

Secundò pietas valet ad conſeruandam gratiam. Ecc. *Gloria viri, quaſi ſacculus cum eo, & gratiã hominis quaſi pupillam conſeruabit.*

Eccleſ. 29

Se-

Secunda gratia eſt diffuſa. Pſal. *Diffuſa eſt gratia in labiis tuis ad dirigendos ſermones.* facit enim diſcretè loqui. Coloſſ. *Sermo noſter in gratia ſemper ſale ſit conditus.* Si nouiſti condire pulmenta, quare non nouiſti condire verba? hoc ſal datum eſt tibi in baptiſmo, quādo dictum eſt. accipe ſal ſapientię. Pſal. 44. Coloſſ. 4.

Tertia gratia eſt effuſa ad ordinandum actiones. *Effuſa eſt gratia in omnes nationes.* & hæc gratia tria facit Act. 10.

- Purgat, & iuſtificat.
- Defendit, & conſeruat.
- Erudit, & confortat.

Purgat. *Omnes enim peccauerunt, & egent gratia Dei.* Iuſtificatus per gratiam melius videt periculum peccantium, quàm illi, qui ſunt in peccato. *Cō prehenderunt me iniquitates meæ, & non potui vt viderem.* Qui euaſerunt maris periculum in littore exiſtentes, melius cognoſcunt periculum, à quo erepti ſunt. *Infelix ego homo, quis me liberabit à corpore mortis huius?* Rom. 3. Pſal. 39. Rom. 7.

Secundò defendit, & conſeruat in bono ſtatu. *Peccatum nobis nō dominabitur, ſicut prius. Omnia poſſum in eo, qui me confortat.*

Tertiò erudit, & confortat & docet nos.
- Quid vitandum.
- Quomodo uiuēdū.
- Quid ſit appetendū.

Quid vitandum, Abnegantes impietatem, quę corrumpit intellectum, & ſecularia deſideria, quę corrumpunt affectum.

Secundò, quomodo viuendum ſobriè, & iuſtè,

&

& piè: ſobriè nobis, iuſtè proximo piè: & religioſè Deo. Quid appetendum, Expectantes (ait) beatam ſpem. i. beatitudinem ſperatam. *Vnctionem habetis à Spiritu ſancto, & noſtis omnia*. i. gratiam Spiritus ſancti, quæ corda vngit & linit. notantur hic quatuor ſigna, quibus comprehenditur homo habere gratiam.

Si mandata Dei ſeruat.

Si peccato careat.

Si de rebus clarè iudicat,

Si patienter aduerſa tolerat.

Si mandata ſeruat. quia licinium, & ligna oleo linita vrunt facilius. *Vnctionem; quam accepiſtis ab eo maneat in vobis*.

Si peccato careat. quia pugiles, & luctatores, q lucta cum alio contendebant, ſolebant oleo ſe ungere: vt è manibus aduerſarij facilius elaberentur. *Qui vngit reges ad pugnam*.

Tertium eſt, ſi anima clarè de rebus iudicet; res enim uncta lucidior eſt. Sic anima gratia uncta clarè, lucidè ac verè iudicat de mundanis.

Quartum eſt, ſi onera tribulationum ſine murmure portat. quadriga bene vncta currit ſine ſtridore. Sed locum unctum aggrediuntur muſcæ, & inquinant. Sic dæmones eos inuadunt, quos vidēt habere gratiam. *Muſcæ morientes perdunt ſuauitatem vnguenti*. i. meritum bonorum operum, & deſiderium orationis.

Gratia hominem beneficat. *Gratia Dei vita*

æterna. Illis meritis vita æterna redditur. Nã gratia eſt pignus quoddam ad habendam gloriam. *Gratiam, & gloriam dabit Dominus.* Pſal. 83.

In Gratia duo conſideranda ſunt. primum vt eſt habitus quidam inclinans volũtatem ad actũ eliciẽdum. Secundũ eſt decor quidã diuinę cõplacẽs volũtati, qui ordinatur ad pręmiũ beatitudinis. & eſt diuina ordinatio, ſiue voluntas, qua ab ęterno Deus ordinauit actũ à tali qualitate cõcurrente actiuè cum lib. arb. præmiare beatitudinẽ.

Gratia à ſolo Deo datur. *Gratiam & gloriam dabit Dominus.* Pſal. 83. *Qui bonus eſt, hauriet gratiam à Domino.* Prouer. 12.

Neque mittunt nouum vinũ in utres ueteres. Alioquin rumpuntur vtres, & vinum effunditur. Mat. 9.

Ego ſitienti dabo de fonte aquæ viuæ gratis. Apoc. 22.

Duo facit præſertim Gratia in nobis. Bonum operatur. *Gratia ſicut Paradiſus in benedictionibus.* Ecc 40. bonitate conſeruatur. *Nõ permanebit ſpiritus meus in homine in æternum; quia caro eſt.* Gen. 6.

Gratiæ pro beneficijs agendæ.

Gen. 34.	Dan. 2.
Exod. 13.	Luc. 1.
Num. 13.	Matt. 14.
Ioſuæ. 4.	Ioan. 6.
Iud. 6.	1. Cor. 1.
Iſ. 1.	Rom. 1.
Tob. 2	1. Teſſ. 3.

De Humilitate.

HVmilitas eſt virtus, qua veriſsima ſui cognitione ſibi ipſi quilibet vileſcit. & ex modeſtia ortum habet, quæ cum ſit ſui gnara animo frænum adhibet, ne inſolentius ſuper naturam ſuam tollatur.

Eſt autem humilitas duplex. { Ficta &
Vera,

Ficta in hipocrytis, qui ſimulant ſe mũdo mortuos, vt præbendas expiſchẽtur. Sicut vulpes, quæ

Ezech. 13. fingebat ſe mortuam; vt quadriga veheretur. *Quaſi Vulpes in deſerto Prophetæ tui Iſrael.*

Ecc. 20. *Eſt qui nequiter ſe humiliat, & interiora eius plena ſunt dolo.*

Matt. 11. Vera humilitas conſiſtit in corde. *Diſcite à me,*

1. Pet. 5. *quia mitis ſum, & humilis corde. Omnes inuicem humilitatem inſinuate.*

At humilitas uera eſt triplex. { Sufficiẽs, vt ſubdere ſe maiori,
Abundans, ſubdere ſe æquali,
Supabũdãs, ſubdere ſe minori

Arbor non coaleſcit, niſi radicem figat in imũ. *Arborem attendite* (ait. B. Aug.) *radicem figit in imũ, vt vertice tendat ad cælum: ſi ſine radice eſt, & auras petit, ruina eſt illud, non incrementum.*

Quantò excelſius eſt ædificium, tantò profundius fodiatur fundamentum; quia qui altam facit domum ſuam ſine fundamento, quærit ruinam. Auis, quæ vult alta petere, prius ſe humiliat, &

inclinat. *Sic decet nos implere omnem iuſtitiam*.i. humilitatem. Matt.3.

Inclinaui modicum aurem meam, & recepi illam. Eccleſ. 51.

De Innocentia.

INnocentia inuenitur tripliciter, ſcilicet cordis. & hæc eſt incipientium. Oris, & hæc eſt proficientium. Operis. & hæc eſt perſeuerantium. De quibus dicitur in Pſal. 23. *Quis aſcendet in montem Domini. &c. Innocens manibus & mundo corde.* Prima innocentia eſt cordis, de qua Pſ. 100. *Perābulabam in innocentia cordis mei.* Idem in innocētia mea ingreſſus ſum. id eſt in munditia, quam ſeruaui. Qui enim vult gratiam Dei recipere: neceſſe habet vas cordis mundum cuſtodire. nullus ſcienter poneret in va ſe, quod diu continuit lutum, balſamum; quia timeret amittere. Sic Deus gratiam ſuam non ponit in corde, quod diu continuit lutum peccati. Eſt enim ad gratiam ſuſcipiendum minus idoneum. Ber. *Balſamum eſt gratia Dei. vas pulcherrimum requirit*. hæc innocentia cuſtoditur per munditiam bonorum operum. Iob. 22. *Saluabitur innocens in munditia manuum ſuarum*. facilius eſt aliquē ditari quātùm ad diuitias iſtius ſeculi, cui multa dimiſſa ſunt à parentibus, quę bene ſeruauit, quàm illum, qui bona paterna iam conſumpſit. ſic illi, qui bona naturalia, virginitatem, & innocentiam poſt baptiſmum ſeruauerunt, facilius

ditari poſſunt bonis ſpiritualibus, quàm illi, qui
Pſal.36. perdiderunt. *Cuſtodi innocentiam, vt bonum patrimonium tuum:* & vide æquitatem Domini Dei tui. Secunda innocentia eſt proficientium. hoc eſt oris.
Pſal.83. *Non priuabis bonis eos, qui ambulant in innocentia.* hæc cuſtoditur iuſtitia: & carnis mortificatione. ſicut carnes cuſtodiuntur ſalis appoſitione. Sicut enim carnes putreſcunt, & ſcaturiunt vermibus, niſi ſal citò apponatur. ſic caro hominis verme peccati, & prauę delectationis ſcaturit, niſi in ætate iuuenili dometur, & redigatur in ſeruitutē ſpiritus. Quando enim contrarium gratiæ Dei occupauit aliquem per peccatum, difficilius in eo gratia Dei poſtea recipitur. ſicut materia, quæ habet in ſe aquam, difficilius ſuſcipit ignem: quia ignis inuenit ibi quod ſibi repugnet, vt patet de ligno aquoſo. Tertia innocentia eſt perſeuerantiū. quæ
Iob.28. eſt operis. de qua. *Donec deficiam, nō recedam ab innocentia mea: ſed eam ſemper conſeruabo.* Quia ſicut fatuus eſt ille, qui haberet vas aureū, & balſamū ſibi oblatum in eo reponere nollet: donec lutum in eo annis multis tenuiſſet. ſic fatuus eſt ille, qui gratiam Dei in pueritia non vult recipere: niſi
Iren.4. prius fuerit vas peccati & immunditiæ. *Qui nutriebantur in croceis amplexati ſunt ſtercora.* hæc coſtodi
Pſal.17. tur per bonam ſocietatem. Cum ſancto ſanctus eris.

De Iudicio generali.

IVdicium extremum eſt vniuerſalis ſeparatio bonorum à malis, & aliud eſt approbatiuum, aliud cõdemnatiuum. Hoc iudicium erit neceſſariũ. ſi enim credis Deum & creatorem & gubernatorem mundi, non debes eum credere cæcum: vt ea quæ fiunt non videat. aut ſi videat, non cognoſcat. aut malignum, vt malum quod videt, ſibi placeat: & punire non curet, vel negligat. Aut impotentem, vt ſi velit, non valeat. Aut iniuſtum vt nec bonis bona: nec malis mala retribuat. Aut impium & non miſericordem; vt afflictiones & oppreſsiones bonorum quantum ad oppreſſores impune tranſeat. Aut infidelem, vt eis, qui fideliter ei ſeruiunt, bonum non retribuat: ſed potius malum, cum videamus bonos frequenter cõteri, & malos econtrario proſperari. Neceſſe eſt ꝙ in futuro fiat à iuſto iudice in iudicio generali omnium retributio ſecundùm ꝙ meruerunt. altiſsimus enim patiens redditor eſt. *Reddet vnicuiq; iuxta opera ſua.* hæc eſt probatio in itinerario clementis. Timendum eſt autem iudicium propter multa: quia erit mirabile. Pſal. 61.

Propter ſignorum multiplicitatem.
Propter furoris inflexibilitatem.
Propter iudicij infallibilitatem:
Propter conſcientiæ inexcuſabilitatem.
Propter diei incredibilitatem.
Propter iudicis intolerabilitatem.

Primò erit iudicium timendum propter ſigno rum multiplicitatem. quæ quidem ſigna pręcedēt
Pſal 64. iudicium. *Turbabuntur gentes, & timebunt, qui habitāt*
Matt. 24. *terminos à ſignis tuis. Sol obſcurabitur, & luna non*
Luc. 21. *dabit lumen ſuum, & ſtellæ cadent de cælo. Erunt ſigna in ſole, & luna, & ſtellis. &c.* Criſo. *Cum paterfamilias moritur, tota familia deponit ornatum conſuetū, & induit ſe veſte lugubri in ſignum doloris.* Sic appropin quante mundi termino, omnes creaturę oſtendēt ſigna doloris. Item homo moriens, cū laborat in extremis, amittit verbum. tunc oportet ſignis loqui. Sic mundus in fine. Gre. *Multa debent ſigna præcurrere, vt malum valeant ſine fine nunciare.* Item ſicut rex volens accipere de ſuis inimicis vindictā, præmittit curſarios, qui ſuccendunt terras eorū. ita Dominus præmittet mundum ſuccendentes.
Pſal. *Deus veſter manifeſtè veniet: ignis in cōſpectu eius exardeſcet, & in circuitu eius tēp. & inflammabit in circuitu inimicos eius. Mittet angelos ſuos cum tuba & voce, &*
Matt. 24. *congregabit electos à quattuor ventis cæli.* Ideo ſiue comedā, ſiue bibam, ſemper videtur intonare auribus meis illa vox. Surgite mortui, venite ad iudicium. Criſo. ſuper illud. Nam virtutes cælorum
Luc. 21. mouebuntur. *Si rex aliquos proceſſurus eſt contra aliquem, omnes dignitates mouebūtur, exercitus omnes excitantur, tota ciuitas fremet. Quantò magis rege cæli exurgente iudicare viuos & mortuos: angelicæ virtutes commouētur. terribiles miniſtri terribilem Dominum præcedentes, aū ipſum pro candelabris fulgura viua præ*

cedent: & pro tubis horrenda tonitrua. Secundò timẽdum eſt propter iudicis irati inflexibilitatem. Zelus & furor viri non parcet in die vindictæ. Deus cuius irę reſiſtere nemo poteſt. Si enim beata Virgo, & omnes Sancti rogarent pro aliquo, qui tunc eſſet in peccato mortali, non exaudirentur. Criſo. *Nec filij pro parentibus intercedent: nec angeli pro hominibus: nec ſicut ſolent aſſument verbum: quia natura iudicij non recipit miſericordiam.* Neſcitur modò potentia Dei à malis. ſicut acumen gladij, dum eſt in vagina, ignoratur. Sic modò iuſtitia Dei, & potentia in vagina miſericordiæ abſconduntur. Sed cum acuerit vt fulgur gladium ſuum: & arripuerint iudicium manus eius, apparebunt. Item feruor ſolis ſub nube tegitur. Sed quãdo diſcooperitur: quãti ſit ardoris, oſtendit. Sic Chriſtus ſub nube miſericordię, miſericordia remota, quantę ſit potẽtiæ, & iuſtitiæ oſtẽdit. *Cognoſcetur Dominus iudicia faciens.* Veniet. n. cũ poteſtate magna, quia non erit angelus, nec ſanctus, qui non veniat cum eo contra peccatores. Nullus enim poterit ei reſiſtere, nec audebit contradicere: ſicut palea non reſiſtit igni. Paleas comburet igne inextinguibili. Criſo. *Nec reſiſtendi virtus eſt, nec fugiendi facultas: nec penitentiæ locus, nec ſatisfactionis tempus. ex anguſtia omnium rerum nihil remanebit niſi luctus.* Tertiò timẽdum eſt propter iudicij infallibilitatem: quia ineuitabile erit. *Omnes nos oportet manifeſtari ante tribunal Chriſti, vt referat vnuſquiſque propria corporis,*

Prouer 6. Iob. 9. Pſal. 9. Matt. 3. 2. Cor. 5.

prout geſsit ſiue bonum ſiue malum. Veniet enim ad computandum,quia bona nobis commiſſa diſsipauimus.*Veniet dominus ſeruorum illorum, & ponet rationem cum eis*.In fine ebdomadæ ſolent pueri re cenſere lectiones totius ſeptimanæ:qu neſcit v. r beratur:& qui ſcit euadit.Et operarij in fine ebdo madæ recipiunt mercedem pro operibus ſuis. Et deficiẽtibus nũdinis vadũt mercatores ad ſoluen dum.Sic in fine mundi oportebit rationem redde re de omnibus:& recipere mercedem in iudicio. *Cuncta quæ fecit Deus,adducet in iudiciũ pro omni erra to ſiue bonum fuerit ſiue malum.* Neſcitur modò qua re hic in pauptate, & vilitate dimittit eos Deus. Sicut virtus radicis in hyeme non videtur:quia va cuos ramos dimittit:ſed in æſtate apparebit eis. Ita in iudicio apparebit bonitas virtutis Dei ſuis ſanctis:cum eos omni infirmitate, & penuria depoſita decorabit, quando ſcilicet fulgebunt ſicut ſol in coſpectu patris eorum. Quarto terribile rit ad timendum propter conſcientiarum inexcu ſabilitatem.Nullus poterit ſe excuſare: quia erit ibi denunciatio operum. In fine hominis denunciatio operum illius.*Iudicium ſedit: & libri ſcilicet conſcientiarum aperti ſunt.* Creditor probat debitũ ſuum per literas patentes,quas habet à debitore, vel per teſtes. Sic diabolus probat auctorem coram ſummo iudice per opera mala,quę tunc erũt patentia. *Iudicati ſunt mortui ex his quæ ſcripta erant in libro ſecundùm opera eorum*. Filij,qui naſcentur,

Matt 9. Eccl. vlt. Eccl. 11. Dan. 11. Sap. 4.

teſtes ſunt nequiciæ aduerſus parentes, ideſt ope ra operarios accuſabunt. Peccata enim quę modo ſunt occulta manifeſtabuntur,vt merces fardelorum in nundinis. *Veniet dominus, qui illuminabit abſcondita tenebrarum: & manifeſtabit conſilia principum vel cordiũ.* Et ideo melius eſſet hic per confeſsionem ea deponere. Sicut latro furtum extra domum eijcit, ne iuxta eum inueniatur. *Præueniamus faciem eius in confeſsione.* Fatuus eſt ille qui citatus corã domino ſuo contra ſe teſtes adducit. ideſt mala opera & bonos teſtes. ideſt bona opera qui ꝓ ſe loquerentur in via occidit ꝑ peccatũ. Corint. 10. Pſal. 94.

Quintò timendum eſt propter diei incredulitatem: quia tunc veniet quando minus ſperabitur. *Cum dixerint pax & ſecuritas tunc repente ſuperueniet interitus.* glo. Subitanea perditio diei iudicij. *Sicut fuit in diebus Noe: ita erit aduentus filij hominis.* Sicut enim erant in illis diebus ante diluuium comedentes & bibentes & nubẽtes & nuptui tradentes non cognouerunt: donec venit diluuium & tulit omnes: ita erit & aduentus filij hominis. *Ideo & vos eſtote parati: quia qua hora non putatis, filius hominis veniet.* Item ſi ſciret aliquis, ꝙ rex mandaret ei per literas certas ꝙ ipſe veniret, citò ad ipſum. & ſi eum in malo & vili ſtatu inueniret, ſuſpẽderet eum: vel in perpetuum incarceraret eum: credo quòd ꝓ poſſe præpararet ſe, & nõ differret. Sic Dominus mandat nobis per euangelium ꝙ in aduentu ſuo præparemus nos quia remunerabit 1. Thim. 5. Matth. 24.

præperatos:imparatos autem æternaliter damna
Mat.25. bit. *Quæ erant paratæ intrauerunt cum eo ad nuptias.*
Ecc.18. non paratis autem expulſis.Ideo dicitur. *Ante iu-*
dicium para iuſtitiam tibi:& antequam loquaris,diſce:
& ante languorẽ adhibe medicinam. Sextò timendũ
Mal.3. eſt propter iudicis intolerabilitatem. *Quis poterit*
cogitare diem aduentus eius: & quis ſtabit ad viden-
dum eum. Si enim tãtum timet aliquis,quando ſen
tit ſe reum de furto,vel alio delicto venire coram
domino terreno:quantum debet timere appare-
re coram ſummo iudice:qui tot criminibus ſe cul
pabilem recognoſcit.Gre. *Si tantum pertimeſcis iu-*
dicium pulueris. qua formidine præuidendum eſt iudi-
cium maieſtatis? Augu. *O quàm anguſtæ erunt vndique*
viæ reprob. Superius erit iudex iratus. Inferius horren-
dum chaos. à dextris peccata accuſantia. à ſiniſtris infi-
nita dæmonia ad ſupplicium trahentia. Intus conſcientia
vrens: exterius mundus ardens. quò fugiet peccator ſic
deprehenſus? latere, erit impoſſibile: apparere, intolerabi
Apoſt.9. *le. In diebus illis quærent homines mortem, & non inue*
Luc 24. *nient, & deſiderabunt mori, & mors fugiet ab eis. Tunc*
dicent montibus, cadite ſuper nos, et collibus noſtris, ope
rite nos. Aggrauatio iſtius iudicij erit cauſæ ma-
gnitudo.Ille enim, qui obtinebit in illo,adiudica
bitur regno æterno. Ille verò,qui cadet à cauſa
ſua,adiudicabitur morti æternæ. *Ibunt hi.* ideſt im
Matt.25. pij *in ſupplicium æternum. iuſti autem in vitam æter-*
nam.

De Iudicio.

IVdicio temerario.i.malo iudicat bono tripliciter,ſcilicet.

In cauſa ſua propria,
In cauſa proximi,
In cauſa ſua,& proximi,

Primò in cauſa ſua iudicat homo malè,videlicet animę,& carnis,inter quas eſt cõtinua pugna. Dare ſententiam contra animam carni acquieſcẽdo.hoc eſt facere ancillam dominam, & dominã ancillam:quod eſt magna abuſio. *Expectaui vt facerent iudicium,& ecce iniquitas*. ſimiles ſunt pueris, qui non iudicant bonum filij,quod placet eis. *Ve quæ dicitis bonum malum , & malum bonum*. Et ꝙ illud iudicium ſit iniuſtum,patet. *Fili poſt concupiſcentias tuas non eas:ſed à voluntate tua auertere*. Si præſtes animæ tuæ concupiſcentias eius: faciet te in gaudium inimicis tuis. Iſ.5. Eccl.18.

Secundò iudicat homo malè in cauſa proximi: vt illi,qui iudicant ditiorem meliorem,& honorabiliorem:vt canis incantatoris, qui melius valentem cognoſcit. *Si introierit in conuentum veſtrum vir annulum aureum habens in veſte candida.introierit autem & pauper in ſordido habitu , & intendatis in eum qui indutus eſt veſte præclara,et dixeritis ei. tu ſede hic bene.pauperi autem dicatis. tu ſta illic. aut ſede ſub ſcabello pedum meorum.nonne iudicatis apud voſmetipſos: & facti eſtis iudices cogitationum iniquarum*. Sed illud Iac.2.

iudicium caſſabitur à vero iudice in magnis aſsi-
ſijs in iudicio generali. *Qui non ſecundum viſionem*
Iſ.40. *oculorum iudicabit.* Exẽplum de diuite & Lazaro.
Luc.16. Exemplum ſicut fatuus eſt ille, qui empturus e-
quum non conſiderat equum ſed ſellam vel fræ-
num. ſic qui hominem ex veſte, vel ex cõuerſatio-
ne exteriori conſiderat: quia ex auro freni nõ me
liorat equum. & aliquando ſub vili tegumento la-
tent merces precioſę. & ſub pictura aurea lignum
Ioan.6. putridum. Ideo dicitur *Nolite iudicare ſecundum fa
ciem: ſed iuſtum iudicium iudicate.*

Tertiò iudicat homo malè in cauſa ſua & pro-
ximi factum vel cauſam proximi aggrauando &
ſuam alleuiando. ſicut phariſeus publicanum iu-
dicauit. Sic oculus, qui videt aliorum defectus. ſed
ſuos non conſiderat. *Propter quod inexcuſabilis es ò*
Rom.11. *homo omnis qui iudicas. in quo enim alium iudicas teip
ſum condemnas. Eadem enim agis quæ iudicas.* Mirum
eſt quòd peccata ſua maiora non vident. & proxi
mi minora peccata vident contra naturam viſus.
Matt.7. *In quo enim iudicio iudicaueritis iudicabimini.* & ſequi
tur, *ypocrita eijce primum trabem de oculo tuo. &c.*

Non debemus alios iudicare.

Quia ſtatum illorum ignoramus.
Quia iudices non ſumus
Quia de nobis reſponſuri ſumus.

Primò quia ſtatum illorum ignoramus. *Qui*
Rom.14. *non manducat manducantem non iudicet. Deus enim illũ
aſſumpſit. poteſt eſſe, quòd placeat Deo.* Ber. *Caue alie-*

næ vitæ eſſe curioſus explorator aut temerarius iudex. Quòd ſi perperã ideſt peruerſe ab eo actum eſſe deprehendas:nec ſic iudices proximum. Magis autem excuſes intentionem,ſi opus non potes,vt puta ignorantiam, vel ſubreptionem, vel caſum. Quod ſi omnino diſsimulationem, rei certitudo recuſat: dicito apud temetipſum. O quàm vehemens fuit tempeſtatio illa. Quid de me feciſſet,in me ſimiliter poteſt.

Secundò quia iudices non ſumus. *Tu quis es,qui iudicas alienum ſeruum ſuo domino ſtat aut cadit.* ideſt ad ipſum pertinet non ad te. *Pater omne iudicium dedit filio.* Sapiens balliuus alterius ſubditum non iudicat.ſicut quidam, qui alios iudicant ſecundũ quòd in ſe ſentiunt.non ſecundum veritatem. Sicut quando funditur metallum talem formam accipit, qualem in modulo inuenit. Sic ſunt quidã, qui modulum cordis ſui habent deformatũ.quicquid ab eis cernitur tortum:corruptum & deformatum inuenitur.Item ſicut in vaſe corrupto qcquid infunditur,totum inuenitur corruptum. Tales ſunt ſimiles infirmo,cui cibus quantumcunq; ſapidus,videtur inſipidus & amarus.& hoc nõ eſt à vitio cibi:ſed à corruptione palati. ſic iudicium malum non ex facto proximi:ſed corruptione iudicantis procedit.

Rom. 4.

Iob. 5.

Item baculus in aqua poſitus videtur fractus propter reflexionem vmbræ: & turres & montes iuxta aquam videntur tranſuerſi. Eodem modo

cordi peruerſo & viciato omnia vidēt trāſuerſa
Sap.18. & viciata. *Semper præſumit ſæua perturbata conſcientia.* Ideo dicit Salomon. *Stultus in via ambulans cum ipſe ſit inſipiens, omnes inſipientes exiſtimat.* ſemper credit latro, quòd omnes ſint ei ſimiles. Criſo. Omnis homo ſecundum ſe alterū iudicat. Vnde quicquid in bono corde cadit: totum bonum & dulce efficitur. ſicut apis, quę amaros ſuccos, & venenoſos in mel conuertit. E contrario in corde immundi, vel venenoſi totum conuertitur in venenum. Sicut de aranea, quæ quicquid ſugit, conuer
Eccl.10. tit in venenum. *Bona in malum conuertens inſidiatur: & in electis ſuis ponit maculam.*

Tertiò quia de nobis reſponſuri ſumus, nō de
Rom.14. alijs. *Tu autem, qui iudicas fratrem tuum, aut tu quare ſpernis fratrem tuum. omnes ſtabimus ante tribunal Chriſti.* & poſt. Vnuſquiſque noſtrnm pro ſe reddet rationem Deo. Non ergo amplius inuicem iudicemus. ſed hoc iudicate magis ne ponatis offendiculum, vel ſcandalum fratri. quia ſecundum quòd iudicabimus alios, iudicabimur à Deo.
Matt.7. In quo iudicio iudicaueritis: iudicabimini & vos &c.

Quartò quia in præſenti aſsignatum non eſt
1. Cor.10. tempus, ſed in futuro. Nolite ante tempus iudicare, quoaduſque adueniat Dominus, qui & illuminabit abſcondita tenebrarum. &c.

De Iudicibus malis.

IVdices mali muneribus corrumpuntur. Vnde munerum acceptio.

Iudicem excæcat.

Correctionem eneruat.

Iuſtitiam annihilat.

Primò iudicem excęcat. Inſanus eſſet, qui in domo ſua reciperet illum, à quo deberet excæcari. hoc facit muneris acceptor. *Non accipies perſonam nec munera. quia munera excæcant oculos ſapientum. et peruertunt corda iuſtorum.* Deut. 16.

Secundò correctionem eneruat. aliquando prę latus venit ad aliquem ſubditum ſibi cum tanto latratu: quòd videtur eum velle deuorare. Sed ille percutit eum de vna marcha argenti. & aufert ab eo loquelam. Dona excæcant oculos iudicum & quaſi mutus in ore auertit correctionem: & ſic eneruatur muneribus, Ecc. 20.

Tertiò iuſtitiam annihilat, & corrumpit. mulier non dicitur caſta, quę ſollicitatur à turpi amatore, ſi munera recipiat. Item nec iudex munera recipiens à corruptione peccati eſt immunis. *Principes tui infideles ſocij furum. omnes diligunt munera, ſequuntur retributiones. pupillo non iudicant, & cauſa viduæ non ingreditur ad eos.* Item ſicut iniquus eſſet, qui mihi capam meam vẽderet: ita iniquus eſt iudex, qui ſententiam, quam ex ſuo officio debet, vendit. & aliquid propter hoc accipit. Iſa. 1.

Iob.9. *Ignis deuorabit tabernacula eorum, qui libenter muuera accipiunt.*

De Iuſtitia.

IVſtitia ſolet diſtingui quadrupliciter.
Vendita pro pecunia.
Deficiens & remiſſa,
Excedens vel nimia,
Sufficiens & vera.

Prima eſt iuſtitia vendita pro pecunia, vel laude humana. de qua. *Attendite ne iuſtitiam veſtram faciatis coram hominibus, vt videamini ab eis.* Matt.7. Criſ. *Corã illis bona facis, à quibus licèt remoti ſint, velles videri.* fatuus eſt ille, qui opera ſua de quibus poſſet emere regnum æternum pro nihilo. ideſt pro vana gloria, quę nihil eſt, dat. Gre. *Qui de bonis quæ facit humanam laudem quærit, rẽ magni meriti pro vili pretio venalem exponit.* Item qui bladum ſuum in herba colligit, vel vineam in agreſta manducat, non inuenit in autumno quid in horreo, vel cellario ponat. Sic qui hic vult habere mercedẽ vanæ laudis, vel terreni commodi, in futuro non habebit. quia ſicut Deus non punit bis in idipſum: ſic nec remunerat. Ideo ſequitur, alioquin non habebitis &c. Et ſequitur. *Amen dico vobis receperunt mercedem ſuam.* Fatuus debet reputari, qui ſtatim, cũ ſemínauerit, vult habere frumentum. Talis eſt ille, qui de operibus ſuis hic requirit mercedem. In vitis pa-

trem dixit quidam.ſicut fieri non poteſt,vt herba ſimul naſcatur,& ſemen.ita fieri non poteſt vt ſimul habeamus ſeculi gloriam,& celeſtem.

Secunda eſt iuſtitia deficiens vel remiſſa. hæc eſt iuſtitia phariſeorum.de qua dicitur. *Niſi abundauerit iuſtitia veſtra pluſquã ſcribarum & phariſeorũ nõ intrabitis in regnum cælorum.* Hæc eſt illorum,qui ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt. equus vel operarius mane deficiens non poteſt facere magnam dietam: nec pugil ad primum ictum cadẽs habere victoriam. *Tetigit te plaga & defeciſti.Bonum facientes non deficiamus. tempore autem ſuo metemus.* Matt. 7. Iob. 4 Gal. 6.

Tertia eſt iuſtitia excedẽs, vel nimia, hoc eſt illorum qui facta & peccata aliorum aggrauant,& ſua alleuiant. Ber. *Sunt quidam ſic feruentes circa aliorum peccata,vt plurimum videãtur exurire iuſtitiã, ſi de ſuis peccatis idem eſſet iudicium.* Sed non eſt ſic. Nunc autem pondus,& pondus menſura,& menſura vtrunque abhominatio eſt apud Deum . Iſti ſunt ſimiles cuidã ſtulto,qui audierat,quòd Deus ꝑceperat recte ambulare,nec declinare ad dexteram vel ſiniſtram.& ideo nolebat diuertere.ſed montes.& domos tranſcendere,vel diruere.Sic facit nimis iuſtus,qui omnia vult ad ſuam voluntatem reducere,& iudicium Dei euacuare.Quid ergo neceſſe eſt futurum iudicium,ſi omnia corrigantur hic. *Omnis manifeſtari debet ante tribunal Chriſti. vt referat. &c.* Item ſimiles ſunt ſtulto tranſeun

ti diuerſa loca, qui omnes lapides, quos non rectè ordinatos in aceruis videbat,aliter ordinare volebat. & omnes claudos terræ ambulare. omnes luſcos videre rectè. & omnes dies ad æqualitatem redire contra ordinationem Dei.Sed non oẽs arbores ſunt æquales. nec fructus æquè boni,nec æquè æquales. nec animalia æqualia. nec homines ęquales eſſe poſſunt.quia ſecundùm Apoſtolum omnia membra non eundem actum habent. Sed aliqui contra Dei ordinationem omnia volunt eſſe æqualia. ſicut ignis lampadem ſine oleo deſtruit.ſic zelus iuſtitiæ cor hominis niſi linitum oleo miſericordiæ. *Ideo miſericordia ſuperexaltat iudicium.*

Quarta iuſtitia eſt ſufficiẽs & vera:de qua Macrobius. Iuſtitia eſt virtus reddens vnicuiq; quod ſuum eſt. Oportet ergo hominem iuſtè agere reſpectu vniuſcuiuſque,vt ſit iuſtus & rectus in omnibus.

Reſpectu Dei.
Reſpectu proximi.
Reſpectu ſui.

Primò reſpectu Dei oportet habere iuſtitiam, videlicet in emendatione commiſſorum. In ſolutione debitorum. In ſupererogatione gratuitorum.

Prima eſt in emendatione commiſſorum,facere iuſtitiam de ſeipſo in præſenti. vel fiet in futuro.quia quod inferior prælatus ſufficienter cor-

rexerit ſuperior, poſtea veniens iterum non corripiet. ſic ſi homo in præſenti ſufficienter ſe punit: non punietur in iudicio. *Si noſmetipſos iudicaremus, non vtiq; iudicaremur.* Sed dicit Greg. *Qui non vult iudicari eo iudicio, quo nũc eſt, iudicẽ expectet.* Ideo dicitur Prouerb. 18. *Iuſtus iu principio accuſator eſt ſui. antequam ab alijs accuſetur in futuro.* glo. Omnis, qui verè iuſtus eſt, vbi peccãtium errata cõſpicit, primò ſeipſum inſpicit: & dum ſeipſum accuſauerit, alios benignè corripit. iniuſtus verò non accuſat ſe in præſenti. ideo accuſabitur in futuro. Seneca. *Qui in ſecreto nolunt audire veritatem: in publico audient eam.* 1. Cor. 10.

Secunda eſt in ſolutione debitorum, & cenſuũ hoc eſt dictu reddere ſuo domino ius ſuum. Si ergo te recognoſcis ſeruũ Dei, & de dominio ſuo: debes ei ſeruitium de feudo, quod tenes ab eo. *Iuſtum eſt hominem eſſe ſubditum Deo, et mortalem, nõ paria Deo ſentire.* Si heres fidem non ſeruaret domino ſuo, hæreditate paterna meritò priuaretur. Sic homo &c. *Auferetur à vobis regnum Dei, & dabitur genti facienti fructus eius.* ideſt facienti opera, & ſeruitia, quæ pro illo habendo requirũtur. Qui fundum auferret ei, à quo emptus eſt: & traderet illi, qui non habet ius, iniuſtus eſſet. Sic qui ſeipsũ aufert Deo, à quo factus eſt, & redẽptus, & ſeruit diabolo, magis iniuſtus eſt. Ber. *Infidelem ratio vrget: & iuſtitia rationalis totum ſe tradere illi, à quo ſe totum habet.* Nota de tribus menſis tenemur ſerui 2. Mach 9. Matth. 21.

re Deo. de corde exhibendo dilectionem. *Dilige*
Luc. 10. *Dominum Deum tuum ex toto corde tuo.* De corpore
Gal. 6. bonam operationem. *Dum tempus hẽmus, operemur*
bonũ ad omnes. De poſſeſsione eleemoſinæ largitio-
Tob. 8. nem. *Quomodo poteris, ita eſto miſericors. Si multum ti*
bi fuerit, abundanter tribue.

Tertia eſt in ſupererogatione gratuitorum. hęc qdem iuſtitia bona eſt. vt ſicut gratis accepimus à Deo ſe & ſua. ſic gratis demus ei nos, & noſtra.
Prou. 12. *Qui negligit damnum propter amicum, iuſtus eſt. Damnum ſcilicet amicorum corporis, honoris, & rerum.* Omnia iſta neglexit Chriſtus propter nos, vt nos retineret. Sic & tu non cures quicquid perdas, & quicquid de te fiat, dummodo eũ retineas. Aug. *Quicquid voluerit Deus meus auferre, ſe mihi det.* q. d. non curo de aliquo, dummodo ipſum poſsim habere.

Similiter reſpectu proximi triplex iuſtitia nobis neceſſaria eſt. ſcilicet vt ei nocumentum non inferamus. vt ab eo illata nocumẽta remittamus: vt nos & noſtra proximo exhibeamus.

Prima, iuſtitia, quæ debetur proximo, eſt, vt ei nocumentum non inferamus. Tull. Primum fundamentum iuſtitiæ eſt, ne cui noceatur. Dei non communi vtilitati ſeruiatur. iuſtitia magis alijs, q̃ ſibi prodeſt. & vtilitates ſuas negligit communia emolumenta præponens. ideo *Initium bonæ vitæ fa-*
Prou. 16. *cere iuſtitiam.* ſcilicet naturalem. *Quæcunque vultis*
Matt. 7. *vt faciant vobis homines, & vos faciatis illis.* Quod ab alijs oderis tibi fieri: vide ne aliquando alij fa-

cias.Iuſtorum ſemita declinat mala &c. Prou. 16.

Secunda vt illata nocumenta à proximo remittamus:& hoc quidem iuſtum eſt: vt qui iudicari vult à Domino in foro miſericordiæ:in eodem foro velit cum proximo iudicari:alioquin miſericordia nõ defendet eum, ſi eam negauerit proximo; quia iudicium ſine miſericordia fiet ei,qui non fecerit miſericordiam. Exemplum de ſeruo nequã. Matt. 18. qui enim vult iudicare,iniuſtus eſt: quia ei aufert ius ſuum,qui dicit mihi vindictã, & ego retribuã. Qui verò remittit,iuſtus eſt:quia pro indulgentia indulgentiam ſoluit.*Mutuabitur peccator,& non ſoluet:iuſtus autem miſeretur,& tribuet.* Pſal.36. Impoſsibile eſt vt riuulus fluat,& fõs ſiccus ſit. Miſericordia Dei fons eſt.miſericordia noſtra riuulus.Au. *Fluit riuulus.*ſcilicet miſericordiæ noſtræ ad proximum, & fons ſcilicet miſericordiæ Dei ſiccabitur erga nos. *Beati miſericordes; quoniam &c.* Matt.5.

Tertia eſt,vt nos,& noſtra proximo impendamus.ſicut ſcriptũ eſt.*Diſperſit dedit pauperibus &c.* glo. Qui dat ſua, iuſtitiam operatur: quia proximo reddit debitum. *Declina pauperi aurem tuam ſine triſtitia, & redde debitum.* Eccl.10. *Seminate vobis iuſtitiam.* Oſ.10. ideſt eleemoſina in veritate, & mẽtite in ore miſericordiæ.In ore illius,qui dicturus eſt. Eſuriui & dediſtis mihi mã.&c. venite benedicti. Similiter reſpectu ſui eget homo triplici iuſtitia: ſcilicet.

Vt ſit animæ ſuæ iuſtus procurator.
Vt ſit corporis iuſtus gubernator.
Vt ſit vtriuſq; ad bonum promotor.

Primò vt ſit animę iuſtus procurator: quia ani
ma pupilla exul,& incarcerata eſt: quę in homi-
nis cuſtodia poſita eſt,& commendata. Ideò iu-
Eccleſ. 14. ſtum eſt, vt ei neceſſaria prouideat. *Iuſtus comedit*
& replet animam ſuam: quia quærit ei cibum ſpiritua-
lem. Iniuſtus videtur, qui melius procurat ancillã
Iob. 14. quàm dominã, ideſt carnem, quàm animam. Pa-
uit ſterilem, & quę non parit. glo. Carnem, quę ſte
rilis dicitur: quia dum ſola terrena appetit, bonas
cogitationes gignere neſcit, nec bona opera pa-
rere. & viduę non benefacit, ideſt animæ. quia dũ
terrenis deſiderijs ſeruit, curam animæ contem-
Eccl. 10. nit. Peccantem in animam ſuam quis iuſtificabit?
ideſt iuſtum reputabit. aut quis honorabit exho-
norantem animam ſuam? Multi plus honorant ſo
tulares ſuos, quàm animam ſuam; quia frequen-
Ecc. 1. tius eos tergunt. *Fili in manſuetudine ſerua cor tuum.*
ideſt animam tuam: & da illi ſecundùm meritum
ſuum.

Secunda iuſtitia eſt: vt ſit cordis iuſtus guber-
Eccl 33. nator: & ſecundùm quod dicitur. *Cibaria, et virga,*
& onus aſino. ideſt corpori. Sed multi ita ĩpinguãt,
& incraſſant aſinos ſuos, ideſt corpora, quòd non
poſſunt eos tenere: ſed proijciunt eos in lutũ pec
cati. Nota ꝙ nos ſumus à Domino conſtituti iu-
diciarij in terra corporis noſtri: vt peccata quaſi

latro-

latrones occidamus. *Ecce conſtitui te ſuper gentes.* i. peccata carnalia, & regna. ideſt peccata ſpiritualia. *Vt euellas* per contritionem: & deſtruas p confeſsionem: & diſsipes per ſatisfactionem. & poſt ædifices, & plantes in viridaria æternæ vitæ. Solet dici, quòd terra eſt ſecura, quæ bene tenet iuſtitiam: ſed vbi non fit iuſtitia, latrones habitant. *Quia iuſtitiam non fecimus in terra.* ideo non ceciderunt habitatores eius. ideſt peccata, & mali motus. Ier. 1. Iſ. 26.

De Lachrimis

LAchryma eſt humor ex oculis flentium manans, & cauſatur ex triſtitia, vel ex affectus teneritate.

Sunt autem lachrimæ triplices. Contritionis, Cõpaſsionis, & Deuotionis,

Prima lachryma compunctionis eſt lauatoriũ, in quo obluuntur animæ, vt fiant ſponſæ cœleſtis regis. Ezech. *Effundam ſuper vos aquam mundam: & mundabimini ab omnibus inquinamentis veſtris.* Item ſicut literæ delentur aqua. ſic lachrymę delent literas mortis, quas Diabolus ſcribit manu propria. Qui autem peccat, tradit ſe Diabolo, quaſi chyrographum. *Lachrymæ delent delicta.* (ait Aug.) *quæ pudor eſt confiteri.* Item iſtæ lachrymæ Diabolum cum toto exercitu ſuo ſubmergunt. Exo. Pha Ezech. 36. Exo. 14.

rao cum toto exercitu ſuo ſubmerſus eſt in mari.
Pſal.73. Pſal. *Contribulaſti capita draconum in aquis.* ideſt in lachrymis. Solet dici, quòd ad paruam pluuiam cadit magnus ventus. Sic modica lachryma magnum peccatum extinguit. Greg. *Flammam ſuggeſtionum Diaboli citò extinguit vnda lachrymarum.* Vnde ſicut ad aquam clamaret, & curreret homo, quando domum ſuam videret ardere. ſic ad aquã lachrymarum debet recurrere, qui domum ſuæ conſcientiæ igne concupiſcentiæ, & luxuriæ videt ſuccendi. Et ſi non poteſt habere, debet poſtulare à Deo, & de fontibus eius haurire, ſcilicet miſericordiæ, & vulnerum eius.
Iſa.12 Iſa. *Haurietis aquas in gaudio de fontibus ſaluatoris, &c.* Iſtæ lachrymæ ſunt vtiles, ſi modum non excedant, vt obſeruetur illud. *Ne quid nimis.* fit nimis, dum incurritur euacuatio, vel perturbatio cerebri.

Secundò ſunt lachrymæ compaſsionis. de qui
Iob.21. bus dicitur Iob. *Flebam quondam ſuper eo, qui affli-*
Ecc.4. *ctus erat: & compatiebatur anima mea pauperi.* Eccl. *Super mortuum plora.* Scilicet in anima, pluſquàm ſuper mortuum in corpore. Bernar. *Nunquid in te ſunt viſcera pietatis, qui plangis corpus, à quo receſsit anima.* Et nõ plangis anima, à qua receſsit Deus. Sequitur. *Defecit enim lux eius,* ſcilicet gratiæ. Plorares, ſi filius tuus amitteret oculos corporis: & quare non plangis, quando amiſit oculos mentis?

Tertiò ſunt lachrymæ deuotionis, ſcilicet ex deſiderio diuinę viſionis. Vel cum anima exper-

ta dulcedinem Dei, deflet abſentiam ſponſi, quò ad cenſum dulcedinis. Aug. *Impatiens eſt amor, nec lachrymis modus ſit, niſi amori detur quod amatur.* Has lachrymas adducit feruor dilectionis in ſecreto orationis. Gen. *Hanam.* (quod donum gratiæ interpretatur) *inuenit aquas calidas in deſerto.* ideſt in loco ſecreto orando inuenitur deuotio. Gen. 36.

Nota, hæ lachrymæ.
Diabolum incendunt.
Et animam purificant.

Primò Diabolum incendunt, nec audet ibi aſtare, ſicut muſcæ ollę feruenti: vel cattus incalida tus intrare coquinam. Thob. *Incenſo iecore piſcis, fugabitur Dæmonium.* Iecoris aduſtio eſt cordis deuotio: vel dilectio ex recordatione paſsionis Chriſti. Sed multi ſunt, qui non incendunt eũ: ſed potius balneãt in immũdicijs peccatorũ, cogitando, & in eis delectando: & faciunt lectũ, vel domũ Diaboli; quia ſicut dicitur in Iob. *In locis humentibus dormit Behemoth. in cupidis ſcilicet, & luxurioſis.* Thob. 6. Iob. 40.

Secundò iſtæ lachrymæ purificant animam: vt in contemplatione videat ſubtilius laqueos Diaboli. ſicut columbæ ſuper aquis reſidentes vmbram auium rapacium conſiderant, vt vngues earum euitent. Greg. Mens lachrymis baptizata in contemplatione videt limpidius. *Felices lachrymę* (ait D. Bernardus) quas benignæ manus conditoris abſtergunt; eſt enim fletus cibus animarum, corroboratio ſenſuum, abſolu-

tio peccatorum, refectio mentium, lauacrum culparum.

De Lachrymis habes.

Gen.27.	Num.20.
Deut.34.	2.Reg.12.
2.Reg.18.	1.Eſd.
3.Tob.10.	Iudith.13.
Heſt.4.	

De Manſuetudine.

MAnſuetudo eſt depreſsio, ſiue ſedatio irę, vel Manſuetudo eſt tranquillitas modeſti animi, quæ nulla incurrentium rerum agitatur tribulatione. Et nota, quòd manſuetudo tria bona facit homini, nempè.

Animam in ſanitate cuſtodit.

Deum in homine habitare facit.

Gratiam Dei, & hominum acquirit.

Primò animam illæſam cuſtodit. Eſt enim ſicut antemurale in caſtro animæ, lapides durorũ verborum leuiter ſuſcipiens: & omnes ictus fruſtrans, & homines à lęſione cuſtodiens. Sicut vaſa vitrea in fœno, vel alia re molli inuoluuntur: & ſic à cõfractione ſeruantur. ſic manſuetudo animam conſeruat, ne ira eam frangat. Eccl. *Fili in manſuetudine ſerua, animam tuam.* & bene præcipit ſeruari animam in manſuetudine; quia ille animus dici-

Eccl.10.

tur manſuetus, qui prouocatus nec malum cogitat facere, nec facit.

Secundò Deum in homine habitare facit. Eſt enim vt culcitra mollisſima in lectulo floridæ conſcientiæ, in qua Deus quieſcit. Cant. *Lectulus noſter floridus.* Vnde ſicut homo libentius dormit in lecto molli, & ſuaui, quàm in duro. Sic Deus in corde manſueto; quia. *In pace factus eſt locus eius.* Greg. *Manſuetudo in nobis imaginem Dei conſeruat,* quam ira diſsipat. quæ dum quietam menſis tollit, Spiritusſanctus ibi non quieſcit. Cant. 1.

Tertiò gratiam Dei, & hominum acquirit. ſicut enim magnes trahit ferrum: ſic manſuetudo corda hominum. Ezech. *Vt ad amantem dedi faciem tuam.* Eccle. *In manſuetudine opera tua perfice: & ſuper gloriam hominum diligeris.* Non diceretur arbor im mobilis, ſi nullus eſſet ventus, à quo moueretur. nec lignum, quod poſſet ardere, abſente igne, incombuſtibile. ſic non dicitur homo mãſuetus, vbi nulla ſit ei iniuria, vel opprobrium. Ber. Sunt quidam intumeſcentes, dum eis nihil ſit, vel dicitur, niſi pro eorum arbitrio. patebit autem, quòd longè ſint à manſuetudine, ſi leuis oriatur occaſio. Ezech. 4. Ecc. 4.

De Morte.

MOrs eſt receſſus animæ ab ipſo corpore. Mors eſt vltimum terribilium: & eſt inflicta

hominibus propter peccatum. Timenda eſt igitur mors propter tria.

Propter morientium neceſsitatem.

Propter mortis velocitatem.

Propter incertam caſualitatem.

Primò timenda eſt mors propter morientium neceſsitatem. Mors enim nulli parcit. Sene. *Moriens hac conditione intraui, vt exirem*. Terra enim cum onere trãſijt ad hominem. Sic caro cum mortalitate. Eccl.8. Eccl. *Non eſt hominis prohibere ſpiritum. nec habet poteſtatem in die mortis*. Seneca. *Omnes capitali iudicio condemnati ſumus*. Vnde verſus.

Eſt commune mori, mors nulli parcit honori.

Debilis, & fortis veniunt ad limina mortis.

Ecc.11. Eccle. *Moritur doctus, pariter & indoctus*. Qui videt domum proximi ſui ardere, non debet multum Ecc.24. de ſua confidere. Eccl. *Memor eſto iudicij mei. ſic enim erit & tibi, mihi heri, & tibi hodie.* Quotidie morimur, quotidie diminuimur aliqua parte vitę: tũc quoque, cum creſcimus, vita noſtra decreſcit. Secundò timenda eſt mors propter mortis velocitatem; quia omnes velociter ad eam currunt: & Iob. ipſa velociter inſequitur nos. Iob. *Memento quia ventus eſt vita mea: & non reuertetur oculus meus, vt videat bona: nec aſpiciet me viſus hominis; quia inuiſibiliter, & inceſſanter, & ſine reditu tranſit*. Vnde comparatur vmbræ, quæ ſemper ſequitur corpus. Pſ. Pſal.101. *Dies mei ſicut vmbra declinauerunt*. Augu. *Nihil eſt aliud præſens vita, quàm curſus ad mortem*. Item la-

borant homines,vt diu viuant,& ne ad terminum vitæ perueniant.Ipſum tamen viuere quid eſt,niſi ad finem currere?Studia tua valde ſunt contraria.ambulare vis, & peruenire non uis. Currunt omnes voluntarij ad terminum, quem refugiunt. Seneca. *Omnes dies vitæ veſtræ velut vltimi computandi ſunt.* Mors eſt ita ineuitabilis,quòd pro toto mundo non daretur inducia vnius horæ. Exemplum de illo, qui petijt inducias vſq; mane.Et de ſeruo,qui pro impenſo labore petijt liberationē ab infirmitate,& morte à domino ſuo. Quia ergo mors feſtinat,feſtinemus bene agere. Eccleſ. *Fili ſi habes*(ſcilicet tempus) *benefac tecum: & Deo dignas oblationes offer.* Memor eſto,quoniam mors non tardabit.non enim habemus de tempore,niſi nunc.Ideo dicitur Eccl. *Ante mortem benefac. & ne defrauderis à die bona, & particula diei bonæ non te prætereat.* Ecc. 14. Ecc. 14.

Tertiò timēda eſt propter incertā caſualitatē. Circa mortem quatuor ſunt incerta. videlicet.

Status.
Locus.
Tempus.
Et modus.

Primò eſt ſtatus incertus;quia neſcit homo,in quo ſtatu moriatur,ſcilicet bono,vel malo. Qualem te mors inuenerit, talem inuenies eam. Ideò dicitur in Pſal. *Pretioſa in conſpectu Domini,mors ſanctorum eius.* Quia eos pretioſos inuenit. Et mors Pſal. 115.

pec-

peccatorum peſsima; quia eos peſsimos inuenit.
Ecc.9. Eccle.*Sunt iuſti, atque ſapientes: & opera eorum in manu Dei ſunt.*Et tamen neſcit homo, vtrùm odio, an amore dignus ſit.Sed omnia in futurum reſeruantur incerta.

Secundò neſcit homo locum, in quo mouetur. Sen.*Mors inſidiatur tibi in omni loco; neſcis enim quo loco te expectat.*Tu quoque ſi ſapiens fueris, vbiq; eam expectabis. Ber. Certum eſt; quia morieris: ſed incertum, quando, quomodo, vel vbi.

Tertiò neſcit tempus mortis. Tempus nobis Dominus voluit incertum eſſe, vt omni homini
Matt.24. ſuſpectum haberetur. Mat. *Vigilate, quia neſcitis, qua hora Dominus veſter venturus ſit.* Ideo comparatur aui, quando videt arcum extenſum, vel ſagittam præparatam, non differt auolare. Pſal. *Niſi conuerſi fueritis, gladium ſuum vibrauit. arcum,*
Pſal.7. *&c.*Sicut enim ſagitta parata eſt auem percutere, ſi ſteterit.ſic Deus nolentes conuerti. Oſeæ.
Oſeæ.11. Qui noluerunt conuerti, cœpit gladius in ciuitatibus eorum, ſcilicet percutere. Sed multi ſunt ſicut auis ſtulta, quæ dum differt auolare, percutitur. Sic multi, dum differunt, & poſtponunt confiteri,
Iſa.30. ſubitò moriuntur.Iſa. *Subitò dum non ſperatur, venit contritio eius, & comminuetur, ſicut conteritur lagena figuli contritione perualida.*Eccl. *Ne tardes con*
Eccleſ.5. *uerti ad Dominum. & ne differas de die in diem; ſubitò enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ diſperdet te, &c.*

Quartò

Quartò neſcit homo modum, vel genus mortis ſuæ, vtrùm gladio, vel igne, vel aqua moriatur Ecc. *Neſcit homo finem ſuum.* Sed quemadmodum capiuntur piſces hamo: ſic capiuntur homines tẽpore malo. Iõ dicitur. Emendemus in melius, &c. Eccle. 9.

Item mors timenda eſt propter duo, nempè.

Propter malorum occurſionem.

Et propter ſententiæ illationem.

Primò propter malorum occurſionem. Peccata enim propria, & Dæmones occurrent morientibus. Deut. Occurrent nobis mala in extremo tẽpore. Exemplum de milite, qui vidit peccata ſua ſcripta in morte coram ſe apportari à Dæmonibus. Iſa. *Occurrunt Dæmonia.* Chriſoſt. *Quid facies ò anima, cum relictis omnibus, quorum tam iucunda poſſeſsio, tam gratus aſpectus: Sola ingredieris regionem penitus ignotã. Quis te tuebitur à rugientibus præparatis ad eſcam? Quis tibi in die tantæ neceſſitatis occurret? Quis conſolabitur? & quis deducet?* Deuter. 31. Iſa. 34.

Secundò propter ſententię illationem. Recipiet vnuſquiſque pro meritis: & tunc amara erit peccatori valde. Ecc. *O mors quàm amara eſt memoria tua homini iniuſto.* intrat enim per locum, vnde nouit omnia ſibi auferri. Iob. *Diues, cum dormierit, nihil ſecum afferet. aperiet oculos ſuos, & nihil inueniet: apprehendet eum, quaſi aqua inopia.* Vt diuitem epulonem, qui non potuit habere guttam aquæ. Luc. Sed boni mortem non timent, ſed deſiderant, cupientes liberari de carcero corporis. Apoſt. Ro. Ecc. 41. Iob. 27. Luc. 16. Rom. 7.

Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Sicut captiui liberationem præſtolantes, ad oſtium carceris ſtant: & canis incluſus ſe tenet ad oſtium gemens, & clamans, vt exeat. Sic iuſtus ad oſtium ſui carceris ſe meditatione tenet. Eccl. *Cor ſapientium, vbi triſtitia.* Amatores verò prҿſentis vitæ ſicut talpa profundius infiguntur, renitentes auelli de carcere cordis ſui. tamen dicitur in Iob. *Auellatur de tabernaculo fiducia eius.* Exitum autem carceris timet, qui ſignatus eſt latrocinio, ideſt peccato in conſcientia; quia talis in egreſſu carceris ſui non expectat aliud, niſi infernale patibulum. *Ad diem perditionis ſeruatur malus. & ad diem vltionis ducetur.* Ve illi, qui circa egreſſum carceris ſui non præuidet. Sed omnes expenſas ponunt in reparatione ſui corporis ruinoſi. Iob. *Innitetur ſuper domum ſuam, & non ſtabit: fulciet eam, & non ſubſiſtet.* Supra domum ſuam innititur, qui de iuuentute, vel fortitudine confidit. fulcit eam cibis, & medicinis, & alijs adminiculis, & non ſtabit. Fatuus debet reputari ille, qui domum alienam fulcit, & reparat, in qua hoſpitatus eſt: de qua citò expelletur, ideſt corpus: & propriam domum .i. cœleſtem permittit cadere. Apoſt. *Si domus noſtra huius habitationis diſſoluatur, habemus domum nõ manufactam, ſed æternam in cœlis.* Notandum, quòd memoria mortis valet ad multa, ſcilicet.

Eccl. 7. — Iob 18. — Iob 21. — Iob 8. — Corint. 5

Ad ſui humiliationem.
Ad mundi deſpectionem.

Ad

Ad peccati fugationem.
Ad carnis depreſsionem.
Ad vitæ directionem.

Primò memoria mortis valet ad ſui humiliationem. Vnde antiqui volentes ſe humiliare, ponebant cinerem ſnper capita eorum in memoriam mortis;quia cinis eſſent futuri.Ideo dictum eſt homini. Memento quia cinis es, & in cinerem reuerteris. *Quid ſuperbis terra,et cinis?* Pauo viſis pennis, ſuperbit,& leuat caudam:ſed viſis pedibus, caudam deponit.ſic homo,viſo fine mortis ſuæ, ſe humiliat,& contemnit.Ierem.*Facilè contemnit omnia, qui ſemper cogitat ſe moriturum.* Pſal.*Sciant gẽtes,quoniam homines ſunt*, ſcilicet mortales. Vnde ſolebat eſſe conſuetudo Imperatorum, quando eligebantur. veniebat lathomus prima die coronationis ſuæ, ferens tres, vel quattuor lapides marmoris diuerſorum colorum,dicens.Videat dominus Imperator de quo genere marmoris vult ſibi monumentum parari,eo quòd homo mortalis eſt.vt habeat mortem ob oculis, & humilietur.Dicitur etiam,quòd Papa habet in loco, vbi frequenter cõuerſatur, lectum præcedentis Papæ defuncti, vt, viſo eo,recordetur finis ſui,& humilietur. Itẽ Ioãnes Patriarcha fecit ſibi ſepulchrum imperfectũ: & in magnis ſolemnitatibus,cum eſſet in loco honoris, quidam ab eo conſtitutus ad hoc dicebat ſibi. Domine imperfectum eſt ſepulchrum tuum. Iube illud perfici;qa neſcis,qua hora fur venerit.

Gen. 3.
Eccl. 10.
Pſal 60.

Se-

Secundò valet ad mundi deſpectionem. Qui vult mundum deſpicere, de morte cogitet. Hiero. *Facilè cõtemnit omnia, qui ſe ſemper cogitat moriturũ.* Ideò Saul ſpoliatus eſt in Ramatha, quę viſio mor

Luc. 12. tis interpretatur. Luc. *Stulte hac nocte repetent à te*

Eccl. 10. *animam tuam, &c.* Ecc. *Cum morietur homo, hæreditabit*

Pſal. 48. *ſerpentes, beſtias, & vermes.* Pſal. *Cum interierit nõ ſum & omnia.* Exemplum de morte diuitis magnę exiſtimationis, & pauperis peregrini. Exemplum de gallina, & acipitre. Gallina in domo diuitis vilipenditur: ita quòd ſi intret domum, turpiter eijcitur. Sed accipiter, vel falco honorabiliter in domo nutritur: ſed poſt mortẽ in ſterquiliniũ proijcitur. gallina autem occiſa cum magna reuerentia, & magno lumine coram rege deportatur: quæ ante, dum viueret, foras cum opprobrio emittebatur. Sic pauperes, & ſimplices in hoc mundo vilipenduntur, & deprimuntur, qui poſt mortem à Domino honorificè recipiũtur ab angelis depor

Luc. 16. tati. Luc. *Mortuus eſt mendicus, & aſportatus eſt ab angelis in ſinum Abrahæ.* Sed diuites, & potentes modò honorantur, & exaltantur: ſed poſt mortem in ſterquilinium inferni proijcientur. Vnde ſequitur. *Mortuus eſt diues, & ſepultus in inferno.*

Contingit mors triplici ratione, per elementorum pugnam, & diſſolutionem, per humidi radicalis conſumptionem, per extrinſecam læſionem.

Primò per qualitates intrinſecas primas par-

tium organicarum . quæ ſunt adinuicem contrariæ,& ita poteſt vna ſuperare aliam: Vnde cõtingunt febres,& aliæ infirmitates ad mortem diſponentes.

Secundò ex continua conſumptione humidi. & licèt per cibum reſtrueretur perditum: non tamen in tali puritate, qualis fuit in deperdito: hinc homo deficiendo ſeneſcit; & ſenectam ſequitur mors.

Tertiò per læſionem extrinſecam, vt per ignẽ, aquam, vel morſus beſtiarum, & eiuſmodi.

Tertiò valet ad peccati fugationem. Aug. *Nihil ſic reuocat à peccato; quàm frequens mortis cogitatio*. Ecc. *In omnibus operibus tuis, memorare nouiſsima tua, & c*. Qui enim recolit mortem, debet cogitare; quia peccatum eſt cauſa mortis. Gen. *De ligno ſcienti æ boni, & mali ne comedas. quacunque horà comederis, morte morieris*. Sed Trẽ. dicitur. *Sordes eius in pedibus eius; quia non eſt recordata finis ſui*. Eccl. 7. Gen. 2. Tren. 1.

Quartò valet ad carnalium repreſsionem, deſideria, & tentationes. Greg. *Nihil adeo valet ad domanda carnis deſideria: ſicut cogitatio, qualis ſit ipſa mors futura*. Exemplum de muliere volente ablã-ctare filium, quæ aliquid amarum apponit uberibus ſuis. Et de eremita, qui carnes fœtidas mulieris mortuæ quotidie ponebat ante oculos ſuos: vt ſic tentationes vinceret.

Quintò valet ad ſuæ vitæ directionem. Aues enim, & piſces regunt ſe cauda ſua. Iumenta, &

boues à muſcis cauda ſe defendunt. Sic homines vitam ſuam dirigunt. & tentationes excutiunt mortis memoria. Iob. *Interroga iumenta, & docebũt*
Iob. 12. *te:* volatilia cœli, & indicabunt tibi: & piſces maris. Item qui vult nauem ſuam bene gubernare, ponit ſe in fine nauis. & ante ſe nauem dirigit, & pericula deuitat. ſic qui vult bene vitam ſuam gubernare, debet ſe ponere in fine vitæ ſuæ meditatione: vt poſsit ad bonum exitum peruenire. Sen. *Conſidera, quàm pulchra res ſit, ante mortem vitam conſummare; deinde ſecurè expectare reliquam ſui temporis partem:* O quàm ſollicitè longè ante nautæ ſibi prouident de nauis directione, quando habent periculoſum paſſum tranſire. Sic quilibet debet ſibi prouidere longè ante, quomodo poſsit periculoſum paſſum mortis tranſire; quia illic naues ꝑtranſibunt, ſcilicet per arctum foramen mortis. Notandum etiam, quòd memoria mortis inducit hominem.

Ad eleemoſinam elargiendam.
Ad pœnitentiam faciendam.

Primò prouocat ad largiendam eleemoſinam
Mach. 1. 1. Machab. *Vt cognouit Alexander, quòd moreretur, diuiſit regnum pueris.* Timor mortis facit condere teſtamentũ, & eleemoſinas dare. quia dicit Hier. *Non ſunt bona hominis, quæ ſecum ferre non poteſt.* Sola miſericordia comes eſt defunctorum.

Secundò prouocat ad pœnitentiam faciendã. Cum audiſſet Ezechias rex, moriens fleuit. Iſa.

Et rex Niniue, audita cōminatione. *Adhuc quadra ginta dies, & Niniue ſubuertetur.* Io: *Indutus eſt ſacco.* Iſa. 33. Ioan. 3.
Quantò magis homo morti appropinquat: tantò magis deberet bona facere, & pœnitere. Grego. *Qui theſaurum fodiendo quærit: cum altius foderit, theſauro appropinquabit:* & quantò theſauro ſe exiſtimat appropinquare, tantò plus ad laborem fortius inardeſcit. Sic iuſtus quantò morti plus appropinquat: tantò in bono opere magis ſtudet. Stultus eſt viator, ſi non feſtinat, quando videt noctem appropinquare, & pontem leuari: & adhuc procul eſt ab hoſpitio. Math: *Quæ paratæ erant, intrauerunt cum eo ad nuptias: & clauſa eſt ianua.* Item mulier plorat filium ſuum mortuum. ſi ipſe eſſet rex in aliena terra, non ploraret, nec vellet, regno dimiſſo, eum ad ſe redire. Ecce mortuus regnat in cœlo: & tu ploras in terra. The. *Nolumus vos ignorare de dormientibus.* Matth. 15. Theſſ. 4.

De morte iuſtorum.

2. Reg. 28.
1. Math. 9.

De morte malorum.

1. Mach. 1. Luc. 12.
Act. 12. Dan. 4.
Iudit. 14. 3. Reg. vltimo.
3. Reg. 21.

De morte in genere.

Iſa. 38. Deut. 4. Num. 23.

Dicebat Balaam. Moriatur anima mea morte iuſtorum.intelligens mortem crucis, quã Saluator voluit ſuſtinere. Vbi oſtendit manifeſtè, quòd nedum mors debet timeri: ſed quodcunque genus mortis ab homine iuſto pro diuino obedientia, & iuſtitia promptè debet ſuſtineri.

The.3.Par.9.46.ar.4.in Corp. 9. ratione prima.

De mundicia cordis.

MVndiciam cordis ſemper debemus tenere, vt theſaurum pretioſum; quia Dominus noſter Ieſus (vt nos lauaret, & mũdos faceret) ſuum pretioſum ſanguinem liberaliter fudit. Apoc. *Redemit nos, & lauit à peccatis noſtris in ſanguine ſuo.*

Apoc. 1.

Cordis autem munditia ad multa nos inuitat, ſcilicet.

Vt gratiam Dei recipere valeamus.
Vt Deum à nobis non expellamus.
Vt amicitiam eius acquirere valeamus.
Vt Deum in gloria plenariè videamus.

Primò inuitat nos, vt gratiam Dei recipere valeamus. Modicum vini non poneret quis in vaſe immundo, niſi lotum eſſet. Sic Deus non poneret gratiam in immundo. Iſa. *Mundamini, qui vaſa fertis Domini.* Sicut in pergameno non ſcribitur, niſi prius abraſum, & purgatum fuerit. Ita in corpore humano gratia non infunditur, niſi prius à culpa purgatum fuerit. Balſamum eſt gratia, vas pu-

Iſa. 3.

riſsimũ requirit. Item herbæ malæ, & ſpinæ prius eradicantur à terra, quàm triticum ſeminetur. ſic & nos cogitationes, & actiones malas debemus remouere à nobis, ſi eſſe volumus ager Dei, & ferre bonum fructum. Ier. *Nouate nobis nouale.* ideſt conſcientiam mundate: & nolite ſerere ſuper ſpinas, ideſt peccata. Item nullus ſapiens in vaſe immundo, vel pleno, vel fracto, vel tranſuerſo pretioſum liquorem infunderet. Sic Deus cordi humano per luxuriam inquinato, uento ſuperbiæ pleno, per diſcordiam fracto, per auaritiam inclinato gratiam non infundit. Vnde Apo. ad Theſſ. *Sciat vnusquiſque vas ſuum poſsidere in ſanctificatione, & honore.* Si enim vaſa, in quibus reliquiæ ſanctorum reponuntur, mundè, & honorabiliter ſeruantur: quantò magis vas cordis, in quo pretioſæ reliquiæ gratiæ, ſcilicet & corporis Chriſti reconduntur. Ideo in Prouerb. *Omni cuſtodia ſerua cor tuum.* Ier. 4. Theſſ. 4. Prouer. 4.

Secundò vt Deum à nobis non expellamus. Deus autem non eſt porcus: vt in luto, aut in latrina peccatorum habitet. Deut. *Sint caſtra tua ſancta, & nihil in eis fœditatis appareat, ne te derelinquã.* Exemplum de taſſo, qui quando fodit foueam ad habitandum, venit vulpes, & ſtercorizat ibi: & tũc taſſus recedit. Sic Deus recedit ab homine immũdo propter immundiciam peccati. Simus ergo mundi corde, & corpore, vt ei dignè miniſtremus. Non eſt aliquis rex, qui non velit habere Deut. 28.

ſuos ſeruos mundos: quantò magis Deus? Pſal.
Pſal. 8. *Ambulās in via immaculata: hic mihi miniſtrabat.* Multum videtur Deus diligere mundiciam veſtram: & ideo valde timenda eſt immundicia peccati; quia non poſſet ablui cum tota aqua, quæ in mūdo eſt propter dignitatem rei, quam polluit. quæ eſt imago Dei, niſi aqua gratiæ Dei de cœlo deſcendens, quæ cor abluat? Si quis imaginem Crucifixi in lutum proijceret, infidelis iudicaretur. Quid ergo de illo, qui imaginē Dei deturpat peccando? Item in panno albo modica macula appa ret: & nimis diſplicet: ſic in corde puro minima
Ecc. 9. peccata. Ideo Eccl. *Omni tempore veſtimenta tua ſint candida.* Item in radio ſolis atomi apparent: ſed non in vmbra. ſic in corde puro lumine gratiæ illuſtrato minima peccata. Greg. *Homo vicinior luci ſentit quid ante fuit: & qui dignior, ſibi videtur indignior.* De tali mundicia conſequitur homo mentis illuminationem, & exauditionem orationis. Iob.
Iob. 8. *Si diluculo ſurrexeris, & Deum omnipotentem fueris deprecatus. Si mundus, & rectus inceſſeris, ſtatim euigilabit ad te.* idēſt exaudiet te. Aug. *Munda tantùm cubiculum cordis, intus eſt, qui exaudiet.* Sed quidam ſunt, ſimiles mulieri facienti caſeum, quæ venientem ad ſe cattum manu percutiebat, & iterum ponebat ſuper caſeum manum ſuam ita deturpatā. ſimiliter muſcas venientes occidebat, & dicebat. Deus da mihi facere mundum caſeum. ſic iuſti mundiciam petunt à Deo: ſed manus inquinant

per

per mala opera. Grego. *Non ſunt manus mundæ, quæ lutum tenent.* Emundate manus, peccatores:& purificate corda, duplices animo. Iacob. 4.

Tertiò, vt amicitiam eius acquirere valeamus. Prouerb. *Qui diligit cordis mundiciam propter gratiã labiorum, habebit amicum regem.* Fluuius habẽs duos riuulos, quantò plus ad vnum aquam mittit, tantò minus ad alium. Sic quantò plus homo de corpore eſt ſollicitus, tantò minus de anima. Et quantò plus amat terrena, tantò minus cœleſtia. Gre. *Tantò à diuino amore diſiungimur, quantò inferius delectamur.* Aug. *Minus te amat, qui aliud tecũ amat, quod non propter te amat.* Similiter qui duobus dominis ſeruit, quantò plus vni intendit, tantò minus alteri. Math. *Nemo poteſt duobus dominis ſeruire.* Prouer. 22. Matth. 5.

Quartò, vt Deum in gloria videamus. Math. *Beati mundo corde; quoniam ipſi Deum videbunt.* Ber. *Pura veritas non niſi mundo corde videtur.* Hæc mundicia multis modis acquiritur, nempè Matth. 5.

Per ſanctam prædicationem.
Per diuinum timorem.
Per lachrymarum effuſionem
Per puram, & integram confeſsionem
Per eleemoſinarum largitionem.
Per mundanorum tribulationem.
Per charitatis operationem.

Primò per ſanctam prædicationem. Luc. *Vos mundi eſtis propter ſermonem, quem locutus ſum vobis.* Luc. 9.

Secundò propter diuinum timorem, qui pec-

Ecc. 1. catum expellit. Ecc. *Timor Domini expellit peccatũ.* Sicut purgatur vinum feces emittendo: & ſemper eſt in motu, donec purum ſeparetur ab impuro. Sic iuſtus ſemper debet timere, donec immundi-
Iob. 17. cia peccati ab eo ſeparetur. Iob. *Timebunt angeli, & territi purgabuntur.*

Reg. 5. Ezech. 16. Tertiò per lachrymarum effuſionem. Hoc fit in contritione. 4. Reg. Dictum eſt Naamam. *Vade, & lauare ſepties in Iordane, & mundaberis.* Ezec. *Lauite aqua: & mundaui ſanguinem tuum ex te.* ideſt peccatum.

Luc. 18. Quartò, per puram confeſsionem. Luc. *Dictum eſt Leproſis. Ite oſtendite vos ſacerdotibus. Et factum eſt, dum irent, mundati ſunt.* Iudas, ideſt confeſſio mundauit templum.

Luc. 14. Quintò per eleemoſinarum largitionem Luc. *Quod ſupereſt, date eleemoſinam: & ecce omnia munda ſunt vobis.*

Matt. 8. Sextò per mundanam tribulationem. Matth. *Dominus tetigit leproſum tactu tribulationis, & mun-*
Matt. 3. *datus eſt.* Mal. *Sedebit conflans, & emundans argen-*
Prouer. 25. *tum.* Prouer. *Aufer rubiginem de argento, & egredietur vas puriſsimum.*

Septimò per charitatis operationem; quia charitas operit multitudinem peccatorum: ſicut aurum mũdatur per igné. ignis enim charitatis om
Deut. 4. nem rubiginem peccatorum conſumit. Deuter. *Deus noſter ignis conſumens eſt.* Greg. *Deus noſter ignis conſumens dicitur.* quia flammis amoris ſui incen-

dit

dit mentes, quas impleuerit: & à vitiorum ſordibus mundas reddit. *Templum Dei ſanctum eſt, quod eſtis vos.* mundare oportet têplum animæ exemplo Ioſiæ regis Iuda, qui mundauit Iudam, & Hierusalem. *Niſi efficiamini ſicut paruuli, non intrabitis in regnum cœlorum.* Paruulus non perſeuerat in iracundia, læſus non meminit, videns pulchram mulierem non delectatur: non aliud cogitat, & aliud loquitur. ita eiuſmodi puritatem nos habere decet: vt Deo honeſtè ſeruiamus. 1. Cor. 3. 2. Perlip. 33.

De Mortificatione carnis.

Mortificatio carnis roborat ſpiritum. Ad mortificationem carnis nos debet mouere reſurrectio corporum poſt mortem. Fidelis miles non timet amitttere, vel occidere equum ſuum in prœlio: dummamen poſsit facere vnum bonum, & laudabile facinus pro domino ſuo: quia ſperat ſe ab eo meliorem recipere. Sic iuſtus non timet corpus ſuũ perdere pro Domino ſuo; quia poſt morté reſurrecturũ ſe ſperat. Vnde Machab. Adoleſcés mébra perditionis exponés, ſic ait. De cœlo iſta poſsideo: ſed propter Dei leges hic ipſa deſpicio: qm̃ ab ipſo ea me recepturũ ſpero. Ideo dicitur *Quod ſperat iuſtus in morte ſua.* Iterũ nõ debet timere homo veſtes ſuas veteres expendere in ſeruitio eius, qui poteſt reddere nouas, & pretioſas. Sic qui carnis reſurrectionem fi- Matth. 16. Prouerb. 4.

deliter credit, non debet timere corpus ſuum mi ſerum in ſeruitium Dei exponere. Ex quo ſperat ſe illud recepturum cum quadruplici gloria ſcilicet.

Claritatis.
Impaſsibilitatis.
Subtilitatis.
& Agilitatis.

Phi. 3. Apoſtolus. *Saluatorem expectamus* (inquit) *Dominum Ieſum Chriſtum, qui reformabit corpus humo. confi. corpori claritatis ſuæ*. Nota, quòd quando religioſus vult nouam veſtem recipere, oportet quòd veterem veſtiario reddat. Sic ſi corpus tuũ veſtiario tuo Chriſto, qui te carnibus veſtiuit & oſsibus, & neruis compegit, tradideris: oportet, vt ob veterem veſtem reddat tibi nouam, & pulchram. quando corruptibile hoc induet incorruptionem: & mortale hoc induet immortalitatem, vt ait Apoſtolus. Sed ſunt multi, qui multũ videntur diffidere de Deo, ita parcentes corpori ſuo, quaſi Dominus non poſſet ei s nouum, & glorificatum reddere. qui ſimiles videntur eſſe filijs pauperum viduarum: qui quotidie iuxta ſepes ſedentes ad ſolem, veſtes pannoſas conſumunt, & reconſumunt: & quicquid reparatur vno die, altero diſsipatur. Sic qui petitioni carnis ſuæ vult indulgere, comedere, & bibere ad quamlibet citationem carnis, dormire quotiés ſomno promitur. iſte ducit vitam vilem. Sic corda nobilium

contra huius carnis curam, niſi quantum neceſſitas expedit, non intendunt. Sic alij contra reparationem corporis ruinoſi totam curam ſuam expendunt, & totum diſsipatur. Grego. *Vbicunque caro quærit refectionem*, inuenit defectionem. Iob. *Innititur ſupra domum ſuam, & non ſtabit: fulciet eam* (ſcilicet cibis, & potibus) *& non ſubſiſtet*. Ideò contingit quandoque videre quoſdam ruſticos, qui cum gabaonitis faciunt poni taccones in ſotularibus ſuis, antequàm diſsipentur. Tales ſunt multi carnales, qui quàm citò ſomniant, ſe ad aliquam infirmitatem diſpoſitos, ſola opinione infirmantur. & declinant ad infirmitatem, & conuocant medicos. Narrat Auicen. de quodã, qui tantum timuit, ne lepram incurreret: quòd ex ſolo timore leproſus effectus eſt. Sen. *Plura nos terrent, quàm premant. Et plus opinione laboramus, quàm re.* Item iſti ſunt ſicut equus vmbratilis, qui ad motum vnius folij, vel ad volatum auis terretur. Pſal. *Ibi trepidauerunt timore, vbi non erat timor.* Sed conſilium bonum eſt talibus, vt facerent de corpore ſuo, ſicut faciũt armigeri, qui equitãt tales equos. Vrgent eos calcaribus: & faciunt eos tranſire frequenter per loca, quæ formidant. Sic tu corpus tuum ad ardua cogas: & vitium umbratilitatis à te omnino excuties. Sen. *Imbecillis mentis eſt, atque ægræ formidare experta.* Sicut equus laborãs aliquo morbo, in egreſſu de ſtabulo claudicãt propter tibiæ frigiditatem. ſed poſt, cum calefactus fuerit,

Iob. 8.

Pſal. 13.

me-

melius,& leuius vadit. Non eſt acerba medicina, quæ protinus delectat,dum ſanat.

Item caro eſt ſicut miles,qui habet diuitem ruſticum:ſemper dicit ſe indigere:& largè expēdit, & ſemper accipit(inquit)ab eo mutuo:& tantum paulatim accipit,quòd relinquit eum pauperē,& nudum. Sic facit caro de ſpiritu:ſemper allegat,et prętendit neceſsitatem,& infirmitatem:& ſine bonis operibus, & pœnitentia relinquit eum quaſi nudum. Dicitur in vita beati Andreæ,quòd Diabolus tandiu illudit homines,quouſq; bonis omnibus priuati peccatis onuſti exeunt. Sicut Dalida vxor Sanſonis Sāſonem,ideſt ſpiritum noſtrū, ſuis crinibus denudauit.

De Multiloquio.

MVltiloquiū,ſiue multiloquentia eſt multitudo locutionis cum ſuperfluitate præter vtilitatem,& neceſsitatē. Prou. *In multiloquio nō deeſt peccatum*. i.ipſum quoque multiloquium eſt peccatum. locutio bona eſt, ſi ſeruetur tempus loquendi.

Prouer. 10.

Quid dicat,quia honeſta.qui enim immūdus eſt,aſſimilat.

- Quid dicat,
- Cui dicat,
- Quando dicat,
- Quomodo dicat.

Porco immundo.
Cani,&

Vaſi ſine operculo.

Primò aſsimilatur porco. Porcus autem ſemper habet os in ſtercore,atque ſordibus miſcetur: ſic mali homines ad ſtercora peccatorum habent os apertum,non ad flores virtutum;quia ex abundantia cordis os loquitur. De ore latrinæ,& ſepulchri non egreditur niſi fætor. Pſal. *Sepulchrum patens eſt guttur eorum*. omni fœtore inficiens, qui ſunt in circuitu eius; quia *corrumpunt bonos mores colloquia praua.* Item porcus reprobatur propter grana,quæ habet in lingua. ſic homo propter mala verba. Hiero. *In verborum pondere conſiſtit probatio vitæ humanæ.* Pſal.5. Cor.

Secuudò eſt ſicut canis macelli, qui labia habet ſanguinolenta;abominabilis etenim eſt. Sic abominabilis debet eſſe homo, qui os apertum habet muſcis,& immundicijs: & quæcunque volunt intrare, & nidificare,permittit:& Diabolum permittit ſpuere,& excreare in gulam ſuam. Sputum Diaboli eſt immundicia peccati. potius tolerandum eſſet excreatio, vel ſputum vnius leproſi. Ideo dicit Seneca. *A verbis turpibus abſtineto; quia licentia eorum impudentiam nutrit.* Eph. *Omnis fornicatio,aut immunditia non nominetur in vobis: aut ſtultiloquium,aut ſcurrilitas, quæ ad rem nõ pertinet:* Sed magis gratiarum actio. Eph.6.

Tertiò eſt ſicut vas ſine operculo, quod immũdum eſt,& citò refrigeratur. ſic homo,qui nõ cuſtodit linguam ſuam,immundus erit. Num. *Vas,* Num.18.

quod non habuerit operculum, et ligaturam deſuper, im mundum erit.

1. Tim 5. Secundò debet attendere, cum quo loquatur. Greg. *Obſecro, diſce, qualiter vnumquenque alloqui de beas*. quia dicitur in Ecc. *Cum ſtulto non multum loquaris*. Apoſt. *Seniorem ne increpaueris: ſed obſecro vt patrem, iuniores, vt fratres.*

Tertiò debet attendere qui loquitur, cum quo loquatur. Eſt enim tempus tacendi, & tempus loquendi. Eccl. *Ex ore enim fatui reprobabitur parabola; non enim dicit eam in tempore ſuo.* Qui enim ori ſuo diſcretionis cuſtodiam non apponit, eſt velut.

Eccl. 5.

Ciuitas abſque muro.
Nauis ſine gubernaculo,
Equus ſine fræno,
Molendinum ſine cluſa,
Domus ſine hoſtio

Prouer. 15. Primò eſt ſicut ciuitas abſque muto. Prouerb. *Sicut vrbs patens, & abſque murorum ambitu. Ita homo, qui in loquendo non poteſt prohibere ſpiritũ ſuum.* glo. ſi murum ſilentij non habet, patet iaculis, & ictibus inimicorum ciuitas mẽtis: & dum per verba ſe extra ſemetipſam proijcit, opertam ſe aduerſario oſtendit. In periculo eſt ciuitas, cuius porta ſemper eſt aperta tempore belli: & in terra inimicorum ſita. Vinea abſque ſepimento feris exponitur, & deuaſtatur. Tales ſunt illi, apud quos nullũ eſt ſilentium, nullum ſecretum. Nihil cœlare, nihil abſcondere. Quicquid audierint, vel viderint,

in publicum referetur. Contra quos dicitur in Ec cle. *Quæ viderint oculi tui, ne proferas in iurgio, ne fortè emendare non poſsis, cum de honeſtaueris amicũ tuũ.*

Secundò eſt ſicut nauis abſque gubernaculo, quæ vadit, non quò vult: ſed quò ventus duxit. Itẽ nauis, intrante à qua, citò ſubmergitur, niſi velocius obſtruatur. Sic homo, qui os ſuum nõ reſtringit à verbis ſuperfluis, citò in peccatum cadit. Prouerb. *Os lubricum operatur ruinam.* Prouer. 26.

Tertiò eſt ſicut equus effrenis, qui ſeipſum pręcipitat, inuito domino. Ita homo non refrænans linguam ſuam, ad ruinam tendit, Prouerb. *Lingua imprudentis, ſubuerſio ipſius eſt.* Prouerb. 5.

Quartò eſt ſicut molendinũ ſine excluſa. aqua eſt ille, qui abundat malis verbis. Et ſicut molendino ſubmittitur excluſa, quæ fluxum aquæ retinet, & remoratur: qua amota, fortius currit, quàm ante. ſic, amota excluſa ſilentij, maiori impetu loquuntur, quàm prius, Prouerb. *Qui dimittit aquam. caput eſt iurgiorum.* Aquam dimittit, qui ſe à fluxu verborum non reſtringit, quod eſt cauſa iurgiorum, & diſcordię. Ecc. *Ne des aquæ tuæ exitum. Vel ad modicum.* Prouer. 17. Eccl. 25.

Quintò eſt domus ſine oſtio. Ad portam domus, vel caſtri maior cuſtodia ponenda eſt; quia qui habet portam, de facili habet caſtrum. Ideo Pſal. *Poſui ori meo cuſtodiam, &c.* Prouerb. *Qui cuſtodit os ſuum, cuſtodit animam ſuam;* quia mors, & vita in manibus linguæ. Pſal. 38. Prouer. 14

Quar-

Quartò debet attendere qui loquitur, quomodo loquatur, ſcilicet prudenter, & honeſtè. Pſal. *Os meum loquatur ſapientiam.* Apoſt. *Sermo veſter in gratia ſit ſemper ſale conditus.* Si nouiſti condire pulmentum, quare non nouiſti cõdire verbum? Hoc condimentum à tempore natiuitatis tuæ recepiſti; quando dictum eſt tibi: accipe ſal ſapientiæ. Sed quædam linguę ſunt, quæ bene ſal non receperunt; & ideò putrefient: & quaſi quibuſdã vermibus, ideſt verbis nociuis ſcaturire cœperunt. Aug. *Eligis cibos, quos comedis: & quare nõ eligis verba, quæ dicis?* ſcilicet bona, & ſana. Nihil eſt ſanè, quòd quieti mentis, & contemplationi magis inſidiatur, quàm colloquia praua, quę corrumpunt bonos mores, & quę ſuperfluè diu quem pertrahunt vel ſuper contentionibus hominum: aut ſuper ludicis, & ineptis fabulationibus.

Pſal 48.

De Nobilitate.

NObilitas eſt quædam maiorum charitas: quæ duplex eſt.

- Alia innata,
- Alia acquiſita,

Innata, quæ à natura omnium parente à primæua conditione coæua indita eſt.

Acquiſita, quam aliundè homines acceperunt.

Innata nobilitas duplex eſt,
- Vniuerſalis,
- Particularis.

Vniuerſalis, qua creatura creatori coniungitur, atque ei copulatur. Omnes enim creaturæ in ipſum Deum referuntur, tanquam in finem vltimum, & extremum ratione tamen diſpari. Nam rationis impotes ad Deum referuntur per veſtigium. Angelus verò, & homo per imaginem, quæ reperitur in ſuperiori mentis apice, ſecũdùm tres potentias conformiter ad hierarchias, & ordines Angelorum.

Particularis eſt, vt qui à natura generati ſunt nobiles. qui ſerui generantur, ſunt obſcuri, & ignobiles.

Acquiſita nobilitas, quę nõ ineſt à natura, ſed illam homines acquirunt, atque aliũde accipiũt, & proprio marte aſſequuntur. At niſi homo ſubijciat partem belluinam ad flagitia, & mala omnia propenſam ſpiritui, nullatenus cenſendus eſt homo nobilis. debet ergo homo, ſi homo eſſe velit, dare operam, vt ſenſualitati ratio dominetur, & eius furores, & impetus retardet, ac ſuo imperio ſubijciat.

Ad veram nobilitatem tria requiruntur. { Virtus. Gloria. Diuitiæ.

Virtus eſt eſſentialis, nobilitati.

Tota licèt veteres exornent vndique ceræ.
Atria nobilitas ſola eſt, atque vnica virtus.

Vnde Lyricus.

Virtus repulſæ neſcia ſordidæ Hor.

Intaminatis fulget honoribus.

Diuitiæ inſtrumenta ſunt ad nobilitatem promerendam.quibus deficientibus, nemo poteſt facere nobilitatis egregia opera. Gloria eſt pulcherrimus fructus oriens ex nobilitate. quemadmodũ vmbra comitatur corpus:ita virtutem gloria,quę virtutis eſt comes, vt corporis vmbra. Siluius Italicus gloriam appellat facem honeſtæ mentis, quæ animos,mentemque perurit.atque in poſteris excitat mirificè ad imitationem; atque clariſsima opera.

Veram nobilitatem ſanguis,aut diuitiæ nõ efficiunt eſſentialiter:at ſola,atque vnica virtus.Nã qui oritur ex nobilibus,non eſt nobilis: niſi maiores ſuos virtutibus imitetur. Cicero nouus homo ad Saluſtium reſpondit hoc modo. *Ego meis maioribus virtute mea præluxi. vt ſi prius noti non fuerint, à me accipiant initium memoriæ ſuæ.tu tuis vita, quã turpiter egiſti,magnas offudiſti tenebras.* Vnde Salomõ. *Melior eſt ſapiens uiro forti. & qui dominatur animo ſuo,expugnatore vrbium.ſed qui facit peccatũ,ſeruus eſt peccati.*

Adhuc nobilitas eſt quintuplex. { Naturalis, Supernaturalis, Parentalis, Honeſtę condõnis, & Virtutis.

Naturalis,eſt eminentia quædam notabilis homini proueniens ex perſpicaci iudicio rationis

hæc per ſe non eſt laudabilis meritoriè, vel moraliter.

Supernaturalis, eſt eminentia quædam notabilis homini proueniens ex charitate, quę ſupernaturalis gratia eſt, per quam homo fit per adoptionem filius Dei.

Parentalis prouenit homini ex laude conditionis parentalis, non quidem ex primis parentibus; quia communis eſt ad omnes. quæ, cum non proueniat ab electione, ſed à natura, non eſt moraliter laudabilis.

Honeſtæ conditionis, cũ quis à principe adoptatur in filium: vel promouetur ad dignitatem.

Virtutis, quę cum proueniat ab electione, laudabilis eſt.

De Obedientia.

OBediẽtia eſt voluntatis propriæ ſubiectio, ex ob, & audio compinitur.

Tria mouent hominem ad obediendum.

- Humilitas
- Abnegatio propriæ voluntatis.
- Conſideratio vtilitatis.

Primum eſt humilitas, vt patet in virga, quæ cũ ſit gracilis, facilè flectitur: quæ cum coaluerit, nõ ita flecti poteſt.

Sed aliquem teneri ad obediẽtiam alterius, dupliciter poteſt intelligi.

De neceſsitate,
& De congruentia.

Filiusfamilias tenetur neceſſariò obedire patri in his, quæ ſunt citra Dei honorem, & quæ pertinent ad regimen domus. Sed in his, quæ ſpectant ad indiſſolubilem obligationẽ (quemadmodum eſt in matrimonio) non tenetur neceſſariò, ſed cõgruenter, & cum Apoſtolus ait. *Filij obedite parentibus per omnia.* illud verbum *omnia.* non eſt diſtributio generalis. ſed accõmoda, quantùm ad ea, quæ ſpectant ad regendam familiã. in his tenetur obedire cum humilitate.

Col. 3.

Vnde B. Aug.

Vnde B. Aug. *Obediẽtia niſi humilium eſſe poteſt.* quia humilis vacuus eſt, ſenſu ſuo recipit alienum. Cibus enim, in quo minus eſt de ſale, non eſt perditus; quia poteſt apponi. facilius enim ſal cibo apponitur, quàm ſubtrahatur. & ideo cibus, in quo eſt nimis de ſale, perditus eſt. Quapropter humilis videns ſenſum ſuum ſibi non poſſe ſufficere, alieno vtitur, & alieno ſenſui acquieſcit.

Secundum, quod iuuare poteſt, eſt abnegatio propriæ voluntatis. Equus aſſuefactus circunuolutionibus, de facili ad voluntatem ſeſſoris flecti poteſt. Prouerb. *Equus paratur ad diem belli. Dominus autem ſalutem tribuet.* Equus iſte eſt religioſus homo, cui frꞔnum obedientiæ imponitur, qui paratus eſt aſſuefactione ad obediendum, vt non ad dexteram, nec ad ſiniſtram vertatur. Pſal. *Paratus ſum, & non ſum turbatus. &c.* Aug. *Vir obediens man-*

Prouer. 25.

Pſal. 118.

datum non procraſtinat: ſed parat aures auditui, linguā voci, manus operi, pedes itineri: et ſic ſe totum in ſe colli git, vt mandato pareat operantis. Sed quidam ſunt ru ſtici, qui nullum ſeruitium volunt facere dominis ſuis, niſi coacti. Aug. *Optimus miniſter tuus eſt, qui nō magis hoc à te audire, quā ipſe voluerit: ſed velle, quod audierit.*

Tertium eſt conſideratio vtilitatis. hæc enim vtilitas multiplex eſt, nempè.

Dei aſſociatio.
Petitionum impetratio.
Inimicorum debellatio.
Pacis aſſecutio.
A morte liberatio.
Regni æterni apertio.

Primò ex conſideratione iſtius vtilitatis ſequi tur Dei aſſociatio. Ioan. *Si quis diligit me, ſermonem meum ſeruabit: & pater meus diliget eum: & ad eum veniemus, & apud eum manſionem faciemus.* Grego. *Qui mandata Dei cuſtodit, in eius corde Dominus venit, & manſionem facit.* Ideò in domo Simonis (qui obe diens interpretatur) Dominus deſcendit. Luc. *Tunc filius Dei in vtero virginis receptus eſt, cum Maria verbo angeli obediuit.* Eiuſdem. *Fiat mihi ſecūdùm verbum tuum.* Ioan. 14. Luc. 15. Luc. 1.

Secunda vtilitas, petitionum impetratio. Ioā. *Si quis Dei cultor eſt, & voluntatem eius facit, hunc exaudit.* Iſido. *Si quod præcipit Deus, facimus: ſine dubio id, quod petimus, obtinebimus.* Aug. *Citius exaudit* Ioan. 3.

vna obedientis oratio, quàm centum millia contempto-
Prouer.18. *ris.*Econtra Prouer. *Qui obturat aurem ſuam,ne au-*
diat legem,oratio eius erit execrabilis.

Prouer.21. Tertia eſt inimicorum debellatio.Prouer.*Teſtis*
mendax peribit: & vir obediens obtinebit victorias.
Teſtis mendax eſt,qui profeſſus eſt obediētiam,
& non ſeruat,qui in præſenti perit; quia in ſpiri-
tuali bello ſuccumbit. Exemplum de populo Iu-
daico,qui promiſit,ſe ſeruaturum legem, & non
Exo.9. fecit.Exod.*Omnia quæcunque locutus eſt Dominus,fa*
ciemus.Et quia non fecerunt coram hoſtibus, non potue
*runt ſtare.*Sed vir obediens loquetur victorias; qa
Ecc.15. vbique defendit eum Deus,& cuſtodit tanquam
ſuum.Eccl.*Si volueris mandata Dei conſeruare, con-*
*ſeruabunt te.*Sicut caſtrum cuſtodit ſpiritum,cuſto
dit ſpiritum cuſtodientis te. obedienti enim om-
Ioan. 10. nia obediunt,& creatori,& creaturæ.Quòd crea
tor obediat obedienti, dicitur Ioan. *Non fuit po*
*ſtea tam longa dies,obediente domino voci hominis.*Gre
go.*Si obedientes fuerimus præpoſitis noſtris,obedict Do*
minus orationibus noſtris. Quòd creaturæ obediant
obedienti,habes in vitis.S.Patrum de illo,qui ad-
duxit leenam ligatam.Et de illo, ad cuius iuſsio-
nem aqua aſcendit vſque ad os putei.

Prouer.24. Quarta eſt pacis aſſecutio. Prouerb. *Qui timet*
Iſa.18. *præceptum,in pace verſabitur.*Iſa. *Vt aſcendiſſet man-*
*data mea,facta fuiſſet,vt fluuius,pax tua.*ideſt abun-
dans.ſi quis reſiſtit ei,& pacem habuit.

Quinta eſt à morte æterna liberatio. Ioan.

Si quis ſermonem meum ſeruauerit, mortem non guſtabit in æternum. Et prouerb. *Verbum ſeruans filius, extra perditionem erit.* Ioan. 8. Prouer. 29.

Sexta regni æterni apertio, vel introductio. Mat. *Si uis ad vitam ingredi, ſerua mandata.* Inobedientia clauem regni cœleſtis amiſit: Sed obedientia recuperauit. Math. *Dictũ eſt Simoni Petro obedienti. Tibi dabo claues regni cœlorum.* Iob. Si audierint, & obſeruauerint, complebunt in bonis dies ſuos, & annos ſuos in gloria. Nota, quòd ſunt alia, quę ad obediendum valere poſſunt, nempe. Matth. 19. Matth. 16. Iob. 36.

Ignis diuini amoris,
Gratia diuinæ vocationis,
Irrationabilium exemplum.
Modeſtia præceptoris.

Primum eſt ignis diuini amoris, vt patet in cera liquefacta, quæ de facili flectitur: & in metallis, quæ admota igni liquefiunt: & ſic de facili formã rei, cui infunduntur, accipiunt. Luc. *Ignem veni mittere in terram: & quid volo, niſi vt ardeat?* Item qui ſigno pellis, vel alij rigido adhæret, flecti non poteſt, niſi ab eo ſeparetur. Sic homo ad obedientiã non flectitur, niſi ab amore terrenorũ ſeparetur. Luc. 12.

Secundò valet gratia diuinæ uocationis. Pellis enim vngitur, vt tractabilior euadat: & terræ duræ aqua miſcetur, vt mollior fiat. Similiter vnctio gratiæ, & irrigatio aquæ deuotionis neceſſaria ſunt, vt cor melius obediat. Signum etiam aridum non poteſt flecti, ſed frangitur: ſed viride, & aquoſum

fle&ti poſſunt.ſic homo, in quo eſt humor gratiæ bene poteſt flecti per obedientiam:ſed non ſuper
Eccl. 6. bus;quia aridus eſt gratia. Eccl. *Ne extollas te in cogitatione tua, ſicut taurus &c. & relinquaris velut ſignum aridum in deſerto.*

Quintum eſt exemplum creaturarum irrationabilium. creaturæ enim inſenſibiles obediunt vniuerſaliter creatori ſuo.Pſal. *Terminum poſuiſti,*
Pſal. 103. *quem non tranſgrediuntur. &c.*Math.*Quis eſt hic;quia*
Matth. 8.
Baruch. 13. *mare, & venti obediunt ei?* & Baruch. *Stellæ vocatæ ſunt, & dixerunt:adſumus. & luxerunt ei cum iucunditate, qui fecit illas.*Ambro.*Non mediocris pudor imperio Dei elementa parere, & homines non obedire, quibus sēſus tributus eſt, Domino auctore.* Itē ouis, quàm citò naſcitur, cognoſcit matrem ſuam habitu: & cum audit, currit ad eam. Sic nos, ſi eſſemus de ouibus Domini, curreremus ad eũ, non pedibus, ſed affectibus.Ioan.*Oues meæ vocem meam audiunt,*
Ioan. 10. *& ſequuntur me.*

Sextum eſt, quod iuuat ad obediendum, modeſtia preceptoris. periculoſum eſt.n.nouacula dentata, & ſine aqua abradi.

Quid per dentatam nouaculã, niſi mordax correctio, & contentioſa inutiliter. per aquam verò correctionis leuitas deſignatur. Amoue dentes à nouacula tua, ideſt cōuicium à correctione. vnde
Gal. 6. Apoſt.Gal.*Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos, qui ſpirituales eſtis, inſtruite huiuſmodi in ſpiritu lenitatis, conſiderans teipſum, ne & tu tenteris.* gl.

ne in ſimile cadas. Et nota, quòd ille, qui habet duros pilos, ſub nouacula patitur. Sic q rigidus eſt, & durus in diſciplina: & culpam ſuam defendere vult, deterius habet. Prouerb. *Qui corripientem dura ceruice contẽnit, repentè ſuperueniet ei interitus: & cum ſanitas non ſequitur.* Prouer. 16. Rurſus qui vult ſommariũ ſuũ onerare, panellos ſupponere cõſueuit, ne ſomma impoſita sõmariũ lędat, & dorſum eius excoriet, & ẽt facilius portet. Sic & tu, prælate, ſi oneroſum officiũ habes iniungere: preces ſubdito, & obſecrationes ſupponere non dedigneris: vt ſubditus onus impoſitũ ſuauius portet. Noli quadrigã oneratã inũctam relinquere: ſicut illi, qui quaſi Deo imperant, & cum potentia, omni unctione conſolationis, & dulcedinis relegata. Hos reprehendit Dominus per Ierem. dicens. *Cum auſteritate, & potẽtia imperabat eis, & diſperſæ ſunt oues meæ.* Item qui nimis ſtringit anguillã, labitur. Sed quãdo habet manus puluerulentas, facilè retinet. Si itaque vis apparere ſanctus, circa vitã tuam eſto auſterus, circa alienam benignus: audiant te homines pauca mandantem, & magna facientem. Obediendum eſt Deo celeriter. Ge. 17.22. Iſ. 50. Mat. 4. obediendum integraliter, perſeueranter, hilariter. Vxor Loth cõtra pręceptum retroſpiciens in ſtatuam ſalis verſa. Gen. 19. reuerenter ſine deſpectione, vtiliter ſine Dei offenſione. &c.

De Oratione.

ORare eſt mentem in Deum eleuare. capitur oratio pro deſiderio obtinēdi. & capitur pro poſtulatione, ſiue oratione.

Oratio. circa orationem tria ſunt ad præſens conſideranda, ſcilicet.

- Qualiter debemus orare,
- Qui ſunt digni, vt exaudiantur.
- Quæ valent orationem impedire.

Primò qualis debet eſſe oratio, vel quomodo ſit orandum. Circa modum orationis. Oratio debet eſſe.

- Humilis, non ſuperba.
- Exaudibilis, & diſcreta.
- Feruens, & deuota
- Cordialis, & attenta
- Aſsidua, & non lenta.

Primò debet eſſe humilis, non ſuperba; quia reſpexit Deus in orationem humilium, & nō ſpre uit preces eorum, ut in Pſal. Iud. *Humilium, & mā*
Pſal. 101. *ſuetorum ſemper tibi placuit deprecatio*. Vnde dixit quidam in vitis. S. Patrum, quòd latrones, & truƈtanni docuerunt eum orare. Latro attendens quid fecit, & tormentum ſibi paratum: cum multis lachrymis miſericordiam petit; quia cognoſcit ſe reum. Truƈtanni verò ea, quæ ſunt miſerabiliora, oſtendunt, vt magnitudo miſeriæ ad com paſsionem prouocet tranſeuntes. Sic in oratione debet homo defectus ſuos Deo oſtendere, vt ad

miſericordiam eum valeat excitare. *Si quis cognouerit plagam cordis ſui: & extenderit manus ſuas in domo hac, tu exaudies in cœlo.* Item pauperes vbicunq; poſſunt, à diuitibus panem mendicant, & petunt humiliter eleemoſinã. ſic peccatores ab illis, quos diuites credunt in bonis ſpiritualibus, orationũ ſuffragia mendicare debent. Iob. *Ad aliquem ſanctorum conuertere.* ideſt ſuffragia petẽdo; quia, *Multum valet oratio iuſti aſsidua.* 2. Reg. 8 Iob. 5.

Secũdò oportet, quòd ſit exaudibilis, & diſcreta. Multi enim indiſcretè petunt; & ideò non obtinent. vt filij Zebedei, qui petierunt, vt vnus ſederet ad dexteram, alius ad ſiniſtram Dei. & dictũ eſt eis. Neſcitis, quid petatis. Et Paulus, qui petijt carnis ſtimulum amoueri à ſe. & dictum eſt &c. *Sufficit tibi gratia mea.* Nota, ſi ego peto ab amico meo vnum denarium, & ipſe det mihi centũ marchas, nõ patior expulſam. Similiter ſi quis petit à Deo honores, vel diuitias, vel ſanitatem, non dat: ſed dat illi gratiam ad ſuſtinendum, & dat ſatis plus ei, quàm petebat. Iſido. *Multorum enim orationes non exaudiuntur.* Prouidet illis Deus dari melius, quàm petunt: ſicut contingere ſolet paruis pueris in ſcholis: qui ſæpe exorant, ne vapulent: Sed frequenter contingit contrarium. Ideo dicit Auguſt. *Cum ea, quæ Deus laudat, & præcipit, petitis, ſecurè petite; illa enim, propitio Deo, cõceduntur. Quando autem petitis temporalia, cum modo petite: & cum timore illi committite, vt, ſi proficit,*

det: ſi ſcit obeſſe, non det. Quid enim proſit, vel obſit, no uit medicus, non ægrotus.

Tertiò, quòd ſit feruens, & deuota. ſicut enim furor ignis facit aquam aſcendere in olla: ſic feruor charitatis orationem ad Deum. Item ignis ſi ponatur in incenſo, ſtatim fumus aſcendit. Pſal. *Dirigatur oratio mea ſicut incenſum, &c.* Item ſagitta cum magno impetu emiſſa, plus aſcendit, & longius vadit. Sic oratio non molliter: ſed cum gemitu, & deuotione propoſita. Pſal. *Intret in conſpectu tuo, Domine, gemitus compeditorum.* Gemitus eſt vox cum impetu, & anguſtia cordis emiſſa. Aug. *Oratio ſine deuotione, eſt quaſi mugitus boum.* Quid prodeſt gemitus labiorum, ſi mutum eſt cor tuum? Ideo dicit Iſido. *Nunquam eſt orandum ſine gemitu.* Ideò, cum Deo aſsiſtimus, gemere, & flere debemus, reminiſcentes, quàm grauia ſint ſcelera, quæ commiſimus: quàm dura inferni ſupplicia, quæ meruimus.

Pſal. 140.

Pſal. 78.

Quartò debet eſſe attenta. vt homo intelligat, & attendat, quę dicit. Pet. *Vigilate in orationibus.* gloſ. ne animus cogitet præter illud, quod precatur. Indiſcretè orare videtur, qui Deum precatur, vt intendat illi: ipſe verò nec Deo, nec ſibi intendit. Sed (quod peius eſt) immundo corde verſando, fœtorem horribilem conſpectui eius ingerit. Non placet regi ferculum (quantuncunque bonũ ſit) ſi in vaſe immundo oblatum ſibi fuerit. ſic nec Deo oratio oblata ore turpi, & corde immundo.

Pet. 5.

Item vinum tuum non infunderes in vaſe immun do: ſed prius lauas, quàm infundas. Quomodo credis tu, quòd Deus in te immundo in oratione gratiam infundat? Ecc. *Ante orationem præpara animam tuam.* Item ſunt quidã, ſicut il li, qui falſa mo neta ſoluunt cenſus ſuos: quia quod dicunt ore, non habent in corde. Item ſimul diuerſa fercula in eodem vaſe ponunt coram Domino, orationẽ ſcilicet, & ſollicitudinem rerum temporalium, & cogitationes turpes. Philip. *Nihil ſolliciti ſitis ſemper in oratione.* Sed dicitur Eccleſ. *Muſcæ morientes perdunt ſuauitatem vnguenti.* Scilicet immundæ cogitationes deuotionẽ orationis. Qui enim in propria perſona in eccleſia non ſeruiunt, diſtributiones canonicas non percipiunt. Ita cor tuum ſi in propria perſona Deo non ſeruit, non attendendo ad ea, quæ dicit: non mireris, ſi ab eo conſolationes diuinæ, quaſi quædam diſtributiones, ſubtrahuntur. Iſa. *Abijt vacuus in via cordis ſui, & dimiſi eum.* Iſid. *Oratio cordis eſt, non labiorum.* Neque enim Deus verba deprecantis attendit: Sed orantis cor aſpicit. Ideo dicit Apoſto. i. ad Corinth. *Pſallam ſpiritu, pſallam & mente. orabo ſpiritu, orabo & mente.* Eccl. 18. Philip. 4. Eccl. 10. Corint. 14.

Quintò debet eſſe aſsidua, & non lenta. ideſt cum perſeuerantia. Luc. *Amen dico vobis, & ſi perſeuerauerit pulſans, dabit illi quotquot habet neceſſaria.* Ab his, qui vigilant, diuertũt latrones: ſed dormientes ſpoliant. Sic ab eis, qui vigilant in oratio Luc. 11.

nibus,

Matth. 28 nibus,dæmones fugiunt.Mat.*Vigilate,& orate, ne*
Iaco. 5. *intretis in tentationem.* Iaco.*Multum valet deprecatio*
Luc. 18. *iuſti aſsidua.* Luc.*Oportet ſemper orare, & nunquam deficere.* nunquam proijciendum eſt ſcutum orationis,quandiu bellum durat, ideſt vita præſens. Circa ſecundum notãdum,quòd ſunt multa, quæ orationem impediunt, ſcilicet.

- Quia non fit tempore congruo
- Dæmonum ſuggeſtio.
- Peccati obſtaculum.
- Rancor,vel odium.
- Damnata impietas.
- Et orantis impietas.

Primum impedimẽtum orationis eſt tempus, quando non fit tempore congruo. ſicut pauperi quandoque denegatur eleemoſina; quia non petit tempore debito. Tempus beneplacitum Deo eſt tempus gratię,ideſt pręſens.

Oſeæ,10. Oſeæ. *Tempus requirendi Dominum cum venerit, qui docebit vos iuſtitiam, tempore placito exaudiuit te.*

Secundum impedimentum eſt ſuggeſtio Dæmonum,qui in orationibus frequenter ſuggerunt malas,& peregrinas cogitationes.

Eccl. 10. *Muſcæ morientes* (ideſt immundæ cogitationes) *perdunt ſuauitatem vnguenti.* ideſt deuotionem orationis.Sed has muſcas debet homo amouere de corde: Sed quidam permittunt ſe comedi ab his muſcis: & frequenter eas expellunt ab oratione.

Gen. 15. Gen.*Abigeat Abraham volucres à ſacrificio ſuo.*

Ter-

Tertium impedimentum, eſt obſtaculum peccati. Iſa. *Cum multiplicaueritis orationem, non exaudiā: manus enim veſtræ plenæ ſunt ſanguine.* ideſt operibus malis. Gladio euaginato pacem à Deo quęrit, qui cum propoſito peccandi Deum ſibi reconciliare intendit. Tren. *Nos iniquè egimus, ad iracundiam te prouocauimus: icircò inexorabilis es.* Iſa. 1. Tren. 3.

Quartum eſt cordis rancor, ſiue odium. Math. *Cum ſtabitis ad orandum, dimittite ſi quid habetis aduerſus aliquem, &c.* Iſido. *Sicut nihil proficit medicamentum,* ſi adhuc ferrum ſit fixum in vulnere: ita nihil proficit oratio illius, cuius adhuc odium remanet in pectore. Ideò dicitur Eccle. *Relinque proximo nocenti te:* & tunc deprecanti peccata ſoluentur. Matth. 11. Eccl. 28.

Quintum eſt minuia, & damnata impietas circa proximum. glo. ſuper illud Math. *Extende manum tuam, fruſtra pro peccatis rogaturus ad Deum.* Manus extendit, qui has ad pauperes pro poſſe non extendit, quia fecit Domino aurem ſurdam: iuſtum eſt, quòd ipſe Dominus faciat ei. Prou. *Qui obturat aurem ſuam ad clamores pauperum: clamabit, & ipſe non exaudietur.* Matth. 12. Prouer. 21.

Sextū impedimentum eſt orantis dubietas. Ia. *Poſtulet autem, in fide nihil hæſitans.* Greg. Indignus eſt cœleſti benedictione, qui eam dubio quęrit affectu. Aug. *Non hortaretur vos petere, ſi non vellet dare.* Erubeſcat ergo humana pigritia. plus vult ipſe dare, quàm nos accipere. Iac. 1.

Circa ſecundum, quod ſupra in principio hu-

ius præſentis Cap. notatur, de his ſcilicet, qui digni ſunt exaudiri in cœleſti conſiſtorio, hi nempè ſunt.

- Pauperes.
- Mites.
- Flentes.
- Miſericordes.
- Mundi corde.
- Obedientes.
- Diligentes.
- Deſiderantes.

Pſal.68. Primi ſunt pauperes, & indigentes. Pſal. *Exaudiuit Dominus pauperes, &c.* Diuitibus autem nega
Eccl.13. tur audientia in cœlo; quia habent in terra. Ecc. *Diues locutus eſt, et omnes tacuerunt.* Ideò diues epu lo non eſt exauditus in gutta aquæ. Luc. *Sed paupe*
Luc.15. *ri denegatur audientia in terra.* ſicut dicitur ibi. *Pau per locutus eſt.* Et dicunt, quis eſt hic? & ideo datur
Pſal.33. ei audientia in cœlo. Pſal. *Pauper clamauit, et Domi nus exaudiuit eum.*

Eccl.28. Secundi ſunt mites. Eccle. *Relinque proximo nocenti te: & tunc peccanti peccata ſoluentur.* Homo homini ſeruat iram: & à Deo quærit medelam: & in ſimilem ſibi non habet miſericordiam: & de peccatis ſuis deprecabitur.

Iſa.18. Tertij ſunt flentes. Iſa. *Audiui orationem tuam: & vidi lachrimam tuam.* Lachryma uox eſt in aure
Pſal.36. Dei. Pſal. *Auribus percipe lachrymas meas.* Cogitur mater dare filio quod petit, quando videt eum

plo-

plorare. Augu. Lachryma Deum cogit, oratio vngit. Eccl. *Nonne lachrymæ ad maxillam deſcendũt: & exclamatio earum ſuper deducentem eas?* Eccl. 26.

Quarti ſunt miſericordes. Iſa. *Frange eſurienti panem, &c. tunc inuocabis, & Dominus exaudiet: clamabis, & dicet adſum: quia miſericors ſum, ſicut tu.* Iſa. 58. Ecclo. *Declina pauperi aurem tuam ſine triſtitia. & redde debitum.* Eccl. 4.

Quinti ſunt mundi corde. Ioã. *Si cor noſtrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum.* Quoniam quicquid petierimus, accipiemus ab eo. Ioan. 3. Iob. ſi diluculo ſurrexeris ad Dominum, &c.

Sexti ſunt obedientes. Ioan. *Scimus, quoniam peccatores Deus non audit.* Iob. 8. Si quis Dei cultor eſt, & voluntatem eius facit, hunc exaudit. Ioan. 4. Ierem. *Sicut non audierunt: ſic clamabunt, & ego non exaudiam.* Ierem. 7.

Septimi ſunt diligentes. Eccl. *Qui diligit Deum, exorabit pro peccatis ſuis, & continebit ſe ab illis: & oratione dierum exaudietur.* Eccl. 3.

Octaui ſunt deſiderantes. Pſal. *Deſiderium pauperum exaudiuit Dominus.* Præparationes cordis eorum audiuit auris tua, ideſt cor præparatũ ad ſeruiendum tibi. Pſal 9. Eccleſ. *Ante orationem præpara animam tuam.* Eccl. 17.

Oratio Deum inclinat.

Thom. 12.	Eſa. 65.
Luc. 15.	Eph. 6.
2. Theſſ. 1.	

De Ornatu corporis.

Eccl. 7. ORnatus corporis animas capit. Mulier enim eſt rethe Diaboli ad capiendum animas. Eccleſ. *Inueni mulierem amariorem morte: quæ laqueus eſt venatorum, &c.* Igitur ornata mulier eſt.

Deut. 22. Ornatus ſuperfluus duo mala facit, Deum offendit. Deut. *Non induetur mulier veſte virili: nec vir utetur veſte fœminea: abominabilis enim apud Deũ qui facit hoc.* Proximum incendit. *Sandalia eius rapuerunt oculos eius.* Iud. 16.

Ornatus malus eſt.
- Rethe Diaboli ad capiendas animas.
- Gladius inimici ad animas occidendas.
- Glutinum venatoris ad animas decipiendas.

Primò ornamentum mulieris, ſiue ornata mulier eſt rethe Diaboli ad animas capiendas. Prouerb. *Multos vulneratos deiecit.* Auguſt. *Efficaciſsimũ glutinum ad hominem capiendum eſt: & multum potens ad retinendum. hominem ponit in maxima vilitate, & miſera ſeruitute.* Abac. *Totum in hamo ſuo ſubleuauit: totum traxit in ſagena ſua, & congregauit in rethe ſuo.* Hamus, & ſagena Diaboli, atque rethe ſunt pulchræ mulieres, quæ totum mundum in perditionem trahunt. Quis Salomone ſapientior? & tamẽ infatuatus eſt amore mulieris, & captus, propte-

Prouerb. 7.

Abac. 1.

rea dicitur Prouerb. *Fouea profunda os alienæ: cui iratus eſt Dominus,incidit in eam. qui in profundam ca dit foueam,non,cum voluerit, exit: nec de facili euadit.* Prouer.22.
Non ſuſtinent iudices inſidiãtes in via,& ſicarios. Sed de inſidiantibus in via paradiſi non curant. Prouerb.*Inſidiatur quaſi latro in via.vt ſi quos incau tos viderit,capiat, & interficiat*. Sed multæ dicunt, Prouer.23.
quòd ornando ſe,non intendunt aliquem decipe re.Tales ſimiles ſunt latroni, qui non audet piſca ri in viuario domini ſui, vel venari in ſilua. ſed be ne commodat rethe ſuum latroni audaciori. Sic iſtæ commodant corpora ſua Diabolo ad capien dum animas:& bene volunt concupiſci,licèt non concupiſcant. Aug.*Non ſolùm appetere:ſed velle ap peti,criminoſum eſt.*Chriſoſt.*Si ſe decorauerit, & ocu los intuentium ad ſe traxerit(et ſi plagam non intulerit) vindictam tamen extremam ſoluet. venenum enim intu lit,etiam ſi nullus,qui biberit,inuentus ſit.*

Secundò eſt gladius ad animas interficiendas. Ecc.*Propter ſpem mulieris multi perierunt.*Et fortiſ- Eccleſ.9.
ſimi interfecti ſunt ab ea,vt Dauid,Sanſon,& Salomon.Ideò mulierem, quam videris bene conuerſantem,mente dilige, non corporali frequentia;quia tu nec Dauid ſanctior, nec Sanſone fortior,nec Salomone ſapientior eſſe potes.Item or natus ſignum eſt luxuriæ. faciunt de templo Dei domum meretricis. ſolent equorum venditores equis ſuis imponere ramum ſuper capita eorum, in ſignum,quòd ſunt venales. Ita mulieres impo-

nunt ornamenta capitibus ſuis,in ſignum, quòd corpora earum venalia ſunt.Si quis equò alicuius nobilis imponeret ſignum venditionis,& eum circunduceret quaſi uenalem,non modica eſſet iniuria.

Prouerb.6. Prouerb. *Zelus,& furor viri non parcet in die vindictæ, nec acquieſcet cuiuſquam precibus:nec ſuſcipiet pro redemptione dona plurima.* Rurſus circulus, qui eſt ante tabernam,eſt ſignum,quòd ibi ſit vinum venale.Sic de ornatu mulieris.Quare ouis Dei.i. mulier,vult eſſe ſignata ſigno Diaboli,ſcilicet ſigno meretricio,quod eſt ornatus. Sed in die iudicij ſibi dicetur à paſtore Eccleſiæ, qui eſt Chriſtus.*Non noui te.*quia non es ſignata ſigno meo:& ſtatim rapietur à lupis infernalibus, tanquam ſignata ſigno ſuo.vt dicit Greg. *Euidentiſsimum ſignum reproborum eſt ſuperbia:& electorum, humilitas*. Quando pannus ſericus ponitur ſuper feretrum,ſignum eſt cadaueris mortui,& quòd ibi iacet mortuus. Sic in corpore ornato,ſignum eſt, quòd ibi ſit anima mortua. vnde mulier ornata

Ezech. 16. eſt feretrum animæ mortuę.Ezech. *Ecce coopertus eſt auro, & argento: & ſpiritus non eſt in viſceribus eius.* Vnde potius deberet mulier filiam ſuam ornatam plangere,quàm ſi videret eam ante ſe mor

Eccl. 21. tuam. Eccl. *Fili ſuper mortuum.*(ſcilicet in anima) *plora.defecit enim lux eius.*ſcilicet gratiæ.Vnde qui gloriatur in veſte,vel ornamento, ſimilis eſt furi, qui gloriatur ſigno ſibi pro furto impoſito. Nam ſcitis, quia propter peccatū introductus eſt vſus

veſtium. Eccle. *In veſtitu ne glorieris vnquam.* Item Eccl. 11.
ſi nux relinquat corticem exteriorem ante tempus, ſignum eſt corruptionis interius. Ita mulier. *Omnis gloria eius ab intus.* In quo optimè diſcernitur ſponſa Chriſti à ſponſa Diaboli. Ad idem facit quod legitur Nume. quòd hoc peccatum præ cæteris elegit Balam, quo eijceret filios Iſrael, & faceret eos peccare. hoc vitium capit nobiles, & ignobiles: ſapientes, & inſipientes. Hiero. *In ſerico, & in pannis vilibus eadem libido dominatur: nec mendicantium ſpernit ſqualiorem.* Item apparatus mulieris eſt ſicut fimus coopertus niue, de quo qñ recedit nix, apparet turpitudo ipſius. ſic &c. *Reuelabitur ignominia tua: & videbitur opprobrium tuũ.* Sunt etiã incendiaria Diaboli, templa Dei comburentes, ferentes ignem in caudis, vt vulpes Sanſonis. Pſal. *Incenderunt igni ſanctuarium tuum: polluerunt, etc.* Item ſunt proditrices Dei, tradentes caſtrum domini ſui, ideſt cor earum, aduerſario regis, ideſt Diabolo, qui ſtatim ponit ſibi ſignum ſuum. ſicut aliqs, quando cepit caſtrum alicuius, ponit ſignum ſuper portam, per hoc oſtendens, quòd captum eſt caſtrum. Pſal. *Poſuerunt ſigna, &c.* Non cognouerũt Deum eſſe dominũ ibi. Item ſicut mirabile eſſet, ſi mulier veniret ad Miſſam in morte patris, vel viri ſui ornata floribus. Sic eſt mirandum, & magis dolendum de illis, quæ veniunt ornatæ ad Miſſam; cum omnis Miſſa celebretur in memoriã Chriſti crucifixi. Corona ſpinea impoſita eſt Chri-

Pſal. 44. Num. 22. Iſa. 48. Pſal. 73. Pſal. 73.

ſto:& tu imponis tibi coronam de floribus, & ro
Sap. 1. ſis.Sap.*Coronemus nos roſis.* Filiæ eorum compoſi-
Pſal. 143. tæ, circumornatæ,vt ſimilitudo templi.

De Pace.

PAx eſt quieta,& ſuauis cõcordia,debitũ ordinẽ ſeruans:vbi enim non eſt ordo,ibi cõfuſio: vbi confuſio, ibi pacis perturbatio.Pax hoīs vera eſt ordinata hominis ad Deum in fide ſub ęterna lege obedientia. Pax datur à Deo non ſolùm contemnenti,ſed magno cum deſiderio ipſam quærenti.Vnde in principio primi parentes per peccatum ſuum mouerunt bellum contra dominum Deum ſuum, volentes vſurpare poteſtatem Domini ſui: propterea nos omnes, vt filij, prius fuimus inimici,quàm nati. O quàm malè partitus eſt ludus ille,vt creaturæ contra creatorem, ſerui contra dominum,filij contra patrem, impotẽtes contra omnipotentem. Nullus ibi poteſt lucrari:
Ecc. 3. ideò dicitur Ecc.*Noli reſiſtere contra faciem poten-*
Act.9. *tis.*Nũc ludum aliquando habuit Paulus. Act.*Saule quid me perſequeris? durũ eſt tibi contra ſtimulùm calcitrare.*Nemo de manu tua poteſt euadere. ſed tãdem miſit Deus Moyſem fidelem eius,per quem mandauit inducias per legem, quæ tregua dicitur:quæ cohibebat manũ,non animum; quia peccandi voluntatem habebat: ſed timore pœnæ dimittebat. Inducias petunt peccatores, qui ſolùm

timore, vel pudore peccare dimittunt. Tempore autem gratiæ (quod eſt tempus amoris) venit filius Dei, qui per amorem.

Pacem reformauit.
Per angelos nunciauit.
Diſcipulis habere mandauit.
Hanc nobis habere præcepit.
Ipſum pro nobis emit.
Hanc nobis in fine reliquit.

Primò per amorem pacem reformauit. Amor enim omnes paces componit. prima erat inter primum hominem, & Deum: inter primum ſtatum, & ſecundum: & ſic operatus eſt ſalutem in medio terræ. Inter Deum, & homines mediator Dei, & hominum. In paſsione fuit tanquam pugil in bello: & poſuit dorſum ſuum pro noſtro. nõ enim erat, qui manum poneret in ambobus: & ſic facta eſt diſciplina pacis noſtræ ſuper eum. Et q̃a pacem facere veniebat, tempore pacis naſci voluit; nunquam fuerat ante tanta pax in mundo. Iſa. *Tunc conflabunt gladios ſuos in vomeres: & lanceas ſuas in falces.* Iſa. 2.

Secundò hanc pacem per angelos nunciauit. Luc.2. Luc. *In terra pax hominibus bonæ voluntatis.* Iſa. *Pater futuri ſeculi princeps pacis.* hac de cauſa dicit B. Bernardus. *Domine pacem volo, pacem deſidero, & nihil amplius.* Iſa. 9.

Tertiò hanc pacem diſcipulis habere præcepit. Luc. *In quãcunque domum intraueritis, dicite: pax* Luc. 10.

hui: domui, & cet.

Quartò hanc pacem vt inter nos haberemus, mandauit.Luc.*Pacem habete inter vos*. Apoſt.*Si fie* Rom. 12.
ri poteſt quod ex vobis eſt, cum omnibus hominibus pacem habentes.

Quintò pro hac pace habenda magnum pretium dedit, ſcilicet ſanguinem ſuum.Ioan. *Quan-* Ioan. 21.
do dixit eis, pax vobis oſtendit eis manus, & pedes.quaſi dicat.tam carè emi pacem veſtram:tantũ conſtitit mihi.nolite de cetero infringere eam. Multi tamen frangunt pacem illam: & faciunt renouari plagas iam ſanatas, peccãdo: & rurſum crucifi
Ierem. 29. gunt filium Dei, quãtum in eis eſt.Ierem.*Deus cogitat cogitationes pacis, & non affectionis*.Et ipſi cogitant bellum, dum in voluntate peccandi perſi-
Iſa. 1. ſtunt.Iſa. *Auferte malum cogitationum veſtrarum ab oculis meis*.quia non poſſum eas videre.Euaginato gladio pacem cum Deo quærit, qui eſt in voluntate peccandi.Pacem frangit, qui poſt confeſ-
Iob. 9. ſionem Deum, peccando, oſtendit. Iob. *Quis reſiſtit ei, & pacem habuit?* Non auderet pauper homo reſiſtere regi terreno: & tamen audet reſiſtere regi ęterno.Stultitia magna eſt reſiſtere ei, cui reſi-
Pſal. 65. ſtere nemo põt.Pſal.*Quis reſiſtet tibi extunc ira tua?*

Sextò hanc diſcipulis in teſtimonio reliquit.
Ioan. 13. Ioan.*Pacem relinquo vobis*. Solent homines magis dilectis ſuis meliora relinquere.Vnde ꝑ hoc oſtẽ-
Pſal. 127. dit, pacem optimam eſſe.Pſal. *Pax ſuper Iſrael*.gl. vno verbo omnia dixit.multũ enim laborare de-

bemus ad pacem habendam nobis. Nota, quando caſtrum alicuius impugnatur ab aliquo: nec poteſt cum eo componere, nec pacem habere, ſeptem ſunt neceſſaria, vt in pace teneat caſtrum ſuum, ſcilicet.

Vt ipſe ſtudeat pacem tenere
Vt conſideret, ſi quis velit pacem turbare.
Et proditores fugare.
Et de eis iuſtitiam ſumere
Caſtrum illud muro vallare.
Nocte, & die cuſtodiendo uigilare.
Adiutoriũ à domino ĩuocare, & ei reddere.

Attende ergo cor tuum in terra inimicorum ſitum, & vndique obſeſſum: ante ipſum tenet ſedẽ ſuam Diabolus, qui tãquã leo circuit, quęrẽs, quẽ deuoret. glo. Circuit, tãquã hoſtis clauſos muros explorat, an aliqua parte ſit minus ſtabilis, quo ad interiora penetret. Sunt ergo iſta ſeptem cuilibet neceſſaria, ad hoc vt cordis caſtrum in pace cuſtodiat. valet ergo ad pacem cordis habendã.

Diligens conſcientiæ diſcuſsio.
Integra peccatorum confeſsio.
Conueniens de peccatis ſatisfactio.
Debita ſenſuum cohibitio.
Salubris virtutum munitio.
Aſsidua ſcripturæ meditatio.
Vltimò fiat Domino recommendatio.

Primum ergo, quod valet ad pacem cordis habendam, eſt diligens conſcientiæ diſcuſsio. vt di-

ligenter conſideretur, ſi quid eſt in corde, quod
Pſal. 84. pacem cordis turbet. Pſal. *Loquetur pacem in plebem ſuam. & in eos, qui conuertuntur ad cor.* Ber. *Pacem, pietatem, iuſtitiam Deus in nobis loquitur: nec talia cogitamus in nobis.* Sed audimus in nobis homicidia, furta, blaſphemias. & alia mala, quæ cogitantur, non Dei ſermo ſunt: ſed hominis cogitatio, vel Diaboli ſuggeſtio. De corde enim exeunt cogitationes malæ, furta, adulteria, homicidia, blaſphemiæ, &c. homo enim peccando, extra ſemet ipſum egreditur. Sed in contritione ad cor ſuum redit, quando conſiderat peccati vilitatem, &
Iſa. 16. ſuam dignitatem. Iſa. *Redite prævaricatores ad cor.*

Secundum eſt integra peccatorum confeſsio: quæ eijcit de caſtro cordis peccata, quæ pacē cordis conturbāt. ſicut modicus pediculus pacē hoīs in lecto conturbat: neq; ſpina in pede ſinit hominem in pace quieſcere. Si modica peccata pacem hominis cōturbant: & quātò magis magna. Quo modo poteſt in pace quieſcere, qui ſcit in lecto conſcientiæ ſerpentem venenoſum, vel inimicum
Pſal. 36. mortalem nutrire, & fouere? Pſal. *Non eſt pax oſsibus meis* (ideſt interioribus) *à facie peccatorum meorum.* & Iſa. *Non eſt pax impijs. Quomodo pacem ha-*
Iſa. 48. *bet, qui iacet in ſpinis vitiorum?* Quem vermis conſcientiæ continuè mordet. Qui graue onus Diaboli continuè portat. Qui habet bellum cum omnipotente. qui vbique eſt. qui vbique videt, & dominatur. cuius iuſtitia gladium tenet euaginatum

ſuper caput ſuum. Pſal. *Niſi conuerſi fueritis, gladium ſuum vibrauit, &c.* acquieſce ergo ei, & habeto pacem cum eo, vt dicitur in Iob. Eijce ergo peccata de caſtro cordis tui per confeſsionem, vt habeat pacem. Iſ. *Creaui labiorum fructum pacem.* quia ſicut dicitur .i. Machab. *Quandiu ſupereſt Iudas* (.i. quamdiu differtur confeſsio) *impoſsibile eſt, pacem eſſe negocijs.* Pſal. 7. Iſa. 7. Machab. 1.

Tertiò debet de illis facere iuſtitiam. ideſt ſatisfa ctionem facere de erratis. *Erit tempus iuſtitiæ pax.* Pſal. *Iuſtitia, & pax oſculatæ ſunt.* Solet dici, quòd terra pacificata eſt, & ſecura, in qua tenetur bona iuſtitia, ſicut dicitur Prouerb. *Rex, qui ſedet in ſolio iudicij, intuitu ſuo diſsipat omne malum.* Sed vbi non fit iuſtitia, latrones habitant. Iſ. *Quia iuſtitiam non fecimus in terra noſtra. ideo non ceciderunt habitatores terræ.* ideſt peccata, & mali mores. Qui dubitat de latronibus: & non facit de eis iuſtitiam, meretur mortem. Sunt tamen multi, qui de ſe nolunt iuſtitiam facere: ſed de eis fiet iuſtitia. ſicut de latrone, qui de ſe nullam facit iuſtitiam. ſed fiet per alium, vt illi, qui patiuntur inuiti pœnam: ſicut fur, & homicida. Ideo dicitur Iob. *Increpationem Domini nō reprobes; quia ipſe vulnerat, & medetur: percutit & manus eius ſanabunt.* Et ſequitur. *Et ſcies, quòd pacem habet tabernaculum tuum.* ideſt mens tua. Iſ. *Ponam viſitationem tuā pacem.* Iſa. 32. Prouer. 20. Iſa. 12. Iob. 9. Iſa. 9.

Quartum, quod eſt neceſſarium, eſt debita ſenſuum cohibitio. ideſt caſtrum cordis clauſum te-

nere hoc eſt ſenſus corporis reſtringere.Senſus.n. ſunt portæ cordis, per quas hoſtes ingrediuntur, qui turbant pacem. ſcilicet carnales concupiſcentiæ. Iaco. *Vnde bella, & lites in vobis, nonne ex concupiſcentijs, quæ militant in membris veſtris?* Iacо. 4. Ierem. *Aſcẽdit mors per feneſtras veſtras* (ſcilicet quinque ſenſuum) *& ingreſſa eſt domum veſtram.* ideſt Ier. 9. conſcientiam. Luc. *Dum fortis armatus cuſtodit atrium ſuum.* (ideſt tenet oſtium cordis clauſum) *in pace ſunt omnia, quæ poſsidet.* Luc. 11. Conſeruatorium autem huius pacis eſt taciturnitas.quia qui de omnibus tacet,de omnibus pacem habet. Attende aduocatum tuum Chriſtum,qui cauſam tuam ſuſcepit defendendam,eſſe peritum, & eloquẽtem, dum ſolummodo tacueris.ſicut dicit Moyſes. Dominus pugnabit pro uobis,& vos tacebitis. Noli ergo per reſponſionem tuam ad quancunque iniuriam tibi factam,os aduocati tui obſtruere.Vnde. Iob. *Non ne diſsimulaui:nonne ſilui:nõne quieui,et venit. &c.* Iob 3.

Quintò debet eſſe firmatum muris.& hęc eſt ſalubris virtutum munitio,vel vallatio. Sicut.n. muri,& aggeres ingreſſum, & impetũ hoſtiũ impediunt.Sic virtutes vitijs obſiſtũt.Largitas enim impedit,ne auaritia intret.Caſtitas, ne intret luxuria.Humilitas vetat ſuperbiam, & ſic de alijs. Vnde Iud. *Filij Iſrael muris circundederunt ſuos vicos in præparationem pugnæ ſuæ contra Holofernem.* Iud. 10. Et nota,quòd ſi fractura ſit in muro, patet aditus

hoſtibus.Si habeas multa opera virtutum, & vna virtus deſierit: ſufficit adingreſſum hoſtium,vt te capiant.Iob. *Quaſi rupto muro,& aperta ianua,irruerunt ſuper me*.Phil.*Pax Dei, quæ exuperat omnem ſenſum,&c.* Iob. 6. Phil. 4.

Sextò debet eſſe caſtrum cordis bene garnitũ nictualibus,& armis, ſcilicet pane verbi Dei, hoc eſt aſsidua ſcripturę,& mandatorum meditatione:vt & ſcientia deuotionis,& vino compaſsionis paſcatis tempore opportuno.Et nota,quòd quantò caſtrum eſt melius garnitum: tantò magis peccant,qui reddunt illud.Pſal.*Pax multa diligentibus legem tuam*.Iſa.*Vtinam attendiſſes mandata mea:facta fuiſſet vt flumen pax tua.* Pſal.118. Iſa.48.

Septimũ neceſſarium eſt ad pacem cordis conſeruandam,caſtrum domino legis reddere. ideſt adiutorium inuocare à Domino, & dare ſibi caſtrum,dicendo. *Pater in manus tuas commendo ſpiritum meum*.Quaſi dicat. Ex quo non poſſum in pace cuſtodire cor meum, reddo illud tibi, vt tu in pace cuſtodias. Et tunc nullus audebit caſtrum cordis impugnare. Ipſo enim cõcedente pacem, quis eſt,qui contemnet?Dominus enim, qui ſemper te adiuuat,debilitat illũ:& ſic debilitatus inimicus conuertitur ad pacem.Prouer. *Cum placuerint Domino vix hominis,inimicos eius conuertit ad pacem.* Quando enim Dominus caſtrum cordis tuĩ accipit in cuſtodiam,ter ebit illud in pace.quia in pace factus eſt locus eius:& habitatio eius ĩ Syõ, Prouerb.3.

ideſt

ideſt Deum cognoſcentibus, vel contemplantibus. Et hæc cogitatio ſequitur ex pace; quia ſicut ex aqua turbida nō reſultat imago: & oculus turbatus clarè videre non poteſt. Sic in corde turbatus Deum contēplari, vel cognoſcere nō poteſt. Per iſtam pacem excludimus.

Subitam tentationem.
Malam voluntatem.
Propriam necationem.
Prauam conſuetudinem.

Vnde dicitur. *Ibi confregit potentias*, ſcilicet Diaboli *arcum*, ideſt ſubitam tentationem. quæ mentem ex inſperatō, & ſubitò penetrat, ſicut arcus.
Pſal 90. Pſal. *A ſagitta volante, &c.* Seneca. *Scutum, quantùm ad malam voluntatē.* Sicut enim bona voluntas ſcutum eſt contra Diabolum, vt inimicus non poſsit intrare ad cor; quia in maleuolam animam nō introibit ſapientia. ſequitur. *Gladium.* & hoc quantū ad opus malum, quo homo proprijs manibus ſe
Pſal. 149. interficit. Pſal. *Gladij ancipites in manibus eorum.* Ec-
Eccle. 20. cleſ. Quaſi romphea bis acuta omnis iniquitas, plagæ illius non erit ſanitas. ſequitur. *Bellum.* & hoc quantùm ad conſuetudinem prauam, vel con
2. Cor. 6. tinuam tentationem. *Pacem habete, & Deus pacis erit vobiſcum.* Sed quidam ſunt pacifici cum pacificis. & eſt bonorum conditio. Quidam nō ſunt pacifici cum pacificis. & eſt peruerſorum. *Cū loquebar illis, impugnabant me gratis.* Quidam non ſunt
Pſal. 129. pacifici cum non pacificis. & eſt conditio infirmo

rum.

rum. more ſcorpionum, qui tacti pungunt. Quidã ſunt pacifici cum non pacificis. & eſt conditio per fectorum. *Cum ijs qui oderunt pacem, eram pacificus.* Ibidem.
Nam uiſio alicuius perſonæ, quam quis odio habet, mouet cogitationem. cogitatio verò grauat cor, & auget dolorem. Pax vera quatuor à nobis exigit. humilem ſubiectionem. *Quis reſiſtet ei. & pacem habebit?* Scilicet obedientiam. *Et percutiam illis fœdus pacis.* Liberalem dilectionem. *Ego cogito ſuper vos cogitationes pacis, & non afflictionis.* Magnam remunerationem. *Et pax Chriſti exultet in cordibus veſtris.*

Iob. 9.
Rzech. 27.
Ierem. 29.
Col. 3.

De Patientia.

PAtientia eſt virtus, contumelias, & omnes aduerſitates æquanimiter portans. In patientia anima cuſtoditur, ſicut theſaurus in arca. Sicut multum diligeret homo arcam, in qua poſſet theſaurum ſuum bene cuſtodire: ſic deberet diligere patientiam, quæ cuſtodit animam. Nam ſub fortitudine duæ ſpecies collocantur. Vna, qua aduerſa repellendo certamus, quam bellicoſitatẽ quidam appellant. Altera, qua æquanimiter ferimus. & patientia dicitur.

Anima cuſtoditur.
Vita gubernatur.
Per eam qualis ſit homo, probatur.
Per eã ad modũ vrſi verberibus impinguatur.

Primò in patientia, vt in arca anima cuſtoditur. Luc. *In patiẽtia veſtra poſsidebitis animas veſtras.* Luc.21.
Multum deberet diligere homo illum, qui faceret ei talem arcam gratis. Sic debet diligere tribulationem, qui fabricat arcam iſtam. Apoſt. *Tribulatio patientiam operatur.* Quot contumelię tibi dicũtur, & quot iniuriæ fiunt: tot bendę, & claui ad fortificandum arcam tuam apponuntur: vnde magnas gratias deberes illi agere, qui tibi talem arcam fabricaret, non contumeliam reddere. ſi ergò venit operarius, quem tibi Deus mittit, qui tibi arcam fabricet, in qua theſaurus animæ cõſeruetur, non eſt repellendus, ſed amplectendus. Dominus vult multum fortificare arcam amicorum ſuorum: & ideo multos operatores mittit: qui multos clauos apponant. ſic patientiam tribulatio fabricat: ſed infirmitas perficit. *Virtus in infirmitate perficitur.* (2.Corinth. 12.) Vnde ſicut ſolicitè cuſtodit homo arcam, in qua habet ingentem theſaurum. ſic debet cuſtodire patientiam. in qua tam pretioſus theſaurus animæ cuſtoditur. Quia ſicut latrones plus quærunt, & impugnant loca, in quibus credunt latere magnum theſaurum. Sic Dæmones plus impugnant patientiam. in qua ſeruatur anima; quia patientia opus perfectum habet. Gen. *Da mihi animas: cætera tolle tibi.* (Gen. 9.) Et ſicut latrones facilè habent theſaurum, poſtquam fregerint arcã. Ita Diabolus animam, poſtquam turbauerit hominem, & abſtulerit patientiam; quia *Cor fatui,*

tui, quaſi vas fractum omnem ſapientiam non retinebit.

Secundò in patientia vita gubernatur. Quod gubernator facit naui, hoc patientia cordi. Prou. *Qui patiens eſt, multa gubernatur patientia;* quia doctrina viri per patientiam cognoſcitur. Prouerb. Vnde ſicut nauis ſine gubernatore ventis, & turbinibus agitatur: & eadem neceſsitate compulſa frangitur in ſirtes, & breuia: ſic cor inſipiens. Vnde Iſa. *Paupercula tempeſtate conuulsa abſque conſolatione erit.* hęc paupercula eſt anima impatiens, virtutum poſſeſsione, & gratia ſpoliata: quam tempeſtas cuiuslibet tentationis à ſtabilitate ſua euellit: & abſque conſolatione relinquit. Prou. 14. Pro uer. 19 Iſa. 54.

Tertiò per patientiam, qualis ſit homo, probatur. Sicut virtus ſynapis per contritionem: & virtus vaſis per fornacis feruorem. Prouerb. *Vaſa figuli probat fornax, & viros iuſtos patientia.* Homo febre quartana, vel tertiana laborans, nõ dicitur curatus eſſe, ſi diebus, quibus non eſt acceſsio, non febricitet. Sic nullus debet dici patiens pro eo, ꝙ non turbetur, cum nulla ei infertur moleſtia. Sed ſi inſtante iniuria, vel tribulatione, patiens eſſet: tunc diceretur patiens. Item ſi nullus eſſet vẽtus, arbor, quę tunc non quatitur, non diceretur propter hoc immobilis. Similiter lignum, quod non arderet, igne abſente, non diceretur propter hoc incombuſtibile: & ſic de alijs. ſic homo ſine tribulatione non poteſt dici patiens. Greg. *Qualis quiſque apud ſe lateat, illata contumelia probat.* Sap. *Contu-* Prouer. 18. Sap. 2.

melius, & tormento interrogemus eum, & probemus patientiam illius. Item fons lutoſus iactu lapilli facilè turbatur: arenoſus non. ſic homo plenus luto peccati de modico grauatur: virtuoſus non. quia non conturbabit iuſtum quicquid ei accidit. Item cruda tegula, ſi ponatur in flumine, diſſoluitur: cocta non. Ita homo carnalis, qui non eſt igne charitatis, vel tribulationis decoctus, deficit in aqua tributationis.
Iſa. 19 Iſa. *Excoxi te, non quaſi argentum elegi te in camino paupertatis.* non quaſi argentũ decoquitur, qui de hoc, quòd decoquitur, feces aſſumit, non deponit.
Hier. 6. Hier. *Fruſtra conflauit conflator, malitiæ eorum non ſunt conſumptæ. &c.* Item ciconia deuorat ſerpẽtes venenoſos, & ei nõ nocent: & ſic nutrit eis. Sic viri ſpirituales venenoſis verbis, cõtumelijs, & detractionibus non moriuntur, ſed paſcuntur.
Matth. vlt Math. *Etſi mortiferum quid biberint, &c.* Item patientia vincit, & triumphat de hoſtibus. Verus patiens ſine ictu, & repercuſsione ſuos hoſtes vincit. Nec tantillum iniuriæ inferret. *Nobile genus vincendi eſt patientia.* Vincit, qui patitur. ſi vis vincere, diſce pati. verè patiens à toto mundo vinci non poſſet. Sen: *Facilius eſt gentem multã vincere, quàm hominem vnum.*

Quartò inſtar vrſi verberibus impinguatur, &, vt ſalamandra, igne tribulationis: & in aquis amaris tribulationum viuit, vt piſcis in mari: & nutritur lapidibus increpationum, qui in panem ei vertuntur. & illud aurũ, in igne tribulationis depura-

tur.

tur. Iob. *Ab aquilone aurum veniet.* Item qui in hac vita eſt abſque patientia, eſt quaſi homo ſine cappa tempore pluuiali: & ſicut homo inermis in medio inimicorum ſuorum. Prouerb. *Qui impatiens eſt, ſuſtinebit damnum.* Laudanda eſt patientia; quia ſine ferro martyres eſſe poſſumus: & clypeo patiētię franguntur contumeliæ: magnæ ſiquidem virtutis eſt, ſi non lædas, à quo læſus es. Cedendū eſt furori exemplo Domini, qui non vt timidus: ſed vt prouidus horam paſsionis conſultò expectauit. Luc. 4. 8. & 10. Potuit Dauid pluries Saulem occidere. 1. Reg. 24. Thobias gratias egit Deo de obcæcatione. Ita & Iob de filiorum morte. Audiuit Petrus Matth. 15. non vſque ſepties, ſed ſeptuagies ſepties, dimittendum eſſe peccatum.

Iob. 36.

Prou. 31.

De Paupertate.

PAupertas, & Pauperies idem ſunt. Paupertas dicitur aliquando carentia diuitiarum. Sen. *Pecuniam perdidiſti, ò te felicem, ſi cum illa auaritiam perdidiſſes. Sed ſi maneret illa apud te, tantò es felicior quò tanto malo materia ſubdita eſt.* Aliquādo dicitur contemptus diuitiarum. Sene. *Nemo adeo dignus eſt Deo, quàm qui opes contempſit.* Aliquando dicitur paupertas amor ipſius paupertatis. Vnde paupertas eſt altiſsima res, quę beata ore Domini nominatur. & ei non tantùm regnum cœlorum promittitur: ſed datur. Et notandum, quòd pauper-

tas multis de cauſis amanda eſt, nempè.

Quia filius Dei eam amauit.

Quia ipſam in hoc mundo elegit.

Quia pauperes potius exaudiuit.

Quia libera, & expedita.

Quia ſecura, & quieta.

Quia pauperes Deus honorat.

Quia pauperibus regnum cœlorũ donat.

Prima cauſa eſt; quia filius Dei eam amauit, in tantum, quòd voluit eam aſſumere. Ber. *Ne fortè aliquis arbitretur filio ſublimia palatia eſſe quærẽda, vt cum gloria rex gloriæ ſuſciperetur: ſed non propter hoc à regalibus ſedibus venit; horum enim in cœlis æterna affluentia ſuppetebat. Sed paupertas non inueniebatur in eis. Porrò in terris abundabat, & ſuperabundabat hic ſpecies: & neſciebat homo pretium eius.* Hanc itaque filius Dei concupiſcens deſcendit, vt eam ſibi eligeret. & nobis ſua ęſtimatione faceret pretioſam. fuit ergo pauper in natiuitate; quia pannis inuolutus eſt in præſepio reclinatus. Pauperior fuit in vita ſua; quia non habuit, vbi caput ſuum reclinaret. Pauperrimus fuit in fine vitę; quia veſtibus nudatus. Math. *Et exuẽtes eũ, etc.* vnde Ber. *Magna abuſio, vt diues velit fieri vermiculis multis affectus: pro quo Dei maieſtas pauper fieri voluit.*

Luc. 2. Matth. 4. Matth. 8.

Secunda cauſa eſt. Quia pauperes Deus elegit in hoc mundo. Iaco. *Nonne pauperes elegit Deus in hoc mundo?* Iſa. *Elegi te in camino paupertatis.* Greg. *Hos elegit Deus, quos mundus deſpexit.* Quia plerun-

Iaco. 2. Iſa. 48.

que ipſa deſpectio hominem vocat ad ſeipſum:& quos morum infirmitas vulnerat, medicina paupertatis ſanat.

Tertia cauſa eſt. Quia Deus pauperes exaudit. Pſal. *Deſideriũ pauperum exaudiuit Dominus, etc.* Pſal. 9.
Ecc. *Deprecatio pauperis ex ore vſq; ad aures Dei perueniet.* Illorum eſt memor. Pſal. *Tibi derelictus eſt pauper.* Idem. *Non in finem obliuio erit pauperis.* Illorum eſt ſolicitus. Pſal. *Ego mendicus ſum, & pauper: Dominus ſollicitus eſt mei.* Illorum eſt refugium. Pſa. *Factus eſt Dominus refugium pauperis.* Illorum eſt ſalus. Pſal. *Animas pauperum ſaluas faciet.*

Eccleſ. 21. Pſal. 9. Pſal. 39. Pſal.

Quarta cauſa eſt. Quia paupertas eſt libera, & expedita. Greg. *Ad patriam liberius tendimus; quia in via pondere caremus.* Terrena enim ſubſtantia ęternæ felicitati comparata, pondus eſt, non ſubſidium. Vnde Iſid. *Si habes diuitias, vende, & da pauperibus.* Si non habes, grandi onere liberatus es. felix paupertas, ſi lęta eſt: nec tamen paupertas eſt, ſi læta eſt. Sen. *Qui cum paupertate bene conuenit, pauper non eſt.*

Quinta cauſa eſt, quare amãda eſt paupertas; quia ſecura, & quieta eſt. Securius pugnat qui in duello eſt denudatus. Sanſon vacuis manibus occidit leonem, & ſola Aſini mandibula occidit mille viros Iud. B. quoque Hieronymus ait. *Pauper in pecunia diues in conſcientia ſecurius dormit in palea, quàm diues in purpura.* Pro ea habenda non mouentur lites, nec bella. Cayn, qui interpretatur poſſeſ- Iudic. 15.

ſio,ſemper habebat caput tremulum.Iob.*Sonitus* Iob. 15.
terroris ſemper in auribus eius. & cũ pax ſit, ſemper inſidias ſuſpicatur.pauper nullum timet.Gregor. *Quid in hac vita laborioſius, quàm terrenis diuitijs affluere?& quid quietius,quàm in hac vita nihil appetere?* Item paupertas cuſtodit hominem,ne à ſerpẽte infernali mordeatur:vnde ſuper illud Pſal..*Omnia à te expectant.*glo. Si in eſcam inimici dari volumus,non debemus eſſe terreni;quia ſic in principio maledictus eſt ſerpens, vt terram comedat. Dicitur,quòd ſerpens hominem nudum timet,veſtitum inuadit. Sic Diabolus pauperes non inuadit;quia non inuenit, per quod eos poſsit capere.Sed diuites inuadit ſicut prędones,& fures: nudi ergo cum nudo luctari debemus. Si enim veſtitus quiſquam cum nudo luctetur, citò ad terram deijcitur;quia habet,vnde teneatur. Item paupertas eſt foſſatum contra Diabolum,quod Diabolus multum nititur implere. Abac. *Comportabit ag-* Abac. 1.
*gerem, & capiet eam.*Sed multi ſunt fatui, qui Diabolum iuuant ad implendum foſſatum caſtri ſui. Abac. *Væ qui multiplicat non ſua: vſquequo ag-* Abac. 2.
grauat contra ſe denſum lutum? Item paupertas iuxta verbum ſapientis eſt bonum odibile,poſſeſſio ſine calumnia.Greg.*Magna ſecuritas cordis eſt nihil habere concupiſcentiæ ſecularis*. Qui nõn habet in mundo, quod diligat:nihil eſt in mũdo,quod pertimeſcat.

Sexta cauſa eſt,quòd pauperes Deus multum

honorat; quia pauperibus iudicium tribuit. Iob. Iob.30.
& Math.*Vos,qui reliquiſtis omnia, & ſecuti eſtis me,* Matth. 19.
ſedebitis ſuper ſedes,&c. Pſal. *Honorabile nomen corã* Pſal.1.
illo. Tanta eſt dilectio eius ad pauperes:vt quod
fit pauperi,ſibi reputet fieri.Math.*Quod vni ex mi* Matth.29.
nimis meis feciſtis,mihi feciſtis, &c. Paupertas confert ſeptem bona,peccatorum recognitionem:virtutum conſeruationem:cordis quietem: deſiderij impletionem:ſpiritualium bonorum dulcedinẽ: meritorum exaltationem: & cæleſtem hæreditatem. Eſt etiam paupertas quoddam martyrium. Greg.*Verè genus martyrij eſt paupertas voluntaria.* Quid enim mirabilius: vel quod martyrium grauius,quàm inter epulas eſurire?inter veſtes algere?paupertate premi inter diuitias,quas oſtendit mundus,quas offert Diabolus ? quas noſter deſiderat appetitus ? Mirabile eſt ignem tangere, & non vri:ſpinas colligere,& non pungi. Et nota, ꝙ licèt paupertas bona ſit, eam volũtariè ſuſtinentibus:multi tamen ex ea ſuum faciunt detrimentũ. Sic vinum ſanis,& robuſtis eſt ſalutiferũ: febricitantibus autem,& debilibus capite eſt nociuum, & aliquando mortiferum.Eccl.*Paupertas nequiſſi* Eccl.13.
*ma in ore impij:quia propter paupertatem Deum blaſphemat.*Equus enim morbidus ſæpe in fabrum ipſum medentem pede feriens,& mordẽs dentibus inſilit.Sic tales,ſi Deus eis mederi voluerit (ipſis paupertatem,vel tribulationem dando) inſiliunt in ipſum,membratim diſcerpendo ; vnus accipit

linguam, alius caput: & ſic de alijs membris per
Ecc. 28. quæ iurant,quod horribile eſt audire. Eccleſ. Vir
multum iurans horripilationem capitis facit: & ir
reuerentia illius obturationem aurium.

Septima cauſa eſt. Quia Deus pauperibus re-
Matth. 5. gnum cœlorum tribuit Math. *Beati pauperes ſpiri-
tu; quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum.* Non ſolùm
Luc. 16. ad poſsidendum: ſed ad dandum. Luc. *Facite vobis
amicos de mammona iniquitatis. &c.* Illos ab angelis
deportari facit ad locum quietis. Luc. *Factum eſt,*
Luc. 16. *vt moreretur mendicus, & portaretur ab angelis in ſi-
nũ Abrahæ. Sed diues ſepultus eſt in inferno.* Sed pau-
peres mali impatientia agitantur, boni verò in ſe
ipſis humiliantur. Melior eſt pauper, qui ambulat
in ſimplicitate ſua, quàm diues torquẽs labia ſua
& inſipiens. Conſuetum eſt, quòd qui abundãter
Prouer. 15 prãdet, parũ cœnet. Diuites aũt mali in hoc mun
do prandent abundanter, & ideò iuſtum eſt, vt pa
rũ cœnẽt in futuro. Quod patet ĩ diuite epulone.
Luc. 15. Multum enim ſplendidè in mane huius vitæ co-
medit: & ideo meritò in veſpere, ideſt in fine hu-
ius vitæ parum cœnauit; quia ad cœnam ſuã gut-
tam aquæ habere non potuit. Sed econuerſo ſan
cti pauperes in mane huius vitæ comedunt parũ,
ideſt vel paruam, vel nullam conſolationem hu-
ius vitæ habuerunt. Iuſtum eſt igitur, vt in ueſpe-
re huius vitę habeant magnam cœnam. Item non
dicitur pauper, qui habet lapidem pretioſum, de
quo poſſet emere regnum vnum. Talis eſt pauper

tas, qua emitur regnum cœlorum. Ber. *Venale habeo, dicit Dominus.* Quid Domine? *Regnum cœlorum, quod emitur paupertate.* Ideò melius eſt lucrari ſacco paupertatis, quàm perdere in precioſis veſtibus. Exemplum de diuite, & Lazaro: & de diuite magna fame, & peregrino.

De Paſsione Chriſti.

PAſsio græcè πάτος ſed nomine paſsionis intelligimus dolorem, triſtitiam, lęſionem & quicquid ad pœnam pertinet à Chriſto paſſum.

Paſsio Chriſti, (vt dicit Ber.) *eſt vltimum refugium contra omnia incentiua.* vnde Ber. Viſa Chriſti paſsione, quis tam delitioſus, quòd non abſtineat? et qs tam malitioſus, quòd non pœniteat? & quis tam iracundus, quòd non doleat. Poſſent aſsignari hic plures effectus, vel vtilitates ſcilicet.

Culparum noſtrarum deletio.
A Diaboli poteſtate liberatio.
Vulnerum noſtrorum ſanatio.
Noſtræ charitatis accenſio.
Pacis noſtræ reformatio.
Ad bonum faciendum prouocatio.
Regni cœleſtis apertio.

Primus effectus paſsionis Chriſti, eſt culparum noſtrarum deletio. Sicut enim litteræ deleri ſolẽt liquore aliquo. Sic Chriſtus deleuit peccata noſtra ſanguine ſuo. Iſa. *Ego ſum, qui deleo iniquitates tuas propter me, peccatorum non recordabor.* Coloſſ. Iſa. 48.

Coloſſ.2. *Delens,quod aduerſum erat,chirographum decreti.* gl. Peccatū Adę,quod Diabolus tenebat,quaſi cautionem decreti mortis æternæ, & ipſum tulit de medio,affigens illum cruci. Nos comederamus, & biberamus in tabernaDiaboli:& ipſe Chriſtus ſoluit pro nobis.Pſal.*Quæ non rapui,tunc exoluebā.* Ioan.*Si me quæritis,ſinite hos abire.*quaſi dicat.offe-
Ioan. 18. ro me fideiuſſorem, & obſidem pro illis liberandis.Item nos furtum feceramus,& ipſe pro nobis
1.Pet.2. ſuſpenſus eſt in ligno. *Ipſe peccata noſtra tulit ſuper lignum in corpore ſuo,non ſuper ſommariū.*Diu eſt, ꝙ portauit onera peccatorum noſtrorum: ſed non ſufficit malis hominibus, niſi onerent eum peccatis iterum,onus ſuper onus addēdo: & adhuc portantur ab eo. ſicut ſolet dici de homine oneroſo. videtur mihi,quòd portem eum in humeris meis, dicit Dominus de his,qui ſemper ſunt in uoluntate peccandi.Iſa. *Laboraui ſuſtinens. Vos eſtis onus*
Iſa. 1.
Iſa.61. *meum.Proijciam vos à facie mea.* ſcilicet exponēdo vos tribulationibus:vel in peccatis dimittendo.Sicut ſolet homo proijcere onus,quod portat inuitus,vel tædio affectus.

Secundus effectus eſt noſtra liberatio. quia liberauit nos à poteſtate Diaboli.Sicut mulier, videns filium ſuum cecidiſſe in ignem, & comburi, feſtinanter proijcit ſe in ignem, & educit eū: nec curat, ſi veſtis eius comburatur. Sic Deus videns populum ſuum in ignem inferni quotidie cadentem,non curans de crematione veſtis, ideſt cor-

poris

poris ſui, deſcendit in mundum, vt eum eriperet. *Eripuit uas de poteſtate tenebrarum: & tranſtulit nos in regnum filij dilectionis ſuæ,* ideſt dilecti filij. Aug. *Solus emit, vt ſolus poſſideret: vnde nullus debet habere ius in nobis, niſi ipſe.* Idem iuſtè ſibi vendicat vitã meam, qui pro mea poſuit ſuam.

Tertius effectus eſt vulnerum noſtrorum ſanatio. Iſa. *Liuore eius ſanati ſumus.* ideſt ſanguinis effuſione per liuorem Iudeorum. Vel liuore, ideſt dilectione. Fidelis medicus iſte, qui mortiferam potationem bibit pro infirmo ſuo, & ſanatus eſt ęger, ideſt mundus. Cum accepiſſet acetum, dixit: *Conſummatum eſt. & inclinato capite tradidit ſpiritum.* Itẽ ſudauit medicus, & ſanatus eſt ęger, ideſt mũdus. Factus eſt ſudor eius, ſicut gutta ſanguinis decurrentis in terram. De mundi ægritudine mortuus eſt medicus, & ſanatus eſt ęger mundus. ipſe de ſanguine ſuo, & tribulationibus ſuis fecit nobis emplaſtrum ad ſananda vulnera peccatorum noſtrorum. Ecc. *Altiſſimus de terra.* (ſcilicet corporis ſui.) *creauit medicinam: & vir iuſtus non abhorrebit eam.* Acerbiſsima fuit Chriſti paſsio, quia grauiſſimum fuit peccatum. Iſa. 53. Eccle. 38.

Quartus effectus eſt noſtræ charitatis accenſio. Nõ eſt lignum ita frigidũ, vel aquoſum, quod non ſuccendatur, ſi ponatur in fornace, vel clibano. nec cor aliquod ita tepidum, quod ſi ponatur in fornace amoris Chriſti, quin intueatur, quantum in paſsione nos amauit. & quòd non accen-

datur

datur ad amandum Deum.Greg. *Super omnia red dit te amabilem,bone Ieſu,calix paſsionis, quem bibiſti, opus noſtræ redemptionis.*

Quintus effectus eſt pacis reformatio. Coloſ.
Coloſſ. 1. Pacificans per ſanguinem crucis eius,ſiue quæ in cœlis,ſiue quæ in terris ſunt. Iſa.*Diſciplina pacis no*
Iſa. 53. *ſtræ ſuper eum.* Vnde diſcipulis poſt reſurrectionē importauit pacem,dicens. *Pax vobis.* Et poſtea oſtendit eis manus, pedes, & latus. quaſi dicat. tantum conſtant mihi pax veſtra, non rumpatis eam.

Sextus effectus eſt ab bonum faciendum prouocatio.Nihil ita mouet hominem ad laborem,ſi cut memoria paſsionis Chriſti.Ber. *Hoc eſt, quod plus me mouet:me urget:plus accendit,calix tuus,quem bibiſti.* Tren. *Dabis eis ſcutum cordis laborem tuum.*
Tren. 3. *Chriſto paſſo in carne, & vos eadem cogitatione arma-*
1.Pet.4. *mini.*

Septimus effectus eſt regni cœleſtis apertio.
Heb. 10. Heb.*Habete igitur fratres fiduciam in meritum Sancto rum in Sanguine Chriſti,qui initiauit nobis viam.* Ideò
Iſa. 21. dicitur crux clauis.Iſa. *Dabo clauem David ſuper hu merum eius.*

De Pœnitentia

POenitentia eſt medicamentum vulneris, ſpes ſalutis,per quam Deus ad miſericordiā prouocatur.Sed eſt pœnitentia diſcreta & fructuoſa,

in-

indiſcreta, & periculoſa, tarda & oneroſa. de pœnitentia diſcreta dicit B. Ambroſius.

Pœnitentia eſt mala præterita plangere: & plangenda iterum non committere. Talis eſt commendanda à multiplici ſuo effectu. Per pœnitentiam,

Peccata remittuntur,
Deus homini placabilis redditur.
Aeterna pœna vitatur.
Bona perdita reſtaurantur,
Homo donis ſpiritualibus ditatur
Homo ab inimicis defenditur,
Vita ęterna acquiritur.

Primò per pœnitentiam peccata remittuntur; quia per ipſam reus peccator Deo reconciliatur. Act. *Pœnitemini, & conuertimini, vt deleantur peccata veſtra.* Reconciliatur ergo anima cœleſti ſpōſo per pœnitentiam, quantuncunque fornicata fuerit. Ierem. *Tu autem fornicata es cum amatoribus multis: tamen reuertere, & ego ſuſcipiam te.* Ezech. *Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis ſuis:* Omnium iniquitatum eius non recordabor. Act. 3. Ier. 3. Ezech. 18.

Secundò per pœnitentiam Deus peccatori placatur. pœnitentia enim ita Deum ad ſe inclinat, quòd peccatorem, qui mille mortibus dignus erat, qui infernum meruerat, propter pœnitentiã ita peccatũ eius diſsimulat, vt vindicare nequeat, aut neſciat. Ber. in ſermone de fragmentis ſeptem miſericordiarum. *Mirabilis bonitas Dei, qui ſic cogno*

ſcit reo, vt nec pœnitentem damnet vlciſcendo: nec confundat improperando: nec minus diligat imputando. Pſal. *Bonitatem feciſti cum ſeruo tuo Domine.*

Pſal. 118. Item ita potẽs eſt pœnitentia: & ita gratiam Dei acquirit, quòd plus faceret pro illa, quàm pro tota cœleſti curia ſine illa. auertit enim ſententiam Dei, quantuncunque minetur, & feriat. Ierem.

Ierem. 18. *Et ſi pœnitentiam egerit gens illa à malo ſuo,* quod locutus ſum aduerſus eam, agam & ego pœnitẽtiã ſuper malo, quod cogitaui facere ei, vt patet in Niniuitis. *Nonne vidiſti Achab humiliatum corã me?*

3. Reg. 21. *Ecce, quia humiliatus eſt cauſa mei, non inducam malũ, quod cogitaui in diebus eius.*

Tertiò per pœnitentiam debita pœna ſoluitur, & æterna pœna euitatur. Facit enim mutari legem iuſtitiæ: dum pœnam æternam mutat in temporalem, vt innuitur. Peccauit inquit Dauid. ſtatim Nathan reſpondit. *Dominus tranſtulit peccatum tuum, non morieris.* Magnam bonitatem facit Deus peccatori, quando pro modica pœnitentia à pœna æterna eum abſoluit. Sicut ſi creditor debitori ſuo pro modico obolo remitteret magnum debitum. Ideo dicit Greg. quòd Sancti temporalẽ pœnam reputant lucrum; quia per hanc æternã euadere non ignorant. Ezech. *Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis ſuis, vita viuet, & non morietur.* Si aliquis adiudicatus eſſet ſuſpendio, omnia (quotquot haberet) libenter profunderet, ſi poſſet ſententiam illam euadere. Sed contra

2. Reg. 12

Ezech. 18.

exi-

exiſtentem in peccato mortali data eſt ſententia, vt ſuſpendatur in perpetuum in inferno. Ezech. *Anima, quæ peccauerit, ipſa morietur*, Scilicet æternaliter: ſed iſta ſententia reuocatur per pœnitentiã. Ezech. *Si impius egerit vt ſup.* Item ſi rex dixerit ſeruo ſuo, quòd niſi infra certum terminum ſibi aſsignatũ daret certã ſummã pecuniæ, ipſum occideret: ſecurum eſſet ſeruo illi acquitare ſe ante terminum aſsignatum. Sic eſt de pœnitentia, ꝙ ante mortem fiat. Apoc. *Age penitentiam, ſi quo minus veniam tibi.* (ideſt ad te citò, ſcilicet in morte.) *Et mouebo candelabrum tuum de loco ſuo.* gloſ. Auferam dona, & virtutes á te; & ſocietatem fidelium. Sed nota, quòd pœnitentia facta in mortali, eſt ſicut falſa moneta: unde ſicut non liberatur debitor, ſoluens falſam monetam, vel non habens debitam formam. Sic non liberatur peccator faciẽs pœnitentiam in mortali peccato; quò ad Deum, & præmium vitæ æternæ, niſi ſit informata charitate. 1. Cor. *Si tradidero corpus meum, ita vt ardeam: charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt.* Ezech. 18 Ezech. 18 Apoc. 2. Cor. 13.

Quartò per pœnitentiam bona perdita reſtaurantur. Aug. *Per pœnitentiam bona omnia perdita reſtaurantur.* Gen. *Tres autem adhuc dies ſunt.* (.i. tres partes pœnitentiæ. Contritio. Cõfeſsio. Et ſatisfactio.) Luc. *Citò proferte primam ſtolam, & induite illum.* (ideſt reſtituite illi innocentiam, & ſtatũ priſtinum) *& date annulum.* ideſt fidem, & alias virtutes. Item reſtituit corporalem ſanitatem. Ita enim Gen. 3. Luc. 16.

pœni-

pœnitentia tenet Deum in manu ſua, quòd faci
ei mutare legem naturæ; cum per pœnitentiam
Ezechiæ ſanitas reddita ſit,& ter quinos annos v.
ta donata. Reſtituit etiam bona tẽporalia, vt Ma-
naſſe in Babilone incarcerato ſubitò regnũ ſuũ
Paralip. 33. & omnia perdita reſtaurauit. *Egit Manaſſes pœnitẽ-
tiam valde coram domino Deo patrum ſuorum: & redi
xit eum in regnum ſuum Hieruſalem.*

Quintò per pœnitentiam homo donis ſpiritua-
Act. 2. libus ditatur. Act. *Pœnitentiam agite, & accipietis d
num Spiritus ſancti.* Solet aliquis homo nobilis ve-
tulam turpem,& ignobilem ducere in vxorẽ, non
propter ſe: ſed propter magnas diuitias, quas ha-
bet: & propter amplam hæreditatem, quam p oſſi
det. Sic & tu pœnitentiam aſſume in vxorem. & ſi
non propter ſe (quia tibi videtur turpis,& grauis)
attamen propter theſaurum gratiæ, & virtutis,
quem ſecum defert: & hęreditatem æternã, quam
Sap. 8. promittit. Sap. *Hanc amaui, & exquiſiui à iuuentut
mea: & quæſiui meam ſponſam aſſumere: & amator fa-
ctus ſum formæ illius.* Et ſequitur. *Et propoſui mihi il-
lum aſſumere ad conuiuandum, ſciens quia communica-
bit mihi de bonis ſuis. Venerunt mihi omnia bona pariter
cum illa.*

Sextò per pœnitentiam ab inimicis homo de-
fenditur. Qui vult hoſpitale, vel eccleſiam defen-
derę, apponit crucem ligneam: vt ſciant homi-
nes eſſe domum Dei. Sic qui vult ſe à Dęmoni-
bus cuſtodire, ſignum crucis, ideſt pœnitentiæ ſu

per

per ſe ponat. dictum eſt in Ezech. *Super quem vide ritis ſignum Thau, ne occidatis.* Lupus non comedit hericium: nec piſcis inanem arundinem propter aculeos. ſic nec Diabolus aliquem in aſperitate pœnitentię viuentem. Apoc. *Dictũ eſt quattuor angelis. Nolite nocere terræ, & mari: neq; arboribus, quo vſque ſignemus ſeruos Dei noſtri in frontibus corum.* Math. *Cum immundus ſpiritus exierit ab homine, ambulans per loca inaquoſa, &c.* Apoſt. *Stigmata, ideſt ſigna domini Ieſu in corpore meo porto.* ideſt ſigna paſſionis eius, & pœnitētiæ, quæ me probant eius eſſe militem. Item pœnitētia angelos lætificat. Luc. *Gaudium eſt angelis Dei ſuper vno peccatore, pœnitentiam agente, & cet.* Sicut ſolent gaudere nobiles, & magnam capere voluptatem in captione vnius apri, vel cerui, quàm de centum bobus, qui domi coaluntur. patet ex Euangelio de oue, & de dracma deperdita. & de filio prodigo reuertēte ad pœnitentiam. Luc. *Coeperunt omnes ſimul gaudere, & epulari, &c.*

Ezech. 9.
Apoc. 14.
Matth. 12.
Gal. 6.
Luc. 12.
Luc. 15.

Septimò per pœnitentiam acquiritur vita æterna. Matth. *Pœnitentiam agite, appropinquabit regnum cœlorum.* Heu pro rebus mundanis, quæ facilè dilabuntur, & ſunt in perpetuo fluxu tantũ laboramus. Ac pro æternis bonis vix manum, vel pedem mouemus. Aug. *Si tanta portat nobiſcum cupiditas, quare non tanta portat charitas?* Item ſimia, guſtata exteriore parte nucis, quæ amara eſt, ſtatim eam reijcit, & ad dulcedinem nuclei non per-

Matth. 3.

uenit. Sic peccator pœnitentiam ſuam proijcien: propter aliquam difficultatẽ, quam in principio inuenit, ad dulcedinem ſpiritualis conſolationis vel æterni præmij non peruenit. Greg. *Si mens appetit, quod demulcet prius guſtet, quod dolet.* Itẽ portitor lignorum, vel bladi maius onus libenter aſſumit humeris: vt maiorem habeat remunerationem. Sic deberet pœnitens maiora onera ieiuniorum, laborum, & aliorum grauium ſibi aſſumere

Corinth. 3. vt magis remuneraretur. Apoſt. 1. Corinth. *Vnusquiſque mercedem accipiet ſecundùm ſuum laborem.* Ber. *Si penitentia noſtra paulatim minuitur: paulatim gemmis corona priuatur.* Item ad tranſeundum mare ſecurius eſt intrare magnam nauim, quàm paruam. Nauis eſt pœnitentia; quia ſicut per nauem de ripa ad ripam traijcimur. Sic per pœnitentiam de mari huius mundi, ad cœleſtem patriam per-

Sap. 14. uenitur. Sa. *Exiguo ligno credut homines animas ſuas & tranſeuntes mare per ratem, liberati ſunt.* Item eſt & alia pœnitentia, quæ dicitur indiſcreta. Ideò ſciendum, quòd vult Deus ſibi prudenter ſeruiri vt non minorati & debiles fiant, & poſt medicorũ ſuffragia requirant. Diabolus enim contra hominem pugnat aſtutia potius, quàm viribus. iõ nos contra eum ſapientia pugnare oportet. Prouerb

Prouerb 8. *Melior eſt ſapientia, quam vires: & vir prudens, quam fortis. Qui nimis pellem extendit, diſſipat eam: & arcus nimis tentus debilitatur. Qui nimis emungit, elicit*

Rom. 6. *ſanguinem.* Rom. *Rationabile ſit obſequium veſtrum*

Item

Item ille, qui equum ſuum nimis fatigat in principio itineris, in fine non perficiet curſum ſuum. ita qui nimis ſeipſum affligit, parum proficit. Ber. *Qui ex indiſcretionis vitio ieiunat, & vigilat: & talia agit. vt deficiente ſpiritu, vel corpore languente, ſpiritualia impediantur: abſtulit corpori ſuo boni operis effectum.* Prouerb. *Exemplum Deo honorem. Sacrilegus eſt, & omnium vitiorum reus.* Iſte innocentem crucifigit, quando latronem crucifigere debuit. occidit hominem, cum feram interficere credit, ſicut Lamech. Aug. *Carnem reſtringere debemus, non extinguere: reprimere, non opprimere: ſeruiat, nō ſæuiat: ancilletur, non dominetur, alioquin morietur.* Item iſte nimis nauem ſuam onerat, quæ contra pericula alleuianda eſſet: & ideò ſæpe ſubmergitur. Item ſimilis eſt illi, qui vermes vult excutere de arbore, & excutit flores, & fructus cum vermibus. Et lotrici, quæ pannos lauando lacerat, ſuper lapidē percutiendo. Grego. *Bonæ voluntati non ſemper credendum eſt: ſed regenda, & refrenanda, maximè in inſipiente.* Item ſi ille, qui aufert vitam alicui, qui victurus eſſet per annum, homicida iudicaretur: quantò magis ille, qui ieiunijs, & afflictionibus ſe afficit: vt decem annis citius, quàm moriturus eſſet, è vita decedat? Ber. *Non habet callidus hoſtis efficatius inclinamentū ad tollendū de corde charitatē, quàm ſi efficere poſſit, vt ī ea incautè, et ſine diſcretione ambuletur.* Prouer. 10.

Item eſt pœnitentia tarda, quæ eſt oneroſa, & damnoſa. & propterea non tarda: ſed feſtina ſit

pœnitentia noſtra; quia per feſtinationem pœnitentiæ.

Placatur ira diuina.
Confutatur Dæmonum ſuperbia,
Recuperatur iuſtitia perdita.
Acceleratur vita perpetua.

Primò debet eſſe feſtina, & non tarda; quia p feſtinantiam placatur ira diuina, & ad miſericordiam dignus efficitur pœnitẽs: quiá plus Deo placet feſtina pœnitentia, quàm dilata. Illi enim, qui citò conuertuntur de peccato, ex optimo vitę ſuę Deo offerunt. Alij quaſi feces Deo reſeruant. Vnde qui vſque ad ſenectutem expectant pœnitentiam facere, illis ſimiles ſunt, qui dominum ſuum cibare volunt pane muffido, & furfure vitæ ſuę, & fece vini ſui potare; cum de meliori deberent illi dare, De vita ſua, quod melius, & pulchrius eſt, dant Diabolo, & mundo. reliquias verò Deo uolunt dare. Pſal. *Fortitudinem meam* (ad tibi ſcilicet
Pſal. 58. ſeruiendum) *cuſtodiam*. Item iſti iniuſti ſunt ſibi ipſis. Si aliquis haberet quattuor equos, & imponeret debiliori totum onus illorum quattuor, non tantùm iniuſtus, ſed vt ſtultus ridendus eſſet. ſic ille, qui totum, quod facere debuit tempore pueritiæ, iuuentutis, adoleſcentiæ, & ſenectutis, ſuper ſenectutem impoſuerit, quando iam præ debilitate ſe ipſam portare non valet. Mal. *Maledictus do-*
Mal 1. *loſus, qui habet in grege ſuo maſculum: & immolat debile Deo ſuo.* Item inimicus eſt ad ſe ipſum, dum ſe

po-

potius vult habere malum, quàm bonum: infirmum, quàm ſanum: mortuum, quàm viuum: ſeruum, quàm liberum: nihil habentem, quàm eſſe omnium bonorum participem. Eccle. *Melior eſt vnus timens Deum, quàm mille filij impij.* Item ille, q non poteſt leuare onus peccatorum, quod minus eſt: quo modo leuabit illud, quod maius eſt, & ipſe erit debilior? ſimilis eſt cuidam homunculo, qui dum in ſilua pararet ſibi ligna, tam ingentem faſciculum parauit, vt vix poſſet mouere: & cũ deberet ſubtrahere, ſemper aliquid addebat. & ita tanto ſuccubuit oneri. Eccleſ. 16.

Secundò debet eſſe feſtina, & non tarda; quia ex hoc confutatur Dęmonum ſuperbia. Magnum periculum eſt homini peccatori ſine pœnitentia longo tempore diſcurrẽter tranſire. Nam per totum illud tempus captus tenetur vinculis inimicorum, à quibus ſolui poſſet, ſi vellet. Baruc. *Quid eſt ò Iſrael.* (ideſt peccator) *quòd in terra inimicorum es?* ſcilicet captiua, & ligata teneris. Prouer. *Quæ in iuuentute* (ideſt in vita) *non congregaſti, quomodo in ſenectute* (ideſt in morte) *inuenies?* Iſte ſeminat maledictionem, & vult benedictionem metere, contra Apoſtolum qui dicit. *Quæcunque ſeminauerit homo, hæc & metet.* Item ſimilis videtur eſſe illi, qui ludit ſcaccorum ludo, & parum ludum cognouit. Ego permittam mihi familiam auferri: de inde mactabo illum, cũ quo ludo, in angulo: cum tamen ſciat eum, cum quo ludit, peritiſſimum lu- Baruch. 3. Prouer. 16.

ſorem: velut imperitiſsimus luſor eſt peccator, qui ſemper in ludo tentationum ſuccumbit. qui familiam virtutum, & bonorum operum per peccatum ſibi permittit auferri, ſcilicet in angulo, ideſt in fine vitæ non mactat luſorem peritiſsimū, qui eſt Diabolus. ipſe enim ab initio mundi exercitatus eſt in ludo tētationum, & deceptionum. Quia ergo præſumptione cōfidit peccator, quòd in angulo debeat eum mactare, ideſt in fine vitæ ſuæ vincere, quando grauius tentat, vt dicit Gre. *Tunc Diabolus grauiores tentationes ingerit, quando fini magis appropinquare conſpicit.*

Ecclе. 17. Tertiò debet eſſe feſtina; quia ex hoc recuperatur iuſtitia perdita. Eccl. *Pœnitentibus dedit Deus viam iuſtitiæ.* Morans autem in peccato, ſemper addit peccatum peccato, & ita pœnam pœnæ. Gre. *Peccatum, quod per pœnitentiam non diluitur, mox ſuo pondere ad aliud trahit.* Mora enim in peccatis, tanquam debitum, currit ad vſuram; quia quantò diutius erit in peccatis, tantò plus ſoluet de pœna. Sicut quantò plus differt homo ſoluere, quod debet ad vſuram, tantò plus ſoluet, cum tempus aduenerit.

Rom. 2. Rom. *Secundùm duritiam tuam, & cor impœnitens theſaurizas tibi iram in die iræ.* Verè magna eſt vſura, quando pro vno denario ſoluitur pecunia infinita, ideſt pro una delectatione peccati pęna æterna.

Eccle. 20. Eccl. *Datum inſipientis non erit tibi vtile; oculi enim illius ſeptemplices ſunt. exigua dabit, & multa improperabit.* Item ſi aliquis iuuenis dominum

ſuum,

ſuum, quandiu potuiſſet, impugnaſſet: & poſtea ſenio confectus ſeruitium ſuum ei offerret, credo, quod non multum curaret. Sic qui impugnat Deũ in iuuentute: & ei ſeruire diſponit in ſenectute. Mat. *Si offeras claudum, vel lãguidum nonne malum eſt?* Matth. 1.
Item membrum de nouo fractum citius renodatur. & infirmitas non diuturna facilius ſanatur. & ſordes in vaſe derelictæ, & inueteratæ difficilius remouentur: ſed nouæ facilius terguntur. Eccleſ. *Ne demoreris in errore impiorum. ſed ante mortem confitere, &c.* Eccle. 21.
Item ſi aliquis regi ſuo in magno debito fœneretur. & rex diceret ei: niſi citò quod debes, reddas, incarcerabo te in perpetuum: & reddes tunc in centuplum: multa incommoda ſuſtineret, quin prius redderet. Sic Deus comminatur tibi pœnitentiam, & carcerem inferni: nec exibis inde, donec reddas nouiſsimum quadrantem; quia pœnam ſolues ibi in futuro maiorem, ni ſoluas in præſenti. Item canis videns ſe percutere volentem, ſalit lutum, vel ſpinas: & ita intrat aliquam pœnam, vt maiorem euitet. Et latro potius eligit aurem, vel pedem amittere: vel in exilium mitti, quàm ſuſtineat ſuſpendium. Et homo non uult pœnitentiam agere in præſenti, vt pœnam euitet æternam? Iob. *Qui timet pruinam, irruet ſuper eum nix.* ideſt qui renuit pœnitentiam in præſenti, ſuſtinebit maiorem in futuro. Iob 6.

Quartò feſtinare debet propter temporis breuitatem: & ex hoc acceleratur ad vitam perpe

tuam. Quando aliquis inchoat dictam ſuam hora tarda, oportet eum magis feſtinare. Seneca. *Faciamus quod in itinere fieri ſolet.* Qui tardè exierunt, velocitate moram compenſant. Stultus eſt agricola, qui eo tempore ſeminat, quo metendum eſſet. Sic qui in ſenectute expectat pœnitentiam ſuam facere, quando deberet fructus pœnitentiæ recipere. Item, cum ſine veſte nuptiali nemo poſsit intrare ad nuptias cœli, fatuus eſt, qui morte urgente quærit veſtem nuptialem ſibi parari. Pœnitentia perficitur corde, ore, & opere. Corde, quia pœnitentia ficta Sauli non profuit. Vnde Pſalmus. *Tibi dixit cor meum.* Ore, *Qui abſcondit ſcelera ſua, non dirigetur.* Opere, vt ſit virtuoſa ſine alicuius mali admiſtione. Amos. *Quærite bonum, & non malum, vt viuatis.* Eſt fructuoſa ſine procraſtinatione pœnitētia. *Nō tardes conuerti ad dominum, & ne differas de die in diem.*

1. Reg. 15. Pſal. 26. Prouer. 28. Amoſ. 5.

De Prædicatione.

PRædicare ſecundùm grammaticos eſt apertè ſeu publicè dicere, celebrare, diuulgare, & laudare: quod fit linguis loquēdo. Tenetur enim prędicator impio obijcere impietatem ſuam: licèt ille non ſemper acquieſcat; alioqui ſanguinem eius Dominus requiret de manu ſua.

Prædicatorem oportet lucere, vita ſcilicet, & doctrina. Sed ad hoc, vt homo bene prædicet,

multa videntur valere, ſcilicet vt prædicator ſit.

Vita laudabilis,

Doctrina facilis,

Eloquentia vtilis.

Primò ꝙ prædicator ſit vita laudabilis. vt ipſe laudabiliter viuat; litteræ enim non habent auctoritatem, niſi in illis pendeat ſigillum authenticum. Sic ſciens multas litteras non habet auctoritatem, quòd credatur ei, niſi habeat teſtimonium bonę vitæ. Math. *Qui fecerit, & docuerit, hic magnus vocabitur in regno cælorum.* Aug. *Non obedienter auditur, qui ſeipſum non audit.* Iuuare debet vita doctrinam, non impedire. Prædicatores, qui dicunt, & non faciunt, ſimiles ſunt cæcis, & claudis, qui ſedent in introitu ciuitatis mendicantes. qui tranſeuntibus viam præmuniunt: ſed nunquam p eam ambulant, contra illud Iaco. *Sic loquimini, & ſic facite.* Item carnifices, qui carnes alijs vendunt, peiores ſæpe comedunt: & ſutores calceamentorum peiores ſotulares portant. Sic clerici, & ſacerdotes, qui alijs miniſtrant verbum ſalutis, interdum ſunt alijs deteriores. Pſal. *Peccatori dixit Deus, quare tu enarras iuſtitiam meam, &c.* Indignum enim eſt, cœleſtem doctrinam in vaſe immundo ponere. Prouerb. *Quomodo ſi argento ſordido ornare velis vas fictile. Sic tumentia labia cum peſſimo corde ſociata, &c.* Sicut irriſione dignus eſt, qui argento vas fictile onerare vellet: &, cum vellet lutum decorare, ſordidaret argentum. Sic irriſione dignus eſt,

Matth. 6.

Pſal. 9.

Prouer. 16.

qui(cum malus ſit)bona dicit.& docēs bona,quo dammodo ſe obligat ex doctrina ſua ad faciendum.Grego. *Qui alios ad bene operandum excitat,ad bene agendum ſeipſum ligat*. Qui prædicat aliquā delectationem venenoſam,& eam poſtea ſumit, nō videtur credere,quod dicit Apoſt. *Qui prædicas nō furandum,furaris*. Item qui bene docet,& malè viuit, quaſi qui defert lucernam ante ſe, quæ immū ditiam ſuam alijs oſtendit:& litteras ſuæ damnationis publicat.Proſper. *Bene loqui, & malè viuere nihil aliud eſt,quàm ſua ſententia ſe damnare*.Apoſt. *In*

ad Rom.2. *quo alium iudicas,te ipſum condemnas*.Se ipſum confundit,& ſibiipſi contradicit.Ioan. *Non confundāt opera tua ſermonem tuum*.Iſte habet linguam longè maiorem manu.quod eſt monſtruoſum. Grego. *Monſtruoſa res eſt manus remiſſas,& linguam magniloquam habere*.Item quis crederet illi,qui aliquam viam aſſereret latronibus plenam, & eandem frequentaret? Item quis non haberet ſuſpectam exhortationem inſequendi hoſtes ab eo,qui eſſet ex

Tren. 4. parte hoſtium.Tren. *Crediderunt reges terræ, & vniuerſi habitatores orbis,quòd ingrederetur hoſtis per portas Hieruſalem propter peccata prophetarum eius, & iniquitates ſacerdotum eius.*

Secundum eſt,quòd doctrina prædicatoris ſit aperta,& facilis.Prouerb. *Doctrina prudentum facilis*.Eccl. *Ne abſcondas ſapientiam in decore eius*. Aug.

Prouer.14. Eccl.4. *Quid prodeſt clauis aurea,ſi aperire non poteſt,quod volumus? Et quaſi obeſt lignea, ſi poteſt (quod nihil aliud*

quærimus) patere, quod clauſum eſt. Quid prodeſt locutionis integritas, quam non ſequitur intellectus audientis? c[illegible] loquendum omnino ſit nulla cauſa. Et quod *loquimur non intelligant: per quos, vt intelligant, loquimur.*

Tertium eſt, quòd doctrina prædicatoris ſit vtilis. Aug. *Dixit quidam eloquens, & verum dixit. ita debemus dicere eloquentem (ait) vt doceat, vt delectet, vt flectat.* Deinde addidit. *docere neceſsitatis eſt. delectare ſuauitatis. Flectere victoriæ. docendi neceſsitas in rebus eſt conſtituta, quas diximus, vt veritatem docendo non deſeramus, quo minus intelligantur, minus placeāt, minus moueant quæ dicuntur:* vera tamen, & iuſta dicantur. alia duo in modo, quo dicamus, non dixit. Sed delectare vult eum ſibi dixi autē flectere neceſſe eſt, quomodo dicat. Delectandus eſt auditor, & ita flectendus, vt non moueatur ad agendum, & ſi delectatur. Si ſuauiter loquaris, ita flectitur, ſi ames quod polliceris, timeat quod minaris. Prædicare actus eſt principaliſsimus, & proprius Epiſcopi, & dignior, quàm baptizare. D. Thom. parte 3. q. 67. ar. 1. Gersō par. 4. eum conſulito in operibus.

De Perſeuerantia.

PErſeuerantia dicitur voluntas perferendi paſſiones ſine defectione. & eſt ſpecies fortitudinis. Vel eſt propoſitum perſeuerandi in bono vſque in finem, & eſt conditio annexa cuilibet virtuti. Vel eſt continuatio boni vſque in finem, &

non eſt nomen virtutis hoc modo. ſed ſtatus conſequentis ad omnes virtutes.

Perſeuerantia comédabilis eſt à multiplici ſuo effectu, ſcilicet, quia.

Multa bona impetrat.
Impetrata conſeruat.
Virtutem operanti miniſtrat,
Coronam laborantibus donat.

Primum, quod perſeuerantia facit, eſt; quia bona impetrat. Luc. *Et ſi perſeuerauerit pulſans, propter improbitatem eius ſurget: & dabit illi quotquot habet neceſſarios.* Si homo tantum perſeueraret in omni oratione, quãtum pauper ad oſtiũ diuitis pro eleemoſina, citius impetraret ſpiritualem eleemoſinam, quàm ille corporalẽ. Apoſt. *Perſeuerãtes in oratione, Spiritum ſanctum acceperunt.* Luc. 10.

Secundus effectus; quia bona impetrata, & acquiſita conſeruat, & cuſtodit. Augu. *Perſeuerantia magnum Dei donum eſt, quo dona cætera conſeruantur.* Perſeuerantia datur homini per bona merita. gl. ſuper illud. *Retribuit mihi Dominus ſecundùm iuſtitiã meam.* pro fide, ſpe, & alijs operibus reddet Deus perſeuerantiam. Virtutes enim per bona opera merentur augeri, & tandem perfici. Perſeuerantia verò nihil imperfectum relinquit. Seneca. Videmus debiles mulieres ſenilis ætatis peregrinationes longas perficere. Videmus naturam nuce modica continuè operando arborem magnam efficere: & aquam, quæ adeò mollis eſt, lapidẽ adeo Pſal.

durum perſeueranti concuſsione cauare.

Tertius effectus eſt; quia virtutem operanti mi niſtrat, ne deficiat: & aſpera facit mollia, & ſuauia. Ber. *Subitò procedēti de vmbra ad ſolem. de ocio ad laborem graue cernitur omne, quod incipit. Sed poſtquā ab his deſſueſcere, & ab illa ſe paulisper aſſueſcere cœperit, vſus tollit difficultatem, inuenitq; facile quod impoſsibile putauit.* Seneca. *Perſeuerandum eſt, & aſsiduo labori robur addendum.* Iob. *Timebit iuſtus viam. & mundis manibus addet fortitudinem.* Sic homo in principio ſuæ conuerſionis deficiens. Gal. *Bonum facientes non deficiamus.* Item poma putrida, & vermiculoſa, & ſine cauda citò cadunt de arbore. ſed ſana bene ſe tenēt uſque ad maturitatem. Sic peccatores interius putridi, & vermiculoſi, & carentes cauda perſeuerantiæ citò cadunt pro modico vēto tentationis. Iob. *Tollet eos ventus vrens, & auferet de loco ſuo.* Iob. 17. Gal. 6. Iob. 37.

Quintus eſt; quia coronam laborantibus donat. Apoc. *Eſto fidelis vſque ad mortem: & dabo tibi coronam vitæ.* Ber. *Perſeuerantia eſt ſpiritualis filia ſummi regis, virtutum finis, & conſummatio.* Chriſoſt. *Tolle perſeuerantiam, nec obſequium mercedem habet, nec beneficium gratiam, nec gloriam fortitudo. Non enim qui cœperit: ſed qui perſeuerauerit, hic ſaluus erit.* glo. Non cœpiſſe virtus eſt, ſed perfeciſſe. Chriſoſt. *In cœpiſſe multorum eſt: ſed perfeciſſe paucorum.* Conſueuerunt multi in initio feruentes eſſe, in fine remitti, & diſſolui. Quæ utilitas eſt ſenū primò floren- Apoc. 2.

tium,

tium,& poſtea tabeſcentium?Greg. *In caſsum bonum incipitur,ſi ante vitæ terminum deſeratur. quia & fruſtra velociter currit, qui, priusquam ad metam veniat,deficit.*Ideo cauda hoſtiæ iubetur offerri.Leu.

Leuit.3. *Indecens eſt animal ſine cauda.*Vnde dicitur,quòd pauo auis ſine cauda non audet apparere præ verecundia.Sic ſine cauda perſeuerãtię nõ audebit aliquis coram Deo in die iudicij apparere.Item qui nauigant per mare, pp vẽtũ cõtrariũ nõ dimittũt nauigare.Sed contra ventum perſeueranter laborant,donec ad portum veniant. Canis venaticus ſequitur leporem per ſpinas,&tribulos,donec apprehendat. Sic nos Deum.

1.Corin.9. *Sic currite,vt comprehendatis.*Sed quatuor ſunt impedimenta, quæ retrahunt hominem à perſeuerantia.

Primum eſt delectatio, quando quis voluptatibus delectatur.

Secundum abundantia.

Tertium difficultas, vel labor.

Quartum eſt infortunium.

Conſeruatur perſeuerantia in bono agendo. *Nemo mittens manum ad aratrum.* Et in malo tollerando. *Væ his quæ perdiderunt ſuſtinentiam.*

A Deo remuneratur.

Videte vosmetipſos, ne perdatis, quæ operati eſtis. tentationem:nec modicum pati verbum, qua temeritate ergo magna præſumit, qui modica non poteſt?Prouerb.

Prouer.18. *Sapiens timet,et declinat à malo.ſtultus tranſilit,& confidit.* Magna ergo fatuitas præſumen-

mentis, quòd præſumit exire à peccato, quando voluerit: cum tamen à caſu in peccata modò care re non poſsit. Eccl. *Repromiſsio nequiſsima multos perdit*. homo à Deo poſitus in paradiſo terreſtri, ſtare non potuit: quomodo ergo in paradiſo cœleſti ſuis ſe viribus ponere præſumit? Preſumentes de ſe, & de ſua virtute gloriantes humilias. Ecc. 29. Iud. 6.

De Præparatione.

PRæparare eſt ante parare, quæ nobis vtilia fore credimus.

Præparatio eſt bona homini, cũ veleat ad qu n que. Solent enim homines præparari, nempè.

Ad defendendum.
Ad ſeruiendum.
Ad recipiendum.
Ad computandum.
Ad iuuandum.

Primò præparant ſe homines ad defendendũ, vt obſeſsi in caſtro. Obſeſsi enim, cum caſtrum defendere nituntur, tria facere ſolent, videlicet.

Auxilium domini inuocant.
Mors in circuitu ædlficant.
Et aditus hoſtibus claudunt.

Primò auxilium domini inuocant. Sic & nos in noſtrum adiutorium contra malignos hoſtes auxilium Dei, & Sanctorum implorare debemus. Hier. *Ito, & præpara te ad bellum*. Ita viriliter reſiſtendo Diabolo, non tradas caſtrum Domini tui ſine eius licentia: Sed præpara te ad bellum Dei,

& San-

& Sanctorum auxilium implorando. Item qui ob ſidentur, mittunt internuncios ad dominum, & ad amicos, vt eis ſuppetias ferant. Pſal. *Leuaui oculos meos in montes.* (ideſt ad Sanctos.) *vnde veniet auxilium mihi.* Quod figuratur, cum. *Viri iabes miſerant ad vniuerſos terminos Iſrael pro ſuccurſu.* Iſti nũcij ſunt orationes. Pſal. *Intret oratio mea in conſpectu tuo, &c.* glo. Mira virtus ponitur orationis, quæ, quaſi quidam nuncius, ad Deum vadit, & mandatum peragit, quò caro peruenire nequit.

Pſal. 120.

Reg. 4.

Secundò muros (ſcilicet virtutum) in circuitu conſtruunt. ſicut enim muri ingreſſum, & impetum hoſtium impediunt. Sic virtutes vitijs obſiſtunt. Largitas enim non permittit, quòd auaritia ingrediatur. Caſtitas prohibet luxuriam. Humilitas ſuperbiam, & ſic de alijs. Ideò Iud. Filij Iſrael circundederunt muris vicos ſuos in præparatione pugnæ contra Holofernem. Et nota, q ſi ruptura fit in muro, pátet aditus hoſtibus. Sic ſi habeas multa opera virtutum, & deficiat vna, habent aditum hoſtes tui, vt te capiant, & occidant Iob. *Quaſi rupto muro, & aperta ianua, irruerunt ſuper me.*

Iud. 10.

Iob. 16.

Tertiò aditum hoſtibus claudũt. Oſtia, per quę ſolent hoſtes intrare, ſunt quinq; ſenſus corporis Claude ergo feneſtras iſtas; quia per ipſas mors intrat ad animam. Iudith. *Nunciatum eſt Holoferni, quòd filij Iſrael præparent ſe ad reſiſtendum: ac montium itinera concluſerunt.* Holofernes Diabolum ſi-

Iud. 5.

gnifi

gnificat: qui quotidie animas noſtras im pugnat, vt eas acquirat: contra quem præparare nos debemus, ſicut dicitur Ecc. *Fili accedens ad ſeruitutem Dei ſta in iuſtitia, & timore: et præpara animam tuam ad tentationem: & deprime cor tuum, & ſuſtine.* Quo loco, Ecccl. 1.

Conſolationem capimus,
Erudimur,
Et monemur,

Conſolationem capimus, cum nos filios vocat. Non modica conſolatio eſſet pauperi humili orto genere, ſi rex adoptaret eum in filium, & hæredem: quod facit Dominus, quando dat peccatori, quòd recedat à peccato, & efficiatur filius Dei per gratiam. Rom. *Si autem filij, & hæredes.* Rom. 8.

Secundò erudimur, ibi. *Ad ſeruitutem Dei accedens.* In hoc docemur, quòd Diabolus impugnat eos, qui Deo ſeruiunt, & Diabolum ipſum deſerunt, vt Pharao filios Iſrael fugiendo perſecutus eſt. glo. Qui ab illecebris mundi vult abſtinere, & in Chriſto piè viuere, perſecutioné patitur, dum enim diuino ſeruitio ſe aſtringit, & præparat, bellum Diaboli contra ſe excitat. ſicut Rex ſibi ſubditos non impugnat, ſed aduerſarios.

Tertiò monemur, ne cadamus de equo virtutum, ibi. *Sta in iuſtitia, & timore.* Rom. *Qui ſe exiſtimat ire, videat, ne cadat.* Sequitur. *Deprime cor tuum.* Rom. 8. per humilitatem; quia humilitas liberat. *Et ſuſtine.* ꝑ patiētiā; qa radix virtutū, & cuſtos eſt patiētia.

Secundò debemus nos præparare ad ſeruiendum: ſicut miniſtrãtes cibos coram magnatibus. Iſti enim ſe præparant, vt decenter, & honeſtè ſeruiant. Sic qui Deo ſeruire deſiderant, præparare ſe debent, vt decẽter ſeruiant. Deus enim ſanctus, & mundus eſt: ideò vult habere ſanctos, & mundos ſeruos. Leuit. *Sancti eritis, quoniam ego ſanctus ſum.* Ideo primo Reg. *Præparate corda veſtra Domino.* i. per conſcientiæ puritatem, vel purgationem: *& ſeruitute illi ſoli.* Hic nota, quomodo debemus Deo ſeruire.

Leuit. 2.
Reg. 6.

Diligenter.
Libenter.
Reuerenter.
Et ſingulariter.

Primò diligenter, ibi. *Præparate.* Seruus diligẽs ſemper eſt paratus mandata ſui domini adimplere. Pſal. *Paratus ſum, & non ſum turbatus, &c.*

Pſal. 118.

Libenter, ibi. *Corda veſtra.* Quod non de puro corde, ſed inuito impenditur, non placet Deo: Paralip. *Seruite Domino corde perfecto, & animo voluntario; quia coacta ſeruitia non placent Deo.*

Paralip. 28.

Tertiò reuerenter, ibi, *Domino.* Si enim cum tãto timore, & reuerentia ſeruitur dominis terrenis propter eorum potentiam, & dignitatem: quantò magis Deo, qui eſt Rex regum, & Dominus dominantium? Pſal. *Seruitute Domino in timore.*

Pſal. 2.

Quartò ſingulariter, ibi. *Iſti ſoli.* Quia ſolis ſibi ſeruientibus dat pręmium. Non vult habere ſer-

uos ad medietatem. 1. Cor. *In omnibus exhibeamus nosmetipſos, ſicut Dei miniſtros.* non carnis, non mun di, non Diaboli: ſed Dei. Math. *Nemo poteſt duobus dominis ſeruire.* Cor. 6. Math. 7.

Tertiò debemus nos preparare ad recipiendum. Recepturi enim principem ſuum, præparãt ſe, & hoſpitium mundificant Grego. *Si domum noſtram quiſquam diues, ac præpotens amicus intraret, omni feſtinatione tota domus mundaretur, ne quid fortaſſis adeſſet, quod oculos intrantis amici offenderet.* Tergat ergo ſordes praui operis, qui Deo præparat domum mentis. Eccl. *Qui timent Dominum, præparabunt corda ſua: & in conſpectu illius ſeruant animas ſuas.* Require de hoc. Cap. de Munditia cordis. Eccl. 2.

Quartò debemus nos præparare ad computandum, ideſt ad rationem reddendam de bonis nobis commiſsis. Amoſ. *Præparare in occurſum Dei tui, Iſrael.* vulgo dici ſolet. bene munitus nõ timet. ſecurus expectat aduentum domini ſui. Ideò fatuæ virgines (quia non fuerunt paratæ, nec munitæ) à Deo turpiter ſunt repulſæ. paratæ verò honorificè ſunt receptæ. Math. *Ideò & vos eſtote parati, quia qua hora nõ putatis, filius hominis veniet.* ſ. ad iudicium. Veniet autem ad tria, nempè. Amoſ. 4. Math. 25.

Ad computandum.
Ad perſcrutandum.
Ad pugnandum.

Primò ad computandum. quia bona nobis cõmiſſa diſsipauimus, vt villicus iniquitatis. Luc. *Cui*

Luc.16. Math.25. *dictum eſt. Redde rationem villicationis tuæ*. Math. *Tūc temporis veniet dominus illorum ſeruorum, et ponet rationem cum eis*. Præpara ergo te in occurſum Dei tui, per tuæ conſcientiæ examinationem ante iudicium. Eccl.18. Ecclеſ. *Ante iudicium para iuſtitiam tibi*. ideſt bona opera, quæ pro te reſpondeant in iudicio: & ita ante iudicium interroga te ipſum.

Secundò veniet ad ſcrutandum. quia peccata noſtra abſcondimus. Soph.1. Soph. *Scrutabor Hieruſalem in lucernis*. peccata enim, quæ modò ſunt abſcondita, manifeſtabuntur, vt merces fardellorum in nūdinis. Corinth 4. prima Corinth. *Veniet Dominus, & illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium*. & ideò præpara te per confeſsionem, peccata deponendo. Sicut latro extra domum furtum proijcit, ne cum eo inueniatur. Pſal.94 Pſal. *Præoccupemus faciem eius, &c.*

Tertiò veniet ad pugnandum contra peccatores; quia mandata transgreſsi ſunt. Apoc. *Pugnabo cum illis in gladio oris mei. Pugnabit etiam orbis terrarum contra inſenſatos*. Non reſtat ergo niſi pacem facere cum illo. Luc.14. Luc. *Quis rex iturus facere bellū aduerſus aliū regem. rogat ea, quæ pacis ſunt*. quia ei reſiſtere non poteſt: ſic & nos faciamus.

Quintò debemus nos præparare ad adiuuandum. ituri enim ad curiam magnam, ornant ſe, & præparant diligenter. ſic nos, qui vocati ſumus ad curiam cœli, meritò nos præparare debemus, vt honorificè recipiamur. Apoc.20. Apo. *Venerunt nuptiæ agni,*

& vxor eius præparauit ſe. Nuptiæ iſtæ appellãtur beata vita. In introductione ſponſę ad ſponſum ſolent fieri conuiuia, & feſta magna. ſic erit in cõ iunctione Chriſti, & Eccleſiæ poſt iudicium quod figuratur Heſter. 1. vbi dicitur, quòd. *Rex Aſſuerus iuſsit præparari conuiuium pro coniunctione, & nuptiis.* Heſter. Tunc dabit ſponſus ſponſæ nouas robas, quando corruptibile hoc induet corruptionem: & mortale hoc immortalitatem. Et nota, ꝙ tripliciter oportet hominẽ prępararí ad nuptias iſtas, ſcilicet vt ſit.

Charitas in corde.
Pœnitentia in corpore,
Largitas in operatione.

Ad nuptias corporales tria hominum genera ſolent recipi, ad nuptiarum honorem, & decorem, & ſcilicet.

Bene induti.
Diuites.
Et curiales.

Primò bene induti; quia ribaldi à curijs principum expelluntur. Heſt. *Non erat licitum, ſacco in dutum intrare aulam regis Aſſueri.* Sic non habens veſtem nuptialem, ideſt charitatem, eiectus eſt à nuptijs Chriſti. Math. Heſt. 4. Math. 19.

Secundò diuites recipiuntur; quia ſoluunt pretium ſedis ſuæ, alij non. Sic ad conſortium beatę vitæ qui hic tribulationes, & anguſtias perſoluerunt. ideſt ſuſtinuerunt pro pretio. Luc. *Vos eſtis,* Luc. 20.

qui permanſiſtis mecum in tentationibus meis: & ego di ſpono vobis regnum, ſicut diſpoſuit pater mihi regnum, vt comedatis, & bibatis ſuper menſam in regno meo.

Tertiò largi, & curiales ſolent ad curias, & ad feſta vocari, auari nō. ſic miſericordes (quia Chriſtum in pauperibus refecerunt) à Chriſto proptere a digni ſunt vocari ad nuptias cœli. Math.25. Math. *Venite benedicti, patris mei, regnum percipite, &c. Eſuriui enim, & dediſtis mihi manducare, &c.*

De Probatione.

PRobare eſt demonſtrare, & argumentādo planum facere. Vnde probatio quærit rationē facti, & tangit cor.

Probare ſolent homines multa, quę probatione indigent. Nam ſicut probatur pecunia, vtrùm ſit bona, vel falſa. ſic Deus vult probare illos, quibus daturus eſt regnum multis modis, nempè.

In fide, vtrùm ſit conſtans
In tribulatione, vtrùm ſit patiens,
In tentatione, vtrùm ſit obediens,
In verbo, vtrùm ſit ſapiens.
In opere, vtrùm ſit compatiens.
In conuerſatione, vtrùm ſit placens.

Primò igitur probatur homo per fidem. Sicut clericus quando debet recipi ad ordinem, vel beneficium. 2.Cor.vlti. Corinth. *Voſmetipſos tentate, ſi eſtis in fide, ipſi vos probate in operibus.* Quia & fides ſine operi

bus

bus mortua eſt.Pet.*Probatio veſtræ fidei,multò pretioſior ſit auro,quod per ignem probatur.* ideſt.Fides veſtra per tentationem probata, & examinata. *pretioſior ſit auro.*Sicut enim aurum in fornace examinatur,probatum foras, cuius ſit fulgoris,apparet.ita fidelium conſtantia inter preſſuras cōtemptibilis videtur.Sed finito certamine, in iudicio, quantæ ſit gloriæ,oſtenditur. 1.Pet.1.

Secundò probatur homo in tribulatione, vtrū ſit patiens,ſicut aurum probatur in fornace ignis. Sap.*Tanquam aurum in fornace probauit electos Dominus.*Iob.*Probauit me quaſi aurum,quod per ignem trāſit.*glo.quædam patientia Sanctorum auro cōparatur. quia ſicut in metallis nihil pretioſior auro. ita hæc apud Deum omni laude dignißima.Ideò Iac.*Probabo eos,ſicut probatur aurum.* Qui autē in tribulatione deficiunt,aurum non ſunt,nec argentum:ſed es,vel plumbū.moneta, quæ falsò ſonat, vt æs:vel plicatur ſub digito,vt plumbum,non recipitur:ſed caſſatur.Hier. *Argentum reprobum vocate illos,vel falſam monetam.* econtra dicitur in Pſal. *Probaſti cor meum,& viſitaſti:nocte igne me examinaſti,&c.*Eccl.*Igne probatur argentum, & aurum.* homines verò receptibiles,ideſt digni ſunt,vt recipiantur in camino humiliationis, ideſt tribulationis,quæ animam humiliat,ne cadat per ſuperbiam.Eccl.*Vaſa figuli probat fornax:& homines iuſtos tentatio tribulationis.* Olla vacua igni appoſita crepat,plena non.ſic homo vacuus gratia crepat

Sap.3. Iob.28. Iac.13. Hier.6. Pſal.16. Eccl.2. Eccl.6.

per impatientiam.

Tertiò probatur per tentationẽ, vtrùm ſit obe-
ſal.80. diens. Pſal. *Probaui te apud aquã contradictionis.* glo.
apud populum contradicentẽ tibi. Qui enim gra-
ditur in via Dñi, multos habet cõtradictores, de-
tractores, & inſultores. Sic ꝓbauit Deus Abrahã.
Gen.12. Gen. *Tentauit Deus Abraham, & dixit ad eum. Tolle*
Tho.12. *filium tuum vnigenitum, &c.* Tho. *Quia acceptus eras*
Deo, neceſſe fuit, quòd tentatio probaret te. ſicut proba-
tur miles in torneamento. Aug. *Tentaris, vt proberis.*
Pſal.25. Pſal. *Proba me Domine, & tenta me. quia beatus vir,*
Iac.1. *qui ſuffert tentationem. &c.* Iac. *Tentaris, vt qui neſcie-*
Eccl.34. *bas te, à teipſo inueniaris.* Ecc. *Qui nõ eſt tẽtatus, quid*
ſcit. ideſt ſe ipſum non nouit. Greg. *Cùm tentamur,*
ad Dei iudicium recurrere debemus: & maiores laudes
Pſal.138. *referre, quàm pulſati fuerimus, nos noluimus.* Pſal. *Pro-*
ba me Domine, & ſcito cor meum. ideſt fac me noſſe.
Iob.1. Item tenta, vt exercearis. Iob. *Caldei,* ideſt Dæmo-
nes, *fecerunt tres turmas, & inuaſerunt camelos.* ideſt
Pſal.118. fortiores, & perfectiores. Pſal. *Seruus tuus exerce-*
batur in iuſtificationibus tuis. ideſt tentationibus:

Quartò per verba, vtrùm ſit patiens. Sicut porcus probatur in lingua, vtrùm ſit ſanus, necne. Non dicitur porcus ſanus, qui habet grana in lingua. Sic nec homo, qui habet mala verba, ſcilicet.

Murmurationis.
Detractionis.
Adulationis.

Mur-

Murmurationis.Greg. *Qualis quiſque apud ſe la teat, illata contumelia probat.* Sap. *Contumelia, & tormento interrogemus eum, & probemus patientiam eius.* Sap.2.

Detractionis.Hie. *In verborum pondere probatio conſiſtit vitæ humanæ.*

Adulationis.Prouerb. *Sicut probatur in conflatorio argentum, & in fornace aurum: Sic probatur homo in ore laudantium.* Sed hæc probatio habet tres gradus per teſtes. *Eritis mihi teſtes in Hieruſalem* Act. Prouer.18. Act.1.

Secunda per pactum. *Ante promiſerat Deus per Prophetas ſuos.* Rom.1.

Tertia per iuramentum.Heb. *Quoniam neminẽ habuit, per quem iuraret, iurauit perſemetipſum.* Heb.6.

Quintò per opera, vtrùm ſit compatiens.Sicut probatur arbor eſſe bona, vel mala ex fructu. Math. *Arbor bona bonos fructus facit. &c.* Ecc. *Samuel in filijs probatus eſt.* ideſt in operibus.Sap. *Filij, qui naſcentur, teſtes ſunt nequitiæ aduerſus parentes.* ideſt opera operarios accuſabunt in die iudicij. Ioã. *Me oportet operari opera patris mei. Opera enim, quæ ego facio, teſtimonium perhibent de me.* Ideò dicitur.Thi. *Solicitè curate ipſum. probabilem Deo exhibe te operarium.* Math.7. Eccleſ. Sap.4. Ioan.9. Thim.2.

Sextò probatur per conuerſationem, vtrùm ſit placens.Sic probatur homo ex habitu, vel facie. Ecc. *Ex viſu cognoſcitur vir: & ab occurſu faciei cognoſcitur ſenſatus ab inſenſato.* Homo cognoſcitur, ſi ſit bonæ, ſanctæ, & modeſtæ conuerſationis, & vi Ecc.19.

Eccl. 8. Eccle. 19. tæ, vel econuerſo. Ecc. *Sapientia.* (ideſt vita hominis) *lucet in vultu eius.* Ecc. *Amictus corporis, & riſus dentium, & inceſſus hominis enunciāt de illo.* Ideo Deut. 1. Deut. *Date ex vobis viros prudentes, & non ignaros; quorum conuerſatio ſit probata in tribubus veſtris.*

De Prouidentia.

PRouidentia eſt, qua futura proſpicimus, antequam facta ſint. Cuius partes ſunt ex pręſentibus futura perpendere, & aduerſus calamitatem aduenientem conſilio ſe pręmunire.

Prouidentia valet ad multa: ſed ſpecialiter ad duo.

Ad tentationem aduerſorum ſuſtinendam.

Et ad vitam perpetuam acquirendam.

Primò valet prouidétia ad tētationē, & tribulationē aduerſorū ſuſtinédā. Gre. *Hoſtis callidus tantò liberius pectus percutit, quantò nudum à prouidentiæ lorica deprehendit: & tantò quiſque minus aduerſitate premitur, quantò contra illam præſciendo paratus inuenitur.* Minus enim iacula feriunt, quę præuidentur. &c. Sen. *Tunc per rationem recte viues, ſi omnia aſſimes, & propenſes.* Idem. *Si prudens eſſe cupis: futura attente proſpice. & quæ poſſunt contingere, animo tuo cuncta propone. Nihil tibi ſubitum ſit: ſed totum ante conſpicies.*

Secundò valet ad vitam perpetuam acquirendam. Si pro ſuſtentatione vitæ vnius anni tam ſol

licitè prouidet ſibi homo in æſtate: quare de vita ęterna, in qua ſemper victurus eſt, non prouidet in vita iſta? Deu. 5. *Vtinam ſaperent, & intelligerent, ac nouiſsima prouiderent.* Si homo non poteſt habere victum temporalem ſine magna prouidentia, & ſollicitudine. quomodo eſt ita fatuus, quòd putet ſe habere æternam, & beatam vitam ſine prouidentia, & labore? Chriſoſt. *Eſcam corporis, ſi ſollicitus non fueris, non habebis: iuſtitiam verò ſi ſollicitus nõ fueris, habebis.* Quæ ergo dementia eſt non eſſe ſollicitum de eo. quod, niſi ſollicitus fueris, perdes? & eſſe ſollicitũ de eo, quod, ſi ſollicitus fueris, apprehendes? Item ſi homo deberet ire vltra mare ſine reditu, prouideret ſibi longè ante de neceſſarijs vię, de quibus ibi viueret: & forſitan portaret ſecum quicquid habere poſſet. Et tamen miſer homo citò receſſurus de mundo iſto ſine reditu, & ignorat diem: & non prouidet ſibi de quo viuat in futuro: quod & bruta faciunt, vt formica. Prouer. *Vade ad formicam ò piger. &c.* Deut. 4. Prou. 6.

De prouidentia Dei habes. Gen. 1. & 37.

De creatione hominis, & de prouidentia humana habes. Deut. 32. Prouer. 6. Ecc. 7. Sap. 9.

Cogitationes enim mortalium timidæ, & incertæ prouidentię noſtræ.

De Purgatorio.

PVrgatorium eſt locus, in quo eſt ſimul pœna ſenſus, & damni: vtraque tamen temporalis. Et capitur Purgatorium non ſolùm pro loco: ſed pro pœna quoque purgatoria (vbicunque tamen illa ſit) quod tamen negant quidam hęretici. Contra quos ratio eſt aperta in contrarium. Conſtat, quòd omne peccatum non eſt mortale: ſicut nec omnis infirmitas eſt ad mortem. Nec omnis offenſa punitur à iudice pœna mortis: nec omnis caſus inducit mortem. Et ſic in alijs multis. ſi ponatur, quòd aliquis decedat in venialibus tantùm, conſtat, quòd non damnabitur in æternum; quia non habet mortalia: ergo ſaluabitur aliquādo; ex quo non damnatur. non poteſt tamen ſaluari, niſi purgetur; ergo eſt aliquis locus in alio ſeculo ad purgandum.

Vid. Th. de Ag. in li. 4. diſt 45. Rich. in 4 diſt. 21. ar. 1. q. 1.

Item cum aliquis cōfitetur de mortalibus grauibus, aut remittitur ei tota pœna neceſſariò debita, aut non. ſi ſic, quis ergo faceret fructus dignos pœnitentia, iuxta pręceptum Ioannis Baptiſtę, ſi non oportet, quòd ſoluat pœnam nondum ſolutam? Dic ergo, quòd in alio ſeculo eſt purgatorij locus, in quo purgantur animę, antequàm aſſumantur in gloriam. quia non erit ęterna; quia non damnabitur; ergo tranſitoria: ergo in alio ſęculo eſt pœna purgatoria, quæ tranſit, & purgat. Poteſt autem ſanè credi, quòd illa pęna eſt ignis,

iuxta verbum Apoſt.ad Corinth.*Si cuius opus ar-ſerit*(i.cremabile erit) *detrimẽtũ patietur;tũ quia pœnam luet, tum quia minorem in cœlis habebit gloriam.* ſalute æterna. *ſe autem ſaluus erit. quaſi per ignem.* commemorat lignum,argẽtum,ſtipulam,& eius modi.in auro intellectum deſignat.in argento eloquium.in lapide pretioſo opus incorruptum.in ligno affectionem cognationis.in fęno poſſeſsionis.in ſtipula familiaritatis. Hęc ignea purgatione examinanda ſunt.Videtur autem ſentire Grego.in Moral.quòd idem ſit ignis infernalis,& purgatorius·ſicut idem eſt ignis,qui aurum purgat, & paleas concremat. Et ſecũdùm hoc videtur ponendus iſte locus purgatorius ſubtus limbum, quaſi ignobilior locus, de quo purgati tranſierũt olim ad limbum. 1.Corin.3.

Item creditur, quòd mali angeli ſint miniſtri pœnarum;quia boni angeli non leguntur puniſſe bonos.magis autem conuenit hoc malis.Et quanuis non intendant purgare,ſed affligere:tamen illa afflictio, vel punitio eſt purgatio.

Differt autem hęc pœna, ſcilicet purgatoria à pœna pœnitentiæ præſentis vitæ in tribus, ſcilicet.

- Quia hęc eſt leuior:illa acerbior.
- Quia hæc eſt interdum breuior, illa prolixior.
- Quia hæc citò liberat;illa eſt tardior.

Dico,quòd illa pœna accerbior eſt iſta; quia

ibi punientur venialia, & reliqua debita pro mor talibus, quæ non ſunt hic ſoluta. Greg. *De quibuſdam leuibus culpis ante iudicium ignis purgationis credendus eſt.* Auguſt. *Purgandus eſt igne purgationis, qui hic diſtulit fructum conuerſionis. Hic autem ignis (& ſi æternus non ſit) miro modo eſt grauis; excedit enim omnem pœnam, quam aliquis paſſus eſt in hac vita.* Nunquam enim in carne inuenta eſt tanta pœna: licèt mirabilia paſsi ſint ſancti martyres tormenta.

Multi tamen ſunt, qui non timẽt hunc ignem; quia non cogitant de illo, nec conſiderant conditiones eius terribiles. & ideò non cauent à pecca tis. Exemplum de cæco, qui tranſiuit vadum peri culoſum, vbi ſe videns, non eſt auſus tranſire. Aliqui ſunt, & ſi cogitant de illo: tamen firmiter non credunt; & ideo non timent, ſecundùm quòd vul-
Gen. 2. gò dicitur. *Stultus non timet, donec capiatur.* Exemplum Gen. de Sodomitis, qui noluerunt credere Loth de excidio ciuitatis, & exire cum eo.

Iſta pœna interdum eſt breuior illa, aut prolixior. Creditur enim, quòd in modico tẽpore per magnam contritionem, vel pœnitentiam hic voluntariè factam ſe poſsit expedire quis de longa ibidem ſuſtinenda. Vnde ille, qui expectat facere pœnitentiam ſuam in purgatorio, ſimilis eſt homini, qui pro vno obolo, quem modò nõ vult ſol uere, obligat ſe ad centum libras. quia illa pœna
1. Corin. 3 grauior eſt in centuplum. *Qualis vnuſquiſque fuerit, ignis probabit.*

Tertiò iſta pœna eſt meritoria præmij maioris, illa retardat à premio; caret enim Dei viſione, quam per timorem, & amorem deſiderant habere Sancti. Pœna itaque purgatorij eſt maxima. Nam ſicut delectationes ſpirituales ſunt intenſæ: ita triſtitia de abſentia præcellit omnem dolorē corporeum.

Quibus quærendus eſt Deus.

QVærunt Deum multi, & non inueniūt. Et hoc quia non quærunt.

Sicut debent.

Quando debent.

Vbi debent.

Tria ergo ſunt hic conſideranda, ſcilicet quomodo quęrendus eſt Deus. Quādo, & vbi. de quo nota, quia quærendus eſt.

Lachrimabiliter.

Diligenter.

Perſeueranter.

Primò lachrymabiliter. ſicut mulier quærit filium amiſſum. Luc. *Ego, & pater tuus dolentes quærebamus te.* Ber. *O bone Ieſù, quomodo in gaudio te inueniam, quando mater dolens vix inuenit?* Luc. 2.

Secundò quærendus eſt diligenter. Si homo ita diligenter Deū q̄reret, ſicut q̄rit acum, vel obolū, fortè inueniret. Luc. *Quæ mulier ſi perdiderit dracmam vnam, nonne accēdit lucernam, & euerrit domum:* Luc. 15.

&

Deut.4. *& quærit diligenter, donec inueniat.* Deut. *Si quæſieris dominum Deum tuum, inuenies eum: ſi tamen toto corde quęſieris eum.* Magna ſtultitia hominum, qui quęrunt cum magno labore, & ſolicitudine, quæ uix, vel nunquam poſſunt inueniri: & non quærunt. quæ citò inueniuntur. Temporalia vix inueniuntur quæſita.

Eccle.11. Eccleſ. *Si ſecutus fueris. ſcilicet temporalia, non apprehendes.* Cœleſtia verò ſi quęſieris, ſtatim inuenies.

Math.17. Math. *Omnis, qui quærit, inueniet.* Item ſtultus debet reputari infirmus, qui non vult quærere medicinam, vel ſanitatē, & moritur: & ſi quæreret, inueniret, & viueret. ſic infirmus ſpiritualiter. ſicut ſcriptum eſt. *Quærite Dominum, & viuet anima veſtra.* Econuerſo dicitur.

Rom.15. Rom. *Si quis non quæſierit Dominum, morietur.*

Iſa.21. Tertiò quęrendus eſt perſeueranter. Iſa. *Venit nox, & mane, ſi quæritis, quærite.* ideſt ſi quæritis in die proſperitatis, quęrite in nocte aduerſitatis.

Pſal.104. Pſal. *Quærite faciem eius ſemper.* quia ſemper eius auxilio indigetis.

Cant.3. Cant. *Circuibo ciuitatem. &c. Surgam de lectulo carnalium voluptatum. quæram per totum mundum publicè, & priuatim, ſi fortè inueniam, quod diligit anima mea.* ideſt Deum meum, quem diligo tota mente, &c. Paululum cum pertrāſiſſem, inueni quem diligit anima mea. Inuentum tenui, nec dimittam, ideſt ardentiſſima fide, & dilectione ei adhæſi. Sed non inuenitur Deus à quærenti bus; quia non quærunt eum tempore congruo. Tempus autem congruum eſt vita præſens. Iſa.

Quærite dominum, dum inueniri poteſt. ideſt dum viuitis. Tempus enim quærendi Dum congruū eſt.

Dum dies eſt.

Dum præſens eſt.

Dum miſericors eſt.

Primò dum dies eſt. ergo quęramus eum; quia vix aliquis de nocte inueniri poteſt. Cant. *Per noctes* (ſcilicet culpæ, & ignorātiæ, vel mortis) *quæſiui quē diligit anima mea: quæſiui eum, & non inueni.* Noli ergo expectare quærere Dominum, vſq; ad noctem culpæ, vel mortis: ſicut faciunt multi, de quibus dicitur Ioan. *Ego vado, & quæretis me: & in peccato veſtro moriemini.* Sed ſicut ille Ioſias, de quo dicitur 2. Paralipo. Cum adhuc puer eſſet, cœpit quærere Dominum; quia dicitur in Prouerb. *Qui mane vigilauerit ad me, inueniet me.* mane ſcilicet iuuentutis. Cant. 3. Ioan. 8. Paralip. 33.

Secundò dum eſt propè Deus, quærendus eſt, & præſens: Iſa. *Quærite Dominū, dum inueniri poteſt. inuocare eum, dum prope eſt.* pulſat enim ad oſtium cordis. non oportet eum multum longè quærere. Apoc. *Ego ſto ad oſtium, & pulſo.* aperi ei ergo citò, ne forte declinet, & recedat: & non poſsis eum inuenire cum ſponſa, quæ dicit Cant. *Vox dilecti mei pulſantis. aperi mihi ſoror mea, amica mea.* Sequitur. *Spoliaui me tunica mea, &c.* Paulò poſt ſequitur. *Surrexi, vt aperirem dilecto meo. at ille declinauerat, atque tranſierat. quæſiui illum, & non inueni. vocaui, & non reſpondit mihi.* Nec mirum, quia ad oſtiū Iſa. 60. Apoc. 3. Cant. 5.

tuum pulſauerat,& noluiſti aperire. Ideò dicitur
Ioan.6. Ioan. *Adhuc modicum tempus vobiſcum ſum: quæretis me, & non inuenietis: & vbi ſum ego, vos non poteſtis venire.*

Tertiò tempus quærendi Dominum eſt, dum miſericors eſt.ideſt dum vacat negocijs noſtris. Qui habet negotium ad regem,obſeruat, quãdo poſsit inuenire illum placatum. Nunc eſt tempus miſerendi:nũc omnis,qui piè quærit,inuenit. Sed cum acceperit tempus, vt iuſtitia iudicet, non erit tempus miſericordiæ:ſed iuſtitiæ. Nunc ergo
Oſeæ.10. eſt tempus requirendi Deum, nunc eſt tempus
Luc.13. miſericordiæ. Oſeæ. *Tempus requirendi Dominum cum venerit, qui docebit nos iuſtitiam.* Luc. *Contendite intrare per anguſtam portam. quia dico vobis, quòd multi quærent intrare, & non poterunt.* Sicut illi, qui con
Math.25. uertuntur ad veſperam cum fatuis virginibus. Math. *Domine, domine aperi nobis, &c.* Item ſtultus
Ioan.7. eſt infirmus, qui expectat quærere medicinam, quandò iam non poteſt conualeſcere. Ioan. *Quæretis me, & non inuenietis.* quia nimis tardè quæri-
Prouerb.1. tis, ſicut fatuæ virgines. Prouerb. *Mane conſurgent ad me: & non inuenient me.* Item non inuenitur.

A delicioſis,
A cupidis.
A pigris.

Quia non quæritur, vbi ipſe eſt. non enim inue
Math.4. nitur inter delicioſos: ſed in deſerto. Math. Pſal.
Pſal.62 *In terra deſerta, inuia, et inaquoſa.* Sine humore deli

ciarum.

ciarum. ſic in ſãcto, ideſt in deſerto apparui tibi. Item non inuenitur à cupidis in diuitijs temporalibus. Oſeę. *In gregibus ſuis, & in armentis ſurgent ad quærendum Dominum, & non inuenient: ablatus eſt ab eis.* Sed vbi inuenietur? In præſepio pannis inuolutus pauperibus. Luc. *Inueñietis eum in præſepio, &c.* Item non inuenitur à pigris in lectulo carnalitatis, & laſciuiæ. Cant. *In lectulo meo per noctes quæſiui quem diligit anima mea: quæſiui illum, & non inueni.* Sed inuenitur in templo, nõn in chorea, vel in foro: Sed in medio doctorum: Sed inuenitur in orationibus in templo. Prouerb. *Qui mane vigilauerit ad me, inueniet me.* Et non inuenietur inter cognatos, & notos. Luc. *Non inuenerunt eum, &c.* regreſſi ſunt in Ieruſalem, & ibi inuenerunt eum, nõ cum pueris choreas ducendo: non in taberna bibẽdo: non in platea ludendo: non in foro merces vendendo, nec ſecularia tractando: ſed in medio doctorum audiendo, & interrogando. Sic qui Deum quærit inter cognatos: & in temporalibus rebus non inueniet. quęrat eum in Hieruſalem, ideſt in caſtro religioſorum, vbi communiter deſit ſermo. Cantic. *Paululum cum pertranſiſſem.* eos ſcilicet notos, & temporalia cuncta, inueni, quem diligit anima mea: tenui eum, nec dimittam. Quamobrem quærendus eſt Deus tripliciter, celeriter, cordialiter, & fructuosè. Celeriter. Luc. *Et præcurrens aſcendit in arborem ſicomorum, vt videret illum.* Cordialiter. *In toto corde meo exquiſiui te.* Fructuosè. *Quærite*

Oſeę. 5.
Luc 2.
Cant 3.
Prouer. 18.
Luc. 2.
Cantic. 3.
Luc. 19.
Pſal 118.
Pſal. 69

dominum & viuet anima veſtra.

De Religione.

Col. 4. RElgioſus vir debet eſſe mortuus mundo, vt viuat Deo. Col. *Mortui eſtis, & vita noſtra abſcondita eſt cum Chriſto in Deo.* Vnde ſicut mortuus in ſepulchro abſconditur: Sic religioſus
Iſa. 26. in clauſtro. Sicut docet Dñs per Iſa. *Vade populus meus, intra in cubicula tua, & clauſtro claude oſtia tua ſuper te.* ideſt ſenſus corporis. In periculo eſt theſaurus, vbi omnia oſtia ſunt aperta. Item monachus clauſtralis ſe debet reputare vilem: cuius pedes ſunt quotidie in foro, vt dicitur
Prou. 7. Prouerb. De muliere garrula vaga, quietis impatiente: nec valente in domo conſiſtere pedibus ſuis, ideſt cogitationes, & affectiones. perſtrepere non ceſſat in mundo. cuius anima facta eſt, quaſi forum rerum venaliũ. Sic Bernar. cõceſsit Achab. Reg. *Fac tibi plateas in Damaſco, & forum rerum ve-*
3. Reg. 20. *nalium, ſicut fecit pater meus in Samaria.* Sic multi cõcedunt Diabolo, vt anima ſua ſit forum rerũ venalium; quia non cogitant, nec attẽdunt, niſi temporalia. Iſti exierunt corpore de mundo: ſed remanent mente. Corpus eſt in choro: ſed cor in foro. Iſti ſignificantur per vxorẽ Loth, quæ poſt exitum de Sodomis retro reſpiciens, verſa eſt in ſta-
Gen. 19. tuam ſolis Gen. Statua autem ſimilitudinem habet hominis, non virtutem. Sic tales ſimilitudi-

nem habent monachi ſecūdùm apparentiam exteriorem,non ſecundùm veritatem. Vnde. Reg. *Nuncij Saul credentes inuenire Dauid in lecto.* (ideſt monachum in clauſtro,) non inuenerunt niſi ſtatuam,& pellem capræ, ideſt habitum monachalem. Similiter Petrus, & Ioannes credentes inuenire Chriſtum in ſepulchro,non inuenerunt, niſi ſudarium. Item debet eſſe mortuus mundo,ut ſic corpus mortui iacet in terra: ſed ſpiritus eſt in cęlo. Sic religioſus, ſi in terris eſt corpore, in cœlo debet eſſe mente.Philip. *Noſtra conuerſatio in cœlis eſt.* Aues,quæ circa terram volitant, citius capiuntur,quàm illæ,quæ in altum volant.Prouerb.*Fruſtra iacitur rethe ante oculos pennatorum.*gl.Laqueos Diaboli facilè euadit,qui oculos habet ſemper in cœlis. Itē ſicut anima mortui ſeparatur à carne. Sic religioſus debet ſeparari à carnali amore.ſi.n. homo poſt mortem ius non habet in propriā vxorem,quantò minus in alienam? Nō dicitur beſtia mortua,quæ laſciuiam non reliquit.Apoſt. *Qui in carne ſunt,Deo placere non poſſunt. Et ſicut caro mortui conſumitur à vermibus in ſepulchro: & ſpiritus eſt in cœlo.*Sic iuſtus per pœnitentiam conſumit corpus ſuum in hoc mundo: ſed mente eſt in cœlo. Iob.*Suſpendium elegit anima mea*, in deſiderio æternorum:& mortem oſſa mea in mortificatione carnalium deſideriorum. Item religio facit hominē fortiorem. ſi latro videat aliquem hominem ſolum,inuadit citius,quàm ſi ſocietatem haberet:&

1.Reg. 19.
Philip. 3.
Prouer. 1.
1.
Iob. 7.

in collegio fortior eſt vnitas;quia mētium,& corporum.Prouer.*Frater,qui iuuatur à fratre, quaſi ciuitas firma.* Item ille,qui ludit aleis,vel latrunculis. ſi poteſt ligare aleas ſuas: tunc non habet locum tollendi, qui ludit cum eo. ludus itaque alearum nobis eſt cum Diabolo.liga ergo te,quantum potes;quia ligatum nō tollit Diabolus.Si ligas equū tuum,ne amittas eū, quare non ligas teipſum vinculo religionis;qui te amittis ſolutū?Nūquid plus diligis equum tuum,quàm te? Eccl. *Subijce collum tuum in vinculis illius.Vincula enim illius alligatio ſalutaris.* Item mortuus non ſentit,ſi pungatur,vel deijciatur,vel eleuetur.ſic nec verè mortuus mūdo. Reg. *Sicut angelus domini,dominus meus,vt nec de benedictione,nec maledictione moueatur.aſinus nec de luto indignatur,quod portat,nec de theſauro ſuperbit.* Sic bonus religioſus nec de humili officio turbatur, nec de honorabili ſuperbit, vt poſsit dicere illud Pſal. *Vt iumentum factus ſum apud te.* Sed ſunt quidam,qui ante reſtringuntur,inflantur,& turbantur multum.ſic equus quando cingulatur,vel ſtringitur,inflat ventrem. Pſal. *Paratus ſum, & non ſum turbatus:& humiliatus ſum vſquequaque.* Item mortuus omnia tēporalia relinquit.ſic religioſus omnem proprietatem debet deſerere: & omnia coram Deo,& fratribus reportare:& nihil ſibi arrogare.Corinth. *Quid habes,quod non accepiſti,&c.* Et ideo conſueuerunt dicere. Veſtrū eſt,& non meū. non niſi de peccato poteſt dicere homo, meū eſt.

Prouer.8.
Eccl.3
1. Reg. 19
Pſal.72.
Pſal.118.
1.Corin.3.

Sed ferè fit contrarium;quia peccatis ſuis alios aſ ſociant:& bona,quæ à Deo ſunt, ſibi ſolùm appropriant.Bern. *Monacho habenti proprium negat it Deus ſuum proprium.* ſcilicet cœlum, vel æternum regnũ.Religiones factitias appellat B.Anſolmus, quæ factæ videntur poſt inſtitutionem legis Euãgelicæ.

B. Anſelmus. Gerſon de perfectiõe cordis.

De Repletione Spiritusſancti.

TRiplex repletio, abundantiæ,excellentiæ, & ſufficientiæ.

Prima fuit in Chriſto.

Secunda in B.Virgine.

Tertia in ſanctis.

Repletur aliquis Spiritusſancti gratia, ſi cor ſuum euacuat vento ſuperbię,& omni immunditia.Vnde quando aliquis vult dolium ſuum imple re vino,hæc facere conſueuit.

Euacuat.

Lauat.

Ligat.

Et erigit.

Primò ergo euacuat illud,quia ſicut dicit Ber. *Non eſt vbi ſe infundat gratia,vbi totum occupat vani tas.* Vaſa enim vacua repleta ſunt oleo gratiæ.deficiente vaſe vacuo, ceſſauit oleum, vt dicitur Ro. *Timor enim infuſa repellit.* Vnde ſuper illud. *Aue gra tia plena.* dicit Bern. *Quæris quò merito gratia plena?* Rom. 8.

eo quòd mentem eius nullum vitium occupauit humanum, quo minus influeret gratiæ plenitudo.

Secundò debet lauari. quia nemo ſapiens balſamum in vaſe immundo poneret. ſic nec Deus gratiam ſuam in corde immundo. Bern. *Balſamum eſt gratia Dei, vas puriſsimum requirit.* Debet ergo lauari vas cordis aqua lacrymarum in confeſsione.

Iſa. 1. Omnia enim in confeſsione lauantur. Iſa. *Lauamini, mundi eſtote, &c.* Ezech. *Laui te aqua, & mundaui*

Ezech. 16. *ſanguinem tuum ex te.* (ideſt peccatum tuum) *& vnxi te oleo gratiæ.*

Tertiò debet obſtrui, & ligari vás cordis. Vas enim, quod non habet operculum, & ligaturã deſuper, immundum erit. Obtura ergo ſenſus tuos, ne gratia Dei effundatur per aliquod foramen; ita ſcilicet ſicut obturas dolia tua, ne vinum effundatur; quia mors intrat per feneſtras quinque ſenſuum.

Ier. 10. Ier. *Non aperias feneſtras domus vento mortifero. Sicut nec ſenſus tuos malis. ſed ori tuo facito oſtia, et*

Eccl. 28. *ſeras auribus tuis.* Eccl. iſtud vas (.ſ. cordis) debet ligari multis vinculis, quæ ſunt.

- Timoris religioſitas.
- Obedientię pronitas.
- Corporis infirmitas.
- Pacis communitas.
- Ardoris charitas.

Primò vas cordis debet ligari vinculo timoris

Eccl. 1. Dei. Ecc. *Timor Domini, ſcientiæ religioſitas.* ideſt cor religans, ne gratia effundatur. cuſtodiens iu-

ſtus cor, vt ianitor domum. Prouerb. *Timor Domini odit malum.* Prou 8.

Secundum eſt obediẽtia, Sicut ligat homo bel luam ſuam, ne effugiat. Ezech. *Ecce data ſunt ſuper te vincula obedientiæ.* (ſcilicet diuinorum præceptorum) *& ligabunt te in eis.* (ſcilicet prælatis.) *Et non egredieris de medio eorum, transgrediendo: vel ſine licentia aliquid faciendo.* Eccl. *Inijce pedem tuum in cõpedes illius: & collum tuum in torques illius: ſubijce humerum tuum, & porta illam: & ne alligeris vinculis eius.* In toto animo tuo accede ad illam: & in omni virtute tua ſerua vias eius. Inueſtiga illam, & manifeſtabitur tibi: & continẽs factus ne derelinquas eam. in nouiſsimis enim inuenies requiem in ea: & conuertetur tibi in oblectationẽ: & erũt tibi compedes eius in protectione fortitudinis, & baſe virtutis: & torques eius in ſtola gloriæ. decor enim vitæ eſt in illa; & vincula illius alligatura ſalutaris. Ezech. 3. Eccl. 6.

Tertium eſt corporis infirmitas, qua ligatur homo, vt non poſsit moueri ad peccatum. Ezech. *Ecce circundedi te vinculis, vt non mouearis.* (ſcilicet ad peccatum) *& non conuertas te à latere in latus: donec compleatur dies obſidionis tuæ.* Ezech. 3.

Quartum eſt pacis cõmunitas. Eph. *Solliciti ſeruate vnitatem ſpiritus in vinculo pacis.* Eph. 4.

Quintum eſt ardoris charitas. Col. *Super omnia habentes charitatem: quod eſt vinculum perfectionis.* Col. 3.

Quartò requiritur, quòd ſit erectum per cogi

tationem,& deſiderium cœleſtium. Sicut ſalit canis. Et auis nobilis poſt prędam collum extendit.
Iob,39. Iob. *Nunquid ad præceptum tuum eleuabitur aquila: & in arduis ponet nidum ſuum?* Quatuor ſunt ſigna repletionis, nempè.

Quando percuſſum, non poteſt ſonare.
Quando non plus poteſt intrare.
Quando videtur ſupereffluere.
Quando palpatur, eſt firmus in pondere.

Primum ſignum repletionis vaſis eſt, ſi percuſſum non reſonet, vt patet in dolio pleno vino. Sic eſt in illis, qui ad percuſsionem tribulationis non murmurant, vt martyres Sancti: de quibus dicitur. *Non murmur reſonat: non quærimonia, &c.* Iob.
Iob. 7. *Nunquid mugiet bos. cum præſepe cordis plenitudinem habet gratiæ, non habet locum mugitus tribulationis.* Exemplum de B. Stephano, non reſonante per impatientiam, cum lapidaretur; quia plenus gratia,
Act.6. & fortitudine. Act. Nota, potus vacuus ad ignem
Eccl.27. crepat, plenus non. Eccleſ. *Vaſa figuli probat fornax, &c.*

Secundum eſt, quando in vas plus non intrat. Sic homo plenus gratia, & temporalia, & carna-
Iſa.1. lia deſpicit. Iſa. *Plenus ſum.* ſcilicet gratia. ſequitur. *Adipem pinguium, & ſanguinem vitulorum, & agnorum, & hircorum nolui.* Sic fuit in B. Virgine. Luc.
Luc. 1. *Aue gratia plena.* Ber. *Delicata eſt diuina cõſolatio: nec conceditur admittentibus alienam.* Vt qui habet bonum vinum, non quærit aquam fœtidam. Pſal.

Renuit conſolari anima mea, &c. Greg. *Mentem, quam Spiritusſanctus repleuerit, in amaritudinem terrenorũ, & in dulcedinem æternorum conuertit.* Pſal. 76.

Tertium eſt, vt ſupereffluat. Quãdo homo per bona opera, & verba gratioſa effluit ad modum fluuij inundantis. Ecc. *Qui adimplet, quaſi Eufrates ſenſum.* Et nota, quòd ſicut vas ſuperinfuſum effluit circunquaque: ita multoties dulcedo infuſa cordi, redundat in ſenſus corporales. Nam Eufrates non ſolùm ſuum implet alueum, ſed etiã alienum; quia ſupereffundit Aegiptum. Et hæc plenitudo eſt in Chriſto, quem legimus plenum gratię, & veritatis. De cuius plenitudine omnes accepimus. Dicitur ergo vas plenum gratiæ, quando redundat deſuper per verba gratioſa. Ex abundantia enim cordis os loquitur. Non poteſt exire de vaſe, niſi quod in eo eſt. Greg. *Spiritusſanctus eos, quos repleuerit, de ſe loquentes facit.* Eccle. 24.

Quartum eſt, quòd quãdo palpatur, eſt firmũ in pondere. quia vas plenum nõ ita mouetur, vel vertitur, ſicut vacuum. Sic homo plenus gratiæ. Exęmplo de Petro, qui ad vocem ancillæ motus, Chriſtum negauit: & poſt plenitudinem Spiritusſancti crucem ſuſtinuit. Et de beata Lucia, quam tanto pondere Spiritusſanctus fixerat, quòd moueri non poterat, nec trahi ad peccatum. Nota de hoc Cap. de Inſtabilitate.

De Reſurrectione Generali.

RESurgere eſt iterum ſurgere. Eſt autē duplex reſurrectio, increata vt Deus, qui eſt cauſa efficiens reſurrectionis. *Ego ſum reſurrectio & vita.* Hæc reſurrectio nō eſt futura, ſed fuit ab æterno; alia creata, & eſt triplex. ſpiritualis, temporalis, & corporalis. Spiritualis, qn̄ qs reſurgit de peccato. tēporalis, qua quis cadit de proſperitate. Reſurrectio corporalis eſt reunio animarum intellectiuarum ad corpora ſua. & eſt extima corporum ſuſcitatio, quæ poteſt probari tripliciter.

Auctoritatibus.

Rationibus.

Et exemplis.

Primò poteſt probari auctoritatibus diuinarum ſcripturarum. Iſa. *Viuent mortui tui: interfecti tui reſurgent.* Ezech. *Educam uos de ſepulchris veſtris, populc meus. Et dabo vobis ſpiritum, & viuetis.* Iob. *Scio, quòd redemptor meus viuit: & in nouiſsimo die de terra ſurrecturus ſum. &c.* prima ad Corinth. *Omnes quidem reſurgemus: ſed non omnes immutabimur in momento, & ictu oculi in nouiſsima tuba. Canent enim tuba: & mortui reſurgent incorrupti.*

Iſa 26. Ezech. 29. Iob, 19. Corint. 15.

Secundò rationibus. ſi aliqua corpora ſunt ſicut ſemina: quæ prius moriuntur, & putreſcunt: & poſtea viuificant. multò magis corpus humanum, quod eſt nobiliſsimum inter cetera corpora. 1. Cor. *Inſipiens tu. quod ſeminas, non viuificatur: niſi prius moriatur.* Item hoc exigit Eccleſiæ confor

Cor. 15.

mitas. ſi enim Chriſtus, qui eſt caput Eccleſiæ reſurrexit: & totum corpus Eccleſiæ reſurgere debet. Aliter nõ eſſemus corpus Eccleſię integrum, nec decens. 1. Corinth. *Chriſtus reſurrexit à mortuis primitiæ dormientium. &c.* Quando rex, vel aliquis magnus facit filium ſuum militem nouũ, multos alios cum illo in milites promouet. Ita Deus pater, rex cœli, & terræ qui reſuſcitauit filium ſuũ Ieſum, dedit nobis ſpem reſurrectionis noſtrę. Apo. ad Rom. *Si Chriſtus reſurrexit, & nos reſurgemus.* Corint. 15.

Tertiò exemplis naturalibus oſtenditur. Plus enim poteſt Deus, quàm aliquis artifex. Vnde ſi artifex de cineribus vitrum purum facit: & fractũ vitrum liquefacit, & reformat. Et ex metallo imaginem facit: & ex terra facit ferrũ. Quid mirum, ſi ſummus artifex hoc facit de corporibus hoĩum. Phi. *Saluatorẽ expectamus dominũ noſtrum Ieſum Chriſtum, qui reformabit corpus humilitatis noſtræ configuratum corpori, &c.* Item plus poteſt Deus, quàm ipſa natura, nam de puluere phœnicis, quę ſola auis eſt, aliam phœnicem facit natura. Item ad rugitũ leonis ſuſcitantur leonculi, quare non potuerunt ſuſcitari homines ad vocem filij Dei? Ioan. *Mortui audient vocem filij Dei: & qui audierint, viuent.* Item ad iuſsionem ſanctorum multi mortui reſuſcitati ſunt. & quare non ad iuſsionem Dei omnes poterunt ſuſcitari? de eius certitudine dicit Iob. *Scio enim, quòd redẽptor meus viuit.* Mat. E cœlo iſta poſſideo, diuina potẽtia cõſummat. *Viuẽt mortui tui.* Phil. 3. Ioan. 6. Iob. 19. 2. Mach. 7. Iſ. 26.

De Recidiuatione.

RECidiuare eſt iterum cadere, quando nouo peccandi actu quis Deum ipſum offendit.

Recidiuatio eſt periculoſior, quàm prima infirmitas ſit. Et ideò à recidiuo nos debent multa retrahere, ſcilicet.

Releuandi difficultas.
Medicinæ ſumptuoſitas.
Mortis æternitas.
Peccati fœditas.
Damni multiplicitas.

Primum eſt releuandi difficultas. recidiuantes enim in infirmitatem, debiliores fiũt, quàm ante: & quantò frequentiùs cadunt, tantò plus lœduntur, & debiliores fiunt, & difficiliùs reſurgũt. Luc.
Luc. 11. *Fiunt nouiſsimà illius peiora prioribus.* tales ſunt ſicut ſotulares veteres: vel pellicium vetus: vel vtres veteres, qui futuram tenere nequeunt: & in lutũ inferni proijciuntur. Pſal. *Vt lutum platearum delebo*
Pſal. 18. *eos.* ſcilicet de libro viuentium.

Secundum eſt medicinæ ſumptuoſitas, vel paſ-
1. Cor. 6. ſio Chriſti. ad Corint. *Empti enim eſtis pretio magno.* Auguſt. *Homo appende te ex pretio, ne tibi veſcas.* Iſti ſũt ſicut codardi milites. Milites uicti ſolo timore cadunt, & fugiunt de prœlio. Sene. *Plura nos terrent, quàm premant. & plus opinione, quàm re laboramus.* Item ſimiles ſunt vxori infideli: quæ, peregrinante marito, & moram faciente, fingens illum

mortuum,

mortuum, adhæſit alteri. Iud. *Dalida vxor Sanſonis accepit alium virum*. Sic anima miſera committit ſpirituale adulterium, iungens ſe carnis illecebris, derelicto ſponſo ſuo Chriſto. Iere. *Quomodo ſi contemnat mulier amatorem ſuum. ſic contempſit me domus Iſrael*. ſicut dicitur Eccle. *Zelus, & furor viri, non parcet in die vindictæ: nec acquieſcet cuius quam precibus, &c.* Iud. 14. Ier. 2. Eccl. 6.

Tertium eſt mortis æternitas. Cuius comparatione mors temporalis eſt dulcis. Pſal. *Mors depaſcet eos, ſicut beſtia herbam: & non conſummet.* hi comparantur porco in volutabro luti. Pet. *Sus lota in volutabro luti*. Ier. *Quàm vilis facta es, nimis iterans vias tuas.* Pſal. 48. 2. Pet. 2. Ier. 3.

Quartum eſt peccati fœditas. ideſt peccatum, quod Deum expellit ab homine; quia ponit immundiciam in hoſpitio cordis, ne Chriſtus ingrediatur. Mundi enim ſunt oculi eius, & ad iniquitatem reſpicere non poteſt. Ideo poteſt comparari Meli, ſiue taxo, qui egreditur de fouea, quam ſibi excauando parauit magno labore. ſuperuenit vulpes, & fœdauit foſſam: Vnde cum taxus rediјt, habitare amplius ibi non curauit: ſed relinquit eã propter immunditiam. & ſic vulpes lucrata eſt eã. Sic cor humanum durũ Chriſtus cauauit per paſſionem ſuam, vt ibi habitaret per gratiam: ſed recedit ab eo propter immundiciam peccati; quia ibi Diabolus ſtercorizauit per malam cogitationem, & delectationem, quam ſuggerit. Sap. Cor- Sap. 3.

ripietur à ſuperueniente iniquitate. glo. expelletur.

Quintum eſt damni multiplicitas ſcilicet perditio gratiæ, cum qua omnia bona perduntur. Ezech. *Si auerterit ſe iuſtus à iuſtitia ſua: & fecerit iniquitatem, omnes iuſtitiæ eius, quas fecit, non recordabũtur*. Eccle. *Qui in vno peccauerit, multa bona perdet*. Exemplum de filio prodigo: Luc. Item temporis perditio. Greg. *Omne tempus tibi impenſum requiretur à te, qualiter fuerit expenſum*. Tren. *Vocabit aduerſum me tempus*. Item corpus Domini, cui cum tanto labore paratur hoſpitium: & poſt peccatum turpiter expellitur.

Ezech. 18

Eccleſ. 9.

Luc. 15.

Tren.

Turpius eijcitur, quàm non admittitur hoſpes.

Multum triſtaretur aliquis, qui expelleret eum de domo ſua. Ideò qui expellit Chriſtum de domo ſua, ideſt de corde ſuo, ipſe repellet eum de conſortio, & regno ſuo. Math. *Hoſpes eram, & non collegiſtis me. Diſcedite ergo à me maledicti in ignem æternum*. Vnde verſus.

Math. 25.

Morbus mors ſumptus, peccatum gratia tempus.

Et corpus Domini ſine fine caueto relabi.

In recidiuante non redeunt peccata remiſſa, quantùm ad pœnam æternam: licèt remaneat obligatio ad pœnam non ſolutam: redeunt tamen per modum circunſtantiæ aggrauantis. ingratitudo enim eſt circunſtantia aggrauans peccatum. Ingratus eſt, qui beneficium ſe recepiſſe negat,

ingratus, qui non reddit, ingratiſsimus omnium, qui oblitus eſt.

De Sapientia.

SApientia gręcè σοφία diſtinguitur dupliciter. Prima eſt malorum. & hæc reprobanda. Secunda bonorum, & hæc approbanda. De prima dicitur Iacob. *Non eſt iſta ſapientia deſurſum deſcendens: ſed terrena, animalis, & Diabolica.* terrenam ſapientiam habent talpę huius mundi, ideſt cupidi in amore terreno defixi. Sicut talpa in terra ſapienter ſe habet, & ſupra nihil valet. Luc. *Filij huius ſeculi, prudentiores filijs lucis in generatione ſua ſunt.* Baruc. *Filij Agar* (.i. hypocritæ) *exquiſierũt ſapientiam, quæ de terra eſt.* Non eſt magna prudentia ibi theſaurizare, vbi non potes diu manere, vt peregrini. Pſal. *Aduena ſum ego apud te ò munde.* Dicunt Naturales quòd perdix aliena oua furatur, & fouet: & dum alienos pullos nutrierit, ab eis derelinquitur, vel aliquando occiditur. Ita multi mundana ſapiẽtia edocti, aliena auferunt: & ex improuiſo extorta dimittunt. Ioel. *Perdix fouit, quæ non peperit. fecit diuitias, & non in iudicio. in medio dierum ſuorum derelinquunt eas: & in nouiſsimo erit inſipiens.* Item animalem ſapientiam habent carnales in pręparatione deliciarum, quæ ſimiles ſunt aſtutię infirmorũ. qui cogitant, quomodo (ignorãtibus cuſtodibus) poſsint cibum, quem appetunt, habere, licet noxium, & prohibitũ. Prou. *Vſquequo paruuli diligitis infantiam: & ſtulti ea,* quæ ſunt noxia, cupiunt. Iſti

Iaco. 3.
Luc. 16.
Baruch. 3.
Pſal. 38.
Iohel. 13.

quolibet mane volũt ſe deguſtare de hærba vene noſa: de cuius guſtatione vident alios occumbere Auguſt. *Omne ſeminarium voluptatis, venenum puta.*
Rom. 8. Ro. *Prudentia carnis mors eſt.* glo. Dignus eſt morte ęterna, qui habet prudentiam carnis, hoc eſt, cũ ſtudioſius implet ea, quæ carnis ſunt, quàm quæ ſpiritus ſunt, appetendo bona temporalia, & non fugiendo mala aliena.

Diabolicam ſapientiam habent illi, qui ſapien tes ſunt in perpetuatione malorũ, & nequitiarũ. Diabolus.n. ſemper intendit malũ facere, & alios decipere. Sic & illi, qui ſapientes ſunt, ad decipien
The. 4. dum alios. Illi ſapientes ſunt, vt peius valeãt. The. *Sapientes ſunt, vt faciant mala: bene autem facere neſcierunt.* Sic Diabolus magiſter eorum. Iſti ſimiles ſunt inſanis: qui tunc cantant, quando eos magis infirmitas vexat: & tantò ſapientiores ſe credunt,
The. 9. quantò magis à ratione alieni exiſtunt. Theſſ. *Stultus factus eſt omnis homo in conſcientia ſuá.*
1. Corin. 1. Iſtorum ſapientia infatuabitur. Corinth. *Nonne ſtultam fecit Deus ſapientiam huius mundi?* Taliter ſapientes.

A Deo annihilantur.
A Dei conſilio elongantur.
A Dei viſione ſeparabuntur.

Iſa. 29. Primò annihilantur. Iſa. *Peribit ſapientia à ſapiẽ tibus: & perdam ſapientiam ſapientum, & prudentiam prudentum reprobabo.*

Math. 11. Secundò à Dei conſilio elongantur. Mat. *Ab-*

ſcondiſti hæc à ſapientibus, & prudentibus: & reuelaſti ea paruulis.

Tertiò à Dei viſione ſeparabuntur. Iob. *Non audebunt eum contemplari omnes, qui ſibi videntur ſapientes.* De ſapientia bonorum, quæ eſt approbāda, dicitur Eccl. *Sapientiam ſanctorum narrent populi.* Hæc autē ſapientia dicitur à ſapio, quod eſt recte ſentire. & qui eam habent, σοφοὶ dicuntur. eſt autem hæc ſapientia æternorum contemplatio cū delectatione. Iob. 37. Eccle. 13.

In confeſsione peccatorum.
In congregatione meritorum.
In cautela periculorum.
In emptione æternorum.
In cuſtoditione theſaurorum.

Primò enim ſapientia bonorū conſiſtit in confeſsione peccatorum. Ber. *Inueniſti ſapiētiam, ſi prioris vitæ peccata deleas.* Si deſideriū huius ſeculi paruipendas. ſi æternam patriam toto deſiderio concupiſcas. Igitur confeſsio reddit iudicem placatum. Pſal. *Dixi, confitebor, et tu remiſiſti, &c.* Item faciunt eum immemorem. Ezech. *Quacunque hora ingemuerit peccator, &c.* Hęc eſt ſapientia leonis: qui, ne inueniatur à venatoribus, cauda ſua veſtigia operit. Pſal. *Beati, quorum remiſſe ſunt iniquitates, etc.* Ecc. *Sapiens cor, et intelligibile, abſtinebit ſe à peccatis, & in operibus iuſtitiæ ſucceſſus habebit &c.* Nota, ꝙ opera iuſtitiæ ſunt, videlicet. Pſal. 31. Ezech. Pſal. 31. Eccl. 3.

Contritio, quæ peccatum iuſtè ponderat.

Confeſsio, quæ peccatum iuſtè numerat.

Satisfactio, quæ peccatum iuſtè menſurat.

Omnis enim iuſtitia conſiſtit in pondere, numero, & menſura.

Secunda ſapientia eſt in congregatione meri-
Prouer. 10. torum. Prouerb. *Qui congregat in meſſe, filius ſapiens eſt.* Sicut vulgo dicitur. Qui ſibi de lōgè prouidet, de prope gaudet. hæc eſt ſapientia formicæ, quæ in ęſtate congregat, de quo in hyeme viuat. Prou.
Prouerb. 6. *Vade ad formicam ò piger: & diſce ſapientiam, &c.* Nota ſicut tempus meſsium paſcit totum annū. ſic tempus pœnitentiæ (ſi bene expendatur) tempus futurum.

Tertia ſapientia eſt in cautela periculorū, quæ fit duobus modis.

Cautè à malo declinando.

Et patienter ſuſtinendo. Hęc eſt vera ſapiētia. Vnde quidam.

Pectoribus mores tot ſunt, quot in orbe figurę.
Qui ſapit innumeris moribus aptus erit.

Prouer. 14. De primò Prouerb. *Sapiens timet, & declinat à malo.* Stultus proſilit, & confidit. quia ſtultus non timet, donec capitur. Sed ſapiens in omnibus me
Prouer. 13. tuit. De ſecundo. Prouerb. *Qui patiens eſt, multa gubernatur ſapientia.* Quanta ſapientia eſt facere, vt illi ſuffragetur ad vitam, que parabat mortē. Hoc facit patientia; quia vincit qui patitur. Cor ſine patientia eſt ſicut nauis ſine gubernatore, vt habetur ſup. Cap. de patientia.

Quarta eſt in emptione æternorum per eleemoſinam. Eleemoſina enim ſapiens mercator eſt; quia modico pretio multa redimit. Eccl. *Qui omnia ſua dat pro regno æterno.* Aug. *Regnum cælorum tã tum valet, quantum habes.* Math. *Vende quæ habes, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cælo.* Si non es diues, quòd poſsis totum pretium ſoluere. i. omnia relinquere, eſto tamen ſocius ementium, dando eleemoſinam pauperibus pro tenenda ſocietate; Eccl. 20. Math. 19.

Quinta, in cuſtoditione theſaurorum. hæc eſt humilitas, quæ tam ſapienter hominem cuſtodit, vt nec à latronibus, ideſt à Dęmonibus videatur. Ducit hominem per viam humilem: & Diabolus neſcit ire, niſi per ſublimia. Et humiles non inuenit. Prouerb. *Vbi humilitas, ibi ſapientia.* Sapientia mundana Deum prouocat, peccatum multiplicat, proximum moleſtia afficit, hominem infamat. Prouer. 10.

De Seruitio Dei.

SEruire Deo eſt ſumma ingenuitas; licèt huic diuino ſeruitio non repugnet hominis obſequiũ. Dicitur autem ſeruitus gręcè. δουλία.

Seruiunt quidam Deo: quidam verò Diabolo. Circa ſeruitium Dei duo ſunt conſideranda, ſcilicet. Vid. Gerſ. par. 2.

Quomodo.

Propter quid.

Seruiendum eſt Deo, & Domino noſtro multis modis,& rationibus plurimis,ſcilicet.

In timore.
Voluntariè.
Honeſtè.
Solicitè.

Primò ſeruiendum eſt Deo in timore, & in tremore. Si cùm tanto timore, & reuerentia ſeruitur dominis terrenis propter eorum potentiam, & dignitatem. cum maiori reuerentia ſeruiendum eſſet Regi regum,& Domino dominantiũ. Pſal.2. Pſal. *Seruite Domino in timore.* Vt ab eius offenſa timeatis. Greg. *Deum timere, eſt nulla, quæ facienda ſunt, prætere* Eccl 7. *rire.* Ecc. *Qui timet Deum, nihil negligit.* Et exultate ei cum tremore: ut quæ beneplacita ſunt ei, facia- Eccl.1. tis. Eccl. *Qui timent Dominum, inquirent, quæ beneplacita ſunt illi.*

Secundò voluntariè. Pſal. *Seruite Domino.* cor- Pſal.27. de perfecto,& animo voluntario, nõ coacto; quia coacta ſeruitia Deo placere non poſſunt. Chriſ. *Cum tali vultu reſpicit Deus ea, quæ facis, cum quali facis.* Dicitur ad Eph. *Non ad oculum ſeruientes, quaſi* Epheſ.6. *hominibus placentes; ſed vt ſerui Chriſti, facientes voluntatem eius ex animo.*

Tertiò honeſtè,& mundè. Deus enim ſanctus eſt, & mũdus:& ideò vult habere ſeruos ſanctos, & mundos. Leuit. *Sancti eritis, ſicut & ego ſanctus* Leuit.3. *ſum.* Si enim ſeruus tuus apportaret bonum ferculum in vaſe immundo,& manibus immundis, di-

ſpliceret tibi,vt credo. Sic quodcunque donũ,vel ſeruitium offeratur Deo ab exiſtente in peccato mortali non placet ei. Ideò dicitur in Pſal. *Ambulans in via immaculata, hic mihi miniſtrabit.* Si tu ſordidam ancillam abominaris:quantò magis Deus ſordidam animam abominabitur? Ideò dicitur. Reg. *Præparate corda veſtra Domino per conſcientiæ puritatem: & ſeruite illi per cordis integritatem.* Quia nõ vult habere ſeruos ad medietatem. Luc. *Seruiamus illi in ſanctitate, & iuſtitia. &c.* Pſal. 1. Reg. 7. Luc. 1.

Quartò ſollicitè. Vult enim Deus habere ſeruum ſollicitum,non negligentem. Tim. *Sollicitè curate ipſum exhibere Deo operarium. &c.* Seruus debet eſſe ſolicitus,quomodo domino ſuo bene ſeruiat: & dominus,quomodo ſeruo ſuo bene prouideat. Pet. *Omnem ſollicitudinem veſtram proijcientes in eum;* Quoniam ipſi cura eſt de vobis. Math. *Nolite ſolliciti eſſe, dicentes, quid mãducabimus, aut quid bibemus? &c.* Chriſoſt. *Eſcam corporis ſi ſollicitus non fueris, habebis: iuſtitiam verò, niſi ſolicitus fueris, non habebis*. Item qui ad fontem vadit, non eſt ſollicitus,quid bibat. Quid ergo times ſtulte? prouidentia Dei maior eſt fonte. Quis eſt ille pater, qui nõ prouideat neceſſaria filijs,cum non ignoret,quòd egeãt? Math. *Scit enim pater veſter; quia his omnibus indigetis.* Iterum ſeruiendum eſt Deo. Thim. 2. 1. Pet. 5. Matth. 6. Matth. 6.

Sapienter.

Et fideliter.

Primò ſapienter. Apoſt. ad Rom. *Rationabile ſit* Rom. 12.

obſequium veſtrum.glo. Sapiēter ſibi Deus vult ſeruiri:ne nimietate debiles fiant: & poſt modicorũ ſuffragia requirant. Arcus ſi ſemper tendatur, deficit:vel debilitatur nimis.et pellis, ſi nimis extendatur, diſsipatur. Ideò dicitur. Prouerb. *Acceptus eſt regi miniſter intelligens*. ideſt voluntatem domini faciens. Iracundiam autem eius inutilis ſuſtinebit. Seruus ſciens voluntatem domini ſui, & nõ faciēs, plagis vapulabit multis. Propter hoc dicitur. Corint. *In omnibus exhibeamus noſmetipſos, ſicut Dei miniſtros*.

Prouer. 14.

2. Cor. 6.

Secundò fideliter. vult Dominus habere ſeruũ fidelem. Math. *Quis putas eſt fidelis ſeruus, & prudens. &c.* De hoc require Cap. de fidelitate.

Matth. 25.

Secundò videndum eſt, propter quid ſeruiendum ſit Deo. Seruire enim Deo debemus: quia eſt noſter.

Creator.
Redemptor.
Pater.
Dominator.
Liberator
Remunerator.

Primò, quia creator noſter eſt: unde ſicut vaſalli tenentur dominis ſuis ratione feudi, vel terræ, quam tenent ab ipſis. & niſi ſeruitium debitũ redderent eis, terram & feudum amitterent. Sic nos ratione corporis noſtri: & bonorum terrenorum, ac ſpiritualium debemus Deo ſeruire, ne fortè au

feratur

feratur à nobis. Exemplum de illo, qui noluit ope rari de talento ſibi commiſſo, & amiſit: & ille, qui operatus eſt, augmentauit ſuum. Math. Item ſi ali quis amiſiſſet viſum, vel aliquod membrum corporis, libenter ſeruiret illi, qui ei redderet per totam vitam ſuam: quantò magis illi, qui dedit, & data conſeruat. Grego. *De nihilo Deus fecit omnia: & qui ſibi vult eſſe, & non ſibi, nihil uult eſſe inter omnia.* Matth. 25.

Secundò, quia redemptor. Iure redemptionis debet ſe homo totum ſeruitio Dei; quia ſolus emit, vt ſolus poſsideret. Nullus ergo habet ius in homine, niſi ipſe. Apoſt. ad Corinth. Pro omnibus mortuus eſt Chriſtus: vt qui viuunt, iam non ſibi viuãt: ſed ei, qui pro ipſis mortuus eſt. ſi vis, quòd ſeruus tuus, quem emiſti, vel conduxiſti ad tempus, totum ſe in toto tempore illo, ſeruitio tuo ſe exhibeat: nec ſuſtineres, quòd aliquam partẽ tem poris in ſuo, vel alterius ſeruitio poneret. quantò magis Deus, qui te redemit ſuo ſanguine pretioſo, debet te habere ad ſeruiendum ſibi? Auguſt. *Iuſtè ſibi vendicat vitam meam, qui pro eam poſuit ſuam.* 2. Cor. 1.

Tertiò, quia pater noſter eſt. Iſa. *Et domine pater noſter es tu: & factor noſter tu: & opera manuum tuarum omnes nos.* Nos verò lutum in manu tua: & ſi filius tenetur patri ſeruire, à quo partem corpo ris recepit. quantò magis qui formauit, & vitã do nauit? Eccl. *Qui timet Dominum, honorat parentes: &* Iſa. 30. Ecc. 3.

quaſi dominis ſeruiet his, qui ſe genuerunt in opere, & ſermone.

Quartò, quia dominator, & Dominus noſter eſt: & indigemus auxilio, & defenſione eius. Si .n. ei ſeruiremus, ſemper pacem haberemus: quia cũ fortis armatus cuſtodit atrium ſuum, in pace ſunt omnia, quæ poſſidet. Si autem ei non ſeruiamus, nunquam nobis guerra deficiet: imò ſuſcitabit nobis aduerſarios, ſicut fecit Salomoni, & multis alijs. Iob. *Quis reſiſtit tibi, & pacem habuit?* Sicut barones ſolent mouere bella, & guerras contra ſubditos ſibi reſiſtentes, & debitum ſeruitium renuentes.

Iob. 9.

Quintò quia liberator. liberos enim ſuos ſeruos facit. Gal. *Non ſumus ancillæ filij, ſed liberę. qua libertate Chriſtus nos liberauit.* Libenter ſeruiret homo illi, qui eum liberum faceret. quantò magis Deo, qui ſeruos manumittit? Apoſt. Non ſumus ſerui, ſicut ſub lege: ſed liberi ſub gratia conſtituti. Rom. Et beatus Aug. dicit. *Summa ingenuitas hæc eſt, in qua ſeruitus Chriſti comparabitur.*

Gal. 10.

Rom. 6.

Sextò, quia remunerator. remunerat autem ſeruos in præſenti, & in futuro. Rom. *Nunc verò liberati à peccato: ſerui autem facti Deo habebitis fructum veſtrum in ſanctificationem:* finem verò vitam æternam: Ioan. *Si quis mihi miniſtrauerit, honorificabit eũ, &c.* in tantum, quòd erit de conſilio eius. Ioan. *Iam non dicam vos ſeruos: ſed amicos meos de menſa mea.* Ioan. *Volo pater, vt ubi ego ſum, illic & miniſter*

Rom. 6. Ioan. 16. Ioan. 15. Ioan. 17.

meus

meus. quando dicetur. *Euge ſerue bone, & fidelis, quia in pauca fuiſti fidelis, ſupra multa te conſtituam, intra in gaudium Domini tui*.

De Seruitio Diaboli.

SEruitus eſt multiplex.

Seruiunt quidam Diabolo. Quidam peccato. Quidam denario. Diabolo enim ſeruiunt, qui ſeruiunt. Gab. in 4. diſt. 15. q. 5. ar. 1.

Gulæ:

Luxuriæ.

Pecuniæ.

Primi ſeruiũt gulæ. Rom. *Chriſto, Domino noſtro, non ſeruierunt: ſed ſuo ventri.* Rom. 16. Sen. *Maior ſum, & ad maiora natus, quàm vt fiam mancipium corporis mei*. Iſte, qui ſeruit gulæ, nihil reportat de ſeruitio ſuo, niſi corruptionem. Apoſt. *Qui ſeminat in carne, de carne metet corruptionem.* Stultum eſt ſeminare, vbi quicquid ſeminatur, corrumpitur: & ponere pretioſum liquorem in vaſe tali, in quo ſtatim corrumpitur.

Alij ſeruiunt peccato luxuriæ. Rom. *Sicut exhibuiſtis membra veſtra ſeruire immunditiæ.* Rom. 6. glo. peccato luxuriæ. Ita illud peccatum efficit hominem ſeruum: à quo vix poteſt recedere, qui inciderit. Prouerb. *Fouea profunda meretrix.* Prouer. 23. Qui in foueam cadit, non quando vult, exit. Sicut nec piſcis de naſſa, & auis de laqueo. Prouerb. *Vincula ſunt manus illius.* Prouer. 7. Oſeæ. *Non dabunt cogitationes ſuas,* Oſee. 5.

quaſi dominis ſeruiet his, qui ſe genuerunt in opere, & ſermone.

Quartò, quia dominator, & Dominus noſter eſt: & indigemus auxilio, & defenſione eius. Si .n. ei ſeruiremus, ſemper pacem haberemus: quia cũ fortis armatus cuſtodit atrium ſuum, in pace ſunt omnia, quæ poſsidet. Si autem ei non ſeruiamus, nunquam nobis guerra deficiet: imò ſuſcitabit nobis aduerſarios, ſicut fecit Salomoni, & multis alijs. Iob. *Quis reſiſtit tibi, & pacem habuit?* Sicut ba-
Iob. 9. rones ſolent mouere bella, & guerras contra ſubditos ſibi reſiſtentes, & debitum ſeruitium renuentes.

Quintò quia liberator. liberos enim ſuos ſer-
Gal. 10. uos facit. Gal. *Non ſumus ancillæ filij, ſed liberę. qua libertate Chriſtus nos liberauit.* Libenter ſeruiret homo illi, qui eum liberum faceret. quantò magis Deo, qui ſeruos manumittit? Apoſt. Non ſumus ſerui, ſicut ſub lege: ſed liberi ſub gratia conſtitu
Rom. 6. ti. Rom. Et beatus Aug. dicit. *Summa ingenuitas hæc eſt, in qua ſeruitus Chriſti comparabitur.*

Sextò, quia remunerator. remunerat autem ſer
Rom. 6. uos in præſenti, & in futuro. Rom. *Nunc verò liberati à peccato: ſerui autem facti Deo habebitis fructum veſtrum in ſanctificationem:* finem verò vitam æter-
Ioan. 16. nam: Ioan. *Si quis mihi miniſtrauerit, honorificabit eũ,*
Ioan. 15. *&c.* in tantum, quòd erit de conſilio eius. Ioan. *Iam non dicam vos ſeruos: ſed amicos meos de menſa*
Ioan. 17. *mea.* Ioan. *Volo pater, vt vbi ego ſum, illic & miniſter*

meus

meus. quando dicetur. *Euge ſerue bone, & fidelis, quia in pauca fuiſti fidelis, ſupra multa te conſtituam, intra in gaudium Domini tui*.

De Seruitio Diaboli.

SEruitus eſt multiplex.

Seruiunt quidam Diabolo. Quidam peccato. Quidam denario. Diabolo enim ſeruiunt, qui ſeruiunt. Gab. in 4. diſt. 15. q. 5. ar. 1.

Gulæ:

Luxuriæ.

Pecuniæ.

Primi ſeruiũt gulæ. Rom. *Chriſto, Domino noſtro, non ſeruierunt: ſed ſuo ventri*. Sen. *Maior ſum, & ad maiora natus, quàm vt fiam mancipium corporis mei*. Iſte, qui ſeruit gulæ, nihil reportat de ſeruitio ſuo, niſi corruptionem. Apoſt. *Qui ſeminat in carne, de carne metet corruptionem*. Stultum eſt ſeminare, vbi quicquid ſeminatur, corrumpitur: & ponere pretioſum liquorem in vaſe tali, in quo ſtatim corrumpitur. Rom. 16.

Alij ſeruiunt peccato luxuriæ. Rom. *Sicut exhibuiſtis membra veſtra ſeruire immunditiæ*. glo. peccato luxuriæ. Ita illud peccatum efficit hominem ſeruum: à quo vix poteſt recedere, qui inciderit. Prouerb. *Fouea profunda meretrix*. Qui in foueam cadit, non quando vult, exit. Sicut nec piſcis de naſſa, & auis de laqueo. Prouerb. *Vincula ſunt manus illius*. Oſeæ. *Non dabunt cogitationes ſuas*, Rom. 6. Prouer. 23. Prouer. 7. Oſeæ. 5.

vt reuertantur ad Dominum; quia ſpiritus fornicationis in medio eorum. Iſte pro ſeruitio ſuo reportat funem ad ſuſpendendum eum in infernum .i. damnationem mortis æternę. Rom. *Quem fructum ha-*
Rom. 6. *buiſtis in illis, in quibus nunc erubeſcitis*. Nam finis illorum mors.

Luc. 16. Alij pecuniæ ſeruiunt, vt auari. Luc. *Non poteſtis ſeruire Deo, & Mãmonæ*. glo. Diuitijs ſeruit, qui cuſtodit eas, vt ſeruus. ſed qui ſeruitutis iugum excutit, diſtribuit vt dominus. Iſte de ſeruitio ſuo ni-
Iob. 27. hil reportabit in fine. Iob. *Diues cum dormierit, nihil ſecum affert*. Stultitia magna eſt ſeruire illi, qui in fi-
Eccleſ. 5. ne eijcit eum nudum de domo ſua. Eccleſ. *Sicut egreſſus eſt nudus de vtero matris ſuæ: ſic reuertetur, &c.* ſciendum, quòd inutile valde eſt ſeruire peccato.

Propter difficultatem ſeruitij.
Propter inutilitatem præmij.
Propter officij vilitatem.

Primò propter difficultatem ſeruitij. Sap. *Laſſa-*
Sap. 5. *ti ſumus in via iniquitatis, & perditionis: & ambulauimus vias difficiles: viam autem Domini ignorauimus*.
Ier. 16. Ier. *Seruite Dijs alienis, qui non dabunt vobis requiem die, ac nocte*. Stultitia eſt ſeruire tali Domino, qui non permittit ſeruos ſuos quieſcere, nec in præſenti, nec in futuro.

Secundò propter inutilitatẽ præmij, quia quod lucratur ſeruus, non eſt ſuum, ſed domini. ſic pec-
Oſeæ. 8. cator nihil facit meritorium vitę ęternę. Oſeę. *Co-*

mederunt alieni robur.Prouerb. *Ne des alienis honorem tuum. &c.* Prou.5 80.

Tertiò propter vilitatem officij. Pſal. *Manus eius in cophino ſeruierunt.* glo. cophinus eſt vas, in quo portatur terra. Diabolus vult ſibi ſemper ſer uiri de immundicia.peccauerunt ei: & non filij eius in ſordibus.Ideo filius prodigus ſeruiuit in cu ſtodia porcorum.Seruitus diuina ſingularis.Deú. Luc.16.
Illi ſoli ſeruies.Col.Domino Chriſto ſeruite. Deut.6. Col.3.

De Sequentibus mundum.

SEquuntur quidam mundum.i.mundanam con uerſationem.quidam carnem.quidam Diabolum.quidam ipſum Deum.

Primos deijcit vanitas.
Secundos voluptas.
Tertios malignitas.
Quartos charitas.

Primò ſunt quidam,qui ſequuntur mundi vani tatem. Oſeæ *Effraim paſcit ventum, & ſequitur æſtum*. Quantò magis aliquis paſcit ventum,tantò magis exinanitur: & tantò magis incenditur. Sic quantò magis diuitias habuerint:tantò magis inanes ſunt.Ecc.*Quia auarus non implebitur pecunia.* Vacuum enim attrahit:& quantò plus æſtus cupiditatis ſequuntur:tantò plus ardent.quia, vt dicit Iuuenalis.*Creſcit amor nummi, quantū pecunia creſcit.* ſicut ignis ex appoſitione lignorum. Eccleſ. *Qui* Oſeæ 12. Eccl. 10.

ſequitur vmbram, apprehendit ventum. Sic qui tendit ad mendacia, ideſt ad res temporales, quæ aliud promittunt, & aliud ſoluunt. Sicut mendacia verba aliud ſonant, & aliud continent. Sicut ſtultus, qui ſummo mane ſurgebat, vt ſequeretur vmbrã, & ſupterfugiebat. Et de pueris, qui papilio nõ volantem, quem non capiunt (quia fugit) amittunt.

Ier. 2. Ier. *Ambulauerunt poſt vanitatem: & vani facti ſunt.* Item ſtultum eſt cum expenſis magnis, & laboribus multis quærere, quod nõ poteſt inueniri. Sap.

Sap. 5. *Ambulauimus vias difficiles, &c. tranſierunt omnia, velut vmbra: et in malignitate noſtra conſumpti ſumus.* quaſi dicat. In ſeruitio mundi multum laborauimus: & nihil reportauimus: ſed ibi conſumpſimus

Iob. 31. corpus noſtrum. Ideò dicitur Iob. *Si ambulaui in vanitate: et feſtinauit in dolo pes meus.* quaſi dicat, nõ feſtinauit, ſcilicet ad fraudandum, vel ad decipiẽdum cõtra vſurarios, & raptores: qui ſimiles ſunt leoni primo mane conſurgenti, nec ceſſanti, donec aliquid apprehenderit, & catulis ſuis detulerit. Sequitur. *Appendat me Deus in ſtatera iuſta. me.* dicit, non mea; quia mundus retinebit poſſeſsionem, tanquam ſuam. Sed Deus arreſtabit perſo-

Iob. 18. nam. Iob. *Arctabuntur greſſus illius.* Hoc eſt dictu. ſicut equo oris durioris, qui ad libitum uult currere: & aui prędali, quæ poſt apprehenſionẽ prædæ, ligatur ad perticam. Item auis, dum deſcẽdit ad terram ad capiendum cibum, in retiaculo ponit pedem, & capitur. & lupus, dum prædam accipit,

pit, in pedica retinetur. ſicut ſtultus debitor, qui mutuo ſemper accipit, tandem compedibus retinetur. Vnde ſequitur in Iob. *Immiſit in rethe pedes ſuos: & in maculis eius ambulat, tenebitur planta eius laqueo, &c.* Iob. 18.

Quidam ſequuntur carnem: cuius ſocietas eſt predatoria, vel proditoria. Eſt enim ſicut mulier, quæ blandiendo homines attrahit ad peccatum. Prouerb. *De meretrice, quæ multis ſermonibus irretiuit iuuenem: & blanditijs labiorum protraxit illum, ſtatim ſecutus eſt eam.* quaſi bos ductus ad victimã. Item eſt ſicut latro, qui peregrinis obuians in biuio, vel triuio, ꝓmittit ſe ducturum eos ad rectam viam, vel ad bonum hoſpitium: & ducit illos ad malũ, Eccl. *Poſt concupiſcentias tuas non eas, &c.* Pet. *Nouit Deus iniquos in die iudicij cruciandos reſeruare; maximè qui poſt carnem in concupiſcentijs ambulant.* Iſti obediunt carni ſuæ: ſed dum non ſperant, computabunt diſtrictè. ſicut mercatores, qui latè paſcũt ventrem ſuum: & diſtrictè computant in luxurijs, deſiderijs, cõmeſſationibus, & potationibus: qui reddent rationem Deo parato iudicare viuos, & mortuos. Prouer. 5. Eccl. 18. 1. Pet. 2.

Quidam ambulant poſt Diabolum, cuius ſocietas eſt peremptoria. Iſti inſaniores ſunt alijs, quaſi ſi oues ſequerẽtur lupum. Sic Diabolus per blandimenta decipit homines, ut figuratum eſt. Reg. Vbi Abſalon per blãdimenta decepit populum. vbi dicitur toto corde vniuerſus Iſrael, ſequi- 2. Reg. 15.

ripietur à ſuperueniente iniquitate. glo. expelletur.

Quintum eſt damni multiplicitas. ſcilicet perditio gratiæ, cum qua omnia bona perduntur. Ezech. *Si auerterit ſe iuſtus à iuſtitia ſua: & fecerit iniquitatem, omnes iuſtitiæ eius, quas fecit, non recordabū tur.* Eccle. *Qui in vno peccauerit, multa bona perdet.* Exemplum de filio prodigo: Luc. Item temporis perditio. Greg. *Omne tempus tibi impenſum requiretur à te, qualiter fuerit expenſum.* Tren. *Vocabit aduerſum me tempus.* Item corpus Domini, cui cum tantò labore paratur hoſpitium: & poſt peccatum turpiter expellitur.

Ezech. 18
Ecclef. 9.
Luc. 15.
Tren.

Turpius eijcitur, quàm non admittitur hoſpes.

Multum triſtaretur aliquis, qui expelleret eum de domo ſua. Ideò qui expellit Chriſtum de domo ſua, ideſt de corde ſuo, ipſe repellet eum de conſortio, & regno ſuo. Math. *Hoſpes eram, & non collegiſtis me. Diſcedite ergo à me maledicti in ignem æternum.* Vnde verſus.

Math. 25.

Morbus mors ſumptus, peccatum gratia tempus.
Et corpus Domini ſine fine caueto relabi.

In recidiuante non redeunt peccata remiſſa, quantùm ad pœnam æternam: licèt remaneat obligatio ad pœnam non ſolutam: redeunt tamen per modum circunſtantiæ aggrauantis. ingratitudo enim eſt circunſtantia aggrauans peccatum. Ingratus eſt, qui beneficium ſe recepiſſe negat,

ingratus, qui non reddit, ingratiſsimus omnium, qui oblitus eſt.

De Sapientia.

SApientia græcè σοφία diſtinguitur dupliciter. Prima eſt malorum. & hæc reprobanda. Secunda bonorum, & hæc approbanda. De prima dicitur Iacob. *Non eſt iſta ſapientia deſurſum deſcendens: ſed terrena, animalis, & Diabolica.* terrenam ſapientiam habent talpę huius mundi, ideſt cupidi in amore terreno defixi. Sicut talpa in terra ſapienter ſe habet, & ſupra nihil valet. Luc. *Filÿ huius ſeculi, prudentiores filÿs lucis in generatione ſua ſunt.* Baruc. *Filÿ Agar* (.i. hypocritæ) *exquiſierũt ſapientiam, quæ de terra eſt.* Non eſt magna prudentia ibi theſaurizare, vbi non potes diu manere, vt peregrini. Pſal. *Aduena ſum ego apud te ò munde.* Dicunt Naturales quòd perdix aliena oua furatur, & fouet: & dum alienos pullos nutrierit, ab eis derelinquitur, vel aliquando occiditur. Ita multi mundana ſapiẽtia edocti, aliena auferunt: & ex improuiſo extorta dimittunt. Ioel. *Perdix fouit, quæ non peperit. fecit diuitias, & non in iudicio. in medio dierum ſuorum derelinquunt eas: & in nouiſsimo erit inſipiens.* Item animalem ſapientiam habent carnales in pręparatione deliciarum, quæ ſimiles ſunt aſtutię infirmorũ. qui cogitant, quomodo (ignorãtibus cuſtodibus) poſsint cibum, quem appetunt, habere, licèt noxium, & prohibitũ. Prou. *Vſquequo paruuli diligitis infantiam: & ſtulti ea,* quæ ſunt noxia, cupiunt. Iſti

Iaco. 3.
Luc. 16.
Baruch. 3.
Pſal. 38.
Iohel. 13.

quolibet mane volūt ſe deguſtare de hærba vene noſa: de cuius guſtatione vident alios occumbere Auguſt. *Omne ſeminarium voluptatis, venenum puta.*
Rom. 8. Ro. *Prudentia carnis mors eſt.* glo. Dignus eſt morte ęterna, qui habet prudentiam carnis, hoc eſt, cū ſtudioſius implet ea, quæ carnis ſunt, quàm quæ ſpiritus ſunt, appetendo bona temporalia, & non fugiendo mala aliena.

Diabolicam ſapientiam habent illi, qui ſapien tes ſunt in perpetuatione malorū, & nequitiarū. Diabolus.n. ſemper intendit malū facere, & alios decipere. Sic & illi, qui ſapientes ſunt, ad decipien
The. 4. dum alios. Illi ſapientes ſunt, vt peius valeāt. The. *Sapientes ſunt, vt faciant mala: bene autem facere neſcierunt.* Sic Diabolus magiſter eorum. Iſti ſimiles ſunt inſanis: qui tunc cantant, quando eos magis infirmitas vexat: & tantò ſapientiores ſe credunt, quantò magis à ratione alieni exiſtunt. Theſſ.
The. 9. *Stultus factus eſt omnis homo in conſcientia ſuá.* Iſtorum ſapientia infatuabitur. Corinth. *Nonne*
1. Corin. 1. *ſtultam fecit Deus ſapientiam huius mundi?* Taliter ſapientes.

A Deo annihilantur.
A Dei conſilio elongantur.
A Dei viſione ſeparabuntur.

Iſa. 29. Primò annihilantur. Iſa. *Peribit ſapientia à ſapiē tibus: & perdam ſapientiam ſapientum, & prudentiam prudentum reprobabo.*

Math. 11. Secundò à Dei conſilio elongantur. Mat. *Ab-*

ſcondiſti hæc à ſapientibus, & prudentibus: & reuelaſti ea paruulis.

Tertiò à Dei viſione ſeparabuntur. Iob. *Non audebunt eum contemplari omnes, qui ſibi videntur ſapientes.* De ſapientia bonorum, quæ eſt approbāda, dicitur Eccl. *Sapientiam ſanctorum narrent populi.* Hæc autē ſapientia dicitur à ſapio, quod eſt recte ſentire. & qui eam habent, σοφοὶ dicuntur. eſt autem hæc ſapientia æternorum contemplatio cū delectatione. Iob. 37. Eccle. 13.

In confeſsione peccatorum.
In congregatione meritorum.
In cautela periculorum.
In emptione æternorum.
In cuſtoditione theſaurorum.

Primò enim ſapientia bonorū conſiſtit in confeſsione peccatorum. Ber. *Inueniſti ſapiētiam, ſi prioris vitæ peccata deleas.* Si deſideriū huius ſeculi paruipendas. ſi æternam patriam toto deſiderio concupiſcas. Igitur confeſsio reddit iudicem placatum. Pſal. *Dixi, confitebor, et tu remiſiſti, &c.* Item faciunt eum immemorem. Ezech. *Quacunque hora ingemuerit peccator, &c.* Hęc eſt ſapientia leonis: qui, ne inueniatur à venatoribus, cauda ſua veſtigia operit. Pſal. *Beati, quorum remiſſe ſunt iniquitates, etc.* Ecc. *Sapiens cor, et intelligibile, abſtinebit ſe à peccatis, & in operibus iuſtitiæ ſucceſſus habebit &c.* Nota, ꝙ opera iuſtitiæ ſunt, videlicet. Pſal. 31. Ezech. Pſal. 31. Eccl. 3.

Contritio, quæ peccatum iuſtè ponderat.

Confeſsio, quæ peccatum iuſtè numerat.

Satisfactio, quæ peccatum iuſtè menſurat.

Omnis enim iuſtitia conſiſtit in pondere, numero, & menſura.

Secunda ſapientia eſt in congregatione meritorum. Prouerb. *Qui congregat in meſſe, filius ſapiens eſt.* Sicut vulgo dicitur. Qui ſibi de lōgè prouidet, de prope gaudet. hæc eſt ſapientia formicæ, quæ in ęſtate congregat, de quo in hyeme viuat. Prou. *Vade ad formicam ò piger: & diſce ſapientiam, &c.* Nota ſicut tempus meſsium paſcit totum annū. ſic tempus pœnitentiæ (ſi bene expendatur) tempus futurum.

Prouer. 10.

Prouerb. 6.

Tertia ſapientia eſt in cautela periculorū, quæ fit duobus modis.

Cautè à malo declinando.

Et patienter ſuſtinendo. Hęc eſt vera ſapiētia. Vnde quidam.

Pectoribus mores tot ſunt, quot in orbe figurę.
Qui ſapit innumeris moribus aptus erit.

De primò Prouerb. *Sapiens timet, & declinat à malo.* Stultus proſilit, & confidit. quia ſtultus non timet, donec capitur. Sed ſapiens in omnibus metuit. De ſecundo. Prouerb. *Qui patiens eſt, multa gubernatur ſapientia.* Quanta ſapientia eſt facere, vt illi ſuffragetur ad vitam, quę parabat mortē. Hoc facit patientia; quia vincit qui patitur. Cor ſine patientia eſt ſicut nauis ſine gubernatore, vt habetur ſup. Cap. de patientia.

Prouer. 14.

Prouer. 13.

Quarta

Quarta eſt in emptione æternorum per eleemoſinam. Eleemoſina enim ſapiens mercator eſt; quia modico pretio multa redimit. Eccl. *Qui omnia ſua dat pro regno æterno.* Aug. *Regnum cælorum tātum valet, quantum habes.* Math. *Vende quæ habes, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cælo.* Si non es diues, quòd poſsis totum pretium ſoluere. i. omnia relinquere, eſto tamen ſocius ementium, dando eleemoſinam pauperibus pro tenenda ſocietate; Eccl. 20. Math. 19.

Quinta, in cuſtoditione theſaurorum. hæc eſt humilitas, quæ tam ſapienter hominem cuſtodit, vt nec à latronibus, ideſt à Dęmonibus videatur. Ducit hominem per viam humilem: & Diabolus neſcit ire, niſi per ſublimia. Et humiles non inuenit. Prouerb. *Vbi humilitas, ibi ſapientia.* Sapientia mundana Deum prouocat, peccatum multiplicat, proximum moleſtia afficit, hominem infamat. Prouer. 10.

De Seruitio Dei.

SEruire Deo eſt ſumma ingenuitas; licèt huic diuino ſeruitio non repugnet hominis obſequiū. Dicitur autem ſeruitus gręcè. δουλία.

Seruiunt quidam Deo: quidam verò Diabolo. Circa ſeruitium Dei duo ſunt conſideranda, ſcilicet. Vid. Gerſ. par. 2.

Quomodo.

Propter quid.

Seruiendum eſt Deo, & Domino noſtro multis modis, & rationibus plurimis, ſcilicet.

In timore.

Voluntariè.

Honeſtè.

Solicitè.

Primò ſeruiendum eſt Deo in timore, & in tremore. Si cum tanto timore, & reuerentia ſeruitur dominis terrenis propter eorum potentiam, & dignitatem. cum maiori reuerentia ſeruiendum eſſet Regi regum, & Domino dominantiũ. Pſal.2. Pſal. *Seruite Domino in timore.* Vt ab eius offenſa timeatis. Greg. *Deum timere, eſt nulla, quæ facienda ſunt, prætermittere.* Ecc.7. Ecc. *Qui timet Deum, nihil negligit.* Et exultate ei cum tremore: ut quæ beneplacita ſunt ei, faciatis. Eccl.1. Eccl. *Qui timent Dominum, inquirent, quæ beneplacita ſunt illi.*

Secundò voluntariè. Pſal.27. Pſal. *Seruite Domino.* corde perfecto, & animo voluntario, nõ coacto; quia coacta ſeruitia Deo placere non poſſunt. Chriſ. *Cum tali vultu reſpicit Deus ea, quæ facis, cum quali facis.* Dicitur ad Eph. Epheſ. 6. *Non ad oculum ſeruientes, quaſi hominibus placentes; ſed vt ſerui Chriſti, facientes voluntatem eius ex animo.*

Tertiò honeſtè, & mundè. Deus enim ſanctus eſt, & mũdus: & ideò vult habere ſeruos ſanctos, & mundos. Leuit.3. Leuit. *Sancti eritis, ſicut & ego ſanctus ſum.* Si enim ſeruus tuus apportaret bonum ferculum in vaſe immundo, & manibus immundis, di-

ſpliceret tibi,vt credo. Sic quodcunque donũ,vel ſeruitium offeratur Deo ab exiſtente in peccato mortali non placet ei. Ideò dicitur in Pſal. *Ambu lans in via immaculata, hic mihi miniſtrabit.* Si tu ſor didam ancillam abominaris:quantò magis Deus ſordidam animam abominabitur? Ideò dicitur. Reg. *Præparate corda veſtra Domino per conſcientiæ puritatem: & ſeruite illi per cordis integritatem.* Quia nõ vult habere ſeruos ad medietatem. Luc.*Seruia mus illi in ſanctitate, & iuſtitia. &c.* Pſal. 1. Reg. 7. Luc. 1.

Quartò ſollicitè. Vult enim Deus habere ſeruum ſollicitum,non negligentem. Tim. *Sollicitè cu rate ipſum exhibere Deo operarium. &c.* Seruus debet eſſe ſolicitus,quomodo domino ſuo bene ſeruiat: & dominus,quomodo ſeruo ſuo bene prouideat. Pet. *Omnem ſollicitudinem veſtram proijcientes in eum;* Quoniam ipſi cura eſt de vobis. Math. *Nolite ſolli citi eſſe, dicentes, quid mãducabimus, aut quid bibemus? &c.* Chriſoſt. *Eſcam corporis ſi ſollicitus non fueris, ha bebis: iuſtitiam verò, niſi ſolicitus fueris, non habebis*. Item qui ad fontem vadit, non eſt ſollicitus,quid bibat. Quid ergo times ſtulte? prouiden tia Dei maior eſt fonte. Quis eſt ille pater, qui nõ prouideat neceſſaria filijs,cum non ignoret,quòd egeãt? Math. *Scit enim pater veſter; quia his omnibus indigetis.* Iterum ſeruiendum eſt Deo. Thim. 2. 1. Pet. 5. Matth. 6. Matth. 6.

Sapienter.

Et fideliter.

Primò ſapienter. Apoſt. ad Rom. *Rationabile ſit* Rom. 12.

obſequium veſtrum.glo. Sapiēter ſibi Deus vult ſeruiri:ne nimietate debiles fiant: & poſt modicorũ ſuffragia requirant. Arcus ſi ſemper tendatur, deficit: vel debilitatur nimis. et pellis, ſi nimis extendatur, diſsipatur. Ideò dicitur. Prouerb. *Acceptus eſt regi miniſter intelligens*. ideſt voluntatem domini
Prouer. 14. faciens. Iracundiam autem eius inutilis ſuſtinebit. Seruus ſciens voluntatem domini ſui, & nõ faciẽs, plagis vapulabit multis. Propter hoc dicitur.
2. Cor. 6. Corint. *In omnibus exhibeamus noſmetipſos, ſicut Dei miniſtros*.

Secundò fideliter. vult Dominus habere ſeruũ fidelem. Math. *Quis putas eſt fidelis ſeruus, & prudens. &c.* De hoc require Cap. de fidelitate.
Matth. 25.

Secundò videndum eſt, propter quid ſeruiendum ſit Deo. Seruire enim Deo debemus: quia eſt noſter.

Creator.
Redemptor.
Pater.
Dominator.
Liberator
Remunerator.

Primò, quia creator noſter eſt: unde ſicut vaſalli tenentur dominis ſuis ratione feudi, vel terræ, quam tenent ab ipſis. & niſi ſeruitium debitũ redderent eis, terram & feudum amitterent. Sic nos ratione corporis noſtri: & bonorum terrenorum, ac ſpiritualium debemus Deo ſeruire, ne fortè au

feratur à nobis. Exemplum de illo, qui noluit ope rari de talento ſibi commiſſo, & amiſit: & ille, qui operatus eſt, augmentauit ſuum. Math. Item ſi ali quis amiſiſſet viſum, vel aliquod membrum corporis, libenter ſeruiret illi, qui ei redderet per totam vitam ſuam: quantò magis illi, qui dedit, & data conſeruat. Grego. *De nihilo Deus fecit omnia: & qui ſibi vult eſſe, & non ſibi, nihil uult eſſe inter omnia.* Matth. 25.

Secundò, quia redemptor. Iure redemptionis debet ſe homo totum ſeruitio Dei; quia ſolus emit, vt ſolus poſsideret. Nullus ergo habet ius in homine, niſi ipſe. Apoſt. ad Corinth. Pro omnibus mortuus eſt Chriſtus: vt qui viuunt, iam non ſibi viuãt: ſed ei, qui pro ipſis mortuus eſt. ſi vis, quòd ſeruus tuus, quem emiſti, vel conduxiſti ad tempus, totum ſe in toto tempore illo, ſeruitio tuo ſe exhibeat: nec ſuſtineres, quòd aliquam partẽ temporis in ſuo, vel alterius ſeruitio poneret. quantò magis Deus, qui te redemit ſuo ſanguine pretioſo, debet te habere ad ſeruiendum ſibi? Auguſt. *Iuſtè ſibi vendicat vitam meam, qui pro eam poſuit ſuam.* 2. Cor. 1.

Tertiò, quia pater noſter eſt. Iſa. *Et domine pater noſter es tu: & factor noſter tu: & opera manuum tuarum omnes nos.* Nos verò lutum in manu tua: & ſi filius tenetur patri ſeruire, à quo partem corporis recepit. quantò magis qui formauit, & vitã donauit? Eccl. *Qui timet Dominum, honorat parentes: &* Iſa. 30. Ecc. 3.

quaſi dominis ſeruiet his, qui ſe genuerunt in opere, & ſermone.

Quartò, quia dominator, & Dominus noſter eſt: & indigemus auxilio, & defenſione eius. Si .n. ei ſeruiremus, ſemper pacem haberemus: quia cũ fortis armatus cuſtodit atrium ſuum, in pace ſunt omnia, quæ poſsidet. Si autem ei non ſeruiamus, nunquam nobis guerra deficiet: imò ſuſcitabit nobis aduerſarios, ſicut fecit Salomoni, & multis alijs. Iob. *Quis reſiſtit tibi, & pacem habuit?* Sicut barones ſolent mouere bella, & guerras contra ſubditos ſibi reſiſtentes, & debitum ſeruitium renuentes.

Iob. 9.

Quintò quia liberator. liberos enim ſuos ſeruos facit. Gal. *Non ſumus ancillæ filij, ſed liberę. qua libertate Chriſtus nos liberauit.* Libenter ſeruiret homo illi, qui eum liberum faceret. quantò magis Deo, qui ſeruos manumittit? Apoſt. Non ſumus ſerui, ſicut ſub lege: ſed liberi ſub gratia conſtituti. Rom. Et beatus Aug. dicit. *Summa ingenuitas hæc eſt, in qua ſeruitus Chriſti comparabitur.*

Gal. 10. Rom. 6.

Sextò, quia remunerator. remunerat autem ſeruos in præſenti, & in futuro. Rom. *Nunc verò liberati à peccato: ſerui autem facti Deo habebitis fructum veſtrum in ſanctificationem:* finem verò vitam æternam: Ioan. *Si quis mihi miniſtrauerit, honorificabit eũ, &c.* in tantum, quòd erit de conſilio eius. Ioan. *Iam non dicam vos ſeruos: ſed amicos meos de menſa mea.* Ioan. *Volo pater, vt ubi ego ſum, illic & miniſter*

Rom. 6. Ioan. 16. Ioan. 15. Ioan. 17.

meus

meus. quando dicetur. *Euge ſerue bone, & fidelis, quia in pauca fuiſti fidelis, ſupra multa te conſtituam, intra in gaudium Domini tui*.

De Seruitio Diaboli.

SEruitus eſt multiplex.

Seruiunt quidam Diabolo. Quidam peccato. Quidam denario. Diabolo enim ſeruiunt, qui ſeruiunt. Gab. in 4. diſt. 15. q. 5. ar. 1.

Gulæ:

Luxuriæ.

Pecuniæ.

Primi ſeruiũt gulæ. Rom. *Chriſto, Domino noſtro, non ſeruierunt: ſed ſuo ventri*. Sen. *Maior ſum, & ad maiora natus, quàm vt fiam mancipium corporis mei*. Iſte, qui ſeruit gulæ, nihil reportat de ſeruitio ſuo, niſi corruptionem. Apoſt. *Qui ſeminat in carne, de carne metet corruptionem*. Stultum eſt ſeminare, vbi quicquid ſeminatur, corrumpitur: & ponere pretioſum liquorem in vaſe tali, in quo ſtatim corrumpitur. Rom. 16.

Alij ſeruiunt peccato luxuriæ. Rom. *Sicut exhibuiſtis membra veſtra ſeruire immunditiæ*. glo. peccato luxuriæ. Ita illud peccatum efficit hominem ſeruum: à quo vix poteſt recedere, qui inciderit. Prouerb. *Fouea profunda meretrix*. Qui in foueam cadit, non quando vult, exit. Sicut nec piſcis de naſſa, & auis de laqueo. Prouerb. *Vincula ſunt manus illius*. Oſeæ. *Non dabunt cogitationes ſuas,* Rom. 6. Prouer. 23. Prouer. 7. Oſeę. 5.

vt reuertantur ad Dominum; quia ſpiritus fornicationis in medio eorum. Iſte pro ſeruitio ſuo reportat funem ad ſuſpendendum eum in infernum .i. damnationem mortis æternę. Rom. *Quem fructum habuiſtis in illis, in quibus nunc erubeſcitis*. Nam finis illorum mors.

Rom. 6.

Luc. 16. Alij pecuniæ ſeruiunt, vt auari. Luc. *Non poteſtis ſeruire Deo, & Mãmonæ*. glo. Diuitijs ſeruit, qui cuſtodit eas, vt ſeruus. ſed qui ſeruitutis iugum excutit, diſtribuit vt dominus. Iſte de ſeruitio ſuo nihil reportabit in fine.

Iob. 27. Iob. *Diues cum dormierit, nihil ſecum affert*. Stultitia magna eſt ſeruire illi, qui in fine eijcit eum nudum de domo ſua.

Eccleſ. 5. Eccleſ. *Sicut egreſſus eſt nudus de vtero matris ſuæ: ſic reuertetur, &c.* ſciendum, quòd inutile valde eſt ſeruire peccato.

Propter difficultatem ſeruitij.
Propter inutilitatem præmij.
Propter officij vilitatem.

Sap. 5. Primò propter difficultatem ſeruitij. Sap. *Laſſati ſumus in via iniquitatis, & perditionis: & ambulauimus vias difficiles: viam autem Domini ignorauimus.*

Ier. 16. Ier. *Seruite Dijs alienis, qui non dabunt vobis requiem die, ac nocte*. Stultitia eſt ſeruire tali Domino, qui non permittit ſeruos ſuos quieſcere, nec in præſenti, nec in futuro.

Secundò propter inutilitatẽ præmij, quia quod lucratur ſeruus, non eſt ſuum, ſed domini. ſic pec-

Oſeæ. 8. cator nihil facit meritorium vitę ęternę. Oſeę. *Co-*

mederunt alieni robur.Prouerb. *Ne des alienis honorem tuum. &c.* Prou.5 80.

Tertiò propter vilitatem officij. Pſal. *Manus eius in cophino ſeruierunt.*glo. cophinus eſt vas, in quo portatur terra. Diabolus vult ſibi ſemper ſer uiri de immundicia.peccauerunt ei: & non filij eius in ſordibus.Ideo filius prodigus ſeruiuit i n cu ſtodia porcorum.Seruitus diuina ſingularis.Deu. Luc.16. Illi ſoli ſeruies.Col.Domino Chriſto ſeruite. Deut.6. Col.3.

De Sequentibus mundum.

SEquuntur quidam mundum.i.mundanam con uerſationem.quidam carnem.quidam Diabolum.quidam ipſum Deum.

Primos deijcit vanitas.
Secundos voluptas.
Tertios malignitas.
Quartos charitas.

Primò ſunt quidam,qui ſequuntur mundi vani tatem. Oſeæ *Effraim paſcit ventum, & ſequitur æſtum.* Quantò magis aliquis paſcit ventum,tantò magis exinanitur: & tantò magis incenditur. Oſeæ 12. Sic quantò magis diuitias habuerint:tantò magis inanes ſunt.Ecc.*Quia auarus non implebitur pecunia.* Eccl. 10. Vacuum enim attrahit:& quantò plus æſtus cupiditatis ſequuntur:tantò plus ardent.quia, vt dicit Iuuenalis.*Creſcit amor nummi, quantũ pecunia creſcit.* ſicut ignis ex appoſitione lignorum. Eccleſ. *Qui*

ſequitur vmbram, apprehendit ventum. Sic qui tendit ad mendacia, ideſt ad res temporales, quæ aliud promittunt, & aliud ſoluunt. Sicut mendacia verba aliud ſonant, & aliud continent. Sicut ſtultus, qui ſummo mane ſurgebat, vt ſequeretur vmbrã, & ſupterfugiebat. Et de pueris, qui papilio nõ volantem, quem non capiunt (quia fugit) amittunt.

Ier. 2. Ier. *Ambulauerunt poſt vanitatem: & vani facti ſunt.* Item ſtultum eſt cum expenſis magnis, & laboribus multis quærere, quod nõ poteſt inueniri. Sap.

Sap. 5. *Ambulauimus vias difficiles, &c. tranſierunt omnia, velut vmbra: et in malignitate noſtra conſumpti ſumus.* quaſi dicat. In ſeruitio mundi multum laborauimus: & nihil reportauimus: ſed ibi conſumpſimus

Iob. 31. corpus noſtrum. Ideò dicitur Iob. *Si ambulaui in vanitate: et feſtinauit in dolo pes meus.* quaſi dicat, nõ feſtinauit, ſcilicet ad fraudandum, vel ad decipiẽdum cõtra vſurarios, & raptores: qui ſimiles ſunt leoni primo mane conſurgenti, nec ceſſanti, donec aliquid apprehenderit, & catulis ſuis detulerit. Sequitur. *Appendat me Deus in ſtatera iuſta. me.* dicit, non mea; quia mundus retinebit poſſeſsionem, tanquam ſuam. Sed Deus arreſtabit perſo-

Iob. 18. nam. Iob. *Arctabuntur greſſus illius.* Hoc eſt dictu. ſicut equo oris durioris, qui ad libitum uult currere: & aui prędali, quæ poſt apprehenſionẽ prædæ, ligatur ad perticam. Item auis, dum deſcẽdit ad terram ad capiendum cibum, in retiaculo ponit pedem, & capitur. & lupus, dum prædam accipit,

pit, in pedica retinetur. ſicut ſtultus debitor, qui mutuo ſemper accipit, tandem compedibus retinetur. Vnde ſequitur in Iob. *Immiſit in rethe pedes ſuos: & in maculis eius ambulat, tenebitur planta eius laqueo, &c.* Iob. 18.

Quidam ſequuntur carnem: cuius ſocietas eſt prędatoria, vel proditoria. Eſt enim ſicut mulier, quæ blandiendo homines attrahit ad peccatum. Prouerb. *De meretrice, quæ multis ſermonibus irretiuit iuuenem: & blanditijs labiorum protraxit illum, ſtatim ſecutus eſt eam.* quaſi bos ductus ad victimã. Item eſt ſicut latro, qui peregrinis obuians in biuio, vel triuio, pmittit ſe ducturum eos ad rectam viam, vel ad bonum hoſpitium: & ducit illos ad malũ, Eccl. *Poſt concupiſcentias tuas non eas, &c.* Pet. *Nouit Deus iniquos in die iudicij cruciandos reſeruare; maximè qui poſt carnem in concupiſcentijs ambulant.* Iſti obediunt carni ſuæ: ſed dum non ſperant, computabunt diſtrictè. ſicut mercatores, qui latè paſcũt ventrem ſuum: & diſtrictè computant in luxurijs, deſiderijs, cõmeſſationibus, & potationibus: qui reddent rationem Deo parato iudicare viuos, & mortuos. Prouer. 5. Eccl. 18. 1. Pet. 2.

Quidam ambulant poſt Diabolum, cuius ſocietas eſt peremptoria. Iſti inſaniores ſunt alijs, quaſi ſi oues ſequerẽtur lupum. Sic Diabolus per blandimenta decipit homines, ut figuratum eſt. Reg. Vbi Abſalon per blãdimenta decepit populum. vbi dicitur toto corde vniuerſus Iſrael, ſequi 2. Reg. 15.

tur Abſalon ad impugnandum Dauid patrẽ ſuũ. Sic multi ſequuntur Diabolum, vt Deum impugnent. Diabolus enim eſt ſicut latro, qui promittit conductum viatoribus: & poſtmodum vigilat, diuerti faciens à via recta. Igitur non eſt bonum ſequi mundum; quia decipit: nec carnem; quia inficit: nec Diabolum; quia interficit. ſed Chriſtũ, q̃ reficit. Ber. *Mundus clamat, decipiam: caro, inficiam: Diabolus, interficiam:* Chriſtus dicit, reficiam. quem ſequeris? Sequendus ergo eſt Deus, non mundus, non caro, non Diabolus. Nota autem, quòd quidam ſequuntur Dominum.

Per viam mandatorum.
Quidam per uiam conſiliorum.
Quidam per compendium tribulationum.
Quidam per viam caſtitatis.
Quidam per viam charitatis.

Pſal. 118. Per viam mandatorum. Pſal. *Viam mandatorum*
Iob. 29. *tuorum cucurri.* Iob. *veſtigia eius ſecutus eſt pes meus.* opera eius imitando: *viam eius cuſtodiui in bono proficiendo.*

Quidam ſequuntur eum per ſemitam conſilio-
Pſal. 26. rum, quæ eſt rectior. Pſal. *Dirige me in ſemita recta propter nomen tuum.* Ne Dęmones mihi inſidiantes
Luc. 9. inueniant me. hanc viam docuit Dominus. Luc. *Vnde omnia, quæ habes: & habebis theſaurum in cœlis: & veni ſequere me.* Qui enim vult Deum ſequi, oportet eum exonerari. Nemo enim eſt, qui haberet magnam, & arduam viam incedere, qui nõ

libenter cõmitteret ſarcinulas ſuas alteri ad portãdum, ſi inueniret, cui committere ſecurè poſſet: quia quantò difficilior eſt via, tantò plus augeret onus ſuum. Sed diuites huius mundi non ſic faciunt. Non ſicut Petrus, qui ait. *Ecce nos reliquimus omnia, &c.* Ber. *Bene feciſti Petre; quia eum ſequi non poteras oneratus.*

Quidam ſequuntur eum per compendium tribulationis, quæ eſt via breuior. Reg. *Cucurrit Achimas per viam compendij.* Hanc cucurrerunt ſancti martyres, q in vna die mille dietas peregerũt. Hanc offert nobis Chriſtus exẽplo. 1. Pet. *Chriſtus paſſus eſt pro nobis, nobis relinquens exemplum, &c.* Cum enim Chriſtus ambulauerit per viam amaritudinis, ſecundùm illud Eccleſ. *In fluctibus maris ambulaui: per eandem viam oportet nos ſequi.* Nec timere debemus; cum ipſum in itinere habeamus ſocium, vt viam oſtendat: & vltra malum paſſum nos transferat. Pſal. *Si ambulauero in medio vmbræ mortis, non timebo mala; quoniam tu mecũ es.* Sequens fortem dominum nõ debet timere; quia bene poteſt eum cuſtodire. Ier. *Non ſum turbatus, te paſtorem ſequens.*

2. Reg. 18.
1. Pet. 2.
Eccle. 24.
Pſal. 22.
Ier. 13.

Quidam ſequuntur per viam innocentiæ, & caſtitatis. Apoc. *Habes pauca nomina, quæ non inquinauerunt veſtimenta ſua, ambulabũt mecum in albis; quia digni ſunt.* Ier. *Hij ſunt, qui cum mulieribus non ſunt coinquinati. virgines enim ſunt: & ſequuntur agnum, quocunque ierit.* Pſal. *Non priuabis eos bonis, qui ambulãt*

Apoc. 3.
Ier. 19.
Pſal. 83.

in innocentia. Hi figurantur per illum iuuenem, de quo dicitur. Tho. *Inuenit Thobias iuuenem ſplendidum*. ſcilicet honeſtate, vel munditia, *ſtantem*, ideſt perſeuerantem. *Præcinctum caſtitate: & quaſi paratum ad ambulandum*. ideſt ad perficiendum, quantuncunq; ſit via aſpera. Sicut canes, q ſequit lepo rem per ſpinas, & tribulos, donec apprehendat. Phi. *Sequar autem, ſi quo modo cõprehẽdam*. ideſt ſuccurrite, vt comprehendatis.

Tho 5.

Phi 3.

Quidam ſequuntur per viam amicitiæ, & charitatis, quæ eſt via leuior, & ſuauior, & excelſior. 1. Cor. *Adhuc excellentiorem viam vobis demonſtro*. Eph. *Eſtote imitatores Dei, ſicut filij chariſſimi: & ambulate in dilectione, ſicut & Chriſtus dilexit vos*. Ioan. *Qui dicit ſe in Chriſto manere, debet ambulare, ſicut & ipſe ambulauit*. per viam ſcilicet amoris, & pacis.

Corin. 4. Epheſ. 6. Ioan. 2.

Per hanc viam non ſequuntur eum diſcordes, & litigioſi; quia per aliam viam vadunt. ſed boni ſocij, quorum unus ſupportat alium. Eph. *Vt filij lucis ambulate*. Ecce, quòd Dominus vult ſuos ſequaces in luce ambulare, & non in tenebris, ſicut ambulant filij Diaboli, ſimiles veſpertilionibus, qui diligunt tenebras, & oderũt lucem: vel latronibus, qui vellent, q nũquam eluceſceret: vt poſſent liberius furari. contra quos dicitur. Rom. *Abijciamus ergo opera tenebrarum, & induamur arma lucis: vt ſic in die ho. ambulemus*. Nota, quòd qui de nocte vadit, hoſtem non videt: ſed ab hoſte videtur, libenter deiat, q libenter offendit, & frequenter

Epheſ. 5. Rom. 13.

cadit: propter hæc omnia dicitur Io. *Si quis ambulat de die, non offendit; quia lucem huius ſeculi videt. Sed qui ambulat de nocte, offendit; quia lux in eo non eſt.* Nota de cæco, qui propter defectum luminis in foueam cadit: & ſi deuiauerit, vix ad rectam viam redit. Tales dicent in fine illud Sap. *Ambulauimus vias difficiles: & lumen iuſtitiæ non illuxit nobis.* Item ad ſequendum Deum, nos mouere debet amor præmij. Nota de ſeruo, qui libẽter feſtinat, vt opus compleat, & poſtea quieſcat. Et de viatore, qui libenter properat, vt malam terrã pertranſeat, & ad fertilem perueniat. Et de peregrino, qui quotidie ſollicitat, donec veniat ad patriam ſuam diu ab eo deſideratam. Ioan. 10. Sap. 5.

De Silentio.

Silentium eſt taciturnitas σιγὴ Græcis. qua animus alitur. Taciturnitatem magnopere laudat D. Chryſoſt. cum ait. *Si vindicare vis, ſile, & funeſtam ei dediſti plagam.* D. Chry.

Silentium eſt cautius tenendum; quia dicit Tullius. *Tacere qui neſcit, loqui neſcit.* Vnde nota, quòd ſilentium.

Hominem fortificat.
Periculum vitat.
Vitam emendat.
Deuotionem ſeruat.

Primò dico, quòd ſilentium facit hominem fortẽ.

Sicut vix, vel nunquã pugil vincitur,niſi malũ ver
Iſa.30. bum dixerit.Sic vix vincitur quis à Diabolo, ſi à malis verbis cauerit.Iſa.*In ſilentio, & ſpe erit fortitudo veſtra.* Acerbus paſtor dixit.Omnis labor qui cunq; euenerit tibi, ex taciturnitate ſuperabitur.

Secundò per ſilentium euitatur periculum.tũc porta caſtri cautius aperitur, quando notum eſt domino caſtri,quòd hoſtes portæ inſidiantur.Vnde cum hoſtes inuiſibiles portæ oris inſidiantur,
Iob. 40. cum magna cautela aperienda eſt. Iob. *Memento belli,nec vltra addas loqui.*

Tertiò vitam emendat.Hiero. *Linguam maledicam indictum emendat ſilentium.* Vnde ſilentium ſeruare,eſt os(vnde exit ignis,& flãma,omnia com-
Iaco.3. burens)obſtruere.Iaco. *Lingua modicum quidem mẽbrum eſt,& magna exaltat. Ecce quantus ignis, quam magnam ſiluam incendit*. ſcilicet virtutum, & bonorum operum conſummit.Sequitur.*Et lingua noſtra ignis eſt. Vniuerſas iniquitates lingua conſtituit in membris noſtris,quæ maculat totum corpus: & inflammat rotam mentis noſtræ,inflammata à gehenna.* Item ſilentium tenere,eſt beſtiam indomitam clauſam
Iaco. 3. tenere. Iaco.*Omnis natura beſtiarum,volucrum, ſerpentum domatur:linguam autem ſuam nullus hominum poteſt domare*. glo. quin delinquat. *Eſt enim inquietũ malum plena veneno mortifero. In ipſa benedicimus Dominum patrem: & in ipſa maledicimus homines: qui ad ſimilitudinem Dei facti ſunt*. Nõ oportet fratres hæc fieri.Item ſilentium ſeruare,eſt gladium penetra-

tiſsimũ in techa abſcondere.Pſal.*Lingua eorum gladius acutus.* Iterum ſilentium eſt frenum viri ſpiritualis. Clauſtralis ſine ſilentio eſt equus ſine fręno.Iaco.*Si equis fręna in ore mittamus ad conſentiendum nobis,& omne corpus illorum circunferimus.* Itē arca ſine claue,& ſine ſilentio.Qui ſilētium tenet, clauē oris habet in arca cordis, vnde ſecurus eſt. Eccl. *In ore fatuorum cor illorum. & in corde ſapientum,os eorum.*Rurſus homo ſine ſilētio, eſt domus ſine oſtio: ciuitas abſque muro, vt habes ſup. de locutione. Pſal.56. Iaco. 3. Eccl.21.

Quartò feruorem ſeruat deuotionis.Solet obſtrui vas,in quo fit vinum. Et potus coopertus melius calorem ſuum, & mundiciam ſeruat. Sic qui vult deuotionem cordis, & mundiciam ſeruare: oportet eum os clauſum tenere.Pſal.*Poſui ori meo cuſtodiam* (ideſt obmutui) *& non aperui os meum, & cor.Lingua ſapientum cuſtodit ſapientiam.* ideſt feruorem deuotionis. Silētium mulieri maximũ pręſtat ornamentum,vt docuit.Ariſt. Pſal.38. Ariſ.1.Pol.

De Societate bona.

SOcietas eſt fraternitas,vel adunatio hominum ad aliquid perficiendum: Vnde dicitur propriè ſocius,q̄ in re ſeria, & laborioſa alicuius pars eſt. Vnde dicitur ſocius(vt alijs placet) eo quòd laborem alterius ſecet, & diuidat: vel quòd eum in re laborioſa ſequatur.

Societas mala vitanda eſt omni ſolicitudine,&

cautela;quia mala ſocietas.

Ad peccatum trahit.

Viam paradiſi impedit.

Infirmitatem inducit.

Primò ad peccatum trahit. Non libenter iret aliquis cum latronibus:quia eum bonis omnibus ſpoliarent; & poſtmodum occiderent. Sic non debet conuerſari cum malis : qui eum ad peccatum trahunt: virtutibus ſpoliant: & morte damnant. Exemplum de ſpinis, quarum vna trahit aliam.

Prouer.1. Prouer. 1. *Fili mi ſi te lactauerint peccatores,ne acquieſcas eis,&c.*

1. Cor. 6. Cor. *Nolite iugum ducere cum infidelibus. quæ enim participatio lucis ad tenebras? aut quæ pars fidelis cum infideli?*

Secundò viam paradiſi impedit.Qui vult ire in paradiſum,non debet uerſari cum his,qui deſcen-

Prouer.4. dunt ad infernum;quia non ſunt in via. Prouerb. *Ne delecteris in ſemitis impiorum:nec tibi placeat malorum via; quia nouit Dominus viam iuſtorum : & iter impiorum peribit.* Vnde cum bonis ambula, quia. *Beatus vir, qui non abijt in conſilio impiorum:& in via peccatorum non ſtetit.* Nam mala ſocietas eſt Deo exoſa, in ſe eſt vitioſa, ſibi ipſi pernicioſa, atq; homini periculoſa.

Tertiò infirmitatem inducit. Qui non vult eſſe leproſus,debet vitare conſortium leproſorum.Sana poma putridus ſociata citius putreſcunt.Si ſa-

Prouer.13. ni cum infirmis citius infirmantur.Prouerb. *Amicus ſtultorum efficitur illis ſimilis :* Fermentum mo-

dicum

dicum totam maſſam corrumpit: ſic vnus peruerſus totam ſocietatem. Pſal. *Cum ſancto ſanctus eris: & cum peruerſo peruerteris.* Non enim ſecura ouis eſt iuxta lupum: nec ſtupa iuxta ignem: nec gimē iuxta cattū. Sic nec iuſtus iuxta peccatorē: nec mulier iuxta leccatorē. Ecc. *Sicut lupus cōmunicat agno aliquando: ſic peccator iuſto. & qui communicauerit cū ſuperbo, induet ſuperbiam.* Corinth. *Corrumpunt bonos mores colloquia praua.* Item non eſt tutum ægroto verſari in aere corrupto; quia ex hoc citò recidiuum pateretur. Sic non eſt tutum bonis verſari in loco peccatorum; ex hoc enim ad peccatum inducuntur. & ſi ſanati fuerint, frequenter recidiuū patiuntur. Gen. *Surgite, et egredimini de loco iſto; quia delebit Dominus ciuitatem hanc.* Nullus poteſt eſſe in Græcia; vel in quapiam alia regione: quin de conſuetudinibus, vel de idiomate illius regionis aliquid hauriat. Sic nec cum peccatoribus habitare, quin de moribus eorum aliquid retineat. Pſal. *Cōmixti ſunt inter gentes, &c.* Si dicat aliquis, magnum temporale commodum habeo de conſortio eorum: vel magnum damnum patior de receſſu. Reſp. ſi quis eſſet in domo ſuccenſa, vbi non eſſet niſi vna feneſtra, per quam poſſet tantummodo nudus exire: non ne omnia veſtimenta dimitteret, & exire feſtinaret? Sic quilibet diſpendium ſuorum, & ſuæ carnis, (quatuncunque poteſt) debet ſuſtinere potius, quàm in prauorum commertio remanere cum periculo ſuo. Gen. Ioſeph, reli-

Pſal. 17.
Eccle. 13.
2. Cor. 15.
Gen. 19.
Pſal. 105.
Gen. 29.

cto pallio in manu mulieris, fugit: & homo de periculo maris libenter nudus euadit. Item dens putridus de ore cum dolore eijcitur, ne alios corrũpat: & ouis morbida de grege: & leproſus de conſorcio hominum: & pomum putridum de aceruo. Sic debent amoueri boni de conſortio malorum: ne eos prauis actionibus, & locutionibus corrumpant. Nam teſte Ariſt. Prauus ſocius impedit commune bonum ſocietas bona virtuosè copulatur.
Pſal. 24. *Innocentes, & recti adhæſerunt mihi.* A malo liberat.
Ecc. 4. *Væ ſoli, quia cum ceciderit.* In bono conſeruat. *Non*
Gen. 2. *eſt bonum hominem eſſe ſolum.* Bonum augmentat.

De Sanctificatione hominis.

Sanctificatio duplex aſsignari ſolet, viæ, & patriæ. Viæ ſanctificatur homo.

- Per baptiſmi lotionem.
- Per peccatorum confeſsionem.
- Per eleemoſinarum largitionem.
- Per cuſtodiam mandatorum.
- Per ſocietatem perfectorum.
- Per fugam peccatorum.

Primò ſanctificatur homo per baptiſmi lotio-
Corint. 6. nem. 1. Corinth. *Abluti eſtis.* id eſt ſanctificati eſtis. & loquitur hic de ablutione baptiſmali: quæ vir-
Rom. 6. tutem ſanctificandi habet à paſsione Chriſti. Ro. *Quotquot baptizati ſumus in Chriſto Ieſu, in morte ip-*
Heb. 12. *ſius baptizati ſumus.* Heb. *Vt ſanctificaret populũ ſuũ,*

extra portam paſſus eſt. Vnde Chriſtus, lotrix noſtra, ad ſordes noſtras abluendas, fecit lixiuium de ſanguine ſuo, cineres accipiens in vtero Virginis. ſcilicet infirmitates humanas; quia languores noſtros ipſe tulit. Iſa. *De cineribus vitulæ ruffæ fiebat mundatio.* Vitula ruffa Chriſtus pro nobis paſſus eſt. Apo. 1. *Dilexit nos, & lauit nos, &c.* Iſa. 53. Apoc. 1.

Secunda ſanctificatio eſt per peccatorum confeſsionem. Pſal. *Facta eſt Iudæa* (ideſt confeſsio) *ſanctificatio eius.* Chriſ. *Confeſsio cor emundat: ſenſus illuminat: animam ſanctificat: ad remorſionem Chriſti præparat. Vnde Iudas* (ideſt confeſsio) *mundauit templũ à gentibus inquinatum.* Thi. *Si quis emundauerit ſe, erit vas in ſanctificatione.* Macab. *Elegit Iudas* (ideſt confitens) *ſacerdotes ſine macula ad ſanctificandum tẽplũ; quia bonus, & diſcretus ſacerdos eligendus eſt.* Pſal. 113. Thim. 2. 2. Mach. 4

Tertia eſt per fugam peccatorum, ideſt per abſtinentiam à peccatis poſt confeſsionem. Apoſt. 1. ad Theſſa. *Hæc eſt volũtas Dei, ſanctificatio veſtra, vt abſtineatis vos ab omni fornicatione: & ſciat vas ſuum vnuſquiſque poſsidere in ſanctificatione, & honore.* Corinth. *Mundemus nos ab omni inquinamento carnis, ac ſpiritus, perficientes ſanctificationem in timore Domini.* Quia per timorem Dei declinat omnis à malo. Eccleſ. *Qui timent Dominum, præparabunt corda ſua: & in conſpectu illius ſanctificabunt animas ſuas.* Theſſ. 4. Cor. 7. Eccl. 2.

Quarta eſt per eleemoſinarum largitionem. Ecc. *Datum brachiorum tuorum, ſacrificium ſanctifica-* Eccl 3.

tionis

tionis offeres Domino. Chriſtus ĩ cruce proprijs bra chijs nos lucratus eſt:& quicquid habemus. Solet dici:hoc de iure meum eſt : & quod lucratus ſum ꝓprijs brachijs. Magna eſt ergo pręſumptio, ea, quæ Chriſtus tanto labore quæſiuit, pauperibus non diſtribuere. Propterea dicitur. offeres Domino, ſcilicet in paupertate.
Luc.11. Luc. *Quod ſupereſt, date eleemoſinam: & ecce munda ſunt vobis omnia.*

Leuit.20. Quinta eſt per cuſtodiam mandatorum. Leui. *Cuſtodite præcepta mea; quia ego dominus, qui ſanctifico vos*. Ad cuſtodiam mandatorum nos inuitant
Pſal.104. dona percepta, & percipienda. Pſal. *Dedit illis regiones gentium, &c. vt cuſtodiant iuſtitiã eius.* Qui ergo præcepta non cuſtodit, habet ius in laboribus ma
Nau.6. nuum comedendis. Nau. *Iuxta quod mente nouerat, ita faciet ad perfectionem ſanctificationis ſuæ.*

Sexta eſt per ſocietatẽ perfectorum, ideſt per
Cor.7. bonam ſocietatem. 1. Cor. *Sanctificatur vir fidelis*
Pſal.77. *per mulierem fidelem, & econuerſo*. Pſal. *Cum ſancto ſanctus eis, &c.* Sed dicitur, quòd mulier turpis nõ libenter ſedet propè pulchriorem, ne turpitudo illius magis appareat; quia oppoſita iuxta ſe poſita, magis eluceſcunt. Sic mali non libenter aſſociã tur bonis, ne malitia eorum propter bonitatem
Ioan.3. magis appareat. Ioan. *Omnis, qui malè agit, odit lucem: & non venit ad lucem, vt non arguantur opera eius.* Sanctificatio patriæ habetur in via, & eſt glorificatio. vtroque modo Deus dicitur ſanctificare.

De

De Solitudine .

SOlitudo ad mentem D.Thomæ non eſt de eſſentia perfectionis:ſed eſt inſtrumentum congruum contemplationi. D. Thom 22. q. 188. nu 8.

Solitudo.In ſolitudine gratia conſeruatur. Gerſon tractatu 2. in cant. B. Virg.

Deus cum anima loquitur.

Ibi ſæpius conſolatio infunditur.

Primò in ſolitudine gratia conſeruatur. ſi aliquis haberet fialam plenam balſamo, ſtultus eſſet, ſi turbæ ſe exponeret, ne fortè fiala frangeretur, & balſamum effunderetur. Sic ille, qui in turba, & ſocietate ſe ponit, vbi aliquando gratiam Dei amittit. Gratiæ enim fatuorum effundentur: Beata Virgo in turba filium amiſit, quem in templo inuenit. Luc. Vid. Fran. Petrar. vbi pulchra, de vita ſolitaria. Luc. 2.

Secundò Deus cum anima loquitur. Oſeæ. *Ducam eum in ſolitudinem: & loquar ad cor eius.* Libentiùs loquitur cum ſponſa in ſecreto, quàm in aperto. Sic Deus cum anima ſancta. Ber. *O anima ſancta ſola eſto, & illi ſoli placeas, quem ſolum in omnibus elegiſti: an ignoras te verecundum habere ſponſum: qui nequaquam ceteris præſentibus ſuam velit præſentiam exhibere?* Fuge publicum, fuge ipſos domeſticos: recede ab eo, qui tibi miniſtrat. Oſeę. 2.

Tertiò ibi ſæpius conſolatio infunditur. Iere. Onager aſſuetus in ſolitudine, in deſiderio animæ ſuæ attraxit uentum amoris ſui. Iacob domi manens benedictionem accepit, quam Eſau frater Ierem. 2.

amiſit. Quid per Eſau, niſi inquieti,& girouagi: qui,conſcientia dereliđa,exteriora ſolatia quęrunt,& cœleſti benedictione priuantur? Et quid per Iacob domi manentem,niſi quieti,& pacifici deſignātur,qui teſtimonio cōſcientiæ gloriantur, & benedictionem paternam obtinent? Ideo Dn̄s in lege iubet os turturis retorqueri ad aſſellas.i. delectationes, & conſolationes ſuas in intimis ſuis haurire.Hoc eſt,quod in Nau dicitur.*Aquam propter obliuionem hauri tibi*.i.in intimis tuis refrigeria conſolationum tuarum haurias.

De Spe.

Sperare eſt exiſtimare,credere,& confidere, licèt interdum in malam partem capiatur,vt eſt illud poeticum. *Hunc ego ſi potui tātum ſperare laborem*.Sed accipitur in bonam partem,& ita.

Spes eſt fiducia futurorum ex gratia Dei, & ex bona conſcientia.Ideò ſperandum eſt in Domino;quia ſperantes in eo ſuſtinet,ne cadant.Naturaliter qui debilis eſt,& timet cadere,alicui rei adhæret,vt patet in puero,vel in infirmo. ſic naturalis ratio dictat animæ cognoſcenti,ſcilicet debilitatem ſuam,quòd fortiori ſe adhęrere, & inniti debeat,ſcilicet Deo.Quia de facili tranſit malum paſſum, qui habet bonam appodiationem, quæ eum bene poteſt eijcere à malo paſſu. Vnde qui ſperat in Domino.

Suſti-

Suſtinetur,ne cadat.
Seruatur,ne corruat.
Suſtentatur,ne deficiat.
Præmiatur,vt gaudeat.

Primò per ſpem homo ſuſtinetur, ne cadat. Iſa. *Qui ambulat in tenebris,& non eſt lumen ei, ſperet in nomine Domini:& innitatur ſuper Deum ſuũ.* Aug. *Quid in te ſtas, proijce te in Deum: non ſe ſubtrahet, vt te cadere permittat. proijce te ſecurus; ſuſcipiet enim, & ſanabit te. Securus eſto ſperans in Domino; quia pro tector eſt omnium ſperãtium in ſe.* Vanitatis eſt enim, non præſtare fulcimentum innitenti ſibi: ſed veritatis eſt non negare. Vnde cum Deus veritas ſit, innitenti ſibi non ſe ſubtrahit: ſicut malitioſi pueri ſolent facere, qui appodiantibus ſibi ſe ſub trahunt, vt cadant. Vnde maledictus homo, qui ſpem ſuam ponit in homine. ſperemus igitur in Domino; quia non derelinquet omnes, qui confidunt in eo. Iſa.1.

Secundò per ſpem ſeruatur anima, ne corruat. ſpes enim eſt anchora, ſeruans animam, ne à procella tentationum,& tribulationum irrumpatur, vt innuit Apoſt. Heb. *Qui confugimus ad propoſitam nobis ſpem: quam ſicut anchoram habemus tutam, et firmam.* Aug. *Si videris te fluctuari in mari huius mundi, noli abrumpi ab anchora, antequam intres ad portum.* Fluctuat nauis, ſi non longè à terra proijciatur: nec in æternum fluctuabit,& ſi ad tẽpus fluctuat. Ideo ſpes eſt baculus valde neceſſarius in via hu- Heb.6.

ius vitæ peregrinanti. Qui huic baculo innititur, non corruit. Pſal. *Non derelinquet omnes, qui ſperant in eo.* Vnde à ſpe, ablata prima litera, dicitur Pes. Idem. *Sperans in Domino non infirmabor.*

Pſal.

Tertiò per ſpem ſuſtentatur, ne deficiat. Iſa. *Qui ſperabunt in Domino, mutabũt fortitudinẽ, aſſumentes pœnitentiam, vt acquirant. current, & non laborabunt: ambulabunt, & non deficient.*

Iſa. 40.

Quartò præmiatur, vt gaudeat. Aug. *Spes enim eſt certa expectatio futuræ beatitudinis, ex gratia Dei proueniens: & ex meritis præcedentibus.* ſpes enim futurorum bonorum præſentem fortunam lenit. Nam ſi merces modica laborem mercenarij tolerabilem reddit: quid facere debet merces æterna? Iacob. *Ecce agricola expectat pretioſum fructum terræ, patienter ferens. &c.* Si ille pro fructu terræ ſperat, & tam patienter expectat: quantò magis nos pro cœleſti? Debet ergo iuuare ſpem noſtrã gloria æterna ſperantibus promiſſa. Itẽ miſericordia Dei, quæ vult omnes ſaluos fieri. Sicũt homines amant ea, quę ſunt, & conſeruãt ea: & ſi perdiderint, gaudent, cum recuperant ea. ſic Deus, qui ſummè bonus eſt, vult conſeruare eos, qui boni sũt: & peccatores, quos perdidit, vult recuperare. Luc. Exemplum de oue perdita. Ezech. *Ecce omnes animæ. vt anima patris: ita & anima filij mea eſt. anima, quæ peccauerit, ipſa moriatur.* Sequitur. *Nunquid voluntatis meæ eſt mors impij, (dicit Dominus) et nõ vt conuertatur, & viuat?* Item bona, quæ agimus, &

Iaco. 5.

Luc. 15.

mala, quæ ſuſtinemus, debēt iuuare ſpem noſtrā. Securus debet eſſe de re, qui habet bonū pignus apud ſe. Sic ſecuri ſunt de regnò futuro, qui habent bona opera, quæ quaſi quædā pignora ſunt, & arrhæ regni cœleſtis. Greg. *Cum opus proficit, præmij fiducia creſcit.* Idem. *Vir ſanctus quot labores veritati nunc commendatus exhibet: tot iam remunerationis ſuæ pignora intra ſpei ſuæ cubiculum clauſa tenet.* Item mala, quæ pro Deo ſuſtinemus, ſpem adiuuant. Greg. *Bonorum mens quò duriora pro veritate tolerat, eò æternitatis præmia certius ſperat.* Idem. Tantò ſpes ſolidior ſurgit: quantò quiſque pro illo duriora pertulit. Certus eſſe poteſt de re, quæ venalis eſt, quæ pretium habet apud ſe. Sic debet eſſe certus de regno, qui multas tribulationes ſuſtinuit, quibus emitur. Act. Oportet per multas tribulationes introire regnum cœlorum. ſed inanes noſtræ contētiones in medio ſpatio ſæpe franguntur, & corruunt, & ante in ipſo portu obruuntur, quàm portum conſpicere potuerint. Act. 14.

Spes in Deo debet eſſe ſingularis.

Gen. 49.	Iudit. 6.
Iob. 13.	Prouer. 3.
Iſa. 34.	Ierem. 17.
Tren. 4.	Mich. 7.
Pſal. 25.	

Et in Domino ſperans non infirmabor. Ac ſpes impiorum eſt abhominabilis. Iob. 8. *Spes hypocritæ peribit.*

De Tempore.

TEmpus deſcribitur ab Ariſto. vt eſt numerus motus ſecundùm prius & poſterius. i. menſura diſcretiua ſecúdùm durationem, cui reſpondet prius & poſterius.

Tempus eſt conſiderandum, tanquam pretioſus theſaurus.

Quomodo vtiliter expendatur.

Quomodo tranſit velociter.

Quomodo diſtrictius à nobis requiratur.

Primò quomodo vtiliter expendatur; quia ſicut dicit Ber. *Nihil pretioſius tempore; Sed heu nihil hodie vilius reputatur.* Fatuus eſt ille, qui rem tam pretioſam dat hoſti ſuo. quod facit qui tempus expendit in ſeruitio Diaboli. Prouerb. *Fili ne des alienis honorem tuum: & annos tuos* (ideſt tempus vitæ tuæ) *crudeli*, ideſt Diabolo. Tempus vitæ præſentis eſt tempus opportunum; quia poſt hanc vitam datur tempus retributionis.

Prouer. 15

Secundò quomodo tranſit velociter: & poſtquam tranſierit, non reuocatur. Iob. *Dies mei velociores fuerunt curſore.* Sen. *Infinita eſt velocitas temporis: punctum eſt, quod viuimus, & adhuc puncto minus.* Et ideò fatuus eſt, qui multis obligatus eſt debitis, & pauca habet, ſi prodigè expendat. ſic qui multa peccata habet: & parum de tépore, ſi tempus ipſum amittat. Ber. *O ſi cognoſceres, quàm multis, & multa debeas: videres, quòd nihil eſt, quod agis.*

Iob. 9.

Sen. *Quem mihi dabis, qui aliquod pretium temporis ponat, qui intelligat quotidie ſe mori?*

Tertiò quomodo à nobis diſtrictius requiratur; quia de omni tempore oportebit reddere rationē. Ber. *Omne tempus tibi impēſum requiretur à te, qualiter fuerit expenſum.* Idē. *Parū non æſtimes tēpus, quod ī dictis, vel factis expēditur ocioſis. Volat verbū irreuocabile: tranſit tempus irremeabile:* nec aduertit inſipiens, quod amiſit. Item ſi aliquis haberet ſeruū, vel filium, cui dediſſet pecuniam ad negociandū, & totam conſumeret, vt filius prodigus: vel etiam pecunia illa eum impugnaret, non plus ei daret: ſed potius reſiduum ei auferret. Sic facit Deus de tempore peccatori, quod ei dedit ad pœnitentiā, & ille abutitur eo per ſuperbiam, & Deum impugnat. Prouerb. *Timor Domini apponit dies: & anni impiorum breuiabuntur.* Sen. Tempus tantùm noſtrum eſt: ſed poſt mortem non erit noſtrum, ſed Dei. & tunc accipiet ipſe decios, ideſt tempus: & iactabit contra nos. Tren. *Vocabit aduerſùm me tempus.* Pſal. *Cum accepero tempus, ego iuſtitias iudicabo.* Prouer. Tren. 74. Pſal. 74.

De Tentatione.

TEntatio. circa tentationem quatuor ſunt conſideranda, ſcilicet.

Hoſtis tentans, vel impugnans.
Modus pugnandi.
Et modus vincendi.

Primò eſt conſiderandus hoſtis impugnans: & hoſtis eſt Diabolus. Eph. *Non eſt nobis colluctatio* Epheſ. 6.
aduerſus carnem, & ſanguinem: ſed aduerſus principes, & potentes, aduerſus mundi rectores tenebrarum harum contra ſpiritualia nequitię. Ab iſto homine cauendum eſt.

Quia callidus.
Quia potens.
Quia inuiſibilis.

Primò quia callidus. Gen. *Serpens erat callidior*
Gen. 2. *cunctis animantibus terræ.* Secundò quia potens. Vnde dicitur hic. *Aduerſus principes, & potentes.* Iob.
Iob. 41. *Non eſt potentia ſuper terram, quæ ei valeat comparari.*

Tertiò quia inuiſibilis, & nequam. Vnde ſequitur. *Contra ſpiritualia nequitiæ.* Iob. *Crudelis eſt, & non miſerebitur.*

Secundò conſiderandus eſt modus pugnandi. Circa quod nota, quòd Diabolus tentat hominē.

De peccato, ad quod ipſum videt proniòrem, placita oſtendendo.
De qua re conſueuit decipere, experta medicamenta porrigendo.
Sub ſpecie neceſsitatis, vel vtilitatis, procaciter ſuggerendo.
Delitias, & diuitias, atquè preces mendaciter promittendo.
Callidè, & occultè frequenter inſidiando.

Lentè

Lentè,& paullatim animam pulſando.
Potenter,& audacter violentiam inferendo.

Primò tentat Diabolus de peccato,placita oſtendendo.ſicut bellator impugnat caſtrum à parte debiliori.Greg.*Mores vniuſcuiuſque conſpicit,cui vitio ſint propinqui:*& illa apponit ante faciem, ad quæ viderit mentem faciliùs inclinari.ſicut venator ponit laqueos,vbi conſueuerũt beſtiæ frequẽtare.Pſal.*In via hac,qua ambulabam abſconderunt laqueum mihi.*abſcondit enim peccati pœnã, & oſtẽdit delectationem.abſconditur malum à Diabolo,ſicut pedica ſub folio.Iob.*Abſcondita eſt in terra pedica eius:& decipula eius ſuper ſemitam.*Item ſicut ſub grano eſt venenum in morſello, & hamus ſub cibo.Eccleſ.*Quomodo capiuntur piſces hamo,& aues laqueo*. Sic capiuntur homines in tempore malo. Pſal. 141. Iob. 20. Eccleſ. 9.

Secundò tentat, experta medicamenta porrigendo,de qua re conſueuit aliàs decipere. Vnde tentauit Chriſtum his tentationibus, quibus uicerat primum hominem; citius enim accenditur ſignum,quod aliàs fuit in igne,quàm ſi nunquam fuiſſet. Et mẽbrũ citius frãgitur, vbi prius fuit fractum,quàm alibi. Et citius cadit homo in infirmitatem,quam habuerit,quàm in aliam. Tamen beſtiæ,& aues in eaſdem pedicas, & retia non incidunt. Item quando non inuenit per vnam tentationem,ſuggerit aliam.ſicut medicus inuitat infirmum ad diuerſa cibaria. Vnde tentauit Chriſtum

trina tentatione. Rex enim, cum caſtrum non poteſt uincere ex parte vna, impugnat ex altera. Vnde. 1. Reg. *Philiſtei, quia filij Iſrael in montana vincere nequiuerunt, ad campeſtria deſcenderunt.* Quia fugiẽs ſuperbiam, cadit in auaritiam, vel luxuriam. Iſa. *Qui fugerit à facie fornicationis, vel auaritiæ, cadet in foueam luxuriæ. & qui ſe explicauerit de fouea, tenebitur laqueo ſuperbiæ.* Vnde dicit Auguſt. *Præmunitos vos eſſe volo, ſcientes neminem ſuper terram abſque tentatione victurũ: cui ſi fortè tollitur vna, aliã ſecurus expectet.*

Reg. 1. Iſa. 24.

Tertiò tẽtat ſpecie neceſsitatis, vel alicuius vtilitatis, procaciter ſuggerendo, vt quando ſuggerit voluptas carnis ſub ſpecie diſcretionis, ſub bona mercede falſam vendit. Greg. *Omnes ſuis vitijs fauent: & quod ad voluptatem carnis faciunt, ad neceſsitatis referunt actionem: & ſub ſpecie virtutis vitiũ voluptatis excuſant.* Et nota. Non poteſt diu teneri caſtrum, vbi nõ ſunt homines fortes, & defenſales. Vnde cum obſidentur caſtra, extra mittũtur pueri paruuli, & mulieres; quia non ſunt vtiles ad bellandum. Sic facias de corde tuo, vt cogitationes pueriles, & affectiones molles extra mittas: & fortes, & uiriles intus retineas. Mulieres ſunt cogitationes, & affectiones, circa carnalia verſantes. Nau. *Populus tuus in medio tui, quaſi mulieres.* Paruuli in caſtro cordis ſunt affectiones terrenorum. paruulus enim plus diligit pomum, quàm regnum. Prouerb. *Vſquequo paruuli diligitis infantiam:*

Nau. 1. Prouer. 1.

& ſtulti ea, quæ ſibi ſunt noxia, cupient?

Quartò diuitias promittendo. ſicut amator ſolicitat mulierem precando, donando, & promittendo: ſed poſtquam fuerit ab eo ſemel corrupta, ſequitur eum non rogata, nec habet audaciam ei reſiſtendi: ſed dicit illud Ierem. *Adamaui alienos, & poſt eos ambulo.* Item non dicitur caſta mulier: quæ libenter audiret verba corruptionis, licèt ei conſentire nollet: & appetit diligi, licèt diligere non appetat, cum dicat Auguſt. *Non ſolum appetere: ſed etiã appeti velle, criminoſum eſt.* Sic non eſt reputanda anima caſta, quæ tentationes Diaboli recipit: & delectatur in eis, quãnuis nollet conſentire peccato. Attende, quòd cor tuum mutuo concedis inimico, quando ſuſtines in peccato delectari: das uerò, quando peccato conſentis. Sed ſiue dono, ſiue mutuo ei cor tuum expoſueris, non quando volueris, retrahes. quia ſicut primò eſt in poteſtate populi regem facere, quem vult: factum autem non eſt in eius poteſtate de regno expellere. ſic homo liberum habet arbitrium, vtrùm velit eſſe de regno Diaboli, vel non. Si autem ei, peccando, ſubiugatus fuerit: non poteſt, quando vult, de poteſtate eius exire. Sicut piſcis: qui quando intrat naſſam etiam per ſe: ſed non per ſe, & quando vult, exit. Oſeæ. *Perditio tua ex te, Iſrael: tantummodo ex te auxilium tuum.* Oſeę.13.

Ier.2.

Quintò tentat, occultè inſidiando, vt latro via

torem vndique circuit, vt non ſit locus euadendi. Si aliquis comedit libenter, tentat eum de gula: ſi abſtinet, de indiſcretione: *Et ſic circuit, quærens quē*
1.Pet.5. *deuoret.* Item ad tempus tentare ceſſat, qñ ei viriliter reſiſtitur, vt plus proficiat: & dum non caueтur, percutiat. ſicut ille, qui obſidet caſtrum, recedit: vt, dum non ſperatur, irrumpat. Math. *Reliquit*
Math.4. *eum Diabolus.* Grego. *Sæpe Diabolus, poſtquam mentem impugnauerit, ad tempus ceſſat: vt ſecuram repentè irrumpat.* Eccl. *Bona in mala conuertens inſidia-*
Eccle. 11. *tur: & in electis ſuis ponit maculam.*

Sextò tētat lentè, & paullatim, animam pulſando. & tantò periculoſior, quantò minus ſentitur.
Iob. 23. Iob. *Lapides excauant aquæ, et alluuione paullatim terra conſumitur.* p lapides viros fortes intelligas. per aquam blandimēta ſeculi, vel Diaboli, quę cauāt cōſtantiam mentis, & vacuam relinquunt. Itē tentat plus pœnitentes, q̃ peccatores: fortes, quàm debiles; quia fortè Deus non permittit. Miles nō mittit filium ſuum paruulum ad prœlium: ſed quando fortis eſt, & poteſt ferre arma. Item rex dedignatur impugnare villas campeſtres, & exercitum mouere contra eas: ſed cōtra fortia caſtra. ſic Diabolus fortiores impugnat. Vnde quando bellator aliquis vult terram alicuius capere, primò impugnat fortius caſtrum: quo capto, terra tota capitur; quia per illud impugnat dominum caſtri, & terram eius. ſic Diabolus magis impugnat illos, qui eminent iuſtitia, & fama: vt exēplo

illo-

illorum alij capiantur. Vnde 1. Reg. dicitur, quòd totũ pondus prælij verſum eſt in Saul. & in 2. Iud. dicitur, quòd Philiſtini, qui figurant Dæmones, acceperunt Sanſonem, qui interpretatur ſol eorũ, ideſt illuminãs alios, & erutis oculis fecerũt eum molere, ideſt peccata circuire. Et nota, quòd capto caſtro, facit ille, qui cepit, quicquid vult de garnimẽto eius. ſic Diabolus, quando capit aliquem magnum dominum: vel magnum, vel potentem, facit quicquid vult de ſcientia, lingua, & potentia eius. Tren. 1. *Manum ſuam miſit hoſtis ad omnia deſiderabilia eius.* Item rex caſtrum ſibi ſubditum, vel ſibi ſubditos non impugnat: ſed ſibi contrarios, & rebelles. ſic Diabolus rebelles ſibi magis impugnat. Grego. *Hoſtis noſter quantò magis contra ſe bellare conſpicit: tantò magis bellare contendit.* Iud. *Ego nunquam nocui viro, qui voluit ſeruire Nabuchdonoſor regi Babilonis: populus autem tuus, ſi non contempſiſſet me, non leuaſſem haſtam meam contra eum.* Item fortis contra debilem luctari dedignatur; & maximè contra eum, quem ſepe deuicit. & delitioſus miles communes cibos dedignatur. Iob. *Abſorbebis fluuium.* glo. infideles ſeculares. *Et habet fiduciam, vt fluat Iordanis.* ideſt bonus religioſus in os eius.

Tren. 1.

Iud. 12.

Iob. 40.

Septimò tentat potenter, violentiam inferendo. Iob. *Inſidiati ſunt mihi, & præualuerunt: & non fuit, qui ferret auxilium. Sed rupto muro, & aperta ianua, irruerunt ſuper me.* Miles, vel rex aliquis quan-

do amiſit caſtrum, nititur recuperare, & conuocat exercitum magnum. Sic fecit Pharao ad perſequendum filios Iſrael, fugientes ab eo. Exo. Sic
Exo. 14. fecit Diabolus contra pœnitentes. Greg. *Quotidianis diſcimus experimentis, eos, qui conuerti deliberant, acrius tentari à concupiſcentia carnis: & vrgeri grauius in operibus luti, et lateris, qui Aegiptum egredi, et*
Luc. 12. *Pharaonem fugere voluerit.* Ideo dicitur Luc. *Cum immundus ſpiritus exierit ab homine, &c.* dixit. *Reuertar ad domum meam, vnde exiui: & vadit, & aſſumit ſeptem ſpiritus nequiores ſe.* ideſt exercitus ſeptem vitiorum mortalium, quæ ſunt.

Superbia.
Inuidia.
Accidia.
Ira.
Auaritia.
Gula.
Luxuria.

Superbia in exercitu Diaboli vexillum portat.
Pſal. 73. Pſal. *Poſuerunt ſigna ſua.* Greg. *Euidentiſſimum ſignũ reproborum eſt ſuperbia.* Econtra electorum humilitas, quam cum quiſq; habeat in ſe, apertè cognoſcitur, ſub quo rege militet. Vnuſquiſq; enim quẽdam titulũ portat operis, quo facilè dignoſcitur, ſub cuius poteſtate rectoris ſeruiat.

Ier. 9. Inuidia ſagittas trahit, detrahendo alijs. Ier. *Extendunt linguas ſuas, quaſi arcum mendacij, & non veritatis: lingua eorum dolum locuta eſt.*

Ira quaſi parata lapides iactat blaſphemiæ, & improperij. 1. Reg. *Semey maledicebat Dauid, mittẽs lapides aduerſus eum.* Sed iſte prius ſe percutit in capite, quàm alium in veſte. Eccl. *Qui in altum mittit lapidem, ſuper caput eius cadit.* Reg. 16. Eccl. 12.

Accidia foueam euacuat ab aquis gratiæ; ſpiritus enim triſtis exſiccat oſſa. Iudith. *Holefernes,* (id eſt Diabolus.) *fecit præcludi aqueductum, ne veniret in ciuitatem cordis, ipſum lætificans.* Pſal. *Fluminis impetus lætificat ciuitatem, &c.* Iudith. 12. Pſal. 45.

Auaritia foueas implet per terrenorum cumulationem.

Daniel. *Venit rex Aquilonis, et portabit aggerem, ſcilicet diuitiarum, & capiet vrbes munitiſsimas.* Multi videntur captionem ſuam diligere, qui nõ ceſſant foſſatum paupertatis implere, diuitias congregãdo. Eccl. *Multos perdidit aurum, & argentum.* Dan. 40. Eccle. 8.

Luxuria ignem ſuccendit. Iob. *Ignis eſt vſque ad conſumptionem deuorans.* Hunc ignem portant iuuenes laſciui, & ornati. Ioel. *Ante faciem eius ignis deuorans. & poſt eum comburens flamma.* Iob. 31. Ioel. 2.

Gula hunc ignem nutrit, & accendit, apponendo ligna cibariorum. 4. Reg. *Nabuſardam ſuccendit domum Domini.* Pſal. *Succenderunt igitur ſanctuarium tuum.* ſcilicet ſuperbia, & gula. Reg. 25. Pſal. 73.

Tertiò conſiderandus eſt modus vincendi. Circa hoc notandum, quòd tentatio vincitur multis modis, ſcilicet.

Reſiſtendo.

Humiliando.
Orando.
Confitendo.
Spiritualiter exultando.
Fugiendo. Fidem ſeruando.

Primò vincitur reſiſtendo, & maximè in principio tentationis. Diabolus enim, dum paruulus eſt, de facili occidi poteſt: ſicut ignis, antequã creſcat, extingui: & infirmitas, antequam radicetur. Greg. *Si tentationi in corde naſcenti feſtinè non reſiſtitur, eadem hora, qua nutritur, roboratur.* Iac. *Reſiſtit Diabolo, et fugiet à vobis.* Sicut reſiſteres aduerſario
Iaco. 3. corporali, antequam hæreditatem, vel res tuas amitteres: & mortem corporalem incurreres: ſic & ſpirituali reſiſtas, ne mortem æternam incurras. & theſaurum gratię, & virtutum hęreditatem amittas, quia Ecc. *Qui in vno peccauerit, multa bona*
Eccl. 10. *perdit.* Tene ludum tentationum. quia vno ictu totus ludus perditur. Et nota, quomodo reinuitã dum ſit ad ludũ, ſicut reinuitauit Antonius, quan do vulneratus redijt ad eremum: & tunc inuitauit Dæmones. Et Laurentius, quando dixit (aſſatum eſt, iam verſa, & manduca) quaſi dicat, te inuito de alio latere: & tunc Diabolus ſtupefactus ludum dimittit: ſicut dimiſit Antonium. *Eſtote fortes in bello, &c.* Cum ergo tibi cupiditas vanitatis, ſeu tentatio carnis offertur, eſto velut dangeroſus epulator, qui cibos immũdos, ſeu non bene paratos in faciẽ proijcit apponentis. ſic cũ indignatio-

ne tentationes à te reijciens, quaſi ſcutella ſua Diabolum in fronte percutiens. Item qui pannos ſuos comburere ſentit, amouet ignem. & miſer homo ſentit ſe comburi igne concupiſcentiæ malæ, & luxuriæ, & pedem mentis non retrahit. Ber. *Abſcōdi ignem in ſinu meo, exuſto iam latere, iam ſanie defluente. ad hæc conſulendum eſt, an excutiam illum.*

Secundò vincitur humiliando. Humilitas ſola eſt, quæ euadit oẽs laqueos Diaboli, vt dictum eſt de Antonio. Rhete enim Diaboli non capit piſciculos, ideſt humiles. humiles iuuat Deus in prœlio; quia ei victoriam de omnibus attribuunt: & ideò non in ſe confidunt. *Cuſtodiens paruulos Dominus humiliatus ſum, &c.* Diabolus enim vadit per mentem ſuperbiæ. humiles per valles humilitatis; ideò eos non inuenit; quia non vadunt per viam ſuam. Greg. *Quotidie tela mittimus, ſi confoſſi tribulationibus, humilia reſpondeamus.*

Tertiò orando. Exo. *Cum eleuaret Moyſes manus, vincebat Iſrael.* Iud. *Memores eſtote ſerui mei Moyſi, qui Amalech non ferro pugnando, ſed precibus debellauit.* Plus valet vnus ſanctus orando, quàm innumeri peccatores prœliando, ſicut dicit quædam glo. Debet petere ſuccurſum à Deo, qui tentatur, ſicut faciunt in caſtro. Item viri Iabes miſerunt ad Saul pro ſuccurſu, & habuerunt, cum obſediſſet eos Naas Simonites, qui interpretatur ſerpẽs, & ſignificat Diabolum. Iſid. *Frequens oratio vitiorũ impugnationem extinguit.* Ab his, qui vigilant, latro

Exo. 2.
Iud. 4.

nes diuertunt:ſed dormientes ſpoliant.ſic ab his, qui vigilant in orationibus, Dæmones diuertunt.

Matth. 24. Math. *Vigilate, & orate, ne intretis in tentationem.*

Quartò vincitur confitendo. In vitis Patrũ dicitur, quòd nihil ſic confundit virtutem Dæmonum, quàm ſi quis ſecreta immundarum cogitationum reuelauerit ſanctis patribus. Latrones fugiunt eos accuſantes. ſic Dęmones confitentes.

Eccle. 28. Hiero. *Reuelata proditione, fugiet inimicus.* Eccle. *Qui reuelat archana amici, fidem perdit.* Et poſt. *Si denudaueris abſcondita eius, non perſequeris poſt eum.* Debet reuelare iudici confeſſori, qui latrones (ideſt peccata) in domo ſua inuenit, ideſt in corde.

Quintò vincitur ſpiritualiter exultando. Dicit Antonius. *Vna ratio eſt vincendi inimicum, lætitia ſpiritualis.* 1. Reg. *Dixerũt Philiſtei, ideſt Dæmones: non fuit tanta exultatio heri, & nudius tertius. ve nobis, venit Dominus in caſtra.* Exemplum de Antonio, quãdo circunfulſit eum lux (ideſt conſolatio ſpiritualis) omnes Dæmones fugerunt ab eo. &c.

Sextò vincitur fugiendo, quantùm ad tentationem carnis. Corinth. *Fugite fornicationem.* Sic Gen. 79. de Ioſeph, qui, relicto pallio, aufugit. Luxuria eſt ignis, homo fœnũ. Iſa. *Omnis caro fœnũ.* Et ſicut non eſt ſecurum, fœnum eſſe iuxta ignem. ſic nec hominem iuxta mulierem. Item ouis naturaliter fugit lupum, & auis accipitrem & homo rationalis nõ fugit Diabolum, & mulierem, ſicut fugeret ſerpentem? Eccl. *Quaſi à facie colubri fuge peccata.*

Cor. 6. Gen. 39. Iſa. 9. Eccl. 3.

Septi-

Septimò fidem ſeruando. Heb. 11. *Sancti per fidem vicerunt regna.* Fides enim oſtendit homini vitam æternam: pœnam, ſi victus fuerit. Greg. *Soler ter inuigilandum eſt, vt cum culpa blandiri inchoat, ad quod meritum mens trahatur, agnoſcat.* Item oſtendit ei coronam, ſi vicerit. Apocal. *Eſto fidelis vſque ad mortem, &c.* Apoc. 11.

Circa vltimum nota, quòd vtilitas tẽtationum multiplex eſt. Tentatio proueniens

Hominem erudit.
Mentem humiliat.
Negligentiam fugat.
Cor cõſeruat.
Et coronat.

Primò dico, quòd tentatio hominem erudit. Ecc. *Qui tentatus non eſt, pauca recognoſcit.* Idem. *Qui non eſt tentatus.* Iud. *Hæ ſunt gentes, quas Dominus dereliquit, vt erudiret in eis Iſrael, & omnes, qui non nouerant bella Cananeorum.* ideſt Dęmonum, qui interpretantur negociatores; quia ſemper in tentando negociantur. Et ſequitur. *Vt poſtea diſcerent filij eorum pugnare cum hoſtibus, & habere conſuetudinem prœliandi.* Eccl. 31. Iud. 3.

Secundò mentem humiliat. Grego. *Dum vitia nos tentant, proficientes in nobis virtutes humiliant.* Idem. *Iebuſeum Iſrael tolerat, vt humana mens de ſe humilia ſentiat, dum minima non ſuperat.*

Tertiò negligẽtiam fugat. Cruda tegula, ſi mittatur in flumine, ſtatim diſſoluitur, cocta non. Ita

Primò eſt conſiderandus hoſtis impugnans: & hoſtis eſt Diabolus. Eph. *Non eſt nobis colluctatio* Epheſ. 6. *aduerſus carnem, & ſanguinem: ſed aduerſus principes, & potentes, aduerſus mundi rectores tenebrarum harum contra ſpiritualia nequitię.* Ab iſto homine cauendum eſt.

Quia callidus.
Quia potens.
Quia inuiſibilis.

Primò quia callidus. Gen. *Serpens erat callidior* Gen. 2. *cunctis animantibus terræ.* Secundò quia potens. Vnde dicitur hic. *Aduerſus principes, & potentes.* Iob. *Non eſt potentia ſuper terram, quæ ei valeat comparari.* Iob. 41.

Tertiò quia inuiſibilis, & nequam. Vnde ſequitur. *Contra ſpiritualia nequitiæ.* Iob. *Crudelis eſt, & non miſerebitur.*

Secundò conſiderandus eſt modus pugnandi. Circa quod nota, quòd Diabolus tentat hominē.

De peccato, ad quod ipſum videt proniòrem, placita oſtendendo.
De qua re conſueuit decipere, experta medicamenta porrigendo.
Sub ſpecie neceſsitatis, vel vtilitatis, procaciter ſuggerendo.
Delitias, & diuitias, atquè preces mendaciter promittendo.
Callidè, & occultè frequenter inſidiando.

Lentè, & paullatim animam pulſando.

Potenter, & audacter violentiam inferendo.

Primò tentat Diabolus de peccato, placita oſtendendo. ſicut bellator impugnat caſtrum à parte debiliori. Greg. *Mores vniuſcuiuſque conſpicit, cui vitio ſint propinqui:* & illa apponit ante faciem, ad quæ viderit mentem faciliùs inclinari. ſicut venator ponit laqueos, vbi conſueuerũt beſtiæ frequẽtare. Pſal. *In via hac, qua ambulabam abſconderunt laqueum mihi.* abſcondit enim peccati pœnã, & oſtẽdit delectationem. abſconditur malum à Diabolo, ſicut pedica ſub folio. Iob. *Abſcondita eſt in terra pedica eius: & decipula eius ſuper ſemitam.* Item ſicut ſub grano eſt venenum in morſello, & hamus ſub cibo. Eccleſ. *Quomodo capiuntur piſces hamo, & aues laqueo.* Sic capiuntur homines in tempore malo. Pſal. 141. Iob. 20. Eccleſ. 9.

Secundò tentat, experta medicamenta porrigendo, de qua re conſueuit aliàs decipere. Vnde tentauit Chriſtum his tentationibus, quibus uicerat primum hominem; citius enim accenditur ſignum, quod aliàs fuit in igne, quàm ſi nunquam fuiſſet. Et mebrũ citius frãgitur, vbi prius fuit fractum, quàm alibi. Et citius cadit homo in infirmitatem, quam habuerit, quàm in aliam. Tamen beſtiæ, & aues in eaſdem pedicas, & retia non incidunt. Item quando non inuenit per vnam tentationem, ſuggerit aliam. ſicut medicus inuitat infirmum ad diuerſa cibaria. Vnde tentauit Chriſtum

trina tentatione. Rex enim, cum caſtrum non poteſt uincere ex parte vna, impugnat ex altera. Vnde. 1. Reg. *Philiſlei, quia filij Iſrael in montana vincere nequiuerunt, ad campeſtria deſcenderunt.* Quia fugiēs ſuperbiam, cadit in auaritiam, vel luxuriam. Iſa. *Qui fugerit à facie fornicationis, vel auaritiæ, cadet in foueam luxuriæ. & qui ſe explicauerit de fouea, tenebitur laqueo ſuperbiæ.* Vnde dicit Auguſt. *Præmunitos vos eſſe volo, ſcientes neminem ſuper terram abſque tentatione victurū: cui ſi fortè tollitur vna, aliā ſecurus expectet.*

Reg. 2. Iſa. 24.

Tertiò tētat ſpecie neceſsitatis, vel alicuius vtilitatis, procaciter ſuggerendo, vt quando ſuggerit voluptas carnis ſub ſpecie diſcretionis, ſub bona mercede falſam vendit. Greg. *Omnes ſuis vitijs fauent: & quod ad voluptatem carnis faciunt, ad neceſsitatis referunt actionem: & ſub ſpecie virtutis vitiū voluptatis excuſant.* Et nota. Non poteſt diu teneri caſtrum, vbi nō ſunt homines fortes, & defenſales. Vnde cum obſidentur caſtra, extra mittūtur pueri paruuli, & mulieres; quia non ſunt vtiles ad bellandum. Sic facias de corde tuo, vt cogitationes pueriles, & affectiones molles extra mittas: & fortes, & uiriles intus retineas. Mulieres ſunt cogitationes, & affectiones, circa carnalia verſantes. Nau. *Populus tuus in medio tui, quaſi mulieres.* Paruuli in caſtro cordis ſunt affectiones terrenorum. paruulus enim plus diligit pomum, quàm regnum. Prouerb. *Vſquequo paruuli diligitis infantiam:*

Nau. 1. Prouer. 1.

& ſtulti ea, quæ ſibi ſunt noxia, cupient?

Quartò diuitias promittendo. ſicut amator ſolicitat mulierem precando, donando, & promittendo: ſed poſtquam fuerit ab eo ſemel corrupta, ſequitur eum non rogata, nec habet audaciam ei reſiſtendi: ſed dicit illud Ierem. *Adamaui alienos, & poſt eos ambulo*. Item non dicitur caſta mulier: quæ libenter audiret verba corruptionis, licèt ei conſentire nollet: & appetit diligi, licèt diligere non appetát, cum dicat Auguſt. *Non ſolum appetere: ſed etiã appeti velle, criminoſum eſt*. Sic non eſt reputanda anima caſta, quæ tentationes Diaboli recipit: & delectatur in eis, quanuis nollet conſentire peccato. Attende, quòd cor tuum mutuo concedis inimico, quando ſuſtines in peccato delectari: das uerò, quando peccato conſentis. Sed ſiue dono, ſiue mutuo ei cor tuum expoſueris, non quando volueris, retrahes. quia ſicut primò eſt in poteſtate populi regem facere, quem vult: factum autem non eſt in eius poteſtate de regno expellere. ſic homo liberum habet arbitrium, vtrùm velit eſſe de regno Diaboli, vel non. Si autem ei, peccando, ſubiugatus fuerit: non poteſt, quando vult, de poteſtate eius exire. Sicut piſcis: qui quando intrat naſſam etiam per ſe: ſed non per ſe, & quando vult, exit. Oſeæ. *Perditio tua ex te, Iſrael: tantummodo ex te auxilium tuum.*

Ier. 2.

Oſeę. 13.

Quintò tentat, occultè inſidiando, vt latro via

torem vndique circuit, vt non ſit locus euadendi. Si aliquis comedit libenter, tentat eum de gula: ſi abſtinet, de indiſcretione: *Et ſic circuit, quærens quẽ*
1.Pet.5. *deuoret.* Item ad tempus tentare ceſſat, qñ ei viriliter reſiſtitur, vt plus proficiat: & dum non caueatur, percutiat. ſicut ille, qui obſidet caſtrum, receſſit: vt, dum non ſperatur, irrumpat. Math. *Reliquit*
Math.4. *eum Diabolus*. Grego. *Sæpe Diabolus, poſtquam mentem impugnauerit, ad tempus ceſſat: vt ſecuram repentè irrumpat.* Eccl. *Bona in mala conuertens inſidiatur: & in electis ſuis ponit maculam.*
Eccle. 11.

Sextò tẽtat lentè, & paullatim, animam pulſando. & tantò periculoſior, quantò minus ſentitur.
Iob. 23. Iob. *Lapides excauant aquæ, et alluuione paullatim terra conſumitur.* p lapides viros fortes intelligas. per aquam blandimẽta ſeculi, vel Diaboli, quę cauãt cõſtantiam mentis, & vacuam relinquunt. Itẽ tentat plus pœnitentes, q̃ peccatores: fortes, quàm debiles; quia fortè Deus non permittit. Miles nõ mittit filium ſuum paruulum ad prœlium: ſed quandò fortis eſt, & poteſt ferre arma. Item rex dedignatur impugnare villas campeſtres, & exercitum mouere contra eas: ſed cõtra fortia caſtra. ſic Diabolus fortiores impugnat. Vnde quando bellator aliquis vult terram alicuius capere, primò impugnat fortius caſtrum: quo capto, terra tota capitur; quia per illud impugnat dominum caſtri, & terram eius. ſic Diabolus magis impugnat illos, qui eminent iuſtitia, & fama: vt exẽplo

illorum alij capiantur. Vnde 1. Reg. dicitur, quòd totũ pondus prælij verſum eſt in Saul. & in 2. Iud. dicitur, quòd Philiſtini, qui figurant Dæmones, accepérunt Sanſonem, qui interpretatur ſol eorũ, ideſt illuminãs alios, & erutis oculis fecerũt eum molere, ideſt peccata circuire. Et nota, quòd capto caſtro, facit ille, qui cepit, quicquid vult de garnimẽto eius. ſic Diabolus, quando capit aliquem magnum dominum: vel magnum, vel potentem, facit quicquid vult de ſcientia, lingua, & potentia eius. Tren. 1. *Manum ſuam miſit hoſtis ad omnia deſiderabilia eius*. Item rex caſtrum ſibi ſubditum, vel ſibi ſubditos non impugnat: ſed ſibi contrarios, & rebelles. ſic Diabolus rebelles ſibi magis impugnat. Grego. *Hoſtis noſter quantò magis contra ſe bellare conſpicit: tantò magis bellare contendit*. Iud. *Ego nunquam nocui viro, qui voluit ſeruire Nabuchdonoſor regi Babilonis: populus autem tuus, ſi non contempſiſſet me, non leuaſſem haſtam meam contra eum*. Item fortis contra debilem luctari dedignatur; & maximè contra eum, quem ſepe deuicit. & delitioſus miles communes cibos dedignatur. Iob. *Abſorbebis fluuium*. glo. infideles ſeculares. *Et habet fiduciam, vt fluat Iordanis*. ideſt bonus religioſus in os eius.

Tren. 1.

Iud. 12.

Iob. 40.

Septimò tentat potenter, violentiam inferendo. Iob. *Inſidiati ſunt mihi, & præualuerunt: & non fuit, qui ferret auxilium. Sed rupto muro, & aperta ianua, irruerunt ſuper me*. Miles, vel rex aliquis quan-

do amiſit caſtrum, nititur recuperare, & conuocat exercitum magnum. Sic fecit Pharao ad perſequendum filios Iſrael, fugientes ab eo. Exo. Sic
Exo. 14. fecit Diabolus contra pœnitentes. Greg. *Quotidianis diſcimus experimentis, eos, qui conuerti deliberant, acrius tentari à concupiſcentia carnis: & vrgeri grauius in operibus luti, et lateris, qui Aegiptum egredi, et*
Luc. 11. *Pharaonem fugere voluerit.* Ideo dicitur Luc. *Cum immundus ſpiritus exierit ab homine, &c.* dixit. *Reuertar ad domum meam, vnde exiui: & vadit, & aſſumit ſeptem ſpiritus nequiores ſe.* ideſt exercitus. ſeptem vitiorum mortalium, quæ ſunt.

Superbia.
Inuidia.
Accidia.
Ira.
Auaritia.
Gula.
Luxuria.

Superbia in exercitu Diaboli vexillum portat.
Pſal. 73. Pſal. *Poſuerunt ſigna ſua.* Greg. *Euidentiſsimum ſignũ reproborum eſt ſuperbia.* Econtra electorum humilitas, quam cum quiſq; habeat in ſe, apertè cognoſcitur, ſub quo rege militet. Vnuſquiſq; enim quẽdam titulũ portat operis, quo facilè dignoſcitur, ſub cuius poteſtate rectoris ſeruiat.

Ier. 9. Inuidia ſagittas trahit, detrahendo alijs. Ier. *Extendunt linguas ſuas, quaſi arcum mendacij, & non veritatis: lingua eorum dolum locuta eſt.*

Ira quaſi parata lapides iactat blaſphemiæ, & improperij. 1. Reg. *Semey maledicebat Dauid, mittēs lapides aduerſus eum.* Sed iſte prius ſe percutit in ca pite, quàm alium in veſte. Eccl. *Qui in altum mittit lapidem, ſuper caput eius cadit.* Reg. 16. Eccl. 12.

Accidia foueam euacuat ab aquis gratiæ; ſpiritus enim triſtis exſiccat oſſa. Iudith. *Holefernes,* (ideſt Diabolus.) *fecit precludi aqueductum, ne veniret in ciuitatem cordis, ipſum lætificans.* Pſal. *Fluminis impetus lætificat ciuitatem, &c.* Iudith. 12. Pſal. 45.

Auaritia foueas implet per terrenorum cumu lationem.

Daniel. *Venit rex Aquilonis, et portabit aggerem, ſcilicet diuitiarum, & capiet vrbes munitiſsimas.* Multi videntur captionem ſuam diligere, qui nō ceſſant foſſatum paupertatis implere, diuitias congregādo. Eccl. *Multos perdidit aurum, & argentum.* Dan. 40. Eccle. 8.

Luxuria ignem ſuccendit. Iob. *Ignis eſt vſque ad conſumptionem deuorans.* Hunc ignem portant iuuenes laſciui, & ornati. Ioel. *Ante faciem eius ignis deuorans. & poſt eum comburens flamma.* Iob. 31. Ioel. 2.

Gula hunc ignem nutrit, & accendit, apponen do ligna cibariorum. 4. Reg. *Nabuſardam ſuccendit domum Domini.* Pſal. *Succenderunt igitur ſanctuarium tuum.* ſcilicet ſuperbia, & gula. Reg. 25. Pſal. 73.

Tertiò conſiderandus eſt modus vincendi. Cir ca hoc notandum, quòd tentatio vincitur multis modis, ſcilicet.

Reſiſtendo.

Hu-

Humiliando.
Orando.
Confitendo.
Spiritualiter exultando.
Fugiendo. Fidem ſeruando.

Primò vincitur reſiſtendo,& maximè in principio tentationis.Diabolus enim, dum paruulus eſt,de facili occidi poteſt:ſicut ignis, antequã creſcat, extingui:& infirmitas, antequam radicetur. Greg.*Si tentationi in corde naſcenti feſtinè non reſiſlitur,eadem hora,qua nutritur, roboratur.* Iac. *Reſiſtit Diabolo,et fugiet à vobis.*Sicut reſiſteres aduerſario
Iaco. 3. corporali,antequam hæreditatem,vel res tuas ámitteres:& mortem corporalem incurreres: ſic & ſpirituali reſiſtas, ne mortem æternam incurras.& theſaurum gratię,& virtutum hereditatem amittas,quia Ecc.*Qui in vno peccauerit,multa bona*
Eccl.10. *perdit.* Tene ludum tentationum. quia vno ictu totus ludus perditur.Et nota, quomodo reinuitã dum ſit ad ludũ,ſicut reinuitauit Antonius,quando vulneratus rediit ad eremum: & tunc inuitauit Dæmones.Et Laurentius,quando dixit (aſſatum eſt,iam verſa,& manduca)quaſi dicat, te inuito de alio latere: & tunc Diabolus ſtupefactus ludum dimittit: ſicut dimiſit Antonium.*Eſtote fortes in bello, &c.*Cum ergo tibi cupiditas vanitatis, ſeu tentatio carnis offertur,eſto velut dangeroſus epulator,qui cibos immũdos,ſeu non bene paratos in faciẽ proiicit apponentis.ſic cũ indignatio-

ne: tentationes à te reijciens, quaſi ſcutella ſua Diabolum in fronte percutiens. Item qui pannos ſuos comburere ſentit, amouet ignem. & miſer homo ſentit ſe comburi igne concupiſcentiæ malæ, & luxuriæ, & pedem mentis non retrahit. Ber. *Abſcōdi ignem in ſinu meo, exuſto iam latere, iam ſanie defluente. ad hæc conſulendum eſt, an excutiam illum.*

Secundò vincitur humiliando. Humilitas ſola eſt, quæ euadit oēs laqueos Diaboli, vt dictum eſt de Antonio. Rhete enim Diaboli non capit piſciculos, idest humiles. humiles iuuat Deus in prœlio; quia ei victoriam de omnibus attribuunt: & ideo non in ſe confidunt. *Cuſtodiens paruulos Dominus humiliatus ſum, &c.* Diabolus enim vadit per mentem ſuperbiæ. humiles per valles humilitatis; ideò eos non inuenit; quia non vadunt per viam ſuam. Greg. *Quotidie tela mittimus, ſi confoſsi tribulationibus, humilia reſpondeamus.*

Tertiò orando. Exo. *Cum eleuaret Moyſes manus, vincebat Iſrael.* Iud. *Memores eſtote ſerui mei Moyſi, qui Amalech non ferro pugnando, ſed precibus debellauit.* Plus valet vnus ſanctus orando, quàm innumeri peccatores prœliando, ſicut dicit quædam glo. Debet petere ſuccurſum à Deo, qui tentatur, ſicut faciunt in caſtro. Item viri Iabes miſerunt ad Saul pro ſuccurſu, & habuerunt, cum obſediſſet eos Naas Simonites, qui interpretatur ſerpēs, & ſignificat Diabolum. Iſid. *Frequens oratio vitioru impugnationem extinguit.* Ab his, qui vigilant, latro

Exo. 2.
Iud. 4.

nes

nes diuertunt: ſed dormientes ſpoliant. ſic ab his, qui vigilant in orationibus, Dæmones diuertunt. Matth. 24. Math. *Vigilate, & orate, ne intretis in tentationem.*

Quartò vincitur confitendo. In vitis Patrũ dicitur, quòd nihil ſic confundit virtutem Dæmonum, quàm ſi quis ſecreta immundarum cogitationum reuelauerit ſanctis patribus. Latrones fugiunt eos accuſantes. ſic Dęmones confitentes. Eccle. 28. Hiero. *Reuelata proditione, fugiet inimicus.* Eccle. *Qui reuelat archana amici, fidem perdit.* Et poſt. *Si denudaueris abſcondita eius, non perſequeris poſt eum.* Debet reuelare iudici confeſſori, qui latrones (ideſt peccata) in domo ſua inuenit, ideſt in corde.

Quintò vincitur ſpiritualiter exultando. Dicit Antonius. *Vna ratio eſt vincendi inimicum, lætitia ſpiritualis.* 1. Reg. *Dixerũt Philiſtei, ideſt Dæmones: non fuit tanta exultatio heri, & nudius tertius. ve nobis, venit Dominus in caſtra.* Exemplum de Antonio, quãdo circunfulſit eum lux (ideſt conſolatio ſpiritualis) omnes Dæmones fugerunt ab eo. &c.

Sextò vincitur fugiendo, quantùm ad tentationem carnis. Cor. 6. Corinth. *Fugite fornicationem.* Sic Gen. 39. 79. de Ioſeph, qui, relicto pallio, aufugit. Luxuria Iſa. 9. eſt ignis, homo fœnũ. Iſa. *Omnis caro fœnũ.* Et ſicut non eſt ſecurum, fœnum eſſe iuxta ignem. ſic nec hominem iuxta mulierem. Item ouis naturaliter fugit lupum, & auis accipitrem & homo rationalis nõ fugit Diabolum, & mulierem, ſicut fugeret Eccl. 3. ſerpentem? Eccl. *Quaſi à facie colubri fuge peccata.*

Septi-

Septimò fidem ſeruando. Heb. 11. *Sancti per fidem vicerunt regna.* Fides enim oſtendit homini vitam æternam: pœnam, ſi victus fuerit. Greg. *Soler ter inuigilandum eſt, vt cum culpa blandiri inchoat, ad quod meritum mens trahatur, agnoſcat.* Item oſtendit ei coronam, ſi vicerit. Apocal. *Eſto fidelis vſque ad mortem, &c.* Apoc. 11.

Circa vltimum nota, quòd vtilitas tẽtationum multiplex eſt. Tentatio proueniens

Hominem erudit.
Mentem humiliat.
Negligentiam fugat.
Cor cõſeruat.
Et coronat.

Primò dico, quòd tentatio hominem erudit. Ecc. *Qui tentatus non eſt, pauca recognoſcit.* Idem. *Qui non eſt tentatus.* Iud. *Hæ ſunt gentes, quas Dominus dereliquit, vt erudiret in eis Iſrael, & omnes, qui non nouerant bella Cananeorum.* ideſt Dęmonum, qui interpretantur negociatores; quia ſemper in tentando negociantur. Et ſequitur. *Vt poſtea diſcerent filij eorum pugnare cum hoſtibus, & habere conſuetudinem prœliandi.* Eccl. 31. Iud. 3.

Secundò mentem humiliat. Grego. *Dum vitia nos tentant, proficientes in nobis virtutes humiliant.* Idem. *Iebuſeum Iſrael tolerat, vt humana mens de ſe humilia ſentiat, dum minima non ſuperat.*

Tertiò negligẽtiam fugat. Cruda tegula, ſi mittatur in flumine, ſtatim diſſoluitur, cocta non. Ita

homo

homo carnalis, qui non eſt igne tentationis decoctus. glo. ſuper illud Pſal. *Proba me. &c.* Tenta me, dicit; quia niſi tentaremur, negligentes eſſemus.

Quartò animam conſeruat. Greg. *Tunc interius bene cuſtodimur, cum per diſpenſationem Dei tolerabiliter tentamur exterius, aliquando vitijs, aliquando preſſuris.* ad Corinth. *Ne magnitudo reuelationum extollat me, &c.* Et nota, quòd paterfamilias non dimittit bladum in campo: nec vinum in vinea, quouſque ſit putridum: ſed quouſque ſit maturũ. Nec fornarius panem in furno dimittit, quouſque cõburatur: ſed donec coquatur. ſic Deus hominẽ in tribulatione omnino non derelinquit: ſed quouſque purgetur. 2. Pet. *Nouit Deus pios de tentatione eripere.* Quintò coronat. Iac. *Beatus vir, qui ſuffert tentationem, &c.*

2. Cor. 12

Pet. 2.

Iac. 1.

De Theſauro.

THeſaurus tripliciter diſtinguitur, nempè.
Scientiæ, vel doctrinæ.
Animæ pretioſæ in corpore.
Virginitatis in carne.
Gratiæ in corde.
Fidelitatis, & conſtantiæ.
Benignitatis, & miſericordiæ.
Charitatis, & amicitiæ.
Et æternę vitæ.

Primus theſaurus eſt ſcientiæ, & doctrinæ, quę

pretioſior eſt auro,& argento. Prouer.*Beatus vir, qui inuenit ſapientiam, &c.* Pretioſior eſt cunctis opibus,&c. Iſa. *Dabo tibi theſauros abſconditos, vt ſcias.* Math. *ſimile eſt regnum cœlorum theſauro abſcondito in agro.* ager iſte,in quo theſaurus abſcōditur, eſt Chriſtus. 2. Coll.*In ipſo ſunt omnes theſauri ſapiētiæ,& ſcientiæ abſconditi.* Nau.*Aperi eis Domine theſaurum tuum,fontem aquæ viuæ, vt ceſſet, &c.* Prouer.3. Iſa.49. Math. 16. Coll.2. Nau.11.

Secundus theſaurus eſt animæ pretioſæ in corpore. 2. Corinth. *Habemus theſaurum iſtum in vaſis fictilibus,* ideſt in carne fragili. theſaurus dicitur, quia pretioſo ſanguine redempta, qui præualet omni auro. 2. Pet.*Non corruptilibus auro,& argento redempti eſtis. &c.* Ber. *Totus mundus ad vnius animæ pretium æſtimari non poſſet.* non enim pro toto mundo redimendo dediſſet ſe Deus ad mortem.quod fecit pro anima hominis. Quam ergo commutationem dabis pro anima tua, qui pro modico das illam? Nonne pro ea à regalibus ſedibus filius Dei deſcendit,vt eam liberaret de poteſtate Diaboli? Cor. 4. Pet.2.

Tertius eſt virginitatis in carne. Iob. *Nunquid ingreſſus es theſaurum niuis: aut theſaurum grandinis aſpexiſti?* Virginitas dicitur nix propter candorē, & virginitatem;ideò comparatur lilijs.Cant.*Sicut lilium inter ſpinas,&c.* Grando dicitur propter metus,quos aliquando habet grauiores; vt dicit Ie. quòd libido in virginibus maiorē parit famem. dulcius æſtimatur,quod neſcitur. Theſaurus dici- Iob. 38. Cant.2.

Eccl. 26. tur propter pretioſitatem. Eccl. *Omnis ponderatio*, (ſcilicet cuiuslibet rei temporalis,& quanticunq; valoris ſit) *non eſt condigna animæ continenti:* non dicitur corporis continentis,ſed animæ; quia continentia corporis ſine continentia mentis parum prodeſt,ſicut habes.1.Corinth.de Virginitate.

Corint.1.

Prouer.1. Quartus eſt gratia in corde. Prouerb. *Theſaurus deſiderabilis,& oleum in habitaculo iuſti.*ideſt gratia in corde iuſti.& dicitur gratia oleum; quia lenit cor, & impinguat per deuotionem. Pſal. *Impinguaſti in oleo caput meum.* ideſt mentem meam ſpirituali lætitia repleuiſti.dicitur theſaurus;quia præualet omni auro.Prouerb.*Super aurum,& argentum gratia bona.*Vnde verſus.*Mundus centenis petit auro gratia plenis.*Nota ſupra bona,quæ dat gratia.Iucunditas enim cordis, quę ex gratia prouenit,& puritate conſcientiæ eſt theſaurus magnus. Eccl.*Iucunditas cordis,hoc eſt vita hominis,& theſaurus ſine defectione ſanctitatis.*

Pſal.11.

Prou. 11.

Eccl. 30.

Quintus eſt virtus fidei in anima. Iſa. *Erit fides temporibus ſuis diuitiæ ſalutis ſapientia,& ſcientia.& timor Domini ipſe theſaurus eius.* Iob. *Quaſi effodientes theſaurum, gaudent vehementer, cum inuenerint ſepulchrũ.* Theſaurum effodere, eſt defectus ad ſe humiliandum conſiderare. Sepulchrum inuenit, qui vſque ad perfectam conſiderationem ſui inuenit, vt ſibi fęteat vt ſepulchrum. Ezech. *Diſplicebitis vobis in conſpectu veſtro ſuper omnibus, quæ feciſtis.*

Iſa. 33.

Iob. 3.

Ezech. 20.

Sextus

Sextus eſt miſericordia ad proximum. Eccleſ. *Pone theſaurum tuum in præceptis altiſsimi*. ideſt in operibus miſericordiæ, ſecundùm quòd præcepit altiſsimus. Luc. *Vendite, quæ poſsidetis, & date eleemoſinam. facite vobis loculos, qui non veteraſcunt, theſaurum indeficientem in cęlis*. Sequitur. *Et proderit tibi magis, quàm aurum*. ſcilicet abſconditum. Ecc. *Perde pecuniam propter fratrem, & amicum tuum*. Sicut perditur ſemen in terra proiectum. & ne abſcondas in lapide in perditionem, ſcilicet tuam. ſicut ille, q dixit. Luc. *Anima mea multa habes repoſita, &c.* vel in pditionẽ pecuniæ. Sicut ille, q ſcripſit ĩ pariete. hic ſunt. & alius, qui accepit, ſcripſit. hic nõ ſunt. Ideò dicitur. Math. 6. *Theſaurizate vobis theſaurum in cælo, &c.* Sicut ille, qui dixit ſe nihil habere, niſi trecentos aureos, quos pauperibus dederat. — Eccl. 30. / Luc. 12. / Eccl. 30. / Luc. 16.

Septimus eſt theſaurus charitatis, & amicitiæ. Eccl. *Amicus fidelis, protectio fortis. qui inuenit illum, inuenit theſaurum, quo vtatur tempore neceſsitatis*. Ecc. *Amico fideli nulla eſt comparatio*: Et non eſt digna ponderatio contra bonitatem fidei illius: quia amicus ſemper iuuat, etiam poſt mortem. — Eccl. 7. / Eccl. 30.

Octauus eſt vita æterna. Deut. *Aperiet Dominus theſaurum ſuum optimum cęlum*. ſcilicet quando dicet. *Venite benedicti, patris mei percipite regnum, &c.* Hunc qui inuenit, vẽdit omnia, quæ habet, & emit theſaurum illum. Math. *Vende omnia, quæ habes, & da pauperibus: & habebis theſaurum in cælo, quem oculus non vidit, nec auris audiuit. &c.* — Deu. 38. / Mat. 13.

De Tribulatione.

Tribulatio patienter ſuſcepta
Hominem à peccato ſeparat.
Animam languidam ſanat.
A peccato retrahit.
Ad viam rectam adducit.

Primò tribulatio ſeparat hominem à peccato, & ab amore mundi. Eſt enim tribulatio, velut abſcinthium, quo hi, qui ſunt ſpirituales, à temporali conſolatione ſeparantur: ſicut pueri aliqua amaritudine à lacte matris ſeparanť. Electis ſuis Deus iter aſperum facit: ne, dum delectantur in via, obliuiſcantur eorum, quæ ſunt in patria. ſed ſicut pulmentum adhæret ollæ, in qua decocquitur, niſi ſæpè moueatur. Sic cor hominis huic mundo, niſi tribulationibus agitetur. Aug. *Ecce turbat mundus, & amatur, quaſi ſi tranquillus eſſet.* quomodo inhęreret formoſo, qui ſic amplectitur fętidum.

Secundò ſanat animam ægrotantem. Gaudere debet infirmus, cum videt cœleſtem medicum intromittere ſe de infirmitate ſua, & ex hoc ſperare veniam. Illi, qui in hoc mundo in omnibus proſperantur, ſunt ſicut infirmus, qui deſperatus à medico, relinquitur voluntati ſuę: cui nihil, quod petat, denegatur. Grego. *Deſperatis ægris quicquid dari poſcunt, medici dari præcipiunt. Qui autem ad ſalutem reduci poſſunt, ijs multa dari contradicunt.* Maius autem beneficium confert Deus homini, quando ipſum affligit, quàm quando ipſum proſperari permittit.

plus enim cōfert prauo,qui ipſum corrigit,quàm, qui libitum ſuum facit. Et frenetico,vel inſano,qui ipſum ligat,quàm qui eius inſaniam non refrenat: tunc enim exponitur periculo. ſicut nauis ſine nauta ventis, & procellis exponitur. Pſal. *Dimiſi eos, ſecundùm deſideria cordis eorum. ibunt in adinuentionibus ſuis. Mactandus vitulus liber ad paſcua dimittitur.* Seruandus iugo premitur; quia iniuſtus ad debitam mortem effrænatis voluptatibus vtitur. Iuſtus verò à delectatione tranſitoriæ iucunditatis reſtringitur. Pſal. 80.

Tertiò à peccato retrahit, & ardorem concupiſcentiæ reſtringit. Eſt enim ſuccurſus homini miſſus à Deo. ſi domus alicuius igne eſſet ſuccēſa, qui ei aquam ad reſtinguendum offerret, obſequium, & ſubſidium reputaret,non nocumentum. tribulatio eſt aqua, quæ domum conſcientiæ igne cupiditatis ſuccenſam extinguit. Exemplum de beato Benedicto, qui propter tentationem carnis vitandā proiecit ſe inter ſpinas, & vrticas nudus: & vulnere carnis ſanauit vulnus mentis. Et eremita,qui cōbuſsit digitos ſuos,vt vitaret peccatum fornicationis. Ecc. *Malitia vnius horæ obliuionem facit luxuriæ maximæ.* Grego. *Quis neſciat,quòd melius eſt ardere igne febrium,quàm igne vitiorum?* Et tamen cum febre corripimur: murmuramus. & ęſtum vitiorum, qui occupare nos poterat,cōſiderare negligimus. Item ſi quis ab hoſtibus ſuis duceretur ſuper equū velocem,niſi eſſet ab hoſtibus occidēdus, gratum Eccl. 11.

haberet,ſi quis equum illum occideret: vt ſic ab hoſtibus liberaretur. quãtum ergo gratum eſſe debet ei, qui corpus ſuum laſciuum, quod ducitur ad mortem, in tribulatione, vel infirmitate aliqua debilitat: vt ſic à Dæmonibus, & à pœna æterna liberetur. Greg. *Durũ nõ æſtimes, quod pateris, dummõ ab æternis cruciatibus, & extrema paſsione libereris.* Item ſi duellum cõmitteres cum aliquo, gratum haberes, ſi quis hoſtem tuum debilitaret in tantum, vt tibi nocere nõ poſſet. Duellũ eſt iter carnẽ, & ſpi-

Gal.5. ritum. Gal. *Caro concupiſcit aduerſus ſpiritum.* Vnde magnas gratias debet homo agere Deo, ſi carnem ſuam aliqua infirmitate, vel tribulatione debilitet,

Corint. 9. vt à ſpiritu ſuperetur. Corint. *Caſtigo corpus meum, &c.*

Eccl.10. Eccl. *Tribulatio facit ceſſare peccata maxima.*

Quartò ad viam rectam errantes reducit Dominus: ſicut bonus paſtor ouem errantem ad viã

Pſal. 118. reducit. Pſal. *Erraui ſicut ouis, &c.* Quære ſeruum tuum Domine. Quando aliquis porcum ſuum, vel ouem ducit ad paſcua, vel ad forum, & non vult eũ ſequi, ligat fune, vel virga percutit. & ſic inuitũ ducit. Sic ligat nos Dominus in infirmitate, & alijs de-

Oſeæ.11. fectibus; quia nolumus eum aliter ſequi. Oſeæ. *In funiculis Adæ traham eos.* ideſt in vinculis charitatis. Item paſtores pecora ſua, inſequentibus hoſtibus, ad loca munita fugere cõpellũt: ſic nos Deus in infirmitatibus, & tribulationibus ad cœleſtem

Luc.15. patriam intrare compellit. Luc. *Compelle intrare.* gl. qui aduerſitatibus fracti ad amorem Dei redeũt,

com-

compelluntur intrare. Item ſicut homo percutit equum, vel aſinum ſuum, vt ad viam redeat, vel vt citius vadat. Sic Deus urget nos tribulationibus. De primo Iſa. *Dominc in anguſtia requiſierunt te.* Pſal. *Imple facies eorum ignominia &c.* De ſecũdo idem. *Multiplicatæ ſunt infirmitates eorum, poſtea accelerauerunt.* Mira fatuitas hominũ. bruta animalia quare percutiantur, agnoſcunt. ſi ſunt extra viam, ad viã redeunt: ſi in via, accelerant. & miſer homo quare percutitur, non aduertit. Pſal. *Vir inſipiens non cognoſcet, &c.* glo. Qui neſcit ſe cædi, vt ſit hæres dimiſſo exhæredato, cui paratur à flagello. Iſa. 27. Pſal. 82. Pſal. 91.

Iterum in tribulatione homo.

Probatur.
Purgatur.
Conſolationem meretur.
Calice potatur.
Illuminatur.
In regnum introducitur.

Primò in tribulatione, qualis ſit homo, probatur, ſicut aurum in fornace. Iob. *Probauit me quaſi aurum, quod per ignem tranſit.* Aurum rationibus dilatatur. Sic Sãcti tribulationibus. Ferrũ calidũ debet maleari, non frigidum. Sic ſancti amore Dei ſuccenſi debent in tribulationibus probari: & ferrum calidum, dum tondetur, dilatatur: ſed frigidum frangitur. Bonus puer quando verberatur à patre, miſericordiam petit, & emendationẽ promittit. Sic peruerſus blaſphemat, & iraſcitur, & Iob. 23.

Eccl.20. peiorem ſe futurum oſtendit. Eccleſ. Qui odit cor rectionem, veſtigium eſt peccatoris. potus luteus vacuus ad ignem crepat, & magnum ſonitum red dit: ſed plenus non. Ita homo vacuus à gratia cre-
Eccl.27. pat in tribulatione per impatientiam. Eccl. *Vaſa figuli probat fornax, & homines iuſtos tentatio tribulationis*. Et nota, quòd Dominus nõ ſemper liberat ſuos ab infirmitatibus, & tribulationibus, ſed benè vult probare eos. Pater enim non liberat filiũ ſuum de manu cirurgici, vel magiſtri: licèt videat eum affligi ſub manu eius; quia ſcit ſibi prodeſſe in futurum. ſic Deus ſuos à tormentis. Non enim liberauit Petrum à cruce, Paulum ab enſe, alioſq; apoſtolos, & prophetas, atque martyres à pœnarum crudelium cruciatibus. Heb. *Alij diſtēti ſunt,*
Heb.11. *non ſuſcipientes redemptionem, vt meliorem inuenirent reſurrectionem. Alij verò ludibria, & verbera experti: inſuper & vincula, & carceres: lapidati ſunt, ſecti ſunt, tentati ſunt, in occiſione gladij mortui ſunt*. Item qui peccat, debitor eſt pœnæ, & tenetur pœnam ſoluere; ideo non debet homo grauiter ferre, ſi Deus eum affligat in præſenti; quia vult eum acquitare, & emendam de peccato ſuo accipere in centuplum minorem, quàm poſtea ſoluere. Item pueri quantò plus verberantur, tantò magis addi ſcunt, & melius ſibi cõſulunt, quàm ſi dimitteren
Iſa.26. tur voluntati eorum. Iſa. *Miſereamur impio, & non diſcet facere iuſtitiam*. Item virtus medicinæ nõ ſtatim ſanat: ſed primò amaritudo, poſtea vtilitas

comprobatur. ſic eſt de vtilitate flagellorũ; ideò dixit Dominus Petro.Ioan.*Quod ego facio,tu neſcis modò,ſcies autem poſtea.* Item pater filium in tornea mento ab ictibus non liberat: licèt videat ipſum graues ictus ſuſtinere, vt laudem patiendo acquirat:ſed ſi viderit eum in periculo, non poſſet ſuſtinere,quin ipſum adiuuaret: ſic Deus amicos ſuos ſuſtinet affligi in pręſenti: vt laudem, & gloriam cœleſtis patriæ acquirãt. ſed ſi in periculo animæ eos videret,liberat.Iõ Dñs expoſuit Iob periculo corporis,& rerũ:& dixit Diabolo. Verũtñ animã eius ſerua. Pſal.*Adiutor in oppor. in tribulationibus.* Tũc.n.opportunũ eſt,cũ de piculo animæ agitur. Ioa. 13. Pſal. 9.

Secundò in tribulatione anima purgatur. Mulier bonos pannos ſæpe lauat:ſed viles, & veteres putreſcere permittit. Sic Deus iuſtos flagellat in præſenti:ſed peccatores in peccatis putreſcere pmittit.Hebre.*Flagellat omnem filium,quem recipit.* Suſtinenda ergo eſt tribulatio,per quam à pœna æterna liberatur,qui ſuſtinet. Exemplum de infirmo,qui patitur abſcindi ſibi pedẽ, ne totũ corpus amittat:& fur auriculã, vt euadat ſuſpẽdij pœnã. Heb.12.

Tertiò in tribulatione cõſolationem meretur. Deu.*Afflixi te penuria, & dedi tibi manna.* Quantò ſunt amariores herbæ medicinæ:tantò plus oportet apponere de zaccaro, vel melle,vt infirmo facilius propinentur.ſic de cõſolatione in tribulatione. Pſal. *Secundùm multitudinem dolorum meorum in corde meo conſolatio tua,&c.* Aqua amara trãſiẽs Deut. 8. Pſal. 50.

per aquam dulcem, dulcis efficitur. Et vinum dulce tranſiens per gariofolum, quaſi gariofilatum eſt. Sic tribulationes, & tentationes, quæ prius per Chriſtum, & Sanctos eius tranſierunt. Exemplo ergo illorum debent nobis eſſe dulciores. Bernar. *Magna conſolatio membris ex capite.* Heb. *Recogitate*
Heb. 12. *eum, qui talem ſuſtinuit à peccatoribus contradictionem.* Grego. *Facta præcedentium recolamus, & non erunt grauia, quæ toleramus.* Sed quidam ſunt ſimiles ſimiæ, quæ inueniens amaritudinem in cortice nucis, eam proijcit: & ideò non guſtat de dulcedine nuclei. Sic aliqui infideles, amaritudinem tribulationis, & pœnitentiæ ſentientes, exterius eam proijciunt; ideò conſolationem interius non ſentiunt. Sap. *Sapientiam, & diſciplinam qui abijcit, infe-*
Sap. 3. *lix eſt: & vacua eſt ſpes eorum, & labores ſine fructu.* Dicitur, quòd in palatio Iouiniani erant duo dolia vini, vnum plenum amaro vino, aliud verò optimo. & quicunque volebat bibere de optimo, oportebat eum prius de amaro bibere. ſic ſecundùm Greg. *Si mens appetit, quod demulcet, prius bibat quod dolet.* Tribulatio dicitur à tribulo (vt quibuſdam placet) eſt autem tribulus herba pungitiua. & tribulari deductum videtur ab anguſtia, & dolore illorum, qui tribulum ferri, vel tribulũ herbam calcauerint.

Quartò. In tribulatione calice Domini potatur homo, & cibo paſcitur. Vnde tribulatio eſt calix, & cibus, quo Dominus potat, & cibat ſuos

amicos.Dř calix à calida potione: & eſt illud vas, quo ſolēt medici ægris ꝓpinare medicinā,& eſt q̄ dā menſura;quia Deus dat nobis potū lachrymis in mēſura.[Quid hac ī vita nō experimur aduerſi? quas nō procellas,tēpeſtatesq; ꝑpetimur?quibus non exagitamur incommodis?cuius meritis parcitur?Sicut enim non iraſceretur homo,ſi rex faceret eum ſedere ad menſam ſuam,& de cibo ſuo comedere,& calicem ſuum potare : ſic non debet iraſci de tribulatione. Sed quidam ſunt, qui non multum videntur diligere Deum; quia in menſa eius nolunt comedere, nec de cipho ſuo potare.i. nolunt aliquid pati pro Chriſto. uolunt eſſe ſocij in lucro,& non in damno,vel labore; cum tamen dicat Apoſt.ad Corint. *Si fuerimus ſocij paſsionum, erimus et conſolationū.* Ioſeph primo dictus eſt Beno mi.i.filius doloris,poſtea Beniamin.i.filius dexteræ.Exēplū de malo ſocio.Iſti mutuo accipiunt, & nihil ſoluere volūt. Pſal.*Mutuabitur peccator,etc.* non ſolùm hic, ſed in futuro.Item tandiu eſt moneta vtilis ad lucrandum,quādiu eſt in curſu. modò moneta tribulationis,& pœnitentiæ eſt in curſu.modò vna denariata in hoc ſeculo valet centū in alia.Ezech.*Diem pro anno dedi tibi.* Item fur, qui non habet vnde ſoluat,plectitur in corpore. & ita crimen pœna compenſatur.Sic peccator,qui non vult modò facere pœnitentiam , & ſoluere quod debet in preſenti,verberatur infirmitate,vel in alia tribulatione:vel ſolùm in centuplum in infer-

1.Cor.1.

Pſal. 36.

Ezech. 4.

no, vel purgatorio. Iſido. Nequaquam Deus delinquenti parcit; quoniam peccatores flagello temporali ad purgationem ferit: aut iudicio æterno puniendum reliquit: aut ipſe homo in ſe ipſo punit, quod malè admiſit. Nota, boni modò frangũtur per tribulationes, & infirmitates: ſed, ſicut vas argenteum, reparabuntur meliores, & puriores.
Prouer. 25. Prouerb. *Aufer rubiginem de argento, & egredietur vas puriſsimum.* Sed mali non reparentur, ſicut
Pſal. 2. vas de terra. Pſal. *Tanquam vas figuli confringens eos.* Item ſicut faber limat argẽtum, vt clarius ſit: ſic Deus ſuos affligit. vt puriores ſint. Aug. *Quod lima ferro, quod fornax auro, quod flagellũ grano, hoc fecit tribulatio viro iuſto.* Greg. in Dialogo. *Sicut ſæpe imperiti homines nec dum ſculpta ſigilla, vel imagines aſpiciũt, & tamquàm perfecta laudant: & tamen artifex conſiderat: & ſi mox iam laudari gaudet, non deſinit tamen meliorando tondere. Sic plerunque illi, quos iam perfectos homines exiſtimant, adhuc in oculis ſummi Pontificis aliquid imperfectionis habent, & quotidie limat eos infirmitatibus, & tribulationibus.* Item videmus quoſdam torneatores ad ſonitum timpanorum, & clamorem bedellorum in gladios ruere: pondera armorum, & duros ictus cum patientia ſufferre ꝓ modico vanæ laudis: qui ꝓ gloria ęterna modicã pœnitentiã ferre nolũt. ad qđ admirãs Aug. ait. *Heu quàm dolendum, quàm pudendũ delectat, vt culpa impleatur: & nõ delectat, vt Deus acquiratur.*

Quintò. In tribulatione homo illuminatur.

Tern.*Ego vir, videns paupertatem meam in virga indignationis tuæ*. Grego. *Oculos, quos culpa claudit, pœna aperit.* Iſa. *Sola vexatio dabit intellectum auditui.* Quare ait Gerſon doctor deuotus, & eruditus. *Tribulatio exercens probat ad virtutem: vel purgat, vel liberat à reatu, vel erudit ad ſapientiam.* Tern. 3. Iſa. 28.

Sextò. Per tribulationem in regnum introducitur. Mat. *Beati, qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam; quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum.* Sicut homo tandiu tenet canem ligatum domi ſuæ, donec fuerit domeſticus, & dimittit eum liberè quocunque ire ad libitum: Sic Deus ligat nos, modò tribulationibus, & infirmitatibus in præſenti: ſed poſt dimittit nos liberos in domo ſua cœleſti: *Tunc creatura liberabitur à ſeruitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei.* Item in quibuſdam partibus eſt conſuetudo, quòd pro feſto nuptiarum conuiuæ, & amici ſponſi, & ſponſę conſueuerunt ſe inuicem verberare, dicentes, tene de nuptijs. Eodē mō ò anima, ſancta ſpōſa Chriſti, ſi te oportet in præſenti (antequam cum gaudio introducaris in thalamum ſpōſi tui) tribulationum, ſeu tentationum grauamina ſuſtinere, tene totum ad ludū, & feſtum nuptiarum: nec ludum conuertas ad iniquitatem, impatienter, vel cum murmure ſuſtinēdo; quia dicit Seneca. Vir bonus, quicquid ſibi acciderit, æquo animo ſuſtinebit, ſciens hæc lege diuina ſibi contigiſſe. Eccl. *Vſque in tempus ſuſtinebit patiens, & poſtea redditio iucunditatis.* Math. 5. Eccl. 1.

De Timore Domini.

TImor quĩtuplex eſt. ſeruilis, filialis, caſtus, gratus, ſanctus cæteris commiſsis. de timore Domini eſt ſermo, qui eſt timor ſanctus, quatenus eſt bene ordinatus reſpectu obiecti, & talis timor eſt reſpectu Dei; qui eſt à ſe, per ſe, & propter ſe & omnia alia ſunt à Deo creata, & per Deum cõſeruantur in eſſe: & ſunt propter Deum; quia ad Deum ordinantur. ergo ſolus Deus de ſe, per ſe, & propter ſe diligendus, & timendus eſt, ne offendatur.

Timor Domini facit multa bona: ſed primò de duobus agamus. Timor Domini.

Peccatum expellit à corde.

Cuſtodit à malo culpæ.

Primò ergo peccatum expellit à corde. Quando aliquis magnus dominus vult hoſpitari alicubi, præmittit nuncium, qui domum mũdet, & prę paret. Sic facit Deus, immittendo timorem. Eccl.
Eccl. 1. *Timor Domini expellit peccatum.* Nam. *Qui ſine timore eſt, non poterit iuſtificari.* Idem. *Qui timent Dominum, præparabunt corda ſua.* ſcilicet ad recipiendũ
Eccl. 2. eum. *Et in conſpectu illius ſanctificatur animus ſuus.*

Prouerb. 8. Secundò cuſtodit à malo futuræ culpæ. Prou. *Timor Domini odit malum.* Et ideò non permittit illud intrare in domum cordis; ponit enim infirmũ vel diem iudicij quaſi quoddam terriculamẽtum in corde ad terrendum vitia, & Dæmones: ſicut ſo

lent homines ponere in hortis ſuis ad terrẽdum aues. Ec. *Timenti Deũ nõ occurrent mala, ſed in tẽpore Deus illum conſeruabit, & cuſtodiet à malis.* Timor.n. eſt cordis ianitor, & ligatum ab ingreſſu eius, vitia deterrens claua terribili, timor inferni, & iudicij. Eccl. *Timor Domini ſcientiæ religioſitas.* Religioſitas cuſtodiet, & iuſtificabit cor, iucunditatem, atque gaudium dabit. Timor fures ſpirituales in terra cordis habitantes crucifigit. Pſal. *Confige timore tuo carnes meas, à iudicijs tuis, quæ feciſti.* De Adam timui, & de angelis malis. de Sodomitis, & de diluuio qualem vindictam ſumpſiſti? Timor Domini ſemper futurum iudicium ante oculos mentis gerit. Hiero. *Siue comedam, ſiue bibam, ſiue aliquid aliud faciã, ſemper videtur auribus meis intonare illa tuba. Surgite mortui, venite ad iudiciũ.* Si.n.tm̃ timet aliqs, cũ facit ſe reũ alicuius criminis in curia iudicis ſecularis. quantũ timere dẽt, qui tot, & tãtorũ criminum ſcit ſe reum ante iudicem diſtrictiſsimũ? Hiere. *Si tanta cura pertimeſcitur iudicium pulueris, qua formidine præuidendum eſt iudicium maieſtatis?* Sed attende, quòd timor ſeruilis, vel mundanus eſt velut oſtiarius pictus in portis diuitum, qui eleuata claua videtur velle percutere ingredientes, & ingreſſum prohibere: quod tamen non facit. ſic timor, qui ſine charitate eſt, videtur timorem expellere: ſed omnino non expellit; quia dicit Aug. *Quòd manet ĩ timore ſeruili peccãdi volũtas.* Et ſeq̃rẽt opus, ſi ſperaretur impunitas. Itẽ timor Dñi eſt.

Eccl. 33

Eccl. 1.

Pſal. 118.

Gra-

Gratiæ Dei collatio,& conſeruatio.
Bonorum operum multiplicatio.
Miſericordiæ repromiſsio.
Mentis illuminatio.

Primò igitur timor Domini eſt gratiæ collatio,& cōſeruatio.Ber. *In veritate didici nihil eſſe ita efficax ad gratiam promerendam, & recuperandam,et retinendam,quàm ſi omni tempore inueniaris nihil altũ ſapere,ſed timere.Time ergo,cum arriſerit gratia: time cum amiſeris:time,iam de malo reuertitur:time,cũ adeſt gratia, ne indignè opereris ex ea. time ſubtracta gratia, quaſi mox caſurus.time quia dereliquit te cuſtodia tua: ſed ſi redierit gratia,multò magis, & multò amplius time.*Timendum, ne fortè contingat peccati recidiuum.Recidere enim,quàm incidere,deterius eſt, iuxta illud Ioan. *Ecce ſanus factus es,iam amplius noli peccare,ne deterius tibi contingat.* Item timor Domini hominem meliorat, vt vnus timens Deum millibus alijs præferatur.Ecc.*Melior eſt vnus timẽs Deum,quàm mille filij impij.*Et nota,quòd qui nimis timet pœnam corporalem,habebit maiorẽ. Qui timet pruinam,irruet ſuper eum nix.Math.*Nolite timere eos,qui occidunt corpus,&c.* Aug.*Si creaturæ ſeruiunt, time Deum,non illas;quia omnia ſub illo ſunt. Cupiditatem nocendi habent: poteſtatem autem,ſi ille nõ dat,non habent*. Vnde magna ſapientia eſt timere Deum ſemper. Eccleſ. *Homo ſapiens in omnibus metuit.*

Ioan. 5.
Ecc. 15.
Mat. 10.
Eccl. 18.

Quartum eſt bonorum operum multiplicatio.

Eccl. *Qui timet Deum, faciet bona.* Greg. Deum timere eſt nulla, quæ facienda ſunt, præterire. Ecc. *Qui timet Deum, nihil negligit.* Eccl. 15. Eccl. 7.

Quintum eſt bonorum promiſsio. Thob. *Multa bona habebimus, ſi timuerimus Deum, & receſſerimus ab omni peccato, & fecerimus bene.* Promittitur timentibus Deum. Thob. 4.

Paterna miſericordia.
Temporalis ſufficientia.
Dulcedo interna.
Longa vita.
Aeterna gloria.

Primò promittitur paterna miſericordia. Pſal. *Quomodo miſeretur pater filiorum: miſertus eſt Dominus timentibus ſe.* Ecc. *Timentibus Deum bene erit in extremis, &c.* Pſal. *Oculi Domini ſuper timentes eum, & in eis, qui ſperant ſuper miſericordia eius.* Pſal. 122. Eccl. 1. Pſal. 33.

Secundò promittitur temporalium ſufficientia. Pſa. *Timete Dominũ omnes Sancti eius:* Quoniam non eſt inopia timentibus eum. gl. Temporalium. Aug. *Paſcit contemnentes ſe, & deſerit timentes ſe.* Iniuſtus videretur. Pſal. 33.

Tertiò promittitur dulcedo interna. Eccl. *Timor Domini delectabit cor, & dabit gaudium, & lætitiam in longitudine dierum.* Pſal. *Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ Domine. quam abſcondiſti timentibus te.* glo. Quam tamen impius non ſentit; quia de febre iniquitatis palatum cordis amiſit. Eccl. 1. Pſal. 30.

Quartò promittitur prolongatio vitæ. Prouer. Proue. 10.

Timor Domini apponit dies, & anni impiorum breuiabuntur. Timor Domini fons vitæ indeficiens, vt declinet à ruina mortis.

Quintò promittitur beatitudo, & æterna glo. Eccl. 1. Timor Dñi gloriatio. & gl. Prou. *Beatus homo, qui ſemper eſt pauidus, qui verò mentis eſt duræ corruet in malum.* Eccl. *Beatus eſt, cui donatum eſt habere timorem Domini.* Idem. *Timenti Deum beata eſt anima eius.* ideſt habebit beatitudinem æternam. Sed ſciendú eſt, ꝙ debemus timere Deum ꝑꝑ tria.

Eccl. 1.
Prouer. 27.
Eccl. 25.
Eccl. 33.

Propter pecuniam, quia inuiſibilis.
Propter ſapientiam, quia infallibilis.
Propter iuſtitiam, quia inflexibilis.

Primò propter potentiam, quia fortiſsimus. Si fortitudo quæritur, robuſtiſsimus eſt. plus enim timetur princeps, qui poteſt plus nocere: & ſerui eius, & præcepta melius obſeruantur. Et ideo cum principes terræ non habeant poteſtatem, niſi ſuper diuitias, & corpora. Deus autem ſuper hoc, & ſuper animam plus omnibus principibus, & regibus timendus eſt. Matth. *Noli timere eos, qui corpus occidunt, animam autem non poſſunt occidere: Sed potius eum timete, qui corpus, & animam poteſt mittere in gehennam.* Mandata principum, & nunciorum ſunt obſeruanda ſub pœna amittendi temporalia, & corporalia. Nuntij verò, et mandata Dei ſub pœna horum, & animarum: & ideò præcepta Dei diligentius obſeruanda ſunt. Pſal. *Tu mandaſti mandata tua cuſtodiri nimis.*

Mat. 10.
Pſ. 118.

Secundò timendus eſt Deus propter ſapientiam. Plus enim timetur paterfamilias offendi, quando ſcitur, quòd nihil poteſt eum latere. talis eſt Chriſtus. Heb. *Omnia nuda, et aperta ſunt oculis eius.* 2.Reg.*Timuerunt regem Salomonem, videntes ſapientiam Dei eſſe in illo.* Timor domini prodeſt homini bene ordinato Ioſ.*Nunc ergo timete Deum, & ſeruite ei corde perfecto.* Heb. 4. Reg. 3. Ioſue. 24.

Tertiò propter iuſtitiam. *Plus enim timēt homines in terra iudicem, quem ſciunt à iuſtitia, nec prece, nec pretio flecti poſſe.* Talis erit Chriſtus in iudicio. Prouerb. *Zelus, & furor viri non parcet in die vindictæ, nec acquieſcet cuiuſquam precibus: nec ſuſcipiet pro redemptione plurima dona.* gl. Expone de cœleſti ſpōſo. Timor Dei Deo placet: Exo. 20. *Noli timere; vt enim probaret vos, venit Deus.* Deu. 6. *Dominū Deum tuum timebis.* Eccleſ. 1. *Vnus eſt altiſsimus creator omnium.* Prouerb. 6.

Malachiæ. 1.	Luc. 12.
Rom. 11.	1. Cor. 10.
He. 4.	Apoc. 14.

De Verbo Dei.

VErbum (vt alijs placet) dicitur à verberatu, quod verberato lingua intra palatum aere omnis oratio promatur. Eſt autem duplex Verbum, immanens, & vocale. immanens eſt aliquid in intellectu productum: cuius quatuor ſunt conditiones, quod

ſit aliquid in intellectu, quòd ſit aliquid mente genitum, quòd ſit ſimilitudo rei . quòd ſit expreſſiuum , ſiue manifeſtatiuum rei, cuius eſt verbum. eſt aliquid in voce ſubordinatum verbo mentali. Sed Diuinum verbum audiendum eſt

Velociter, & libenter.
Reuerenter.
Memoriter.
Efficaciter.

Primò debemus audire verbum Dei velociter, & libenter. ſicut enim pauperes feſtinant, & currũt ad portas diuitũ, vt inde recipiant refectiones corporales vnius diei: & multum infirmus , & debilis eſt, qui illuc non properat. ſic ad refectionem animæ multò validius debemus feſtinare. Iac. *Sit autẽ omnis homo velox ad audiendum.* Item natura dedit vnicuique vnum os, & duas aures, vt velociores ſimus ad audiendum, quàm ad lo quendũ. Item homo habet aures erectas, ideſt tendentes ad audienda cœleſtia Dei verba, non pendentes ad terrena, vt animalia: Sed multi cõtra naturam plus habent aures ad terrena pendentes, quàm ad cœleſtia erectas. Thi. *Erit tempus, cum ſanam doctrinam non ſuſtinebunt: ſed ad ſua deſideria coaceruabunt ſibi magiſtros prurientes auribus: & à veritate quidem auditum auertent: ad fabulas autem conuertentur.* Thim. 4.

Secundò debemus audire verbum Di reuerenter. Stultus eſt ille, qui vult emere frumentum, vel vinum: & plus attendit ſaccum, vel dolium: quàm

frumentum, vel vinum. ſic eſt ille, qui attendit in ſermone, non quod dicitur, ſed à quo dicitur, cum tamen Dominus dixerit Ioan. *Sermonem, quem audiſtis, non eſt meus, &c.* Non te moueat dicentis au- Ioa. 14.
ctoritas, nec quid dicat, ſed quid intẽdit. Luc. *Qui* Luc. 10.
vos audit, me audit: & qui vos ſpernit, me ſpernit: & qui me ſpernit, ſpernit eũ, qui me miſit. Itẽ ſunt ꝗdã, qui audiunt verbum Dei ſolo animo audiendi, vt inde poſsint loqui: ꝗ ſimiles ſunt vini propinatoribus, qui guſtant plura vina, nõ vt emant: ſed vt poſsint dicere alijs, hoc bonum, illud melius. ſic iſti audiunt, non vt impleant: ſed vt loquantur, vel detrahant. Item ſunt ſimiles militibus, & clericis, qui vadunt ad nundinas, non ut emant, uel uendant: ſed inde loquantur. Pſal. *Firmauerunt ſibi ſermonem* Pſal. 53.
nequam. vt referant, ſed bonũ, vt relinquant, Eze. Ezech. 23.
Audiunt ſermones meos, & non faciunt eos: ſed in canticum oris ſui vertunt illos.

Tertiò debemus audire memoriter. Cribrum, ſi ponatur in aqua, ſtatim impletur: ſed, cum extrahitur, nihil remanet. ſic multi ſunt, qui ſermonem audiunt, & pleni ſunt aqua deuotionis: ſed, cum receſſerint, vacui remanẽt: & eorum, quæ audierint, memoriam non habent. Eccl. *Cor fatui (quaſi vas cõ* Eccl. 21.
fractum) omnem ſapientiam non retinet. Item ſicut corpus cibo nutritur, ſic anima verbo Dei. Mat. *Non* Matth. 4.
in ſolo pane viuit homo: ſed in omni verbo, &c. Quid prodeſt ſumere cibũ, qui ſtatim emittitur procul? conceptio, quum ſtatim mors ſequitur. Ponere al

quid in ſaccum pertuſum. Exprimere figuras in aqua, cum eas non retineat. Capere auem, quæ ſtatim amittitur. ſic audire verbum Dei, & proijcere illud. *Iſtud eſt congregare merces, & mittere eas in ſaccum pertuſum*. iuxta prophetæ oraculum.

Quartò debet audiri efficaciter, ſcilicet cum effectu. Multum deberet confundi clericus, qui per viginti annos frequentauit ſcholas, & adhuc neſcit Pater noſter. vel Credo in Deum. ſic multi, qui diu frequētauerunt ſermones, & adhuc ignorant, quomodo uiuere debeant. Deut. *Diſcite ea, & opere adimplete*. Item pluuia facit exire de terra vermes, & buffones, & herbas germinari. Sic verbum
Deu.7. Dei peccata ab homine, & bonum propoſitiū germinare. Iſa. *Quomodo deſcendit imber, & nix de cœlo, & illuc vltra non reuertitur: ſed inebriat terram, & infundit eam, & germinare eā facit, & dat ſemen ſerenti, & panem comedenti: ſic erit verbum meum, quod egredi tur de ore meo*. Non egredietur à me vacuum: ſed faciet quæcunque volui, & proſperabitur in his, at que miſi illud. Item fatuus reputaretur ille, qui ex ſolo auditu medici crederet ſe ab ægritudine curari, & non faceret, quod doceret: vel ex aſpectu ſpeculi crederet à ſe deformitatem remoueri. Talis eſt, qui verbum Dei audit, & non facit. Iaco. *Eſtote factores Verbi, & non auditores tantùm, &c. quia ſi quis auditor eſt verbi, & non factor, &c.* Item ſi domi nus tuus mitteret ad te nuncium ſuum: & in oſtio ſolo illum reciperes, & non in domo, iraſceretur

Iſa.55.

Iaco. 1.

tibi.

tibi. Nuncius à Deo ad te miſſus eſt verbum Dei. Prouerb. *Sicut aqua frigida animæ ſitienti: ita nuncius bonus de terra longinqua*. Nuncius iſte in oſtio recipitur, non in domo, cum verbum Dei ſolummodo aure corporis, non corde auditur. Iſti habent aures, & non audiunt contra Iob. *Auditu auris audiui te, idcirco, &c.* Item ſtilus inſertus trahit ad ſe naturam trunci. Sic verbum Dei cor ad ſuam naturam trahere dicitur. Iaco. *Suſcipite inſitum verbum, quod poteſt ſaluare animas veſtras.* Prouer. 25. Iob. 12. Iaco. 2.

Secundò videndum eſt propter quod audiendũ eſt verbum Dei. quia

Animam mundat.
Mentem illuminat.
Contractos ſanat.
Mortuos reſuſcitat.

Primò animam mundat à ſordibus peccatorũ, vt medicina corpus, & aqua vas immundum. Vas enim, cui frequenter aqua infunditur (licèt aquã non retineat) eſt mundius, quàm ſi non infunderetur. ſic ille, qui frequenter audit verbum Dei, quã qui non audit. Ioan. *Vos mundi eſtis propter ſermonem, quem locutus ſum vobis*. Nota, duobus modis valet verbum Dei ad mundiciam cordis. Primò, quia oſtendit maculas cordis, & ideò dicitur ſpeculum. Secundò quia dat gratiam aquæ ad abluendum. Prouer. *Doctrina bona dabit gratiam.* Ioa. 15. Proue. 12.

Secundò audiendum eſt verbum Dei; quia illuminat mentem. ſi aliquis veniſſet de lõginquis par-

tibus,& apportaſſet tam pretioſas reliquias,quòd certus eſſet indubitanter, quòd tactu earũ cæcus illuminaretur,claudus erigeretur, mortuus ſuſcitaretur,inſano ſenſus redderetur:nullus eſſet, qui non crederet ad tales reliquias.Nunquid cęcus eſt peccator,qui ita citò ponit pedem ſuum in luto,ſicut in loco mundo? Tren. *Errauerunt cæci in plateis, polluti ſunt ſanguine.* ideſt peccato. Talis permittat ſe tangi verbo Dei,& illuminabitur,ſicut in Pſal. dicitur.*Declaratio ſermonum tuorum illuminat, &c. Et lucerna pedibus meis verbum tuum.* Heu peregrinãtur homines vſque ad S.Iacobũ,& vltra mare pro lumine corporis recuperando, & fortè non recuperant: & nolunt vſq; ad ſermonem laborare pro lumine animæ,quodibi recuperant?Prouer. *Mandatum lucerna, & lux eſt.*

Tern. 4. Pſ. 118. Ibi. Prouer. 6.

Tertiò erigit contractos.Nunquid non contractus eſt, qui multis annis iacuit in lecto peccati? nec fuit in via recta ſalutis per vnam diem?Veniat ad ſermonem, & recuperabit greſſum aculeo verbi Dei.Ecc.*Verba ſapiẽtũ,quaſi ſtimuli,qui faciũt claudos inertia ambulare.* Sed inueniuntur hodie multi, qui fugiunt ſermones:ſicut contractus, qui fugiebat.S.Martinum,ne erigeretur.

Eccl. 11.

Quartò mortuos viuificat, reſuſcitantur mortui in peccatis verbo Dei.Ioan. *Amen dico vobis, quia venit hora, & nunc eſt,quando mortui audient vocem filij Dei, &c.* Reliquiæ omnem languorem ſanant,vel expellunt.Sap.*Neque herba,neque malagi-*

Ioan. 5. Sap. 16.

na ſanauit eos Domine: ſed ſermo tuus, qui ſanat & vniuerſa. Ecce apparet, quòd maioris efficaciæ eſt verbum Dei, quàm aliquæ medicinæ, vel reliquię Sanctorum. Vnde mirabile eſt, quomodo aliquis infirmus remanet, qui non ad ſermonem (vt curetur) currat. Solent autem homines pro medicis, & medicinis ſolis ad reliquias ſanctorum cfferre. Sed ad iſtas medicinas non oportet aliquid dare, nec offerre ad reliquias iſtas, niſi intentionem, & orationem. Ita ſi aliquis haberet lapidem pretioſum, qui præualeret omni auro, & omni argento, & omnem infirmitatem curaret, nō proijceret illum: ſed cuſtodiret diligenter. Sic nec verbum Dei debet aliquis proijcere: ſed ſtudioſiſſimè cuſtodire; qa præualet omni auro, & argento. Pſal. *Bonum mihi lex oris tui ſuper millia, &c.* Idem. *Deſiderabilia ſuper aurum, & argentum lapidem pretioſum multum.* glo. Plus diligit charitas Dei legem, quàm cupiditas rei aurum, & argentum. Pſal. 118.

De Veloci conuerſione peccatoris.

FEſtina conuerſio peccatoris, vt qui in iuuentute iugo pœnitentię ſe ſubmittit, multa bona facit. In feſtina conuerſione multiplex eſt vtilitas, ſcilicet.

In bono opere radicatio.
Ad bonum aſſuefactio.
Vitæ directio.

Vitæ in melius commutatio,
Vitæ certitudo.

Primum bonum,quod facit feſtina conuerſio, eſt in bono opere radicatio. Arbor, quæ iuuenis plantatur,non de facili poſtea eradicatur.Ideo dicit Apoſt.ad Ephes.*In charitate radicati,& fundati,*
Epheſ. 4: *vt fructificetis in bono opere*. quia ſicut omnis fructus à radice procedit:ſic opus bonum à charitate.Gre. *Nõ habet aliquid viriditatis ramus boni operis, ſi non remanet in radice charitatis*. *Et fundati.* quia ſine fundamento non ſtat domus: ſed deſtructo fundamento cadit.charitas enim omnia ſuſtinet.
Corin. 13. 1.Corinth. Item bonitas alicuius profundius infigitur,quando inuenit ſubiectum magis tenerum,& aptum ad recipiẽdum gratiam. Verſ.

Quo ſemel eſt imbuta recens ſeruabit odorem.

Teſta. diu. Sed qñ contrariũ gratia Dei occupauit hominem (.ſ. peccatum) difficilius gratia Dei in eo recipitur;quia inuenit, quod ſibi repugnat. Sicut materia,quæ habet aquam,difficilius ſuſcipit ignem,ſicut patet in cãdela madefacta, vel ligno. Sicut ſculptor, & pictor non ita de facili ſculpit, vel impingit in lapide habente formam contrariam,ſicut in lapide nudo, & plano. De facili recipit veſtis formam rectam,ſi nondum prauam ſuſcepit:ſed ſi contrariam,vix poteſt rectam formã ſuſcipere.Tenera virga, ſi curua fuerit, poteſt ad rectitudinem deduci: trabem verò nullus poteſt reducere. Et cera mollis ſuſcipit impreſsionem ſi

gilli: quod non facit indurata. Eccl. *Curua ceruicem fili in iuuentute.* Tunde latera eius, dum infans eſt, ne indureſcat, & non credat tibi. Prouerb. *Adoleſcens iuxta viam ſuam: & cum ſenuerit, non recedet ab ea.* Eccl.30. Proue. 22.

Secundum eſt, aſſuefactio ad bonum, vt in tenera ætate caro dometur; & redigatur in ſpiritus ſeruitutem: ſicut ſtultus eſſet, qui non domaret equum ſuum, vſquequo eſſet ſenex: Sic qui nõ domat carnem ſuam in adoleſcentia: ſed nutrit eam delicatè; ita quòd non poteſt eam poſtea tenere: immo ipſa proijcit eum in lutum peccati. Prouer. *Qui delicatè nutrit à pueritia ſeruum.* (ideſt corpus) *poſtea inuenit eum contumacem, ideſt ſpiritui repugnantem.* Apponendum eſt ſal cibis, antequam putreſcant, & vermibus ſcaturire incipiant. & in principio ægritudinis medicina quærenda eſt. Eccl. *Ante languorem adhibe medicinam.* Peccatum enim conſuetudinis eſt quaſi languor inueteratus, qui difficulter curatur. Ecc. Languor prolixior grauat medicum: breuem languorem præcidit medicus. lepra enim inueterata, & gutta inoſſata non de facili curantur. Iob. *Oſſa illius implebuntur vitijs adoleſcentiæ eius.* Beda ſuper Luc. *Diabolus tantò difficilius dimittit hominem, quantò poſſedit diutius: ſed vult quaſi hæreditario iure tenere, ſicut ruſticus terram, quã diu tenuit.* Solet dici, quòd non poteſt fieri de peccatore inueterato, & quaſi ruſticato deuotus miles Chriſti: nec de ligno putrido bonũ ędificium: Prouer.29. Eccl.18. Eccl.10. Iob. 20.

nec

Pſal. 37. nec vetus canis vinculo detineri poteſt. Pſal. *Putruerunt, & corruptæ ſunt cicatrices meæ, &c.* Item ignis concupiſcentię extinguendus eſt, dum paruus eſt: quia tunc de facili poteſt extingui. Fatuus reputaretur, qui differret ignem remouere de domo ſua, donec eſſet magnus, & ferè tota domus combuſta. Sic qui in adoleſcẽtia non reſtringũt carnes ſuas. Ber. *Abſcondi ignem in ſinu meo: iam ſanie defluente, exuſto iam latere adhuc conſulendum eſt, an excutiam illum.* Nunquid poteſt homo abſcondere ignem in ſinu ſuo; ita quòd ardeant veſtimẽta illius non.

Tertium eſt vitæ directio. Quia ex tunc homo incipit regere vitam ſuam, & dirigere ad portum ſalutis in mari huius mũdi, vbi ſunt pericula multa. Sicut enim fatuus reputaretur nauta, qui expectaret nauem dirigere, quouſque incideret in ſcopulos, & ſirtes. Sic qui vitam ſuam non dirigit ad portum ſalutis, antequam incidat in periculum mortis. Prouerb. *Vir prudens dirigit greſſus ſuos.* Vnde ſicut nauta, quãdo uult prudẽter gubernare nauim, collocat ſe, & ſtat in fine nauis, vt proſpiciat pericula propinqua, & remota, & clauum conſultò admoueat. ſic debet facere iuuenis, vt ponat ſe in fine nauis, ideſt vitæ ſuæ, & conſideret principium, & medium vitæ ſuæ, & dirigat viam, ideſt vitam ſuam ad bonum exitum per gubernaculum pœnitentiæ; quia illic naues pertranſibunt, ſcilicet per arctum foramen mortis. O quàm longè

Prouer. 15.

ante

ante,& quàm ſollicitè prouident ſibi nautæ, quando habēt tranſire periculoſum locū. Iō dicit. Ecc. *In omnibus operibus tuis memorare nouiſſima tua: et in æternum non peccabis.* Memorare, quàm breuis ſit vita, & mors incerta. Prouerb. *Timor Domini apponit dies. Sicut theſaurus augmentatur ei, qui lucrum reportat.* Exemplum in Euangelio de illo, qui habuit quinque talenta, & aufertur ab eo, qui non operatur. Et ſequitur. *Et anni eorū breuiabuntur.* Sicut pars alicuius membri abſcinditur, ne totum corrumpatur. non enim debet dari pretioſus theſaurus tēporis ei, qui totum diſsipat. Ber. *Nihil pretioſius tēpore: ſed nihil vilius homine reputatur.* Ideò dicitur Eccl. *Ne tardes conuerti ad Dominum, &c.* Quia qui ante horam vult manducare, ante horam debet parare. Vix perficit, qui mane non incipit. Irridēdus eſt, qui tunc ſurgit ad operandum, quando eſt ab opere recedēdum. & tunc vadit ſeminatum rudis agricola, quando inſtat tempus metendi. Ecc. *Tempus ſeminandi, & tempus metendi. quoniam ſubitò venit ira illius.* Ita citò frangitur vas nouum, ſicut vetus: & citius ſcinditur arbor iuuenis, quàm antiqua. Iſa. *Subitò, dum nō ſperatur, venit contritio illius.* Item auis, quando videt arcum tentum, non expectat ictum ſagittæ: ſed ante volat. Sed miſer homo bene expectat ictum mortis ante conuerſionem. Pſal. *Niſi conuerſi fueritis, &c.* Item ſi homo haberet ſagittam in corpore, non differret extrahere vſque ad menſem: & ſagittas peccatorum retinet

Ecc. 14.

Proue. 10.

Eccl. 5.

Eccl. 3.

Iſa. 30.

Pſal. 7.

Pſal. 37. vſq; ad annum. Pſal. *Quoniā ſagittæ tuæ infixæ ſunt mihi*.ſcilicet iniquitates meæ. Item citò ſurgeret de igne,ſi cecidiſſet:& in peccato diu iacet.quod eſt ignis, vſq; ad conſumptionem deuorans.

Quartum eſt vitæ melioratio. quia ſi vita longa tota bona,melior eſt.Aug. *Si vita longa erit, vti que tota bona*.Si multum haberes de frumento,vel vino,velles,quòd totum eſſet bonum : & multum doleres,ſi pars aliqua eſſet corrupta.quantò magis debes velle de vita tua,ꝙ tota ſit bona. Multū laborant,quòd habeant res pulchras , & bonas, pluſquam ſeipſos.Aug.*Quid te offendit vita tua,quā ſolam vis malam, vt inter omnia bona tua ſolus ſis malus? Nunquid diligis plus res tuas,quàm teipſum?* Vix poteſt ditari,qui matrimonium diſsipauit.O quāta gratia,quę prævalet omni auro. Ecc. *Super aurum,& argentum gratia bona,* Quam qui ſeruaret, facilius diuitijs ſpiritualibus ditari poſſet.Pſal. *Cuſtodi innocentiam,& vide æquitatem*.De flore iuuētutis debet homo offerre Deo,non de reſiduo,vel fece; quia non eſt ita gratum . Meliora ſunt poma nouę plantę,quàm veteris:primi temporis,quàm poſterioris.Offerenda ſunt Domino pira , & poma pulcherrima,& nobilia,quæ poſſunt inueniri. Oſeæ. *Quaſi vuas in deſerto inueniri Iſrael,quaſi poma ficulneæ*.Meliorem pacem facit pugil cum aduerſario,cum ſtat adhuc armatus ſupra pedes , q̃ ſi ceciderit,& arma perdiderit.Eccl. *Fili,accedens ad ſeruitutem Dei,ſta in iuſtitia,& timore; & præpara*

Marginal notes: Eccl. (beside "ta gratia"); Pſal. 36. (beside "facilius diuitijs"); Oſeæ. 10. (beside "ma pulcherrima").

animam tuam ad tentationem. Et Apoſtol. ad Corinth. *Qui ſe exiſtimat ſtare, videat, ne cadat.* 1. Cor. 10.

Quintum bonum, eſt vitæ aſſecuratio. Ber. *Secura eſt vita, vbi pura eſt conſcientia. vbi mors expectatur cum ſecuritate, & ſuſcipitur cum dulcedine.* Seneca. *Quàm pulchrũ eſt ante mortem conſummare vitam: deinde ſecurè expectare aliquam temporis partem.* Securè poteſt peregrinari, qui nihil dēt. ſic ſecurè mori, qui nihil debet Diabolo qui non peccauit, vel totam pœnitentiam fecit. ſed heu, *Mutuabitur peccator: & non ſoluet hic, ſed in futuro, & pro vno obolo, centum talenta.* Sicut de illo, qui noluit ſoluere obolum pro redemptione ſua. Et de illo, qui noluit ſoluere denarium pro defectu corporis, & ſoluit poſtea quattuor. Pſa. *Scrutetur fœnerator omnem ſubſtantiam eius, &c.* Alieni, ideſt angeli eius. Ideo. Prouerb. *Fili, ne des honorem tuum, & annos tuos crudeli, &c.* De hac materia require ſup. Cap. de tardè pœnitentibus. Ideo dicit Apoſtolus. *Feſtinemus ingredi in illam requiem.* Sicut feſtinant pauperes ad portam diuitis, quando debent habere refectionem vnius diei: & multum eſt debilis, qui illuc nō properat. Sed Dominus parauit nobis mēſam, non ad horam, vel diem tantùm, ſed in perpetuum, ſicut dicitur Matt. *Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam vos.* Feſtinemus ergo, ne claudatur nobis ianua: vel leuetur pons miſericordię, qui nunc eſt demiſſus: & ne excludamur cum fatuis virginibus Math. quæ dice-

Pſal. 108.

Prouer.

Mat. 11.

bant.

bant. *Domine aperi nobis.*audierunt.*Neſcio vos.*Vigilemus ergo; *Quia neſcimus diem, neque horā noſtræ vocationis.*

De Vita præſenti.

VIta eſt triplex,corporalis,quæ conſiſtit in coniunctione animæ, & corporis. *Factus eſt homo*
Gen.2. *in animam viuentem.*Gen. Vita ciuilis,quæ conſiſtit in vnione legis ſub principe. Vita ſpiritualis, q̃ cōſiſtit in vnione animæ cum Deo in charitate, & amoris vnitate. Sed vitam corporalem comitatur

Breuitas.

Tædium.

Defectus neceſſarius.

Irreuocabilitas.

Sap.11. Sicut dicitur Sap.*Exiguum, & cum tædio eſt tempus vitæ noſtræ.*Idem in eodem. *Vmbræ enim tranſitus, eſt tempus noſtrum: & non eſt reuerſio finis noſtri.* Ecce ꝙ vitam noſtram comitatur breuitas, quia dicitur.*Exiguum eſt.*Eſt .n. vita noſtra ſimilis torrenti, qui cum impetu tranſit,& citò deſiccatur. Vel ſicut arbor,quę multis annis creſcit,& ſubitò
Iob. 14. proſternitur; ideò dicitur Iob. *Homo natus de mu-*
5.Sap. *liere, breui viuens tempore.*Sap.*Mox nati, continuò deſinimus eſſe.*

Breuiatem ſequitur tædium.Vnde ſequitur. *Et cum tædio.* Tædioſum eſt enim bonis viuere, qui de labore ſuo magnam expectēt retributionem. Exemplum peregrini, qui tēdit ſemp ad patriam

ſuam.& operarij fatigati,cui cordi eſt, quòd finia tur dies.Corinth. 1.*Supra modum grauati ſumus: ita vt tæderet nos viuere.*Tædioſum eſt bonis tot mala videre:quia florẽt mali,& cõculcantur boni. Ecc. *Tæduit me vitæ meæ, videntem mala vniuerſa eſſe ſub ſole:* Permittuntur enim mali creſcere ad malum ſuum.Exemplum de porco, qui dimittitur creſce re,& impinguari,vt occidatur. Et de fure,qui ſemel,vel bis dimiſſus, iterum in furto deprehẽſus ſuſpenditur.Iob.*Dimitte me.*ideſt da mihi ſpatium non vt gaudeam. *ſed vt plangam paulùlum dolorem meum.*Et ſequitur. *Antequam vadam,& non reuertar ad terram tenebroſam.* Eſt enim infernus,ſicut domus Dædali,cuius facilis eſt ingreſſus: ſed negatur egreſſus. Exẽplum de naſſa,quam facilè in trat piſcis:ſed egreſſus eſt impoſsibilis.& ideò ſequitur.*Et non eſt reuerſio finis noſtri.*Ecce irreuocabi litas, q̃ ſeq̃tur tædioſitatẽ.Irreuocabilis eſt curſus vitę nr̃ę,ſicut aquę curſus, q̃ inſtabilis,& irreuoca bilis eſt.Re.*Omnes morimur, et quaſi aquæ dilabimur in terram, quæ nõ reuertentur.* Comparatur etiam vi ta iſta vmbræ,quæ ſubitò ſine tranſitu tranſit, ſtatim apparens,& diſparens.Sap.*Vmbrę enim tranſitus eſt tempus noſtrum: & non eſt reuerſio finis noſtri.* Exẽplum ſcintillæ ignis,quæ citò extinguitur. Et fumi,qui citò diſpergitur.Et de roſa,quæ citò rubet.& ſtatim marceſcit. Theſſ. *Cũ.n. dixerint,pax, & ſecuritas:tunc repentinus eis ſuperueniet interitus.* Exemplum de fulgure, quod in inſtanti diſſoluit

Cor. 1.

Eccl. 2.

Iob. 10.

2. Reg. 43.

Sap. 2.

1. Theſſ. 5.

magnam turrim. Quia ergò non licet reuerti ad vitam,bene debet expendi tempus præſens. Pugil cui diceretur,quòd aggrederetur bellum periculoſum(quia non deberet mori,niſi de vna morte) dixit:ſi duas vitas haberem, vnam in periculo ponerem:ſed quia non habeo niſi vnam,bene(ſi poſſum)eam expendam.In quo patet fatuitas mūdanorum. qui totum tempus ſuum expendunt in vanitatibus:& ideò ſubtrahitur eis,tanquam pretioſus theſaurus diſſipatus. Item iſtam ſequitur neceſſarius defectus cum dolore. Pſal. *Defecit dolore*
Pſal. 30. *vita mea.* Vita iſta eſt ſicut mulier prægnans, quæ cum delectatione concipit, & cum dolore parturit.Sic multi nunc delectantur in vita iſta : ſed in fine dolebunt. Vnde vita pręſens non eſt niſi aliqua mutatio temporis. modò gaudent aliqui,modò flent.videmus enim frequēter in eadem eccleſia quoſdam plorare propter amicorum exeqas:
Proue. 14. alios cantare propter amicorum nuptias.Prouer. *Riſus dolore miſcebitur*.Si vita Sanctorum cum dolore deficit,quantò magis vita peccatorum?Quia ſi præſcindit ortulanus arborem fructiferam:ſterilis, & nociua debet timere. Et ſi deſęuit iudex in
Pſal. 103. amicum,quantò magis in hoſtem ſuum?Pſal. Deficiant peccatores à terra,& iniqui non ſunt.Videmus etiam,quòd de corijs animalium fiunt ſotulares, & alia quædam humanis vſibus neceſſaria. Et de ciphis confractis quædam aliam vtenſilia: Sed cadauer hominis ita deficit, ꝙ ad nihil aliud

valet

valet vſq; ad generalem remotionem: tũc omnes reſurgemus, & ante tribunal Chriſti apparebimus, de actibus noſtris rationem reddentes, recepturi pro meritis, ſicut in hac vita in corpore geſſimus, ſiue bonum, ſiue malum. Vita animæ fructuosè conſeruatur. *Et anima mea illi viuet.* Pſal. 21.

Matt. 10. Luc. 17.
Ioan. 5. Gal. 5.
Deut. 30. Ezech. 18.
Rom. 1. Eph. 2.
Phil. 1.

De Vnitate Spiritus.

VNio duplex. quædam corporalis, quædam ſpiritualis.

Vnitatem oportet nos habere ad illum, qui.

Intra nos eſt.
Qui ſupra nos eſt.
Qui iuxta nos eſt.

Oportet ergo, quòd ſpiritus noſter vnus ſit in ſeipſo per mẽtis integritatẽ: quòd ſit vnitus Deo per fidem, & charitatem: quòd ſit coniunctus proximo per veram fraternitatem.

Primò oportet, quòd ſpiritus noſter ſit vnitus in ſeipſo per mentis integritatem; quia cordis diuiſio eſt ſignum mortis. Oſeæ. *Diuiſum eſt cor corũ: nunc interibunt procul dubio.* quàm diu eſt res, tandiu eſt vna in ſe indiuiſa. Exemplum de partibus Oſeę. 11.

domus, quarum per ſe nulla dicitur domus: ſed omnes inſimul iunctæ conſtituunt domum, quæ ſingularem in ſe ſeruant ordinem. Vnde Boetius. Vnum eſt indiuiſum in ſe, & diuiſum à quocunq; alio. Igitur ſi anima per fluxum affectionum fuerit diuiſa, iam quaſi non eſt: quia res non eſt vna. ſed duo fruſta. Exemplum de cultello, cuius manubrio diuiſo à ferro, neutra pars eſt cultellus. ita eſt anima, quæ diuidit affectiones ſuas ad multa. Sicut candela, quæ tot parietibus adhæſit, quòd amiſſa cera, vix niſi ellychnium remanſit in ea. Iō

Can.6. Can. *De anima ſancta, vna eſt columba mea. vna eſt perfecta mea.*

Secundò oportet, quòd homo vnitus ſit Deo

1.Cor.1. per fidem, & charitatem. Fides enim vnit intellectum, charitas autem affectum. Cor. *Qui adhæret Deo, vnus ſpiritus eſt cum eo: et quot bona acquirit habenti bona: immo ei, qui eſt ſummum bonum, ſe per amorem vnit. Venerunt mihi omnia bona, &c.* Charitas enim eſt tanquam glutinum, quod duo diſparia coniungit: ſicut ignis, qui ferrum in propriam na

Epheſ. 5. turam conuertit. Eph. *Solliciti ſeruare vnitatem ſpiritus in vinculo pacis.* Sine hac vnione nemo viuit, ſicut nec corpus ſine ſui vnione ad animam. Hugo. *Scio, anima, quòd dilectio eſt vita tua, & quam diligis, ipſa in dilectionis eandem ſimilitudinem transformaris.*

Tertiò, oportet, ꝙ habeat vnitatē cū proximo. hoc etiam fit per paternam dilectionem: dignum

eſt enim,vt qui eſt vnum cum Deo, vnum ſit cum omnibus,qui ſunt vnum cum ipſo; quia. Quæcunque vni tertio(teſte philoſopho)ſunt eadem,inter ſe ſunt eadem.Charitas enim eſt vinculum,in quo mercator, tanquam in mantica omnia bona ſua defert ad hoſpitium ſuum:quòd ſi rupta fuerit,effunditur tota. Col. *Super omnia habete charitatem, quod eſt vinculum perfectionis: & pax Chriſti exultet in cordibus veſtris, in qua & vocati eſtis in vno corpore.* Pſal.*Ecce quàm bonum, & quàm iucundum habitare fratres in vnum.* Si tamen in vnum,& non in ſcandalum.alioquin nec bonum, nec iucundum: ſed peſsimum, & incommodum. Væ autem illi,per quem iucundiſsimum vinculum vnitatis rumpitur.Iudicium portabit quicunque ſit ille. igitur ſi laboremus, bonum eſt habitare fratres in vnum. Si quieſcamus,bonum eſt habitare fratres in vnũ. nullius enim boni ſine ſocio iucũda eſt poſſeſsio, vt dicit Seneca.Flores in vnum congregat apis, vt mellificet. plura grana collecta faciunt aceruum: & ex multis minimis grandis aceruus erit.Ecc. *Si vnus ceciderit,ab alio fulcietur*. Ecce quàm bonum eſt laborantibus:*Et ſi dormierint duo,fouebuntur mutuo.vnus quomodo calefiet?* Ecce quàm bonum eſt quieſcẽtibus.melius eſt ergo duos eſſe ſimul,quã vnum. Philoſoph. Plura dona paucioribus ſunt præeligenda.ligna enim pariter congregata maiorem ignem faciunt. Melius eſt ergo duos & cet. Nota quòd collegium vnitatis eſt.

Coll. 3.

Pſal. 132.

Eccl. 4.

Cadentibus in remedium.
Reſurgentibus eſt in auxilium.
Pugnantibus in præſidium.
Itinerantibus in ducatum.
Patientibus in ſubſidium.
Petentibus in ſuffragium.
Expectantibus in cautelam.
Viuentibus in gaudium.

Primò eſt cadentibus in remedium. quia ſi vnus ceciderit, ab alio fulcietur. Væ ſoli, quia ſi ceciderit, non habet ſubleuantem ſe. Nota de populo, qui liberauit Ionatham à patre damnatum. Reg.

1. Reg. 14.

Secundò reſurgentibus eſt in auxilium. impoſſibile eſt enim preces multorum non exaudiri. Exemplum abbatis, qui facilè audit Conuẽtum, quando ſimul aliquid petunt. Similiter quando omnes ciues vnius ciuitatis petunt aliquid à rege, non de facili negat eis. & vnus malus denarius recipitur aliquando cum multis bonis: qui ſolus reijceretur. ideò melius eſt eſſe duo ſimul.

Tertiò eſt pugnantibus in præſidium. Nota, quotiens filij Iſrael congregati fuerunt, victores extiterunt: diſperſi verò victi. omnis enim pugna vnanimiter aggreſſa, victoriam parit. Eccl. *Si quiſquam præualuerit contra vnum, duo reſiſtent ei.*

Eccl. 3.

Quartò eſt patientibus in ſubſidium. Leuis. n. eſt ſarcina vni (quantuncunque debili) quando à pluribus adiuuatur. In corpore nerui, & membra

corporis ita ſe habẽt: quòd alterum alteri eſt adiumento. Rom. *Vnum corpus ſumus in Chriſto, ſinguli autem alter alterius membra.* Rom. 12.

Quintò eſt itinerantibus in ducatum. In ſolitudine quidem oportet ducem, & præeuntem habere, non ſeipſum conducere. Similiter in religione, nullus ſe conducere debet: ſed communitatem ſequi. Vnde boues alligati iugo, ita cõſtringunt: vt vnus nõ poſſit dimittere aliũ, niſi frãgat iugũ, aut nõ rũpat vinculũ: & ſic nõ ꝑt trahi à ſuo cõiugali.

Sextò eſt petentibus in ſuffragium. quod vnus non detinet per ſe, multitudo impetrat. 2. Mach. Congregati ſunt filij Iſrael (quaſi vir vnus) in Eccleſia, vt peterent auxilium à Domino. Quando Apoſtoli acceperũt Spiritum ſanctum. Act. *Erant omnes vnanimiter in oratione, perſeuerantes cum mulieribus, & Maria matre Ieſu, & fratribus eius.* Itẽ mẽbrum non nutritur alimento corporis, niſi quando vnitur corpori. Mach. 2 Act. 2.

Septimò expectantibus eſt in cautelam. Miles enim non eſt ſecurus extra exercitum: nec obſeſſus extra caſtrum. ſic nec fidelis extra congregationem bonorum. habes de illo, qui deſcendebat Hieruſalem in Ierico, & incidit in latrones. Et de Dyna filia Liæ. Gen. quæ egreſſa eſt, vt videret mulieres illius regionis, parẽtibus, & patribus dimiſſis: quam cum vidiſſet Sichẽ filius Emor Euei princeps terræ illius, adamauit eam, & rapuit, & dormiuit cum illa, vi opprimens virginem. Gen. 34.

Octauò eſt viuentibus in gaudium. quid enim eſt iucundius, quàm illic eſſe, vbi vna vox lætantium,& vnus ardor cordium? Amor perfectus eſt vnus omnium ſpiritus: vbi quod amatur inamiſsibile eſt. Hãc vnitatẽ impetrauit Dominus apoſtolis,& fidelibus cunctis. Ioan. *Non pro his rogo tantùm: ſed & pro eis, qui credituri ſunt per verbum eorum in me, vt omnes vnũ ſint: ſicut tu pater in me, & ego in te: vt & ipſi in nobis vnum ſint.*

Ioan. 17.

De Vocatione.

Sap. 2. Vocare Dei eſt producere rem in eſſe. Sap. *Quo modo poſſet permanere, niſi tu voluiſſes? aut quid à te vocatum non eſſet, conſeruaretur?* Vbi ſapiens nihil vult conſeruari, niſi quod vocatum eſt à Deo. Differt autem vocatio ab electione ſecundùm effectum finalis gratificationis.

Vocatio ſolet fieri quadrupliciter.

Per literas.
Per nutum.
Pet vocem.
Per nuncios.

Cum tibi prædicatur, offertur litera ex parte Domini tui. litteras domini ſui audit, vel legit, qui audit verbum Dei. Si ſeruus alicuius magni domini cum literis ipſius domini ſui veniret,& apportaret bonum nuncium, cum deuotione,& honore ſuſciperetur. ſic & prædicator debet recipi. Luc.
Luc. 10. *Qui vos recipit, me recipit.* Sed multi ſunt, qui litteras Domini ſui nõ recipiunt, nec etiam audire vo

lunt,nec ad citationes eius veniunt,licèt omnia te neant ab eo.Sed ad citationes mundi, & Diaboli (ad quas non tenentur)citò vadunt.Prouer. *Vocaui* (ſcilicet per literas prædicationis) *& renuiſtis*. Prouer.1.

Item ſi gallina vocat pullos ſuos propter miluum,ad eam currunt,& tegit eos alis.ſed miſerrimus pullus aliquando,cum intentus eſt circa ſpicam, non venit, & rapitur à miluo . ſic miſer homo intentus nimis temporalibus,non vult aliquã do venire, quando vocatur:tunc rapitur à Diabolo.Ier.*Apprehenderunt mendacium, & noluerunt reuerti*. Ier.8. Mirabile eſt,canis vocatus à domino ſtatim currit ad eum.& creatura ad creatorem, filius ad patrem,ſeruus ad dominum venire contemnit? Ideo conqueritur Dominus Iob.*Seruum meum vocaui* (.i.ore prædicatorum) *& non reſpondit mihi*. Iob. 19. Si rex vocaſſet ſeruum ſuum pluries, & cõtemneret venire,multum indignaretur.Et quomodo nõ iraſcitur rex cœli,qui toties vocat hominem,& non vult venire?Ideo cõminatur per Iſa.dicens.*Omnes in cæde corruetis,eo quòd vocaui,et nõ reſpõdiſtis mihi*. Iſa.30.

Secundò vocat nutu manus,vel ſignis creaturarum:quæ nobis innuunt, vt ad Deum veniamus. Malus eſt monachus, qui non intelligit figura abbatis ſui. Vnde ſequitur Prouerb. *Extendi manus meas*.beneficia largiẽdo,innuẽdo ꝑ hoc,vt ad me Proue. 1. veniretis:ſicut vocat̃ accipiter,vel canis, cũ cibus oſtẽdit.Sed nota,ꝙ ſicut accipiter ſaturatus nõ redit ad manum:ſic nec diues ad Deum: ſed fame-

Prouer.1. licus, ideſt pauper venit. Ideò ſequitur Prouer. *Et non fuit qui aſpiceret:* ſed bene fuit, qui acciperet. Stultus reputaretur ille, qui ſignum, quod ponitur ad vinum, ideſt circulum, vellet cum vino pro vino potare. Sic qui iſta viſibilia, quæ ſunt ſigna regni cœleſtis, vult cum regno, vel pro regno. Aug. *Ve illis, qui diligunt nutus tuos pro te.* Iſti volunt habere oua, & obolum: vinum, & nummum. Hiero. *Impoſsibile eſt, quòd quis fruatur præſentibus bonis, & futuris, vt hic ventrem, & ibi mentem impleat.* vt de diuitijs ad diuitias, de delitijs ad delitias tranſeat: vt in cœlo, & in terra glorioſus appareat.

Iſa.30. Pſal. 84. Tertiò vocat voce, ſcilicet inſpirationis. Iſ. *Aures tuæ audient vocem poſt tergum monentis.* Pſal. *Audiam quid loquatur in me Dominus Deus.* qui ſtat ad oſtium cordis, & pulſat. ſed multi ſunt, qui ei non aperiunt. quod eſt magnæ ruſticitatis non aperire Domino ſuo, hoc eſt, quod ſequitur Prouer.

Prouerb.1. *Deſpexiſti omne conſilium meum.* Audis cõſilium amici tui de rebus ſeruandis: & non audis conſilium de ſalute animæ tuæ.

Quartò vocat per nuncium, ideſt flagella, quæ deferunt nobis ſigna ſalutis. Sap. *Ad correctionem*

Sap.16. *in breui turbati ſunt, ſignum habentes ſalutis.* Libenter recipit ſponſa nuncios ab amico ſuo ſponſo miſſos. Sic debemus amplecti tribulationes à fideli amico nobis tranſmiſſas. Prouerb. *Quem diligit Do*

Prouer.3. *minus, corripit: & quaſi pater in filio complacet ſibi.* gl. Tantò minus de flagello, quo caſtigamur, mur-

murare debemus,quãtò in eo paternę dilectionis pignus magis accipimus.Iſti ergo nuncij deferũt nobis arrham ſalutis. Heb. *Flagellat omnem filium, quem recipit.*Iſtis nuncijs debemus reſpondere per Heb.12.

Contritionem,
Confeſsionem,
Et ſatisfactionem.

Per confeſsionẽ,& ſatisfactionem, nõ turpiter eijcere,& ſine honore remittere. ſic dicitur. 1.Re. De nuncijs Dauid miſsis ad Ammon. Iſti nuncij 1.Reg. 10. compellunt nos intrare ad nuptias æternas,vt dicitur Luc.*Compelle intrare.* glo. Qui tribulationi- Luc.15. bus fracti ad amorem Dei redeunt, compellũtur intrare. Nota quomodo Dominus ſollicitus eſt de nobis.quando aliquis inuitat alium ad prandẽ dum,vellet fortè,quòd nõ veniret. Sed Dominus non ita,immo vim infert,vt ſecum maneamus: & inuitat nos vſque ad veſtium dilacerationem: & trahit per ſubtractionem temporalium, aut infir mitates:quod eſt veſtium laniatio.Oſeæ.*In funiculis Adæ traham eos.*in vinculis charitatis; quia mul Oſeæ.10. tos ſeducit proſperitas, quos aduerſitas reducit. hoc patet in Paulo,quem cæcitas ad fidem humi liauit.Et in filio prodigo, quem fames ad patrem reuocauit.Et in Manaſſe,quem captiuitas ad regnum reduxit. 2.Paralip.*Manaſſes fecit malum corã Domino iuxtà abominationem gentium.*Sequitur in eo dem.*Seduxit Iudam, & habitatores Hieruſalem,vt fa cerent malum ſuper omnes gentes, quas ſubuerterat Do*

minus à facie filiorum Iſrael. Locutuſque eſt Dominus ad eum, & ad populum eius, & attendere noluerunt. Idcircò ſuperinduxere principes exercitus regis Aſſirio rum. ceperuntq; Manaſſem, & vinctum cathenis, atque compedibus duxerunt eum in Babilonem. Qui poſtquam coanguſtatus eſt, orauit Dominum Deum ſuum, & egit pœnitentiam valde, quia in Deo patrum ſuorum deprecatus eſt eum, & obſecrauit intensè; & exaudiuit orationem eius: reduxitq; eum in Hieruſalem, regnum eius: & cognouit Manaſſes, quòd dominus ipſe eſſet Deus.

Sed nota, quòd Dominus uocat.

Ad fidei illuminationem.
Ad patientiam, & tolerationem.
Ad quietem, & refocillationem.
Ad munditiam, & ſanctificationem.
Ad pœnitentiam, & ſatisfactionem.
Ad ſui exemplum, & imitationem.

1. Pet. 2. Primò vocat nos ad fidei illuminationem. Pet. *Vos eſtis genus electum, regale ſacerdotium, gens ſacra, populus acquiſitionis,* vt virtutes annuncietis eius, qui de tenebris, (ſcilicet infidelitatis) vocauit nos in admirabile lumen ſuum .i. ad fidem, quæ mentem illuminat.

1. Pet 3. Secundò vocat ad patiētiam, & tolerationem. Pet. *Eſtote compatientes fraternitatis amatores, modeſti, humiles.* Non reddentes malum pro malo, nec maledictum pro maledicto. Sed econuerſo benedicentes; quia in hoc vocati eſtis, vt benedictionē

Pet. 5. hæreditate poſsideatis. 1. Pet. *Deus omnis gratiæ,*

qui

qui vos vocauit in æternam ſuam gloriam in Chriſto Ieſù, modicum, & paſſos ipſe perficiet, & confirmabit, ſolidabitq; . Pax ergo exultet in cordibus veſtris, in qua, ſecundùm Apoſtolum, vocati eſtis. Colo.3.

Tertiò vocat nos ad quietem, & refocillationē. Matt. *Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam vos* . Præſumptuoſus eſſet pauper, quem rex vocaret ad prandium ſuum in camera ſua, & venire negligeret. Et certè qui nō audit, quando poteſt: quando voluerit, facere nō poterit. ſicut patet de virginibus fatuis. *Nouiſsime verò venerunt, quæ &c.* Mat.11. Mat.29.

Quartò vocat ad munditiam, & ſanctificationem. Eph. *Non enim vocauit nos Deus in munditiam: ſed in ſanctificationem.*

Quintò vocat nos ad libertatem. Gal. *Vos in libertate vocati eſtis, fratres.* gl. vt in timore, ſed amore ſeruiatis tantùm, ne libertatem in occaſionem carnis detis. glo. ne impunè vobis peccandum arbitremini. Gal.5.

Sextò vocat nos ad pœnitētiam, & ſatisfactionem. Luc. *Non enim ueni vocare iuſtos ad pœnitentiam, ſed peccatores;* Quia non egēt, & ſani ſunt, medico: ſed qui malè habēt. Exo. *Deus Hebreorum vocauit nos, vt eamus viam trium dierum in ſolitudine: et ſanctificemus Domino Deo noſtro.* Luc.5. Exo.5.

Septimò vocauit nos ad ſui exemplum, & imitationem. Iſ. Quem ſuſcitauit ab Oriente iuſtum, vocauit eum, vt ſequeretur ſe. Iob, *Veſtigia eius ſe-* Iſa.11. Iob.23.

cutus

cutus eſt pes meus: viam eius cuſtodiui, & non declinaui ex ea. Matth. *Voca operarios, & redde illis mercedem.* Operarios dicit, non ocioſos. Si tu nõ das ocioſis: ſed tantùm eis, qui in vinea tua operantur, quare à Deo expectas mercedem, niſi inſtanter opereris pro eo? Sap. *Reddet Deus mercedem laborũ ſanctorum.* Vocat nos Deus præſertim quinq; modis, afflictione, cõmonitione, inſpiratione, liberaliter, & fideliter. commonitio fit extrinſecus, inſpiratio intrinſecus, afflictio vtrobique. ſed afflictio eſt triplex, in rebus, & ex paupertas, in corpore infirmitas, in mente peruerſitas. Vocat liberaliter. Mat. 11. *Venite ad me oẽs.* Luc. 5. & 14. 2. Tim. 1. Fideliter.

Matth. 10.

Sap. 5.

Iſa. 50.	Hier. 7.
Matt. 22.	Luc. 14.
Eph. 4.	2. Pet. 1.
Apoc. 15.	

De Voluntate bona.

Ariſ. 1. Re.

VOluntas eſt appetitus boni cum ratione.

Volũtas bona inter alia dona Dei videtur eſſe primum, & principale donum, quod ad ſalutem hominis datur.

Primum eſt; quia à bona voluntate omne bonum inchoatur. Principale eſt; quoniam bona voluntate hominibus vtilius nihil datur. Sunt quædã mulieres ſteriles, quæ nunquam concipiunt, nec

pariunt.Sic ſunt multi, qui nunquam bonam voluntatem cõcipiunt(vt ſunt peruerſi homines)ſed frequenter malam . Monſtruoſum eſſet,ſi mulier buffonem,vel ſerpentem conciperet: quæ ſecundùm naturam debet concipere hominem : ſic de homine,qui creatus eſt ad habẽdum Deũ,ſi ſemper habeat venenum peccati in corde.Iſti ſunt inimici Dei,& libenter facerent malum, ſi poſſent, vel auderent.ſi ſcires, quòd aliquis vellet te occidere,ſi poſſet,non multum diligeres eum. ſic nec Deus illũ,qui eſt in voluntate peccandi; quia quãtum in ipſo eſt,ſi poſſet, iterũ Chriſtum crucifigere:ſicut latro libenter furaretur, ſi non timeret iudicem.Aug.*Manet in timore ſeruili peccandi volũtas: & ſequeretur opus,ſi ſperaretur impunitas*.Item ſi ſciret aliquis homo, quòd vxor eius libenter relinqueret eum:vel cum alio fornicaretur, ſi poſſet, vel auderet, iam quaſi adulteram reputaret. ſic Deus animam maleuolam.Matt.*Quid viderit mulierem ad concupiſcẽdum, iam eam moechatus eſt in corde ſuo.*glo. quia voluntas pro facto reputabitur. Mat.6.
Aug.*Non ſolùm velle appetere, ſed appeti, criminoſum eſt.*

Quidam ſunt, qui bonam voluntatem concipiunt: ſed nunquam ad opus perducunt. hi ſimiles ſunt quibuſdam mulieribus, quæ concipiunt, ſed non pariunt;quia partus in vtero ſuffocatur. Et quid prodeſt prolem concipere,quæ ſtatim emittitur,vel moritur? vel auem capere, & ſtatim

Oſeę.9. dimittere. Oſeæ. Effraim quaſi auis euolauit. Iſa.
Iſa.33. *Concipietis dolorem, & parietis ſtipulam.* Stultus eſſet ille, cui vellet rex dare ciuitatem, vel caſtrũ, ſi differret per menſem, vel annum accipere. poſſet enim rex interim voluntatem, vel conſilium mutare. Sed magis fatuus eſt ille, cui rex cœli vult dare regnum æternum, vel gratiam ſuam dare, quando differt accipere, ne fortè accipiat alter: & ipſe vt
Mat 6. indignus expellatur. *Auferetur à vobis regnum Dei: & dabitur genti facienti fructus eius.* Quidam ſunt, qui bonum opus aggrediuntur, ſed non perficiũt. Iſa. *Erunt ſicut herba tectorum, quæ exaruit, antequam matureſcat.* Iſti ſunt, ſicut quædam mulieres, quæ concipiunt, & pariunt: ſed nõ nutriunt. Quid prodeſt ignem accendere, qui ſtatim extinguitur: nec lignis, nec flatu nutritur? Debet enim feruor bo-
Proue. 26. næ voluntatis nutriri, ſicut ignis lignis. Prouerb. *Cum defecerint ligna, extinguetur ignis.* Item mõſtruoſum eſt puerum ab vtero matris egreſſum creſcere in carnem, & non in oſſa. ſic creſcere hominem in carnalem affectum, & non in oſſa virtutum, & membra bonorum operum.

Quidam ſunt ſicut lux vèſpertina, quæ quantò procedit: tantò lux eius, & calor decreſcit, & vmbra creſcit. ſic multi quantò plus uiuunt, tãtò plus decreſcit in eis lux gratiæ, & feruor bonæ voluntatis: ſed vmbra cupiditatis, & carnalis amoris ſẽ
Hie. 6. per in eis creſcit. Hiero. *Ve vobis, quia declinauit dies: & prolixiores factæ ſunt vmbræ veſperi.* ſed iuſti

ſunt

ſunt ſicut lux matutina: q̄ quãtò magis procedit: tantò plus calor eius,& lux creſcit, & vmbra decreſcit. Prouerb.*Iuſtorum ſemita quaſi lux ſplendens, procedit,& creſcit vſque ad perfectam diem.* Iſti bonũ opus concipiunt cogitando, pariunt incipiendo, nutriunt perſeuerando,& non deficiendo: & vſq; ad finem perducunt complendo. Sed ſunt quidã, qui bonam voluntatem dicunt ſe habere: ſed prauum opus pariunt quotidie. Quod idem eſt,ac ſi mulier pareret buffonem, quæ concepit hominẽ. Prouerb.*Fructus iuſti ad vitam.fructus impij ad peccatum.* Voluntas Dei eſt incomprehenſibilis,& vtilis.Gen.50.*Nolite timere.&c.* Pſa.113.*Deus autem noſter in cœlo omnia quecunque voluit fecit.* Prouerb. 19.Iſ.46.*Conſilium meum ſtabit, et voluntas mea fiet.* Dan.4.*Iuxta voluntatem.* Vtilis eſt ideo implenda Pſal.26.*Vnam petij à Domino.* Pſal.142.*Doce me facere voluntatem tuam.*

Prouer.4.

Prouer.10.

Ezech.18.	2.Mac.1.
Matth.6.	Rom.12.
Eph.5.	1.Pet.4.
Heb.10.	1.Ioan.2.

De voluntate propria.

VOluntas propria magnum malum facit. Vnde cauendum eſt à propria voluntate;quia.

Dominum ſuum confundit.

Meritum bonum euacuat.

Et æternam pœnam procurat.

Primò dico, ꝙ propria voluntas confundit do minum ſuum, & vituperat. Oſeæ.
Oſ.4. *Cõfundetur Iſrael in voluntate ſua:* Contrarium ei ferè ſemper eius, quod vult, accidit. & ſic affligitur à ſeipſo. Aug. *Iuſsiſti Domine, & ſic eſt, vt pœna ſit ſibi omnis inordinatus animus.* Debet igitur homo propriam voluntatem deſerere, exemplo Domini, qui dicit.
Mat.26. *Pater mi, ſi poſsibile eſt, tranſeat à me calix iſte. Veruntamen non ſicut ego volo, ſed ſicut tu.* Bernar. *Quis obſtinatus non erubeſcit in ſenſu ſuo, quando ipſa ſapientia ſuum deſerit?*
Mat.26. Mat. *Qui vult venire poſt me, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam.* i. propriã vol untatem. glo. *& ſequatur me.* & in Iob. *Pellem pro pelle, & cuncta, quæ habet homo, dat pro anima ſua.* Ne dicatur de eo. í qua pelle natus eſt lupus, in ea oportet eum mori. Et nota, quòd pellis, quantò ſubtilior eſt: tantò difficilior ad excoriandum. Sic qui plus habent de ſubtilitate ingenij, uel religionis, difficilius exuuntur à propria uoluntate. Caput animalis difficilius excoriatur, quàm alia membra. Per caput, in quo magis uiget ſenſus corporis, quàm in ceteris membris, ſignantur prælati, & illi, qui plus uidentur habere ſcientiæ, & diſcretionis. Tales difficilius excoriantur, ideſt exuuntur à propria uolũtate, quàm ſimplices; eo quòd in multa ſapientia multa ſit indignatio. Item anguilla pellem habet lubricam: & uix teneri poteſt ad excoriandum. Sic multi ita lubrici, & mobiles

ſunt,quòd pelle propriæ uoluntatis ſpoliari non poſſunt:ſemper rationes ad excuſandum, uel contradicendum habentes. *Hæ ſunt pelles terræ Madian*.i. contradicentes.quibus comminatur Dominus per Abac.*Turbabuntur pelles terræ Madian*.i.in præſenti,& in futuro iudicio. Abac.3.

Secundò quia meritum euacuat.Iſ.*Quare ieiunauimus,et nõ aſpexiſti*?Et ſeq.*Ecce in die ieiunij noſtri inuenitur volũtas noſtra,qua fit vt bona tua bona nõ ſint.* Iſa.5. Virga quãtò plus hẽt humoris:tãto citius flectit. Sic q̃ plus hẽt gr̃æ, citius obedit. Sicut lignũ aridũ citò frangitur, dũ flecti creditur.ſic ſuperbi,qui ſine humore gratiæ ſunt,flecti non poſſunt. Eccl. Eccl.6. *Non te extollas in cogitatione animæ tuæ: vel vt theſaurus,ne fortè elidatur virtus tua per ſtultitiam, & comedas folia tua,& fructus tuos perdas,& relinquaris velut lignum aridum in deſerto* .i. ſine merito. Itẽ arcus à parte ventris multũ poteſt incuruari. ſed à parte dorſi non: ſed frangitur. ſic multi in proſperis obediunt, & in his, quæ corpus delectant: ſed in duris laboribus,& aduerſis refugiunt,& recalcitrant.Sicut equus habens dorſum excoriatũ contra onus,non attendens quod dicit. Greg. ꝙ obedientia quantò plus habet de ſuo: tantò minoris meriti.

Tertiò quia morte æterna dignum efficit.Ber. *Quid odit Deus,aut quid punit, niſi propriam voluntatem?Ceſſet propria voluntas,& infernus non erit.* Talis raptor,& fur probatur:quia dominium ſuæ vo

luntatis,quod in Deum,& in prælatum tranſtulerat, vult habere: & ſic accipit alienum. Et ideo, qa vult Deo ſubtrahere, quod ſuum eſt: iuſtum eſt, vt beneficijs eius priuetur. Greg. *Iuſtum eſt, vt ab eius bebeficijs. ſit quilibet alienus: qui illius iuſsionibus non vult eſſe ſubiectus.* ſed qui ſeipſum vincèceret, magnum prẹmium acquireret: quia fortius eſt ſeipſum vincere, quàm gentem multam: quia qui contra ſe pugnat, ex dimidio ſe pugnat. ſed cũ pugnat contra alium: ex toto ſe pugnat. Multi. n. vrbes, & regna ſibi ſubiugauerũt: ſed non ſeipſos. Ideo dicit Sen. *Qui ſe vincit, cõtra omnia fortis eſt.*

De Virginitate.

Virginitas eſt abſtinentia ab omni cortu tam licito, quàm illicito.

Virginitas commẽdatur propter multa digna laude: & excellentias, quæ ſunt in virgine.

Quia Chriſti ſponſa, & ſocia.
Cordis, & corporis mundicia.
Theſauri pretioſitas.
Angelorum conformitas.
Corporis, & animæ integritas.
Interior conformitas.
Remunerationis incomparabilitas.

Primum igitur in virgine eſt; quia Chriſti ſponſa, & ſocia. Corin. *Deſponſaui vos vni viro virginem caſtam exhibere Chriſto.* Leuiti. *Præceptum eſt ſummo* [2. Cor. 23. Leuit. 21.]

ſa-

ſacerdoti virginem tãtùm ducere vxorem: ſed viduam, & repudiatam: ſordidam, & meretricem non accipiet. Per iſta verba, quattuor genera mulierum, quæ à matrimonio ſummi ſacerdotis repelluntur, ſignificant quattuor genera hominum, quæ à matrimonio Chriſti excluduntur. Per viduam intelligitur anima, cui mortuus eſt carnalis vſus: ſed non affectus, quam ſola neceſsitas trahit à malo. non charitas: quia talis poteſt dici vidua de viuo marito: quæ lambit, vbi mordere non poteſt.i. delectationes præteritas, quas habere non poterit, cupit: ſicut canis lingit vas poſt cibum. de tali dicit Apoſtolus: *Vidua in delicijs viuens mortua eſt.* Talis enim vidua, quando contingit ei aliquid, quod ei nõ placet, plangit, & recogitat maritum ſuum mortuũ, q̃uis fuerit peſsimus. Talis eſt anima, quæ qñ contingit ei aliquid aduerſi: ſemp ſuſpirat ad ea, quæ dimiſit. vt filij Iſrael ad ollas carnium in Egypto. Act. 5.

Secundò per repudiatam intelligũtur illi, quos mundana negocia repudiant, & ad illa ſe ingerũt: non vocati à mundo contemnuntur, & opprimũtur, & mundum non contemnunt. Sicut meretrix ab amatore ſuo non recedit: licèt ab eo freq̃ueter verberetur, & cum eo multas moleſtias ſuſtineat. Aug. *Ecce turbat mundus, & amatur, quaſi ſi tranquillus eſſet. Quomodo inhæreret formoſo: qui ſic amplectitur fœtidum?* Sicut enim vna anima non poteſt eſſe habitatrix duorum corporum: ita amor Dei, & amor mundi non poſſunt ſimul in eadem anima

dominari. Vnde idem Auguſti. *Totum exigit te, qui totum fecit te.* Item tales verè poſſunt comparari leonibus, qui in curijs principum bonis nutriti licèt fuſtigentur: tamē expulſi hinc, redeunt aliūde. Sic quidam ſunt illecti ita delectationibus mūdi, & illecebris, quòd licèt aduerſitatibus, & moleſtijs impugnentur: tamen ab eo non recedunt. cō-
Ecc. 29. tra quos Eccle. Minimum pro magno placeat tibi: & improperium peregrinationis tuæ non ſuſtinebis. Per ſordidam intelligitur anima, quæ immundis affectibus maculatur. Si vis ergo deſpōſari à Chriſto: auferas tibi veſtimenta ſordida, iuxta verbum Zacha. Exemplum. quòd in veſte alba turpior eſt macula, & facilius apparet: ſic in virgine. Sicut ſolēt facere virgines maritādę, abijcere. ſ. ſordida veſtimēta. ſic & tu ſordida opa, vt oī tpe veſtimēta tua ſint cādida. vñ Apoſtol. ad Ro.
Ro. 13. *Abijciamus opera tenebrarū, & induamur arma lucis.*

Quartò per meretricem, quæ cuilibet paret libidini, intelligitur anima, quæ cuilibet cedit tentationi. Et no. ꝙ non dicitur caſta mulier, quæ libenter audit verba corruptoris: licèt ei conſentire nolit. Sic non dicitur caſta anima, quæ libenter audit verba carnalia, & tentationes Dyaboli recipit, & in eis delectatur: licèt peccato cōſentire nolit. Ideo dicitur in Eccleſiaſt. *Attende auditui tuo: quoniam in ſubuerſione tua ambulas.*

Secundum, quod virginitatem commēdat, eſt cordis, & corporis mundicia. Apoc. *Hi ſunt qui cū*

mulieribus non ſunt conquinati: virgines enim ſunt. Hie. *Illa virginitas hoſtia Chriſti eſt, cuius nec mentem cogitatio: nec carnem libido maculat.* Caſtitas enim corporis ſine caſtitate mentis, eſt quaſi ſpica ſine grano: burſa ſine argento: nux ſine nucleo: dolium ſine vino. Hæ ſunt virgines fatuæ, quæ excluſæ ſunt à nuptijs. Matt. *Quia non habuerunt oleum gratiæ in vaſis ſuis*. Virginitas enim ſine gratia, & charitate eſt lãpas ſine oleo, & igne. Bo. *Subtrahe oleum, lampas non lucet. tolle charitatem, caſtitas non placet.* Item virginitas corporis plena ſordidis deſiderijs ſimilis eſt latrinæ habẽti orificiũ deauratũ: & lãpadi integræ pleno cęno, & ſtercore: & ſepulchro exterius ornato. Ma. *Ve vobis hypocritæ, qui ſimiles eſtis ſepulchris dealbatis.* Macula.n.in veſte alba turpius apparet. Sic macula pctī in virgine. Iõ byſſo cõparatur: Prouerb. vlt. *Purpura, & byſſus indumentum eius.* Apoc. 14. Mat. 29. Mat. 24. Prouer. vlt.

Tertium eſt theſauri precioſitas. Ideo gemmæ comparatur. Aug. *Virginitas eſt gemma precioſa, & theſaurus*. Mat. *Simile eſt regnum cælorum theſauro abſcondito in agro.* Iob. *Nunquid ingreſſus eſt theſauros niuis*.i. virginitatis *aut theſauros grandinis*, id eſt caſtitatis, & continentiæ. Omnis ponderatio cuiuſcunque rei temporalis, cuiuſcunque ponderis ſit, & valoris, non eſt digna continentis animæ. Non debet eſſe ſecurus, qui inter latrones tam precioſum theſaurum portat in vaſe tam fragili. Corin. *Habemus theſaurum iſtum in vaſis fictilibus*. Ber. *Solẽt virgines, quæ verè virgines ſunt, ſemper eſſe pauidæ, &* Mat. 13. Iob. 38. 1. Cor. 4.

nunquam ſecuræ. Exemplum de Ber. Qui propter meretricem clamauit: *latro, latro.*

Hie. Quartum eſt angelorum conformitas. Hiero. *In carne præter carnem viuere, non terrena vita eſt: ſed angelica.* Mat. *In reſurrectione non nubent, neque nubentur: ſed erunt ſicut angeli Dei.* Ambro. *Supergraditur virginitas conditionem humanæ naturæ, per quam homines angelis aſsimilantur.* Maior eſt tamen victoria virginum, quàm angelorum. angeli enim ſine carne viuunt: virgines verò cum carne incorruptibili triumphant. Et nota, quòd virgines debent eſſe ſolitariæ, & ſilueſtres, non multum affabiles. Silueſtria autem animalia pulchriorem pellem habẽt, quàm domeſtica: & cattus ſilueſter, quàm domeſticus. Sic virgines ſilueſtres pulchriores interius ſolent eſſe, quàm affabiles. Familiaritas enim, & affabilitas viam parant ad luxuriam. Gen. *Veſtes in omni re. &c.* Bernar. *O virgo ſancta ſola eſto. vt illi ſoli placeas: quem ſolum in omnibus elegiſti. fuge publicum, fuge ipſos domeſticos.* an ignoras te verecũdum habere ſponſum, qui nequaquam ceteris præſentibus ſuam velit exhibere præſentiam?

Mat. 1.

Gen. 18.

Quintum eſt cordis, & corporis integritas. Cyprianus. *Virginitas eſt opus integrum, atque incorruptum.* Ideo virginitas dicitur lampas. quia ſicut lãpas confracta non reparatur: ſic virginitas amiſſa non recuperatur. Si autem aliquis amiſerit virginitatem ſuam, ſi totum mundum daret plenum auro, non recuperaret eam. Amos. *Virgo Iſrael pro* Amos. 5.

iecta eſt in terram ſuam: non eſt qui ſuſcitet eam.

Sextum eſt interior formoſitas, quam requirit Deus in ſponſa ſua. Cant. *Oſtende mihi faciem tuam.* ſcilicet interiorem, quæ mihi placet. pulchritudo enim interior eſt ſicut pictura in pariete. tolle picturam de pariete, & apparebit lutum, quod erat interius. eſt etiam velut pulchritudo floris. Iſa. *Omnis caro fœnum. &c.* Ideo dicitur Prouer. *Fallax gratia, & vana eſt pulchritudo.* pulchritudo, quæ in veſtibus eſt, pulchritudo accommodata eſt: ut pulchritudo ouiculæ. Multum erubeſceret nobilis, ſi oporteret eum mendicare ab ignobilibus. ſic erubeſcere debet homo, quando à uermibus, & ouibus mēdicat pulchritudinem exteriorem, cui pulchritudo naturalis ſufficere deberet: ſicut ſufficit alijs creaturis, ut ſoli, & roſę. Veſtes te ornāt: pulchritudo eſſet, ſi eas ornares. Ideo ornatum quærendo oſtendis te eſſe turpem. Decor, qui cum ueſte induitur, & cum ueſte deponitur, ipſius ueſtis pulchritudo eſt, non ueſtiti. Ber. *Fulgent monilibus, & ſordent moribus.* Cant. 2. Iſa. 9. Proue. vlt.

Septimum eſt remunerationis incomparabilitas. illi enim debetur aureola, & fructus centeſimus. Iſa. *Hæc dicit Dominus eunuchis, qui cuſtodiunt verba mea, & eloquia mea. & dabo eis locum in domo mea. & nomen melius à filijs, & filiabus.* Sap. *Felix ſterilis incoinquinata, quæ neſciuit thorum in delicto, habebit fructum in reſpectione animarum ſanctarum.* Iſa. 56. Sap. 3.

De Veritate.

VEritas eſt adæquatio rei ad intellectum.

Veritas ſolet tripliciter diſtingui. Oris in locutione, & confeſsione. Cordis in contritione, & dilectione. Operis in ſatisfactione, & remiſsione.

Zac.8. Primò debet eſſe ueritas in ore per rectam locutionem. Zac. *Veritatem loquimini vnuſquiſque cum proximo ſuo.* Vnus denarius uerus ualet plus centū falſis. ſic unus homo uerax ualet centum mendaces. & plus diligit eum Deus, quàm centum mendaces. Pſal. *Ecce enim veritatem dilexiſti.* Item debet eſſe oris ueritas per puram cōfeſsionem. quia cō fitens adducitur tanquam teſtis in cauſa domini contra ipſum, à quo exigitur ueritas; quia teſtis falſus non erit impunitus. Prouerb. Et qui mentitur in confeſsione, teſtis eſt fraudulentus. Eccle. *Pro anima tua non confundaris dicere verum.* Nota, ꝙ in ueritate confeſsionis

(Pſal.50. — Proue.12. — Eccl.4.)

Anima ſanctificatur.
A Diabolo liberatur.
Ab ictibus protegitur.
Ad regnum introducitur.

Anima in ueritate confeſsionis ſanctificatur.
Ioa.17. Io. *Pater ſanctifica eos in veritate.* ſcilicet confeſsionis, *quia facta eſt Iudea.* i. confeſsio, ſanctificatio eius animæ. A peccato, & à Diabolo liberatur. Io.
Ioa.15. *Cognoſcetis veritatem, & veritas liberabit vos.* Item

per hanc ab ictibus inimici:ſicut pugil clipeo protegitur.Pſal. *Scuto circundabit veri. eius.* Item per hanc in regnum æternum introducitur.Iſa.*Aperite portas,& ingredietur gens iuſta,cuſtodiens veritatem.*Secundò eſt veritas cordis in contritione, vel dilectione.Iac.*Non diligamus verbo,neq; lingua.ſed opere,& veritate.*Ber.*Ille neque Deũ amat, qui mundum.quæ amat,quærit: nec qui illius fructum,aut meritum ſui amoris præter Deum quærit, pro certo Deũ non diligit:ſed ſua.vt meretrix lenonẽ, quãdiu inuenit quid rodat.* Pſal.*Confitebitur tibi,cum beneſeceris ei.* Item eſt veritas operis.Eph.*Veritatem facientes in charitate creſcamus in illo per omnia.*Nota, quòd ſunt quidam falſi nuncij,qui portant arma regis picta in pixide. ſed intus non habent litteras,neque ſigillum eius.Tales ſunt hypocritæ, qui non operãtur intentione placendi Deo,ſed mundo:& ideo opera eorum, vt falſi teſtes in iudicio,condemnabuntur,quando libri conſcientiarum aperti erunt, & dicetur eis.*Neſcio vos.*Item volenti ditari,non ſufficit ei,niſi annuatim creſcat in aliquo cẽſus ſuus. Similiter deſiderans ditari in ſpiritualibus bonis, debet annuatim, & quotidie bona ſua ampliare, vt dicitur Theſ.4.*Ambuletis,vt abundetis magis.* Veritas eſt firmiter confirmanda. Pſal. 30. *Quoniam veritatem requiret Dominus.*

Pſal. 90.
Iſa.22.
Iac.10.
Pſal.48.
Epheſ. 3.
Theſ. 4.

Pſal.50.	Pſal.118.
Prouer.3.	Iſ.26.
Dan.8.	Oſ.4.

Zach.8.	Eph.4.
2.Tim.6.	Ioan.1.
2.Cor.13.	Gal.3.

De videndo Deum.

VIdere debemus Deum.Pſal. 84. *Reſpice in faciem Chriſti tui* .Io .i. *Domine volumus Ieſum videre.* In quo debemus tria videre .ſ.

Chriſti verba.

Et eius opera.

Primò debemus videre eius verba.Ie.2.*Videte verbũ Domini,id eſt intelligite.* Agar vidit in deſerto puteum aquæ videntis,& viuentis,ideſt ſacrã ſcripturam,quæ facit videre. Prouer.6. Mandatum lucerna,& lex lux,& viuere.Io. 6. *Verba,quæ ego loquor vobis,ſpiritus & vita ſunt.*

Secundò debemus videre eius opera.Pſal.45. *Venite,& videte opera Domini.*

Primò opus incarnationis.

Secundò opus noſtræ redemptionis.

Exod.3. De primo Exo.*Apparuit Dominus Moyſi in flamma ignis de medio rubi.& videbat, quòd rubus ardebat:& non comburebatur.* Dixit ergo Moyſes. *Vadam, & videbo viſionem hanc magnam, quare non comburatur rubus.* Ignis in rubo, deitas in carne.

Deu.4. Deu. *Deus conſumens eſt.*rubus propter aſperitatẽ humilitatẽ ſignificat. Multa enim dura,& aſpera

Iſa.44. ꝓ nobis in Cruce ſuſtinuit.Iſ.*Verè lãguores noſtros*

ipſe tulit.&c.

Secundò opus noſtræ redemptionis.Cant.*Egre dimini filiæ Syon,& videte regem Salomonē.ſ.in dyade &c.*Tren.*O vos omnes,qui tranſitis per viam,attendi te.&c.*Hebr.*Recogitate eum.&c.* Ideo filij Iſrael aſ picientes ſerpentem æneum,ſanabantur à morſibus ſerpentum.glo.Videntes anguſtias Chriſti,fa cilius veſtras portabitis. Can.3. Tren.1. Heb.12.

Secundò debemus videre noſmetipſos.Matth. *Videte voſmetipſos,ne perdatis quod operati eſtis.* Matth.24.

Et nota,quòd circa nos debemus videre

Vocationem noſtram ad fidem.

Defectus,& peccata noſtra ad humiliandū.

Iuſtos homines ad imitandum.

Inſidias dæmonum ad præcauendum.

Primò debemus videre circa nos vocationem noſtram ad fidem. Cor.*Videte vocationem veſtram fratres. quia non multi ſapientes ſecundùm carnem, non multi potentes, non multi nobiles. ſed quæ ſtulta ſunt mundi.*i.quos mūdus ſtultos reputat, elegit Deus, vt confundat ſapientes,& infirma mundi.i.paupe res,qui nullius erant potentiæ,elegit Deus,vt con fundat fortia,& ignobilia,& contemptibilia mun di.i.quæ omnino nihil videtur valere,elegit Deus. & ea,quæ non ſunt:vt ea,quæ ſunt, deſtrueret, vt non glorietur omnis caro in conſp ectu eius. 1.Cor.1.

Secundò debemus videre defectus noſtros, & peccata ad humiliandum nos.Iere.*Vide vias tuas in conualle,ſcito quid feceris* Aug. *Homo ſi te videres,* Ier.11.

tibi diſpliceres: nunc autem, quia te nõ vides, tibi places, & mihi diſplices.

Heb. 13. Tertiò debemus videre circa nos iuſtos homi nes ad imitandum. Ad hæbreos. *Mementote præpoſitorum veſtrorum, qui vobis locuti ſunt verbum Dei, quorum intuentes exitum conuerſationis imitamini fidẽ.* Matth. 11. Matt. *Quid exiſtis in deſertum videre, arundinem vento agitatam? Sed quid exiſtis videre, hominem mollibus veſtitum?* q.d. non. ſed quid exiſtis videre? prophetam? vera dicit. & dico vobis, & pluſquam prophe tam. quia bona facit. Iob. 28. Iob. *Reſpiciet Dominus, et dicet, peccaui. &c.*

Eph. 5. Quartò debemus videre inſidias Diaboli ad præcauẽdum. Eph. *Videte, quomodo cautè ambuletis.* quia Diabolus inſidiatur vbique: ſicut latro mer Pſal. 141. catoribus, quando nouit eos aliquid portare. Pſ. *In via hac, qua amb. abſc. la. mi.* Sicut abſcõditur rhe Cor. 9. te auibus: vel piſcibus hamus. Vel cautè ambuletis, ne cadatis; quia via lubricoſa. Cor. *Qui ſe exiſtimat ſtare, videat ne cadat.*

Pſal. 33. Tertiò debemus videre ea, quę futura ſunt, iux ta illud. *Vtinam ſaperent.* quàm dulcis eſt Deus. Pſ. *Guſtate & videte, quoniam. &c.* & intelligerent, id eſt ſeipſos viderent. Bernardus. *Vide vnde venis, & erubeſce, vbi es. & ingemiſce, quò uadis. et contremiſce. ac nouiſſima prouiderent.*

Debemus ergo videre
Diem iudicij, vt timeamus.
Pœnas inferni, vt caueamus.

Gaudia æterna vt appetamus.

Primò debemus videre diem iudicij, vt timeamus. Da. *Aſpiciebam, donec trhoni poſiti ſunt: & antiquus dierum ſedit. & ſequitur in eodem. Iudicium ſedit, & libri apti ſunt.* Luce. *videbunt filium hominis veniẽtem cum poteſtate magna, & maieſtate:* Grego. *Illum diem fratres ante oculos cordis ponite: & quicquid graue cernitur, eius comparatione leuigatur.* Ioa. 9. Luc. 30.

Secundò debemus uidere pœnas inferni, ut caueamus. Iſ. 1 2. *vadam ad portas inferi*, ſcilicet cogitatione. Ber. Vadam, vt videam, & timeã, & euadam. Iere. *Scito. & uide, quàm malum, & amarum eſt reliquiſſe te dominum Deum tuum: & non eſſe timorem Domini apud te:* Ier. 11.

Malum eſt propter pœnarum acerbitatem.

Amarum propter perpetuitatem.

Iſaiæ. *Quis habitabit ex vobis cum ardoribus ſempiternis?* Iſa. 33.

Tertiò debemus videre gaudia æterna, vt appetamus, dicentes cum Stephano. *Ecce video cælos apertos, &c.* Iſa. *Oculi tui videbunt Ieruſalem, ciuitatem opulentam.* Apoſt. Cor. *Videmus nunc per ſpeculum in enigmate: tunc autem facie ad faciem.* Iſa. Cor. 13.

De Vita æterna.

Vita æterna eſt vita beata, ſicut dicit Auguſti. Beata vita eſt, cũ illud, quod hominibus optimũ eſt, habetur, & amatur. Si alicui nunciaretur,

quòd eſſet hæres alicuius poſſeſsionis,vel hæreditatis, vnde magnus honor ſibi, vel ſuis poſſet euenire:multum gauderet,& magnas expenſas faceret.& tranſiret maria,& montes: vt ad hoc poſſet peruenire.Et ſi dimitteret ſe exheredari, accideret ex prauitate magna,& defectu cordis.Deus autem nunciat amicis ſuis, quòd ſunt hæredes vitæ,& regni æterni.Iob.*Annunciat amico, quòd poſſeſsio eius* ſit.ſ.quòd habeat ibi ius, & quòd ad eā poſsit aſcendere,niſi ex prauitate, & defectu cordis perdat.Et eiuſdem.*Super hoc expauit cor meum & remotum eſt de loco ſuo.*parum fuit,quòd non ſaltaret de ventre ob cordis deſiderium.

Iob. 37.

Iob. 37.

Vita æterna debetur nobis iure hæreditario. Turpe eſt,cum terra venditur aliqua,ſi ab eis,qui ſunt de cognatione,non ematur.Sic eſt,quòd nos omnes ſumus fratres Chriſti. Vnde hæreditatem regni cœlorum,quam venditioni exponit,emere debemus.Ier.*Eme agrum meum, qui eſt in Anathot.* Anathot enim interpretatur gratificatio deſignātis,& ſignificat regnum cœlorum,quod eſt regnū gratum:& quod gratificati poſsidebūt. tibi enim competit iure propinquitatis. Item libenter dicitur res emi,in qua quis nec falli poteſt, nec damnificari.Tale eſt regnum cœlorum, quantuncunque conſtet. Prouerb. *Conſiderauit agrum,& emit eum.Guſtauit & vidit,quia bona eſt negociatio eius etc.* Item Deus oſtendit vitam æternam multum valere,& magnam eſſe, quādo tam carè vendit eam

Iere.33.

Prouer.vlt.

amicis ſuis, quos nullo modo deciperet. Petrus emit eam martyrio Crucis. Paulus amputatione capitis. Bartholemæum decoriatione corporis. Stephanus lapidatione. Laurentius vſtione. Antonius corporis flagellatione, & afflictione. & ſic de reliquis. Ipſe etiam filius Dei emit eam pro ſuis ſequacibus, & amicis ſanguinis effuſione. Magna ergo inſania videtur illius, qui credit ad melius forum habere vinum, quàm filius, vel ſeruus, vel etiam ipſe paterfamil. Sic qui paradiſum credit ad melius forum habere, quàm Sancti, vel etiam ipſe Chriſtus. Luc. *Nonne oportuit Chriſtum pati. etc.* Luc. vlt.
Greg. *Quis ſanctorum ſine tribulatione coronatus eſt; facta præcedentium recolamus. & grauia non erũt, quæ ſuſtinemus.* Item ſi homo tantum laborat pro vita iſta, quæ fluida, & miſera eſt: quantum deberet laborare pro vita æterna. Auguſt. *O amatores mundi, non eſt requies, vbi quæritis eam: beatam vitã quæritis in regione mortis, non eſt hic. quomodo ibi beata vita, vbi nec vita? Quòd ſi amatis iſtam miſerã, fluidamq; vitam: vbi cum tanto labore viuitis: quantò magis amare debetis illam beatam vitam: Vbi nullũm dolorem ſuſtinebitis?* Si homo tantum cauet ſibi à nociuis cibis pro vita temporali: quantò magis cauere debet à prauis operibus, quibus æterna vita perditur? Itẽ homo indigens omni bono libenter q̃reret patriã, vbi in bonis oĩbus abundaret ſine fine. hæc eſt vita æterna. Iud. *Tradet vobis dominus locum, in quo nullius rei erit penuria.* Deut. *Omnium re* Iud. 18.

Lud. 18. *rum abūdantia perfrueris.* Auguſtinus. *Quid per mul ta vagaris ò homuncio, quærendo amina tuæ, & corpo-*
Deut. 8. *ris tui bonum. ama vinum bonum, in quo ſunt omnia bo na, & ſufficit. Quid enim amas caro mea? Quid deſideras anima mea? vbi eſt quicquid amas: quicquid deſide raſ?* Nota ergo, ꝙ ibi inuenitur.

No. ꝙ ſeptem ſunt gloriæ ſpirituales, quæ ha bent corpora, & ſeptem animę. In corpore quidē habent

Pulchritudinem.
Velocitatem.
Fortitudinem.
Libertatem.
Voluptatem.
Sanitatem.
Immortalitatem.

In anima autem habent

Sapientiam.
Amicitiam.
Concordiam.
Poteſtatem.
Honorem.
Securitatem.
Gaudium.

Septimò ibi erit vera libertas. quia liberabitur creatura à ſeruitute corruptionis: in libertate glo riæ filiorum Dei. Illa, quæ ſurſum eſt Hieruſalē, libera eſt, quæ eſt mater noſtra. Si carè aliquan do homo emit libertatem temporalem, quare nō

æternam. Ibi erit æterna ſecuritas, ibi habetur. viuent enim in omni tranquillitate. *Quia iuſtorũ animæ in manu Dei.* Ber. *O ciuitas cœleſtis, manſio ſecura, patria totum continens, quod delectat. populus ſine murmure: ſcholæ nullam indigentiam habentes.*

O quã glorioſa dictà ſunt de te, ciuitas Dei. Si ergo vis eſſe ſecurus, ibi habitare ſtude. Ibi erit corporũ velo citas. Vñ ſi te delectat velocitas: illic velox erit & corpus: Sicut ſol ſtatim cũ naſcit ĩ oriẽte, apparet ĩ occidẽte. ita citò ſancti ab oriẽte ĩ occidẽtẽ venire pñt: tũc ſaliet, ſicut ceruus, claudus. vt dicitur in Iſa. i. Ibi erit diuitiarũ copioſitas. Pſ. Pſal. 111.
Gloria & diuitiæ in domo eius. Deus enim fideles ſeruos ſuos ſupra multa conſtituet. Greg. *Si verè fratres diuites eſſe cu. &c.* Iſa. *Oculi tui videbunt Ieruſalem, ciuitatem opulentam.* Ibi erit deliciarum voluptas. Omnes delitiæ, quæ ſunt in mũdo, & erunt vſque in diem iudicij, minores ſunt reſpectu illius ſuauitatis, quàm ſit vna gutta aquæ reſpectu totius maris. Ber. *Tanta eſt ſuauitas, & iucunditas illius cœleſtis patriæ: quòd ſi non liceret ibi eſſe, niſi per vnius horæ moram: omnes dies huius vitæ pleni delitiis meritò contemnerentur.* Cui cõparata omnis aliũde ſuauitas, dolor eſt. Omnis iucunditas mæror. Omne dulce amarũ. Omnis decor fædus. Omne quodcunq; aliud delectari poſsit, moleſtum: cum Dei bonitas in infinitum excedat omnem bonitatem. Ber. *Si tãta inuenitur delectatio in portiũcula creaturæ: quanta erit in ipſo creatore? ſi gutta inebriat: multò ma-*

Iſa. 7.

gis fons totus. Guid. Car. *Si diuinæ bonitatis veſtigia tantum habent ſuauitatis. quid habet ipſe fons pietatis Deus?* Item ſolus odor, qui datur Sanctis in præſenti, plus valet, & delectat, quàm totũ gaudium huius mundi. Quid erit de veritate dulcedinis? Aug. *Quicquid voles erit: & quicquid noles, non erit.* Greg. *Nihil exterius, quod appetat: et nihil interius, quod faſtidiat.* Cor humanum. Cor indigens. Cor expertũ erumnis, quantum gauderes, ſi his omnibus abundares. Ibi vileſcunt omnia, quę habentur in terris.

Ibi erit cõcordia, & pax: quia nihil aduerſum, nec à ſeipſo, nec ab alio quis patietur: quia erit illis omnibus vna uoluntas. Ideo in illa æterna patria, vbi immortales erimus, nec prælia erunt vlla, nec debita: ſed vera pax, & gaudium. Ibi enim in Dei laudibus vacabimus, qui erit omnia in omnibus. Ibi erit honor, & dignitas. Verus honor, qui nulli digno negabitur: nulli indigno concedetur: immo filij Dei, & Dij vocabuntur. Pſal. *Ego dixi dij*
Pſal. 81. *eſtis, & filij &c.* quia ibi erit Deus: & ipſi ſancti.
Ioa. 17. Ioan. *Volo pater, vt vbi ego ſum illic ſit & miniſter meus.* Dedignetur ergo, fratres, vnuſquiſque noſtrum vltra ſeruire peccato: cui tanta ꝓmittũtur in cœlo. & multa alia, quæ oculus nõ vidit: nec auris audiuit: nec in cor hominis aſcẽdit. quæ præparauit Deus electis ſuis. Ad quæ nos perducat, qui viuit, & regnat in ſecula ſeculorum. Amen.

De vita animæ virtuoſæ habes. Deu. 30. Ezec. 18. Eph. 2. Phil. 1. Pſal. 21. Ioan. 5. Gal. 2.

FINIS.

DICTIONARII DE VITIIS.

PARS ALTERA.

In qua explicantur plura Vitia iuxta Ordinem Alphabeti. citatis hincinde locis.

GRAVE peccatum eſt Adulteriũ. quod etiam feris, & barbaris deteſtabile eſt: ætatem omnẽ fœdat, & ſenectutem extinguit. eſt malum ex cauſa materiali; quia actus ille malus eſt. graue eſt ex cauſa formali; quia aufert triplex bonum.

Fidei.

Spei.

Sacramenti.

Adulterium eſt veluti abſinthium, cuius radix eſt dulcis, & herba amara. & ſicut radix iuniperi, cuius radix, & folia ſunt pungitiua. & fructus niger, & amarus.

Bonum fidei oritur ex nuptiali confœderatione. bonum ſpei, ſiue bonum prolis eſt filiorũ educatio, concipere multos filios eſt pœna peccati.

Gen. 3. *Multiplicabis conceptus tuos*. Sed bonum prolis eſt bonum ſpei.

Bonum ſacramenti duo oſtendit, inſtitutionẽ Chriſti, & myſticam ſignificationem corporis cũ capite.

Si adulteri hodie, vt in veteri lege, lapidarẽtur: deeſſent profectò lapides: Quia maledictum, mẽdacium, furtum, adulterium innũdauerunt, & ſanguis ſanguinem tetigit. O tempora, ò mores, incidimus in mala tempora. ſicut Simon Magus prædicabat omnem coitum licitum: ita noſtrates faciunt, quò nihil ſceleſtius audiri poteſt à viro Chriſtiano.

Adulterium eſt enorme furtum; quia vir non habet poteſtatem ſui corporis: ſed mulier. Et mulier non habet poteſtatem ſui corporis, ſed vir. Sciat vnuſquiſq; vas ſuũ poſsidere sãctificatione, & honore. Sciat ergo, ignorãtia nõ excuſat. Vnuſquiſq; ergo matrimonia non ſunt promiſcua, vt prædicant Anabatiſtæ poſſe dici. ergo Vir in vxorem habet ius in ſanctificatione, & honore: qa adulter eſt, qui ſuam vxorem amat ardẽtius. Hie. contra Iouinianum.

Adulter tria mala facit. { Peruertit ordinem naturæ, quia adulteriũ naturę ĩiuria ẽ. Amb. Mat. 22. *Quod tibi nõ vis, alteri.*

Fran-

Frangit fidem coniugalem. Eze. 16. *Facta eſt qua ſi mulier adultera, quæ ſuper virum inducit alienum.*

Incurrit iram Dei. *Adulatores iudicabit Deus. i. damnabit eos.*

Adultera eſt via, qua itur ad infernum: & non tantùm via: ſed etiam os inferni. & nõ tantùm os inferni: ſed etiam clauis. & non tãtùm clauis: ſed etiam porta inferni. vel quia infamiã inducit plus enim diffamat, quàm cætera vitia. vel quia frãgit mutuam, & maritalem concordiam. Vnde Ari. Bonum eſt abſtinere ab aliena muliere propter temperantiam. Paul.

Adulterium graue peccatũ eſt, duplici ratione.

Concordia viri, & vxoris in quinque gradibus conſiſtit.

Primus in mutuo amore Eph. 5. *Viri diligite vxores veſtras: ſicut Chriſtus dilexit Eccleſiam.*

Secundus in fraterna correctione. Eph. 5. *Subiecti inuicem in timore Chriſti.*

Tertius in mutuo honore. 1. Pet. 3. *Infirmiori vaſculo honorem impartientes.*

Quartus in mutua conuerſatione. Eph. 5. *Propter hãc dimittet homo patrem, & matrem, & adhærebit vxori ſuæ.*

Quintus in mutuo debito. 1. Cor. 7. *Vir debitum vxori reddat. ſimiliter autem vxor viro reddat* (ait Apoſtolus.) quod verbũ pertinet ad iuſtitiam commutatiuam.

Prima fornicationis tela oculorum ſunt mens

capitur oculis. ſecunda verborum:ſed qui non capitur oculis, poteſt reſiſtere verbis. non eſt morbus libidine cõmoueri,ſed eſſe libidinoſum.Lact. Fornicatio retinetur per amorem, & conſuetudinem.augmentatur per gulam. minuitur per abſtinentiam.deſeritur per deteſtationem.

Fornicatione coinquinari,deterius eſt omni peccato. melius eſt.n.mori, quã adnlterari.

Dauid vidit, quod non debuit videre,contraxit maculam toto tempore vitæ ſuæ.

Sanſon dormiuit in gremio Dalidæ, & ammiſſit capillos ſuæ fortitudinis.

{ B.benedictus in tentatione proiecit ſe nudum in ſpinas.

Quidam Sanctus abſciſſam linguam ſuã proiecit in faciẽ mulieris.

Quædam monialis tentata à rege Anglię, eruit ſibi oculos,& miſit ei, vt haberet, qđ deſiderabat. }

Tria ſunt remedia fugiendi adulterium. { Imago futuri iudicij.

Vitæ noſtræ fragilitas, & conditio.

Flammarum ſtridor; quia ſicut clauus clauum expellit. ita ardor gehenæ immittit foras ardorem luxuriæ.Ber. }

De Adulterio habes.

Gen 20.	Gen. 26.
Exo.20.	Leuit.18.
Num.5.	Deu.22.

Iob.24.& 31. Prouerb.6.18.30.
Ecc.23. Dan.3.
Oſeæ.7. Matthei.5.13.
1.Cor.6.

De Adulatione.

ADulatio eſt nutrix Diaboli, lactans peccatores lacte adulationis, & obdormire faciens, in peccatis complacendo, & cantilenam Diaboli cantando. Prouer. *Filami ſi te lactauerint peccatores, non acquieſcas eis*. Itẽ ibidem. *Vir iniquus lactat amicum ſuum, & ducit per uiam non bonam*. Itẽ ſunt mimi, & ioculatores Diaboli, non permittentes ſuos in aliquo contriſtari. Oſeæ. *In malitia ſua lætificauerunt regem, & in immunditijs ſuis principes*. Item ſunt incantatores Diaboli, qui faciunt hominibus credere, quòd ipſi non ſunt: & vbi nihil eſt, aliquid eſſe oſtendunt. Pſal. *Oleum peccatoris non impinguet caput meum*. Hoc oleo inungit Diabolus ſuos. Auguſt. *Oleum eſt falſa laus adulatoris, quæ mentes à rigore ueritatis emollit ad noxia*. Item ſunt proditores: qui ſub ſpecie oſculi tradunt hominem hoſtibus ſuis: vt Iudas Chriſtum. Ioab Amaſã. vnde Iſaias. *Populе meus, qui beatum te dicunt, ipſi te decipiunt*. Idẽ *Et erunt, qui beatificant populum iſtum ſeducentes, & qui beatificantur præcipitati*. Item ſunt rethe Diaboli. Prouerb. *Qui blandis, fictisq; ſermonibus loquitur proximo ſuo, expandit rethe greſſibus eius*.

Proue. 1.
Proue. 1.
Oſeę.7.
Pſal..
1.Reg. 10.
Iſa.5.
Iſa. 9.
Prouer.29.

Adulatio dulce venenũ eſt: & nihil mortalium auribus accidit ſuauius, quàm propriarũ rerũ cãtilenam audire; quare adulatio eſt mel uenenatũ, & venenum mellitum.

Pernitioſa res eſt adulatio, ſiquidem cuius aures clauſę ſunt veritati, vt verum audiri nõ poſſit, eius ſalus deſperanda eſt.

Adulatoris verba ſunt, iniquitas, & dolus. *Lamiæ nudauerunt mãmas, lactauerũt catulos ſuos.* lamiæ quaſi laniæ. Hæc eſt adulatio, quæ veritatem dilacerat. nã adulator quaſi clauũ figit in oculo eius, cum quo conſerit.

Adulator eſt ſimilis Cameleonti, qui colorem eius rei recipit, cui adhæret. ita adulator, qui adulando latet; latendo placet; placendo accipit; accipiendo decipit. *Oleum peccatoris non impinguet caput meum.*

Oleum tres habet proprietates, quia eſt { Dulce. Splendidum. Et lubricum. }

Sic adulatio, dulcis, ſplendida, & lubrica. habet enim lumen apparentię, & ſuauitatem complacẽtiæ. eſt veluti canis, qui lingit ſanguinem, & non mordet. Hæc ẽ magna illa bellua Danielis. 7. *Quæ in parte ſtetit, & tres ordines dentium erant in ore eius.*

Animal inter omnia maximè noxium, inter immitia tyrannus, inter mitia adulator.

Adulatoris lingua plus nocet, quàm gladius

per-

perſecutoris Aug. Pſal. 69. *Lingua adulatoris aſsimilatur capræ, quæ* (vt Plinius ait) *ſemper febricitat, & quicquid lingua tangit, vel areſcit, vel ſterileſcit.*

Nihil eſt, quod tam facilè corrumpat mentes hominum, vt adulatio.

Raro vox humilis, & dulcis eſt conſtans. Sen. *Habet.n.inſitum uenenum blanda oratio.* Ideò caue à catto, qui (vt prouerbio circunfertur) prius lambit, deinde rodit.

Adulatio quatuor mala facit.
- Decipit credentem.
- Rodit abſentem:
- Se reddit odibilem.
- Sibi acquirit ruinam, & perditionem.

Adulator eſt propinator Diaboli, & infernalis ſacerdos. ſacerdos enim incipit Veſperas à *Placebo.* & mox ad ſepulchrum deducit cadauer. longè melius eſſet, ſi inciperent à *Dirige.*

Adulatio, cancerofus morbus vbique ſerpens, eſt ſagitta, quæ leuiter dolat, & citò infigit.

Hæc prodigos vocat
- Liberales.
- Auaros parcos.
- Laſciuos curiales.
- Garrulos affabiles.
- Obſtinatos conſtantes
- Pigros maturos, & graues.

Vel prædicat in te bonum, quod deſideratur, & eſt vanitas.

Vel maius bonum, & eſt iniquitas.

Vel dicit malum bonum, & eſt impietas.

Vel detrahit quantitatem, & qualitatem mali.

& eſt peruerſitas.

Adulator, qui eſt hoſtis blandus & Scilla Diaboli, quatuor modis decipit, vel prædicat. &c.

Qui mel in ore gerit, & me retro pungere quærit.
Eius amicitiam nolo mihi ſociam.

Tria ſunt, quæ à nobis repellunt adulationem.
- Bona cõſcientia.
- Difficilis auditus.
- Humilitas.

Bona conſcientia. cum quis laudatur, recurrat ad conſciẽtiam .*quia culpam agnoſcere*.i.timere. *vbi culpa non eſt, bonarum mentium eſt.* Greg.

Difficilis auditus. Nos ad patriam feſtinantes mortiferos Syrenarum cantus debemus ſurda aure tranſire.

Humilitas. Aug. *Magis optabo à quolibet reprehendi, quàm ab adulatore laudari.* Humilis eſt veluti balſamus. ſi eſt purus, petit fundum. ſi ſophiſticus, ſupernatat. ita humilis petit fundum humilitatis.

Adulationis comites ſunt ſex.
- Odium,
- Fratus,
- Proditio,
- Nota mendacij,
- Sequela ſeruitutis.
- Excæcatio proximi.

Opportunum remedium repellendi adulationem, eſt amaris delectari. nam dulce eſt amicum naturæ, ſed eſt opilatiuum. Stomachus guſtando dulcedinem, in ſe retinet, nec alijs membris communicat: quare vi dulcedinis ſuperatus non co-

quit ſuperflua:& i ta opilatur, quod non accidit in amaris. quare ait D. Ambroſius, quòd adulatio eſt veluti cicada, quę ſi oleo infundatur petit. nam per clauduntur, & reſpirare nequit: ſed ſi aceto aſpergatur, ſtatim ſurgit. in veteri teſtamento non adhibebatur mel in ſacrificijs, ſed ſal. ergo cũ ſal correctionis in omni ſacrificio acceptatur à Domino, mel adulationis in omni ſacrificio reprobatur.

De adulatione habes.

2. Regum. 1. & 4.	Ezec. 13.
2. Regum. 16.	Matt. 22.
4. Regum. 22.	Act. 12.
Prouerb. 27.	Eccl. 7.
Eccl. 27.	Gal. 1.
1. The. 2.	

Pſal. 9. Quoniam laudatur.
Pſal. 13. Sepulchrum pacem.
Pſal. 22. Qui loquuntur pacem.
Pſal. 34. Quoniam mihi quidem pacifice loquebantur.
Pſal. 39. ferant confeſtim confuſionem ſuam.
Pſal. 40. Etenim homo poſcis meæ.
Pſal. 52. Quoniam Deus diſsipauit oſſa eorũ qui hominibus placent.

De Ambitione.

Ambitio eſt immoderatior honoris cupiditas, & eſt cauſa omnis belli.

Ambitio tria facit.

Alli-

Allicit.
Deijcit.
Decipit.

Primò Ambitio allicit, & tenet hominē in periculoſo ſtatu. ſicut .n. canis inuitus relinquit os carneum, & carnes nimis calidas iuxta ignem, licèt noceant, & licèt nimis plenus ſit. ſic ambitiones, dignitates, licèt occaſione earū multas anguſtias ſuſtineat, & pericula.
Proue. 1. Proue. *Vſquequo parui diligitis infantiam. & ſtulti ea, quæ ſibi ſunt noxia, cupient?* Puer cum difficultate aſcendit equum: ſed quando parum equitauit, non poteſt deponi, donec cadat ſubitò. ſic & ambitioſus vix dignitates
Pſal. 36. relinquit, donec ſubitò moriatur. Pſa. *Vidi impium ſuperexaltatum, &c.*

Secundò deijcit in peccatum, vel in infernum. Arbor paullatim, & cū difficultate exaltatur: ſed ſubitò flatu ventorum deiicitur. ſic ambitioſus. Gre. *Paullatim aſcendiſti: ſed non paullatim deſcendes: ſed tanquam fulgur, & alter Satanas.* Itē qui ponit pedem ſuum ſuper vacuum, vel foueam, ſtatim alta deſerit, & in ima cadit. ſic qui affectum ſuum ponit in vanitate rerum temporalium, vel dignitatum, citò Deum deſerit, & in culpam cadit. Pſal.
Pſal. 71. *Deieciſti eos, dum alleuarentur.* Sicut cornicula, quando non poteſt frangere nucem, in altum portat, vt fortius cadat, & frangatur. Sic Diabolus in dignitatibus eleuat aliquos, quos ante non poterat vincere, vt in peccatum deiiciat. Ideò ſtatuit Chri

ſtum

ſtum ſuper pinnaculum templi. Math. 4. Iob. *Ele uaſti me. & quaſi ſuper ventum ponens eliſiſti me validè.* Item aquilam volantem altè facit cadauer deſcendere. Sic hominem, quando alta virtutum, & contemplationis aſcendit dignitas, vel temporalis voluptas. Pſal. *Aſcendunt vſque ad cœlos, & deſcendunt vſque ad abyſſos.* Item decipit. Apis mel habet in ore, in cauda aculeũ. ſic dignitas tẽporalis poſt blandimẽta adulatorum, vanitatum, & delectatio nũ pungit. Prouer. *Nouiſſima illius amara.* quaſi ab ſinthiũ, hoc eſt oſculum Iudæ, qui cum Domino manducauit. poſt tradidit eum inimicis ſuis. *Traditor autem dedit eis ſignum. &c.* De aliqua dignitate temporali dicit mundus Dæmonibus. Iſte eſt, quem trado vobis vt veſtrum. Item accidit, quòd comeſtis carnibus os proijcitur: magni canes oſſe relicto, inter ſe litigãt propter ipſum. alius par uus canis veniens os inuenit, & comedit in pace, magnis de eo certantibus; & nihil indè habentibus. Sic de iſtis magnis clericis, cum aliqua prælatura, vel groſſa præbenda vacat: exurgit vnus ex vna parte, alter ex altera ad illam adipiſcendam, ad Papam appellant. Prelatura relicta, ſuper eam litigant, & interdum Dominus cõfert eam alicui ſimplici, & bono viro, qui eam non expectabat: nec curam adhibuit ad eam habendam. Luc. *Depoſuit potentes de ſede. &c.* Item cappa pluuialis non ideo præponitur ceteris veſtibus, quia precioſior, & carior habeatur: ſed vt ſola deturpetur, &

Mat. 4. Iob. 30.

Pſal. 6.

Prouer. 5.

Mat. 26.

Luc. 1.

alia

alia veſtimenta munda cuſtodiãtur.ſic homo in prælatione. quia expedit, vt vnus homo moriatur pro populo.

Ambitio eſt ianua,per quã omnia vitia intrant ad cor, & veluti ignis ſemper alta petit.

Ambitio eſt venenum ſecretũ,& morbus ſubtilis,qui omnium corda penetrat, & omnes torquet. Herodes ſcatens vermibus expirauit. quo morbo percuſsit eum Angelus;quia nõ dedit gloriam Deo.

Ambitio eſt mater hipocryſis,& origo omniũ malorum.

Ambitioſus eſt ſicut puer:qui dum venatur papilliones,cadit in foueam.Anſel.

Ambitioſus ſemper appetit honores: ſed hoc quatuor modis.

Vel ad vitandam infamiam, vt legitur de Reg. 12. Samuele,qui ſeipſum laudabat.Regum.

2.Cor. 11. Vel propter gloriam Dei, & populi commodum.

Matth. 23. Vel propter auaritiam,vt phariſei.Matt.

Vel quia homo delectatur humanis laudibus.

Prima laus eſt prudens

Secunda eſt charitatiua.

Tertia eſt mortalis.

Quarta eſt venialis.

Tanta eſt ambitio,quòd nulla ſupereſt,vel poſſibilis via,vel forma,vel inexcogitatus negociandi modus,quem pro acquirendis honoribus non

appo-

apponant homi nes immemores plerunque ſpiritua lis piculi, quod ſibi imminet. Eſca ambitionis eſt, cum quis præſumit alios regere: cum tamen ſeipſum regere neſciat. de ambitioſo ait Innoc.

Ambitioſus vt eſt ad honorem promotus
In ſuperbiam extollitur.
In iactantiam effrænatur.
Non curat prodeſſe.
Gloriatur præeſſe.
Præſumit ſe meliorem; quia cernit ſe ſuperiorem.
Priores dedignatur amicos.
Non curat extraneos.
Comites contemnit antiquos.
Vultum auertit.
Ceruicem erigit.
Faſtum oſtendit.
Grandia loquitur.
Sublimia meditatur.
Subeſſe non patitur.
Præeſſe molitur.
Subditis oneroſus.
Omnibus infeſtus.
Præceps.
Moleſtus.
Arrogans.
Grauis, & importunus.

Ambitio comparatur Draconi, qui, vt ait Iſiorus, eſt animal ſitibundum, & ardens: itaq; non

poteſt aqua ſaciari; ideo os vẽto aperit,& ardorẽ venti frig:ditate temperat. appetit velum nauis, vt ad ſe flatum attrahat: ſed interdum põdere ſui corporis ita concutit nauim: vt eam ſubuertat.ita eſt ambitioſus per omnia. Hieremiæ.*Onagri ſteterunt in rupibus, attraxerunt ventum quaſi Dracones.*

De Ambitione habes.

4.Regum.14.	Ecc.7.
Hierem.12.	Sophoniæ.3.
1.Cor.13.	Gal.3.
Phil.3.	1.Thim.3.
Heb.5.	Heb.11.

De Choreatricibus.

CHoreatrices multa mala faciunt:quia in exercitu Diaboli.

Arma deferunt.

Ignem incendunt.

Deo,& Sanctis contumeliã faciunt.

Primò in exercitu Diaboli arma deferunt.Qñ princeps aliquis timet de guerra, præcipit hominibus ſuis monſtrare arma in aliquo feſto.Sic facit Diabolus iuuenibus portare arma luxuriæ diebus feſtiuis.Et ſicut ſenex,qui nõ poteſt amplius ferre arma,dat filio ſuo pro ſe.Sic vetulæ,quę non poſſunt plus facere,filiabus ſuis dant arma luxuriæ,& mittunt in exercitum Diaboli, ſcilicet ad choreas.Hoc ſatis innuitur. Apoc.vbi dicit,quòd

de

de fumo putei, ideſt de fetore, & ardore luxuriæ exierunt locuſtæ, ideſt choreatrices, ad voluntatē eius ſaltantes, ſimiles equis paratis ad prœlium. In quo innuitur, quòd Diabolus in eis ſedeat: vt per eas Deum impugnet, & ſuper capita eorũ, tanquam coronæ ſimiles auro. hoc pertinet ad ornatum capitis. Potentiora arma, quę habet Diabolus, ſunt mulieres. quod patet ex hoc, quòd Diabolus elegit mulierem ad décipiendum primũ hominem. Sic Dauid, & Sanſon, & Salomon, & fortiſſimi quicunque interfecti ſunt ab ea. In choreis non habet Diabolus vnicum gladiũ: ſed tot, quot ſunt illi perſonæ pulchræ, & ornatæ. vnde Iſido. *Gladius igneus ſpecies mulieris.*

Secundò ignem incendunt. Tales ſimiles ſunt vulpibus Sanſonis, habentes ignem in caudis, quę combuſſerunt ſegetes. Cant. *Capite vobis vulpes paruulas, quæ demoliuntur vineas.* Non vtitur Diabolus vnica tantùm face ad incendendum corda hominum, ſed multis. Item canis nobilis, alijs latrantibus per villam, pacificè in domo ſtat, & tacet. ſic nobiles puellæ, filiæ ſummi regis, alijs canentibus in chorea, remanent in domo ſedentes, & orantes. No. quòd canicula, quando diligit canes, non poteſt vinculis detineri: ſic mulier vaga, & quietis impatiens non valet in domo conſiſtere.

Cant. 5.

Prouer. 7.

Tertiò Deo, & Sanctis contumeliam faciunt. Nulli Sancto, vel Sanctæ defuerunt, quin choreas ducant, & omnibus contumeliam faciant. Sicut

enim contumeliam faciunt alicui Sancto, qui peccant in loco ei dedicato: ſic qui peccant tempore ei dedicato.

Quartò Diaboli exercitum congregant. Quando cuſtos porcorum vult porcos ſuos per cāpum diſperſos congregare, facit vnum clamare, & alij omnes conueniunt. Sic facit Diabolus, quando vult congregare exercitum ſuum. facit vnam Gratiam clamare in media via, vel campanam ſuam, ideſt il tābur pulſare, & tunc omnes ſtulti conueniunt. Hoc bene innuitur. Apoc. *Vnde dicitur, quòd vnus Angelus tuba cecinit.* Vel vidi ī viſione equos. ideſt mulieres ornatas. & qui ſedebant ſuper eos, habebant loricas igneas, igne concupiſcentiæ flāmatas, & laſciuas vanitate, & ſulphureas, luxuria fœtentes, & capita eorum, tāquam capita leonū: & de ore eorum procedebat ignis, ideſt cantilenæ inflāmmantes ad luxuriam, & fumus vanitatis, & ſulphur, & fœtor luxuriæ. Item homo, qui ducitur ad mortem, ſtultus reputaretur, ſi cantaret: vel ſe p̄tioſis veſtibus indueret. tales ſunt iuuenes, q̄ tripudiando currunt ad mortē. Nihil aliud vita præſens, quàm curſus ad mortem, vt ait Aug. Ideo dicit. *Gaudium mundanorum, gaudium freneticorum.*

Apoc. 9.

De Deriſoribus.

DEriſio eſt illuſio, vel ſubſannatio: ſed illa fit verbis. hæc verò naſo rigato.

Deriſores Chriſtum perſequuntur.
Socij Dæmonum videntur.
Animas Deo auferunt.
Oues Dominicas lupis exponunt.

Primò Chriſtum perſequuntur. Peior videtur eſſe maleuolentia deriſorum, quàm Herodiana. Herodes occidit pueros iam natos. Deriſor in vtero matris Eccleſiæ cõceptos: quia quam citò apparent in eis aliqua ſigna voluntatis bonæ, ipſos ſuffocant, verecundiam eis faciẽtes. Herodiana eſt malitia, naſcentem perſequi religionem. Apoc. *Draco ſtetit ante mulierem, quæ erat paritura: vt cum peperiſſet, filium deuoraret.* Sed ipſi partum matris Eccleſiæ non expectant, ſed conceptũ deuorãt. Apoc. 12

Secundò ſocij Dæmonum vidẽtur, & hoc in lucro, & damno. Si Diabolus lucratur aliquem, ipſi gaudent: ſi amittit, ipſi dolent, & latrant, ſicut canes. Grego. *Gregem Diaboli cuſtodientes ſunt deriſores; ne Deus auferat aliquam ouem de grege Diaboli.*

Tertiò animas Deo auferunt. Maius damnum videtur deriſor facere Deo, quando aufert ei vnã animam, quàm ſi auferret mille corpora; cũ vna anima præualeat mille hominum corporibus. Iſti non videntur Chriſtiani: ſed ſunt antichriſti. Núc antichriſti multi ſunt. Nunquid apoſtata iudicaretur, qui non permitteret Crucem Chriſti in templo corporali? Quantò magis ille, qui crucem pœnitentiæ non permittit eſſe in templo ſpirituali? Tales cum ſint cæci, & claudicantes, derident vi-

dentes,& rectè ambulantes.

Quartò lupis applaudunt, in quo lupos eſſe ſe oſtendunt:oues verò,& agnos exterrẽt,& Chriſtum iterum crucifigũt:dum animas, pro quibus mortuus eſt,auferunt,vel auferre nitũtur.Iſti ſunt buffones,qui odorem vineæ Domini florentis nõ poſſunt ſuſtinere. Sunt etiam crudeles in proximum: dum ſpirituale vulnus ipſius per pœnitentiam ſanatum iterum conſcindunt. Iob. *Conſcindi me vulnere ſup. vulnus.* Crudeles ẽt ſunt; qa fratres ſuos à carcere Diaboli liberatos iterũ capi faciũt. Nõ reputaret ille.chriſtianus, q chriſtianos à carcere paganorum liberatos faceret iterum capi. Deriſores id faciunt per deriſiones ſuas. Anſel. *Nulla eſt ſpes ioculatoris, quia tota intentione miniſtri ſunt Satanæ.* Pſal. *Deum non cognouerunt.* & ideo Deus ſpreuit eos,& Dominus ſubſanabit illos:qa deriſores deridentur.

Iob. 16.

Pſal. 2.

Sed detractor nulli parcit:ſicut ille,qui emungit candelam,qui inficit, & commaculat digitos, & reddit candelam magis emicantem.

Deriſio eſt actus præcipuè locutionis, quo qs intendit ad erubeſcentiam,& confuſionem inducere. Eſt autem deriſio mortale peccatum. Prou. *Abhominatio eſt Domino omnis illuſor:* At nullus dicit abhominabilis,niſi propter mortale peccatum.

Pro. 3.

Vitanda eſt deriſio triplici ratione.
- Propter conſcientiam.
- Propter deriſi anguſtiam.
- Propter Dei reuerentiam.

Propter conſcientiam; quia ſibi conſcius non debet alios mordere: veluti ſerpens, qui furtim mordet:tortuosè incedit:&terram comedit.*Comedes terram.* Gen. 3.

Secundò propter anguſtiam. quandoque plus affligitur homo ex deriſione, quam aliis pœnis. Saul. 1. Reg. 31.

Tertiò propter Dei reuerentiam. Nam quando deridetur homo, etiam deridetur Deus:ad cuius imaginem factus eſt homo. Chain fuit maledictus;quia patrem irriſit. Gen. 9.

Pueri illudentes Heliſæo à duobus vrſis ſubitò fuerunt occiſi. ſi dixeris deriſionem non eſſe peccatum mortale; quia non contrariatur charitati: Nam iocosè interdum agitur inter amicos. Dicendum,quòd poteſt importare aliquid contrarium charitati,ſaltim reſpectu rei, & ſubiecti; quia per deriſionem homines plerunque à bene agendo impediuntur. Alex. par. 2.q.150 in 2.

Quatuor hominum genera illudunt:
- Adulator.
- Hipocryta.
- Diabolus.
- Deriſor.

Primus verbis decipit. ſecundus factis illudit. tertius perdit.quartus mordet.

De maledico detractore habes.

Gen. 28.	Exod. 10.
Num. 12. 18. 22. 29.	Tobiæ. 3.
Heſt. 2.	Hierem. 38.

Dan.3. Matt.9.11.
Ioan.9.

De Detractione.

DEtractionis ſpecies poſſunt ad præſens ſepté aſsignari, ſcilicet.

Malum de aliquo dicere.
Audita cum augmento referre.
Falſa crimina imponere.
Occulta bona negare.
Manifeſta bona minuere.
Bonum in malum conuertere.
Detractiones libenter audire.

Primò detractio eſt malum de aliquo dicere, Leuit. 19. de quo dicitur Leuit. *Non maledices ſurdo.* gloſ. ſurdo maledicit, qui abſenti detrahit. quod valde impium eſt, cũ ipſe nõ audiat, nec contra obiecta poſsit aliquid reſpondere. Detractor cõparatur.

Porco.
Sepulcro.
Carnifici.

Primò dico, quòd detractor comparatur porco; quia ad modum porci nõ parcit ori ſuo ab im munditia, ſicut nec pedi ſuo: vnde ſi porcus intrat hortum: vbi ex vna parte flores videat, & ex altera ſtercora, neglectis floribus ad ſtercora currit, & roſtrum ſuum in eis figit: ſic detractores flores virtutum tranſeunt; ſed ſtercora, ideſt pecca-

tis aliorum inſident: vnde ſemper habent os in lu
to peccatorum, plus amantes ſtercora, quàm aro
mata. Iſaias. *Væ qui dicitis bonum, malum.* Iſa. 5.

Secundò comparatur latrinę, vel ſepulchro, de
quibus fœtor inceſſanter exhalat. Pſal. *Sepulchrũ
patens eſt guttur eorum.* Nullum ſepulchrum, vel Pſal. 5.
latrina tantum fœtet in cõſpectu hominum, ſicut
detractor in conſpectu Dei. Tantus enim fętor de
ore eius egreditur: vt ex fætore illo multi morian
tur. Itẽ Detractores ſunt dapiferi Diaboli, q carnes
humanas hominibus concedendas apponunt.
Prouerb. *Noli eſſe in conuiuijs potatorum* .i. in collo
cutione eorum, qui carnes conferunt ad ueſcẽdũ. Proue. 23.
Glo. carnes ad ueſcendum conferre, eſt in collocutione
derogationis vicißim vitia proximorum
dicere. Qui aliena detractione paſcitur, ꝓcul alie
na carne ſaturatur. Apoſtolus. *Si inuicem mordetis,
& comeditis; Videte ne inuicem conſumamini.* Gal. 5.

Secunda ſpecies eſt, audita cum augmento referre.
Quando enim aliquis refert malum de alte
ro, aliqd apponit de ſuo, & alius aliud. Ec. *Sagitta
in fixa in femore carnis, verbum in ore ſtulti.* Canis. n. Ecc. 19.
habens ſagittam infixam femori, non ceſſat clamare:
nec quieſcit, donec remota fuerit. Sic ſtultus
quieſcere non poteſt: donec verbum malum,
quod de proximo audiuit, alij retulerit, & aliquid
addiderit. Eccl. *Audiuiſti verbum contra proxi
mum, moriatur in te.* Ecc. 19.

Tertia eſt, falſa crimina imponere: ideo com-

Parantur muſcæ quærenti uulnus in ſana carne,& illi inſidet, & mordet. Vnde Sanctus Baſilius. Muſca ſanam carnem percutit,vlceri inſidet, & il li figit roſtrum. ſic detractor quærit quem mordeat vt canis: quid dicat, vt inuidus: vndè accuſet vt bedellus:vnde famam denigret,& attenuet, vt inimicus.& ſi nihil inueniat,fingit,vt teſtis falſus.Item tales comparantur canibus, qui in macello morantur,& ſanguini inſidiantur, & ſangui

Proue. 1. nolenta habent labia.Prouerb.*Inſidiantur ſanguini.* Sunt enim canes cuſtodientes gregem Diaboli: nec permittũt vnam ouiculam inde auferri, quin latrent, & mordeant obloquendo, vel deridẽdo.

Quarta ſpecies,eſt occulta bona negare. ſi offenditur artifex, qñ opus ſuũ à ſeruo ſuo vitupe ratur,& deturpatur:multò magis Deus,qñ hõ ad

Rom.14. imaginẽ ſuã factus deturpat̃ à creatura ſua. Ro. Tu, qui es,qui iudicas alienum ſeruum, ſuo domi nõ ſtat,aut cadit:vndè de malo alieno os tuum nõ inquines, non detrahas peccatum: ſed cõdole. & quod diſplicet in aliis, in te potius pertimeſce: Nunquã detrahes,ſi te ipſum bene perſpexeris.

Quinta eſt,manifeſta bona minuere. Detractio enim dicitur,quaſi de alieno tractio,vel deorſum trahere:quia detractor, quantùm in ſe eſt, deorſum trahit,& de bono proximi ſubtrahit, & minuit:Vnde detractor eſt fur;quia bona Chriſti furatur,dum minuit.Imò peior eſt alijs furibus; qa illi furãtur bona temporalia,iſte ſpiritualia, & bo

num

nium nomen noſtrum:quod eſt melius, quàm diuitiæ multæ Amb. Tolerabiliores ſunt fures, qui veſtes,& alia bona noſtra diripiunt, quàm fures, qui famam noſtram lacerant.

Sexta ſpecies eſt,bona in mala conuertere. Bona in mala conuertens inſidiatur; ideò cōparatur ſerpenti. Eccl. *Quomodo ſi mordeat ſerpens in ſilentio, nihil eo minus habet, qui occultè detrahit.* Serpens eſt animal proditioſum, ſic eſt detractor: illos enim mordet retrò, quos amare ſępe ſimulat, dum ſunt præſentes. Tortuosè incedit, vt ſerpens; quia à laude illius incipit, cum uult detrahere, & dicit ſe eū multum diligere, nec animo detrahendi dicere, vt maior ei fides adhibeatur Hiere. *Ecce ego mittam in vobis ſerpentes peſſimos.* Ber. *Nunquid non vipera eſt lingua detractoris, quæ tres interfecit vno flatu? eū, qui detrahit, & de quo detrahit, & eum, qui libenter audit.* vno enim flatu tres interficit: quia eum interficit, qui detrahit: de quo detrahit: & eum, qui libēter detractionem audit. Eccl. 10.

Septima eſt, libenter detractores audire. Iſid. *Pari reatu tenentur detrahentes, & audientes.* Bern. *Detrahere, vel detrahentes audire, quid horum damnabilius ſit, ne facilè dixerim.* Reprehenſibiles ſunt in hoc, quòd vident fratres ſuos à canibus lacerari, & non exterrent eos, ſaltem clamoribus, præcipuè cum ſperent ſe poſſe proficere: immo canibus applaudunt, & eos inſtigant, contra quos Ec. Eccl. 28
Sæpi aures tuas ſpinis, & ne audias linguam nequam,

& ori tuo facito oſtia, & ſeras auribus tuis. Item qui detractores audiũt: vel qui fratres ſuos comedũt, ſalſam miniſtrant, cum qua ſalſa eos comedunt, hilarem vultum eis oſtendẽdo, ſine qua ſalſa morſellus detractoris, quaſi inſipidus eſſet detractoribus. Nemo inuito auditore libenter narrat. Prou.
Prou. 25. *Vetus aquilo diſsipat pluuias, &c.* Chriſo. *Sicut ex ſordibus, & luto contrahitur immunditia, ſi recipiatur in aures canis*. Sic verba ſcurrilia, & inhoneſta immũditiam generant, ſi ſuperueniant ad aures mentis. Et ſi immunditiam generant in audiente: multò magis in proferente.

De Ebrietate.

EBrietas, ſecundùm Auguſtinum, eſt vile ſepulcrum rationis, & furor mentis. Item ebrietas multos ſubuertit, ſenſum minuit, & ægritudinem inducit. Ex ebrietate multa mala proueniunt. Nam

Grauat naturam.
Accendit luxuriam.
Facit hominem ſeruum.
Reddit ipſum inſanum.
Egeſtatem parat.
Famem procurat.

Luc. 21. Primò igitur Ebrietas grauat naturam: vnde dicit Dominus. Luc. *Attendite, ne grauentur corda veſtra crapula, & ebrietate*. Grego. *Quantò corpus*

impletur, tãtò aĩa minoratur. Baſi. *Ebrioſus, cũ putat bibere, bibitur.* Sicut enim piſcis, cum auidis faucibus properat, vt glutiat eſcam, repente hamum infra fauces reperit: Ita & ebrioſus intra ſe per vinum ſuſcipit inimicum. qui infra eum morans impellit ad omne opus nefandum. Et homo rationalis (vt irrationale animal) fatigatͣ, & ſic natura ex ebrietate grauatur.

Secundò incendit luxuriam. Pro. *Luxurioſa res vinum, & tumultuoſa ebrietas: quicunque in his delectatur, non erit ſapiens.* Hiero. *Venter mero æſtuans, citò ſpumat in libidinem.* Aug. *Ebrietas gignit furorem, & libidinis flammam.* Vnde Apoſtolus. *Noli inebriari vino, in quo eſt luxuria.* Diabolus ſiquidem facit, ſicut auceps, qui aues nititur ad locum congregare, vt illic illaqueentur, & capiantur: ita Diabolus nonnullos capit potus exceſſu, & temulentia: alios vafro, & callido quodã aſtu. alios ſibilo ſerpentino, & morſu venenoſo, vt patet Gen. 19. de Loth. alios allicit tumultu, & homicidio.

Tertiò facit hominem ſeruum peccati. Nulli peccato poteſt reſiſtere, qui captus eſt hoc vitio. Diabolus quidem tenet eum per os, & ducit eũ quò vult. Galienus. *Ebrius ſeruus eſt omnium peccatorũ.* quia ex quo Diabolus cœpit portam clauſtri, de facili totam familiam ſuã introducit. Sen. *Voluptates inter res viliſsimas præcipuè extirpa, quæ more latronum in hoc nos complectuntur, vt iugulent.*

Quartò facit, & reddit hominem inſanũ. Sen.

Ebrietas nihil aliud eſt, quàm voluntaria inſania. Tullius. *Recta mente vti non poſſunt multo vino, & cibo repleti.* Oſeæ. *Cœperunt Principes furere à vino.* Iſi-
Oſee. 7 *Ebrietas ita mentem alienat: vt, vbi ſit, neſciat; vnde &c. Nec malum ſentitur, quod per ebrietatem committitur.* Baſil. *Ebrioſus putat ſe aliquid optimè agere, cũ fuerit in precipitium deuolutus.* Quare ebrietas nedum temporalem, ſed & æternam pœnam induit, quia conſueta ebrietas mortale eſt.

Eccl. Quintò egeſtatem parat. Eccl. *Operarius ebrioſus non locupletabitur.* Prouer. *Qui diligit epulas, in egeſtate erit. Qui amat vinum, & pinguia, non ditabitur.* Ex quo patet, quòd ebrietas omni latrone crudelior eſt. primò, quia aufert bona ſpiritualia. ſecundò, quia quem capit, periculoſius tenet.

Sextò procurat famem. Oſeas. *Comedent, & nõ ſaturabuntur.* Hiero. *Voluptas habita, famem, non ſaturitatem parit, ſed fœtorem, & corruptionem.* Si quid haberet vas, quod corrumperet vinum, quando eſſet infuſum: ſtultus eſſet, qui de meliori in eo infunderet. Tale vas eſt corpus humanum, in quo quicquid infunditur, totum corrumpitur, & fœtidum efficitur.
Ioel. 1. Ioel. *Vlulate, qui bibitis vinum in dulcedine ſua; quoniam periit ab ore veſtro.* Greg. *Ebrietas eſt blandus Dæmon, dulce venenum, ſuaue peccatum, quam qui in ſe habet, ſe non habet: quam qui facit, non facit peccatum, ſed totus eſt peccatũ.* Vbi ebrietas, ibi furor dominatur, ibi nulla ſapientia. Obliuio autem comes eſt ebrietatis. Si illos fatuos vo-

camus,

camus, qui à natiuitate ſenſu caruerunt; vel qui morbo aliquo ſenſus amiſerunt. multò rationabilius, qui propria voluntate ſenſus amittunt. Vt ſumatim dicam. Ebrietas iram Dei prouocat: mentem alienat: libidinem inflammat: corpus eneruat: ſubſtantiam diſsipat: pacem ſuperat: ſecretũ manifeſtat. Habes multa de ebrietate hincinde diſperſa loca, quæ tibi erunt accomoda in formandis ſacris concionibus, præſertim verò.

Eſ. 5.	Ioel. 1.
Dan. 5.	Gen. 9.
Eſ. 28.	Gen. 19.
Iudit. 13.	Prou. 11.
Prou. 25.	Prou. 20.
Prou. 31.	Abac. 2.

De Gladio.

GLadius enſis, à clade dici videtur, quia ad cladem ſit inuentus. Gladius eſt duplex, ſcilicet Diaboli, & Dei. Gladius Diaboli tripliciter diſtinguitur in ſacris litteris, ſcilicet.

Iugulationis.
Detractionis, &
Exceptionis.

Primus gladius iugulationis eſt, ſcilicet peccatum, non eſt vnus tantùm, ſed plures. Quot enim ſunt vitia, tot ſunt gladij, quibus vtitur Diabolus

adin-

Eccl.26. ad interficiendas animas. Eccl. *Quaſi romphea bis acuta omnis iniquitas*. Dicitur gladius peccatum; quia mentem pungit per remorſum conſcientiæ. ſicut gladius carnem. Prouerb. *Eſt qui promittit ſibi impunitatem, & quaſi gladio pungitur per remorſionem conſcientiæ*. bis acuta dicitur; quia in corpore, & in anima punientur. Eccl. *Vindicta carnis impij ignis, & vermis*. Iſa. *Ignis eorum non extinguetur: & vermis eorum non morietur*. Hic eſt flammeus gladius, prohibens peccatores intrare paradiſum. Apo. *Non intrabit in illam aliquid immundum corde, Inquinatum ore. & iniquum opere*. Sunt autem quidam inſipientes, qui fabricant ſibi gladium, quo occiduntur, ideſt opportunitatem peccandi quærunt: & in gladium ſponte ſe proijciunt. Sicut fecit Saul, & armiger eius. Sed ſi boni pugnatores eſſemus, vice verſa Diabolum proprio gladio vinceremus, ideſt pœnæ peccati conſideratione. Dauid enim caput Goliæ, ideſt principium tentationis, proprio gladio amputauit. 1. Reg.

Proue.23.

Ecclef. 7.

Iſa. vlt.

Apoc.21.

Reg. 17.

Secundus gladius Diaboli, eſt lingua detractoris: & iſte gladius non eſt ſolus; quia tot ſunt gladij, quot ſunt mala verba. Pſal. *Filij hominum dentes eorum*. ideſt verba detractionis, quibus corrodunt alios. Arma ad percutiẽdũ de prope ſtãtes: & ſagittæ ad vulnerãdũ de longè ſtãtes: & lingua eorum, gladius acutus. ſic acutus, vt tres interficiet vno ictu. ita acutus eſt; quòd non inuenit ſic duram petram, vel ferrum, (ideſt ſanctum vi-

Pſal. 56.

rum) in quam non ingrediatur. Pſal. *Exacuerunt vt gladium linguas ſuas*. Ita acutus, vt nō poſsit exire de vagina (ideſt de corde) quin ſcindat eam. Pſal. *Gladium euaginauerunt peccatores, vt trucident rectos corde*. Gladius eorū Ioab, qui de facili egrediebatur de uagina, qui occidit Amaſiam, tenens mentum eius vna manu, & alia percuſsit eum. Porrò Amaſias non obſeruabat; quia detractor palam laudat: & occultè detrahit. pacem cū amico loquitur: & occultè ponit ei inſidias. Pſal.63. Pſal.36.

Tertius gladius Diaboli eſt deceptionis. Et hic gladius eſt mulier ornata. Hier. *Gladius igneus ſpecies mulieris*. Prouer. *Lingua eius, ſcilicet mulieris acuta, quaſi gladius biceps*. Ideſt totum corpus, & quælibet eius pars inflammat ad luxuriam. Biceps dicitur; quia ante, & retro vulnerat. Hūc gladium limat, & acuit Diabolus, ideſt pingit, & ornat, quando vult militare contra nos. Sicut ſolent facere milites tpe belli. Ezch. *Gladius exacutus, et limatus, vt cædat victimas*. Et ideò de facili exit de vagina, ideſt de domo, in qua non valet conſiſtere pedibus ſuis. Si enim rubiginatus eſſet (ideſt malè parata, & ornata) ita de facili non exiret. Prouer. *Ecce mulier occurrit ei ornatu meretricio præparata ad capiendas animas*, quę non ſolùm capit: ſed tenet, & interficit. Ier.46. Loquens iſti gladio, inquit: Vſquequò occideris mucro domini, vſquequò non quieſcis? Ingredere in vaginam, refrigerare, & ſile. Mirum eſt de iſto gladio, quòd ſolo viſu vulne- Prouer.7. Ezec.21. Prouer.5 Ier.47.

rat,

Ecc. 9. rat,& occidit vt baſiliſcus. Ideò dicitur Eccl. *Ne reſpicias mulierem multiuolam, ne fortè incidas in laqueos eius.* Si dicat mulier, non intendo malum, me ornando: ſicut nec gladius, occidendo. Rom. *Non*
Ro. 6. *exhibeatis membra veſtra peccato arma iniquitatis.* Habet etiam Dominus gladios ſuos, quos dat militibus ſuis, ideſt prædicatoribus. & iſte gladius eſt duplex. tertium tibi retine. Gladius, qui datur prædicatoribus, eſt verbum, vt peccatores moneant, & conuertāt: & vt ipſos percutiant, & occidant.

Primò datus eſt prædicatoribus gladius, ideſt verbum: vt præuaricatores moneant, & ad Deum conuertant. Sed quidam iſtum gladium portāt retro. quidam inuolutum. quidam in ore tantùm. Quidam portant retro, vt ruſtici enſem, vt illi, qui
Pſal. 49. non recolunt quod audiunt. Pſal. *Tu verò odiſti diſciplinam, & proieciſti ſermones meos retrorſum.* Quidam inuoluunt pallio, vt illi, qui nolunt prædicare, vel opere oſtendere exemplum bonum. Greg. *Qui ſcientia, & virtute præditi ſolitudinem contemplationis appetunt, tot animarum rei ſunt, quot procedentes in publicum, prodeſſe potuerunt.* Quid ergo de il-
1. Reg. lis, qui propter pigritiam, vel timorem pœnæ di-
Reg. 21. mittunt? Reg. *Achimelech habebat gladium Goliæ inuolutum, quem tulit Dauid* ideſt bonus prædicator. Quidam portant in ore tantùm, & ideo non percutiunt. Pſal. *Gladius in labijs eorum, quoniam quis audiuit? & tu Domine deridebis eos.* Quidam portant
Pſal. 58.

in manibus ad operandum,& aduerſarios deuincẽdũ.Accipe gladium, in quo deuinces aduerſarios tuos.Cãt.*Omnes tenentes gladium ad bella doctiſſimi.*Ierem.*Ecce dedi in ore tuo verba mea, vt euellas, & deſtruas peccatores, qui ad Deum conuerti nolunt.* & ædifices,& plantes pœnitentes, & ad Deũ conuerſos in vitam æternam. Cant.3. Ier.1.

Secundò datus eſt gladius Dei militibus ad peccatores puniendos.Exo.*Ponat vnuſquiſque gladium ſuum ſuper femur ſuum: & occidat fratrem ſuum, & amicum.*Heb.*Vnus eſt ſermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti.* Et tamen aliquando nõ vulnerat;quia armati ſunt excuſationibus, & detractionibus.Io.*Sermo meus non capit in uobis. ſicut nec gladius in armato, vel petra.* Moyſes percuſſit petram,& fluxerunt aquæ: illi verò non mouẽtur.Ier.*Indurauerunt facies ſuas ſupra petram, & noluerunt reuerti.* Et ideò percutit eos Dominus gladio temporalis miſeriæ.3.Reg.*Non recedet gladius de domo tua vſque in ſempiternum.* Hoc gladio percuſsit Dominus Adam, quando peccauit.Iſte gladius trãſitorius eſt ſuper iuſtos.Luc.2.*Tuam ipſius animam petranſibit gladius.* Pſal. *In me tranſierunt iræ tuæ.* Sed ſuper reprobos ſtabit. Pſal. *Super montes ſtabunt aquæ.* ſcilicet pœnarum. Exod. *Stetit vnda fluens.* ſcilicet ſuper Aegiptios.Iuſti hoc gladio nõ peribunt,ſed proficiunt.Rom. *Quis nos ſeparabit à charitate Chriſti? tribulatio, an perſecutio, an gladius, &c.* Heb. *Sancti per fidem vicerunt regna, & effrege-*

Exo.23. Heb.4. Ioa.8. Ier.15. Reg.2. Luc.2. Pſal.103. Pſal.80. Exod.15. Ro.8. Heb.12.

runt aciem gladij, fortes facti ſunt in bello. Hoc gladio
Reg.31. pereunt reprobi. 1. Reg. *Saul irruit ſuper gladium*
Iob.36. *ſuum, & mortuus eſt.* Iob. *Morietur in tempeſtate ani-*
ma eorum.

Tertius gladius reſeruatus ipſi Domino, eſt in
Pſal.7. euitabilis ſententia ictu iudicij. Pſal. *Niſi conuerſi*
Iob. 19. *fueritis, gladium ſuum vibrauit. &c.* Iob. *Fugite à facie*
gladij modò pœnitendo. Quoniam vltor iniquitatis
eſt gladius, qui ita ſubitò feriet: vt nullus præuidē
re valeat. Math. *Vigilate, quia neſcitis diem, neque ho*
Math. 25. *ram.* Apo. 1. *Ex ore eius procedebat gladius ex vtraq;*
Apoc.1. *parte acutus.* ideſt ſententia iudicij, puniens in cor
pore, & anima. Deut. *Si acuero vt fulgur gladium*
Deu.31. *meum.* Hoc gladio occidentur.

Laſciui.
Auari.
Snperbi, &
Mali prælati.

Laſciui, & carnaliter viuentes occidētur. Deu.
Gladius meus deuorabit carnes. ideſt carnales. Heb.
Heb.12. *Fornicatores, & adulteros iudicabit Dominus.*

Auari. Iſa. *Quoniam inebriatus eſt in cęlo gladius*
Iſa.34. *meus, ſuper Idumea deſcendet.* Idumea, terrena inter
pretatur.

Iob.35. Superbi, & inobedientes. Iob. *Si audierint, & ob*
ſeruauerint, cōplebunt dies ſuos in bono, & annos ſuos
in gloria. Si autem non audierint, tranſibunt per gladiū.
ideſt ſententiam iudicij. Iſa. *Si uolueritis, & audieri*
Iſa.1. *tis me, bona terræ comedetis. Quòd ſi non audieritis: &*

me

me ad iracundiam prouocaueritis, gladius meus deuora bit eos.

Mali prælati, qui ſcilicet grauãt ſubditos ſuos. Exo. *Si læſeritis eos, uociferabunt ad me: & ego exaudiam clamorem eorum, & indignabitur furor meus, per cutiamq; vos gladio.* Iſ. *Viſitabit Dominus ſuper Leuca tham* (ideſt malum prælatum) *in gladio ſuo duro, & forti.* Sap. *Iudicium duriſsimum ſuper his, qui præſunt, fiet.* Damnabit ergo eos Dominus vita æterna. Eccle. *Qui tranſgreditur de iuſtitia ad peccatum, Deus parauit illum ad romphæam, ideſt ad pœnam æternam.* De hoc gladio dicebat Dauid. *De gladio maligno eripe me.* & Mat. *Qui accipit gladiũ gladio peribit.* i. peccato gladij, ſeu occiſionis damnabitur. Exod. 22. Iſa. 26. Sap. 6. Eccl. 23. Mat. 23.

De Gula.

GVla ẽ vorax edacitas, naturę finib. nõ cõtẽta. cuius quinq; ſunt ſpecies. Inepta lætitia, ſcurrilitas, immunditia, multi loquium, hebetudo ſen ſus circa intelligentiam. Hoc vitio peccatur quinque modis. nempè.

Horam præueniendo.
Delicata deſiderando.
Nimis comedendo.
Sollicitè præparando.
Auidè, & ardenter ſumendo.

Primò horam prandendi, vel cœnandi præue-

Dan.3. Matt.9.11.
Ioan.9.

De Detractione.

DEtractionis ſpecies poſſunt ad præſens ſeptẽ aſsignari, ſcilicet.

Malum de aliquo dicere.
Audita cum augmento referre.
Falſa crimina imponere.
Occulta bona negare.
Manifeſta bona minuere.
Bonum in malum conuertere.
Detractiones libenter audire.

Primò detractio eſt malum de aliquo dicere, Leuit. 19. de quo dicitur Leuit. *Non maledices ſurdo.* gloſ. ſurdo maledicit, qui abſenti detrahit. quod valde impium eſt, cũ ipſe nõ audiat, nec contra obiecta poſsit aliquid reſpondere. Detractor cõparatur.

Porco.
Sepulcro.
Carnifici.

Primò dico, quòd detractor comparatur porco; quia ad modum porci nõ parcit ori ſuo ab im munditia, ſicut nec pedi ſuo: vnde ſi porcus intrat hortum: vbi ex vna parte flores videat, & ex altera ſtercora, neglectis floribus ad ſtercora currit, & roſtrum ſuum in eis figit: ſic detractores flores virtutum tranſeunt; ſed ſtercora, ideſt pecca-

tis aliorum inſident: vnde ſemper habent os in lu to peccatorum, plus amantes ſtercora, quàm aro mata. Iſaias. *Væ qui dicitis bonum, malum.* Iſa. 5.

Secundò comparatur latrinę, vel ſepulchro, de quibus fœtor inceſſanter exhalat. Pſal. *Sepulchrũ patens eſt guttur eorum.* Pſal. 5. Nullum ſepulchrum, vel latrina tantum fœtet in cōſpectu hominum, ſicut detractor in conſpectu Dei. Tantus enim fętor de ore eius egreditur: vt ex fætore illo multi morian tur. Itē Detractores ſunt dapiferi Diaboli, q̃ carnes humanas hominibus concedendas apponunt. Prouerb. *Noli eſſe in conuiuijs potatorum* .i. in collo cutione eorum, qui carnes conferunt ad ueſcēdũ. Proue. 23. Glo. carnes ad ueſcendum conferre, eſt in collocutione derogationis viciſsim vitia proximorum dicere. Qui aliena detractione paſcitur, ꝓcul alie na carne ſaturatur. Apoſtolus. *Si inuicem mordetis, & comeditis; videte ne inuicem conſumamini.* Gal. 5.

Secunda ſpecies eſt, audita cum augmento referre. Quando enim aliquis refert malum de altero, aliq̃d apponit de ſuo, & alius aliud. Ec. *Sagitta in fixa in femore carnis, verbum in ore ſtulti.* Ecc. 19. Canis. n. habens ſagittam infixam femori, non ceſſat clamare: nec quieſcit, donec remota fuerit. Sic ſtultus quieſcere non poteſt: donec verbum malum, quod de proximo audiuit, alij retulerit, & aliquid addiderit. Eccl. *Audiuiſti verbum contra proxi mum, moriatur in te.* Ecc. 19.

Tertia eſt, falſa crimina imponere: ideo com-

Parantur muſcæ quærenti uulnus in ſana carne,& illi inſidet, & mordet. Vnde Sanctus Baſilius. Muſca ſanam carnem percutit, vlceri inſidet, & illi figit roſtrum. ſic detractor quærit quem mordeat vt canis: quid dicat, vt inuidus: vndè accuſet vt bedellus: vnde famam denigret,& attenuet, vt inimicus.& ſi nihil inueniat, fingit, vt teſtis falſus. Item tales comparantur canibus, qui in macello morantur,& ſanguini inſidiantur, & ſanguinolenta habent labia. Prouerb. *Inſidiantur ſanguini.* Sunt enim canes cuſtodientes gregem Diaboli: nec permittũt vnam ouiculam inde auferri; quin latrent, & mordeant obloquendo, vel deridẽdo.

Proue. 1.

Quarta ſpecies, eſt occulta bona negare. ſi offenditur artifex, qñ opus ſuũ à ſeruo ſuo vitupe ratur,& deturpatur: multò magis Deus, qñ hõ ad imaginẽ ſuã factus deturpat à creatura ſua. Ro. Tu, qui es, qui iudicas alienum ſeruum, ſuo domino ſtat, aut cadit: vndè de malo alieno os tuum nõ inquines, non detrahas peccatum: ſed cõdole. & quod diſplicet in aliis, in te potius pertimeſce: Nunquã detrahes, ſi te ipſum bene perſpexeris.

Rom. 14.

Quinta eſt, manifeſta bona minuere. Detractio enim dicitur, quaſi de alieno tractio, vel deorſum trahere: quia detractor, quantùm in ſe eſt, deorſum trahit,& de bono proximi ſubtrahit, & minuit: Vnde detractor eſt fur; quia bona Chriſti furatur, dum minuit. Imò peior eſt alijs furibus; qa illi furãtur bona temporalia, iſte ſpiritualia, & bo

nium nomen noſtrum:quod eſt melius, quàm diuitiæ multæ Amb. Tolerabiliores ſunt fures, qui veſtes,& alia bona noſtra diripiunt, quàm fures, qui famam noſtram lacerant.

Sexta ſpecies eſt,bona in mala conuertere. Bona in mala conuertens inſidiatur; ideò cõparatur ſerpenti.Eccl. *Quomodo ſi mordeat ſerpens in ſilentio, nihil eo minus habet,qui occultè detrahit.* Serpens eſt animal proditioſum, ſic eſt detractor: illos enim mordet retrò,quos amare ſępe ſimulat,dum ſunt præſentes.Tortuosè incedit,vt ſerpens;quia à laude illius incipit,cum uult detrahere, & dicit ſe eũ multum diligere,nec animo detrahendi dicere,vt maior ei fides adhibeatur Hiere.*Ecce ego mittam in vobis ſerpentes peſſimos.*Ber.*Nunquid non vipera eſt lingua detractoris,quæ tres interficit vno flatu? eũ,qui detrahit,& de quo detrahit,& eum,qui libenter audit.* vno enim flatu tres interficit:quia eum interficit, qui detrahit:de quo detrahit:& eum, qui libẽter detractionem audit. Eccl. 10.

Septima eſt,libenter detractores audire. Iſid. *Pari reatu tenentur detrahentes, & audientes.* Bern. *Detrahere,vel detrahentes audire,quid horum damnabilius ſit,ne facilè dixerim.* Reprehenſibiles ſunt in hoc,quòd vident fratres ſuos à canibus lacerari, & non exterrent eos,ſaltem clamoribus, præcipuè cum ſperent ſe poſſe proficere: immo canibus applaudunt,& eos inſtigant,contra quos Ec. Eccl. 28
Sæpi aures tuas ſpinis, & ne audias linguam nequam,

& ori tuo facito oſtia, & ſeras auribus tuis. Item qui detractores audiũt: vel qui fratres ſuos comedũt, ſalſam miniſtrant, cum qua ſalſa eos comedunt, hilarem vultum eis oſtendẽdo, ſine qua ſalſa mor ſellus detractoris, quaſi inſipidus eſſet detractori bus. Nemo inuito auditore libenter narrat. Prou.
Prou. 25. *Vetus aquilo diſſipat pluuias, &c.* Chriſo. *Sicut ex ſor dibus, & luto contrahitur immunditia, ſi recipiatur in aures canis.* Sic verba ſcurrilia, & inhoneſta immũ ditiam generant, ſi ſuperueniant ad aures mentis. Et ſi immunditiam generant in audiente: multò magis in proferente.

De Ebrietate.

Ebrietas, ſecundùm Auguſtinum, eſt vile ſepul crum rationis, & furor mentis. Item ebrietas multos ſubuertit, ſenſum minuit, & ægritudinem inducit. Ex ebrietate multa mala proueniunt. Nam

- Grauat naturam.
- Accendit luxuriam.
- Facit hominem ſeruum.
- Reddit ipſum inſanum.
- Egeſtatem parat.
- Famem procurat.

Primò igitur Ebrietas grauat naturam: vnde
Luc. 21. dicit Dominus. Luc. *Attendite, ne grauentur corda veſtra crapula, & ebrietate.* Grego. *Quantò corpus*

im-

impletur, tãtò aĩa minoratur. Baſi. *Ebrioſus, cũ putat bibere, bibitur.* Sicut enim piſcis, cum auidis faucibus properat, vt glutiat eſcam, repente hamum infra fauces reperit: Ita & ebrioſus intra ſe per vinum ſuſcipit inimicum. qui infra eum morans impellit ad omne opus nefandum. Et homo rationalis (vt irrationale animal) fatigat̃, & ſic natura ex ebrietate grauatur.

Secundò incendit luxuriam. Pro. *Luxurioſa res vinum, & tumultuoſa ebrietas: quicunque in his delectatur, non erit ſapiens.* Hiero. *Venter mero æſtuans, citò ſpumat in libidinem.* Aug. *Ebrietas gignit furorem, & libidinis flammam.* Vnde Apoſtolus. *Noli inebriari vino, in quo eſt luxuria.* Diabolus ſiquidem facit, ſicut auceps, qui aues nititur ad locum congregare, vt illic illaqueentur, & capiantur: ita Diabolus nonnullos capit potus exceſſu, & temulentia: alios vafro, & callido quodã aſtu. alios ſibilo ſerpentino, & morſu venenoſo, vt patet Gen. 19. de Loth. alios allicit tumultu, & homicidio.

Tertiò facit hominem ſeruum peccati. Nulli peccato poteſt reſiſtere, qui captus eſt hoc vitio. Diabolus quidem tenet eum per os, & ducit eũ quò vult. Galienus. *Ebrius ſeruus eſt omnium peccatorũ.* quia ex quo Diabolus cœpit portam clauſtri, de facili totam familiam ſuã introducit. Sen. *Voluptates inter res viliſsimas præcipuè extirpa, quæ more latronum in hoc nos complectuntur, vt iugulent.*

Quartò facit, & reddit hominem inſanũ. Sen.

Ebrietas nihil aliud eſt, quàm voluntaria inſania. Tullius. *Recta mente vti non poſſunt multo vino, & cibo* Oſeæ. 7 *repleti.* Oſeæ. *Cœperunt Principes furere à vino.* Iſi. *Ebrietas ita mentem alienat: vt, vbi ſit, neſciat; vndè &c. Nec malum ſentitur, quod per ebrietatem committitur.* Baſil. *Ebrioſus putat ſe aliquid optimè agere, cũ fuerit in precipitium deuolutus.* Quàre ebrietas nedum temporalem, ſed & æternam pœnam induit, quia conſueta ebrietas mortale eſt.

Eccl. Quintò egeſtatem parat. Eccl. *Operarius ebrioſus non locupletabitur.* Prouer. *Qui diligit epulas, in egeſtate erit. Qui amat vinum, & pinguia, non ditabitur.* Ex quo patet, quòd ebrietas omni latrone crudelior eſt. primò, quia aufert bona ſpiritualia. ſecundò, quia quem capit, periculoſius tenet.

Sextò procurat famem. Oſeas. *Comedent, & nõ ſaturabuntur.* Hiero. *Voluptas habita, famem, non ſaturitatem parit, ſed fætorem, & corruptionem.* Si quid haberet vas, quod corrumperet vinum, quando eſſet infuſum: ſtultus eſſet, qui de meliori in eo infunderet. Tale vas eſt corpus humanum, in quo quicquid infunditur, totum corrumpitur, & fætidum efficitur. Ioel. *Vlulate, qui bibitis vinum in dul-* Ioel. 1. *cedine ſua; quoniam periјt ab ore veſtro.* Greg. *Ebrietas eſt blandus Dæmon, dulce venenum, ſuaue peccatum, quam qui in ſe habet, ſe non habet: quam qui facit, non facit peccatum, ſed totus eſt peccatũ.* Vbi ebrietas, ibi furor dominatur, ibi nulla ſapientia. Obliuio autem comes eſt ebrietatis. Si illos fatuos vo-

camus,

camus, qui à natiuitate ſenſu caruerunt; vel qui morbo aliquo ſenſus amiſerunt. multò rationabilius, qui propria voluntate ſenſus amittunt. Vt ſumatim dicam. Ebrietas iram Dei prouocat: mentem alienat: libidinem inflammat: corpus eneruat: ſubſtantiam diſsipat: pacem ſuperat: ſecretũ manifeſtat. Habes multa de ebrietate hiuc in de diſperſa loca, quæ tibi erunt accomoda in formandis ſacris concionibus, præſertim verò.

Eſ. 5.	Ioel. 1.
Dan. 5.	Gen. 9.
Eſ. 28.	Gen. 19.
Iudit. 13.	Prou. 11.
Prou. 25.	Prou. 20.
Prou. 31.	Abac. 2.

De Gladio.

Gladius enſis, à clade dici videtur, quia ad cladem ſit inuentus. Gladius eſt duplex, ſcilicet Diaboli, & Dei. Gladius Diaboli tripliciter diſtinguitur in ſacris litteris, ſcilicet.

Iugulationis.
Detractionis, &
Exceptionis.

Primus gladius iugulationis eſt, ſcilicet peccatum, non eſt vnus tantùm, ſed plures. Quot enim ſunt vitia, tot ſunt gladij, quibus vtitur Diabolus

adin-

Eccl. 26. ad interficiendas animas. Eccl. *Quaſi romphea bis acuta omnis iniquitas*. Dicitur gladius peccatum; quia mentem pungit per remorſum conſcientiæ. Proue. 23. ſicut gladius carnem. Prouerb. *Eſt qui promittit ſibi impunitatem, & quaſi gladio pungitur per remorſionem conſcientiæ*. bis acuta dicitur; quia in corpore, & in anima punientur. Eccl. *Vindicta carnis impij ignis, & vermis*. Iſa. *Ignis eorum non extinguetur: & vermis eorum non morietur*. Hic eſt flammeus gladius, prohibens peccatores intrare paradiſum. Apo. *Non intrabit in illam aliquid immundum corde, Inquinatum ore. & iniquum opere*. Sunt autem quidam inſipientes, qui fabricant ſibi gladium, quo occiduntur, ideſt opportunitatem peccandi quærunt: & in gladium ſponte ſe proijciunt. Sicut fecit Saul, & armiger eius. Sed ſi boni pugnatores eſſemus, vice verſa Diabolum proprio gladio vinceremus, ideſt pœnæ peccati conſideratione. Dauid enim caput Goliæ, ideſt principium tentationis, proprio gladio amputauit. 1. Reg.

Eccleſ. 7. Iſa. vlt. Apoc. 21. Reg. 17.

Secundus gladius Diaboli, eſt lingua detractoris: & iſte gladius non eſt ſolus; quia tot ſunt gladij, quot ſunt mala verba. Pſal. *Filij hominum dentes eorum*. ideſt verba detractionis, quibus corrodunt alios. Arma ad percutiẽdũ de prope ſtãtes: & ſagittæ ad vulnerãdũ de longè ſtãtes: & lingua eorum, gladius acutus. ſic acutus, vt tres interficiet vno ictu. ita acutus eſt, quòd non inuenit ſic duram petram, vel ferrum, (ideſt ſanctum vi-

Pſal. 56.

rum) in quam non ingrediatur. Pſal. *Exacuerunt vt gladium linguas ſuas.* Ita acutus, vt nō poſsit exire de vagina (ideſt de corde) quin ſcindat eam. Pſal. *Gladium euaginauerunt peccatores, Vt trucident rectos corde.* Gladius eorū Ioab, qui de facili egrediebatur de uagina, qui occidit Amaſiam, tenens mentum eius vna manu, & alia percuſsit eum. Porrò Amaſias non obſeruabat; quia detractor palam laudat: & occultè detrahit. pacem cū amico loquitur: & occultè ponit ei inſidias. Pſal.63. Pſal.36.

Tertius gladius Diaboli eſt deceptionis. Et hic gladius eſt mulier ornata. Hier. *Gladius igneus ſpecies mulieris.* Prouer. *Lingua eius, ſcilicet mulieris acuta, quaſi gladius biceps.* Ideſt totum corpus, & quælibet eius pars inflammat ad luxuriam. Biceps dicitur; quia ante, & retro vulnerat. Hūc gladium limat, & acuit Diabolus, ideſt pingit, & ornat, quando vult militare contra nos. Sicut ſolent facere milites tp̄e belli. Ezch. *Gladius exacutus, et limatus, vt cædat victimas.* Et ideò de facili exit de vagina, ideſt de domo, in qua non valet conſiſtere pedibus ſuis. Si enim rubiginatus eſſet (ideſt malè parata, & ornata) ita de facili non exiret. Prouer. *Ecce mulier occurrit ei ornatu meretricio præparata ad capiendas animas*, quę non ſolùm capit: ſed tenet, & interficit. Ier.46. Loquens iſti gladio, inquit: Vſquequò occideris mucro domini, vſquequò non quieſcis? Ingredere in vaginam, refrigerare, & ſile. Mirum eſt de iſto gladio, quòd ſolo viſu vulne- Prouer.7. Ezec.21. Prouer.5 Ier.47.

Eccl. 9. rat, & occidit vt baſiliſcus. Ideò dicitur Eccl. *Ne reſpicias mulierem multiuolam, ne fortè incidas in laqueos eius*. Si dicat mulier, non intendo malum, me ornando: ſicut nec gladius, occidendo. Rom. *Non*
Ro. 6. *exhibeatis membra veſtra peccato arma iniquitatis*. Habet etiam Dominus gladios ſuos, quos dat militibus ſuis, ideſt prædicatoribus. & iſte gladius eſt duplex. tertium tibi retine. Gladius, qui datur prædicatoribus, eſt verbum, vt peccatores moneant, & conuertãt: & vt ipſos percutiant, & occidant.

Primò datus eſt prædicatoribus gladius, ideſt verbum: vt præuaricatores moneant, & ad Deum conuertant. Sed quidam iſtum gladium portãt retro. quidam inuolutum. quidam in ore tantùm. Quidam portant retro, vt ruſtici enſem, vt illi, qui
Pſal. 49. non recolunt quod audiunt. Pſal. *Tu verò odiſti diſciplinam, & proieciſti ſermones meos retrorſum*. Quidam inuoluunt pallio, vt illi, qui nolunt prædicare, vel opere oſtendere exemplum bonum. Greg. *Qui ſcientia, & virtute præditi ſolitudinem contemplationis appetunt, tot animarum rei ſunt, quot procedentes in publicum, prodeſſe potuerunt*. Quid ergo de illis, qui propter pigritiam, vel timorem pœnæ di-
1. Reg. mittunt? Reg. *Achimelech habebat gladium Goliæ in-*
Reg. 21. *uolutum, quem tulit Dauid* ideſt bonus prædicator. Quidam portant in ore tantùm, & ideo non percutiunt. Pſal. *Gladius in labijs eorum, quoniam quis audiuit? & tu Domine deridebis eos*. Quidam portant
Pſal. 58.

in manibus ad operandum,& aduerſarios deuincẽdũ. Accipe gladium, in quo deuinces aduerſarios tuos. Cãt. *Omnes tenentes gladium ad bella doctiſſimi.* Ierem. *Ecce dedi in ore tuo verba mea, vt euellas, & deſtruas peccatores, qui ad Deum conuerti nolunt.* & ædifices,& plantes pœnitentes, & ad Deũ conuerſos in vitam æternam. Cant.3. Ier.1.

Secundò datus eſt gladius Dei militibus ad peccatores puniendos. Exo. *Ponat vnuſquiſque gladium ſuum ſuper femur ſuum: & occidat fratrem ſuum, & amicum.* Heb. *Vnus eſt ſermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti.* Et tamen aliquando nõ vulnerat; quia armati ſunt excuſationibus, & detractionibus. Io. *Sermo meus non capit in uobis.* *ſicut nec gladius in armato, vel petra.* Moyſes percuſſit petram, & fluxerunt aquæ: illi verò non mouẽtur. Ier. *Indurauerunt facies ſuas ſupra petram, & noluerunt reuerti.* Et ideò percutit eos Dominus gladio temporalis miſeriæ. 3. Reg. *Non recedet gladius de domo tua vſque in ſempiternum.* Hoc gladio percuſsit Dominus Adam, quando peccauit. Iſte gladius trãſitorius eſt ſuper iuſtos. Luc. 2. *Tuam ipſius animam pertranſibit gladius.* Pſal. *In me tranſierunt iræ tuæ.* Sed ſuper reprobos ſtabit. Pſal. *Super montes ſtabunt aquæ.* ſcilicet pœnarum. Exod. *Stetit vnda fluens.* ſcilicet ſuper Aegiptios. Iuſti hoc gladio nõ peribunt, ſed proficiunt. Rom. *Quis nos ſeparabit à charitate Chriſti? tribulatio, an perſecutio, an gladius, &c.* Heb. *Sancti per fidem vicerunt regna, & effrege-*

Exo.23. Heb.4. Ioa. 8. Ier.15. Reg.2. Luc.2. Pſal.103. Pſal.80. Exod.15. Ro.8. Heb.12.

runt aciem gladij, fortes facti ſunt in bello. Hoc gladio pereunt reprobi. 1. Reg. *Saul irruit ſuper gladium ſuum, & mortuus eſt.* Iob. *Morietur in tempeſtate anima eorum.*

Reg. 31. Iob. 36.

Tertius gladius reſeruatus ipſi Domino, eſt ineuitabilis ſententia ictu iudicij. Pſal. *Niſi conuerſi fueritis, gladium ſuum vibrauit. &c.* Iob. *Fugite à facie gladij modò pœnitendo.* Quoniam vltor iniquitatis eſt gladius, qui ita ſubitò feriet: vt nullus præuidere valeat. Math. *Vigilate, quia neſcitis diem, neque horam.* Apo. 1. *Ex ore eius procedebat gladius ex vtraq; parte acutus.* ideſt ſententia iudicij, puniens in corpore, & anima. Deut. *Si acuero vt fulgur gladium meum.* Hoc gladio occidentur.

Pſal. 7. Iob. 19. Matth. 25. Apoc. 1. Deu. 31.

Laſciui.
Auari.
Snperbi, &
Mali prælati.

Laſciui, & carnaliter viuentes occidētur. Deu. *Gladius meus deuorabit carnes.* ideſt carnales. Heb. *Fornicatores, & adulteros iudicabit Dominus.*

Heb. 12.

Auari. Iſa. *Quoniam inebriatus eſt in cęlo gladius meus, ſuper Idumea deſcendet.* Idumea, terrena interpretatur.

Iſa. 34.

Superbi, & inobedientes. Iob. *Si audierint, & obſeruauerint, cōplebunt dies ſuos in bono, & annos ſuos in gloria. Si autem non audierint, tranſibunt per gladiū.* ideſt ſententiam iudicij. Iſa. *Si uolueritis, & audieritis me, bona terræ comedetis. Quòd ſi non audieritis: &*

Iob. 35. Iſa. 1.

me ad iracundiam prouocaueritis, gladius meus deuora bit eos.

Mali prælati, qui ſcilicet grauāt ſubditos ſuos. Exo. *Si læſeritis eos, uociferabunt ad me: & ego exaudiam clamorem eorum, & indignabitur furor meus, per cutiamq; vos gladio.* Iſ. *Viſitabit Dominus ſuper Leuca tham* (ideſt malum prælatum) *in gladio ſuo duro, & forti.* Sap. *Iudicium duriſsimum ſuper his, qui præſunt, fiet.* Damnabit ergo eos Dominus vita æterna. Eccle. *Qui tranſgreditur de iuſtitia ad peccatum, Deus parauit illum ad rompheam, ideſt ad pœnam æternam.* De hoc gladio dicebat Dauid. *De gladio maligno eripe me.* & Mat. *Qui accipit gladiū gladio peribit.* i. pecca to gladij, ſeu occiſionis damnabitur. Exod.22. Iſa. 26. Sap.6. Eccl.23. Mat.23.

De Gula.

GVla ē vorax edacitas, naturę finib. nō cōtēta. cuius quinq; ſunt ſpecies. Inepta lætitia, ſcurrilitas, immunditia, multi loquium, hebetudo ſenſus circa intelligentiam. Hoc vitio peccatur quinque modis. nempè.

Horam præueniendo.
Delicata deſiderando.
Nimis comedendo.
Sollicitè præparando.
Auidè, & ardenter ſumendo.

Primò horam prandendi, vel cœnandi præue-

Eccl. 11. niendo. Eccles. *Ve terræ, cuius rex eſt puer, & cuius principes mane comedunt.* Terra iſta corpus eſt. Rex eſt liberum arbitrium, quod habet animam regere. Principes verò quinque ſenſus. Quãdo aliquis vult capere caſtrum, feſtinat portam occupare. Gula eſt porta, per quam totus exercitus Diaboli intrat. Qui habet portam caſtri, de facili habet & caſtrum. per portam enim oris Diabolus totã ſuam familiam introducit. Item ad portam oris maior cuſtodia ponenda eſt; quia niſi prius gula refrenetur, fruſtra cõtra alia vitia laboratur. Qui enim tenet equum per os, ducit eum quò vult. ſic Diabolus guloſos. Iaco. *Si fræna equis in ora mitti-*
Iac. 2. *mus ad conſentiendum nobis, & totum corpus illorum circunferimus.*

Secundò delicata nimis deſiderando, vt filij Iſrael carnes in eremo deſiderauerunt. Num. *Suf-*
Num. 11. *ficit de cibarijs, quòd ſint comeſtibilia.* Sene. *Palatum tuum fames excitet, non ſapores.* Si quis haberet aliquod uas, quod corrũperet vinum, quando eſſet infuſum, non libenter poneret ibi de meliori. Tale vas eſt vẽter hominis. Corrumpitur etenim ibi
Ioel. 1. quicquid ibi infunditur. Ioel. *Vlulate, qui bibitis vinum in dulcedine; quoniam perijt ab ore ueſtro.* Itẽ quãdo homo delicatè nutrit aſinũ ſuum, proijcit eũ in lutum. Sic qui delicatè nutrit corpus ſuum, pro-
Proue 29. ijcit in lutum peccati. Prouerb. *Qui delicatè à pueritia nutrit ſeruum ſuum.* (ideſt corpus ſuum.) *inueniet eum poſtea contumacem.* ideſt ſpiritui repugnantẽ.

Ter-

Tertiò nimis comedendo. Illa pluuia optima eſt, quæ ſuauiter deſcendit. ſubitus autem, & nimius imber arua ſubuertit. ſic cibus moderatus vtilior eſt corpori. Quantò plus terra fimatur: tãtò magis malas herbas producit. ſic corpus quantò melius nutritur: tantò plures carnales motus generat. Ge. *Maledicta terra in opere tuo. ſpinas, et tribulos germinabit tibi.* Item quantò vinea plus ſtercoratur, citius vinum corrumpitur. ſic homo nimis comedens, citius infirmatur. Eccl. *Propter crapulam multi perierunt: & in multis eſcis erit infirmitas.* Sene. *Maior pars hominum voluptate perijt.* Ge. 3. Eccl. 37.

Quartò ſollicitè, & ſtudioſè præparando, vt filij Heli. 1. Reg. Iſido. *Tota die epulas ruminat, qui ad explendum ventrem veſpere delitias parat.* Studioſè corpus nutrire nihil aliud eſt, quàm vermibus eſcas parare. Erubeſceret homo præſtans eſſe coquus regis, & nõ erubeſcit eſſe coquus vermium. Sene. *Multis vermibus ſeruiet, qui corpori ſeruit.* Itẽ qui corpus ſuũ ſollicitè nutrit, hoſtem ſuũ impinguat. Et quãtò plus ei benefacit, tãtò magis eũ impinguat. Gal. *Caro concupiſcit aduerſus ſpiritũ.* Reg. 1. Gal. 5.

Quintò auidè, & ardenter ſumendo. Exemplum de Eſau Gene. 20. Ideò dicitur Eccleſ. *Noli eſſe auidus in omni epulatione: nec te effundas ſuper omnem eſcam. Viuere ſecundùm carnem eſt uiuere ſecundùm regulam portæ ſuæ.* Væ illis, qui tali abbatiſſæ fecerunt profeſsionem; quia non ſinit eos exire de clauſtro ſuo, ideſt de taberna. Qui ſequitur Eccl. 38.

Eccl.18. porcum, ducit eum ad lutum. Eccle. *Poſt concupi-*
Pſal.177. *ſcentias tuas non eas* . Pſal. *Adhuc eſcæ eorum erant in ore ipſorum, & ira Dei aſcendit ſuper eos.*

Habes de Gula primo vitio.

Gene.3. Gene.9. de Noe Gen.11. Loth. Gen. 25. de edulio lentis, quo Eſaù vendidit primogenituram. Ex.32. ſedit Populus manducare & bibere.

Num.6. 2.Reg.13.
3.Reg.16. de Zambri. 1.
Eſ.3.

De Hypocritis.

HYpocriſis eſt ſimulatio alienæ pſonæ. & ideo ſemper peccatum eſt. quia ſimulata æquitas non eſt æquitas: ſed duplex iniquitas.

Hypocrita ſpeciẽ habet ſanctitatis, ſed opera falſitatis. ideò aſſimilatur

Strutioni aui.
Perforatę nuci.
Sterquilinio.
Falſo nuncio.
Fraudulentæ vulpi.
Lupo oui ſimili, &
Iob.40. Candelæ ardenti.

Aſſimilatur hypocrita primò ſtrutioni aui. Iob. *Penna ſtrutionis ſimilis eſt pennæ herodij, & accipitris*. ideſt ſimilis eſt hypocrita bonis in conuer-

ſatione exteriori:ſed non in veritate operis : nec in uolatu contemplationis. Aliqui fructus quãdo que ſani exterius apparent : ſed interius ſunt putridi, & vermiculoſi. Et ſub pictura aurea quando que iacet lignum putridum. Vnde ver.

Non teneas aurum, quodcunq; relucet vt aurũ:
Nec pulchrum pomum quodlibet eſſe bonum.

Math. *Væ uobis hypocritæ, qui ſimiles eſtis ſepulchris dealbatis, &c.* Matt. 7.

Secundò ſimilis eſt vacuæ nuci,& perforatæ, vermem habẽti interius, qui in ignem proijcitur. Sic hypocrita vacuus gratia Dei, cuius conſcientiam vermis peccati corrodit, in ignem proijcietur. Math. *Seruum inutilem proijcite in tenebras exteriores.* Matt. 22.

Tertiò ſimilis eſt fimo, vel ſterquilinio, quod exterius eſt candidum, & interius fœtidum. Iſte la trinam vitiorum ſuorum operit pallio religionis falſæ. O præſumptio nequiſsima vſquequo nata es operire aridam nequitiam, & doloſitatem illius? Hypocrita quod exterius eſt, mundat: quod interius eſt, reliquit immundũ. Sicut ancilla, quæ vaſa ſpurca exterius cum cineribus mundat: ſed interius ſordes dimittit. Hypocrita munda prius, quod interius eſt: vt id, quod eſt exterius, fiat mundum.

Quartò ſunt ſimiles falſo nuncio, qui portat pi xidem pictam armis regis:ſed intus non habet lit teras, nec ſigillum domini ſui. ſunt etiam cigno ſi-

miles,qui eſt albus exterius in plumis,& intus eſt niger.Citò prouocatur.cor extractum à corpore diutius mouetur. Sic hypocrita citò prouocatur ad iram.diu retinet rancorem in corde.Leuit. *Prohibemur comedere cygnum.*

Leuit.21.

Quintò eſt ſimilis lupo ouina pelle induto.ſed quomodo cognoſcetur?ſi percutiatur baculo, oſtendet dentes.ſed ouis capite inclinato tranſibit. Matt. *Attendite à falſis prophetis,qui veniunt ad vos in veſtimentis ouium. &c.* Hypocrita eſt angelus tenebrarum transfiguratus in angelum lucis. Corinth.

Mat.6.

Sextò eſt ſimilis vulpi, quæ ſimulauit ſe mortuam,vt prædam faceret,& aſtu ſuo deciperet.ita faciunt quidam,qui tandiu diſſimulant, quandiu euecti ſunt ad dignitates. Exod. *Quaſi vulpes in deſerto,prophetæ tui,Iſrael.* Similes quoq; ſunt candelæ ardenti,& ſeipſam conſummenti, atque alios illuminanti. Apoc. *Scio opera tua, quia nomen habes,quòd viuas,& mortuus es.*

Ex. 14.

Apoc.21

De Iactantia.

Ioan. Caſſ. lib.21.c.1.

IActantia,quam Ioannes Caſsianus cenodoxiã appellat,eſt inanis de ſe,& ſtulta prædicatio. Et eſt motus quidam fluctuantis conſcientiæ,atque ſuperbiæ filia. cum quis iactat vanam corporis pulchritudinem, fortitudinem, vel generis nobilitatem:Vnde vulgo dici ſolet. *Laus in ore pro*

prio ſòrdeſcit.cum quis voluptatem habet geſtientem,& ſe efferentem inſolentius.

Tria mala facit iactantia. Raró proficit, Multum officit. Citò deficit.

Raró proficit,quia mos eſt vani cordis iactare diuitias,& alia.quo nocentius nihil . Quid enim magis diminuit laudis præconium, quàm ſuos iactare ſucceſſus?Vnde D.Ber.*Virtutes in occulto creſcūt.in publico decreſcunt.*

Ezechias rex,qui inſtanter diuitias ſuas Chaldeis manifeſtauit,ꝑ prophetam eas perituras audiuit .

Phariſęus,qui ad templum orare venerat;ideò ſua bona amiſit,quia iactanter manifeſtauit.Pro. *Qui ſe iactat,& dilatat, iurgia ſiſcitat.* Iactantia eſt morbus uſqueadeo ſubtilis:vt in ſordibus etiam, & luctuoſis veſtibus(teſte D. Auguſtino) ſerpant. Fitque tribus modis. Prou.28.

Corde,

Ore,

Opere,

De iactantia cordis.Ierem. *Altitudinem cordis eius ego ſcio.*(ait Dominus.)Arrogantiam,& iactā tiam eius.Vas futile eijcit liquorem:ita cor iactabundum effundit liquorem diuinæ gratiæ.nam iactare eſt in altum leuare.ſicut Gallina, ouo vix emiſſo,clamat:donec amiſerit.quod contigit Nabuchdonoſor regi. *Hæc eſt ciuitas Babilon, quam ego* Ie.48. Dan.4.

ædi-

ædificaui.& hęc iactantia, quæ fit ore, eſt peccatũ mortale: tum quia iactat illa, quæ ſunt contra charitatem: tum etiam quia gloriatur, cum malè fecerit: quamuis diuinus Paulus dixerit. *In laboribus, & ærumnis*. hoc non fecit iactantiæ ſtudio, ſed vt pſeudoapoſtolos confunderet, & glorificaretur, Chriſtus cuius cauſſam agebat.

Sap.4. Fit quoque iactantia opere. *Diuitiarum iactantia quid contulit nobis?* Ipſa eſt Idolum ſeipſum colens. *Non enim qui ſeipſum commendat, ille probatus eſt. ſed quem Deus commendat.*

1.Cor.10. Iactantia tria mala inducit

Euacuat internam conſcientiam.
Perturbat paternam concordiam.
Incurrit Dei diſplicentiam.

Docuit Chriſtus fugiendam eſſe iactantiam. Nam cum deſcendens de monte ſanauerit lepro-ſum, eidem commiſit, ne cui diceret: quo exẽplo voluit nos inſtruere, ne hominũ laudationes quæ-

Gal.6. ramus. Et Paulus. *Non efficiamur inanis gloriæ cupidi.*

Beatus quoque Franciſcus, ne efferatur ſanctitatis nomen apud homines, alteri negotium dedit, vt contra probris, petulantiaque eum inceſſeret.

Inter miſeros miſerrimus eſt iactator; quia nõ quærit, quis ſiit: ſed quis dicatur. Vnde exemplo Moyſis admonemus, qui cũ manum extraheret, erat leproſa. Quare B. Apoſtolo datus fuit ſtimu-

lus carnis. i. motus, & affectus libidinis. (erat quippè humanus.) vel dicamus, vt eſſet inſectatio malorum hominum (teſte D. Ambroſio) ne excellentia reuelationum efferatur, vel inſoleſcat.

De iactantia habes Iud. 14. de Sanſone, q. leonem lacerauit. Heſt. 5. de Aman in conuiuio Heſter. de Mardocheo. Heſt. 7. Iud. 6. de Holoferne. De Nichanore pugnaturo contra Iudam. 1. Machabe. 7.

Iſti Diabolum imitantur. Matt. 4. *Hæc omnia tibi dabo. &c.* Ideo cauenda eſt iactantia.

De Impatientia.

PAtientia eſt virtus contumeliarum, & omnis aduerſitatis impetus, æquanimiter portãs qui ergo patientiam non hñt, ſunt ſicut illi, qui ſemper queruntur de aliquo ſibi impoſito grauamine. Tales ſunt inſtar anſerisq, uæ eſt auis domeſtica: cuius natura eſt nocturnas excubias celebrare, & vigilias ſuas clangore teſtari. dum quærit cibũ tacet. dum manet domi; ſubmurmurat. ita faciũt iſti, de quibus ait ſapiens. Prouer. *Cor ſtultorum diſſimile erit.* Aug. *Quid per multa vagaris ò homuncio? ama vinum bonum, in quo ſunt omnia bona, & ſufficit.* Item ſunt quidam, ſicut fatuus, qui quando impegit in lapidem, vel lignum, maledicit eis: vel percutit, vel ſputis inceſsit, vel iurgat, vel reddit homi-

nem commotum; cum tamen talia non ſint in cul pa; imo ipſe, quia ſe ab illis non cauit. Sic multi cum ex ſua culpa inciderint in ruinam, alijs impo nunt: Sicut Adam, qui retorſit peccatum ſuum in mulierem, & mulier in ſerpentem. Item ſunt ſicut lapides rudes, & male tornati ędificio nullo modo apti. ita ipſi nulli volunt cedere, vel conformari. ſed quemadmodum architectus licèt magno miniſterio non utatur: utentibus tamen præſidet, & per rationes architectonicas, circinique deſcri ptiones ędificia moderatur. & cũcta ita cõponit, vt in finem ſuum.

Gen. 3.

Tribus modis virtus patientiæ, & vitium impa tientiæ exerceri ſolet. à proximo perſecutiones, & damna ſuſtinemus, ab antiquo aduerſario tentamenta, à Deo flagella toleramus: ſicut vento pro bantur grana ſolida, licèt à vẽto impellantur hinc inde. Patientia eſt ſicut antemurale in caſtro, vel clypeus in milite, quo ictus retunduntur, & inanes redduntur. Vnde ait D. Greg. *Poteſtati amica eſt impatientia.* quam debet princeps refręnare ex conſideratione naturalis parilitatis ſuæ cum illis, quibus preeſt.

D. Gre. ho. 7.

Greg. Moral. 20.

Adhuc triplex eſt patientia, & impatientia.

Politica, quæ mitigat iniurias.

Purgatoria, quæ ſuffert tribulationes, & inediam.

Purgati animi, quę nedum mitigat iniurias, & tribulationes perpetitur, ſed etiam il-

lati obl uiſcitur damni. & hæc perfectiſ ſima eſt.

Impatientia nedum ſuffert iniurias,& mala patitur:ſed punire tentat vſque ad interitum. Impatientes Athenis repellebantur à ſtudio philoſophiæ; qa magnũ malũ reputabant, ferri non poſſe malum:Immo hæc malum malo cumulat.

De Impatientia habes.

Exod.15.	Exod.32.
2.Regum.17.	Tob.2.
Heſter.3.	Dan.3.

De Infirmitate ſpirituali.

INfirmitas altera animæ;altera verò corporis. habet nanque anima ſuas infirmitates, & debilitates.

Infirmitas ſpiritualis dicitur peccatum propter multa.

Propter corporis debilitationem.
Propter viſus obcæcationem.
Propter nociuorum appetitionem.
Propter ciborum abominationem.
Propter frequentem Dei offenſionem.

Peccatum ſi quidem infirmitatem cauſſat:quæ tamen non mittitur à Deo ſine forti ratione:licèt à nobis communiter ignoretur.& producit quatuor effectus.

Peccatum expellit.

Deum in nobis manere facit
Hominem in multis erudit.
Ad Deum nos currere velocius facit.

Intentio Dei primaria eſt, vt à corde noſtro remoueatur peccatum. vt ſibi præparetur digna habitatio.

Primò itaq; pp corporis debilitationem. Quia ſicut infirmitas debilitat corpus: ita peccatũ animam. Pſal. *Dereliquit me virtus mea.* glo. quam habui ante peccatum. Tren. *Abierunt abſque fortitudine ante faciem ſubſequentis.*

Pſal. 36.

Tren. 1.

Secundò debilitat viſum, & obcæcat. Vnde ſequitur. *Et lumen oculorum meorum & ipſum non eſt mecum.* ſcilicet interius. Pſal. *Apprehenderunt me iniquitates meæ, & non potui, vt viderem.* Satis cæcus eſt, qui ita ponit pedem in luto: ſicut in mundo, & plano. Trẽ. *Errauerunt cæci in plateis, polluti ſunt ſanguine.*

Tren. 4.

Prouer. 1

Tertiò propter noxiorum appetitionem. Prouerb. *Vſquequò paruuli diligitis infantiã? & ſtulti quæ ſibi ſunt noxia, appetunt.*

Quartò propter ſtultorum inſipiditatem. infirmi non ſapiunt corporalia cibaria, nec peccatores ſpiritualia. Aug. *Impius dulcedinem Dei non ſentit; quia de febre iniquitatis palatum cordis amiſit.*

Quintò propter frequẽtem Dei offenſionem. Grego. *Iuſto Dei iudicio Deus cor peccatoris obnubilat: vt merito præcedentis peccati in alia cadat.* Citius cadit homo in infirmitatẽ, quam habuit.

Sextò videndum eſt, quomodo ſanentur infirmitates ſpirituales. Sicut corporales infirmitates per diuerſa remedia de conſilio medicorum curã tur: ſic ſpiritualis infirmitas de conſilio ſcriptorũ. Igitur infirmitas poteſt ſanari

Per emplaſtrum.
Per ſudorem.
Per balneum.
Per uomitum.
Per dietam.
Per reſecationem.
Per vnctionem.
Per minutionem.
Per medicinam.

Primò per emplaſtrum. & ſic ſanatur ſpiritualis infirmus per emplaſtrum, quod eſt verbũ Dei. Emplaſtrum trahit dolorem à corpore. ſic verbũ Dei peccatum ab anima. Iſã. *Iuſtum eſt, vt ſuper uicus Ezechiæ regis cathaplasmarent maſſam ficuum*. Quod dulcedinem Dei ſignificat. quod tantæ efficaciæ eſt, quòd ſanat omnem infirmitatem ſpiritualem, vt habetur: ỹ. de verbo Dei. Iſa. 38.

Secundò per ſudorem humectatiuum: qui humorem noxium expellit à corpore. Sic ſanatur anima per timorem Dei, & pœnæ æternæ. Eccleſ. *Timor Domini foras expellit peccatum*. Ber. *Praui humores, mali mores*. Prouerb. *Time Deum, & recede à malo*. Sanitas quippe in umbelico tuo erit. per vmbelicum, quod adhæret materno vtero, carnalis Eccl. 1. Proue. 3.

concupiſcentia deſignatur, Sanitas ergò in vmbi-
Proue. 8. lico eſt, quando per timorem Dei concupiſcētia carnalis expellitus, vel deprimitur. Prouerb. *Timor Domini odit malum.* Sed de contrario conqueri
Ezec. 6. tur Dominus. Ezech. *In die ortus tui non eſt præciſus vmbilicus tuus.* ideſt carnalis concupiſcentia.

Tertiò per lotionē, vel balneū lauatiuū. Ideo dictum eſt Namaan Syro. 3. Reg. *Vade, & lauare ſe-*
Reg. 5. *pties in Iordaue: & recipiet ſanitatem caro tua.* Sic ſanatur homo ſpiritualiter per lacrimarum effuſio
Pſal. 6. num in cōfeſſione. Pſal. *Miſerere mei domine: quoniā infirmus ſum.* Glo. Reatu peccatorum infirmatur anima. *Sana me Domine; quoniam conturbata ſunt omnia oſſa mea.* glo. Mens mea turbata eſt ad pœnitē
Pſal. 59. tiam. Pſal. *Comouiſti terram.* ſcilicet cordis mei, & conturbaſti eam ad pœnitentiam. ſana contritiones eius, qui ſanas contritos corde.

Ecclеſ. 31. Quartò per vomitum euacuatiuum, ideſt per cōfeſſionem. Eccl. *Si coactus fueris in edendo multa.* (ideſt in congregando multa peccata) *Surge è medio, & uome per confeſſionem.* ſcilicet vt mortiferum venenum, & refrigerabit te, & non adijciet corpori tuo infirmitatem. Iob *Nunquid qui non amat iu-*
Iob. 34. *dicium, ſanari poteſt?* Qui ſanari deſiderat, neceſſe eſt, vt vulnus detegat. vnde dictū eſt leproſis, qui
Luc. 18. petebant ſanitatem. Luc. *Ite, oſtendite vos ſacerdotibus.* & dum irent, ſanati ſunt.

Quintus modus ſanandi eſt per dietam extenuatiuam, quā Deus iniungit. & hæc duplex. ſ

Abſti-

Abſtinentia peccatorum.

Obſeruatio præceptorum.

Prima dieta, quam Deus iniungit, eſt abſtinentia peccatorum. de qua ad Theſſ. *Abſtinete vos ab omni fornicatione*. vt ſup. habes in cap. de Abſtinentia. Theſ. 4.

Secunda eſt obſeruantia præceptorum. Mat. *Hoc fac, & viues*. Hiero. *Si quis ſermonem meum ſeruauerit, mortem non guſtabit in æternum*. Sed quia hãc dietam Adam non ſeruauit, ipſe cum tota ſua progenie mortem incurrit. Gen. *Quacunque hora comederis, morte morieris*. Sic moriuntur ſpiritualiter, q diuina præcepta non cuſtodiunt. Matth. 19. Gen. 2.

Tertiam dietam iniungit ſacerdos. & hæc eſt abſtinentia à cibo, vt habes ſup. ibid.

Sextus modus per reſecationem afflictiuã putridorum. ſic ſanatur homo per tribulationem. vn de Iob. *Increpationem Domine ne reprobes*. quia ipſe uulnerat, & medetur: percutit, & manus eius ſanabunt. Deut. *Percutiam, & ego ſanabo*. ideſt de tribulatione. Iob. 5. Deu. 13.

Septimus modus ſanandi per unctionem, ideſt orationem, quæ mentem linit. Math. *Ungebat oleo multos ægros, & ſanabantur*. Pſal. *Domine clamaui ad te. & ſanaſti me*. Ecc. *Fili in tua infirmitate ne deſpicias teipſum: ſed ora Dominum, & ſanabit te*. Mat. 6. Pſal. 26. Eccl. 18.

Octauus per minutionem alleuiatiuam, ideſt per eleemoſinarum largitionem. ad altitudinem cœli aſcendere non poteris oneratus: alleuia er-

go ſarcinam tuam, dando pauperibus bona tua.
Luc. 6. Luc. *Quod ſupereſt, date eleemoſinam, & ecce omnia munda ſunt vobis.* Iſa. Iſa. *Frange eſurienti panem,&c.* ſequitur. *Tunc erumpet, quaſi mane lumen tuum: & ſanitas tua citius orietur.*

Vltimò datur medicina, quæ eſt omnium infirmitatū ſpiritualium ſanatiua, & hæc eſt charitas. Eccl. 24. Sanat ergo charitas omnes languores; quia operit multitudinem peccatorum. Eccl. *Medicina omnium in feſtinatione nebulæ*. Nebula ardorem ſolis contemperat. ſic charitas tribulationem, & pœnalitatem. Cuicunque amaritudini fuerit admixtus amor Dei, ſtatim dulceſcit. Amor autem Dei omnia facit dulcia, etiam mortem. Auguſt. *Amanti nihil difficile eſt*. Charitas in omnibus ponit ſaporem. Vnde D. Ambroſius quoque vocat infirmitatem officinam virtutis.

De Inuidia.

Inuidia eſt triſtitia de bonis alienis. ſicut inuidentia eſt ægritudo ſuſcepta propter alterius res ſecundas. Inuidia, quæ eſt peſtis animæ, à Diabolo introducta, iuxta illud. *Inuidia Diaboli mors introiuit in orbem terrarum.*

De melioratione alterius deterior fit.
De profectu alterius annihilatur.
De lætitia alterius tabeſcit.
De pinguedine proximi marceſcit.

De

De ſanitate propinqui infirmatur.
De vita alterius moritur.

Primò de melioratione proximi deterior fit. Aug. *Inuidia eſt dolor alienæ felicitatis. & de bono dolet, & de malo gaudet, vt Diabolus.* Inuidi enim ſunt ſocij Diaboli in lucro, & in damno. quia, quando Diabolus lucratur, gaudent: ſed quando perdit, dolent: & damnum, & lucrum eius ſuum reputant. Sap. *Inuidia Diaboli mors introiuit in orbem terrarum.* Imitantur autem eum qui ſunt ex parte eius. Sap.3.

Secundò de profectu alterius deficit, & cõſummitur. eſt enim ignis agreſtis, qui in aquis, ſcilicet gratiarũ, ardet, & ſe ipſum cõſummit: ſicut ignis ligna. eſt enim vitium venenoſum; habet enim venenum in corde. Eſt etiam ſicut aranea. quicquid ſugit, vertitur in venenum, & alios ſuo veneno inficit detrahẽdo; immo medicinalia (vt bona opera) fiunt ei venenoſa. de qua medicina moritur. Aug. *Sciendum, quòd cum per omne vitium antiqui hoſtis venenum humano cordi infunditur, in zelo inuidiæ tota viſcera ſua ſerpens concutit.*

Tertiò de lætitia tabeſcit, & lucem bonorum operum obſcurat. ſunt enim ſicut noctuæ, non valentes lucem bonorũ operum videre. ſimiles Hely, qui non poterat videre lucernam, donec extingueretur. Greg. *Mens inuidi, cum de alieno bono affligitur, quaſi de radio ſolis obſcuratur. Ita corruptus eſt, vt fœtentia ei redoleant, & redolentia fœteant: & amara ſint dulcia, & dulcia amara. Væ qui dicunt bonum*

malum, & malum bonum, ponentes lucem tenebras, & tenebras lucem, &c.

Quartò de pinguedine alterius marceſcit. vnde carmen illud Poetæ.

Inuidus alterius rebus marceſcit opimis.

Eſt enim velut uermis, qui naſcitur de ligno, vel veſte: & poſt illud, vnde natus eſt, corrodit, & conſumit. Prouerb. *Putredo oſsium inuidia.*

Prou. 14. Quintò de ſanitate alterius infirmatur. Magna ſtultitia. de alieno vulnere vult vulnus ſuum ſanare. Sanitatem quærit in aliena infirmitate: bonū in alieno malo. quod idem eſt, ac ſi in igne quærret aquam, & in ſpinis vuas, & in tribulis ficus. Aug. *De aliena pœna quærit ſibi medicina medicamentum, & acquirit grande tormentum.* Inuidia eſt ægritudo animi ex felicitate alterius proueniens.

Iob. 5. Sextò de vita moritur. Iob. *Paruulum occidit inuidia.* vt Cayn Abel. Gen. 2. glo. Niſi inferior eſſet, de bono alterius nō doleret. Alia glo. Paruus eſt, qui terrena diligit: magnus qui æterna. paruus ergo occiditur: quia nullus hac peſte moritur, niſi qui terrena appetit. De inuidia habes Gen. 4. de Cain occidente Abelem fratrē ſuum Gen. 30. Rachael ſterilis ſorori ſuæ facundæ inuidit.

Num. 11.	1. Reg. 18.
2. Reg. 17	Luc. 15.
Gen. 37.	2. Mac. 14.

Infer-

De Inferno.

INfernus dicitur, quia inferius iacet, & eſt locus horridus, & pęnalis, in quo peccatorũ animæ ſepeliũtur. Sed videndum

De eius aſſertione.
De ipſius conditione, &
De eius meditatione.

Circa aſſertionem eius ſciendum, quòd Diabolus multum nititur extinguere fidem inferni: vt ſic hominem excæcatum facilius ducat illuc per viam peccatorum, dum non refugit pœnam, quã non credit: ſecundùm quem modum ſolet duci latro velatis oculis ad patibulum. Exemplum de Sedechia. Reg. qui exæcatus à Nabuchodonoſor ductus eſt in Babilonem. Sed multis rationibus, & exemplis poſſet oſtendi infernum eſſe. cuius ratio eſſe poteſt. Magnificentia regalis requirit, ꝙ Rex habeat palatia pulchra propter bonos: & carceres propter malos. Rex verò gloriæ magnificatus ſuper omnes reges terræ habet Palatium ſpatioſum, in quo boni delitiãtur, quod eſt cœlum: & carcerem habet tenebroſum pro malis, qui eſt infernus, in quo mali torquentur. 2. Reg. vlt.

Item Deus adeo eſt iuſtus, quòd in regno ſuo nihil relinquit impunitum. Iob. *Deus inultum aliquid abire non patitur.* Sed videmus multos perditos homines mori impœnitentes: nec hic puniuntur; ergo alibi punientur. locus igitur iſtius puni- Iob. 34.

tionis erit infernus.

Item lex terrena requirit, quòd aliqui propter ſuas culpas deferantur in exilium perpetuum. ſic Deus in exilium perpetuum mittit impœnitẽtes. quod eſt infernus.

Item iuſtitia Eccleſiaſtica ſeparat aliquos perpetuò à conſortio fidelium : & in ſepultura ſepelit eorum cadauera extra alia corpora fidelium, ſcilicet in loco vili. ergo iuſtitia diuina, quæ maior eſt, nonne ſeparabit aliquas indignas animas à conſortio Sanctorum, eas in loco vili collocando:& in exilio inferni transferendo? Luc. *Mortuus eſt diues, & ſepultus eſt in inferno.* Luc. 16.

Secundò de conditione inferni. ſciẽdum, quòd ibi erit pœnarum diuerſitas, multiplicitas, & perpetuitas. Pſal. *Ignis, ſulphur, & ſpiritus procellarum pars calicis eorum.* Si pars eorum calicis erit talis. quid de toto? Gre. *In inferno erit frigus intolerabile: ignis inextinguibilis: vermis immortalis. fœtor intolerabilis tenebræ palpabiles: flagella cædentium: horrida viſio Dæmonum: confuſio peccatorum: deſperatio omnium bonorum:* ſepulti ergo in loco tanto triſtitiæ erunt Pſal. 10.

In timore continuo.

In dolore permaximo.

In labore perpetuo.

Erit eis que de peccatis omiſsis confuſio.

Primò erunt in timore cõtinuo. Iob. *Terrebunt eum vndique formidines.* Greg. *In temporalibus cum pœna infligitur, timor quieſcit. Apud inferos pænæ infli-* Iob. 18.

ctio timoris eſt augmentatio.

Secundò erunt in dolore permaximo. Iob. *Omnis dolor irruet ſuper eum.* Si dolor partus irruẽs in mulierem eam ita affligit. quid erit de illis, ſuper quos irruet omnis dolor? Si homo non poteſt ſuſtinere modicum ignem per horam in extremo digiti: quantus erit dolor, quando interius, & exterius ardebit? Iſa. *Torſiones interius, & dolores exterius tenebunt: quaſi parturientes dolebunt.* Iob. 20. Iſa. 13.

Tertiò erunt in perpetuo labore, nec leuiationem accipiẽt de labore ſuo. Beda ſuper illud Iob. *In inferno nulla eſt redemptio. Non credat errore deceptus, quòd aliquo pretio redimendus ſit apud inferos: nec doloris mitigatio. Vnde ſine fine laborabunt.* Pſal. *Laborabit in æternum, & viuet adhuc in finem.* Et hoc eſt, quia nolunt modò laborare, ſed quieſcere, & diuitijs affluere, facientes feſtum ante vigiliam. ſicut mare, quod à cauſſa intrinſeca ſemper eſt inquietum. Iſa. *Cor impij, quaſi mare feruens, quod quieſcere non poteſt.* Iob. 16. Pſal. 38. Iſa. 58.

Quartò erit eis ibi de peccatis commiſsis confuſio. Ierem. *Quomodo confunditur fur, quando deprehenditur: ita & tu confunderis.* Probabile eſt, quòd in inferno erunt aliqua ſigna damnationis eorũ. ſicut furi appenduntur ſigna furti, vt cunctis palam fiant. Tren. *Conuolutæ ſunt,* (ſcilicet peccata mea) *& impoſitæ collo meo.* vt ſcilicet videantur ab omnibus. Iere. 58. Tren. 1.

Secundò erit ibi pœnarum acerbitas. & hoc

multis de cauſis,ſcilicet ex fletu, et ſtridore dentium: ex plāctu: ex deſiderio mortis: ex manducatione linguarum: & ex blaſphemia conditoris. Quæ omnia patent ex ſcripturis ſancti. Greg. *Hoc ſuſpicari nō potuit, quot hic cruciatibus deditus inuenit.* Aduertendum eſt, quāta erit afflictio, vbi tot pœnæ, & tam acerbæ concurrunt: cum vnica pœna in preſenti tantùm affligat hominem: quòd vix poteſt pęnam, quamuis modicam, ſuſtinere. Itē ſi febris (quæ ad tempus aliquantulum quieſcit) tantum affligit hominem: quantò magis illa afflictio

Ier. 16. continua, & ſine aliqua requie? Iere. *Seruietis dijs alienis, qui non dabunt vobis requiem die, ac nocte.* hæc conſideratio videtur Dauid conuertiſſe, vt dicitur in Pſal. *Quantas oſtendiſti mihi tribulationes multas, & malas: et conuerſus viuificabis me &c.*

Item aggrauat etiam pœnam illam
Horribilis Dæmonum viſio.
Eorum multiplex mala conditio.

Pſal. 20. Viſio Dæmonum horribilis aggrauat damnatorum pœnam. Iob. *Vadent, & venient ſuper eum horribiles.* Exēplum in Dialo. de illo, qui vidit Dæmones ante ſe, quocunque ſe uertebat, cum moreretur. Et, cum non poſſet euadere, cœpit clamare. Inducias vſque mane. ſed non habuit. Item tiranni mundi ſi ſic afflixerunt martyres, quid erit de Dæmonibus? qui incomparabiliter ſunt po-

Iob. 20. tentiores, & crudeliores in pœnis. Iob. *Non eſt poteſtas in terra, quæ ei valeat comparari.* Eccle. *Sunt*

ſpiri-

ſpiritus ad vindictam creati: & in tempore conſummationis effundent virtutem, & furorem eius, qui fecit illos.

Aggrauant etiam pœnam damnatorum malæ conditiones circa corpora eorum. erunt enim

Deformia.
Debilia, &
Nuda.

Erunt corpora damnatorum deformia ad intuendùm. Auguſt. *Si ignis iſte corporalis omnia corpora lucida, & decora deturpat, & denigrat: quantò* m*agis ille ignis infernalis turpis, & obſcurus?* Exemplum de igne S. Antonij. Ioel. *Omnes vultus redigentur in olla*. Erunt debilia ad reſiſtendum. Iob. *Conſumet brachia eius primogenita mors.* ideſt fortitudinem, quæ conſiſtit in brachijs. *Erũt nuda ad confundendum.* ideſt ad eorum confuſionem. Nau. *Oſtendam gentibus nuditatem tuam.* Ioel. 2. Iob 18. Nau 3. Iſa. 33.

Tertiò erit ibi pœnarũ æternitas. Iſa. *Quis habitabit ex uobis cum ardoribus ſempiternis?* Grego. *Erit miſeris mors ſine morte, defectus ſine defectu.* q̃a mors ibi ſemper incipit: & defectus deficere neſcit. Si præparetur alicui lectus mollis, & ſuauis: & diceretur ei, quòd oporteret eum iacere in lecto illo per uiginti annos: ita ꝙ ꝓ nulla neceſsitate de illo reſurgeret: nullo modo (credo) ſe velle obligare, nec facere poſſe, diceret. Et qũo poterit eſſe in inferno per infinita ſecula ſeculorum? vbi ſubtus eũ ſternetur tinea: & operimentum eius erunt ver-

mes:& lectus eius ignis?vt dicitur.Iſa. *Hic domus Dædali,cuius facilis eſt ingreſſus.* ſed negatur egreſſus,ſecundùm quòd ſcribit Iſa.34. *Congregabuntur in lacum,& claudentur ibi in carcere.*Propone tibi lapidem in mare deiectum,qui nunquam rediturus abijt. Apoc. *Suſtulit angelus lapidem molarem grandem,& proiecit in mare,dicens.hoc impetu mittetur* Babilon *in infernum.*Item nullus libenter daret pignus pretioſum,quod creditori ad ſecuritatem datur,pro uili,& modico pretio, vt redimi non poſſet.quanta ergo ſtultitia eſt illuc animam ſuã tam pretioſam obligare pro modica delectatione peccati,vnde exire non poſſet. vbi ignis nõ extinguetur,& vermis non morietur? Iob. *Luet quæ fecit omnia:nec tamen conſummetur.*Salamandra,quę ab igne tota ſuccẽditur,& non conſummitur:ſed ibi viuit: de ferro,quod totum incẽditur ab igne: nec propter hoc conſummitur.

Apoc.16.

Iob.9.

Circa meditationem tormẽtorum inferni:Notandum,quòd hæc meditatio eſt vtilis valde.quia inducit peccatores ad pœnitendam, & Diabolo reſiſtendum:ad carnem deprimendum: ad delitias effugiendas:& ad bene operandum. Facit ergo hæc conſideratio contra Diabolum bene pugnare.

Carnem mactare.
Mundanam delectationem conculcare.
A mala via reuocare.
Et ad bonum excitare.

Pri-

Primò facit contra Diabolum viriliter pugnare. Omnis enim conſiderans, quòd ſi victus fuerit ab eo, ducet illum ad illa tormenta: pugnabit melius, ne deuincatur. Cum diabolus tentaret D. Antonium de peccato, prædictas rememorãs pęnas, eidem opponebat. & tandem Diabolus ĩ ſpetie pueri paruuli Aethiopis nigerrimi apparẽs, & ad pedes eius prouolutus, ſe uictum ab eo cõfeſſus eſt.

Secundò valet. quia facit carnem mactare. ſicut enim baculus, qui igni apponit, conſummitur in eo cortex: ita neceſſe eſt, vt conſummatĩ carnalitas, & petulantia eius, qui frequenter inferni pęnas mente reuoluit. *Si enim aſsidua mortis meditatio carnis eſt afflictio*, vt dicitur. Ecc. Quantò magis meditatio ignis æterni? Eccl. 12.

Tertiò facit delectationem mundanam deſpicere, & conculcare. Exemplum in vitis. S. Patrum. Dixit quidam ſenex. Nutrix, quando vult puerũ ablactare, & à dulcedine lactis auertere, ponit aliquid amarum in mamilla: quod ſentiens puer à mamilla extrahitur. ſic & tu amaritudinem inferni delectationibus mundanis apponas, & retraheris ab eis. Iob. *Nunquid guſtare poterit quis: quod guſtatum affert mortem æternam?* Iob. 16.

Quartò facit à mala via reuocare, & ad bonũ redire. Reuocare à mala via eſt viam perditionis deſerere, qua itur per peccatum. & ad bonã viam redire eſt ad pœnitẽtiam fructuoſam pernenire.

Pſal.118. Pſal. *Cogitaui vias meas, quæ malæ erant: & conuerti pedes meos.* (ideſt affectus) *in teſtimonia tua*. Ideò
Iob.10. Iob. *Dimitte me, vt paululum plangam per pœnitentiam dolorem meum.* (ideſt peccatum) *antequàm vadam, &c.* Sicut quidam magus, qui nolebat audire ſermones, ne conuerteretur ad pœnitentiam.

Quintò facit ad bonum excitari, & pigritiam deſerere. Exemplum in vitis. S. Patrum. Dixit frater ſeni. Quid faciam; quia ſedens in ſella patior accidiam. Reſpondit ſenex. Nondum vidiſti futura tormenta, quia ſi illa vidiſſes. poſuiſſes in corde tuo. & ſi eſſet ſella tua tota plena vermibus, vſque ad collum, ſuſtineres patienter: & nõ accidiareris. Propterea dicitur in Pſal. *Conuertantur peccatores in infernum.*
Pſal. 6. ſcilicet per meditationem, vt illuc ſe transferant, & conſiderent, & paueant. Pœna infernalis eſt horribilis, & interminabilis. horribilis quidem ob abſentiam omnis boni, et propter præſentiam omnis mali. eſt quoque interminabilis; quia perpetuò duratura.

Habes de hac pœna.

Iob. 10.	Pſal. 48.
Iſa. 65.	Matt. 8.
Luc. 13.	Deut. 32.
Iob. 24.	Eſ. 30.
Ierem. 9.	Malachiæ. 4.
Matt. 13.	Apoc. 18.

De

De Inſtabilitate.

INſtabilitas eſt mutatio loci, vel propoſiti. Quatuor faciunt hominem inſtabilem.

Stultitiæ cæcitas.

Peccati fœditas.

Impatientiæ feritas.

Præſumpta ſecuritas.

Primum eſt ſtultitię cæcitas. Omnis enim ſtultus inſtabilis eſt, iuxta Sap. verbũ. *Stultus, vt luna, mutatur de cogitatione in cogitationem: de deſiderio in deſiderium.* Prouer. *Cor ſtultorum diſsimile erit.* Seneca *Ante omnia cura, vt conſulas tibi. obſerua, vt eadem velis hodie, quæ heri. mutatio etenim voluntaria indicat animã vacare, atque alibi apparere, prout tulit ventus.* Idem. *Quid eſt ſapientia?* & reſpondet, idem velle, & nolle. ſtulto nihil conſtat, nihil diu placet. Prov. 16.

Secundũ eſt peccati fæditas. Cor enim peccatoris eſt ſicut pila, quæ in ludo puerorũ depellitur de alio ad alium. Sic peccator de vno peccato ad aliud currit. De quo conqueritur Dominus per Ieremiam dicentem. *Peccatum peccauit Hieruſalem; propterea inſtabilis facta eſt.* Ideo dictum eſt propoſito illius templi. Iſa. *Ponam te quaſi pilam in terram latam, & ſpatioſam.* Cor igitur peccatoris eſt ſicut Iſa. 22.

Pila in ludo puerorum.

Sicut pinaca in cacumine turris.

Auis in cauea

Panis ſoli,& vento expoſitus.

Primò eſt tale cor ſicut pila, vt hic immediate. ſecundò eſt ſicut gallus ſupra pinaculum templi, qui cuilibet vento ſe vertit. ſic homo, qui cuilibet tentationi cedit.
Iob.27. Iob. *Tollet eos ventus vrens, & aufert de loco ſuo.* paleam tollit ventus, non granum. & poma putrida, & vermiculoſa citò cadunt de arbore à modico agitata vento: ſed ſana bene ſe tenẽt.
Iob.21. Iob. *Erunt ſicut palea à facie venti: & ſicut fauilla, quam turbo diſpergit.*

Tertiò eſt ſicut auis in cauea. qui quieſcere nõ poteſt: ſed ſemper currit per gabiolã, modò huc,
Ier.14. modò illuc. Ier. *Hæc dicit Dominus populo huic, qui dilexit mouere pedes ſuos: & non quieuit, & domino non placuit.* Sene. *Ecce vagaris: & de loco ad locum inquietaris.* Aegri animi eſt iſta iactatio.

Quartò eſt ſicus panis, qui de arca ad feneſtram poſitus, à venditore ſoli, & veto, & luto poſitus facilius, & citius denigratur, & deſiccatur. Sic ſeſſiones in oſtijs, & feneſtris, & collocutiones inutiles in cordibus religioſorum. conſueuerunt grauare, & humorem deuotionis auferre. Illi verò, qui in clauſtro cordis ſui ſe tenent, iuxta verbum Iſa. & à vento ſe abſcondunt, & cœlant à turbine, & tempeſtate rumorum ſecularium, & conſolationum) ſunt ſicut panis in arca conſeruatus. qui teneritudinem, & humorẽ deuotionis facilius retinent, quàm illi, qui paſcũt ventũ, & paſcuntur à vento inanis glorię: & exſuf

flantur,

flantur,& exſiccantur. Ideò dicit Apoſt. ad Heb. *Quòd optimum eſt gratia ſtabilire cor.* Heb. 12.

Tertium eſt impatientiæ feritas. Omnis enim impatiens inſtabilis eſt, vt dicit Boet. in lib. de Cō ſolat. *Quis eſt tam felix, qui, cum dederit impatientiæ manus, ſtatum ſuum non oporteat mutare?*

Quartum eſt præſumpta ſecuritas, quæ eſt defectus timoris. timor enim reddit hominem ſtabilem. Sicut lapides ſuppoſiti aſſeribus ſuper tecta cuſtodiunt eas, ne à uento moueantur. Eccleſ. *Timor Domini ſuper omnia ſuperpoſuit ſe.* Vnde ſicut anchora tenet nauem, ne mergatur: ita timor tenet cor ſtabile. Greg. *Anchora mentis pondus timoris.* Et ſicut timor bonus facit hominem ſtabilē: ſic timor malus facit eum inſtabilem: & timor mundanus, vel humanus talis nunquam quieſcit. Iob. *Sonitus terroris ſemper in auribus eius: & cum pax ſit, ſemper inſidias ſuſpicatur.* Eccl. 28. Iob. 15.

De Ira.

IRa ſecundùm Hugonis ſententiam, eſt irrationabilis perturbatio mentis.

Ira multa mala facit homini, nempe quia

Ipſum excæcat,

Ab omni bono priuat.

Omnia mala prouocat.

Primò ira excæcat hominem. & hæc dicitur ſubita ira, & eſt in hominibus, qui facilè iraſcuntur,

iraſcuntur,& inflámantur. & tunc omne id aperiunt, quod in corde habét. hanc iram Horatius appellat tortam,cum ait

Secretumque teges,qui es vino tortus,& ira.

Iob. *Caligauit ab indignatione oculus meus*. Item ſi-
Iob.17. cut in aqua turbata non reſultat imago:nec oculus turbatus clarè videre poteſt. ſic homo turba-
Pſal.31. rus nec ſe,nec Deum cognoſcit.Pſal. *Turbatus eſt in ira oculus meus*. Cæca eſt ira, & ſæpe nō ſinit cernere quæ apertisſima ſunt,& præcepta ſæpe obſcurat. Diabolus facit ſicut piſcator, qui turbat aquam,vt piſces non videntes naſſam, intrēt. ſic Diabolus turbat hominem,vt peccatum non cognoſcēs adimpleat.Sopho.1.*Tribulabo homines.& ambulabunt vt cæci*. Item Diabolus ſimilis eſt coruo,qui quando venit ad cadauer,primò currit ad oculum. ſic Diabolus primò excæcat hominem per iram,ſciens,quòd poſtea poterit eum præcipitare de facili in foueam peccati.Pſ. *Supercecidit*
Pſal 57. *ignis,& non viderunt ſolem*. Hæc aſsimilatur tonitruo ,quod ſubitò magnum ſonitum facit. aſsimilatur quoque ſtuppæ,& pulueri machinarum, vbi paruo, & modico igne fit maximus ſonitus.

Secundò ab omni bono priuat, auferendo ei
Proue 19. ſpiritualia, & temporalia. Proueb. *Qui impatiens eſt,ſuſtinebit damnum*.ſcilcet bonorum omniū. Nota,quòd iracundus eſt ſicut homo,cui domus c[...]buritur:tūc in veſperis diues eſt,& mane nihil h[...]bet; quia ignis omnia ſibi abſtulit.Ita bona ſpir[...]

tualia perdidit homo iracundus ad ſibilum vnius verbi, dum in iram, vel odium cadit. Eccle. *Væ eis, qui perdiderunt ſuſtinentiam*. Item eſt velut olla nimium ignem habẽs; quæ ebulliendo, emittit quicquid in ea eſt. Prouerb. *Cor ſtultorum ebullit ſtultitiam:* quia quicquid ſentit in corde, profert ore. Eccl 2. Proue. 15.

Tertiò omnia mala prouocat. Prouerb. *Vir iracundus prouocat rixas*. glo. Iãnua vitiorum eſt iracundia. qua clauſa, virtutibus interius dabitur requies. qua aperta, ad omne facinus armabitur iratus animus. Prou. *Qui ad indignandum facilis eſt, erit ad peccatum procliuior.* Calidi complexione aguntur ſubita ira, & facilè iraſcũtur; quia ſanguis citò circundat cor eorum. Multum enim per irã dominatur Diabolus in hómine. Non enim timet hõ iratus facere quicquid Diabolus præcipit. non parcit filio, non ſeruo, non vxori; quin proijciatur in ignem, vel in aquam. Prouerb. *Expedit magis occurrere vrſæ, captis catulis, quàm fatuo confidenti in ſtultitiam ſuam.* Itẽ in exercitu Diaboli eſt incẽdiaria ferẽs ignẽ ante ſe. hõ em̃ iracũdus eſt velut ſerpens ignem vomens ex ore, exurens omnes, qui ſunt iuxtà ſe. Prouerb. *Vir iracundus prouocat rixas.* Item eſt ſicut ferrum ignitum, vrens omne, quod tangit. Et ſicut lignum ſpinoſum; quod pungit amplectentes ſe. Sed licèt homo amet omnes arbores, quæ ſunt in orto ſuo: ſpinoſas tamen declinat, ne lacerent eum. Sic (licèt omnes amandi ſint) familiaritas tamẽ iracundorum declinan Proue. 3. Proue. 29. Prouer. 17 Prouer. 3. Eccl. 16

da. Ideò dicitur Eccleſ. *Noli eſſe ſocius homini iracundo.*

De ira habes.

Iob. 5.	Prou. 12.
Ecc. 27.	Pſal. 4.
Prou. 15.	Iob. 36.
Prou. 22.	Ecc. 7.
Ecc. 20.	Matt. 5.
Rom. 12.	Exo. 4.
Num. 11.	Dan. 14.
Deut. 11.	

De Luxuria.

LVxuria maximum malum eſt, & generaliter omnem inordinatam concupiſcentiam oſtẽdit, quando quis eſt ſolutus in voluptates.

Luxuria eſt ignis. De qua dicitur Iob. *Ignis vſq; ad conſumptionem deuorans, & omnia eradicans.* Húc ignem non ſuccendit Dominus: ſed Diabolus. ſicut faber, quando non poteſt ducere ferrum ad voluntatem ſuam, ponit illud in ignem. & tãtum ſufflat, donec ſit calidum. & tunc ducit ad libitũ ſuum. Sic Diabolus, quando non poteſt aliquem ducere ad peccatum, calefacit eum igne luxuriæ: vt ſic poſsit eum flectere ad peccatum.

Cuius octo ſunt filiæ.

Cæcitas mentis.
Inconſideratio.
Inconſtantia.
Præcipitatio.
Amor ſui.
Odium Dei.
Affectus præſentis ſeculi.
Horror, ſeu deſperatio futuri.

His machinis inuadit Diabolus vitam noſtrã, atque eam ſubuertere nititur. Vnde ad peccandũ carnem accendit. Iſa. *Creaui fabrum ſufflantem in igne pruinas: & proferentem vas in opus ſuum.* Succenditur iſte ignis flatu florum, ideſt ſuggeſtione vetularum. quæ ſunt quaſi follis Diaboli ad accendendum ignem luxuriæ. Ierem. *Ollam ſuccenſam video.* Ideſt vetulam nigram. Olla enim (quantuncunque alba) ſi ad ignem ponatur frequenter, denigratur. Sic anima per luxuriæ frequentiam. Tren. *Denigrata eſt facies eorum ſuper carbones.* Ecce peccati demonſtratio. Olla enim bulliens, ſi non haberet niſi vnum granum fabæ, eum ſupraponeret, & monſtraret. Sic luxurioſi luxuriam cohibere non poſſunt, quin ſaliat per os

Turpiter loquendo.
Et cantando.
Per tactum, &
Per ornatum.

Sicut de domo incenſa exit ignis per feneſtras. Accenditur iſte ignis flatu oris, ideſt ſuggeſtione Diaboli. Iob. *Flatus illius prunas ardere facit.* Item accenditur iſte ignis colloquijs mulierum, & familiaritate. Eccl. *Colloquium illius, quaſi ignis exardeſcet.* Murilegus iuxta ignem albam pellem comburit. Et papillio iuxta candelam volitans ſe comburit. Sic homo circa mulierem ſedens. Nulla ſecuritas fœno, vel ſtupę eſt, iuxta ignem eſſe: ſic nec homini iuxta mulierem. Iſa. *Omnis caro fœnum.* Item nix (licèt frigida) tamen iuxta ignem liqueſcit. virginitas colloquijs, & familiaritate mulierũ perit. Item ferrum durum, & frigidum ab igne cõuertitur in molliciem, & quaſi ignis efficitur. Sic ferreas mentes libido domat. Hiero. *Flammigero igne percutit mulier hominis conſcientiam.* Item iſte ignis accenditur ex appoſitione combuſtibilium, ideſt lignorum, vel olei, vel picis. ſic ignis luxurię ex appoſitione ciborum, & potuum. Quilibet .n. cibus delicatus, vel ciphus vini eſt quoddam incẽtiuum luxuriæ. Non videntur habere bonam voluntatem extinguendi ignem illum, qui bonos bolos, & fortia vina frequentant. Sicut nec videtur habere bonam voluntatem extinguendi domum incenſam, qui oleum, & ligna in ignem proijceret. Venter enim, & genitalia vicina ſunt. Hiero. *Venter vino æſtuans citò ſpumat in libidinem.*

Iob.40.
Eccleſ. 9.
Iſa.9.
Hiero.

Secundò accenditur iſte ignis ex ſufflatione cantus.

Tertiò acceditur per contactum. Ex duobus enim lapidibus inuicem colliſis, erit ignis. Et qd mirum, ſi ex tactu viri, & mulieris exit ignis luxuriæ, & concupiſcentiæ? Item murus licet non comburatur à candela iuxta ſe poſita: tamen denigratur. Hieron. *Si cum viris fœminæ habitent, viſcarium Diaboli non decrit.*

Quartò acceditur per ornatum. Sicut enim raptores, & prædones, quando volunt vnam villam comburere, ponunt ignem in vna domo, & per illam aliæ ſuccenduntur. ſic Diabolus ignem luxuriæ ponit in una ioculatrice. Quære ſup. in cap. de ioculatricibus. Heu iudices veſtri caperent cōbuſtores domorum. & comburentes animas, immo templum Dei non capiunt. Pſal. *Incenderunt igni Sanctuarium Dei, &c.* Videretur infidelis, qui templum ſuccēderet materiale, vel violaret. quantò magis qui combureret, & violaret templum Dei ſpirituale? audi Apoſtol. Corinth. *Templum Dei ſanctum quod eſtis vos.* Si quis templum Dei violauerit, diſperdet illum Deus. Nota, quòd luxuria eſt Diaboli, ſcilicet Pſal. 73. 1. Cor. 3.

Fouea ad peccatores præcipitandum.
Laqueus ad capiendum.
Hamus ad decipiendum.
Venenum ad toxicandum.
Gladius ad occidendum.

Primò eſt fouea ad præcipitandum. Sunt enim quidam, qui Diabolum iuuant ad capiendum ſe-

ipſos; quia ſcienter iuxta foueam vadunt, in quã
Prou. 24. Diabolus vult eos præcipitare. Prouerb. *Fouea profunda eſt meretrix*. Sed qui in foueam cadunt, non, quando volunt, exeunt. ſic piſcis de naſſa.
Oſeæ. 5 Oſeæ. *Non dabunt cogitationes ſuas, vt reuertantur ad Dominum.* quia ſpiritus fornicationis in medio eorum. Sequitur. *Inſidiatur in via quaſi leo.* Inſidiantes in via, quæ ducit Romam, non ſunt toleran-di. Sic nec inſidiantes in via paradiſi. Sequitur. *Vt ſi quos incautos inuenerit, interficiat.* Nõ ſuſtinerẽt iudices latrones, qui homines diſpoliarent, & occiderent. & ſuſtinent meretrices, quæ occidũt animam, & ſpoliant gratuitis.

Secundò eſt laqueus ad capiendum, vel muſcipula Diaboli. Voluptas luxuriæ eſt quaſi eſca in muſcipula muribus expoſita: glutinum, ſiue viſcus in ligno poſitum ad capiendum aues: & ſicut pedica abſcondita ſub folio: & ſicut laqueus ſub grano.
Pſal 141. Pſal. *In via, in qua ambulabam, abſconderunt laqueum mihi*. Et in Prouerb. *Vincula ſunt ma-*
Prou 7. *nus illius, quòd quicquid tenet, ita fortiter tenet, quòd vix poteſt euadere.*

Tertiò eſt ſicut hamus ſub cibo. Eccleſ. *Quo-*
Eccl. 9. *modo capiuntur piſces hamo, & aues laqueo. ſic capiuntur homines in tempore malo.*

Quartò eſt ſicut venenum cibo admixtum. Auguſt. *Omne ſem narium voluptatis, venenum puta*. Prouerb. *Ingreditur blandè: ſed in fine mordebit,*
Prou. 16. *vt coluber: & ſicut regulus, venena diffundet.*

Quintò eſt gladius ad interficiendum. Hiero. *Gladius igneus ſpecies mulieris*. Hunc gladium Diabolus cordi tuo applicat, quando prauam cogitationem immittit. & hunc gladium cordi tuo impingis, quando peccato conſentis. In gladium irruis, quando peccatum opere imples, vt Saul, qui ſuper gladium ſuum irruens, mortuus eſt. hunc gladium emit ad ſe occidendum, qui dat mulieri, vt ei conſentiat. Non eſt ſecurum homini ſedere iuxta hoſtem ſuum, habentem mortis gladium, id eſt mulierem.

Peccatum luxuriæ videtur eſſe præcipua cauſa, quare Deus diluuio deleuerit mundum. Ge. 6.

Habes quoque.

Gen. 38.
2. Reg. 16.
Iud. 19.
Tob. 6.
Luc. 14.

De Mendacio.

Mendacium eſt falſa vocis ſignificatio cum intentione fallendi. Vnde & mentiri eſt contra mentem ire, ſiue verum, ſiue falſum aſſerat.

Mendacium eſt vituperabile, & Diabolicũ peccatum. Homo igitur mendax ſimilis eſt Diabolo

Ioa.7. imitatione. Ioan. *Vos ex patre Diabolo eſtis: & deſideria patris veſtri vultis facere.* ſcilicet mentiri; quia qui loquitur mendacium, ex Diabolo eſt, quia mendax eſt, & pater ipſius mendacij

Propter immundiciam, quia inquinat.
Propter iniuſtitiam, quia falſificat.
Propter animæ periculum; quia trucidat.
Propter interiorem oculum, quia excęcat.

Primò eſt vituperabile peccatum mēdacij, & periculoſum. Inquinat autem id, quod magis indecens eſt eſſe immūdū. Si aliquis os ſuū apertū haberet muſcis, & alijs imūdicijs: vt quæcūq; vellent ibi intrare, permitteret, & nidificare: os eius abominabile hominibus eſſet. Sic os mēdax abominabile eſt Deo; cùm immundicia mendacij multò magis diſpliceat Deo, quàm hominibus immundicia muſcarum, & ſimilium rerum immundarum. Prouerb. *Abominatio Domino labia mē-* Prouer.12
dacia.

Secundò eſt vituperabile propter iniuſtitiam; quia falſificat. facit enim hominem falſum. Quantum enim præualet denarius verus denario falſo, tantum præualet homo verax homini falſo, & mēdaci. Vnus denarius bonus plus valet, quàm centum falſis. Sic vnus homo verax valet pluſquàm centum mendaces. Magna ſtultitia. volunt omnes homines denarios ſuos eſſe veros, & bonos (ita tēporalia iſtà magni facimus) & tamen ſalutem animæ ita negligimus. *Cor impiorum pro nihilo.* Itē fal- Proue. 10.

ſa moneta repellitur, & comburitur. ſic mẽdaces non recipiuntur in cœlo: ſed cõburentur in inferno cum Dęmonibus.

Tertiò vituperabile eſt, & damnoſum propter animæ periculum; quia interficit. Mendacium eſt quóddam venenum tantæ potentię, quòd in ipſo ore exiſtens, interficit hominem. Sap. *Os, quod mentitur, occidit animam.* Pſal. *Perdes omnes, qui loquuntur mendacium.* Sap. 1. Pſal. 5.

Quartò eſt vituperabile, & damnoſum propter interiorem oculum, quem excæcat. Talibus illudit Diabolus, ſicut cæci in ludo ſtultorum. Sed illi miſeri uulnera non attendunt; ſed quod inde reportant: & magno ſtipendio illud emunt. Sic mendaces uulnera peccatorum de mendacio non ſentiunt, niſi lucrum temporale; quia pro certo in ludo cæcorum fuerunt. excæcauit enim illos malitia eorum. Sap. *Ipſi enim contra ſę inſidiantur, et moliuntur fraudes contra animam ſuam.* Exod. cap. 23. Sap. 2.

Habes de mendacio.

Iob. 13.	Prou. 6.
Zach. 8.	Eph. 4.
2. Par. 18.	Iſ. 28.
1. Tim. 4.	Gen. 3.
Prou. 11.	Ecc. 2.

Primum mendacium fuit à ſerpente prolatũ.

1. Reg. 22.	3. Reg. 21.
Heſt. 3.	2. Mach. 5.
Iudit. 4.	

De Murmuratione.

MVrmurare eſt de aliquo bono facto male loqui, illi detrahendo.

Murmurans de cibo, vel potu, deficit ĩ pricipio belli ſpiritualis. quod eſt contra gulam, vt dicit
Mat 4. glo. ſuper Math. 4. *Niſi prius gula refrænetur, fruſtra contra alia vitia laboratur*. Talis in primo conflictu dicit malum verbum, ſcilicet victus ab vna ancilla, ſcilicet carne. quod eſt magna vilitas. Hiero. *Nihil vilius, quàm à carne vinci*. Vnde quando cantatur de viro iuſto. *Ecce hõ ſine querela*. verus Dei cultor. De iſto poſſet dici. Ecce homo plenus que
Ro. 16. rela, ventris ſui cultor. ad Rom. *Chriſto domino non ſeruiunt, ſed ſuo ventri.*

Secundò oſtendunt ſe vacuos à gratia, dum murmur reſonat ĩ eis, & querimonia. Vaſa enim vacua percuſſa reſonant: non plena; quia corde tacito mens bene conſcia conſeruat patientiam.
Eccl. 10. Eccles. *Vir prudens, & diſciplinatus non murmurabit correptus*. Olla vacua ad ignem poſita crepat, & magnum ſonitum reddit. plena non. Eccleſ. *Va-*
Eccl. 27. *ſa figuli probat fornax. & homines iuſtos tentatio tribulationis*. Item murmurans eſt quaſi rota currus non bene vncta unctione gratiæ. & ideo murmurat, ſicut rota. Eccleſ. *Præcordia fatui, quaſi ro-*
Eccl. 33. *ta currus*. qui ſcilicet fœnum portat, & murmurat. Talis intromittit ſe de hoc, quod ad ipſum non pertinet, ſcilicet de ſeipſo, cuius ſeruus non

eſt,

eſt, ſed Dei. Ioa. *Quid ad te?* (ſcilicet de teipſo) *tu me ſequere.* Iſte vult auctoritate propria ſibi diſpenſare de cruce ſua contra omnia iura. Ber. *Suſpecta eſt mihi tui ipſius diſpenſatio. & vereor tibi illud ſub tegmine, & nouæ tuæ diſcretionis à prouidentia carnis, quæ mors eſt.* Duæ ranæ ĩ ſtagno vno maiorem tumultum faciunt, q̃ cẽtum magni piſces. ſic duo miſeri, quàm centum boni. Peiores canes ſemper latrant: ſed nobiles tacent. Aug. *Mos eſt imbecillium canum, quantò minus valent, plus latrare.* Sap. 1. *Cuſtodite vos à murmuratione, quæ nihil prodeſt.* eſt enim querela cum impatientia in his, quæ homo deberet patienter ferre. Habes de murmuratione. — Ioan ult.

Num. 11.	Iudic. 8.
Sap. 1.	Tren. 3.
Exod. 16.	Pſal. 58.
Luc. 5.	Ioan. 6.

De Negligentia.

NEgligentia eſt omisſio, vel contemptus, quãdo homo non curat, ſi illud, quod debet facere, vtrùm bene fiat, vel malè. De tali dicitur Leuit. *Maledictus, qui facit mandata Dei negligenter.* Quia tunc eſt mortale peccatum, quando prætermittitur actus de neceſsitate ſalutis, vel circunſtantia eius. ad hoc enim deducitur pecator, vt ſe — Leuit. 9.

negligat: & minorem curam habeat de ſe, quàm de alia quacunque re. vide, cupidus, quàm diligens eſt circa dolium ſuum, ne vinum effudat, quàm curioſè circuit dolia ſua: & ex omni parte bene obturat. ſenſus autem ſuos non obturat. etſi dona ſpiritualia effluẽt, non curat. Gratiæ enim fatuorum non effundentur. *Negligentia* (ait Gre.) *ſæpe de virtute facit peccatum*. Item ſi linteamina, vel veſtes ſordidauerit, de eorum ablutione ſollicitus eſt: ſed de ſordibus animæ non curat, ſecundùm illud. *Qui in ſordibus, eſt ſordeſcat adhuc*. Si quid expenderit homo, ſcripto commendat: ſed de actibus animæ non curat. Prouerb. *Impius cum venit in profundo vitiorum, contemnit*. Vnde colligitur negligentiam magnum eſſe peccatum. ſicut enim terra diu inculta ſpinis, & vepribus plena, de difficili colitur: ita difficilè exuitur negligens negligentia ſua.

De Ocio.

OCium eſt, cùm quis quiete neceſſaria ſaluti corporis accepta, uacat ab aliquo opere ſpirituali, vel corporali. & eſt ocioſitas filia accidiæ Ocioſus locum facit Diabolo in ſe. In occupato autem non habet Diabolus locum; quia res perfectè occupata, non eſt capax alterius rei. Ideo dicit Hiero. *Exerceamini ſemper, vt non detis locum Diabolo*. Nota, quòd ocioſus aſsimilatur.

Signo expoſito ſagittis ſagittariorum.

Caſtro expoſito periculis inimicorum.

Cloacæ receptaculo omnium ſordidorum.

Primò aſſimilatur ocioſus ſigno expoſito ſagittis, & ictibus ſagittariorum. poteſt enim à Demonibus vndique ſagittari. & pôt dicere illud Tren. *Tendit arcum ſuum, & poſuit me quaſi ſignum ad ſagittam.* Sed occupatio eſt quaſi clipeus contra ſagittas Diaboli. Eccl. *Super ſcutum potentis, ideſt viriliter optantis, aduerſus inimicum tuum pugnabis.* Tren.3. Eccl.29.

Secundò asſimilatur caſtro ſine muro, & clauſura expoſito periculis inimicorum. Ideò de facili capitur. Ezeh. *Aſcendam ad terram ſine muro: & veniam ad quieſcentes, habitanteſq; ſecurè.* Iob. *Quaſi rupto muro, & aperta ianua verborum irruerunt ſuper me.* Homo verò occupatus bonis operibus eſt quaſi clauſtrum bene clauſum, & firmatum. Aug. *Non facilè capitur à tentatore, qui bono vacat exercitio.* Ezec. 28.

Tertiò asſimilatur cloacæ fœtidæ, receptaculo ſordidorum omnium, & ſordium. Greg. *Omnium tentationum, & malarum cogitationum ſentina eſt ocium.* Terra enim ex quiete, & ocio ꝓfert malas herbas, & pungitiuas. Sic homo ocioſus punctiones vitiorum. Prouerb. *Per agrum pigri hominis tranſiui, & per vineam viri ſtulti: & ecce totum replẽuerunt vrticæ: & operuerunt ſuper faciem eius ſpinæ.* Ideſt punctiones vitiorum carnalium, & terrenorum. Vnde ocioſitas eſt magiſtra malitiæ; quia multa mala docuit ocioſitas. Ocium enim vitia Proue. 24.

nutrit

nutrit, & meritum negligit. & eſt ocioſus quaſi mollis culcitra, in qua Diabolus libẽter quieſcit. Eſt etiam mater nugarum, nouerca virtutum, vt ait Bern. Item ocioſus eſt velut homo mortuus; quia ſicut mortuus non valet operari. Seneca. *Ocium ſine litteris, mors viui hominis eſt ſepultura*.

Dicitur etiam, quòd ocioſi ſunt velut arbores autumnales infructuoſæ bis mortuæ. arbor in autumno plantata, quando debuit facere fructũ, exſiccatur. Tales ſunt illi, qui in articulo mortis volunt facere pœnitentiam. Iſti quærunt medicinam nimis tardè, quando iam non poſſunt ſumere, cum tamen ſcriptum ſit Eccl. *Ante languorem adhibe medicinam*. Item ocioſitas multum damnificat hominem. Si quis haberet vineam, ex qua poſſet colligere centum dolia uini, ſtultus reputaretur, & multum damnificaret ſe, ſi ex negligentia colendi eam fructum amitteret. Fructum autem, quem homo in ſe colligeret, ſi ſe diligenter excoleret, præualeret vino vnius regni. Ideo dicit Seneca. *Turpiſsima iactura eſt, quæ per negligentiam fit.* Habes de ocio multa in ſacris literis, quæ reduci poſſunt ad loca communia pro formandis ſacris concionibus.

Eccle. 18.

Exod. 5.
2. Reg. 11.
Ecc. 33.
Ezech. 16.

Matth.

Matt.13.
1.Tim.5.
Matt.20.

De Odio.

ODiũ eſt ira inueterata: vel eſt ira ex pluribus cauſsis collecta diuturno tẽpore perſeuerãs. & differt odium ab inuidia; quia odium in bruto rum natura comperitur.

Odium, ſicut dicitur vulgariter. Qui non dat quod amat, non accipit ille, quod optat. vnde qui non dat pro Deo quod amat in hac vita, quod cupit, non accipit in futuro. Qui autem, quod amat hic, pro Deo exponit, in futuro accipiet, qđ optauerit. Io. *Qui odit animam ſuam in hoc mundo, in vitam æternã cuſtodit eam.* Nota, quòd anima, ideſt vita carnalis oditur bene, vel malè. Malè oditur, cum propter laborem, vel paupertatem, vel aliquod infortunium tædet aliquem vitæ ſuæ: & deſiderat mortem, cum tamen dicatur Cor. *Nemo carnem ſuam odio habuit.* Sapientem enim non tædet commodum ſuum facere, & profectum. vnde ſtrenuos milites non tædet tempus bellorum, vel tirociniorum. immo vellent, quòd aliud tempus non eſſet; quia ibi ſciunt, ſe laudem quæſituros, & gloriam. Et certè aduerſitatem patientes apud Deum laudem, & gloriam magnam acquirunt. Ideò dicit Pſal. *Si exurgat aduerſum me prælium: in hoc ego ſperabo.* Præterea infirmos non tædet

Ioa.11.
Cor.7.
Pſal.26.

tēpus, quod ſuæ infirmitati confertur. libenter enim ſuſtinent emplaſtra mordacia, & amara: ex quibus recuperare ſe nouerint ſanitatem. Et certè ex tribulationibus corporalibus recuperatur frequenter ſanitas mentis. Iob. *Ipſe vulnerat, & medetur: percutit, & manus eius ſanabunt*. Grego. *Percutit carnem, & ſanat mentem.* Præterea mercata, & nundinæ non tædent cupidos mercatores; quia ibi plus, quam alijs temporibus acquirunt, & lucrant. Et certè patientes diuitias ſpirituales acquirunt. Prouerb. *Benedictio Domini* (.i. tribulatio) *qua Deus debet benedici, diuites facit*. glo. Hic virtutibus, & in futuro omnibus bonis: & nō ſociabitur eis afflictio; & ſi modò ſocietur. Cardi enim, & vrticæ grana in campo ſociantur. Sed cū ponuntur in horreo, ſocietas ſeparatur. Apo. *Abſterget Deus omnem lachrymam, &c.* Bene autem dicitur anima, vel vita carnalis, cum vſque ad interemptionem vitiorum, & mortificationem perſequitur, & non mortificatur. Luc. *Qui non odit patrem, & matrem, &c.* gl. In omni arte diſcipuli magiſtrum imitantur. Nota, quòd debet homo odire animam, ideſt vitam ſuam quadrupliciter, ſcilicet.

Iob. 5.
Prouer. 10.
Apoc. 9.
Luc. 9.

- Vt agricola granum.
- Vt pugnator clipeum.
- Vt miles equum.
- Vt ægri languidum membrum.

Primò vt agricola granum, qui magis vult ipſum

ſum ad tempus perdere in terra:& ventis, & tẽpe ſtatibus exponere, q̃ in horreo reſeruare. Si.n. illud tantum amaret, quod in horreo reſeruaret, fructum non faceret: ſed putreſceret,& corrumperetur. Sic qui tantum amat carnem ſuam, vt qui vult eam in quiete,& delicijs reſeruare: & non ie iunijs,& laboribus vult eam exponere. nihil enim ex ea, niſi peccatum, & corruptionem, habebit. Math. *Qui vult animam ſuam ſaluam facere, perdet eam. Qui autem perdiderit animam ſuam in hoc mundo, in vitam æternam cuſtodit eam.* ideſt inueniet eam in in futuro.glo. Quaſi dicat, agricola, frumentum ſi ſeruas, perdis. ſi ſeminas, renouas. Ideò Ioan. *Niſi granum frumenti cadens in terra mortuum fuerit, multum fructum affert.* Terra, quæ quieſcit,& non colitur, non, niſi herbas nociuas, producit: & cum bene colitur, vix bonas apportat. Prouer. *Qui operatur terram ſuam* (ideſt carnem laboribus, & ieiunijs) *ſaciabitur panibus.* Qui autem ſequitur ocium, in egeſtate erit.

Matth. 16.

Ioa. 12.

Prouer. 18

Secundò debet odire homo animam, ideſt carnem ſuam, vt pugnator clipeum. pugnator autem diligit clipeum,& carum habet: ſed non tantum, quòd non opponat ictibus, vt corpus ſeruetur illæſum. Sic caro aduerſitatibus,& periculis exponenda eſt, vt anima ſeruetur illæſa, & indemnis. Act. *Vincula, & tribulationes reſolutionis meæ manẽt.* ideſt expectãt, dicit Paulus. *ſed nihil horum vereor, nec facio animam meam.* ideſt carnem, pretioſiorem,

Act. 20.

quàm me,ideſt quàm animam meam.Cum enim quis in tantum aſtringitur,quòd in mare oportet merces proijcere:vel perſonas ſubmergi, merces exponuntur.Et in bello manus enſi exponitur, vt caput ſeruetur illæſum; quia mortuo merces non proſunt:nec manus, capite abſciſſo. ſic cum quis ad hoc deuenit, quòd oportet vel animæ habere detrimentum,debet carnem, & diuitias exponere:ſicut ſerpens,qui caudam exponit, & corpus, vt caput,ideſt vita,ſeruetur.Mat. *Eſtote prudentes, ſicut ſerpentes.* Diuitiæ enim corpori mortuo,ideſt animæ damnatæ non proſunt. Matth. *Quid enim prodeſt homini,ſi vniuerſum mundum lucretur, animæ verò ſuæ detrimentum patiatur?*

Mat.5.

Mat.11

Tertiò vt ſtrenuus miles equum bonum. Miles autem non odit equum,ſed habet ipſum valde carum.& tamen quando eſt in bello, vrget eũ calcaribus,& non parcit ei.imò morti, & perditioni ipſum exponit, vt faciat pulchrum ictum, vnde laudem,& gloriam acquirat:& maximè, cum ſeruit domino nobili,& largo, à quo meliorem ſe recipere ſperat. Sic caro exponenda eſt ieiunijs, & orationibus,& huiuſmodi.nec debemus dimittere propter timorem carnis noſtræ;cum à Deo in iudicio meliorem carnem recepturi ſimus. Vnde 1.Machab. *Adoleſcens membra perditioni exponens, ſic ait.E cœlo iſta poſsideo. ſed propter Dei legem ipſa deſpicio;quoniam ab ipſo me ea recepturum ſpero.*

Mac.7.

Quartò debet odiri ſicut membrum infirmũ.

ęger autem amat membrum ſuum, quamuis infirmum. ſed exponit illud, pro ſanitate recuperanda, combuſtioni, & ſectioni. ſi enim membrũ tantum amaret, quòd non ferro, nec igne tangi permitteret: ipſum ex toto perderet, ſi non permitteret igne, vel ferro putredinem remoueri. ſic caro odienda eſt, vt ferro pœnitentiæ, & igne tribulationis vitia reſecentur: alioquin finaliter deperiret. Ioan. *Qui amat animam ſuam in hoc mundo* (ideſt carnem, vt nec igne pœnitentiæ, nec ferro aduerſitatis vitia reſecentur) perdet eam, ſcilicet finaliter in inferno. Granum enim vt conteratur, & à palea ſeparetur, ſub flagello ponitẽ. & equus morbidus ferro, & igne cruciatur. Sic debet fieri de carne. vnde dicit glo. ſuper illud Luc. *Qui verò odit animam ſuam, &c.* dicit glo. bene odimus animam, cum eius carnalibus deſiderijs nõ acquieſcimus. Gal. *Qui Chriſti ſunt, carnem ſuam crucifixerũt cum vitijs, & concupiſcentijs.* Nota, quòd illi, qui ducti humano timore magis eligũt malũ animæ, quàm corporis, ſimiles ſunt ruſtico, qui eundo ad forũ, portat ſotulares in collo ſuo, magis eligens lædere pedes, quàm ſotulares. Item ſimiles ſunt militi intranti ciuitatem quandam. qui, cum audiſſet, quòd erant duo hoſpitia. vnum, in quo equus malè tractabatur: ſed dominus bene. aliud, in quo equus bene, & dominus malè. elegit ſecundum, timens magis de equo ſuo, quàm de ſeipſo. Non ſic Eleazarus ille fecit, qui magis elegit ſuſtinere

Ioa. 12.

Luc. 14.

Gal. 6.

mortem amariſsimam, quàm comedere de carni
2. Mac.6. bus porcinis, vt dicitur. 2. Mach.

De Odio.

ODium eſt inueterata ira. Vbi odium, ibi charitas eſſe non poteſt. vndę Iſid. *A regno Dei ſe ſeparant, qui ſemetipſos charitate diſſociant.* Non hominem, ſed vitia odio habenda; quia per odium.

Generatur diuerſitas diſcordiæ, animam inquietantis.

Priuatur nobilitas diuinę gratiæ, animam viuificantis.

Obtenebratur claritas ſapientiæ, animam illuſtrantis.

Primò igitur generatur diuerſitas diſcordię animam inquietantis. Prou. *Odium ſuſcitat rixas. &c.* (Proue. 10.) Magna inſania odientis, qui vult ſe occidere, vt aſinum ſui hoſtis occidere poſsit. ſi enim expectaret dominum, plenè vindicaret eum, hoſtē eius infernali patibulo affligendo. vnde Prouerb. *Non dicas malum pro malo: expecta Dominum, & liberabit te.* (Proue. 14.) Sed nolunt dimittere paruum debitum, vt eis dimittatur magnum. Si aliquis deberet centum talenta: & ei deberentur centum ſolidi. ſtultus eſſet, ſi nollet dimittere paruum debitum, vt magnum ei dimitteretur. Sic ſunt illi, qui paruam iniuriam ſibi factam nolunt dimittere proximo, vt

eis dimittantur peccata ſua à Deo. Exemplum de ſeruo nequam Math. Grego. *Aliis per ieiunia, grauesq; pœnitentias peccata dimittuntur, ſi non memineris quod tibi factum eſt.* Anaſt. *Si non dimittis iniuriã, quæ tibi facta eſt, non orationem pro te facis: ſed maledictionem pro te inducis.* Matt. 18.

Secundò priuatur nobilitas diuinæ gratiæ, animam viuificantis. Ioa. *Qui non diligit, manet in morte, & ſui homicida eſt.* Si aliquis haberet fratrẽ ſuũ inſanum, qui alapam ei daret, vel conuicium diceret, & ob hoc ſe occideret, ipſe plus de eo dolere deberet, quod frater inſanus ei faceret, quàm de eo, quod ab eo ſuſtineret. ſic qui iniuriam patitur, magis dolere debet de peccato iniuriantis ſe, quàm de iniuria ſibi illata: ſicut Dominus docet Luc. dans nobis exemplum. *Pater ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt.* ſtultus eſſet, qui, cum aliquis auferret ſibi aliquid, ipſe in vindictã eius proijceret reliquum. ideſt malitia proximi, & ſuperbia abſtulit ſibi terram: & ipſe aufert ſibi cœlum. de uno damno facit duo, imò multa. Seneca. *Ridiculum eſt odio nocentis innocentiam perdere.* Sed quidam reputant vilitatem, & dedecus non vindicare ſe. ſed potius dedecus eſt, & uilitas vindicare ſe. potius honor eſt, ſi te nõ vindices. Prouerb. *Honor eſt homini, cum ſeparat ſe à contentionibus.* Omnes autem ſtulti miſcentur contumelijs. Sufficiat ergo tibi vindicari potuiſſe. ſcito enim honeſtum, & maius genus vincendi, ignoſcere. Si aliqs

Ioa. 3.

Luc. 23.

Proue. 20.

interfeciſſet patrem,& matrem alicuius, haberet eum odio:quantò magis debemus odire peccatū, quod interfecit omnes de parētela noſtra?& eos, qui remanſerunt,interficiet?Iniquos igitur, ideſt peccata,odio habeamus,non homines.

Ioa. 3. Tertiò per odium obtenebratur claritas ſapiē tiæ,animam illuſtrantis. 1. Ioan. *Qui odit fratrem ſuum,homicida eſt.* Et ſcitis, quia omnis homicida non habet vitam æternam in ſe manentem. Non debet aliquis indignari,ſi aliquis eum impugnat: ſed ſibi potius iraſci debet, qui ab eo non cauit. velut cæcus eſt homo iratus,vt dicitur Iob.*Caliga uit ab indignatione oculus meus.*Cato.*Ira impedit animum,ne poſsit cernere verum.* Vnde magna ſtultitia eſt odire illum,qui aurum,& argētum,& lapides pretioſos ſibi proijcit.Tibi coronam fabricat,qui malum,vel contumeliam tibi facit,vel dicit.Pſal. *Supra dorſum meum fabricauerunt peccatores*.mihi co ronam,& eis pœnam.Vnde qui ſe vindicat de pſecutione, videtur malum pro bono reddere: & ideò malum ei veniet.Prouerb.*Qui reddit mala pro bonis,non malum de domo eius.*

Iob.17.

Pſal. 128.

Proue. 20.

Gen.27.	3.Reg.22.
Prou. 14.	Amos.5.
Matt.24.	1.Ioan.3.

De Peccato.

PEccatum eſt actus deuians ab ordine debiti finis contra regulam naturæ rationis.

Pec-

Peccatum multa mala facit homini, quæ deberent eum retrahere à peccato. Quia videlicet

Hominem liberum ſeruum facit.
Ad amarum finem deducit.
Multiplex deceptio.
Mala damnificatio.
Excæcat hominem.
Inducit prauam conſuetudinem.
Imponit onus graue.

Primum malum, quod peccatum inducit, eſt; quia liberum ſeruum facit. Et cuius? Diaboli. Ioa. *Qui facit peccatum, ſeruus eſt peccati.* Itaque ſeruus non facit quod vult: ſed quod dominus eius. Sic peccator non facit, quod vult, ſed quod Diabolus. Pet. *A quo quiſque ſuperatus eſt, eius & ſeruus eſt.* Dicunt naturales. Ex quo ceruus victus eſt ab alio ceruo, nunquam poſtea ei reſiſtit. ſed quãdo occurrit ei, quaſi dominum eum reputans, caput inclinat, & cornua, in ſignũ ſubiectionis, & ſeruitutis. ſic & mulier ſemel oppreſſa ab amatore ſuo poſt ei non reſiſtit: ſed ſequitur eum vbique. ſic homo iuſtus à Diabolo per conſenſum ei poſtea nõ reſiſtit. Item in poteſtate hominis eſt aliquando facere regem, vel prælatum, quem vult: ſed poſtquam factus eſt, non eſt in eius poteſtate, eum de regno expellere. Ro. *An neſcitis cui exhibuiſtis vos ſeruos ad obediendum ei, & ſerui eſtis ſiue peccati ad mortem: ſiue obeditionis ad iuſtitiam.* Vnde ſicut ſer-

Ioa. 8.
1. Pet. 2.
Rom. 3.

uus non poteſt de ſeruitute domini recedere, quã do vult. ſic nec homo à peccato. Item nauis per ſe deſcendit: ſed non per ſe aſcendere poteſt. ſic homo per ſe deſcendit ad malum. ſed non per ſe aſcendit ad bonum. Oſeæ. *Perditio tua ex te ò Iſrael: immo ex me auxilium tuum.* Similiter nauis, fracto timone, non quò vult, ducitur. ſed quò ventus ducit eam. Sic homo, qui eſt in peccato, perdito auxilio Dei, non quod vult, agit: ſed quod Diabolus vult. Apo. Quod volo, hoc ago. Tren. *Abierunt abſque fortitudine ante faciem ſubſequentis.*

Oſeę. 13.

Tren. 1.

Secundum malum eſt, quòd ad amarum finẽ ducit. Pro. *Nouiſsima illius amara,* quaſi abſinthiũ. Piſces nutriti in mari, propter nutrimentum maris reputant mare dulce: cum tamen ſit amarum. Sic peccatores nutriti in peccatis peccata dulcia reputant, cum tamen aliter ſit. Iſa. *Væ qui dicunt bonum malum, & malum bonum, &c.* ponẽtes amarũ in dulce, & dulce in amarũ. Iſti ſunt ſimiles cuidã ſtulto: qui, cum audiret commendari falconẽ domini ſui, quòd valde bonus eſſet, accepit eum furtim, & occidit, & comedit. Et cum omnes de domo plangerent, & commendarent, neſcientes, qd de eo factum eſſet. reſpondit ſtultus, dicens, quòd non dicerent verum; quia nunquam comederat tam amaras carnes. Attende ò peccator; quia nũquam tam amarum cibum comediſti, ſicut peccatum; quia guſtatum affert mortem. Gen. *Vide quam malum, & amarum eſt, te dereliquiſſe dominum*

Proue. 5.

Iſa. 5.

Gen. 5.

Deum tuum.

Tertium eſt multiplex deceptio, & ſtultitia peccatoris. Magna enim ſtultitia, & deceptio eſt, ſciẽter comedere mortiferum corpori, ſicut dicitur in Iob. *An guſtare poterit quis, quod guſtatum affert mortem?* Multi tamen auidè mortiferum animæ hauriunt, ideſt delectationes carnales venenoſas. Auguſt. *Omne ſeminarium voluptatis venenum puta.* Apoc. *Multi mortui ſunt de aquis*.i. delectationibus mundi; quia amarę factæ ſunt, ſcilicet poſt mortem. Item nullus ſciẽnter gladium, quo occideretur, quæreret: multi tamen peccatum, quo anima occiditur, proprijs laboribus quærunt. Sap. *Iniuſtitia mortis eſt acquiſitio*. ideſt p hãc acquiritur mors. Impij autem manibus, & verbis accerſierunt illã: & æſtimantes illam amicam, defluxerunt, & ſponſionem poſuerunt ad illam: quoniam digni ſunt morte, qui ſunt ex parte illius. Item nullus ſcienter iniret pactum, & ſocietatem cum illo, qui eum bonis omnibus ſpoliaret: & ad vltimum eum occideret. hoc facit peccatum homini: multi tamen pactum, & ſocietatem habent cum eo. de quibus dicitur Iſa. *Pepigimus fœdus cum morte: & cum inferno fecimus pactum.* O quàm damnoſum eſt cum tali aduerſario fœdus inire: qui oculum dextrum eruit, ideſt amorem Dei, & cognitionem ſpiritualium. Vnde 1. Reg. *Dixit Naas* (qui interpretatur ſerpens. & ſignificat Diabolum.) *In hoc feriam pactum vobiſcum, vt eruam vobis oculos dextros,* ideſt

Apoc. 8. Sap. 1. Iſa. 28. Reg. 11.

co-

cognitionem ſpiritualium. Item nullus ſcienter ſe in laqueum inimici proijceret. Quod facit miſer homo, cum peccat. Prouerb. *Iniquitates ſuæ capiũt impium*. Aug. *Qui peccatum peccato addit, quaſi funem nectit, vnde ligatur*. Tamen aues, & piſces nõ in eaſdem pedicas, & laqueos, retiaque incidunt.

Proue. 1.

Quartum eſt magna damnificatio. peccatum enim damnificat multum; quia aufert omnia bona gratiæ, & gloriæ. Ec. *Qui in vno peccauerit, multa bona perdit*. Peccator enim eſt ſicut ille, qui ludit ad ſcacos, qui vno ictu, vel tractu non facto: vel malè facto, vel neglecto, totum ludum, & totum lucrum perdit. ſic vno opere malè facto, vel neglecto, totus fructus vitæ noſtræ amittitur, & gratia Dei, & regnum æternum. Ezec. *Si auerterit ſe iuſtus à iuſtitia, & fecerit iniquitatem, omnes iuſtitiæ, quas fecit, non recordabuntur*. Item ſtultus eſſet homo citatus ad iudicium, ſi bonos, & fideles teſtes, quorũ teſtimonio cauſam ſuam poſsit defendere, in medio viæ ſuæ interficeret: & illos, qui contra ſe teſtimonium darent, ſecum duceret. Sic facit peccator, ꝙ bona opa ꝑ peccatũ interimit. Opera.n. bona teſtimonium perhibent pro homine, & mala contra ipſum. Ioan. *Opera, quæ ego facio, ipſa teſtimonium perhibent de me.*

Eccleſ. 9.

Ezech. 18.

Ioa. 10.

Quintum eſt hominis excæcatio. Peccatum.n. excæcat hominem: & tunc ducit eum quò vult. Peccator enim eſt ſicut ille, qui velatis oculis ducitur de loco ad locum, & neſcit quò ducitur, vel

vbi

vbi ſit. Iſa. *Væ nobis, quia peccauimus. Ideò obtenebrati ſunt oculi noſtri, &c.* Sap. *Excæcauit eos malitia illorum, &c.* Item peccator eſt ſicut cæcus, qui cecidit in lutum, qui non videt ſe inquinatum: cum tamen multum ſit deturpatus. Pſal. *Comprehenderunt me iniquitates meæ, & non potui vt viderem.* Itẽ eſt ſicut cæcus, qui ſæpè cadit, & offendit. Tho. *Cæ⟨c⟩bit pater cæcus offendens currere pedibus.* Sextum eſt, quia inducit prauam cõſuetudinem, quę eſt quaſi gutta, & lepra inueterata, quæ vix curatur. Iob. *Oſſa illius implebuntur vitijs adoleſcentiæ ſuæ.* Quia ta⟨l⟩is frequenter recidiuat. Lignum enim extractum ab igne citius incenditur, quàm ſi nunquam fuiſſet. ſic homo expertus peccatum, eſt pronior ad peccandum. Amos. *Facti eſtis quaſi torris extractus de incendio.* Ber. *Experta voluptas libenter repetitur; repetita blanditur; conſuetudo ligat; ratio ſopitur.* Aug. *Dum conſuetudini non reſiſtitur, ſit neceſsitas.* Sap. 1. Pſal. 39. Iob. 20. Amos. 4.

Septimum malum eſt, quia imponit onus graue. Pſal. *Graue grauatæ ſunt ſuper me,* ſcilicet iniquitates meæ. ſed miſer homo nõ ſentit modò onus illud, ſed ſentiet poſtea: ſicut ille, qui trahit onus in aqua, non ſentit benè pondus, donec exierit de aqua. ſic onus peccati non ſentitur bene in aquis delitiarum huius mundi: ſed quando exierit de aqua. i. de mundo (ſcilicet in morte) tunc benè ſentietur. Ideo hic deponenda eſſent peccata, quaſi onera grauiſsima ad infernum trahentia. Ille. n. qui habet magnum onus ſuper collum, non ceſ- Pſal 37.

ſat currere,donec veniat ad locum,vbi debet deponere.Sic debet homo feſtinare adcōfeſsionem, & ibi onus peccati proijcere. Vnde Apoſtolus.
Heb.12. *Deponentes omne pondus,& circunſtans nos peccatū, &c.* Item ille,qui debet portare aliquod onus, tētat prius,quantum ponderat, & quantum portabit,& conſiderat ſtipendium. Sic homo,quando vult peccare,& onus peccati ſibi aſſumere, debet conſiderare prius onus peccati:quoniam tantum ponderat, quòd deſcendentes cum eo in puncto ad inferna deſcendunt. Tantum enim ponderat, quòd neque cœlum,neque firmamentū hora vna potuit ſuſtinere. Lucæ. *Videbā Sathanā ſicut fulgur*
Luc.10. *de cęlo cadentem.* & quandiu portabit?quia fortè ſine ſine.quia neſcit,qui aſſumit,ſi de cetero poterit deponere. Pſal. *Laborabit in æternum, & viuet ad*
Pſal.48. *huc in finem.* Et ſtipendium. Stipendiūm peccati
Ro. 1. eſt mors æterna.Apoſtolus. *Quem fructum habuiſtis,in quibus nunc erubeſcitis?* Nam finis illorū mors eſt.Multum debemus odire peccatum,quod nobis tot mala facit,& patrem noſtrum occidit. Auguſt. *Chriſtus occiditur,vt peccatum deſtruatur.* Si aliquis interfeciſſet patrem,vel matrem alicuius,odiretur ab eo.Quantò magis debemus odire peccatum, quod interfecit omnes de parentela noſtra:& nos,qui remanſimus,impugnare non ceſſat? Pſal. *Iniquitatem.*(ideſt peccatum) *odio ha-*
Pſal. 118. *bui, & abominatus ſum.* 2. Paral. vlti. habes de peccato.

Gen.2.& 3. Ierem.21.
Gen.19. Gen.3.
Gen.4. Exo.10.
3.Reg.11. Pſal.77.
Sap.7.

De Pigritia.

Pigritia habet multos defectus.vnde multa mala ſequuntur hominem pigrum,ſcilicet
- Defectus bonæ operationis.
- Inconſtantia voluntatis.
- Amor voluptatis.
- Timor puſillanimitatis.
- Negligentia in negocijs.
- Priuatio præmiationis.

Primum malum, quod ſequitur hominem pigrum,eſt deſidia,& defectus bonæ operationis. Prouerb. *Abſcondit piger manus ſuas ſub aſcella,et laborat,ſi ad os ſuum eas conuerterit*.Idem. *Deſideria occidunt pigrum,noluerunt quicquam manus eius operari, tota die concupiſcit,& deſiderat*. Homo piger ſimilis eſt caſtro multorum dominorum:inter quos illo,qui remiſſus eſt,totum amittit.alius paullatim aufert ſibi ius ſuum.ſic ſi ſpiritus remiſſus fuerit, caro(quæ aduerſus ſpiritum concupiſcit) quotidie aliquid contra ipſum acquirit. Prouerb. *Manus fortium dominabitur*.quæ autem remiſſa eſt, Prouer 26 Idem.21 Prouer 12

tri-

tributis ſeruiet.

Prou 13. Secundum eſt inconſtantia voluntatis. Prouer. *Vult, & non vult piger.* Talis ligatus eſt vinculis ſtupeis, immo etiam nullis: ſed ſola deſidia ligat eũ.

Prou 27. Prou. Sicut oſtium uertitur in cardine ſuo: ſic piger in lectulo ſuo non poteſt exire. ſed tenetur à ceruicali.

Prou. 21. Tertium eſt amor voluptatis. Prouerb. *Deſideria occidunt pigrum.* Sicut agri proferunt ſpinas, & tribulos, & herbas inutiles, ſi in pace dimittũtur: niſi foſsi, & purgati ſæpe fuerint, & bonis ſeminibus ſeminati. ſic homo ſpinas, & tribulos vitiorũ generat, niſi occupetur utilibus laboribus. Bern.

Prou. 24. *Hæc eſt maledictio Adæ, vt in agro corporis, & cordis noſtri nociua, et inutilia gratuitò, et paſsim proueniãt: vtilia verò, & neceſſaria cum labore.* Prouerb. *Per agrum pigri hominis tranſiui, & per vineam ſtulti: & ecce totum repleuerunt vrticæ: & operuerunt ſuperficiem eius ſpinæ.* ideſt incẽtiua vitiorum carnalium, & ſpiritualium. Tales fructus creſcunt in horto hominis pigri. Item aqua, & veſtis ex quiete corrumpuntur. Vnde uerſus Poetæ.

Prou. 18.

Et capiunt vitium, ni moueantur aquæ.

Proue. 10. Quartum eſt puſillanimitatis. Prouer. *Pigrum eücit timor.* Si bene reſpiceremus, quot, & quantis laboribus, & cruciatibus quotidianis mali merentur cruciatum æternum: ſatis confundi poſſemus, qui adeo pigri ſumus, laborare pro regno æterno. Aug. *O ſi poſſemus homines excitare, & cum*

eis excitari, vt tales eſſemus, amatores vitæ permanētis, quales ſint ipſi vitæ fugientis, cui dictum eſt. Nauiga, ne moriaris, & diſtulit. cui dictū eſt. labora, ne moriaris. Leuia iubet Deus, vt in æternum viuamus: & obe dire negligimus. Item multum poſſet erubeſcere ille, quem ſolus timor deijcit de equo virtutum: qui non eſt, niſi quædam pictura terribilium. Talis vincitur ab hoſte, qui nondum eſt: nec etiam forſitā futurus eſt Sen. *Id tibi præcipio, ne ſis miſer- ante tempus; cum illa, quæ velut eminentia, expauiſti, forſitan nunquam futura ſint.*

Quintum eſt negligentia in negocijs alienis. Prouer. *Sicut acetum dentibus, & fumus oculis.* Sic piger his, qui miſerūt eum. *Dicit piger, leo eſt in via, in medio platearum occidendus ſum.* Proue. 21.

Sextum eſt glorię priuationis: vel priuatio pręmiationis. Prouerb. *Vſque quò piger dormis, quando conſurges?* & dicitur Prou. *Propter frigus piger arare noluit: mendicabit ergo in æſtate, & non dabitur ei.* Prouer. 6. Proue. 20.

Septimum eſt æternæ damnationis. Mat. *Serue male, & piger, ſciebas; quia meto, vbi non ſemino: & congrego, vbi non ſparſi. oportuit ergo te committere pecuniam meam nummularijs.* & ſequitur. *Inutilem ſeruum eijcite in tenebras. Ibi erit fletus, & ſtridor dentium.* De pigritia habes. Mat. 29.

Prouer. 6. Ecc. 4.
Ecc. 40.

De Præſumptione.

PRæſumptio eſt immoderatio ſpei ſupra vires proprias, vel contra iuſtitiam: ſed duplex præ ſumptio aſsignari ſolet, confidentię de diuino ad iutorio. & ſuperbiæ, quæ eſt de proprio ingenio.

Pręſumptio eſt timẽda; quia eſt occaſio ruinę. Dominus enim permittit aliquando viros ſanctos in aliquod manifeſtum, & mortale peccatũ cadere: ne de ſe præſumãt. Aug. *Audeo dicere vnũ, eſſe vtile cadere in aliquod manifeſtum, & apertũ peccatum, vnde ſibi diſpliceant, qui iam ſibi placendo ceciderunt*. Exemplum de Petro, qui vilius cecidit; quia præ ceteris præſumpſit, quãdo dixit. *Si oportuerit me mori tecum, non te negabo*. Aug. *Vbi dixiſtis, ſufficit: ibi defeciſtis. & vbi tibi placuiſti: ibi periſti.*

Mat. 24. Item magna oſtenditur fatuitas præſumentis de ſe exemplis virorum fortium, qui leguntur coruiſ ſe, vt Dauidis, Salomonis, Sanſonis, & de aliis. nemo ſuperbiat. Aug. *Multum infrænis eſt, qui illuc ire contendit, vbi multos corruiſſe videt*. Si homo non poteſt vincere leuem tentationem, nec ſuſtinere modicum verbum, qua temeritate ergo magna præſumit. qui modica non poteſt? Prouer. *Sapiens timet, & declinat à malo: ſtultos tranſilit, & confidit*. Magna ergo fatuitas præſumentis, quòd pręſumit exire à peccato, quando voluerit: cũ tamẽ à caſu in peccata modò cadere non poſſit. Eccl. *Repromiſsio nequiſsima multos perdit*. Homo poſitus

Prouer. 18.

Eccl. 29.

à Deo

à Deo in paradiſo terreſtri, ſtare non potuit. Quo modo ergo in Paradiſo cœleſti ſuis ſe viribus po nere præſumit? Iud. *Præſumentes de ſe, & de ſua vir tute glorianteſ, humilias.* Iud. 6.

De Prodigalitate.

PRodigalitas eſt profligatio ob intemperantiã. Prodigalitas aufert homini ſua. In tribus caſi bus uidetur homo perdere ſua, videlicet

Quando in vaſe pleno ponit.
Quando pro nihilo tribuit.
Quando vaſi fracto infundit.

Primò prodigus in vaſe pleno ponit, quando diuitibus donat. Proſper. *Habentibus dare nihil a- liud eſt, quàm ſua perdere.* Vnde Lucas. *Cùm facis con uiuium, voca pauperes, cæcos, claudos; qui non habent quid retribuant tibi.* Sed econtra prodigus paſcit Diabolum, paſcendo diuites peccatores. reputat honorem, quod eſt dedecus, ſcilicet paſcere por- cos, guloſos, & luxurioſos: ſed dedecus reputat reficere Deum in paupere. et quod ſubtrahit ori Dei, addit ori Diaboli. Luc. *Adhæſit vni ciuium, qui miſit illum in villam, vt paſceret porcos.* Item ipſi sũt oues Diaboli; quia ſingulis annis Diabolus eos ſpoliat, dãdo veſtes eorum membris ſuis, hiſtrio nibus, & peccatoribus. Luc. 14. Luc. 15.

Secundò pro nihilo tribuit, quando pro vana gloria dat. quod nihil eſt. Ioan. *Si ego glorifico me ip* Ioa. 8.

ſum, gloria mea nihil eſt. Sicut aliquis non dicitur largus, ſi ventus veſtem ſuam dilatat. Nullæ arbores dicuntur liberales, ſi ventus fructum earum excutiat. Sic prodigus non dicitur largus; quia ſua confert, ſed ventus vanitatis ei aufert. Oſeas, *Ephraim* (.i. diues) *paſcit ventum, & ſequitur æſtum.* Idem: *Ventum ſeminant, & turbinem metent*, ſcilicet pœnæ æternæ.

Oſeę. 12.

Tertiò. Vaſi fracto infundit; quando dat hiſtrionibus, & malè viuentibus. Eccl. *Benefac humili, & ne dederis impio.* Iſte eſt ſimilis araneæ, quæ texēdo ſe euiſcerat, vt muſcas capiat. ſic prodigus ſe euiſcerat dando ſua: vt muſcas, ideſt uenenoſas laudes capiat. Iſa. *Telas aranearum texuerunt, quæ nihil eis profuerunt.*

Iſa. 61.

De ſeruitio Diaboli.

SEruus dicitur, quòd in bello ſerui non necabantur, ſed viui ſeruabantur. ſed ſerui propriè dicūtur illi, qui vitiis auaritiæ, luxuriæ, ſuperbiæ, & nūmis inſeruiunt. Nam ſeruiunt quidam Diabolo: quidam peccato: quidam Denario. Diabolo enim ſeruiunt, qui ſeruiunt

Gulæ.
Luxuriæ.
Pecuniæ.

Rom. 16. Primi ſeruiunt gulæ. Rom. *Chriſto Domino noſtro*

non ſeruierunt, ſed ſuo ventri. Sene. *Maior ſum, & ad maiora natus, quàm vt fiam mancipium corporis mei.* Cicero in Paradoxis omnes leues, omnes perfidos, omnes denique improbos (licèt ſint reges) ſeruos appellat. Qui ſeruit gulæ, nihil reportat de ſeruitio ſuo, niſi corruptionem. Apoſt. *Qui ſeminat in carne, de carne metet corruptionem.* Stultum eſt ſeminare, vbi quicquid ſeminatur, corrumpitur: & ponere precioſum liquorem in vaſe tali, in quo ſtatim corrumpitur.

Alij ſeruiunt peccato luxuriæ. Ro. *Sicut exhibuiſtis membra veſtra ſeruire immunditiæ.* Glo. peccato luxuriæ. Ita illud peccatum efficit hominem ſeruum, à quo vix poteſt recedere, qui inciderit. Prouer. *Fouea profunda meretrix.* Qui in foueam cadit, non quādo vult, exit. ſicut nec piſcis de naſſa: nec auis de laqueo. Prouerb. *Vincula ſunt manus illius.* Oſeas. *Non dabunt cogitationes ſuas, vt reuertantur ad Dominum, quia ſpiritus fornicationis in medio eorū.* Iſte pro ſeruitio reportat funem, vel ſuſpendium, cum infernum. i. damnationē mortis æternæ. Ro. *Quem fructum habuiſtis in illis, in quibus nunc erubeſcitis? Nam finis illorum mors.*

Ro. 6.

Prou. 24.

Oſeæ. 5.

Alii pecuniæ ſeruiunt, vt auari. Lu. *Non poteſtis ſeruire Deo, & Mamonæ.* Glo. Diuitiis ſeruit, qui cuſtodit eas vt ſeruus. ſed qui ſeruitutis iugū excutit, diſtribuit vt dominus. Iſte de ſeruitio ſuo nihil reportabit in fine. Iob. *Diues cum dormierit, nihil ſecum afferet.* Stultitia magna eſt ſeruire illi, qui in

Luc. 16.

Iob. 27.

fine eiicit eũ nudũ de domo ſua. Ecc. *Sicut egreſſus eſt nudus de vtero matris ſuæ, ſic reuertetur &c.* Sciendum, quòd inutile eſt ſeruire peccato.

Propter difficultatem ſeruitij.
Propter inutilitatem præmij.
Propter officij vilitatem.

Sap. 5. Primò propter difficultatem ſeruitij. Sap. *Laſſati ſumus in via iniquitatis, & perditionis, & ambulauimus vias difficiles: viam autem Domini ignorauimus.* Hiero.16 Hiero. *Seruite dijs alienis, qui non dabunt vobis requiem die, ac nocte.* Stultitia eſt ſeruire tali domino, qui non permittit ſeruos ſuos quieſcere, nec in præſenti, nec in futuro.

Secundò propter inutilitatem præmij, quia qđ lucratur ſeruus, non eſt ſuum, ſed domini. ſic peccator nihil facit meritorium vitæ æternæ. Oſeas. Oſeæ.8. *Comederunt alieni robur eius.* Proue. 5. Prou. *Ne des alieno honorem tuum. &c.*

Tertiò propter vilitatẽ officij. Pſal. *Manus eius in cophino ſeruierunt.* Glo. Cophinus eſt vas, in quo portatur terra. Diabolus vult ſibi ſemper ſeruiri de immunditia. *Peccauerunt ei, & non filij eius in ſordibus.* Ideò filius prodigus ſeruiuit ĩ cuſtodia porcorum. Vnde Amb. Seruit quicunque, vel nu- Luc.16. tu frangitur: vel delectatione irretitur: vel cupiditatibus ducitur: vel mœrore deijcitur. Mala ſeruitus eſt vitioſa, damnoſa, & oneroſa. Habes de ſeruitute Ioan.8. Rom.6. 2. Pet.2. Gen.9. De maledictione Chanaam. Gen.25. de Rebecca, in cuius

vtero duæ gentes fuerunt.

Gen. 47. Prou. 12.
1. Cor. 7. Gen. 31.
Prou. 14. Eph. 6.

De Simonia.

SImonia à quibuſdam appellatur muneralis ambitus. & eſt voluntas vendendi, vel emendi ſpiritualia. Amb. li. de vita beata.

Simoniacus Deum pro pecunia vendit.

De Eccleſia Catholica meretricem facit.

Latrones, & ſacrilegos vicem Domini tenere conſtituit.

Primò ſimoniacus Deum pro pecunia vendit. ille Deum, ſcilicet Chriſtum in ſacramento altaris vendit, dum gratiam Spiritus ſancti vẽdit, pro pecunia celebrando. Quis non multum indignaretur, ſi aliquis vellet eum vendere in foro, ſicut iumentum ſuum? Quanta ergo contumelia Deo fit, quando venalis exponitur ab ijs, à quibus præcipuè debuit honorari?

Secũdò ſimonia procurat, vt Eccleſia, quę eſt ſponſa Chriſti, aliunde grauida ſit, quàm de vero ſponſo: quæ ſcilicet de Spiritu ſancto cõcipere debet. ſed ſimonia facit, quòd concipit de ſpiritu maligno, & Deum facit nutrire filios adulterinos, & filios proprios exhæredat à patrimonio Chriſti, conſtituens hæredes filios Diaboli. Eccleſ. Eccle. 18.

Omnis mulier relinquens virum ſuum, peccabit, ſtatuens hæredes ex alieno matrimonio.

Tertiò latrones, & ſacrilegos facit tenere vicem Domini, quia ſacramenta ſunt illa, contra quæ latrocinium exercent. Abſurdum eſt enim dicere eum, qui furatur calicem, vel capit fructus eccleſię, ſacrilegum, vel furem eſſe, & non eum, qui furatur totam Eccleſiam, cum omnibus, quæ ad eũ pertinẽt. Ioan. *Qui non intrat per oſtium in ouile, ſed aſcendit aliunde, ille fur eſt, & latro.* Et ideo omnis ſimoniacus ipſo iure eſt excommunicatus. & tales iura decernunt ſine diſpenſatione promoueri ad ordines non poſſe.

De Societate mala.

SOcius propriè ille eſt, qui in re ſeria, & laborioſa alicuius pars eſt. & dicitur ſocius, eo quòd ſecet, & diuidat laborem alterius. At in re turpi, & flagitioſa ſocietas contrahi non poteſt.

Societas mala vitanda eſt omni ſolicitudine, & cautela. quia mala ſocietas ad

Peccatum trahit.
Viam Paradiſi impedit.
Infirmitatem inducit.

Primò ad peccatum trahit. Non libenter iret aliquis cum latronibus, qui eum omnibus bonis ſpoliarent, & poſtmodum occiderent. ſic non debet ire cum malis, qui eum ad peccatum trahunt,

virtutibus ſpoliant.& morte damnant. Exẽplum de ſpinis,quarum vna trahit aliam.Prouer.*Fili mi, ſi te lactauerint peccatores,ne acquieſcas eis,&c.*Cor. *Nolite iugum ducere cum infidelibus: Quæ enim participatio lucis ad tenebras: aut quæ pars fidelis cum infidele?* Proue. 1. Cor. 6.

Secundò viam Paradiſi impedit. Qui tendit ad Paradiſum,non debet comitari illos,qui ad inferna deſcendunt, quia non ſunt in via. Prouer. *Ne delecteris in ſemitis impiorum,nec tibi placeat malorum via: Quia nouit Dominus viam iuſtorum,& iter impiorum peribit.* Vndè cum bonis ambula; Quia. *Beatus vir,qui non abijt in conſilio impiorum,& in via peccatorum non ſtetit.* Prouer. 4

Tertiò infirmitatem inducit. qui non vult eſſe leproſus, debet vitare conſortium leproſorum. Sana poma putridis ſociata citius marceſcunt.ſic ſani cum infirmis citius infirmantur.Prou. *Amicus ſtultorum efficitur illis ſimilis.* Fermentum modicum totam maſſam corrumpit. Sic vnus perſus totam ſocietatem. Pſal. *Cum ſancto ſanctus eris, & cum peruerſo peruerteris.* Non eſt enim ſecura ouis iuxta lupum,nec ſtuppa iuxta ignem,nec Gimen iuxta catum. ſic nec iuſtus iuxta peccatores: nec mulier iuxta amatorem.Eccle.*Sicut lupus communicat agno aliquando:ſic peccator iuſto. & qui communicauerit cum ſuperbo,induet ſuperbiam.*Cor.*Corrumpunt bonos mores colloquia praua.* Item non eſt tutũ ægroto eſſe in aere corrupto; quia ex hoc citò re Proue. 13. Pſal. 17. Eccl. 13.

cidiuum pateretur. Sic non eſt tutum bonis eſſe in loco peccatorum. ex hoc enim ad peccatum inducuntur. & ſi ſanati fuerint, frequenter recidiuũ
Gen. 9. patiuntur. Gen. *Surgite, & egredimini de loco iſto; quia delebit Dominus ciuitatem hanc.* Ideo mala ſocietas eſt in ſe vitioſa, Deo exoſa, homini periculoſa. Nullus poteſt eſſe in Græcia diu, vel in alia regione: quin de conſuetudinibus, vel idiomate
Pſal. 105. aliquid hauriat. Sic nec cum peccatoribus habitare; quin de moribus eorum aliquid retineat. Pſ. *Commixti ſunt inter gentes &c.* Si dicat aliquis, magnum temporale commodum habeo de conſortio eorum: vel magnum damnum de receſſu. Rñ. ſi quis eſſet in domo ſuccenſa, vbi non eſſet niſi vna feneſtra, per quam poſſet tantummodo nudus exire, non ne omnia veſtimenta dimitteret, & exire feſtinaret? Sic quilibet potius diſpẽdium ſuorum, & ſuæ carnis (quantuncunque poteſt) debet ſuſtinere, quàm in cõſortio malorum remanere in periculo ſuo. Gen. *Ioſeph, relicto pallio*
Gen. 29. *in manu mulieris, fugit.* Et homo de periculo maris libenter nudus euadit. Item dens putridus de ore cum dolore eijcitur: ne alios corrumpat. et ouis morbida de grege. & leproſus de conſortio hominum. & pomum putridum de aceruo. Sic debent amoueri boni de conſortio malorum: ne eos prauis actionibus, & locutionibus corrumpant. Salubriter exiuit Abraam de Chaldea, vbi erant homines corrupti idolatria. Gen. 11. quouſque in Hur

Chaldeorum ſtetit.Ge.12.non legitur,quòd Dominus illis apparuerit, Iacob noluit ambulare cũ malo fratre. Gen.33. Mala ſocietas Amon cum Ionadab intulit oppreſsionem Thamar. 2.Reg. 13.Rex Iuda fere fuit occiſus cum Acab.2.Reg, 22.Habes quoque

Prou.1.	Ecc.7.
Exo.23.	2.Cor.6.
Gen.14.	Luc.22.
2.Cor.5.	

De Superbia.

SVperbia eſt (vt dicit Hugo) amor propriȩ excellentiæ: ſed multa mala facit homini. Nã homo per ſuperbiam

Peccatis adimpletur, ſibi ſe aſſociando.

Diabolo ſimilis efficitur, ſe ſuper alios extollendo.

Ex ea ruina procuratur, infima, & humilia deſpiciendo.

Virtutibus diſpoliatur, ei omnia bona auferendo.

Primò per ſuperbiam homo repletur peccatis.quia ſuperbia eſt quaſi rex vitiorum. Eccl. *Initium omnis peccati ſuperbia.qui tenebit eam, adimplebitur maledictis.*ideſt vitijs. ſupbia .n.poſtquam dominium hẽt in aliquo,non amittit eum de facili:ſicut reges de facili non perdunt caſtra,quæ ſe- Eccl.10.

Eccleſ. 3. mel poſſederunt: ſed potenter ea defendunt. Ecc. *Sinagogæ non erit ſanitas.* Chriſo. *Tolle hoc vitium, vt non velint homines hominibus apparere, & ſine labore cætera vitia reſecantur.* Quare Dauid appellat ſuperbiam fundamentum omnium peccatorũ, cum
Pſal. 35. aït. *Non veniat mihi pes ſuperbiæ.* Patet, quia ſuperbus contemnit Deum; & ita incidit in omnia alia peccata. & ſic eſt radix omnis improbæ affectionis. Tria mala facit ſuperbus, Deum offendit, ſeipſum extollit, proximum deſpicit verbis, & factis.

Secundò per ſuperbiam ſimilis efficitur homo Diabolo. à poteſtate Angelo homo ſimilis efficitur: dum homo hominibus ſimilis eſſe dedignatur, vt Phariſeus, qui dixit. *Non ſum ſicut cæteri ho-*
Luc. 18. *minum.* Ber. *Ergo ſicut cæteri Dæmonum. Superbia enim ſemper vult dominari.* Non eſt naturale muribus dominari alijs muribus. Seneca. *Si videas murem dominari velle alijs muribus: nunquid riſum teneas?* Sic & hominem alijs hominibus, ſed animalibus. Greg. *Dictum eſt homini. Erit tremor veſter ſuper omnia animantia terræ.* Vnde dicit Greg. *Magna ſuperbia eſt ab æqualibus velle timeri.* Sed dicitur, quòd ouis (quantuncunque miſera ſit) ſi tintinabulum collo eius apponatur, omnes, quaſi domina, præcedere ſatagit. Sic homo (quantuncũque imbecillis fuerit) ſi fiat prælatus, omnes præcedere ſe credit, & ſe omnibus meliorem: cõtra quem dicitur
Eccl. 23. Eccleſ. *Rectorem te poſuerunt, noli extolli. eſto in illis,*

quaſi

quaſi vnus ex illis,non quaſi dominus.

Tertiò per ſuperbiam ruinæ occaſio procuratur.quia ſuperbia eſt cauſa ruinæ ſpiritualis;quia ſuperbus vult altã domum ædificare ſine fundamento humilitatis. & ideò certus poteſt eſſe de ruina.Pro. *Qui altam facit domum ſuam, quærit ruinam*.Diabolus enim facit de quibuſdam,ſicut cornix,quę eleuat nucem in altum,quam non poteſt frangere,& permittit eam cadere,vt frangatur. ſic Diabolus procurat aliquem eleuari in dignitatem,quem non poteſt proſternere in humilitate: vt in altitudine eleuatus ſuperbiat,& cadat.& ſic eum ſecum ad pœnam æternam trahat.Iob. *Eleuaſti me,& quaſi ſuper ventum ponens eliſiſti me validè*.Ber.*Paullatim aſcendiſti, ſed non paullatim deſcendes:ſed tanquam fulgur,& alter Satanas*. Item ſicut vas,quando debet confringi,eleuatur: ſic ſuperbi.Prou. *Ante ruinã exaltatur cor*.Pſal.*Deieciſti eos, dum alleuarentur*.Iſa.*Eccleſiæ turres grauiori caſu procumbunt,& altiſsimi montes crebris fulgoribus feriuntur.Alta arbor fortius agitatur, & rami eius citius in ruinam confringuntur*. Prou.32. Iob.39. Iſa.

Quartò per ſuperbiam anima bonis omnibus expoliatur.Vnde quidam deuotus.

Si tibi gratia,ſeu ſapientia, fortunaq; detur.
Deſtruit omnia,ſola ſuperbia ſi comitetur.

Non eſt ſecurum puluerem, vel paleam in altum deijcere.ſic ſuperbũ in dignitate.ſi vis cognoſcere granum à palea, proijce in altum granum

cum palea granum deſcendet: ſed palea aſcẽdet. Sic ſuperbi ſemper volunt aſcendere: ſed humiles deſcendere. Et nota, quòd palea nõ eſt ſuper granum propter ſuum valorem, ſed propter ſuam leuitatem. ſic ſuperbi ſuper nos. Sed dicitur, quod Dominus paleam comburet igne inextinguibili: ſed triticum congregabit in horreum ſuum, ſcilicet cœlum. Vnde ſicut homines cuſtodiunt ſe à latronibus, ne ſpolient eos: ſic debent cauere à ſuperbia; quia inſidiatur bonis operibus, vt pereāt, vt dicit Augu. Item ligna putrida, & quidam vermes de nocte lucent: ſed in die non. ſic ſuperbi nunc lucent in tenebris huius mundi. ſed in die iudicij, quando ſol iuſtitiæ apparebit, quales ſunt, apparebunt: quia tunc videbuntur in colore proprio. Prou. *Lucerna impiorum extinguetur, & extincta mirabitur*. Item ſicut monſtruoſum eſſet, ſi ex muliere buffo naſceretur. ſic monſtruoſum eſt, cum ex gratia à Deo data aliquis ſuperbit. talis de vita moritur; de ſanitate ægrotat; de medicamento peioratur. Gre. *Qui de virtutibus ſe extollit: non gladio, ſed medicamento, ſe interficit*. De ſuperbia Nabucdonoſor habes Dan. 5. Nichanor veniens ad pugnandum contra Iudam vendidit Iudeis, antequam videret. 2. Mach. 8. de ſuperbia Euę. Gen. 3. Aman ſuperbus nolebat coram ſe genuflecti, & malè ei ceſsit. Heſter. 3. & 5. habes.

4. Reg. 19.	Tob. 4.
Iob. 15.	Ierem. 48.

Prou.11. Eſ.16.
Apoc.18.

De Tactu impudico.

TActus à tango, venit. & omnis tactus, ſiue attactus, vel amplexus, oſcula, & conſimilia (pſertim ex luxurioſis cogitationibus, vbi eſt cõſenſus plenarius, & deliberatus) ſunt grauia delicta.

Tactus impudicus. tria mala facit; quia
Corpus contaminat.
Animam maculat, &
Eam intoxicat.

Primò corpus contaminat. Eccl. *Qui tangit picem, inquinabitur ab ea.* vnde ſuper illud. *Qui fornicatur in corpus ſuum, peccat.* Dicit Glo. cætera peccata animam maculant: fornicatio autem corpus, & animam contaminat.

Secundò animam maculat, & corpus incendit. Nunquid homo poteſt abſcondere ignem in ſinu ſuo: vt veſtimenta illius non ardeant? aut ambulare ſuper prunas: vt non comburantur plantæ eius? Sic qui ingreditur ad vxorem proximi ſui, nõ erit mundus, cum tetigerit eã. Ignem in ſinu ſuo abſcondit, qui de muliere cogitat: vel qui libẽter ei loquitur; quia colloquiũ illius, quaſi ignis, exardeſcit, vt dicitur Ec. *Super prunas ambulat, qui aſpectus, & affectus ſuos in ſpecie mulieris figet.* Heu mul- Ecc.20.

ti ad has prunas ſe calefaciunt cum Petro,negantes Chriſtum.Math. Has prunas accendit Diabolus ſuggeſtionibus prauis.Iob. *Halitus eius prunas ardere facit.*Stultus & inſanus debet reputari, qui ferrum calidum amplexatur, vel ſtringit ad ſe, vel ponit ad os ſuum,vt Moyſes. Sic qui mulieré amplexatur,vel deoſculatur: quia dicit Hiero. *Gladius igneus eſt ſpecies mulieris*. Gladius dicitur; quia vulnerat.igneus; quia inflãmat. ſicut ergo inſanus reputaretur, qui in gladium ardentem ſeſe proijceret:ſic qui in mulierem. Eccl. *Propter ſpeciem mulieris multi perierunt, & fortisſimi interfecti ſunt ab ea.*vt Dauid,Salomõ,Sãſon,& alij infiniti. Item ex duobus lapidibus frigidis, & duris exit ignis,ſi inter ſe collidantur. Et quid mirum,ſi ex tactu viri, & mulieris exeat ignis luxuriæ, qui in eis latet? Item papillio iuxta candelam tantum volitat,quòd tandem ſe comburit. Sic homo iuxta mulierem ſedendo,& colloquendo.Vnde dicit Hier. *Hoſtium tuum mulierum pedes nunquam tranſeãt.*Sed ſi videris mulierem benè conuerſantem, mente dilige,non corporali frequentia; quia non eſt ſecurum fœno,vel ſtupæ eſſe iuxta ignem.Ber. *Cum muliere ſemper eſſe,& eam non cognoſcere,magis eſt,quàm mortuos ſuſcitare. Et ſi quod minus eſt, non poteſt:quomodo quod maius eſt,credam tibi?* Terra bona eſt in ſe,& aqua munda,& bona: tamen ſi ſimul miſceantur,faciunt lutum, & ſe inuicem polluunt.ſic eſt de homine,& muliere.

Mat.26. Iob.11. Eccl.7.

Tertiò animam intoxicat,& interficit. Stultus eſſet,qui ſerpentem venenoſum tangeret, vnde mortem incurreret.Eccl. *Sicut bonum iugum, quod mouetur,ita & mulier nequam: qui tenet illam, quaſi qui apprehendit ſcorpionem, qui mollis eſt, cum tangitur,ſed venenum cauda emittit.* Item piſces,& aues in laqueos non ſcienter ſe proijciũt. & homo miſer in laqueum,& retho Diaboli ſe ſcienter proijcit, ideſt mulierem amariorem morte, quæ laqueus eſt venatorum, ideſt Dæmonũm, & ſagena corpus eius, vícula ſunt manus illius: illos enim,quos tenet, ita fortiter ligat, quòd non poſſunt àb ea recedere. Iudith. *Non poſſunt homines ſeparari à mulieribus: nonne doletis?*

De Tepiditate.

Tepiditas prouocat iram Dei, & facit hominem impotentem: vnde aqua tepida vomitũ prouocat. Apoc. *Quia tepidus es, incipiam te vomere de ore meo.* Tepidus de ore Dei euomitur, cum in deteriora labi permittitur, vel impœnitens moritur. Item fiduciam tentandi Diabolo præſtat. De multis enim tentat tepidum, de quibus non auderet tentare feruentem. Ollæ enim feruenti muſcæ non reſident. ſic hominibus in amore Dei feruentibus Diabolus non appropinquat. Et ſi aliquando accedunt, combuſti, atque confuſi deſcendũt. Item reddunt hominem impotentem, & contra- Apoc. 3.

ctum, vt bona non faciat: vt patet in illis, qui, cum fortes ſint corpore: tamen vix poſſunt vnam partem pœnitentiæ facere, quam facit vna vetula debilis. quod ex tepiditate ſua accidit; eo quòd parum habet de cœleſtibus deſiderium. Ber. *Forſitan non poſſumus; quia multum nolumus.* Idem. *Si cupis, incipe, perfectè age. Si perfectionis aliquid attigiſti, te ipſum in te ipſo metire.*

De Vſurario.

VSura accipitur ꝓ omni eo, quod eſt vltra ſortem, in mutuo.

Vſurarius laborat ſtultitia multiplici.

Prima eſt; quia, cum lucrari deſiderat, nõ vult fœnerari cum magno lucro, & ſine peccato: ſed ibi fœneratur, vbi paruum eſt lucrum, & magnũ peccatum. Aug. *Quur miſer homo fœneraris homini? fœnerare Deo, & centuplum accipies, & vitam æternam poſsidebis.*

Secunda ſtultitia eſt; quia ipſe accipit pignus ſuper pretioſiorem theſaurum, quem habeat, id eſt ſuper animam ſuam. Et ad magnam vſurã penè largius expendit ſeipſum, quàm expenderet ſuper deterius pignus, quod ipſe habeat. Vnde ſimilis eſt animalibus emptis à carnificibus, quæ ad mortem impinguantur. pro quibus quicquid carnifex expenderit, ſuper ipſa expendit. De hoc dicitur. Leuit. *Congrega eos, tanquam gregem ad victi-*

Leuit. 12.

mam, & ſanctifica eos tanquam ea, quæ ſolent immolari.

Tertia eſt iniquitas magna, quia vendit quod commune eſt omnibus, ſcilicet tempus: & ideò à iuſto iudice punitur temporis indigentia. *Quia viri ſanguinum, & doloſi non dimidiabuntur dies ſui.* Itẽ; quia vendit requiem noctis & lucem diei: meritò vtroq; in futuro carebit. Ideo fatuus eſt ſacerdos, qui pro eo cantat requiem; quia ſcriptum eſt. *Qui vendiderit aliquid, ad id, quod vendidit, non reuertetur.* Ezech. 7.

Quarta eſt; quia vendit pauperi, quod in lege naturæ, ſcripturæ, & euangelica debet ei. In lege naturę debet hõ homini ſupplere defectus, quam legẽ creaturæ inanimatæ videntur manifeſtè implere. Fluuius enim inueniens uacuitatem foueæ, non pertranſibit, donec repleuerit. Quæcunque uultis ut faciant vobis homines, & vos facite illis. Item lege Moſayca, ſiue ſcripturæ. Debet homo homini indigenti ſine lucro pecuniam mutuare. Leuiti. *Pecuniam tuam non dabis ad vſuram fratri tuo, & frugum ſuperabundantiam non exiges.* Item in lege euangelica pręcipitur dare indigenti. Lucas. *Date mutuum, nihil inde ſperantes.* Leuit. 21. Lucæ. 6.

Quinta eſt; quia res, quæ non viuunt, vult parere. quod eſt contra naturam. vult enim nummos, qui non viuunt, ſingulis diebus, vel menſibus alios nummos parere. & frumentum in arca, uel iã conſumptum vult ſibi parere aliud frumentum. Vult etiam pecuniam ſuam operari, dum ipſe quieſcit.

In omni die,in omni hora operatur. Sicut ille, qui
Num.15. colligebat ligna in ſabbato, qui lapidatus eſt, vt
dicitur Num. Quid fiet de vſurario,qui omni die,
& omni feſto facit ſuos operarios laborare?

Sexta eſt,quia non vult reſtituere aliena,vt à la
queo Diaboli,& pœna æterna liberetur: cum ta-
Eccle.9. men aues,quando laqueum ſentiunt,potius dimit
tunt pedem,vel alam,quàm non euadant. Eccleſi.
Quomodo capiuntur piſces hamo,&c. Peior eſt Iuda,
qui reddidit denarios,pro quibus vēdiderat Chri
ſtum ſunt peiores Iudeis: qui à Iudeis fratrib. nō
accipiunt vſuram, & Inferno,qui reddidit, quod
ſuum non erat,in paſsione Chriſti; Vnde compa-
ratur vaſi paruo fictili, quod denarios ſigillatim
recipit,ſed non poſſunt inde trahi, niſi frangatur,
ſic vſurarius denarios congregatos reddit in mor
te;quia non permittitur portare ſecum. Auarus ni
hil rectum agit,niſi cum moriatur. ſimilis eſt ſpō
giæ,quę aquam recipit,ſed non emittit, niſi com-
primatur. ſimilis eſt buffoni,qui non patitur odo-
rem vineæ, ſed vineam exit,cum incipit florere. ſi
milis viperæ,quæ occiditur propter pullos.

Septima cum mandatum dederit Deus homini
quando peccauit. *In ſudore vultus tui veſceris pane
tuo.* Ipſe plus,& melius vult comedere, quàm alij,
Pſal.72. & non laborare. Sed alij laborauerunt; & vſura-
rij in labores eorum non introierunt. Pſal. *In labo-
re hominum non ſunt, & cum hominibus non flagel-
labuntur in purgatorio. ſed cum dæmonibus in Infer-*

no. Pſal. *Laborabit in æternum, & viuet adhuc in finem.* Quippe cum nedum vſuram committant. ſed etiam anatociſmum, quæ eſt vſura vſurarum. Poſſem in hoc, & in alijs multò plura adducere, ſed hæc modica ſufficient Theologiæ tyroni. Tu interim vlteriora quære, quæ tuis ſtudijs obuia erunt.

Vale.

Finis ſummæ de Vitijs.

VITTORIO EMANUELE BIBLIOTECA IN ROMA

TABVLA RERVM INSIGNIORVM,

QVAE IN PRAESENTI LIBRO ordine Alphabetico continentur.

A

ABſtinere cótingit tripharìam. car. 168
Abſtinentia corporalis quatuor bona confert corpori. car. 178
Abſtinentia eſt filia temperantiæ. 168
Abſtinentia laudabilis triplex. 171
Abſtinentia quid ſit. 167
Abſtinentiæ quinque palmites. 178
Abſtinentia ſpiritualis quatuor bona confert animæ. 177
Abſtinentia triplex. 168
Abundantia multa mala generat. 180
Abundare quid ſit. 179
Ad abſtinentiam quatuor inducunt. 177
Ad conſtantiam quatuor pertinent. 263
Ad nuptias ſolent tria hominũ genera recipi. 485
Ad veram confeſsionem tria concurrunt. 250
Adulatio eſt morbus canceroſus. 633

Adulatio quatuor mala facit. 633
Adulationis ſex comites. 634
Ad veram exultationem quomodo venitur. 326
Ad veram nobilitatem tria requiruntur. 417
Adulterium eſt furtum enorme. 628
Adulterium eſt velut abſinthium. 627
Adulterium graue peccatum eſt duplici ratione. 629
Adulter tria mala facit. 628
Aduocatus peccat tripliciter. 183
Aduocatus quid ſit. 182
Adulatioquid ſit. 631
Allegoria quid ſit. 98
Ambitioſi proprietas. 639
Ambitio quid ſit. 635
Ambitio tria facit. 636
Ambulatio quadruplex. 192
Ambulare quid ſit. 185
Amor Dei,& proximi ſunt duæ alæ. 213
Amor Dei,& proximi ab vna radice. 209
Amor proprius eſt ſicut lapis pretioſus. 205
Amor proprius eſt triplex. 206
Amor quid ſit. 197
Anagogia quid ſit. 108
Animæ dignitas ex triplici eius conditione oritur. 218
Anima multa ſortitur nomina. 217
A quibus non inuenitur Deus. 498
Anthiteron quid ſit. 98

Argu-

Argutia digitorum in concione damnabilis. 130
Aſpectus Dei ſeptẽ effectus ꝓducit in nobis. 221
Aſpectus malus multa mala inducit. 223

B

BAPTISMI effectus. 228
Baptiſmus quid ſit. 225
Beatus quid ſit. 230
Benedicendus Deus, & quare. 238
Benedicere quid ſit. 238
Benignitas quid ſit. 237

C

CHARITAS quid ſit. 240
Charitas tres habet oculos. 204
Charitas triplex. 241
Catachiſis quid ſit. 98
Choreatrices multa mala faciunt. 640
Chriſtus ad tria præcipuè venturus eſt. 483
Circa corpus Chriſti tria perpetranda. 291
Circa mortem quatuor ſunt incerta. 395
Cogitationes ſunt triplices. 244
Cogitare quid ſit. 242
Collegium vnitatis. 596
Colores diuerſi in concionibus apti. 92
Cõcionator ſine ſciẽtia, ẽ caput ſine cerebro. 144
Conditiones ſuperbiæ. 729
Confeſsio eſſe debet cũ quadruplici cõdõne. 253
Confeſsio quid. 249
Confeſsio quadruplex. 259
Confeſsio triplex. 251

Confirmare quid ſit. 257
Confutatio quid. 123
Contemplationis octo præcipui effectus. 266
Contemplatio tres comites præexigit. 267
Contemplari quid. 265
Contritio comparatur torrenti. 271
Contritio eſt triplex. 272
Contritio quid ſit. 268
Contritio tria facit. 271
Conſideratio Inferni vtilis. 685
Conſolatio triplex. 261
Conſtantiam quinque interimunt. 264
Conſtantia quid ſit. 262
Contemplationis motus triplex. 265
Conuerſionis peccatoris vtilitas. 183
Cor hominis eſt veluti radix. 275
Cor quid ſit. 274
Corrigere quid ſit. 281
Corporum damnatorum mala conditio. 681
Cuſtodire quid ſit. 288

D

DEBEMVS timere Deum propter tria. 576
Decima quid ſit. 297
Deformitas prædicatorum in pulpito 128
Deriſorum mala. 643
Deriſio quid. 642
Detractoris comparatio. 646
Detractoris ſpec.es. 646
Deus multis modis probat ſuos fideles. 486

Diabolus tentat hominem diuerſimodè. 146
Diuerſus finis libros legentium. 250
Diuerſus finis ſcientiæ. 141
Diuerſitas ſequentium Dominum. 528
Diuinis nuncijs reſpondemus tripliciter. 601
Diuerſa uocum genera., 131
Doctorum ordo perpetuus in Eccleſia. 4
Dolor in contritione eſt triplex. 269
Dolorum ſeptem differentiæ. 300
Duplex affectus amoris. 216
Duplex beatitudo.
Corporis,& animæ. 232
Duplex correctio. 282
Duplex forus Eccleſiæ. 322
Duplex modus curandi. 286
Duo gradus diuini amoris. 299

E

Ebrietas mala. 650
Ebrietas quid. 650
Eccleſiæ Romanæ eſt ſcripturas approbare, vel improbare. 155
Efficacia diuini verbi. 2
Effectus diuini verbi. 581
Effectus fidei. 334
Effectus gratiæ effuſæ 359
Effectus lachrymarum. 391
Effectus paſsionis Chriſti. 457
Effectus patientiæ. 448
Effectus perſeuerantiæ. 476

Effectus, q̄ cõſequũtur ĩ veritate cõfeſsionis. 616
Effectus ſolitudinis. 539
Effectus ſperantis in domino. 541
Effectus tentationis. 557
Eleemoſina debet dari, & quomodo 307
Eleemoſina quid. 307
Eleemoſina tria bona facit. 313
Eloquentia neceſſaria eſt concionatori, ſi modò ea ad ſalutem vtatur. 19
Emphaſis quid ſit. 98
Epiphonema quid ſit. 122
Epitheton quid. 98
Excommunicatio duplex. 322
Excommunicatio eſt ſicut morſus canis. 322
Excommunicatio quid. 320
Exemplum cuiuſdam inſignis Theologi. 129
Exempla habent vim maximam delectandi 24
Exemplum quadruplex. 319
Exemplum quid. 314
Exercitatio maximã vim oratori ſuppeditat. 22
Exercitus peccatorum mortalium. 552
Exordium quid. 115
Exultatio quid ſit. 325

F

FIDES quid. 309
Fidelitas conſiſtit in tribus. 334
Fidelitas quid. 334
Fortitudinis duæ ſpecies. 447
Fortitudo triplex. 343
Fucoſa eloquẽtia ẽ plaga diſciplinę Euãgelicę. 76

G

GAVDIVM duplex. 344
Gaudium Patriæ quale. 350
Gaudium quid. 344
Gladius quibus datur. 656
Gladius quotuplex. 653
Gladius vnde deducitur. 693
Gloria mundi conſiſtit in multis. 353
Gloria quid. 351
Gloriandum in cruce Domini, & quare 356
Gloria vana fugienda. 361
Gradatio quid. 99
Gratia triplex infuſa, diffuſa, effuſa. 362
Gula quinque modis peccatur. 659
Gula quid. 659

H

HYPERBATON quid. 99
Hyperbole quid. 99
Hipocryta quibus aſsimilatur. 662
Hipocriſis quid. 662
Homo eget triplici iuſtitia. 387
Homœoſis quid. 99
Humilitas quid ſit. 368
Humilitas vera eſt triplex. 368

I

IAÇTANTIA fit tribus modis. 665
Iactantiæ mala. 664
Iactantia quid. 664
In Abrahã notant̃ quatuor ſigna dilectionis. 205

Ignis purgatorius. 494
In contritione duo neceſſaria. 272
In cuſtodia animæ quid aperiendum. 289
In eleemoſina tria conſiderantur. 310
Infernus quis. 677
Infirmitas quomodo ſanatur. 671
Inſtabilitas quid. 685
Inuidia vermi comparatur. 676
Inutile eſt ſeruire peccato. 525
Inuocatio. S. ſpiritus in concione eſt neceſſaria. 16
Ira multa mala facit. 687
Ira quid ſit. 687
Iudicium extremum quid. 371
Iudicium temerarium quid. 377
Iuſtitia quotuplex. 382

L

LACHRIMA quid ſit 389
Lachrymæ triplices. 389
Luxurię octo filiæ. 690
Luxuriæ quid ſit. 690

M

MALA ſocietas tria mala facit. 534
Mala, quæ ſequuntur pigritiam. 717
Manſuetudo quid. 392
Manſuetudo tria bona facit. 392
Matrimonij bonum triplex. 627
Memoria mortis ad multa valet. 398
Memoria mortis ad quid inducit hominé. 402
Mendacium quid. 695

Metaphora quid. 95
Metalepſis quid. 99
Metonymia quid. 99
Modus vincendi tentationes. 554
Mors quid ſit. 393
Mortificatio carnis quid. 409
Multa inducunt hominem ad obedientiam. 423
Multa retrahunt à recidiuo. 510
Multiplici amore diligit homo ſeipſum. 210
Multipliciter vocat nos Dominus. 602
Munditia cordis. 404
Munditia cordis ad multa inducit. 404
Munditia cordis multis modis acquiritur. 407
Munerum acceptio in iudice mala. 381

N

NARRATIO quid. 120
Negligentia quid. 699
Nihil tam facit ad auditorum perniciem, quàm fucata eloquentia. 19
Nobilitas eſt duplex. 416
Nobilitas quid. 416
Nobilitas quintuplex. 418
Non debemus alios iudicare, & quare. 378
Nullus prædicare præſumat, niſi mittatur. 5

O

OBEDIENTIA quid ſit. 419
Ocium quid. 700
Odium quid. 703
Olei proprietates. 632

Omnis concio in tres potiſsimum partes diſtinguitur. 162
Onomatopæia quid. 99
Orationis impedimenta quæ. 430
Orare quid ſit. 426
Ornatus ſuperfluus duo mala facit. 454

P

PASSIO quid ſit. 457
Patientia quid. 447
Paupertas quid,& quid pauperies. 451
Pax quid. 438
Peccatum multa mala facit. 711
Peccatum quid. 710
Pœna huius mūdi differt à purgatoria ī trib. 493
Pœnitentiæ effectus. 461
Periphraſis quid. 99
Perſeuerantia quid. 475
Peruenitur ad gaudium,ſed quomodo. 349
Per pœnitentiam quid conſequatur homo. 468
Pigritia quid. 117
Pythodea quid. 57
Potus triplex. 327
Prædicare eſt nomen auctoritatis. 6
Prædicare in ſacris literis intelligitur ſub nomine columbæ,canis,& tauri. 47
Prædicator profutura doceat. 74
Prędicare quid ſit. 479
Pręſumptio quid. 720
Probare quid ſit. 486

Prodigalitas quid. 721
Prouidentia ad multa valet. 490
Prouidentia quid. 490
Purgatorium,& eius pœna, 492

Q

QVADRVPLEX gloria. 410
Quadrupliciter hõ odit vitam ſuam. 704
Quadruplici ratione amandus eſt Deus. 203
Qua ratione inſtitutæ ſunt decimæ. 297
Quatuor attrahunt auditores ad audiendas ſacras cõciones. 52
Quare mendacium eſt damnabile. 696
Quatuor auditorum genera. 136
Quatuor creaturarum genera. 209
Quatuor faciunt Dei amicum. 195
Quatuor faciunt hominem inſtabilem. 685
Quatuor hominum genera illudunt. 645
Quatuor inducunt nos ad Dei amorem. 198
Quatuor modis aſpicit Deus. 221
Quatuor modis anima conteritur. 271
Quatuor ſigna fortitudinis. 343
Quatuor tunc neceſſaria aduocato. 184
Quæ faciunt hominem fortem 339
Quinque concionatori perorandi audaciam præbent. 17
Quinque conditiones concionis. 30
Quinque conditiones orationis. 426
Qui autores præcipuè legendi. 153
Quibus aſſimilatur otioſus. 700

Quibus de cauſis pauperies amanda. 452
Quid conſiderandum. 246
Quid orator,& quid concionator. 41
Quid per odium generetur. 708
Quid timentibus Deus promittit. 575
Qui ſunt digni exaudiri in cæleſti cõſiſtorio. 432
Quare Deo debemus ſeruire. 520
Quomodo ambulandum. 187
Quomodo audiendum ſit diuinum verbum. 578

R

RECIDIVARE quid. 510
Rectus & iuſtus quis. 384
Religioſus eſt mortuus mundo. 500
Repletio triplex. 503
Reſurgere quid. 508

S

SACRAMENTALIA Baptiſmi. 226
Sacra theologia quid ſit. 145
Sanctificatio duplex. 536
Sapientia diabolica quid. 114
Sapientia quid. 513
Septem conſiderationes repellunt à nobis ꝓpriũ amorem. 208
Septem contritionis conſiderationes. 273
Septem gloriæ Spirituales. 273
Seruire debemus Deo quatuor modis 482
Seruiendum Deo multiplici ratione. 518
Seruire Deo quid. 517
Seruitus multiplex. 523

Seruus quis. 722
Sex conditiones circa modum correctionis. 285
Signa repletionis. 506
Silentium facit quatuor. 531
Silentium quid. 531
Simonia quid. 725
Synedoche quid. 99
Societas quid. 726
Societas quid. 533
Solitudo non eſt de eſſentia perfectionis. 539
Sperare quid. 540
Superbia quid. 719

T

TACTVS impudicus tria mala facit. 733
Tactus quid. 733
Tempus congruum quærendi Deum. 497
Tempus eſt veluti theſaurus. 544
Tepidus quis. 735
Theſaurus multiplex. 558
Timendum iudicium propter multa. 371
Timenda mors propter tria. 394
Timoris Domini excellentia. 574
Timor quintuplex. 572
Tria habet vera contritio. 270
Tria in oratione notanda ſunt. 426
Tria mouent hominem ad obediendum. 419
Tria regna vicerunt ſancti per fidem. 330

Tria remedia ad repellendas malas cogitatio-nes. 247
Tria remedia fugiendi adulterium. 630
Tria neceſſaria ad paranda Themata. 80
Tria ſunt cauſarum genera. 110
Tria ſunt, quæ à nobis repellunt adulationẽ. 634
Tribulationis effectus. 562
Tres potiſsimum partes concionatoris. docere: delectare: & flectere. 24
Tres ſpecies imitationis. 89
Triduum peccatoris. 200
Triplex eleemoſina. 312

V

VERBORVM proprietas habet maximã claritatem. 60
Verbum vnde dicatur. 577
Veritas quid. 616
Vincula, quibus cor noſtrum conſtringitur. 504
Virginitas propter multa commendatur. 610
Virginitas quid. 610
Vita contemplatiua aſsimilatur ſepulchro. 266
Vitæ corporalis concomitantia. 590
Vita Euangelici præceptoris eſſe debet vt cœlum. 8
Vita hominis triplex. 590
Vita æterna quid. 621
Vitanda deriſio triplici ratione. 644

Vnio duplex. 553
Voluntas quid. 605
Vocare Dei quid ſit. 598
Vocatio fit quadrifariam. 598
Voluntas propria multa mala facit. 607
Vſurarius laborat multiplici ſtultitia. 736

FINIS.

INDEX MATERIARVM QVAE IN HOC LIBRO CONTINENTVR.

DE Excellentia prædicationis diuini Verbi. 1
De vita, & morum Euangelici præceptoris excellentia. 8
Quòd concionator ante cõcionẽ ſe præmuniat. 14
Quę concionatori perorandi audaciã prębent. 17
De præcipuo concionatoris munere. 23
Quòd concionator, ſi debet alios mouere, debet in ſeipſo eſſe commotus. 26
Qualis futura ſit diuini verbi prædicatio. 29
De trib. actibus Hierarchicis, à quibus vniuerſæ concionis ſumma hauritur. 37
De differentia inter oratorem, & pręceptorẽ Euãgelicum. 41
Quibus nominibus concionator in ſacris litteris recenſeri conſueuit. 45
De his, quæ habent vim attrahendi auditores. 52
De duplici vi dicendi. 57
Exemplum pro concitandis auditoribus. 59
De verborum delectu. 60
Quæ verba propria dicantur. 63
Metaphoræ in concione conuenienter adductæ non minuunt verborum proprietatem. ſed aliquid ſplẽdoris, & plurimũ vtilitatis adijciũt. 65

Quibus de cauſsis neceſſariæ ſint metaphoræ. 67
Quibus regulis deprehenditur locutio metaphorica, vel figurata. 69
Philoſophorum dicta ſacris intexta concionibus vehementer auditores afficiunt. 73
De fuco in concione tollendo. 76
De themate. 80
Quæ concionatori conferunt ad paranda ſibi diuerſa themata. 81
De mixtione thematum, quæ auditoribus proponi poſſunt. 86
Imitationis exempla. 89
Quomodo thema dilatatur. 90
Coloribus rethoricis poteſt dilatari thema. 92
De Additione, & de articulo. 93
De Auerſione, & de auerſionis exemplo. 94
De Inflexione, de licentia, & de occupatione. 95
De Reprehenſione, & de ſimilitudine. 96
De Tranſmiſsione. 97
Dilatari poteſt thema per ſchemata. 97
De Trinitate, & eius exemplo. 102
De circumlocutione, & contentione. 103
De Digreſsione, atque eius exemplo. 104
De Exclamatione. 105
De Frequentatione. 100
De quadruplici ſenſu ſcripturarum. 108
Dilatari pōt thema ī quocūq; genere cauſæ. 110
De Methodo docendi. 111
De concionis partibus. 115

A quibus deſumitur exordium in concione. 117
De Narratione. 121
De Epiphonemate. 122
De Confutatione, & Probatione. 123
De Confirmatione, & Amplificatione. 124
De Epilogo. 126
De Corporis habitu. 127
De Voce. 131
De Auditoribus. 135
De modo ſtudendi. 140
De ſtudio ſacræ Theologię. 143
De libris, in quorum lectione potiſsimum verſari debet concionator. 149
Concionator omnino ſe abſtinere debet à libris improbatæ lectionis. 155
Præcipua Concionatoris cura eſt hæreſes confutare, & pias mētes in veritate firmè ſtabilire. 157
Debet concionator ex probatis ſcriptoribus locos communes colligere pro formandis ſacris concionibus. 161
De quadruplici genere concionum. 162
De Abſtinentia. 167
De Abundantia. 179
De Aduocatis. 182
De Ambulatione. 185
De Amore Dei. 197
De Amore ſui. 204
De Amore proximi. 209
De Amore inimicorum. 215

De Anima. 217
De Aſpectu diuino. 221
De Baptiſmo. 225
De Beatitudine. 230
De Benignitate Dei. 237
De Benedicendo Deo. 238
De Charitate. 240
De Cogitationibus. 243
De Confeſsione. 249
De Confirmatione. 257
De Conſolatione. 261
De Conſtantia. 262
De Contemplatione, 265
De Contritione. 268
De Corde. 274
De Correctione fraterna. 281
De Cuſtodia. 288
De Corpore Chriſti. 291
De Decimis. 297
De Dolore. 300
De Eleemoſina. 307
De Exemplo. 314
De Excommunicatione. 320
De Exultatione. 325
De Fide. 329
De Fidelitate. 334
De Fortitudine. 339
De Gaudio. 344
De Gloria. 351

De Gratia.	361
De Humilitate.	368
De Innocentia.	369
De Iudicio generali.	371
De Iudicio.	377
De Iudicibus malis.	381
De Iuſtitia.	382
De Lachrymis.	389
De Manſuetudine.	392
De Morte.	393
De Munditia cordis.	444
De Mortificatione carnis.	409
De Multiloquio.	412
De Nobilitate.	416
De Obedientia.	419
De Oratione.	426
De Ornatu corporis.	434
De Pace.	438
De Patientia.	447
De Paupertate.	451
De Paſsione Chriſti.	457
De Pœnitentia.	460
De Prædicatione.	472
De Perſeuerantia.	475
De Præparatione.	4[illegible]9
De Probatione.	486
De Prouidentia.	490
De Purgatorio.	492
Quibus quærendus eſt Deus.	493

De Religione. 500
De Repletione Spiritus ſancti. 503
De Reſurrectione generali. 508
De Recidiuatione. 510
De Sapientia. 513
De Seruitio Dei. 517
De Seruitio Diaboli. 523
De Sequentibus mundum. 525
De Silentio. 531
De Societate bona. 533
De Sanctificatione hominis. 536
De Solitudine. 539
De Spe. 540
De Tempore. 544
De Tentatione. 545
De Theſauro. 558
De Timore Domini. 572
De Verbo Dei. 577
De Veloci conuerſione peccatoris. 583
De Vita præſenti. 590
De Vnitate ſpiritus. 593
De Vocatione. 598
De Voluntate bona. 604
De Voluntate propria. 607
De Virginitate. 610
De Veritate. 616
De Videndo Deum. 618
De Vita æterna. 621
De Adulterio. 627

De Adulatione.	631
De Ambitione.	635
De Choreatricibus.	640
De Deriſoribus.	642
De Detractione.	646
De Ebrietate.	650
De Gladio.	653
De Gula.	659
De Hipocrytis.	662
De Iactantia.	664
De Impatientia.	667
De Infirmitate ſpirituali.	669
De Inuidia.	674
De Inferno.	674
De Inſtabilitate.	685
De Ira.	687
De Luxuria.	690
De Mendacio.	695
De Murmuratione.	698
De Negligentia.	699
De Ocio.	700
De Odio.	703
De Peccato.	710
De Pigritia.	717
De Præſumptione.	720
De Prodigalitate.	721
De Seruitio diaboli.	722
De Simonia.	725
De Societate mala.	726

De Superbia. 729
De Tactu Impudico. 733
De Tepiditate. 733
De Vſurario.

Finis Tabulæ materierum.

INDEX BREVIS, ET LOCVPLETISSIMVS EORVM, QVAE DIVERSIS materijs applicari poſſunt, & ad claram reſolutioné plurimum conducũt. quę libẽter adieci: ne nimis oneroſo volumine pergrauetur lector.

Vide in præſenti libro de Beatitudine pag. 230. & pag. 495. Quibus quærendus eſt Deus.

DOMINICA prima Aduentus agitur de appropinquatione regni Dei, vel de aduentu in carne, vel de aduentu gratiæ mentis illabentis.

Eſt autem Regnum Dei pulchræ maieſtatis. *Gloriam regni tui dicent.* Pſal.

Regnum æternitatis. *Regnum tuum, regnum omnium ſeculorum.* Pſal.

Summę claritatis. *Fulgebunt iuſti ſicut ſol in conſpectu Dei.* Matt. 13.

Exceſsiuæ ſuauitatis. *Beatus qui manducat panem in regno.* Luc. 18.

Perfectæ ſanctitatis. *Sinite paruulos venire ad me.* Matth. 19.

Plenæ veritatis. *Regnum meum non eſt de hoc mundo.*

do.Ioan.18.

Gratioſę amænitatis. *Per regnum Aſſueri.* Heſ.1

Spetioſæ formoſitatis. *Accipient regnum decoris.* Sapien.

Amoroſæ intimitatis. *Regnum Dei intra vos eſt.* Luc.

Suauiſsimæ ſatietatis. *Ego diſpono uobis regnum.* Luc.22.

Amoris,& charitatis. *Tranſtulit nos in regnũ.* Col.1.

Opulentiæ,& vbertatis. *Beati pauperes ſpiritu.* Matth.

Lætitiæ, & alacritatis. *Venient ab oriente, & recumbent.*

Figuratur autem hoc regnum in ſacris literis p regnum Dauid, quem vno deſiderio, vno corde, vno opere omnes vnxere ſuper vniuerſum Iſrael regem.2.Regum.11.

Per regnum Salomonis, quem omnes reges terræ deſiderabant videre,& audire. 2.Paralip.9. per totum.

Per regnum Aſſueri, cuius regni ſublimitas patet.Heſt. per totum.

Per regnum Cyri regis Perſarum, cui Deus cōtulit omnia regna terræ, & præcepit ei ædificare domum Domino.2.Paral.ultimo.

Per regnum Darij,qui fecit cænam magnam. 3.Eſd.3.

Per regnum Ioſiæ, qui abſtulit omnes abominationes.2.Par.38.

Per regnum Ezechiæ, qui intrauit ciuitatem, & induxit in medium eius aquam, & fodit ferro rupem, & ædificauit aquæ puteum. 2. Par. 30.

Per regnum Nabucdonoſor regis Babiloniæ, quietè exiſtentis in domo ſua, & florentis in palatio ſuo, qui quos volebat, exaltabat: & quos volebat, humiliabat. Dan. 8.

Per regnum Balthaſar, qui fecit grande conuiuium optimatibus ſuis, in quo vnuſquiſque ſecundùm ſuam bibebat ætatem. Dan. 2.

Per regnũ Alexãdri regis Macedonię, in cuius conſpectu ſiluit terra, & diuiſit regnum omnibus nobilibus, qui cum eo erant. 1. Mach. 1.

Per regnum Alexandri nobilis, qui miſit Ionatæ purpuram, & coronam auream ad tuendam, & conſeruandam amicitiam. 1. Mach. 10.

De diuinis nuncijs vide in præſenti libro pag. 601.

DOMINICA ſecunda Aduentus agitur de Angelo miſſo à patre æterno in mundum ad pręparãdum viam Eccleſiæ. qui quidem Angelus, ſiue intelligatur Chriſtus, ſiue Ioãnes Baptiſta pręcurſor, figuratur in Scripturis Sanctis.

Per Angelum magni conſilij. Pſal. 1.

Per Angelum faciei diuinæ. Pſal. 63.

Per Angelum teſtamenti deſideratum. Mal. 3.

Per Angelum euangelij æterni. Apoc. 19.

Per Angelum præcedētē caſtra Iſrael. Exod. 13.
Per Angelum illuminantem terram gloria ſua. Apoc. 18.
Per Angelum habentem faciem vt Sol.& in manu librum apertum. Apoc. 10.
Per Angelum aſcendentem ab ortu ſolis, Apoc. 1.
Per Angelum canentem tuba. Apoc. 8.
Per Angelum Hieruſalem ciuitatem nouam oſtēdentem, Apoc. 21.
Per Angelum ligantem Draconem. Apoc. 28.
Per Angelum habentem forcipem ſeraphicum, & calculum igneum. Iſ. 6.
Per Angelum habentem falcem acutā. Apoc. 28.
Per Angelum ante altare aureum adolentem incēſa. Apoc. 8.

De voce habes in præſenti libro pag. 131.

DOMINICA tertia Aduentus agitur de voce clamantis in deſerto, quæ ſignificata eſt in ſcriptura
Per vocem ſanctitatis, & miſericordiæ: quia prædicabat baptiſmum pœnitentiæ. *Vox Domini ſuper aquas*. Pſal.
Per vocem ſuauitatis, & lætitiæ. quia prædicabat aduentum Chriſti diu deſideratum. *Fac me audire vocem tuam*. Cant. 1.
Per vocem liberalitatis. quia prædicabat annum benignitatis. Prouerb. 8.

Per uocem ſeueritatis.& iuſtitię, quia prædica bat vltionis diem.Iob.*Tonat Deus.* 28.

Per vocem amænitatis,& glorię. quia prædicabat gaudia felicitatis æternæ.*Sonet vox tua in auribus meis.* Cant.2.

Per vocem ſuauitatis.quia prædicabat opera le gis nouę.*Sapientia clamat foris.* Prouer.8.

Per vocem ſecuritatis,& conſtantiæ,quia prædicabat ſanctitatem vitæ *A uoce tua.* Iſ.33.

Per uocem humilitatis,& patientię. *Vox dilecti mei pulſantis.* Cant.2.

Per vocem deſideriorum glorię. *In voce exultationis,& confesſionis ſonus epulantis.* Pſal.

Vide in præſenti libro de incarnatione verbi, vel de gratia pag. 361.

DOMINICA quarta de Aduentu agitur in Euangelio de uiſione Saluatoris noſtri ab omni cane. quę in ſacris literis figuratur per viſionē altam,quam habuit Adam in ſopore.Gen.2.

Per viſionem mirabilem,quam habuit Abrahā in ſopore. Gen.3.

Per viſionem dignam Iſaac in ſtupore vehementi.Ge. 21.

Per viſionem Iacob hierarchicam in ſcala cęleſti.Gen.28.

Per viſionem Meyſi in rubo.Exod.3.

Per viſionem terræ promiſſæ. Num,21.

Per viſionem Samuelis gratificam in Templo. 1.Reg.3.

Per viſionem præclaram ollæ ſuccenſæ.Ier.1.

Per viſionem apertam Ezechielis. Ezech.1.

Per viſionem pulchram aquarum redundantiũ à parte templi dextera. Ezech. 14.

Per viſionẽ Salomonis fructuoſam.2.Par.1.

Per viſionem ſeptennam. Ioan. in Apoc. per totum.

Aduentus Chriſti in carne, & in mentem vtilitas poteſt figurari.

Per lucem primò huic mundo editam. quia ipſe futurus erat lux, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.Ioa.1.

Per ſolem vniuerſaliter refulgentem. *Sol illuminans per omnia.* Ecc.

Per primum hominem à Deo formatum. *Tulit Deus hominem.* Gen.2.

Per fluuium paradiſum irrigantem. *Fluuius egrediebatur. &c.* Gen.2.

Per fluenta pleniſsima in omnes redundantia Can. dicitur de anima ſancta. *Oculi eius ſuper riuos aquarum.* Can. 11.

Per lignum vitæ in medio Paradiſi. Geh.2.

Per hortum Voluptatis. Gen. 2.

Per fundamentum templi, 3.Reg.1.

Per ſcalam Iacob.Gen.28.

Vide de Humilitate.368.

DE Natiuitate Chriſti, quæ in ſacris Biblijs figurata fuit per ortum Seth religioſi.Gen. 8.

Per Abel.Ibi.

Per Paradiſum delitiarum.Gen. 2.

Per ſolem lucentem in firmamento;quia natus eſt ad vniuerſam illuminationem.Mal.3.

De Virginitate vide pag.610.

DE B.Virgine;quæ ĩ ſacris literis figuratur per roſam præfulgidam propter odorem ſummę vitæ.Ecc.10.*Quaſi plantatio roſæ in Hierico.*

Per vrnam auream continentem manna. *Sume vas nouum.*Ex.16.

Per menſam auro circumtectam.*Facies menſam de lignis Setym.*Ex. 21.

Per aureolam aromaticam propter fragrantiã boni odoris.Can,

Per radicem ſupernaturaliter pullulantem.*Radix mea aperta eſt ſecus aquas.*Iob.22

Per fontem ſupernaturaliter ſcaturientem.*Fons aſcendebat de terra.*Gen.2.

Per fluuiũ ſupernaturaliter irrigantem. *Factus eſt mihi trames abundans,& fluuius.&c.*Ecc.28.

Per rubum mirabiliter ardentem. *Videbat Moyſes.&c.*Exod.3.

Per virgam mirabiliter uireſcentẽ.*Inuenit Moy*

ſes virgam germinaſſe in domo Leui. Num. 11.

Per uellum mirabiliter complutum in area, & roratum. *Expreſſo uellere rore.* Iud. 6.

Per nubem mirabiliter irrorantem. *Specioſa miſericordia Dei: & ſicut nubes.* Ecc. 24.

Per iridem mirabiliter refulgentem. *Vide arcum, & benedic.* Ecc. 43.

Per ſtellam mane ſplendentem. *Ego ſum radix.* Apoc. vlti.

Per montem præeminentem. *Erit mons domus domini.* Iſ. 2.

Per cællam pigmentariam. Can. 4.

Per puteum aquarum viuentium. Ibidem.

Beatus Ioannes Euangeliſta ſignificatur in ſcriptura

Per Abel primogenita offerentem. Gen. 4.

Per Ioſeph ſuper omnes fratres à patre dilectũ Gen. 31.

Per Samuelem veſtitum Ephot, Deo miniſtrantẽ. 1. Reg. 3.

Per Iacob ſchalam videntem. Gen. 31.

Per Beniamin in mentis exceſſu ſe leuantem. Pſal.

Per aquilam ad præceptum Dei ſe leuantem. Iob. 39.

S. Innocentes ſignificantur per oliuas pullulantes. *Filij tui ſicut nouellæ oliuarum.* Pſal.

Per paruulos natos Iſaac. Gen. 24.

Per paruulos datos à Deo Iacob. Gen. 22.

CIRCVNCISIO Domini in ſcripturis figurata eſt per circuncisionem Abraæ, qui futurus erat pater multarum gentium. Gen. 14.

Per circuncisionem Iſaac. qui interpretatur riſus, & gaudium. Gen. 31.

Per circuncisionem ſpiritualem, quam prædixit Moyſes. Deu. 39.

In Epiphania Domini fuit figuratus Dominus mundo apparuiſſe in luce prima. Gen. 1.

Per lucem puram. 3. Reg. 23.
Per lucem nouam. Heſter. 10.
Per lucem mirificam. Ibi.
Per lucem magnam. Iſ. 9.
Per lucem matutinam. Iob. 24.
Per lucem ſempiternam. Iſ. 60.
Per lucem gratificam. & diffuſam. Iob. 36.
Per lucem plenam. Sap. 1.
Per lucem lætam. *Lux orta eſt eis.* Pſal.
Per lucem cælicam. Iob. 5.

Vide de diuino aſpectu in præſenti libro. pag. 221.

RVRSVS illa apparitio figurata fuit per apparitionem gloriæ coram filijs Iſrael. Ex. 16.

Per apparitionem gloriæ Dei Aarõ, & filij eius coram populo. Leu. 9.

Per apparitionem factam Abraam, Iſaac, & Iacob in Deo omnipotente. Exod. 6.

Per apparitionem factam omnibus hominib. *Apparuit gratia omnibus hominibus. &c.* Tit. 2.

Per apparitionem factam omni multitudini filiorum Iſrael. Num. 14. & Leuit. 9.

Per apparitionem Dei ſuper tabernaculum. Num. 16.

Per apparitionem coram Effrain, Beniamin, & Manaſſe. Pſal.

Apparuit quoque Dominus mundo. Sicut luminare in mundo. Gen. 1.

Sicut primus homo in Paradiſo. Gen. 2.

Sicut auriga in curru huius ſæculi. 4. Reg. 1.

Sicut operator in Vinea Domini. Matt. 20.

Sicut paterfamilias in domo propria. Mat. 22.

Sicut miles in bello Dei.

Sicut dux in ciuitate ſummi regis. Iſ 31.

Sicut cuſtos capti hominis. 3. Reg. 20.

Sicut paſtor ouilis Domini. Ioan. 10.

Sicut Theſaurarius ſummi Imperatoris. Col. 2.

Sicut Paranimphus ſponſæ. Luc. 1.

Sicut caput Eccleſiæ. Ioan. 1.

Sicut agricola in agro Domini. Zac. 11.

Sicut gubernator in nauicula. Luc. 5.

Rurſus Chriſtus datus eſt nobis, ſicut Noe in arca. Gen. 6.

Sicut Iacob in cuſtodia gregium. Gen. 30.

Sicut Ioſeph ſuper Aegiptum. Gen. 3

Sicut Moyſes in educendo populum. Exo. 14.
Sicut Caleph in explorando terram. Num. 13.
Sicut Samuel iudicando populum. 1. Reg. 1.
Sicut Dauid in gubernando regnum. 2. Reg. 3.
Sicut Salomon ædificando templum. 3. Reg. 4.
Sicut Helias perſequendo malos. 3. Reg. 18.
Sicut Heliſæus vngendo reges. 4. Reg. 6.
Sicut Ioſias in reformãdo cultũ Dei. 4. Re. 22.
Sicut Eſdras in reducendo populum. Eſ. 1.
Sicut Neemias in ædificando ciuitatem. Nee. per totum.

De Sapientia. Vide in præſenti libro. pag. 513.

DOMINICA infra octauam Epiphaniæ. Cum factus eſſe annorum 12.

Anni pueri IESV figurantur in ſacris per 12. fundamenta ciuitatis nouæ Hieruſalem. Apo. 21.

Per. 12. nomina filiorum Iſrael ſculpta in lapidibus portata per Pontificẽ corã Deo. Exod. 28.

Per 12. lapides pretioſos in Rationali poſitos. Ibi.

Per 12. lapides de medio Iordanis cõgregatos. Ioan. 6.

Per 12. margaritas portaram Hieruſalem cæleſtis. Apoc. 21.

Per 12. nomina ſcripta in portis Hieruſalem ſupernæ Apoc. Ibi.

Per 12. Angelos cuſtodes murorum. Apoc. 21.

Vide de Baptiſmo pag. 225.

IN octaua Epiphaniæ de baptiſmo Chriſti, qui fuit figuratus per fontem patentem. Zac. 13

Per fontem ſcaturientem. Gen. 2.
Per fontem creſcentem. Heſt. 10.
Per fontem criſtallinum. Apoc. vl.
Per fontem ſignatum. Cant. 4.
Per fontem ſalientem. Ioan. 4.
Per fontem irrigantem. Can. 4.
Per fontem uiuentem Num. 20.
Per fontem præſignantem. Gen. 24.
Per fontem refocillantem. Ioan. 4.

Vide de Charitate pag. 240. item de Ebrietate. 650.

DOMINICA ſecũda poſt Epiphaniã. agitur in euangelio de bono vino gratiæ, vel diuinæ ſapientiæ. figuratur

Per vinum Noe inebriatiuum. Gen. 9.
Per vinum Ioſeph ſatiatiuum. Gen. 43.
Per vinum optatũ Iacob à patre inſtauratiuũ. Gen. 31.
Per vinum vitis Dei, & hominum letificatiuum. Iud. 9.
Per vinũ Melchiſedech præfiguratiuũ. Gen. 14

Per vinum Samaritani ſanatiuum. Luc. 10.
Per vinum ſapientiæ amenisſimum. Prou. 9.
Per vinum ſponſæ ſuauisſimum. Cant. 1.
Per vinum moderatè potatum. Ecc. 31.

DOMINICA tertia poſt Epiphaniam agitur de deſcenſu Dei de monte, qui figuratur

Per deſcenſum Abraæ in Aegiptum ad peregri nandum. Gen. 12.
Per deſcenſum Dei ad clamorem Sodomorũ. Gen. 18.
Per deſcenſum Ioſeph in foueam. Sap. 10.
Per deſcenſum Iacob, & filiorum eius. Exod. 1.
Per deſcenſum Ioachim ſummum pontificem de Hieruſalem in Betuliam. Iud. 3.
Per deſcenſum dilecti in hortũ ſponſæ. Cant. 11.
Per deſcenſum à regalibus ſedibus. ſap. 18.
Per deſcenſum Angeli de cælo, cuius gloria ter ra illuminata fuit Apoc. 18.
Per deſcenſum Angeli in piſcinam ad commo uendam aquam. Ioan. 5.
Per deſcenſum Angeli de cælo in veſtibus albis, & aſpectu fulgentis. Mat. 28.

Vide de Religione, pag. 500.

DOMINICA quarta poſt Epiphaniam agitur de Nauicula, ſiue de Religione fluctibus agitata, quæ ſignificatur

Per archam Noe ad multiplicationem aquarũ eleuatam à terra. Gen. 1.

Per ratem, in qua tranſeuntes mare, liberantur. Sap. 13.

Per claſſem Salomonis portãtem aurum, & argentum. 3. Reg. 9.

Per nauem, in qua fiunt operationes in aquis, & mirabilia in profundo. Pſal.

Per naniculam Petri, quę non poteſt ſubmergi. Luc. 5.

Per nauem Pauli. Act. 26.

Par nauem, de qua Chriſtus docet. Luc. 5.

Per nauem, cuius via ignoratur in medio mari. Prouer. vlti.

Per nauem poma portantem. Iob. 9.

De Verbo, & de verborum proprietate vide pag. 60. item de uerbo Dei. 577.

DOM. quinta poſt Epiphaniã agitur in Euãg. de bono ſemine ſeminato in agro. quod ſignificatur in ſcriptura ſacrá

Per ſemen ſanctitatis, & munditiæ. Iſ. 3.

Per ſemen veritatis, & iuſtitiæ. Oſ. 4.

Per ſemen pietatis, & miſericordiæ. Ecc. 11.

Per ſemen benedictionis, & gratiæ. Iſ. 61.

Per ſemen æquitatis, & conſtantiæ. Mat. 13.

Per ſemen abundantiæ. Cor. 2. Cor. 9.

Per ſemen perfectionis, & excellentiæ, Matt. 4.

Per ſemen ſalutis,& glorię.Ioan.4.

Per ſemen prædicationis, & ſanctæ doctrinæ Iſ.32.

Per ſemen euangelicæ operationis,& continẽtiæ. Ecc.11.

Per ſemen meditationis, & contemplationis Cęlicæ.Gal.vltimo.

De Tribulationibus,& earum affectibus vide.562.

DOMINICA in Septuageſima.quo tempore ſupprimuntur in Eccleſia cãtica lętitiæ:q̃ repræſentãt tempus tribulationis ab initio ſeculi. & tempus pœnitẽtiæ,& triſtitiæ in hoc mũdo poſt lapſum primi hominis. figuratur hoc tempus per eiectionem Adæ de Paradiſo in miſeriam huius ſæculi. Gen.3.

Per innundationem diluuij per totum mundũ propter peccata. Gen.6.

Per diuiſionem linguarum propter peccatum ſuperbiæ.Gen.9.

Per peregrinatiõnẽ Abrahę ĩ Aegipto.Exo.12.

Per peregrinationem, & perſecutionem Iſaac cum ſuis.Gen.26.

Per peregrinationem Iacob in Meſopotamia Syriæ.Gen.28.

Per venditionem, & carcerationem Ioſeph. Gen.31.

Per vltionem maximam peccati vituli. Ex. 32.
Per expulſionem Dauid de Regno. 2.Reg.3.
Per translationẽ 10.tribuũ in Aſsirios.3.Re.11.
Per deſtructionem templi.1.Reg.2.

DOMINICA Sexageſimæ recitantur tribulationes,& pugnæ.figuratur autem illa pugna per pugnam Abrahæ contra ipſos reges.Gen.14.
Per pugnam paſtorum Iſaac cõtra Paleſtinos. Gen.26.
Per pugnam Iſraelitarum contra Aegiptios. Exo.14.
Per pugnam filiorum Iſrael contra Moabitas. Num.22.
Per pugnam eorundem contra Madianitas. Num.31.
Per pugnam eorũdẽ cõtra Chananeos.Nu.21.
Per pugnã eorundẽ contra Philiſteos.1.Reg.4.
Per pugnam Dauid,& quas vnus victoriam: al ter verò præteſtationem habuit.1.Reg.1.
Per pugnam Mardochæi,& Aman.Heſt.

Vide de charitate. 246.

DOMINICA Quinquageſimæ recitantur præcipuæ laudes charitatis, quæ in ſcripturis figuratur.
Per tunicam pelliceam.Gen.31.
Per tunicam cum malis granatis, & tintinabu-

lis

lis aureis.Exod.29.
Per tunicam talarem.2.Reg.13.
Per tunicam nuptialem.Matt.22.
Per tunicam inconſutilem.Ioan.19.
Per pallium Heliæ.4.Reg.2.
Per tunicam Ioſeph.Gen.38.
Per mel Ionathæ.1.Reg.14.
Per oleum viduæ.4.Reg.18.
Per vinum ſponſæ.Cant.1.
Per balſamum non mixtum.Ecc.28.
Per ſal Heliſei.4.Reg.3.
Per ſpiraculum vitæ.Gen.1.
Per ventum ab auſtro flantem.Par.3.
Per auram refrigerantem.Gen.3.
Per ſignaculum ſuper cor ſponſæ.Can.8.
Per ſignum Dei uiui.Apoc.1.
Per fluuium igneum.Dan.1.
Per fluuium amænum.Gen.2.
Per fluuium maximum.Heſt.10.
Per aquæductum de Paradiſo.Ecc.24.
Per mannam in deſerto.Ex.26.
Per lignum vitæ.Prou.3.
Per fontem Paradiſi.Gen.2.
Per fontem hortorum.Cant.4.
Per fontem delitiarum.Iſ.12
Per murum igneum in circuitu ciuitatis.Zac.4.

Vide de morte, pag. 393.

FERIA quarta in capite ieiunij agit de cinerũ aſperſione. quod ſignificat abiectionem, & pęnitentiam, & præſertim corporũ noſtrorum incinerationẽ, quæ eſt pœna peccati. figuratur autem in ſcripturis

Per puluerem, qui ſumus, & in quẽ redibimus. Gen. 3.

Per puluerem, & cinerem, quem ſe eſſe teſtatus eſt Abraham. Gen. 18.

Per puluerem reuerſum in terrã ſuam. Ecc. 12.

Per puluerem in domo pulueris, quo conſpergi debemus. Mich. 1.

Per fauillam, & cinerem, in quibus pęnitentiã agebat. 5. Iob. vlt.

per puluerem, quem ſciſsis veſtibus ſparſerunt amici Iob. Iob. 2.

Per ſeſsionem regis Niniuæ in cinere, & ſacco. Ionæ. 4.

Per illos, quos opertos ſaccis miſit Ezechias ad Iſaiam. 4. Reg. 19.

Per illos octouaginta viros ſciſsis veſtibus euntes ad Godoliam. Hier. 41.

Per Achab ſciſſa veſte opertum cilicio ieiunantem, & dormientem in ſacco. 3. Reg. 2.

Per ſaccum conſutum ſuper carnem Iob. & caput opertum cinere. Iob. 16.

Per regem Dauid operto capite, & nudis pedi-

bus incedentem,& lugentem.2.Reg.16.& 18.
Per Ieremiam flentem,& eiulantem.Tren. 1.
Per ſenes filiæ Syon ſedentes in terra,& capita aſperſa habentes cineribus.Tren.2.
Per virgines Hieruſalem abiicientes capita ſua in terra.Tren.2.
Per filiam populi Dei accinctam cinere, & cilicio.Ierem.6.

Vide de Abſtinentia,& eius laudibus pag. 167.

DOMINICA prima quadrageſimę agitur de munditia Ieiunii quadragenarii. & figuratur
Per quadragenarium ieiuniũ Moyſis colloquẽtis cum domino in monte. Exod.24.
Per quadragenarium ieiunium Helię euntis ad contemplationem.3.Reg.19.
Per quadragenariã mãſionem filiorum Iſrael. Num.13.
Per quadragenariam gñationẽ Chriſti.Mat.1.
Per vniuerſale ieiunium filiorum Iſrael in die expiationis.Leuit.23.
Per generale ieiunium filiorum Iſrael tempore afflictionis contra filios Beniamin.Iud.20.
Per ſolemne ieiunium Ioſaphat cum toto regno 2.Par.20.
Per lachrymoſum prãdium Eſdræ cum ſuis omnibus.1.Eſ.8.
Per doloroſum ieiunium.Heſt. 4.

Per ieiunium quotidianum. Iudit. 8.
Per ieiuniũ Danielis viri deſideriorum. Dan. 9.
Per ieiunium Zachariæ. Zac. 8.
Per ieiuniũ Triduanũ Pauli Apoſtoli. Apoc. 9.

De Gloria habes pag. 351.

DOMINICA ſecunda in Quadrageſima agitur de monte transfigurationis, qui figuratur per montem immolationum. Gen. 22.
Per montem ſaluationum. Gen. 19.
Per montem contemplationũ. Deut. 33.
Per montem inflammationum. Exod. 24.
Per montẽ diuinarum allocutionum. Exod. 28.
Per montem conuiuiorum. Iſ. 22.
Per montem refectionum pinguium. Pſ.
Per montem aromatum. Can. 2.
Per montem ædificationum ſpiritualiũ. Nee. 8.
Per montem hereditatis. Ex. 15.
Per montem laudis, & commendationis. Iſ. 2.

Habes de paſſione Chriſti pag. 457.

DOMINICA tertia in Quadrageſima agitur principaliter de oblatiõe, & hoſtia, qua Chriſtus tradidit ſe in odorem ſuauitatis. & hęc hoſtia odoritera figuratur.
Per odorem agri pleni. Gen. 21.
Per odorem incenſi. Ecc. 1.

Per odorem balſami.Ecc.24.
Per odorem cinamomi.Ecc.24.
Per odorem vnguenti. Ioan.12.
Per odorem lilij.Ecc.39.
Per odorem vineæ.Cant.3.
Per odorem nardi.Can.1.
Per odorem veſtis.Cant.4.
Per odorem orationis.Apoc.5.
Per odorem Timiamatis.Exod.29.
Per odorem vnguenti ſancti ſanctorũ.Exo.29.
Per odorem fructificationis.Ecc. 24.
Per odorem fuſum excelſo principi.Ecc.
Per odorem ſuauisſimum Domino.Ex.16.

De vita æterna.uide pag.621.

DOMINICA quarta in Quadrageſima agitur de Hieruſalem. quæ ſurſum eſt. quæ eſt mater noſtra.& figuratur per cælũ ſedem Dei.Iſ.vlt.
Per cęlum ſydereum.Ecc.43.
Per aquas ſuper cælos.Dan.3.
Per terram virentisſimam.Ezech.
Per terram lacte,& mele refertam.Deut.
Per terram riuorum,& fontium.Deut.ibi.
Per terram oliuarum,& ficuum.Deut.ibi.
Per terram frumenti,vini,& olei Deut. 33.
Per terram excelſam.Deut.32.
Per terram repromiſſam.Deut.9.
Per hortum voluptatis.Gen.2.

Per agrum fæcundiſsimum.Gen.21.
Per arborem vitæ.Gen.2.
Per montes aureos.1.Mach.6.
Per montes aromaticos.Cant.vlt.
Per luminaria cœli.Gen.1.
Per montem magnum,& altum.Apoc.21.
Per montem ſanctum Dei.Ezech.28.
Per montes Armeniæ.Gen.9.
per ciuitatem nouam.Apoc.21.
Per ciuitatem opulentam.Iſ.33.
Per ciuitatem ſolemnitatis veſtræ. Iſ.33.
Per Thronum Salomonis.3.Re.1.

DOMINICA de Paſsione agitur de ſanguine ſparſo in Cruce,qui ſignificatur.
Per vocem ſanguinis de terra clamãtis. Ge. 4.
Per ſanguinis aſperſionẽ vociferãtẽ. Heb, 12.
Per ſanguinem patentem,& ne operiatur,abiu rantem.Iob.16.
Per ſanguinem tunicam Ioſeph tingentem. Gen.28.
Per ſanguinem Abel iuſti.Gen.4.
Per ſanguinem Zachariæ.Matt.23.
Per ſanguinem iuſtum.Matt.Ibi.
Per ſponſam ſanguinum.Ex.4.
Per ſanguinem agni anniculi.Ex.12.
Per aquas in ſanguinem verſas.Ex.6.
Per ſanguinem oblatum ꝓ peccato ſemel portatum in ſancta per Pontificem.Exod.30.

Per ſanguinem turturis,& columbæ. Leui. 1.
Per ſanguinē agni mūda ntē leproſos.Leu. 14
Per ſanguinem,in quo eſt anima omnis carnis Leuit.11.
Per ſanguinem,in quo eſt ſedes animæ. Leu.2

De exultatione vide.pag.325.

DOMINICA in Ramis palmarum agitur de Ramis Chriſto ad honorem oblatis. qui ſignificantur.
Per ramos oliuarum.Gen.4.
Per ramos arboris pulcherrimæ.Ecc.24.
Per ramos ligni ſpecioſi.Ezech.31.
Per ramos ligni nemoroſi.Neem.8
Per ramos mirti odoriferi.Ibid.
Per ramos palmarum. Ioan.12.
Per ramos honoris,& gratiæ.Ecc.24.
Per ramos montium Iſrael expanſos, & florentes.Ezech.36.
Per ramos libani pullulantes.Oſ.vlt.
Per ramos de arboribus.Matt.21.
Per ramos naturales.Rom.11.
Per ramos ſynapis,vbi requieſcunt volatilia cæli. Matth.13.
Per ramos pontifici aſsiſtentes.Ecc.50.
Per ramos arboris vitæ.4. Eſ.22.
Per ramos omnium lignorum Paradiſi.Ez.31

De corpore Chriſti vide. 291.

FERIA 5. in Cæna Domini.
Figuratur cæna domini per cibum ligni vitæ in medio Paradiſi. Gen. 2.
Per ſacrificium Abel. Gen. 4.
Per oblationem Melchiſedech. Gen. 14.
Per ſacrificium Abrahæ. Gen. 111.
Per agnum paſchalem, Exod. 12.
Per mannam in deſerto. Exo. 16.
Per aquam de Petra. Num. 20.
Per mel de petra. Deu. vlt.
Per butirum de armento. Deu. 32.
Per ſacrificium Gedeonis. iud. 6.
Per ſacrificium mannæ. Iud. 13.
Per mel Ionathæ. 1. Reg. 14.
Per panem propoſitionis. Leu. penul.
Per fauum mellis in ore leonis Iud. 3.
Per granum frumenti. Ioa. 12.
Per vitem veram. Ioan. 15.
Per cænam agni. Apoc. 19.
Per prandium paratum. Matt. 22.
Per cænam magnificam. Luc. 14.
Per grande conuiuium in die allactationis. Gen. 21.

De Paſsione Chriſti pag. 452.

FERIA 6. Paraſceues agitur de Crucifixo, & cruce, quæ figuratur.

Per lignum vitæ.Gen.2.
Per archam Noe. Gen.6.
Per ramum Oliuæ.Gen.8.
Per arcam fœderis reconciliantem.Gen.9.
Per ligna ſacrificij Abraæ.Gen.22.
Per ſchalam Iacob.Gen.28.
Per baculum Iacob.Gen.32.
Per lectum ipſius.Gen.48.
Per virgam Ioſeph.Gen.41.
Per virgam Aaron.Num.11.
Per ſanguinem in poſtibus.Ex.12.
Per palum ſerpentis Aenei.Num.21
Per lignum dulcorans aquas.Ex.16.
Per vectem exploratorum.Num.13
Per clypeum Ioſuæ. Ioa.5.
Per funem cocineum.Ioſ.2.
Per palmam Delboræ Iud.4.
Per torcular Gedeonis.Iud.6.
Per plauſtum Phyliſtym.1.Reg.4.
Per baculum Dauid. 1.Reg.18.
Per oſtium templi.1.Reg.3.
Per lanceam Saul.1.Reg.18.
Per virgam Aſſueri.Heſt.15.
Per ſignum Dei uiui.Apoc.1.

FIGVRAE verò Crucis correſpondet quadrã-gularis figura arcæ fœderis.Exod.25.
Quadrãgularis figura tabernaculi.Ex.26.
Quadrãgularis figura propitiatorij.Exo.25.

Qua-

Quadrangularis figura altaris.Ex.21.
Quadrangularis figura veli.
Quatuor operimenta in ipſo tabernaculo. Exod.26.
Quatuor animalia,quæ recidit Ezechiel.Ex.1.
Quatuor facies rotarum.Ezech.
Quatuor animalia circa ſedem agni.Apo.6.
Quatuor latera ciuitatis nouæ.Apoc.21.
Quatuor flumina paradiſi.Gen.2.
Quatuor fontes ſanguinis, qui de Chriſto emanauerunt.Io.19.
Quatuor cornua,quæ ventilauere Iudã, Iſrael, & Hieruſalem.3.Reg.1.
Quatuor fabri cornuti,qui ventilauere Iudam. Zach.1.
Quatuor equorũ genera in quatuor quadrigis. Zach.6.
Sabbatũ,in quo requieuit Chriſtus ĩ ſepulchro figuratur.
Per ſabbatum requietionis.Leuit.23.
Per quietationem diei ſeptimæ. Gen.2.
Per ſoporem irruentem in Abraã, accubẽte ſole.Gen.3.
Per dormitionem Iacob ſuper lapidẽ poſt ſolis occaſum.Gen.38.
Per dormitionẽ prophetæ in pace in idipſum. Pſal.
Per requiem carnis in ſpe.Pſal.
Per magnum illum diem Sabbati.Luc.19.

Per ſabbatum, & ſabbato. Iſ. vlt.
Per dormitionem leenæ, quam ſuſcitare nullus audet. Gen. 49.
Per Beniamin quieſcentē in thalamo. Deu. 38.
Per Beniamin adoleſcentulum in mentis exceſſu. Pſal.

De reſurrectione vide pag. 580.

DOMINICA Reſurrectionis figuratur.
Per phaſe Hieroſolymis diuinis laudibus plenum. 4. Reg. 33.
Per phaſe generaliſsimum. 3. Eſd. 1.
Per phaſe iucundiſsimum. 2. Par. 25.
Per phaſe copioſiſsimum nullum habes defectum. 3. Eſd. 7.
Per diem celebritatis, & gaudij. Heſt. vlt.
Per diem æternæ propitiationis. Leuit. 23.
Per diem celeberrimum, atque ſanctiſsimum. Leuit. Ibid.
Per diem magni ſabbati. Ioa. 19.
Per hortum liliorum. Cant. 6.
Per paradiſum voluptatis. Gen. 2.

Vide de diuina prouidentia. 490.

DOMINICA prima poſt Paſcha agitur de apparitionibus factis diſcipulis, quæ figurātur
Per apparitionem factam Abraæ. Gen. 18.

Per apparitionem factam filijs Iſrael in ſolitudine. Exod. 16.

Per apparitionē arcus in nubibus lucentibus. Gen. 9.

Per apparitionem factam Samueli in miniſterio. 1. Reg. 3.

Per apparitionem factam Iacob. Gen. 35.

Per apparitionem factam Prophetis Domini. Num. 12.

Per apparitionem factam Gedeoni. Iud. 6.

Per apparitionē factam Danieli. Dan. 9. & 12.

Per apparitionem factam Baptiſtæ in baptiſmo Chriſti. Ioan. 1.

Per apparitionem factam Zachar. prophetæ. Luc. 1.

Per apparitionem factam tribus diſcipulis in monte. Matt. 11.

Per apparitionem factam Ioanni Euangeliſtæ. Apoc. per totum.

Per apparitionem principis paſtorum. 1. Pet. 5

Per apparitionem factam Angelis. 1. Tim. 4.

Per apparitionem factam toti humano generi. Tit. 2.

Per apparitionem factam Eccleſiæ Catholicæ. Tit. 2.

DOMINICA ſecunda poſt reſurrectionem. fit principaliter ſermo de Chriſto paſtore. & ſignificatur.

Per paſtorem ouium Abel.Gen.4.
Per paſtorem ouium Abraham.Gen.14.
Per paſtorem ouium Iacob.Gen. 29.
Per paſtorem ouium Moyſen.Ex.3.
Per paſtorem ouium Dauid.1.Reg.15.
Per paſtorem requirentem oues.Ezech.34.
Per paſtorem, & epiſcopum animarum noſtrarum.1.Pet.2.
Per potentiſsimum paſtorem.Ibi.

Vide de Probatione.486.

DOMINICA tertia poſt Reſurrectionem agitur de multipharia Chriſti viſione, & figuratur.

Per viſionem magnam Moyſi.Exo.3.
Per viſionem æternam.Gen.22.
Per viſionis mortem.Gen.22.
Per viſionis ſcalam.Gen.28.
Per viſionem Iacob.Gen.31.
Per viſionem Ioſeph.Gen.Ibi.
Per viſionem Gedeonis.Iud.6.
Per viſionem Samuelis.1.Reg.3.
Per viſiones Danielis.Dan.per totum.

DOMINICA quarta poſt Reſurrectionem agitur de triſtitia Apoſtolorum. & figuratur

Per triſtitiam Iacob ſuper Ioſeph.Gen.31.
Per triſtitiã Ioſeph ſuper mortẽ patris.Ge. vlt.

Per triſtitiam ſuper mortē Aarō pont. Nu.20.
Per triſtitiam vniuerſi populi ſuper mortem Samuelis prophetæ. 1.Reg.25.
Per triſtitiā Næmiæ ſup captiuitate populi Dei per triſtitiam amicorum. Iob.3.

De Gaudio vide 344.

DOMINICA quinta fit mentio de voce iucūditatis, & de multiplici gaudio. quod figurat
Per gaudiū Saræ ad promiſſionē filij. Gen.18.
Per gaudium Iudæorum in Aman deiectione, & Heſter exaltatione. Heſt. per totum.
Per gaudium Hebreorum in victoria Holofernis. Iudit. per totum.
Per gaudiū Iſrael in celebratione feſt. 2. Eſ. vlt.
Per gaudium filię Syon. Zac.9.
Per gaudium lætitiæ cordis. Cant.3
Per gaudium Mariæ de cōceptu Chriſti. Luc.1.
Per gaudium Baptiſtæ in vtero. Luc.3.
Per gaudium Pauli in domino ſemper. Eph.3.
Per gaudium Ioannis in profectu fratrum. 2. Ioan.1.

Quomodo aſcendendo de virtute in virtutem debemus ſeruire Deo. vide pag.512.

ASCENSIO Domini fuit prefigurata.
Per fontem aſcendentem de terra. Gen.2.

Per fontem in vitam ęternam ſalientem. Ioã. 4.
Per aſcenſum Iudæ ad prædam. Gen. penul.
Per aſcenſum Domini,& filiorũ Iſrael de Aegipto. Ex. 12.
Per aſcenſum Moyſi ad contemplandam terram. Num. 21.
per aſcenſum Aaron in montem. Num. 20.
Per aſcenſum Ioſuæ ad montana. Ioſ. 2.
Per aſcenſum Elcanæ ad Dominum in Sylo. 1. Reg. 1.
Per aſcenſum in ciuitatē ad Samuelē. 1. Reg. 9.
Per aſcenſum gloriæ Dei de medio ciuitatis. Ezech. 11.
Per aſcenſum cæli Cælorum ad orientē. pſal.
Per aſcenſum ſuper nubem. Iſ. 19.
Per aſcenſum in montem ad orientē. Matt. 14.
Per aſcenſum Heliæ in montem ad contemplationē. 3. Reg. 19.
Per aſcēſum in Hieruſalē ad diem feſtũ. Luc. 2.
Per ſalientē ĩ mōtib. & trãſilietē colles. Can. 2.
Per aſcenſum purpureum. Cant. 3.
Per nubem aſcendentem de mari. 3. Reg. 19.
Per aſcenſum in templum domini Act. 3.
Per aſcenſum Ionathæ. 1. Reg. 14.
Per aſcenſum Heliæ per turbinem in cælum coram Heliſeo. & filiis prophetarum. 4. Reg. 2.
De repletione Spiritus ſancti. vide pag. 503.

DOMINICA infra octauam Aſcenſionis. Paraclitus in Euangelio promiſſus figuratur.

per

Per ſpiritum ſanctitatis. Sap. 9.
Per ſpiritum bonitatis. Sap. 12.
Per ſpiritum æquitatis. Iſ. 4.
Per ſpiritum humilitatis. Dan. 3.
Per ſpiritum veritatis. Ioan. 14.
Per ſpiritum probitatis. Act. 1.
Per ſpiritum pietatis Rom. 8.
Per ſpiritum ſuauitatis. Gal. 4.
Per ſpiritum auctoritatis. Iud. 16.
Per ſpiritum reuerentiæ, & timoris. Iſ. 11.
Per ſpiritum ſaluationis. Iſ. 61.
Per ſpiritũ diuinæ laudis, & honoris. 1. Reg. 16.
Per ſpiritum ornantem cœlos. Iob. 26.
Per ſpiritum oris Dei. Pſal. 32.
Per ſpiritum principalem. Pſal. 50.
Per ſpiritum flantem. Pſal. 1 1 1.
Per ſpiritum bonum ductorem. Pſal. 142.
Per ſpiritum replentem orbẽ terrarum. Sap. 1.
Per ſpiritum de cælis miſſum, qui docet ſenſũ Domini. Sap. 9.
Per ſpiritum dulcem, vt mel. Ecc. 24.
Per ſpiritum velut torens, innundans. Iſ. 30.
Per ſpiritum ducentem. Iſ. 63.
Per ſpiritum leuantem inter Cælum, & terram Ezech. 8.
Dies Pentecoſtes eſt gratiæ, & beneficiorũ Dei, quæ naturæ humanæ collata ſunt, commemoratiuè, & figuratur.
Per aquam in nubibus Iob. 31.

Per aquam in fontibus dulcibus.Iſ. 12.
Per aquã ĩ fluminibus deſiderabilibus.Ecc.24.
Per aquam in mari magno.Iob.36.
Per mel dulciſsimum.Prou.25.
Per lac ſuauisſimum. 1.Cor.3.
Per oleum effuſum.Cant. 1.
Per vinum meracisſimum.Deut.32.
Per balſamum non mixtum.Ecc.24.
Per pluuiam voluntariam.pſal.
Specialiter autem figuratus gratia
Per ventum vehementem.Pſal.
Per ventum ab Auſtro flantem.Cant.5.
Per auram refrigerantem.Gen.3.
Per ſibilum auræ tenuis.3.Reg.19.
Per ſpiraculum vitæ.Gen.1.
Per ramum virentis oliuæ.Gen.8.
Per tunicam Ioſeph.Gen.21.
Per pallium Heliæ.4.Reg.2.
Per oleum viduę.3.Reg.18.
Per veſtem nuptialem.Matt.21.
Per flatum Chriſti.Ioan.20.
Per columbam baptiſmi.Matt.3.
Per linguas igneas.Act.2.
Specialius autẽ ſignificatur per ſtellas,& luminaria.Gen.1.
Per ignem,& fulgura.Exod.13.
Per metalla.& lapides.Iob.28.
Per aromata,& opes.Ecc.1.
Per ſemina,& fructus.Gen.26.

Per membra,& officia.1.Cor.12.

Gratia verò ſeptiformis figuratur per ſeptem ſtellas pleiades.Iob.28.

Per ſeptem horas diuinæ laudis.Pſal.118.

Per ſeptē columnas diuinę ſapiētiæ.Prouer. 9.

Per ſeptem mulieres,virum vanum apprehendentes.Iſ.4.

Per ſeptem lotiones Namaam in Iordane. 4. Reg.5.

Per ſeptem cælos ſuper lapidem viuum.Zac.4.

Per ſeptem panes euangelicos,Matt.8.

Per ſeptem ſportas fragmentorum.ibi.

Per ſeptem eccleſias.Apoc.2.

SANCTA Trinitas ſignificata eſt in ſcripturis per ſex apparitiones, quarum prima facta eſt Abrahæ, in ſpecie trium angelorum ſub forma, & effigie trium virorum.Gen.14.

Secunda facta eſt Moyſi in rubo, cum dictum eſt ei.*Ego ſum Deus Abraham, Deus Iſaac, & Deus Iacob.*Exod.3.

Tertia facta eſt Danieli, quando vidit antiquũ dierum, & fluuium igneum rapidè egredientem. Dan.1.

Quarta facta eſt Baptiſtæ in baptiſmo Chriſti. quando vidit Spiritum ſanctum deſcendentem in columbæ ſpecie. Ioan.1.

Quinta tribus diſcipulis in monte,quando trãſfigurato Chriſto, viderunt Spiritum in columbæ

ſpecie. Matt. 12.

Significatur quoque in ſacris per nouem repreſentationes, quarum prima facta eſt ante legem, in lege, & ſub lege.

Secunda facta eſt tribus legibus, naturæ, ſcripturæ, & gratiæ.

Tertia facta eſt tribus ſcripturis, Moſaica, prophetica, & euangelica.

Quarta tribus intelligentijs. ſ. literali, allegorica, & morali: nam anagogica pars eſt allegoriæ.

Quinta in trib. dignitatibus, quibus debetur vnctio regali, prophetali, & ſacerdotali.

Sexta in tribus diſtinctionibus in veteri teſtamento per numerum filiorum Iſrael, per numerũ pugnantium, per numerum leuitarum.

Septima in diſtinctione triformi Tabernaculi, templi. & ciuitatis.

Octaua in trina merſione baptiſmi. & inuocatione Trinitatis.

Nona in tribus Statibus laicalis, clericalis, & religionis. Huc pertinet, quod ait Dauid. Pſ. *Benedicat nos Deus in Bened. nos Deus.* Iſ. 6. *Sanctus, Sãctus Sanctus Dominus noſter.* Paulus Col. 1. *In ipſo per ipſum, & cum ipſo.* Iſ. 40. *Quis appendit tribus digitis molem terræ?* 1. Ioan. 5. *Tres ſunt, qui teſtimonium dant in Cælo.*

Vide de Benignitate Dei. 232.

DOMINICA prima poſt Pentecoſt. agitur in euangelio de miſericordia Dei, quæ ſignificata eſt te.

In miſeratione Adæ, & Euæ, quos ſuſtinuit, & non damnauit. Gen. 3.

In cõdeſcenſione ad Cain deſperatum. Gen. 4.

In miſeratione contra eorum ſuperbiam, qui turrim ædificarunt. Gen. 11.

In miſeratione filiorum Iſraël, quos quadraginta annos ſuſtinuit. Exod. Leuit. Numer.

In miſeratione filiorum Iſrael ad præceptum Moyſis. Exod. 32.

In diſſimulatione malorum hominũ quotidie. Sap. 11.

Significata quoquæ eſt miſericordia, & firmata exemplo hominum per Sem, & Iaphet, qui patrem ſuum Noe pallio cooperuerunt. Gen. 9.

Per Abraham cum Loth, quando eum reduxit de medio regum, qui eum ceperant, & omnia ſua. Gen. 14.

Per Melchiſedech ſacerdotem, q Abrahę egreſſo à cæde regum obtulit panem, & vinum. Ibid.

Per Abrabam, quando tres viros ſuſcepit hoſpitio. Gen. 19.

Per Abraham quãdo orabat pro miſericordia Sodomorum. Gen. 18.

Per Loth, quãdo duos Angelos in ſpecie huma

na vidit.& eos hoſpitio ſuſcepit.Gen.19.

Per Laban introducentem Iacob fugientem à facie Eſau in domum ſuam.Ge.29.

Per miſerationem Ioſeph ſuper Beniamin, & ſuper fratres ſuos.Gen.43.

Per pietatem Iacob ſuper Ioſeph filium ſuum. Gen.46.

Per pietatem obſtetricum circa infantes filiorum Iſrael.Exod.1.

Per pietatem filiæ Pharaonis circa Moyſen infantem.Exod.2.

Per pietatem Elchanæ erga Annam. 1.Reg.1.

DOMINICA ſecunda poſt Pentecoſtem.agitur in Euangelio de cæna vitę æternæ.& figuratur.

Per grande couiuiū in die ablactationis Iſaac. Gen.21.

Per liberale cōuiuiū cū tribus Angelis. Gen.1.

Per conuiuium Loth.cū duob.Angelis.Gē. 19.

Per conuiuium vindemiæ defęcatæ. Iſ.25.

Per menſam regni Salomonis.3.Reg.4.

Per comeſtionem fructus agrorum ſuper excelſam terram.Deut.32.

Per butirum de armento,ibidem.

Per refectionē copioſam populi Iſrael ſub Heliſeo.4.Reg.8.

Per conuiuium Aſſueri magnificum.Heſt.1.

Per conuiuiū filiorum Iſrael ſub Eſdra.1.Eſd.8.

Per con-

Per conuiuiũ Raguelis in nuptijs Sarræ.Iob.6.
Per cænam magnam Darij regis. 3.Eſd.3.
Per cænam nuptiarum agni. Apoc. 19.
Per menſam Chriſti in regno ſuo.Luc.22.
Per cænam Chriſti, & Apoſtolorum.Ioan.13.
Per cænam Chriſtianorum.1.Cor.11.
Per paſcua amæna ſuper montes Iſrael.Ez.34.
Per nuptias filij regis.Matt.22.

De decimis, & cauſa inſtitutionis earum.vide. pag.297.

DOMINICA tertia agitur de decima dragma,& ſignificatur.
Per decimam, quam Abraham dedit Melchiſedech pro ſe, & ſemine ſuo.Gen.13.
Per decimarum oblationem. Num.18.
Per decimam decimæ à miniſtris debitam.Ibi.
Per diuerſas decimas ſimile.Num.28.
Per decimam diem menſis.7.Num.19.
Per decimam datam ex omnibus poſſeſsis.
Per decimam omnium oblatam miniſtris templi, vt poſſent vacare legi.2.Paral.31.
Per decimam Leui.Heb.7.

De Verbo Dei, vt ſupra.pag.577.

DOMINICA quarta agitur de Turbis irruentibus in IESVM vt audirent verbum Dei.

quod verbum ſignificatur.
Per cæli firmamentum.Gen.1.
Per candelabrum aureum.Exod.25.
Per terram germinantem.Gen.1.
Per labium æneum.Ex.30.
Per aquam irrigantem.Ecc.24.
Per gladium acutum.Heb.4.
Per ortum voluptatis.Gen.2.
Per gladium aureum.2.Mach.vlti.
Per agrum fœcundum.Gen.27.
Per gladium ſpiritus.Eph.vlt.
Per fluentem plenum.Cant.5.
Per regnum Cœlorum.Matt.13.
Per cellam vinariam.Cant.2.
Per menſam propoſitionis.Ex.25.
Per cellam pigmentariam Cant.4.
Per ignem ardentem.Iere.23.
Per faculam accenſam.Ecc.28.
Per fluuium paradiſum irrigantem.Gen.2.
Per fluuium procedentem.Apoc.vlt.
Per puteum viuentis,& videntis.Gen.26.
Per fontem Iacob.Ioan.4.
Per ſciphum Ioſeph.Gen.43.
Per fiſcellam Moyſis.Ex.2.
Per rationale Aaron.Ex.28.
Per maxillam Aſini.Iud.5.
Per turrim Dauid.Cant.4.
Per fontem hortorum.Cant.Ibi.
Per puteum aquarum viuentium.Ibi.

Per

Per lechitum olei mulieris viduæ. 3. Reg. 18.
Per ſedem agni. Apoc.
Per mare vitreum. 3. Reg. 7.
Per librum ſignatum. Apoc. 7.
Per calculum ſeraphicum. Iſ. 6.
Per fundam Dauid. 1. Reg. 17.
Per ſagittas acutas. Pſal.
Per ſagenam Euangelicam. Matt. 13.
Per ſpeculum clarum. Sap. 7.
Per tubas argenteas. Num. 10.
Per retia. Luc. 5.
Per aratrum. Luc. 9.

De Iuſtitia, vide pag. 382.

DOMINICA quinta agitur in Euangelio de iuſtitia, quæ debet abundare, quæ ſignificata eſt.

Per iuſtitiam Abel approbatam. Gen. 4.
Per iuſtitiam Zabulon, & Iſachar victimarum. Deut. penul.
Per iuſtitiam abundantem, in qua eſt virtus maxima. Prou. 4.
Per iuſtitiam à facie malitiæ liberantem. Iſ. 57.
Per iuſtitiam vitam præben. Prouerb. 12.
Per iuſtitiam ad vitam proficientem. Prou. 10.
Per iuſtitiam in principio ſe accuſantem. Prouerb. 18.
Per iuſtitiam de anguſtia eruentem. Prou. 11.

Per iuſtitiam radicaliter proficiētem.Prou. 12
Per iuſtitiam ciuitatem exaltare facientem. Prouerb.11.
Per iuſtitiam viam hominis dirigentem.Ibi.

DOMINICA ſexto agitur de miraculo panū, qui ſignificantur.
Per ſeptem primos dies. Gen. 1.
Per ſeptem agnas Abrahæ.Gen.31.
Per ſeptem vacas pingues.Gen.40.
Per ſeptem dies azimorum.Leuit.23.
Per ſeptem ſeptimanas annorum. 1.Iubileum. Leuit.25.
Per ſeptem lucernas candelabri aurei.Ex.25.
Per ſeptem ſolemnitates legales.Leuit.23.
Per ſeptem columnas domus ſapientiæ.Pro.9.

DOMINICA ſeptima agitur in euangelio de falſis prophetis,qui ſignificantur per ſerpentem,& draconem.
Per colubrum,& ceraſtem.
Per aprum,& lupum.
Per equum tabidum.
Per bouem cornupetam.
Per ſimiam,& murem.
Per hircum,& vulpem.
Per egenum,& nudatum.
Per cultorem idolorum.
Per lignum tortuoſum.

DOMINICA octauo agitur in Euangelio de filijs huius ſeculi, qui figurantur per filios Sodomorum. Gen. 14.
Per filios Amalechitarum. Ex. 17.
Per filios Chananeorum. Gen. 10.
Per filios Amoreorum. Ibidem.
Per filios Belial. 2. Reg. 25.
Per filios noctis. 1. Tim. 5.
Filij autem lucis ſignificantur.
Per filios Seth. Gen. 6.
Per filios Noe. Ibi.
Per filios Heber. Gen. 10.
Per filios Abrahæ. Gen. 21.
Per filios Iſaac. Gen. 25.
Per filios Iacob. Ibi.
Per filios Ioſeph. Gen. 48.
Per filios Aaron. Leuit. 8.
Per filios Iob. Iob. 1.
Per filios Mathathiæ. 1. Mac. 2.
Per filios veritatis. 2. Ioan. 1.
Per filios claritatis. Eph. 5.
Per filios caſtitatis. Leuit. 15.
Per filios pietatis. Rom. 8.
Per filios ſanctitatis. Deu. 18.
Per filios pacis. Luc. 10.
Per filios æterni patris. Mat. 5
Per filios Beniamin. Iud. 20.
Per filios Gedeon. Iud. 7.
Per filios Iſrael. Ex. 14.

Per filios Pauli.Gal.4.

Vide de lachrymis.389.

DOMINICA nona poſt Pentecoſt.fit principaliter mentio in Euangelio de fletu Domini ſuper Hieruſalem, qui ſignificatus eſt.
Per fletum Iacob ſuper Ioſeph perditũ.Ge.37.
Per fletum eiuſdem ſuper Beniamin.Gen.43.
Per fletum Eſau ſuper collum Iacob.Gen.21.
Per fletum Ioſeph ſuper fratres. Gen.85.
Per fletum eiuſdem ſuper Beniamin vterinum. Gen.41.
Per fletum ſacerdotis, & leuitarum inter veſtibulum, & altare.Ioel.1.
Per fletum Annæ pro ſterilitate.1.Reg.1.

De Humilitate.vide 368. Item de ſuperbia. 729.

DOMINICA decima agitur in Euangelio de ſuperbia phariſæi, & publicani humilitate.
Figuratur autem ſuperbia phariſæi in Lucifero. Iſ.4.
In Adam protoplauſto.Gen.3.
In Cain maligno.Gen.4.
In Lamech primo bigamo.Gen.4.
In Nembroth robuſto venatore. cuius regni principium Babilon.Gen.10.

In Eſau.Gen.27.
In Laban.Gen.31.
In Pharone,& ſeruis eius.Exo. per totum.
In Nabucdonoſor,& filio eius.Dan.4.
In Antioco.2.Mach.9.
In Iaſone 2.Mach.5.
In Menelao.2.Mach.4.
In Nichanore.1.Mac.vlti.
In Aſolone.2.Reg.12.
In Adonia.3.Reg.1.
In Roboam filio Salomonis.3.Reg.11.

Humilitas verò ſemper fuit remunerata ab initio mundi,vt patet.

In Abel deuoto,& humili.Gen.4.
In Abraham obediente,& pacifico.Gen.12
In Iacob ſimplice.Gen.25.
In Ioſeph venundato.Gen.39.
In Samuele.1.Reg.per totum.
In Mardocheo,& Heſter.per totum.
In Tobia,& filijs eius.Tobiæ per totum.

De Spirituſancto.vide pag.

DOMINICA vndecima poſt Pentecoſt.agitur de digitis Saluatoris immiſsis in auriculam ſurdi. eſt aũt digitus ſignificatus in ſcripturis.

Per digitum Dei obuiantem magis Pharaonis. Exod.8.

Per digitum Dei viui,quo ſcripturæ ſunt tabulæ.Exod.30.

Per digitum pontificis tangẽtem ſanguine cornu altaris. Leuit. 9.
Per tres digitos, quibus appẽditur moles terræ. Iſ. 40.
Per digitos plenos myrra probatiſsima. Cã. 5.
Per digitos apprehendentes fuſum. Prou. vlt.
Per digitum ſcribentem in terra. Ioan. 8.

DOMINICA duodecima agitur de deſcenſu hominis ab Hieruſalem in Ierico. qui deſcenſus ſignificatur.
Per diſcenſum à dignitate excellentiæ in infirmitatem. Deut. 28.
Per deſcenſum à charitate ſapientiæ in ſtoliditatem. Iſ. 5.
Per deſcẽſum à felicitate gloriæ in profundum Gehenne. Eze. 32.

Lepræ nomine intelligitur peccatum. pag. 710.
DOMINICA tertiadecima poſt pentecoſten agitur de diuerſitate leprarum, & figuratur.
Per lepram Mariæ ſororis Moyſis. Num. 12.
Per lepram Naamam. 3. Reg. 5.
Per lepram Giezi. 4. Reg. 5.
Per lepram Oziæ. 2. Paral. 26.
Per lepram in Cute. Leuit. 13.
Per lepram in domo. Ibidem.
Per lepram in caluitio. Ibid.

De quærendo Deo. vide. pag. 495.

DOMINICA quartadecima agitur de regno Dei quærendo, & iuſtitia eius. & ſignificatur.

Per regnum Melchiſedech ſacerdotis Dei altiſſimi. Gen. 14.

Per regnum Salomonis, viuente Dauid. 3. Re. 2

Per regnum Abiæ. 3. Reg. 3.

Per regnum Ioathan. 2. Paral. 27.

Per regnum Ioſiæ. 4. Reg. 22.

Per regnum Aſſueri. Heſt. 1.

DOMINICA decimaquinta agitur de propheta magno mundo dato, qui ſignificatur.

Per Abraham prophetã virũ orationis. Ge. 20.

Per Moyſen, poſt quem non ſurrexit vltra propheta Iſrael. Deut. vlt.

Per prophetam in quo eduxit Deus Iſrael de Egypto. Oſeæ. 12.

Per prophetam renouãtem imperium. Ecc. 46.

Per prophetam conſecratum de ventre matris. Eccle. 49.

De amore. vide. 197.

DOMINICA decimaſexta agitur in Euangelio de amico aſcendente ſuperius, qui figuratur.

Per amicũ fidelẽ, cui nulla eſt cõparatio. Ec. 6.

Per amicum fidelem, medicamentum vitę. Ibi.
Per amicum fidelem protectorem vitæ. Ibi.
Per amicum omni tempore diligentem. Pro. 17
Per amicum vnanimem in propoſito. Ecc. 6.
Per amicum fidelem in Commiſſo. Ibi.
Per amicum amabilem. Prouer. 19.
Per amicum antiquum, cui nouus non erit ſimilis. Ecc. 9.
Per amicum, qui per pecuniam non eſt perdendus. Eccle. 7.
Per amicum venientem de via, cui dādi ſunt panes, quos habet neceſſarios. Luc. 11.
Per amicum Dauid, & Ionathæ. 1. Reg.

De amore Dei. pag. 197.

DOMINICA decimaſeptima agitur de dilectione Dei ex toto corde, & figuratur per dilectionem cum fortitudine.
Per dilectionem cum odio culpæ.
Per dilectionem cum continuatione,
Per dilectionem cum uiſione Sap. 6.
Per dilectionem cum timore. Ecc. 25.
Per dilectionem cum remuneratione. Iac. 1.
Per dilectionem cum requiſitione. Can. 1.
Per dilectionem cum operatione. Ioan. 19.
Per dilectionem cum dilectione. Prouer. 5.

De Eccleſia. vide. 155.

DOMINICA decimaoctaua poſt Pentecoſt. agitur in Euangelio de Chriſto aſcendente in nauiculam. quæ figuratur.

Per ciuitatem regiam, & ſanctam, ſiue diuinã. Tob. 13.

Per ciuitatem opulentam. Iſ. 33.

Per ciuitatem nouam. Apoc. 21.

Per ciuitatem amænam. Apoc. 22.

Per ciuitatem pulchram. Apo. 22.

Per ciuitatem famoſam. Iud. 1.

Per ciuitatem ſolemnitatis humanæ. Iſ. 33.

Per ciuitatem, cuius lucerna eſt agnus. Apoc.

De Ornatu. vide. 434.

DOMINICA decimanona in Euangelio agitur de veſte nuptiali, quæ figuratur per tunicã, quã filij dilecti veſtiũtur à patre. Ge. 37.

Per veſtẽ poderis, quã portabat Aaron. Ex. 29.

Per veſtem, quam fecit Moyſes Aaron fratri ſuo. Ibidem.

Per veſtem inconſutilem. Ioan. 19.

DOMINICA Vigeſima agitur de regulo ſuperiori, & de infirmitate figurata per infirmitatem ægrotantis filij viduæ. 3. Reg. 18.

Per infirmitatem filij ſunamitis. 4. Reg. 4.

Per īfirmitatē filij Ieroboā cum eſſet puer. 3. Re. 14.
Per infirmitatem regis Ocoziæ regis Samariæ cadentis per cancellos Cœnaculi. 4. Reg. 1.
Per infirmitatem Ioram regis Iudæ ægrotantis peſsimo languore. 2. Par. 12.
Per infirmitatem Oziæ regis Iudæ, cui mox orta eſt lepra in fronte. 2. Paral. 26.
Per infirmitatem Namaam. 4. Reg. 5.
Per infirmitatem Giezi pueri Heliſæi. Ibi.
Per infirmitatem Lazari fratris Mariæ, & Marthæ. Ioan. 11.

De Patientia. vide. 447.

DOMINICA vigeſimaprima agitur de patientia, quam circa ſe debet habere debitor à debitore. & figuratur in

Abraham circa paſtores Loth. Gen. 13.
In Dauid, qui patienter ſuſtinebat maledictionem. 2. Reg. 16.
In Iſaac, qui non modò fratrem ſuum Iſmael ſuſtinebat, ſed amabat. Gen. 25.
In Iacob, qui non ſolùm Eſau perſequētem, ſed & Laban decipientem portabat. Gen. 31.
In Ioſeph, qui vēditionem, emulationem, & incarceratione fratrē patiēter ſuſtinuit. Ge. 37.
In Samuele, qui annos quadraginta rexit filios Iſrael, & mores eorū portauit. 1. Reg. p totū.
In Elia, qui perſecutionem iniquam Achab, & Iezabelis portauit. 3. Reg. 18.

In Heliſeo, qui perſecutionem Benedab regis Syriæ,& Ioram regis Iſrael volentiũ eũ occidere,& inſidiãtium iugiter ſuſtinuit.4.Re.6.
In ſanctis Machabeis, qui tam iniuſte occidebantur.Mach.per totum.

Vide de vocatione.598.

DOMINICA vigeſimaſecunda poſt Pentecoſtẽ agitur de via Dei, quam Chriſtus magiſter noſter docuit in veritate,& ſignificatur.
Per viam Aquilæ in cœlo.Prouer.penul.
Per viam colubri ſuper petram. Prouer.penult.
Per viam nauis in medio maris.Prouer.penult.
Per viam viri in adoleſcentia. Prouerb. penult.
Per viam veritatis,& lucis.Iob.38.
Per viam pacis.Luc.1.
Per viam rectitudinis.Pſal.
Per viam auctoritatis.Matt.7.
Per viam bonitatis.Ierem.6.
Per viam æquitatis.Prou.8.
Per viam ſanctitatis.1.Reg.21.
Per viam pietatis.Exod.7.
Per viam patientiæ irrefragabilis.Sap.13.

DOMINICA vigeſimatertia poſt Pentecoſt. agitur de benedicta manu Chriſti;quã princeps ſuper filiam ſuam petebat imponi. quæ ſignificata eſt.

Per manum confortantem. Ex. 3.
Per mannm eleuantem. Ex. 8.
Per manum omnem languorem curantem. Luc. 8.
Per manum benedicentem. Luc. vlt. & Mat. 19.
Per manum promouentem, ſiue exaltantem. Luc. 1.
Per manum eloquentiam conferentem. Ioan. 1.
Per manum iudicantem. Act. 13.
Per manum omnia in cœlo, & in terra diſponẽtem. Ioan. 13.
Per manum omnia ordinantem. Iſ. 40.
Per manum omnia dirigentem. Iob. 27.
Per manum iuſtos defendentem. Pſal.

DOMINICA vigeſimaquarta poſt Pentecoſt. agitur in Euangelio de apparitione ſigni in Cælo, quod ſignificatur.
Per ſignum ſanguinis ſuper poſtes filiorum Iſrael. Exod. 12.
Per ſignum mandati dilectionis Dei. Deut. 5.
Per ſignum fœderis inter Deum, & terram. Gene. 9.
Per ſignum Thau liberans à morte. Ezec. 9.
Per ſignum amoris ſuper cor ſponſi. Can. vlti.
Per ſignum in dextera manu Iſrael. Ecc. 49.
Per ſignum ab Iſaia Achaz datum. Iſ. 7.
Per ſignum populorum. Iſ. 11.
Per ſignum Iudæi datum. Matt. 12.

Per ſignum Dei viui. Apoc. 7.
Per ſignum in Cælo oſtenſum. Apoc. 12.

BEATVS Andreas ſignificatus eſt per viros virtutis.
Per Enos deuotiſsimum, qui primò cœpit inuocare nomen Domini. Gen. 4.
Per Enoch religioſiſsimum, qui placuit Deo. Gene. 5.
Per Iudam famoſiſsimum. Gen. 49.
Per Caleph conſtantiſsimum. Num. 11.
Per Ionatham amabilem. 2. Reg. 1.
Per Sadech Deo acceptiſsimum. 3. Reg. 1.
Rurſus comparatus eſt B. Andreas rori albeſcēti niueo colore propter caſtitatis amorē. Cant. 2.
Roſæ pulcherrimę propter paſsionis ardorem. Eccleſ. 24.
Lilio redolenti propter ſanctitatis ſplendorem. Eccleſ. 39.
Roſæ mundiſsimæ propter munditiæ pudorē. Cant. 6.

BEATVS Nicolaus ſignificatus eſt in ſcriptura per viros probitatis.
Per Loth puriſsimum. Gen. 19.
Per Ioſeph caſtiſsimum. Gen. 40.
Per Aſer dilectiſsimum. Gen. 49.
Per Naaſon efficaciſsimum. Num. 7.
Per Salatiel in ſanctitate præclariſsimum. 1. Eſ. 2.

Item

Item comparatus eſt oliuæ pacem inſinuanti. Gen.9.
Oliuæ adornanti. Ecc. 24.
Oliuæ pingui. Rom. 11.
Oliuæ exuberanti. Pſal. 50.
Oliuæ florenti. Iob. 10.
Oliuæ illuminanti. Ex. 27.

BEATA Lucia virgo, & martir ſignificata eſt in ſcripturis per ſanctas mulieres.
Per Rebech honeſtiſsimam. Gen. 24.
Per Deboram cordatiſsimam. Iud. 5.
Per Ruth virtuoſiſsimam. Ruth vlti.
Per Annam deuotiſsimam. 1. Reg. 1.
Per Abegail ſapientiſsimam. 1. Reg. 25.
Per Suſannam innocentiſsimam. Dan. 13.
Per Heſter gratioſiſsimam. Heſter per totum.

BEATVS Thomas Apoſtolus ſignificatus eſt per viros ſtrenuos.
Per Noe ante Arcæ ædificationem. Gen. 6.
Per Aioth ſagacem vtraque manu pro dextera vtentem. Iud. 3.
Per Bāniā, qui interfecit duos leones. 3. Re. 23.
Per Neemiam templi ædificatorē. Nec. p totū.
BEATA Agnes virgo, & martyr ſignificatur in ſcripturis.
Per duodecim lapides pretioſos, qui ſunt fundamenta cæleſtis ciuitatis. Apoc. 21.

Per Rebeccam puellam virginē pulcherrimā. Gen.24.
Per Rachel decoram facie, & venuſtam aſpectu. Gen. 29.
Per Abiſach adoleſcentulam regalem. 3.Re. 1.
Per Heſter formoſam incredibili pulchritudine. Heſter. 2.
Per vxorem ſponſi. Cant. 5.
Per florem candidiſsimum. Can. 2.
Per florem electiſsimum. Eſter. 4.
Per florem ſaluberrimum. Can. 2.

BEATVS Paulus præcipuus Cæli miles figuratur in ſcripturis.
Per Ioſeph caſtiſsimum. Gen. 43.
Per Neptalim facundiſsimum. Exod. 18.
Per Finees Zelantiſsimum, atque ardentiſsimū Num. 25.
Per Aioth ſagaciſsimum. Iud. 3.
Item per gladium his acutum. Apoc. 2.
Per Sciphum Ioſeph. Gen. 43.
Per aurum pretioſum. Apoc. 2.
Per cælum ſydereum. Ecc. 43.
Per ignem cœleſtē, & aquam de petra. Nu. 20.
Per pluuiam de Cælo. Ecc. 25.

BEATA Agata figuratur in ſcriptura.
Per lilium candiſsimum. Can. 6.
Per lilium intenſiſsimum. Oſ. vlt.

Per lilium florentiſsimum.Iſ.35.
Poteſt quoque comparari Berſabeæ prouidiſsimæ.3.Reg.1.
Filiæ Pharaonis liberaliſsimæ.Ex.2.
Mulieri Sunamitæ deuotiſsimæ.4.Reg.4.
Annæ prophetiſſæ.Luc.2.

CATHEDRA Beati Petri figuratur.
Per promotionem Ioſeph ſup vniuerſam terram Aegypti.Gen. 41.
Per vnctionem Aaron in ſummum pontificem. Exod.29.
Per conſtitutionem Danielis ſuper omnia opera regis Babyloniæ.Dan. 4.
Per vnctionem Salomonis in Gyon.3.Reg.3.
Per conſtitutionem Ieremiæ ſuper gentes,& ſuper regna.Ierem.1.
Per ſeſsionem Dauid in Cathedra ſapientiſsimi inter tres. 2.Reg.24.
Per Ezechiel ſpeculatorem datum domui Iſrael.Ezec.3.
Per Salomonem ædificantem tēplum. 3.Re. 6.
Per Zorobabel ædificatorem domus Domini. 4.Eſd.6.
Per Ioab principē exercitus Dauid.1. Par. 27.
Huc quoque ſpectant auctoritates ſacræ.*In cathedra ſeniorum laudent eum.*qſal.
In plateis parabant cathedram mihi. Iob.29.
*Tibi dabo claues regni cælorum.*Matt.16.

Ipſum elegit ab omni viuenti.Ecc.45.
Tronus eius ſicut ſol in conſpectu meo.Pſal.
Habet clauem Dauid, qui aperit, & nemo claudit. Apoc.13.

BEATVS Matthias Apoſtolus ſignificatus eſt in ſcripturis.
Per Aaron morigeratiſsimum. Exod.4.
Per Elyachin honeſtum.Iud.4.
Per Ionatham patruum Dauid.1.Para.27.
Per Ioachin pontificem.Iud.penul.
Sanctus Gregorius doctor ſignificatur.
Per ſolem radiantem.Ecc.42.
Per ſolem inflammantem. Ecc.43.
Per ſolem recreantem.Ecc.11.
Per ſolem in altiſsimis orientem. Ecc.26.
Per ſolem manentem.Ecc.27.
Per ſolem deſcendentem.Iſ.38.
Per ſolem mane rutilantem.Iud.5.

BEATVS Benedictus ſignificatus eſt in ſcripturis.
Per Benedictum Domini.*Ingredere Benedicte Domini*.Gen.24.
Per benedictum à Domino.Gen.14.
Per benedictum in nomine Domini.Pſal.
Per benedictum hominem.Ierem.13.
Per benedictum filium.Iud.12.
Per benedictum in filijs.Deut.33.

Per benedictum in ciuitate. Deu. 28.
Per benedictum in agro. Deut. 28.
Per benedictum egredientem. Deu. 28.
Per eum qui ſe elongat fugiendo, *Ecce elongaui fugiens*. Pſal.

BEATA Virgo in ſua Annunciatione ſignificata eſt,
Per nubem paruam. 3. Reg. 19.
Per nubem roridam. Iſ. 18.
Per nubem candidam. Apoc. 14.
Per nubem lucidam. Matt. 27.
Per nubem leuiſsimam. Iſ. 19.
Per nubem pluuioſam. Ecc. 25.
Per nubem deiectam. Exod. vlt.
Per nubem aromaticam. Ezech. 8.
Per nubem clariſsimam. Luc. 21.
Per nubem magnam. Ezech. 1.

BEATVS Ambroſius ſignificatus eſt in ſcripturis,
Per aurum mundiſsimum. Ex. 25.
Per aurum electiſsimum. Gen. 2.
Per aurum deſideratum. Pſal.
Per aurum purgatiſsimum. Iob. 23.
Per aurum probatiſsimum. Apoc. 3.
Per aurum dulciſsimum. Iob. 28.
Per aurum ponderoſum. Ecc. 50.

BEATI Apoſtoli Iacobus, & Philippus ſignificantur in ſcripturis.
Per duas oliuas ſtantes ante Dominũ.Apo.11.
. Per duo candelabra lucentia in conſpectu Domini.Apoc.11.
Per duos filios Ioſeph.Gen.48.
Per Zabulon,& Neptalim morti ſe vltro offerentes.Iud.5.
Per duos duces offerentes plauſtrum. Num. 7.
Per duas oliuas ad dexteram tabernaculi.

Inuentio Sanctæ Crucis ſignificatur in ſcripturis..
Per inuentionem theſauri abſconditi in agro. Matth. 13.
Per inuentionem margaritę precioſæ.Mat. 13.
Per inuentionem vitæ. Prouerb.8.
Per inuentionem ſapientiæ. Prouerb.3.
Per inuentionem auri optimi.Gen.2.
Per inuentionem aquæ in ſolitudine.Gen.36.
Per inuentionem amici fidelis.Ecc.6.
Per inuentionem gratiæ diuinæ.Ezec.33.
Per inuentionem paradiſi.Prouer.11.
Per inuentionem amoris animæ propriæ. Cant.3.

Feſtum Angelorum ſignificatur.
Per ſtellas firmamenti ornamenta mundi. Eccleſ.43.
Per ſtellas manẽtes ĩ ordine ſuo,& curſu.Iud.5.

Per ſtellas æternitatis corpora ppetua. Dā, 12.
Per ſtellas altiſsimas. Gen. 3.
Per ſtellas fulgentiſsimas. Barach. 3.
Per ſtellas fulgentiſsimas. Ecc. 43.
Per ſtellas efficioſiſsimas. Ierem. 3.

BEATVS Antonius Paduanus figuratur.
Per Ioab principem militiæ. 2. Reg.
Per Ionatham filium Saul amicum Dauid. 1. Reg. 18.
Per Ioas, qui præerat ſuper Apothecas olei. 1. Para. 27.
Per filium ſapientem lætificantem patrem. Prouer. 10.
Per filium Elcanæ Dei miniſtrum. 1. Reg. 2.
Per filium ſimilem patri. Ecc. 31.

BEATVS Ioannes Baptiſta figuratus eſt in ſua natiuitate.
Per lucem mane rutilantis auroræ. 2. Reg. 23.
Per lapidem Zaphirum. Exod. 34.
Per ſtellam mane ſplendentem. Ecc. 1.
Per ſtellam ardentem. Ecc. 38.
Per lunam plenam de nocte lucentem. Ecc. 50.
Per nubem rore plenam. Ecc. 25.
Per luciferum apparentem. Iob. 34.
Per fontem irrigantem. Gen. 2.
Per præconem annunciantem. Iere. 1.
Per curſorem præuenientem. Matt. 3.
Per lucernam lucentem, & ardentem. Ioan. 5.
Per ignem in altari ſemper ardentem. Leuit. 5.

Beata Maria Magdalena figurata eſt.
Per Mariam ſororem Moyſi leproſam. Ex. 25.
Per Raab meretricem, quæ ſaluauit exploratores, Ioſeph. 2.
Per Deboram propheticiſſam. Iud. 6.
Per mulierem ſunamitem. 4. Reg. 4.
Verùm fuit accenſa flamma interni doloris, ęterni amoris, diuini ſermonis, cōpaſsiui mæroris, religioſi rigoris, æterni ſplendoris.

BEATVS Iacobus maior ſignificatus eſt.
Per virum, cuius ſpecies. q. gyſoliti. Ezech. 1.
Per virum veſtitum lineis habentem attramentum. Ezech. 9.
Per iuuenem ſagittarium. Mich. 6.
Per piſcatorem miſſum. Ierem. 16.
Per venatorem datum. Ierem. 16.
Per legatum Domini. Ab. 1.
Per militem bonum. 2. Thim. 2.
Per Ionatham armigerum. 2. Reg. 14.
Vincula B. Petri ſignificantur per vincula brachiorum, & manuum Ioſeph. Gen. 49.
Per vincula Samſonis rupta. Iud. 3.
Per vincula Ieremiæ. Ierem. 37.
Per vincula prophetæ diſrupta. Pſal.
Per vincula Ioachin regis. Iud. 2. Para. vlt.
Per vincula Manaſſæ regis Iudæ. 2. Paral. 33.

BEATVS Laurētius martyr ſignificatur in ſcripturis.

Per Sadoch iuuenem egregiæ indolis. 1. Par. 12.
Per Samuelem veſtitum ephot linea. 1. Reg. 3.
Per Ioſeph iuuenem facie decorum. Gen. pen.
Per Dauid adoleſcentem ruffum, & robuſtum. 1. Reg. 17.
Per Salomonem puerum ingenioſum, ſortitum animam bonam. Sap. 8.
Per Ionatham virum prudentem, & iratum. 1. Para. 27.
Per virum inuentum ſine macula. Ecc. 31.
Per virum in ſapientia commorantem. Ec. 14.
Per virum ſapientem, & fortem. Prouer. 24.

BEATAE Claræ claritas ſignificatur.
Per claritatem ſolis. 1. Cor. 15.
Per claritatem lunæ. 1. Cor. 15.
Per claritatem ſtellarum. 1. Cor. 15.
Per claritatem lucis meridianæ. Iſ. 18.
Per claritatem ſapientiæ. Sap. 6.
Per claritatem ſanctimoniæ. Sap. 4.
Per claritatem ciuitatis nouæ. Apoc. 21.
Per claritatem Hieruſalem. Tob. 13.
Per claritatem famæ vniuerſæ terræ. Iud. vlt.
Per claritatem ab omnipotente emanantem. Sapien. 7.
Per claritatem gratiæ ad vniuerſam gentem. Sapien. 8.
Per claritatem in ciuitate. 1. Mach. 2.
Per claritatem Dei. Apoc. 21.

Aſſumptio B. Mariæ virginis eſt ſignificata.

Per arcam eleuatam in ſublime à terra. Gen. 8.
Per nubem eleuatam de tabernaculo fœderis. Num. 16.
Per aquilam volantem ad eſcam. Iob. 9.
Per aquilam magnarum alarum. Ezech. 17.
Per aquilam, cuius viam neſcit homo euntẽ in Cœlum. Prouer. vlt.
Per lucem auroræ mane abſque nubibus rutilã tem. 3. Reg. 23.
Per auroram pulchre incedentem. Can. 3.
Per gloriam Dei aſcendentem de medio ciuitatis. Ezech. 11.
Per cedrum exaltatam in Libano. Ecc. 24.
Per oliuam ſpetioſam in campis. Ecc. 24.
Per myrrhã electam ſuauitatem odoris dantẽ. Eccleſ. 24

BEATVS Bernardus Abbas ſignificatus eſt in ſcripturis.
Quaſi oliua pullulans. Ecc. 50.
Quaſi cupreſſus in altitudine ſe extollẽs. Ec. 50.
Quaſi flos campi. Can. 2.
Quaſi lilium conuallium. Cant. 2.
Quaſi lilia in tranſitu aquæ. Cant. 2.
Quaſi flos roſarum. Ecc. 50.
Quaſi thus ardens. Ecc. 50.

Quaſi vas auri ſolidum. Ecc. 16.

BEATVS Auguſtinus ſignificatus eſt.
Per fluuium mundiſsimum. Gen. 2.
Per fluuium ſplẽdidisſimum. Apoc. vlt.
Per fluuium patentem. Iſ. 33.
Per fluuium copioſiſsimum. Ecc. 24.
Per fluuium igneum Dan. 7.
Per illum, qui traxit ſapientiam de occultis. Iob. 28.

BEATVS Mattheus Apoſtolus, & euangeliſta ſignificatur in ſcripturis.
Per hominem inuenientem ſapientiam. Prou. 3.
Per hominem ſapientem vrbem liberantem. Ecc. 10.
Per hominem negociatorem bonas margaritas quærentem. Mat. 13.
Per hominem theſaurũ abſconditum in agro replentem. Matt. 13.
Per hominem peritum multos erudientem. Ecc. 37.
Per hominem erudientem ſapientem. Ecc. 33.
Per hominem eruditum, & diſciplinatum cuſtodientem ſe. Ecc. 48.

BEATVS Michael figuratur.
Per Angelum confortantem Heliam, atque cibantem. 3. Reg. 19.

Per Angelum vnum de principibus.Dan.9.
Per Angelum præpoſitum eccleſiæ fidelium. Dan. 11.
Per Angelum ſtantem ſuper Hieruſalem,euaginato gladio.2.Reg. vlt.
Per Angelum ante faciem eccleſię miſſum. Mal.30.
Per Angelum tuba canentem.Apoc.8.
Per angelum ſtantem ante altare aureum cum thuribulo aureo.Apoc.8.
Per Angelum oſtendentem fluuium aquæ viuæ Apoc.21.
Per Angelum ligantem draconem. Apoc. 20.
Per Angelum exeuntem de altari habentem poteſtatem ſuper ignem,& aquam.Apoc.18.
Per Angelum aſcendentem ab ortu ſolis habentem ſignum Dei viui Apoc.2.

BEATVS Hieronymus ſignificatus eſt.
Per ferrum ferro exacutum.Prou.27.
Per lapitem adamantinum.Ezech.3.
Per ſilicem fortisſimum.Ezech.31.
Per aurum,& multitudinem gemmarum. Prouerb. 19.
Per linguam eruditam.Iſ.50.
Per linguam expeditam.Pſal.
Per linguam ornatisſimam.Prou.3.

BEATVS Franciſcus ſignificatus eſt.
Per Enech. ambulantem coram Deo. Gen. 5.
Per Noe perfectum, & iuſtum. Ecc. 44.
Per Abraham patrem multarum gentium. Gen.
Per Iacob, cui diuiſit Deus partem In Tribub. duodecim. Ibid.
Per dilectum Deo, & hominibus Moyſen. Ecc. 42.
Per Salomonem pacificum. Ecc. 42.
Per Iſaiam ſpiritu magno radiantem. Iſa. per totum.

BEATVS Lucas euangeliſta fuit ſignificatus.
Per medicum ab altisſimo datum. Ecc. 38.
Per medicum: cuius opera ſunt neceſſaria. Ecc. 38.
Per medicum curantem Babyloniam. Iere. 51.
Per medicum curantem Tobiam. Tob. 12.
Per medicum ſanantem Ezechiam. Iſ. 38.
Per medicum ſanantem aquas mortiferas. 4. Reg. 2.

Simon & Iudas ſignificati ſunt in ſcripturis.

Per bellatores ſcuta portantes. 1. Paral. 5.
Per fortiſsimos, & egregios pugnatores. 1. Paralyp. 5.

Per

Per euntes ad pugnam. 1. Para. 5.
Per lapides grandes in fundamento templi. 1. Paralip. 5.

Omnes ſancti, quos ſimul celebrat S. mater Eccleſia, ſignificantur.

Per omnes electos Dei. Tob. 13.
Per homines, quorum generatio non derelinquetur. Pſal.
Per homines quos dedit Dominus Chriſto. Iſ. 8.
Per pauperes fiducialiter, qui eſcetes. Ezec. 38.
Per fundamenta æterna ſuper petram ſolidam. Ecc. 26.

BEATVS Martinus Dei epiſcopus electus. ſignificatur nobis.

Per iuuenem ſortitum animam bonam. Sap. 8.
Per iuuenem bonæ indolis. 1. Parali. 12.
Per iuuenem acutum in iudicio. Sap. 7.
Per filium ſapientem congregantem in meſſe. Prouer. 10.
Per virum, cui eſt ſapientia. prouer. 10.

BEATA Catherina ſignificatur in ſcripturis.

Per filiam regis ſpecioſiſsimam elegantis formæ. 2. Reg. 13.

Per formoſam valde incredibili pulchritudine. Heſt.2.
Per adoleſcentulam ſpecioſam in omnibus fini bus Iſrael. 3. Reg. 1.
Per mulierem ſpetioſam, & prudentiſsimam valde. 1. Reg. 25.

Duodecim Apoſtololi figurati ſunt in ſcripturis per duodecim duces.

Per duodecim filios Iacob. Gen. penul.
Per 12. fontes aquarum. Exo. 25.
Per 12. lapides pretioſos in rationali Aaron. Exod. 28.
Per 12. principes multitudinis. Num. 3.
Per 12. viros tollentes de medio Iordanis lapi des. Ioſ. 4.
Per 12. boues, ſuper quos ſtabat mare. 3. Re. 7.
Per 12. fundamēta muri ciuitatis nouæ. Ap. 21.
Per 12. portas ciuitatis Hieruſalem. Apoc. 21.
Per 12. acceptabula argentea. Num. 7.
Per 12. panes. Leuit. 28.

Martyres figurati in veteri teſtamento.

Per Zachariam, qui propter veritatem lapidatus eſt.
Per Iſaiam propter iuſtitiam.

Per Ieremiam propter Zelum Dei.
Per Danielem, innocentem immiſſum in lacu leonum.
Per virum ſanctum Eleazarum.
Per quinque filios Mathathiæ.
Per Ioſue, & filios Iſrael.
Per exploratores.
Per illos, qui iuerunt ad hauriendam aquam de ciſterna Bethleem.

Confeſsores ſignificantur in ſcripturis.

Per filios prophetarum in caſulis habitantes ſecus fluenta Iordanis.4.Reg.7.
Per Heliam,& Heliſeum degentes in ſpeluncis. 3.Reg.9.
Per Moyſen orantem in monte.Exo.16.
Per Abraham,& Iſaac.Iud.8.
Per omnes,qui placuere Deo,anguſtias paſſos. Iud.8.

Domus Eccleſiæ, quæ Deo dicatur, in ſcripturis figuratur.

Per domum maieſtatis diuinæ.Iſ.61.
Per domum Domini pręparatã in vertice montium.Iſ.2.
Per domum Dei Iacob.Iſa.2.

Per

Per domum habitationis gloriæ Dei. Pſal.
Per domum Domini ædificatam. 3. Re. 6.
Per domum à ſapientia ſibi ædificatam. Prou. 9.
Per domum ædificatam ſupra firmam petram. Matt. 8.
Per domum ædificatam ex lapidibus dolatis, & ſeptis. 3. Reg. 6.
Per domum, in qua non eſt auditus ſonus cum ædificaretur. 3. Reg. 6.
Per domum Dei, in qua intrat iuſtus cum reuerentia, & adorat cum timore. Pſal.
Per domum Iuſti, quæ eſt plurima fortitudo. Prouer. 10.
Per domum Dei in Sylo. 1. Reg. 1.
Per domum Dei magnam, in qua auditus eſt ſonus ſuauitate plenus. Ecc. 50.
Per domum Dei ſuffultam, & corroboratam. Ecc. 50.
Per domũ Dei, ĩ qua ambulãt vnanimiter. Pſal.
Per domum Dei, quam letanter intrare debemus. Pſal.
Per domum, quæ nõ habet amaritudinem, ſed lætitiam, & gaudium. ſap. 8.

Pontifex autem cum ſuis Card. figuratur.

Per Aaron, & filios ſingulariter electos à Domino. leuit. 8.

Per Moyſen, & ſeptuaginta ſeniores. Num. 11.
Per Salomonem, & 12. præfectos. 2. Reg. 3.
Per Iacob vigilem, & ouium cuſtodem. Gen. 34.
Per Ioſeph prouidentem prouintiæ. Gen. 41.
Per Moyſen deducentem populum. Ex. 16.
Per Samuelem iudicantem populum. 1. Reg. 7.
Per Dauid gubernantem regnum. 2. Reg.
Per Salomonem ædificantem templum. 3. Reg. 5.
Per Heliam perſequentem malos. 3. Reg. 18.
Per Heliſeum vngentem reges. 4. Reg.
Per paſtorem ouilis Domini. Ezech. 34.
Per Caput Eccleſiæ. Ierem. 1.

Prædicator verbi Dei ſignificatur

Per Lucem. 2. Reg. 23.
Per firmamentum. Gen. 1.
Per ſtellam. Ecc. 50.
Per Solem. Ecc. 50.
Per lucernam ardentem. Ioan. 1.
Per faculam ignis. Ecc. 48.
Per nubem pluuiæ. Ecc. 35.
Per maleatorem. Gen. 4.
Per ſpeculatorem. Ezech. 3.
Per fontem hortorum. Cant. 4.
Per præconem. Dan. 3.
Per vocem. Ioan. 3.
Per ſal terræ. Matt. 5.
Per lucem mundi. Matt. 5.

Per equum. Iob. 39.
Per labia. Cant. 5.
Per ſagittarium. Gen. 27.

Nota, quòd ſtatus contemplationis, & actionis ſignificatur

Per cœlum, & terram. Gen. 1.
Per aquas ſuper cœlos. Gen. 1.
Per luminare maius, & minus. Gen. 1.
Per ſolem, & lunam. Iere. 1.
Per aues in aere, & piſces in aqua. Iere. 1.
Per Rachel, & Lyam. Gen. 30.
Per aſcendentes, & deſcendentes in ſchala Iacob. Gen. 38.
Per Ioſeph, & Beniamin. Gen. 42.
Per Moyſen, & Aaron. Gen. 24.
Per irriguum ſuperius, & irriguũ inferius. Iud. 1.
Per Mariam, & Martam. Luc. 10.
Per Regnum, & Sacerdotium. 1. Pet. 1.

Feſta tranſlationum omnium corporum in eccleſia figuratur

Per tranſlationem Enoch de hac terra in Paradiſum. Gen. 5.
Per tranſlationem oſsium Ioſeph de Aegypto in terram promiſsionis. Gen. vlt.
Per tranſlationem oſsium duodecim prophetarũ de loco ſuo. Ecc. 46.

Per aſcenſum Caleph in excelſum terræ locum. Ecc. 46.
Per tranſlationem Archæ, & tabernaculi. 3. Re. 8.
Per tranſlationem vaſorum. Iſa. 39.

Sacra Theologia figuratur

Per ſapientiam Dei præcedentem omnia. Ecc. 1.
Per fontem ſapientiæ. Ecc. 1.
Per ſapientiam, quæ filijs ſuis vitã inſpirat. Ecc. 4.
Per ſcientiam animæ, quæ vbi non eſt bonum, nõ eſt. Sap. 13.
Per ſapientiam vitæ æternæ. Ioan. 5.
Per ſapientiam, quę deſurſum deſcendit. Iac. 4.
Per ſapientiam abſconditam in myſterio. 1. Co. 2.
Per ſapientiam abſconditam ab oculis omnium viuentium. Iob. 28.
Per ſapientiam effundentem flumina. Ecc. 24.
Per ſapientiam omnia innouantem, & in animas ſanctas ſe transfundentem. Ecc. 24.
Per ſapientiam primogenitam ante omnem creaturam. Ibid.
Per ſapientiam in plenitudine ſanctorum inhabitantem. Ibid..

FINIS.

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA